

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

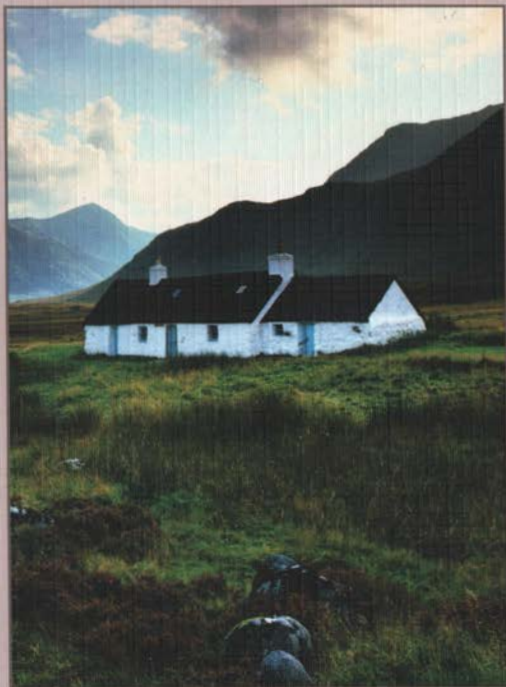
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Daniel Martin

JOHN FOWLES

İngilizceden Çeviren: Süha Sertabiboğlu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Fowles'un anlatı kurma ve hikâye etme becerisinin belki de en güzel örneği olan *Daniel Martin* yazarın kariyerinin en önemli romanlarından birisi. Otobiyografik özellikler taşıyan bu ilk ve tek romanında Fowles, anılar eşliğinde geçmişin izini süren Daniel'in hikâyesini anlatıyor. "Flashback"lerle zaman içinde sürekli devinen hikâyede, pek çok anlatı tekniği ve roman içinde roman kurgusuyla karşılaşacaksınız. Çocukluğundan yetişkinliğine, yetişkinliğinden gençliğine sıralama gözetmeksizin, çağrışımlarla sıçrayan anlatı Oxford Üniversitesi kampüsünden İskoçya'daki bir kır evine, Nil üzerindeki tekne gezintilerinden Hollywood stüdyolarına kadar geniş bir yelpazeye yayılıyor.

Romanının, İngiliz kimliğini, daha doğrusu 20. yüzyılın sonlarında İngiliz olmanın anlamını sorguladığını söylemiştir Fowles. Ancak "çok katmanlı öykülemenin, yanılsama ve kendini aldatma temalarının ve belirsiz bırakılmış sonların ustası" sayılan yazarın İngilizlik ile birlikte çok sayıda meseleyi tartıştığı aşikâr. Zira estetik, felsefe, kültürel tarih, İngiltere ve ABD arasındaki farklar, arkeoloji ve mitler üzerine gözlem ve yorumlar bazen hikâye ve karakterler kadar önem kazanıyor.

Daniel Martin düş kırıklıklarının, hayal edilenle imkânsızlık arasındaki gerilimin, paylaşılan değerlerden kopuşların ve sessizliğin hikâyesi. Fowles dış dünyanın sert kabuğu ile hayal gücünün esnek iç dünyası arasındaki dengeyi sessizliklerle yakalamış. Sessizliği bıçak gibi kullanıyor. Toplumdan yalıtık, yalnız kalmış roman kişilerinin zihninden geçenlerle dile getirdikleri arasındaki uzaklık, boşluk, kısacası söylenmeyenler sessizliğin gücünü artırıyor.

JOHN (ROBERT) FOWLES

1926 yılında doğan İngiliz romancı, hikâyecisi, şair ve denemeci. Fowles, mit ve gizemi gerçekçilik ve varoluşçu düşünce ile birleştiren romanlarıyla yüzyılın önemli yazarları arasına girmiştir. Gerilim romanı, Victoria dönemi romanı, ortaçağ öyküsü ve otobiyografi gibi geleneksel düzyazı biçimleriyle deneyler yapmış, bu biçimler aracılığıyla yirminci yüzyıl sanatını ve toplumunu yorumlamıştır. Fowles karmaşık durumlar ve efsane, sanat ve tarihten alınma unsurlarla dolu sahneler yaratan, anıştırma ve betimleme tekniklerini sık kullanan bir yazardır. Romanların anlatı yapısı güçlü, karakterleri canlı, inandırıcıdır. Bu karakterlerin çoğu toplumun genelgeçer kurallarının dışında yaşar; romanların dramatik gerilimi bu karakterlerin kendilerini yeniden değerlendirmelerini gerektiren can alıcı dönüm noktalarına ulaşmalarıyla sağlanır. Fowles'un kadın kahramanları zeki ve bağımsızdır; erkek kahramanlar ise hayatlarındaki bulmacalara yanıt arayan, genellikle kararsız ve yalıtılmış durumdadırlar. Çoğu durumda aradıkları basit çözümleri bulamadıkları gibi arayışları esrarın daha da artmasıyla sonuçlanır. Fowles her şeyi bilen Tanrı-yazar rolünü reddeder; bu tavrı, romanlarını okuru tatmin edecek finallerle bitirmeyi reddetmeyi de içerdiği için bazı okurlarını kızdırmıştır. Oysa Fowles yarattığı karakterlere kendi sınırları içinde seçme ve davranma özgürlüğü tanımanın yazar sorumluluğunun gereği olduğuna inanır. Bu uygulamaya, Fowles'un, iradesini ve bağımsız düşüncelerini kullanarak topluma uyum göstermeye direnen ve böylece şansın hayat üzerindeki etkisini sınırlayan "sahici" insan anlayışına koşuttur.

İlk romanı *The Collector* (1963; *Koleksiyoncu*, Çev. Münir Göle, Ayrıntı Yayınları, 2001) büyük bir ticari başarı kazanmış, kitap hakkında yapılan değerlendirmelerde hikâyenin Herakleitos'tan alınan, Az yani seçkinler ile Çok, yani kitleler arasındaki mücadele temasını işlediği vurgulanmıştır. Fowles bir düşünce metni olan ikinci kitabı *The Aristos*'ta (1964; *Aristos-Yaşam Üzerine Notlar*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2001) sanat, din, siyaset ve toplum hakkındaki düşüncelerine yer vermiştir. *The Magus* (1965; *Büyücü*, Çev. Meram Arvas, Ayrıntı Yayınları, 2006) labirentimsi yapısıyla Fowles'un anlatı ustalığını gözler önüne serer. Yazımına 1952'de başladığı bu roman ilk kez 1965'te yayımlanmış, 1977'de yazarın yaptığı birçok üslup ve yapı değişikliğiyle tekrar yayımlanmıştır. *The French Lieutenant's Woman* (1969; *Fransız Teğmenin Kadını*, Çev. Aslı Biçen, Ayrıntı Yayınları, 1999) Fowles'un en başarılı ve yenilikçi romanı olarak değerlendirilmiştir. *The Ebony Tower* (1974; *Abanoz Kule*, Çev. Aysun Babacan, Ayrıntı Yayınları, 2008) her biri bir sanat biçimiyle bağlantılı ve yaratım sürecinin bir yönüyle ilgili öykülerden oluşur. *Daniel Martin* (1977) bir adamın kendini arayışını konu alan, Fowles'un deyişiyle "duygusal anlamda otobiyografik" bir romandır. *Mantissa* (1982; *Mantissa*, Çev. Aysun Babacan, Ayrıntı Yayınları, 2001) cinsellikten edebiyat kuramına bir dizi konuyu ele alır ve modern edebiyatta yazarın rolü üzerinde odaklanır. Akıl ile boş inanç, delilik ve doğaüstü, özgürlük ve rastlantı, bilim ve büyü gibi kavramların tartışıldığı, çarpıcı bir gerilim romanının ötesine uzanıp metafizik boyutlara da erişen son romanı *A Maggot* (1985; *Yaratık*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2000) ise on sekizinci yüzyılda Shaker mezhebinin ortaya çıkışını konu edinir. Kendi yapıtlarının yazılış serüveninden toplumsal analizlere kadar çeşitli yazılar içeren en son yapıtı *Wormholes* (1998; *Zaman Tüneli*, Çev. Süha Sertaboğlu, Ayrıntı Yayınları, 2004) ise makale ve söyleşilerinden oluşuyor.

1968 yılından itibaren Fowles İngiltere'nin güneyinde, küçük bir liman kasabası olan Lyme Regis'te yaşadı. Yaşadığı yerin yerel tarihine duyduğu ilgiden dolayı 1979'da Lyme Regis Müzesi'nin küratörlüğüne atanan Fowles, 5 Kasım 2005'te yaşama veda etti.

Ayrıntı: 640
Edebiyat Dizisi: 184

Daniel Martin
John Fowles

Kitabın Özgün Adı
Daniel Martin

İngilizceden Çeviren
Süha Sertabiboğlu

Son Okuma
Öykü Yılmaz

© J.R. Fowles Ltd, 1977

Bu kitabın Türkçe yayım hakları AnatoliaLit Agency aracılığıyla alınmıştır.

Bu kitabın Türkçe yayım hakları Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Fotoğrafi
Stone/Getty Images Turkey

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Dizgi
Hediye Gümen

Baskı ve Cilt
Ali Laçın - Barış Matbaa-Mücellit
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No. 286
Topkapı/Zeytinburnu - İstanbul - Tel. 0212 567 11 00
Sertifika No: 46277

Birinci Basım: 2021

ISBN 978-975-539-660-6
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hocapaşa Mah. Dervişler Sok. Dirikoçlar İş Hanı
No: 1 Kat: 5 Sirkeci - İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Fax: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinlari

[facebook.com/ayrintiyayinlari](https://www.facebook.com/ayrintiyayinlari)

[instagram.com/ayrintiyayinlari](https://www.instagram.com/ayrintiyayinlari)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://tr.industry.org>

John Fowles
Daniel Martin

EDEBİYAT DİZİSİ SON ÇIKAN KİTAPLAR

İSTİSNA / *Christian Jungersen*

ORBİTOR / *Mircea Cărtărescu*

KAYBOLUYORSUN / *Christian Jungersen*

İÇERDEKİLER / *Victor Serge*

TİBET ŞEFTALİ TURTASI / *Tom Robbins*

BAHAR / *Sabine Adatepe*

CHE'NİN BİRLİĞİ / *Carlos Gamerro*

EFENDİNİN GÜZELİ / *Albert Cohen*

FRANSIZ SAVAŞ SANATI / *Alexis Jenni*

ARADAKİ NEHİR / *Ngũgĩ wa Thiong'o*

BEDENİN GÜNCEŚİ / *Daniel Pennac*

ZAMANIN GÜRÜLTÜSÜ / *Julian Barnes*

ORBİTOR Göz Kamaştırıcı / *Mircea Cărtărescu*

KIRAÇ GÖKYÜZÜ / *E. E. Sule*

DENİZ DENİZ / *Iris Murdoch*

BAŞLAMA YERİ / *Ursula K. Le Guin*

SİLAHI SEÇMEK / *Judith Kuckart*

KARANLIK GÜZERGAHLAR / *John Ralston Saul*

AĞABEYİNE ÇİÇEK TAŞIYAN KIZ / *Natsuki Ikezawa*

NOSTALJİ / *Mircea Cărtărescu*

KELEBEKLER ZAMANI / *Julia Alvarez*

EVA / *Ersi Sotiropoulos*

AHU HANIM'IN KOCASI / *Ali Muhammed-i Efgânî*

GÜCÜMÜZÜN DOĞUŞU / *Victor Serge*

ADINLA BAŞLAR HAYAT / *Zakes Mda*

ÇALILIK / *Christian Jungersen*

GULYABANININ BAHÇESİ / *Leïla Slimani*

SAVAŞTAKİ KIZ / *Sara Nović*

ZÜRAFANIN BOYNU / *Judith Schalansky*

KAN ÇİÇEKLERİ / *Ngũgĩ wa Thiong'o*

ADEN, ARABİSTAN - Jean-Paul Sartre'in Önsözüyle / *Paul Nizan*

DENİZALTI / *Joe Dunthorne*

2084 / *Boualem Sansal*

BİRİCİK HİKÂYE / *Julian Barnes*

ORBİTOR Göz Kamaştırıcı-Cilt 3 / *Mircea Cărtărescu*

KARGALAR BÜYÜCÜSÜ / *Ngũgĩ wa Thiong'o*

KIRMIZI GİYESİLİ ADAM / *Julian Barnes*

*Kriz tamamen, eskinin ölüyor ama yeninin
doğamıyor olmasından kaynaklanır; bu geçiş
döneminde çok çeşitli hastalık semptomları belirir.*
Antonio Gramsci, *Hapishane Defterleri*

*Ama nesi var bu adamın?
Bütün gün (dün geçen gün ve bugün) oturmuş
bir ateşe bakıyor orada
dün akşam merdivenden inerken çarptı bana dedi ki:
“Beden ölür su bulutları ruh
tereddüt eder
ve rüzgâr unuttur hep unuttur
fakat ateş değişmez.”
Dedi ki bir de:
“Biliyor musun bir kadın sevdim öbür dünyaya gitti
belki; böyle kimsesiz görünmem bu yüzden değil
bir ateşle sürdürmeye çalışıyorum kendimi çünkü değişmiyor o.”
Sonra hayatının hikâyesini anlattı bana.*

YORGO SEFERİS: “Bay Stratis Thalassinós bir Adamı Anlatıyor”

Tüm görüntü; ya da kalan her şey harabe.
Dik bayırlara tutunmuş ağaçlıkların sonuncusu vadinin
hiç sürülemeyecek kadar dik ve taşlı doğu yamacının altına

kadar iniyordu. Çoğu kayınlardan oluşan uzun bir koruluktan ibaretti şimdi. Arazı ağaçlardan oluşan duvardan sonra batı yönünde hafif bir sırt halinde dikleşiuyordu ta Fishacre Patika-sı'ndaki açık kapılara kadar. Orada koyu renk ceketler var çitlerin dibinde, elma şarabı testisinin ve yemek ıkınının üzerinde, o sabah çok daha erken henüz Çiğli kenar kuşağının biçilmesinde kullanılmış iki tırpanın yanında. şimdi ekinlerin yarısı biçilmiş. Lewis soluk kırmızı bir orak makinesinin arkasına tünemiş, kafasını uzatmış, sarı saplardan bir denizdeki kayaları kolluyor, eli biçici manivelasının üzerinde, her an bıçakları yukarı kaldırmaya hazır bekliyordu. şef'in dizginlere pek ihtiyaı yoktu; yeni biçilmiş anızda kımıldamadan duran başakların yanında yıllardır hep yk çekerek ağır ağır yürüyordu tıpkı böyle. Lewis sadece kenara gelince bağırıyordu yavaşça, yaşlı beygir dönsün diye. Daha dik arazide çalışmış genç at Sally açık kapılardan uzak olmayan bir alıcın altında bağlı duruyor, it alışının yapraklarını yerken kuyruğu zaman zaman kamçı gibi savruluyordu.

Ekinlerin sapına tırmanmış boruieği; tohum saçan dikenler, kırmızı gelincikler; ve dipte, hercai denen küçük tarla me-nekşeleri; mavi yavşanotu gözleri ve kırmızı farekulağı, mineieği, kahin otu. Tarlanın adı Eski Furun'du; furun, fırından geliyor; çok eski zamanlarda çiftçilerin yıllık ekmeği hep buradan çıkarmış. Göğün geleceğe bakarak verilecek adı Kaliforniya'ydı; ağustosun muhteşem durgun mavisini.

Bierbağları süren Lewis'in dışında dört tip daha var tarlada. Bay Luscombe: Kırmızı suratlı ve çarpık glşl, metal çerçeveli gzlgğnn ardında bir gözü şaşı, ince gri çizgili, yamalı, yenleri aşınmış yakasız bir beyaz gömlek; fitilli pantolonun arkasında pantolon askısı için çıkıntılar var ama kalın bir deri kemerle de tutturulmuş. Küçük oğlu Bill on dokuz yaşında, başında şapkası var, iriyarı, tarladakilerin hepsinden on beş santim uzun, kolları salam gibi, yavaş bir dev, yaptığı iş dışında her şeyde beceriksiz... fakat onun tırpan sallayışını bir grn, sap da bıçak da küçücük kalıyor yanında, o savrula savrula gidiş ve hiç durmamacasına ritim, ustalığın o saf ve soylu gücü. İhtiyar Sam'ın üstünde dizden bağlı pantolonu, askıları, çizmeleri ve dolakları, yüzü unutulmuş ama topallaması bellekte duruyor; yakasız bir gm-

leği var onun da, hasır bir şapkası, bir tarafı yırtık (“içeri hava girey acık, görmeysin mi”) ve siyah kurdelenin altına soktuğu bir demet solmuş menekşe. Ve son olarak da, onlu yaşlarda bir erkek çocuk, kıyafeti pek uygun değil, hasada yardıma gelmiş sadece: Pamuklu kumaştan bir pantolon, elma yeşili bir Aertex gömlek, eski spor ayakkabılar.

Tarlanın iki ayrı tarafında, iki grup halinde çalışıyorlar; ekin demetlerini bir grup saat yönünde, diğeri ters yönde yığıyorlar. Demetleri sağ elle kavıyorlar, bağ ipinin hemen yukarisından, kesinlikle ipi tutmadan kavıyor, sonra bir öteki demete geçip onu da sol elle yine aynı şekilde tutuyor, sonra iki demetle en yakındaki tamamlanmamış yığına gidiyorlar, her yığının her iki tarafında dört çift, bir de tek demet olacak “kapıyı kapatmak için”; sonra birbirine yaslanıp dik duran diğeri demetlerin önünde duruyor, ellerindeki demetleri kaldırıyor, sonra saplarını anız tarlaya hızla vurup aynı anda da başaklı uçları birbirine çarpıyorlar. Dünyanın en kolay işi gibi geliyor belki Queenie’ye, patikada yanında bisikletiyle bir an durup, papaz evindeki sabah temizliğinden dönerken açık duran kapılardan içeriye sırf oyalanmak için bakıyor kız. Çocuk tarlanın yukarı tarafından el sallıyor ve kız da sallıyor. Çocuk bir dakika sonra tekrar baktığında kız hâlâ orada; beyaz ipek bantlı ve ön tarafında yorgun yapma gülüyle bej rengi eski yazlık şapka, soluk kahverengi giysi, arka tekerleğinin üzerinde etek koruyucu tellerden kenarlığı bulunan ağır bir eski bisiklet.

Çocuk yeni bir yığının ilk iki kurucu demetini koyuyor. Demetler önce dik duruyor, sonra devrilmeye başlıyor. Çocuk onları düşmeden yakalıyor ve kaldırıp yeniden, sağlam bir şekilde yerleştiriyor. Ama yaşlı Bay Luscombe kendi getirdiği iki demeti on beş santim ötede yere sanki bina gibi sağlam çakıyor. Onun ilk demetleri hiç düşmüyor. Berbat dişleriyle çarpık gülümsüyor, bir göz kırpmaya, gözündeki şaşılık, gözlüklerinde güneş. Bronz kırmızısı eller ve eski kahverengi çizmeler. Çocuk yüzünü ekşitiyor, sonra demetlerini getirip çiftçinin diktiği çifte yaslayarak koyuyor. Kollarının iç tarafları acıyor, parmakları demetleri kavrayıp uzağa taşıyacak kadar kuvvetli değil. Eğer yığın uzaksa demetleri kollarının altına kısırtıp vücudunun yan taraflarına dayıyor dikenleriyle. Ama bu acı

hoşuna gidiyor; bir hasat acısı bu, ritüelin bir parçası; ertesi sabah kaslardaki yorgunluk gibi tıpkı, o gece birden bastıran derin ve çabucak gelen uyku gibi.

Anızın çıtırtısı, dik duran demetlerin çarpması. Orak makinesinin takırtısı, biçer bıçakların çıtırtısı, üstlerindeki yel değirmeni kolları. Lewis'in kenarlara geldiğinde sesi: Ho lan, ho be, Şef dön, dön, dön, hoo, hoo. Sonra dilinin şaklaması: Çık-çık, devam eden takırtı ve zincir şakırtısı ve çatırtı. Şeytanarabaları güneye doğru akıp gidiyor tarlada, kuzeyden gelen hafif bir rüzgârın sırtına binerek, ılık, yeni yıldızları gök kubbenin.

Ve gün sürüp gidecek böyle, kusursuz mavi göğün altında, ekinleri yığarak, yığarak. Ve ihtiyar Luscombe tekrar tekrar bir başağı sapından koparacak ve sert avuçlarının arasında yuvarlayarak taneleri kavuzlarından ayıracak; avucunu çukurlaştırıp üfleyerek kavuzları atacak; bakacak; sonra bir buğday tanesini alıp yarısını, toprak ve toz tadı veren tohumu dişleyecek ve sonra tükürecek; ve sonunda kalan buğdayı pantolon cebine koyacak, o gün akşam kümes hayvanları için. Orak makinesinin sesi üç ya da dört kez birden duruverecek. İstifçiler durup bakacak ve Lewis'in delikli demir oturağından indiğini görecek ve yine ne olduğunu öğrenecekler: İp bağlayıcı tıkanmış. Bağlanmamış ekinlerden bir kustumuk var makinanın arkasında; alet kutusu açık. Lewis kahverengi ve mahcup, kardeşinden çok daha bir ufak tefek; ailenin tamircisi ve suskunu. En yakın iki istifçi gelecek ve kucaklar dolusu bağlanmamış ekini toplayacaklar; üç tane sağlam sap bulup ip yapacak, sonra bir kucak ekinin altından geçirip uçları bitiştikleri yerde bükecekler, sadece bir düğüm ama sağlam; başakları da bağın altına tıkacaklar sıkı tutsun diye; Lewis'i bağlayıcıdaki işiyle bırakıp geriye, tamamlanmamış sıralarının oraya dönecekler. Sessizce, öteye, çıtırdayan anızı çiğneyerek.

Birinde Bay Luscombe eski köstekli saatini çıkaracak, sonra tarladakilere bağırarak ve bir sigara saracak. Kapıdan çıkıp çitin oraya dağılacaklar ter içinde, Lewis en sonda, Şef'i koşumdan çıkarmış ve Sally'nin yanında gölgede bir yere bağlamış; gidip ceketleri topluyor. Elma şarabı testisinin tıpası açılacak. İlk önce çocuğa veriliyor içsin diye, küçük bir kulplu bardakla. Bill bir

galonluk koca testiye kaldırıp ağzına dayıyor. İhtiyar Sam sırtıyor. Ve çocuk ekşi yeşilin lıkır lıkır indiğini hissediyor boğazından, iki boğazdan da; geçen yıl mayalanmış, güneşte bir meyve bahçesinin gölgesi ve buğday toprağı tadında. Lewis tel saplı bir tenekte kutudan soğuk çay içiyor.

Uzakta, biçilmemiş sık ekinlerin ötesinde; beş adam yolda çit boyunca yürüyor bir dişbudağın gölgesine doğru. İhtiyar Sam durup kenara işiyor. Dişbudağın gölgesine oturuyor ya da yayılıyorlar; beyaz ama kenarları mavi yemek çıkınından bir deste yayvan tekerlek ekmeğı çıkıyor, kabukları yanık siyah; koyu sarı tereyağı, tabak kalınlığında kesilmiş salam, bir tabak pembe et ve beyaz içyağı, ekmeğın iki kenarı neredeyse üç santim kalınlığında; sarı tereyağı kesilmiş süt suyuyla incilenmiş ve mermerlenmiş, bir haftalık tayı bir dilim.

Bu sana, bu sana diye pay ediyor Bay Luscombe ve neredemiş benim erik güzelleri?

Anam diyey ki bunnar hep yencek, diyor Bill.

Banyo Güzeli*, kütür kütür, mis kokulu etiyile, hafiften diş kamaştıran mayhoş asidiyle. Yine Primavera'dan, diye düşünüyor çocuk; ve şiirler ezilmiş yumuşamış Pelham Dulu'ndan** çok daha güzel. Ama kimin umurunda ki, yumulmuş beyaz tekerleğe, ekmeğ ve tatlı salam, hayat bu işte.

Biraz konuşuyorlar bir yandan yiyerek; elma şarabı yine ve elma dişleyerek. Lewis Woodbines sigarası içiyor ve güneşin altındaki orak makinesine bakıyor uzun uzun. Çocuk sırtüstü yatmış, anızlar batıyor, hafiften sarhoş, yeşil bir havuzda yüzüyor Devon konuşmalarından, onun Devon'u ve İngiltere'si, atalardan kalma hızlı ve çetrefilli konuşmalar, gelecek yılki işlerinden söz ediyorlar bu tarlanın; sonra başka tarlaların. Öylesine yerel, fonetiğı öylesine yoğun, çarpıtmaya o kadar uygun bir dil ki, kendine has manzaralarından, vadilerinden ve çiftliklerinden, hendeklerinden ve hangarlarından ayrılması mümkün değil onun kafasında ve hep öyle kalacak. Kendisinin eğitimli konuşma tarzından ve dilinden utanıyor ve sıkılıyor.

Sonra sesler geliyor uzaktan, sekiz-on kilometreden, bir sirenin belli belirsiz feryadı.

* Bir elma cinsi. (ç.n.)

** Bir erik cinsi. (ç.n.)

Torquay, tahminim, diyor Bill.

Çocuk doğrulup oturuyor ve güney yönündeki göğe dikkatle bakıyor. Herkes susmuş. Feryat diniliyor, sesin perdesi düşüyor. Tarlanın yukarısındaki kayınlardan bir sülün horozu iki heceli ötüyor. Bill sert bir hareketle parmağını oraya doğru kaldırıyor; ve parmağını daha tam oraya kadar kaldıramadan uzaktan bir patlama sesi. Sonra bir tane daha. Sonra bir uçak topunun alçak perdeden gümbürtüsü. Üç saniye sessizlik; sonra yine top sesi. Ve sülün ötüyor yine.

Fena yakaleyle gene, diyor Bay Luscombe.

Onnarın vurkaççılarından biri, diye doğruluyor Bill.

Dişbudağın gölgesinden çıkıp güneyi gözlüyorlar. Ama gökyüzü bomboş, masmavi, sessiz. Gözlerine siper yaparak bir leke, bir iz, bir duman arıyorlar; hiçbir şey yok. Ama şimdi bir motor, önce çok belli belirsiz, sonra apansızın daha yüksek, daha yakın, birdenbire yükseliyor. Beşi korka korka dişbudağın altına dönüyor yine. Uzun vadi çok öfkeli yaklaşımlarla, son sürat şiddetli makinelerle dolup taşıyor, müthiş bir korkunun ıstırapıyla çığlıklar atıyor. Okuyup yazan biri olan çocuk birazdan öleceğini biliyor.

Sonra, dünyanın yarıldığı birkaç saniyenin ardından üzerlerinde, arazinin üst yarısında ancak elli-altmış metre falan yüksekte, kamuflajlı koyu yeşil ve siyah, karnı mavi, Balkan haçlı, ince, kocaman, iki motorlu bir Heinkel, gerçek, savaş gerçeği, dehşet ve büyülenme, güvercinler bir panikle birden havalanıyor kayınlardan, Sally şahlanıyor, Şef de ve bağını koparıyor, korkunç bir kişneme. Yarı dörtnalla kaçıyor, sonra sakinleşip ağır bir tırısla koşuyor tarlada. Ama dev sinek gitmiş, vahşi gümbürtüsü peşinden gidiyor. Bay Luscombe neredeyse atı kadar hızlı koşup avazı çıktığı kadar bağırıyor. Hoo lan Şef. Dur oğlum, dur. Sonra Bill de koşup babasına yetişiyor. İhtiyar at biçilmemiş ekinlerin sınırında duruyor titreyerek. Bir kişneme daha.

Çocuk Lewis'e dönüyor: Pilotu gördüm!

Onnardan birimiş mi yoksa bizden biri mi, diye soruyor ihtiyar Sam.

Çocuk ona bağırıyor. Alman! Alman'dı!

Lewis parmağıyla gösteriyor. Kuzeyde bir yerden Heinkel'in batıya döndüğünü duyuyorlar.

Dartmouth, diyor Lewis sakince. Nehir boyunca gitçek.

Çocuk o makinenin korkunç geliverişindeki bir şeyden, hızından ve insan dışılığından, gücünden etkilenmiş sanki; yaşlı bitkin atlarla ter döker, çiftlik sayesinde askerlikten kurtulurken... metal Romalılara karşı eski Kelt yumuşaklığı. Babası tarlanın ortasında Şef'in sırtını okşuyor ve nazikçe, tekrar orak makinesine götürüyor onu. Bill çitin yanından üçüne bakıyor; sonra Heinkel'in uçuş yolunu takip ederek bir av tüfeğiyle ateş ediyormuş gibi yapıyor, vuruyor ve düşeceği tepeyi gösteriyor eliyle. Lewis bile hafiften gülümsüyor.

Ama sonra, tarlaya giderken kulak kesilseler de hiç ses yok, artık savaş yok, uçak taretinin kekeleyen çekiç vuruşları yok, Totnes ya da Dartmouth yönünden gelen patlama sesi yok, peşindeki Hurricane'ler yok. Sadece, Lewis Şef'i yeniden harekete geçirmek için dizginleri şaklatırken ve istifçiler ilk demetlerini almak için eğilirken hırıltı gibi bir sesler geliyor yüksek maviliklerden. Çocuk yukarıya bakıyor. Çok yüksekte dört küçük nokta, batıya doğru uçarlarken taklalar atıyor, birbirlerine sataşıyor, çarpışıyorlar. İki kuzgun ve yavruları; göğün ebedi uyku sesi, alay eden adam.

Sırlar: Sülünler bombaları nasıl, insanlardan önce işitti. Kuzgunları ve bu geçişi kim yolladı?

Gündelik ekmeğimiz: Demetler ve yığınlar, ilerleyen ikindi, dişbudağın anızda yavaş yavaş yürüyen gölgesi. Ekinleri amansızca azaltan orak makinesi. Kaçan ilk tavşan, Lewis'ten bir haykırış. Hayvan istiflenmemiş demetlerin arasında zikzaklar çiziyor, birinin üzerinden sıçırıyor, sonra bir yığının içine girip saklanıyor. En yakındaki Bill bir taş alıp yavaşça yaklaşıyor. Ama tavşan gitmiş, hızla koşan beyaz bir tavşan kuyruğu ve fırlatılan taş kafasının üzerinden zararsızca geçiyor.

Üçüncüden sonra tarla hemen insanlarla dolmaya başlıyor, sanki başından beri hep gizlice gözetlemişler de, ne zaman ortaya çıkacaklarını biliyorlarmış gibi. İki üç ihtiyar adam, bebek arabalı şişman bir genç kadın, uzun boylu bir çingene ve yanında bir av köpeği... çökük avurtlarıyla suratsız "Bebe", karanlıkların adamı, polisin baş belası ya da söylenenlere göre, Thorncombe Ormanı'nda kaçak elma rakısı yapan adam. Sonra Fishacre mezarasının okuldan azar azar geri dönen çocukları, sekiz yahut onu,

beş küçük oğlan, iki kız ve daha büyük bir tanesi. Açık kapı bir ağız gibi; geçen herkesi emiyor. Queenie ve yaşlı Bayan Hellyer, gerçi onlar özellikle gelmiş herhalde; ve başkaları, yetişkinler ve çocuklar. Sonra kara kaşlı küçük Bayan Luscombe, çay sepetini getiriyor omuzunda. Onun yanında yumuşak yüzlü bir kadın, gri ve beyaz bir elbise var üzerinde, çok sade ve o zamanlar için bile eski moda ve erkek gibi kısa, tuhaf bir saç... demet istifleyen çocuğun halası. Ve daha da fazlası.

Şimdi kalan ekinler altı yedi biçimlik ende ve elli metre falan uzunlukta. Lewis bir kenarda, en yakınındaki erkeklere sesleniyor.

Pislikler doley burya be!

Hepsi son bölümde toplanıyor; istifçiler, çocuklar, yaşlılar, Bebe ve köpeği; siyah ve kıvıllı kahverengi, korkutulmuş, çok dövülmüş gibi görünen bir köpek; hep sinmiş, gergin, olağanüstü tetikte ve gözleri fıldır fıldır, sahibinin dibinden asla bir metreden uzak değil. Genç kadın şişmiş ayaklarıyla, kucığında bebeğiyle geliyor, bebek arabası kapıda bırakılmış. Bazılarının elinde sopa var, diğerleri taş topluyor. Heyecanlı yüzlerden bir halka, ekinlerden oluşan dikdörtgendeki her sallantıyı dikkatle gözlüyorlar; direktifler, yaşlılar bilir, çok dikkatlice temkinli. Telaş etmeyesin kızan, geri durasın. Dikdörtgenin ortasındaki başaklarda bir kıvıllanma, sallanan saplarda bir dalgalanma var bir deredeki alabalık dalgası gibi. Dişi bir sülün takırdayan bir kanat çırpışıyla patlıyor kutudan fırlayan kahverengi benekli bir sürpriz gibi, tepeden aşağıda ve Fishacre Patikası üzerinde. Gülüşmeler. Küçük bir kız çılgık atıyor. Küçük bir tavşan, boyu yirmi santim yok, yukarı sınırdan dışarıya kaçıyor, şaşkın şaşkın duruyor, sonra koşuyor yine. İstiflemeye yardım eden çocuk on metre uzakta duruyor ve bir grup çocuk küçük hayvanın peşinden deli gibi koşar, düşerken gülüyor; hayvansa daha hızlı koşuyor, duruyor, depara kalkıyor ve sonunda tekrar ekinlerin arasına kaçıyor.

Ekinleri çiğnemeyesiniz lan, diye bağıyor Bay Luscombe en heyecanlı çocuğa. Küçük şeytan. Şimdi Lewis tarlanın öteki tarafından keskin bir ısıklık çalıyor ve parmağıyla bir yeri gösteriyor. Bu kez büyük bir tavşan yol kenarındaki çite, av köpeğinin olduğu tarafa doğru koşuyor. Tavşan insanlardan halkanın

arasında, taşların, sopalara ve yığınların arasında oradan oraya kaçıyor. Çingene yavaş, uzun sürede dinen bir ıslık çalıyor. Köpek bütün tazi kanını, ölümcül becerisini kullanarak şimşek gibi fırlıyor. Tavşan, koşarken istikametini son saniyede birden değiştirerek kurtuluyor önce, köpek hızla geçip gidiyor, birden geri dönerken anızların arasında bir miktar kırmızı toprak fırlıyor havaya. Herkesin gözü üzerinde; Lewis bile atı dizginlemiş. Köpek bu kez hata yapmıyor. Tavşanı boynundan yakalamış, şiddetle silkeliyor. Çingeneden bir ıslık daha ve hayvan hızla sahibine koşuyor, eğiliyor, hâlâ çırpınan hayvan uzun çenelerinin arasına kısılı. Çingene tavşanı arka bacaklarından tutuyor, yukarı kaldırıyor ve boşta kalan eliyle vuruyor, sadece bir kez, boynuna. Oradaki herkes Bebe'nin köpeği nasıl edindiğini biliyor; köydeki bir şaka bu, lakabı gibi. Bir gece Şeytan Thorncombe Ormanı'na gelip ona, Kamptaki bütün Amerikalılara bol bol kalitesiz içki sattığı için teşekkür etmiş; ve hediye olarak da köpeği getirmiş. Ama Çingeneyle köpeğini seyrederken herkes onun tavşana ihtiyacı olduğu için gelmediğini biliyor; ay ışığının olduğu her gece ve kilometrelerce arazide tavşan avlar. Fakat onun varlığı çok eski zamanlardan, insanların çiftçi değil avcı olduğu çağlardan kalma, kutsal bir şey sanki; hasat zamanı tarlaları şereflendiriyor.

Lewis orak makinesini harekete geçiriyor yine. Şimdi her birkaç metrede bir tavşan fırlıyor, kimi küçük, kimi büyük; kimileri dehşet içinde, kimileri kararlı. Yaşlı adamlar saldırıyor, sopalarıyla vuruyor, tökezliyor, yüzüstü düşüyorlar; çocuklar da. Kahkahalar, çığlıklar, küfürler, zafer naraları; sessiz av köpeği koşuyor, dönüveriyor, ısırıyor, acımasız. Ekinlerin son biçim sırası. Sonra acıdan ötürü bir çığlık, küçük bir bebekten geliyor sanki, gizli bıçaklardan. Lewis durmaksızın, arkasını işaret ediyor. Bir tavşan sürüklenip çıkıyor, arka bacakları kesilmiş. Demet taşıyan çocuk koşup kaldırıyor onu; kırmızı kesik bacaklar. Kürkünün anüs kısmından küçük yeşil topaklar halinde dışkılar düşüyor. Can çekişircesine çırpınma, bir çığlık daha. Çocuk vuruyor, sonra bir daha vuruyor; üçüncü kez; sonra kayıtsızca dönüyor ve cesedi diğerlerinin olduğu yığına fırlatıyor. Parlayan boş gözler, bıyıklar, düşmüş kulaklar, kar beyazı kuyruklar. Çocuk yaklaşıp yığına bakıyor, en az yirmi tane var

şimdi. Ve yüreği burkuluyor, kehanetsel bir burkulma bu; boş bir tarlada bunun için ağlayacak bir gün.

Başını kaldırıyor ve halasıyla Bayan Luscombe'yi görüyor, tarlada katliama katılmamış tek iki kişi. Dışbudağın altındaki anıza serilmiş bir masa örtüsünün yanında duruyorlar, konuşuyor ve seyrediyorlar. Yanlarında kıvrılarak yükselen mavi bir duman; taşların üzerine eski ve siyah bir çaydanlık konmuş. Son tavşan, muhakkak ki avcılar tarafından kuşatılmış bir hayvan koşarak miyop ihtiyar Sam'ın bacaklarının arasından geçiyor ve kovalayan bütün çocuklardan hızlı kaçıyor. Av köpeği onların arasından hızla geçmeye çalışıyor ama dengesini kaybediyor, tavşanı gözden geçiriyor, sonunda sinirli bir bağırta koparıyor, umutsuzca sağa sola bakınıyor; bağırın, bir yerleri gösteren, onu teşvik eden bir sürü iki ayaklı var; sonra tavşanın bir aşağı bir yukarı hareket eden kuyruğunu görüyor ve tekrar harekete geçiyor. Ama tavşan çite en azından birkaç metre önce varıyor. Çingene ıslık çalıyor. Köpek geri dönüyor, kuyruğunu bacaklarının arasına kısırmış.

Sonra ödülleri veriliyor. İhtiyar Bay Luscombe ölü yığınının yanında duruyor; biraz mahcup, Süleyman'ı oynamaya pek alışık değil. Biri şuraya, biri oraya, ufak bir tavşan bir çocuğa, besili bir çift Bebe'ye, bir tane de İhtiyar Sam'a. Sonra altı tanesi de istif yapan çocuğa.

Bunnarı dışbudağa götürüresin Danny.

Ve tercihli adı Dan olan "Danny", her bir elinde üçer çift arka bacak tutan usta avcı Nemrut, çay örtüsüne doğru yürüyor tarlada.

Küçük Bayan Luscombe virgül gibi kaşlarıyla, elleri belinde duruyor dallardan yaktığı ateşin yanında, çocuğa gülümseyerek.

Bunların hepsini sen yakaladın demek, öyle mi Danny?

İki tane. Biri sayılmaz aslında. Bıçakların altında kalmış.

Vah zavallı, diyor halası.

Bayan Luscombe kibarca ama kesinlikle hor görerek bakıyor.

Bahçenin etrafına taştan bi duvar örmüşün canım, onnar için üzülmen lazım.

Ve halası çocuğa şefkatle gülümserken Bayan Luscombe tavşanları alıyor, eliyle bir tartıyor, başını sallayarak onaylıyor, hayvanların kalçalarını yokluyor; en iyi ikisini seçiyor.

Bu senin akşam yemeğın Danny.

Ah, diyorum, sahi mi? Sonsuz teşekkürler Bayan Luscombe.

Emin misiniz? diye soruyor halası. Sonra: Siz olmasanız ne yapardık bilmiyorum.

Babam nerde? diye soruyor çocuk.

Köy Rahibi çağırdı galiba. Verandanın orada.

Çocuk başını sallayarak onaylıyor, yalnızlığını, korkunç Oedipus sırrını yaşayarak; her oğulun geçmesi gereken kavşakta.

İstiflemeyi bitirmek üzereyiz, diyor.

Ve ötekilerin çalışmaya devam etmek için gittiği yere dönüyor ama daha bir sürü çalışan var şimdi, sanki bir Brueghel tablosu gibi. Çocuklar büyüklerin daha yakınındaki en son demetleri sürükleyerek götürmek için rekabet ediyor; Bebe bile son yirmi dakikadır işe girişmiş.

Sonra yine dişbudağın altında, Kutsal Ekmek-Şarap gibi bir ritüel. Eski pembe-beyaz kareli örtü, ekmek, bir tencere krema, ahududu ve frenküzümü reçelleri, ağzı kırık beyaz fincanlar, iki çaydanlık, kahverengimsi siyah üzerine sarı şeritler, birikmiş bütün kuru üzümle ve kuşüzümleriyle kekin kahverengisi. En iyisi, kaçak çıkarılmış krema; koyu sarı kaymağı yarılp şehvetli beyazlıklara açılıyor. Dünya kurulduğundan beri hiçbir krema bununla yarışamaz; hasatın verdiği açlık, güneş, seyreden çocuklardan oluşan çember, ter kokusu. Kırmızı Devon'un inek ahırları, çayırları ve havası. Cennet yemeği, ölüm, tatlı ahududu reçeli.

Sen onu görmüşün mü ana? Sen görmüşün mü Bayan Martin? Bize değcekti nerdeyse, değil mi Danny?

Daha sonra.

Tek başına, çok yüksek kayınların arasında, bir zamanlar ekin demetlerinin yığıldığı ama şimdi bomboş tarlada, kireçli vadide; her baharda ilk miskotunu, misk kokan o küçük, çabucak gelip geçici tuhaf dört suratlıyı bulmak için geldiği yerde. Bir sır daha, şimdiki çiçeği ve amblemi bu, söyleyemeyeceği nedenlerden ötürü. Güneş en batıda, en sevdiği biçimde. Eğik ışıkları vadinin diğer tarafındaki bir mera-tarlayı, yüzyıllar önce öküzle çekilen bir sabanın geçtiği paralel dalgaları belli ediyor; ve hemen gidip görmesi gereken bir şey var orada, çocukça ama gizli çiçeklerinden biri, bal peteği kokulu küçük orkide *Spirant-*

hes spiralis, eski çayırda şimdilerde çiçek açar. Eski bilgilerine tutunuyor; kuşların işaretleri, bitkilerin yerleri, Latince ve folklor fragmanları çünkü daha fazlası yok. Kayın yaprakları batan güneşte yarı saydam. Bir üveyik ötüyor, bir sıvacıkuşu fısıldıyor yukarıda yakın bir yerde.

Sırtını bir kayın ağacına dayayıp oturuyor ve yaprakların arasından tarlaya bakıyor. Geçmiş ya da gelecek yok, zaman kiplerinden arınmış; varoluşa gebe bugünü topluyor. Ekin toplamamış ama yine de o toprakta; ve böylesine korkması da bu yüzdendi. Ölüm değil, can çekişme vardı orak makinesi bıçaklarının arasında, çığlık ve kırmızı kesik bacaklar... fakat ölüm, bir sonraki ekinler olgunlaşmadan ölüm.

Esrarengiz masum, şimdi sürgünde.

Aşağıda, yapraklarla yarı gizlenmiş. Saklanmış bir kuşun bakış açısı.

Elimi cebine sokuyorum ve sustalı bir çakı çıkarıyorum; çakının bıçağını onun kestiği, karnını yarıp temizlediği iki tavşandan, ciğerlerden, bağırsaklardan, pisliklerden kalan kirleri temizlemek için kırmızı toprağa sokuyorum. Çocuk kalkıyor ve dönüp, adının baş harflerini kayın ağacına kazımaya başlıyor. Ağacın kabuğunda, gri derinin kaldırılıp canlı gövdenin özlü yeşilinin meydana çıktığı derin kesikler. Adieu çocukluğum ve düşlerim.

İyice yakından.

D. H. M.

Ve altında: 21 Ağ. 42.

“Yaparsın.”
“Hayır.”

“Ama yapmak zorundasın.”

Adam karanlıkta gülümsüyor.

“Jenny, yazarlıkta hiçbir zorunluluk yoktur.”

“Öyleyse, yapabilirsin.”

Adam babaca, “Uyumalısın” diyor.

Fakat adam kımıldamadan ayakta durmuş, pencereden geceye bakıyor; karanlık odadan dışarıya, bahçedeki ponsetiya ve hintkeneviri yapraklarının üzerinden bahçenin ötesine. Kent merkezine, bayağı mücevherler gibi parıldayan ışıklardan uçsuz bucaksız bir ovaya. Gözlerini uzun bir süre kapatıp siliyor bu görüntüyü.

“Bütün hayaletler burada. Sonunda yakalayacak seni.”

“Şimdi de yapmacık bir romantik oldun.”

“Yani ben henüz kantinin bir köşesinde körkütük sarhoş otururken görülmedim demek istiyorsun.”

“Ah Daniel. Hadi ama.”

Daniel bir şey söylemiyor. Bir sessizlik. Bir çakmak alevi parıltısı. Pencerecamında bir an kadının yüzünü, uzun saçlarını, divandaki kehribar rengi gölgeleri görüyor. Kuşağı çözölmüş mavi kimononun açıldığı yerde bir beyazlık. Güzel bir aç; çok güzel çünkü hiçbir objektif, hiçbir tripod yakalayamazdı bunu. Aynalar. Karanlık oda. Kırmızı noktayı ve isyan işaretlerini camda bırakıyor... gökyüzü sinyallerinin uzak mavi, elmas ve laltaşı gölünü gösteren camda.

Kadın “Versene biraz” diye mırıldanıyor.

Korkunç, böyle zamanlardaki bir çalkantı gibi ama Daniel’in içindeki henüz ölmemiş bir yeniyetme için, bin kez gördüğü bu manzara hâlâ çok değerli; heyecanlı, kendinden emin, zafer kazanmış halde kalıyor öylece; bildiği, öğrendiği, mantıken değer biçtiği her şeyi küçümsüyor.

Dönüp odanın diğer tarafında, kapının yanında duran taklit bir Biedermeier masasına gidiyor.

“Bir şey mi istiyorsun?”

“Sadece seni. Ve yalnızca. Sadece bir kez.”

Daniel viskisine su katıyor, tadıyor, biraz daha koyuyor; dönüyor.

“Artık üstünü örtüp yatırmam lazım seni. Çok geç oldu.”

“Allah aşkına gel otur şuraya.” Kadın başını çevirip ona divanın arkalığının üzerinden bakıyor. “Beni rol yapmaya zorluyorsun” diyor kadın.

“Üzgünüm.”

“Gün boyunca bıktım zaten bundan. Eğer hatırlıyorsan.” Daniel gidip kadının yanına oturuyor; sonra eğilip viskisinden bir yudum alıyor. “Ne zaman başladı?”

Daniel konuşmayı iki kategoriye ayırıyor: Konuştuğu zaman ve kendi konuşmasını dinlediği zaman. Son zamanlarda konuşması biraz fazlaca ikinci türden. Narsisizm: İnsan kendi benzersizliğini kavrayamayacak kadar yaşlanınca kendi karmaşıklığına âşık olur, sanki yalan katmanları beceriksiz yanılsamaların ya da başarısızlık safsatalarının, başarının kötü kokusunun yerine geçebilirmiş gibi.

“Bugün öğleden sonra. Senin toplantın uzadığında. Dışarı çıkıp etrafı dolaştım. Bütün o bomboş sahneler. Sadece bir, şey duyusunu... boşa harcanmış zaman. Çaba. Bir şey.”

“Ve beni bekleme zorunluluğu.”

“Senin suçun değildi.”

“Fakat öyle değil miydi?” Daniel başını sallıyor. “Kadın yıldızla aygırı.”

“Eski bir dedikodu bu sadece. Bir mit.”

“Ama hâlâ inanıyorlar.”

“Halka bir şeyler verilmesi gerekir Jenny.”

Kadın bir kolunu kıvrıp divanın arkasına koyarak oturuyor ve Daniel’in yüzünü profilden seyrediyor.

“Hıyar’ın hiç hoşlanmadığım tarafı bu işte. Herif kendini çok havalı sanıyor, çocuk daha. Beni her gördüğünde o bakışlardan birini atıyor. O gülünç, maziden kalma bakışlar. Bir gün soracağım ona gözlerine niye prezervatif takıyorsun diye.”

“Senin sahnelerine biraz canlılık katar herhalde bu.”

Kadın kalkıp pencereye gidiyor, sigarasını –evet, rol yapıyor– telefonun yanındaki seramik bir tabakta söndürüyor; sonra dışarıya, adı kötüye çıkmış kentin yapay ışıklarına bakıyor Daniel gibi.

“Bu ürkütücü kentte hiçbir zaman anlayamayacağım bir şey var. Doğallığı bu kentten böylesine tümüyle menetmeyi nasıl becermişler.” Kadın dönüp geri geliyor ve kollarını göğsünde kavuşturarak durup ona yukarıdan bakıyor. “Yani, niçin herkes böylesine korkuyor bundan? Bizim kendimize has özel bir İngilizliğimiz olduğunu kabul edemiyorlar... ah Dan.” Kadın oturuyor ve Daniel’in kolunu tutup kendi boynuna sarıyor; elini tutuyor, el sırtını öpüyor, sonra çıplak göğsüne götürüp orada tutuyor. “Pekâlâ. Demek etrafta dolaştın. Ama bu pek açıklamıyor, yani neden... hadi.”

Daniel odanın öte tarafına dikey gözlerini.

“Sanıyorum gerçeklikle ilgili bir şeydi. Gerçeği bulmayı başaramamalar. O sahneler, daireler hâlâ duruyor orada. Artık kimsenin hatırlamadığı filmler. Kralın bütün oyunları ve kralın bütün senaryoları gibi... ve senin bugünkündeki hiçbir şey seni yeniden birleştiremez artık.”

“Gözlerimden akan yaşlara ne zaman dokunulacağını söyle bana.”

Daniel hıh dercesine hızla hava veriyor burun deliklerinden; çıplak göğsü hafifçe sıkıyor, sonra elini çekiyor.

“Benim dediğimi doğruluyor bu.”

“Evet birisi balık avlıyor.”

“En ufak bir olta bile yok.”

“Sen onu bile yapmıyorsun... ve biliyorsun bunu.”

“Sadece yerel standartlara göre.”

“Saçmalama.”

“Sevgilim sen tam da...”

“Aman Tanrım, haydi yine başlıyoruz.”

Daniel bir süre susuyor. “Ben senin yaşındayken ileriden başka bir yere bakamıyordum. Sense benim yaşımda...”

“O zaman senin bir göz doktoruna gitmen lazım.”

“Sanmıyorum. Payanda yapılan parçaların değerini öğrenmek istiyorsan yıkıntıya sor bunu.”*

“Öyleyse ben de uyarım size. Hieronymo çıldırdı yine.”** Kadın oturduğu yerde biraz uzaklaşıp karanlıkta gülümsüyor ona ve parmağını sallıyor azarlarcasına. “Bir sonraki dizeyi unuttun. Öyle değil mi? Kadın oyunculara edebiyatçılık taslamamalısn. Akıllı kısa olabiliriz belki ama daima hakkından geliriz.”

“Sahne bakışı bu. Gerçek değil.”

Kadın gözlerini kaçırıyor. “Ne berbat bir oyuncusun sen.”

“Tersine çevrilmiş kibir. Ölümsüz yapıtlarıma bir bakış.”

“Vah vah. Yani Shakespeare falan değiliz.”

Daniel “Sanırım gitsem iyi olur” diye mırıldanıyor.

Ama kadın onu tekrar oturtuyor, yine kolunu tutup boynuna doluyor ve omuzuna yatıp yüzünü göğsüne dayıyor.

“Kafayı yiyeceğim.”

“Haklısın.”

Kadın onun gömleğinin üzerinden tenini öpüyor; sonra alnını göğsüne yaslıyor. “Biliyorum, içinde bir yerlerde yıkıntılar var senin. Onları daha çok yıkıyormuşum gibi hissetmek hiç hoşuma gitmiyor, hepsi bu.”

Daniel ona biraz daha sıkı sarılıyor. “Sen bir anlamı olan çok az parçadan birisin.”

“Ben keşke...”

* Daniel burada T. S. Eliot’un *Çorak Ülke* şiirinin “Gökgürültüsünün Söyledikleri” bölümündeki “Bu kırık parçaları payanda yaptım yıkıntılara” dizesine gönderme yapıyor. (ç.n.)

** Aynı şiirin bir sonraki dizesi. (ç.n.)

“Bunların hepsini konuşmuştuk.”

Kadın onun elini tutuyor. “Bugün öğleden sonrayı anlat bana. Neler olduğunu.”

“Eski *Camelot** setindeydim. Birden dank etti. Nasıl da tam uydu bana. Mitlerin ihaneti. Olmam gerekenden tümüyle sürgün edilmişim sanki.” Daniel “Oldu” diye ekledi.

“Peki nedir o?”

“İyi bir soru.”

“Cevaplamayı dene.”

“Ortaman sırrıyla ilgili bir şey.”

“Ee?”

“Yani ben onu tanımlayabileceğimi umut edeceksem eğer, sahnelemenin ya da film yapmanın ötesinde bir şey olsa gerek. Onlar sadece... gerçek olana ihanet ediyorlar işte yine.”

“Neymiş bu ‘o’?”

“Kim bilebilir ki Jenny, benim ne olduğumun gerçek tarihini? Bunların hepsi iğrenç bir şekilde tekbencilik.”

“Bir zamanlar beni bütün sanatın bundan ibaret olduğuna inandırmıştın.”

Daniel susup odanın öteki tarafına bakıyor.

“Yetişkinlik hayatımın çoğunu en olmayacak sözcükleri nasıl kullanacağımı, sahneleri nasıl güçlü hale getireceğimi öğrenerek geçirdim. Vereceğim anlamın satır aralarına nasıl konulacağını. Başka insanların nasıl yaratılacağını. Hep başka insanlar.” Susuyor yine. “Sanki beni başka biri ele geçirmiş gibi. Yıllar önce.”

“Nasıl bir başka biri bu?”

“Bir çeşit gammazcı.”

“Saçma. Ama devam et.”

Daniel kadının saçını okşuyor. “Çok kolay bir iş. Yazıyorsun, İç mekân, boy çekimi, kızla adam bir divanda, gece. Sonra işin içinden çık. Başka biri Jenny ve Dan olsun. Başka biri ne yapacaklarını anlatsın onlara. Fotoğraflasın onları. Aslında kendini hiçbir zaman tehlikeye atma. Başka biri olmasın. Sadece sen.” Daniel okşamayı bırakıp kadının saçını pırpıslıyor. “Hepsi bu, Jenny. Yeni bir kariyere başlamak istemiyorum aslında. Senaryolardan usandım demenin bir yolu işte.”

“Ve Hollywood’dan usandın. Ve benden.”

* Kral Arthur efsanesiyle ilişkilendirilen kale. (ç.n.)

“Hayır, senden değil.”

“Ama sen memlekete gitmek istiyorsun.”

“Gerçek anlamda değil. Metaforik olarak.”

“Yani başladığımız yer. Anılar.”

“Yeterince kâğıt insan yarattım ama listeye kendimi hiç eklemedim.” Daniel “Neyse, yazıyla hakaret” diye ekledi. “Gerçeği dürüst kılamadım.”

“Bir roman yaz o zaman.” Daniel hıh dercesine hızlı bir nefes veriyor burnundan. “Neden olmasın?”

“Nerden başlayacağımı bilmiyorum.”

“Buradan.”

“Gerzek.”

Kadın dizlerinin üzerinde biraz uzaklaşıp ona dikkatle bakıyor.

“Ciddiyim.”

Daniel gülümsüyor. “Menopozlu bir erkekle çıplak bir film yıldızının Harold Robbins Ülkesinde saçma-sapan konuşmalarıyla mı?”

Kadın kimonosunu kapatıyor. “Böyle bir şey söylemek çirkin. İkimiz için de.”

“Sekse doymuş ve Aristo’sunu hatırlamaya çalışan adam kendi teorisini...”

“Ben film yıldızı değilim. Senin Jenny’nim ben.”

“Sana gereğinden fazla müsamaha gösteren kadın yani.”

“Paran var, hiç acele etmeden çalışabilirsin.”

“Çok ölü balık var bilincimde.”

“Ne demek bu?”

“Yani ben canlı birini yaratmak için o lanet olası şeylerden çok fazlasının bağırsaklarını çıkardım.”

“Öyleyse sen tuzakları biliyorsun. Ne kaybettin anlamıyorum.”

“Kendi en sonumu.”

“Neymiş o senin en sonun?”

“Acemilerin dört elle sarıldığı şey yani.”

Kadın susuyor, dikkatle süzüyor onu.

“Bütün bunlar yeni senaryoyla mı ilgili?”

Daniel başını sallıyor. “Aşırı sıkıyor beni oysa ben senaryoyu uykumda bile yazabilirim. Bilgisayar gibi.” Kalkıp pencereye gidiyor yine. Kadın divanda geriye dönüyor ve ona arkasından bakıyor. Daniel bir süre sonra konuşmaya bu kez daha sakın bir sesle devam ediyor. “Eğer kaçarsan Jenny, geri dönüş yolunu bulamazsın. Demek istediğim tek şey bu. Uğraşmak, o şey için... sadece boş bir hayal bu. Ana rahmine geri dönmeye çalışmak. Saati geriye döndürmek.” Dönüp kadına karşıdan gülümsüyor. “Gece yarısı saçmalamaları.”

“Hemen yenilgiyi kabul ediyorsun. Yapman gereken tek şey, az önce konuştuklarımızı aynen yazmak.”

“Kastettiğim şey son bölümdü. Sonunda ne olduğum yani.”

Kadın gözünü kaçırıyor, kısa bir sessizlik; bir ‘tiktak’ yani, jargonda.

“Bill geçen gün senden söz etti. Senin niye hiç yönetmenlik yapmadığından.”

“Ee?”

“Ben de bana söylediğini söyledim ona.”

“Peki ne dedi?”

“Çok akıllıca bir şey söyledi. Mükemmeliyetçi olmakla korkmanın sıklıkla aynı şey olduğunu.”

“Sevimli bir laf etmiş.”

“Peki haklı mı?”

Daniel karanlıkta kadının suçlayan yüzüne bakıp gülümsüyor. “Bana ödlele demek seni bir yere vardırılmaz.”

Kadın biraz bekliyor, sonra kalkıp onun yanına gidiyor, hızla dudaklarından öpüyor; onu geriye itiyor ve Daniel büyük pencerenin yanındaki bir koltuğa oturmak zorunda kalıyor; kadın halıda diz çöküyor ve kollarını onun dizlerine dayıyor. Dışarıdan, kent göğünden hafif bir ışık geliyor.

“Olumlu bir düşünce.”

“Evet Jenny.”

“Highland’li* büyük-büyükannemde altıncı his varmış.”

“Söylemiştin.”

“İlk bölüm işte *bu*.”

* İskoçya’da bir bölge. (ç.n.)

“Peki ikinci?”

“Bir şey olacak. Bir pencerenin açılması gibi. Hayır, bir kapının. Duvardaki bir kapı gibi.” Kadın dizlerinin üzerinde geri çekiliyor, kollarını göğsünde kavuşturup dudaklarını ısırtıyor, kâhin kadını oynuyor.

“Peki bu kapının ötesinde ne var?”

“Senin hikâyen. Senin gerçek tarihin.”

Daniel bıkkınca gülümsüyor. “Ne zamanki?”

“Sen kendi yolunu bulmadan önce ve bizim... kendi ayrı yollarımıza gitmemizden.” Daniel’in gülümsemesi sönüyor. “Bu konuşmayı yeniden oluşturabilirsin, değil mi? Çok önemli. Hatırlaman lazım bunları.”

“Ben sadece, bu işin bir parçası olmak istemiyorum çünkü seni seviyorum. Anladın mı?”

“Soruma cevap ver.”

“Sanmıyorum.”

“O zaman ben uğraşıp bunu senin için yazacağım. Yarın. Çekimlerin arasında. Sadece bir özetini.”

“Peki ya benim soru?”

“Yahut da bir versiyonunu, her halükârda.”

Ve bakışıyorlar. Sonunda Daniel yavaşça, “Aman Tanrım” diyor, “nasıl da nefret ediyorum sizin kuşağınızdan.”

Ve kadın başını kaldırıp gülümsüyor övülmüş bir çocuk gibi, öylesine şaşkın ki, sonunda başını tekrar eğmek zorunda kalıyor. Daniel elini uzatıp onun saçlarını dağıtıyor, sonra kalkmaya yelteniyor. Ama kadın engel oluyor.

“Bir dakika. Seninle işim bitmedi daha.”

“Bu delilik. Uykunu alman lazım.”

Kadın arkasındaki telefon sehпасına dönüyor; orada diz çöküyor, lambayı yakıyor; Los Angeles telefon rehberini alıp halının üzerine koyuyor, bir süre kapağına bakıyor, sonra kafasını çevirip arkasına, Daniel’e dalgın bir bakış atıyor. Daniel koltuğun ucunda oturuyor; gitmeye hazır.

“Jenny.”

Kadın aşağıya bakıyor yine. “Sıkıcı bir şey. Çok karışık.” Sonra rehberi açıyor ve çömelip küçücük yazıları okumaya başlıyor. “Aman Tanrım, hiç İngiliz adı yok.”

“Ne yaptığını söyle bana.”

Ama kadın bir şey söylemiyor. Birden sayfa ları sona doğru hızlı hızlı çeviriyor; duruyor, kafasını uzatıp bakıyor, bir şey buluyor; arkasına dönüp Daniel'e hemen gülümsüyor.

"Eureka. Wolfe."

"Wolf mu?"

"Ama sonunda bir e var." Kadın yine parmağını bir isimler listesinde yukarıdan aşağıya doğru kaydırıyor. "İşte bu. S. Daha fazla kaçamazdın. Altadena Sokağı, neresiyse."

"Pasadena'nın arkasında. İstersen..."

"Sus. Stanley J. Olmadı bu." Rehberi kapatıyor, Daniel'e sanki şüpheli bir at görmüş at tüccarı gibi dikkatle bakıyor, sonra birden parmağıyla gösteriyor. "Simon." Kollarını göğsünde çaprazlıyor. "Sen de bu kadar basit olduğundan. J'yi atabilirsin."

Daniel hali ya bakıyor. "Sen dayak yemeyeli ne kadar oldu?"

"Ama romanda kendi adını kullanamazsın zaten, çok tuhaf bir şey bu. Daniel Martin adlı bir karakterden kim hoşlanır ki?"

Daniel, başka metinlere yapılan göndermelere, konuşmanın farklı yön lere birden atlayıvermesine alışık olduklarından, ya-vaşça, "Ben bazen hoşlanıyorum gerçekten" diyor.

Kadın ellerini dizlerinin üzerinde birleştirerek şimdi de çekingen masumiyeti oynuyor. "Kadın sadece, bir bağılılığa kavuşmaya çalışıyor."

Daniel kalkıyor. "Eğer kadın bir dakika sonra yatmazsa asıl hak ettiği şeye kavuşacak. Sete gözlerinin altında torbalarla geldiği için esaslı bir fırçaya."

Kadının hemen arkasındaki masada duran telefon tiz bir sesle çalıyor ve ikisi birden irkiliyor. Hâlâ dizlerinin üzerinde duran Jenny hoşnut bir şekilde gülümsüyor.

"Bay Wolfe'yle ben mi konuşayım yoksa sen mi?"

Daniel gitmek üzere dönüyor. "Ben gidiyorum. Herhalde çatlağın biridir."

Ama kadın onun adını söylüyor, dalga geçmeksizin; Daniel'in kafasında hafiften bir korkunun izi. Duruyor, yarı dönüp mavi sırtına baktığı kadın arkasına dönmüş, fildişi rengi telefon ahizesini kaldırıyor. Daniel bekliyor, sonra kadının o soğuk kamusal sesiyle "Evet, kendisi burada" dediğini duyuyor. "Ve-reyim." Ve kadın ahizeyi uzatıyor yine dudaklarını ısırarak.

"Uzaktan arıyorlar. Memleketten. Çağırıyorlar."

“Kimmiş?”

“Operatör bir şey söylemedi.”

Daniel derin bir nefes alıyor ve kadının şimdi ayakta durduğu yere gidiyor; telefonu neredeyse kaparak alıyor onun elinden. Kadın pencereye dönüyor. Daniel adını doğruluyor ve hatta kalması isteniyor. Kadının profilden görünen yüzüne bakıyor. Kadın ellerini kaldırıp saçlarını sarsarak serbest bırakıyor onun seyrettiğini bilerek; sanki uykudan yeni kalkmış gibi. Dudaklarında beliren gülümsemeyi bastıramıyor.

“Heyecana gerek yok. Fleet Caddesi’nden,* bir paragraflık bir yazının derdine düşmüş geri zekâlı bir dedikodu tüccarıdır yüzde yüz.”

“Ya da benim Highland’li büyük-büyükannem.”

Ve kadın dayanılmaz İngilizliğiyle ve hoşnut bir şekilde Los Angeles’in gece yarısı sonsuzluklarını seyrediyor. Daniel elini uzatıp onu kolundan yakalıyor, sertçe kendine doğru çekiyor ve öfkeli bir şekilde öpmeye çalışıyor ama kadın gülmekten kırılıyor.

Daniel’in kulağında uzaklar.

Sonra bir ses; ve inanılmaz bir şekilde, tıpkı bir romandaki gibi, duvarda bir kapı açılıyor.

* Londra’da, gazete bürolarının bulunduğu cadde. (ç.n.)

Sazlıktaki Kadın

Rüzgâr söğütlerin tembel kollarını yanlara doğru savuruyor, Ruzanıp giden suları kırıstırıyor. Uzaktaki ormanlık tepelerde ve aradaki çayırlarda yaza has bulut gölgeleri var. Cherwell'in öte tarafında genç bir adam, bir öğrenci altı düz bir sandalı sııkla iterek akıntının tersine gidiyor. Öndeki oturma yerinde yüzü ona dönük, güneş gözlüklü bir kız arkaya doğru yarı yatmış. Suya soktuğu sağ elinin parmaklarına bakıyor. Adam yirmi üç yaşında ve İngilizce okuyor; kız ondan iki yaş küçük ve Fransızca okuyor. Adam ordudan kalma fitilli pantolon ve polo yakalı lacivert bir süveter giymiş; kızın üzerinde beyaz ve kırmızı renkte yoğun nakışlı koyu yeşil yöresel bir etek, beyaz bir bluz ve başında kırmızı şal desenli bir eşarp var. Kızın çıplak ayaklarının yanında hasır bir sepet, sandaletler ve birkaç kitap duruyor.

Genç adamın görünüşü normal, bugün bile; kısa saçları hariç her şeyi normal. Ama kızın diziyle ayak bileğinin ortasına kadar uzanan kabarık ve folklorik eteği, bluzunun kısa kolla-

rındaki büzgüler o gün bile demode; renkler çok cıvılcı; uzun konçlu mavi çorapları aşırı bir özentili suçlamasından kurtulamayacak durumda... ve biraz rahatsız edici çünkü bu kadar iddialı bir tavır gereksiz. Kız o zamanın öğrencilerine has bir deyimle fazla gelinlik; hem cinselliği hem de seçkinliği var, sıcak bir şıklık ve buna dair, neredeyse umursamazlık halindeki bir bilinç. Örneğin onun kız kardeşi daha iyi giyiniyor; böyle Nuh-u nebiden kalma bir köylü kıyafetiyle dolaşmaz. Ama kayıktaki kız daha çok riske giriyor; nedeni belki (bugünkü gondolcuyla değilse de) nişanlı olması, belki de kendi duruşunun, ününün o tuhaf görgüsüzlük, gösterişçilik, yapmacıklık niteliğinin epey ötesinde olduğunu biliyor olmasıdır. Daha geçen kış çıktığı bir ETC revü skecinde file bir çorap, kestane rengi uzun bir peruk ve bir öğrenci önlüğüyle ortalığı kırıp geçirmişti. *Rita Klasik okursa...* Rita, diğer adıyla Hayworth yani. Ve nedeni de Aspasia ve *heteirai** ile ilgili bütün o zekice espriler ya da doruk noktasını oluşturan (kayığı sırtla iten gencin bestelediği) şarkı, yani “*Sempozyumlar daha sıcaktı geceliğimi giyince*” değil, o taklitteki kararlı ve bariz cazibeydi.

Kızın hoş ve dikkat çekici kaşları, bazı ışıklarda neredeyse siyah olan saçlarını tamamlayan çok berrak, apaçık bakan kah-verengi gözleri, klasik bir burnu var; dolgun dudakları daima hafiften gülümsüyor, hatta uyurken bile ve şimdi parmaklarını suda seyredirken de; sanki hep, bir saat önce söylenmiş gırgır bir şeyi hatırlıyormuş gibi. Onun ve kız kardeşinin bütün erkek okullarında bilinen bir lakabı var. Cennet İkizler diyor onlara gerçi ikiz olmayıp aralarında hem yaş hem de sınıf olarak bir yıl olmasına ve daha birçok yönden farklı olmalarına karşın. Okuldaki birinci ve ikinci yıllarındayken bazen benzer şekilde giyiniyorlardı ve bu yüzden aralarında yanlış bir paralellik kuruldu. Şimdi artık isimlerini yapmış ve kendileri olmaya karar vermiş durumdalar.

Oxford’a hücumlarında küçük bir fark daha vardı. Uzun süre yurtdışında kalmışlardı çünkü babaları büyükelçiydi. Adam savaş başladığı yıl ölmüş ve anneleri bir yıl sonra evlenmişti; yine bir diplomatla, yalnız, bu kez adam Amerikalıydı. İki kız savaşta Birleşik Devletler’de geçirmişti ve üzerlerinde hâlâ o

* Eski Yunanistan’da kültürlü fahişeler. (ç.n.)

kültürün bir aurası vardı: Bir açıksözlülük, aksanlarında bir fark (o zaman; sonra kayboldu), tayın kartları ve siren feryatları arasında yetişmiş yaşıtları diğer İngiliz kız öğrencilerde bulunmayan bir özgürlük. Ayrıca, pek göstermek istemiyorlarsa da, zengindiler. İngiliz ebeveynleri yoksul değildi; ve Amerikalı üvey babaları da, önceki evliliğinden çocukları olmasına karşın yoksul olmaktan epey bir uzaktı söylenenlere göre. Kızlar birçok yönden ayrıcalıklıydı; ve her şeyin üstüne bir de kültürlerinin ve görünümlerinin iyi olması nerdeyse haksızlık gibi geliyordu. İkisinin de üniversitede yakın kız arkadaşı yoktu.

Kız başını kaldırıp, kayığı ittiren gence baktı.

“Teklifim hâlâ geçerli.”

“Sevindim. Gerçekten. Fakat egzersize ihtiyacım var. Şu son günlerde manyak gibi hep ders çalıştım.” Sırıgı itiyor, sonra yukarı çekiyor, ileride bir yere daldırıp nehrin dibine sessizce çarpışını hissediyor, sırık kayığın ileriye doğru hareketiyle dikey hale gelinceye kadar bekliyor, aşağıya doğru bastırıyor, sırığı dümen gibi kullanarak kayığın yönünde küçük bir ayarlama yapıyor. Kıza yüzünü ekşiterek bakıyor.

“Sınavda çakacağım. Kemiklerimde hissediyorum bunu.”

“Diyorsun. İddiaya girerim tam not alacaksın.”

“O işi Anthony’ye bırakıyorum.”

“Anthony ilkçağ tarihinden korkuyor. Ancak alfa eksi alacağını düşünüyor.” Kız gözlüğünü profesörler gibi yarım indiriyor, somurtkan bir yüz taklidi yapıyor. “Ben Thucydides’te zayıfım.”

Delikanlı gülümsüyor. Dönüp nehrin ilerisine bakıyor. Başka bir kayık akıntı yönünde geliyor, içinde dört öğrenci var, ikinci sınıflar, bir kız üç erkek. Akıntıya karşı giden kayıktaki çifte bakıyorlar. Genç erkeklerden biri dönüp kıza bir şeyler söylüyor; sonra dördü birden onlara bakıyor boş boş, öylesine, sanki yoldan geçen sözde çokbilmiş tipler yerel ünlüleri, Züleyha’ları ve son sınıfın prenslerini bir kez daha görüyormuş gibi. İlgi odağındaki kişiye bir yorumda bulunmuyor; onlar alışık buna.

Birkaç yüz metre sonra delikanlı sırıkla ittirmeyi her zamankinden daha uzun süre bırakıyor ve elinin tersiyle alnını siliyor.

“Diyorum ki Jane, fena halde kesildim. Ve açlıktan ölüyorum. Victoria’ya az kaldığını da sanmıyorum.”

Kız doğrulup oturuyor, tedirgin.

“Tamam, bağlayalım şuraya. Benim için fark etmez.”

“Az ilerde bir girinti var. Orada biraz çıkabiliriz. Rüzgâr olmaz.”

“Tamam.”

Bir dakika sonra girintiyi görüyorlar; nehrin doğu tarafına dik açıyla giden, söğütlerle çevrili otlakların arasından akan eski bir drenaj kanalı. Halka açık patika diğer kıyıda. Kanalin ağzında eski, dökülmüş bir tabela var: *Özel arazi. Çıkmak yasak.* Ama kanala girdiklerinde başka bir kayığın orada karaya bağlanmış olduğunu fark ediyorlar. İki öğrenci kayığın birer ucuna serilip yatmış, kitap okuyorlar; açık bir şampanya şişesi var aralarında. İple asılmış başka bir şişenin yaldızlı ağzı da dümen oturağının yanındaki serin yeşil sudan dışarı çıkmış. İki öğrenciden, boyu daha uzun, dağınık sarı saçlı, yüzü hafiften kızarmış olanı bu davetsizlere bir bakış atıyor. Tuhaf bir şekilde boş bakıyor, gözleri mavimsi gri-yeşil.

“Aman Tanrım. Sevgili Jane, Daniel. Arkadaşlar insanı hiç rahat bırakmaz mı yahu?”

Daniel kayığı yavaşlatıyor, elinde ders kitabı tutan sarı kafaya gülümsüyor.

“Seni adi üçkâğıtçı Andrew. Ders çalışıyorsun ha.”

“Pek öyle değil oğlum. Bizim moruk işte. Sınavda çakacağıma bahse girebilirsin.”

Jane gülümsüyor. “Ne kadar kötü yahu. Zavallı şey.”

“Gayet cazip bir şey, aslında, bir kısmı. Öyle değil mi Mark?” Diğer öğrenci, yaşça daha büyük olanı itiraz edercesine homurdanıyor. “Diyorum ki, bir yudum şampanya için.”

Jane gülümsüyor yine. “Sizden farklı olarak, biz gerçekten çalışmaya geldik.”

“Amma da amelesiniz ikiniz de.”

Gülümsüyorlar. Daniel el sallıyor ve sırıkla itmeye devam ediyor. Birkaç metre sonra Jane dudaklarını ısırtıyor.

“Şimdi bütün Oxford’da bizim ilişkimiz var bilinecek.”

“Kesinlikle hayır. Onu ineklerken gördüğümüz bütün Bullingdon’da duyulacak diye ödü kopar.”

“Zavallı Andrew.”

“Tuzu kuru Andrew.”

“Hep merak ederim o küçük kafadan neler geçiyor diye.”

“Göründüğü kadar aptal değildir.”

“Yani kusursuz bir taklit ha?”

Daniel gülüyor ve kayığı çevrelerini saran nilüferlerin, çiçek açmış su maydanozlarının arasından geçiriyor. Kıyıdaki, rüzgârla sallanan bir alıç ağacının beyaz çiçek yapraklarından oluşan hafif bir yağmur yağıyor. Kız bir öbek su maydanozunu tutup kaldırıyor ve damlayan sulardan bir zincir kayığın yanı sıra kayarak gidiyor. Sonra kız bırakıyor elinden onu.

“Gelmedik mi daha?”

“Biraz ilerde bir gölcük var. Ya da geçen sene vardı. Nell’le buraya gelirdik.” Kız ona kara gözlüklerinin üzerinden düşünceli bir bakış atıyor. Daniel omuzlarını kaldırıp gülümsüyor. “Açık havada sakince bir öpüşme sadece.”

“Ne kadar da köylüce bir şey ikiniz için de.”

Daniel zorla gülümsüyor. İleride bir ardıçkuşu ötüp duruyor, Daniel kayığı çıkıntı yapan ilk kamış duvarını geçmek için döndürüyor. Ötesinde, suyun bir yanından ötekine kadar uzanan çok daha sık kamışlardan ve sazlardan bir perde var.

“Tüh. Saz bürümüş. Bindirip yol açayım bari.”

Sırıgı daldırıp bütün ağırlığını vererek, önlerini kesen sapların arasında en çok suyun görüldüğü yere doğru itiyor. İlk yeşil bariyere toslayarak girerlerken kız hafif bir çığlık atıyor ve başını eğerek elleriyle koruyor. Kayığın düz burnu kamışları yarıp zorla iki üç metre kadar gidiyor, sonra yumuşak bir engele çarpıp hafifçe yükseliyor ve duruyor.

“Ulan adı.”

Jane dönüp kayığın kenarından ileriye bakıyor. Ve sonra – Daniel sıırıgı çamurdan çekip çıkarmaya çalışırken– kız kafasını hızla geriye çeviriyor, ağzı bir karış açık, gördüğüne inanamıyor, dehşete kapılmış.

“Daniell!”

Kız elleriyle yüzünü kapatıyor.

“Jane?”

“Geri git, geri git.”

“Ne var?”

Kız hemen kayığın öteki tarafına doğru dönüyor, eliyle burnunu ve ağzını kapatmış.

“Ah, kokusu geliyor. Lütfen geri git.”

Ama Daniel sırtı bırakıp tahta kenarlıkların üzerinden ön tarafa doğru yürüyor, kızın yanından uzanıp bakıyor; ve görüyor.

Su yüzeyinin hemen altında kayığın burnunun aşağıya bastırıldığı çıplak bir insan kıcı, grimsi beyaz. Sırtının ve başının olması gereken yerde sazlar arasında bir aralanma var. Bacaklarının dibi suyun içinde, kayığın altında görünmüyor.

“Aman Tanrım.”

“Sanırım kusacağım.”

Daniel çabucak dönüyor, diz çökmüş haldeki kızın başını öne doğru ittiriyor; sonra elleriyle tutunarak kayığın kık kısmına gidiyor, sırtı telaşla çekip çamurdan çıkarırken dengesini kaybedip düşmesine ramak kalıyor, toparlanıyor, kayığı arkaya doğru kanırtmaya başlıyor. Kayık önce duraksıyor, sonra geriye doğru kayarak kamışlardan kurtuluyor. Daniel o korkunç ve karanlık biçimin yavaşça su yüzüne çıktığını görüyor.

“Jane, iyi misin?”

Kız başı aşağıya dönük halde duruyor ama başını hafifçe, evet anlamında sallıyor. Daniel kayığa beceriksizce bir geri manevra yaptırıyor, sonra kuvvetle nehir yönünde itiyor, ilk sazlık duvarını dolaşarak geçiyor, sonra kıyı boyunca gidiyor ve kayığı sırtıyla kıyıya güvenli bir şekilde yanaştırıyor. Kızın yanına gelip çömeliyor.

“İyi misin?”

Kız başını sallayarak onaylıyor, sonra yavaşça ona doğru dönüyor ve kara gözlüklerini tuhaf bir hareketle çıkarıp ona bakıyor.

“Ah Dan.”

“Ne korkunç bir şey.”

“O...”

“Biliyorum.”

Bir süre, birbirlerinin ölümle darmadağın şaşkınlıklarına bakıyorlar; kırılmış sabah dünyalarına. Daniel kızın ellerini tutup sıkıyor, sonra geriye, kanalın ağzına bakıyor. “Andrew’ya haber vereyim bari.”

“Evet, tamam. İyiyim şimdi.”

Daniel ona bir süre daha endişeyle bakıyor, sonra kalkıp kıyıya atlıyor. Uzun otların arasından nehre doğru koşuyor; bir kez geriye bakıyor. Kız, başını yukarıya çektiği dizlerine dayanmış halde oturuyor sanki gözlerini kapatmak istiyormuş gibi.

“Andrew! Andrew!”

Onların söğüt yapraklarının arasından görünen yüzleri; Daniel onların yukarısındaki sette duruyor.

“Suda bir ceset bulduk.”

“Ne!”

“Bir ceset. Bir ölü. Sanırım bir kadın. Sazlıkta.”

“Aman Tanrım.”

Mark adlı öğrenci, diğerinden epey büyük olan, bronz tenli, bir bıyık, açık gri gözler, Daniel’i sadece, her yerde tuhaf kafadarları olan Andrew Randall’ın tuhaf bir kafadarı olarak bilen adam kalkıp kıyıya çıkıyor.

“Emin misin?”

“Kesinlikle. Çarptık ona. Üstüne çıktık”

Andrew yanlarına geliyor. “Jane nerde?”

“Hemen şurada. İyi. Şok geçirdi sadece.”

Mark “Gidip görelim en iyisi” diyor.

“Bekle oğlum.” Andrew kayığa çıkıyor, bir ceketin ceplerini karıştırıyor, elinde gümüş rengi ve deriden bir matarayla geliyor. Üçü kıyı boyunca hızlı adımlarla yürüyorlar. Jane başını kaldırıp bakıyor. Andrew onun yanına gidip mataranın kapağını açıyor.

“Şundan bir damla iç Jane.”

“Bir şey yok şu anda.”

“Emir. Sadece bir yudum.”

Kız matarayı alıyor, yutuyor, bir an nefesi kesiliyor. Mark Daniele’ye bir bakış atıyor.

“Nerde olduğunu göster bana en iyisi.”

“Çok korkunç bir manzara.”

Gri gözler alaycı. “Ben Anzio’ya* çıktım moruk. Ve sen boğulalı çok olmuş bir koyun görmüş olmayasın?”

“Yahu Allah aşkına, dosdoğru üstüne çıktık o...”

“Evet. Tamam, emin olalım.”

* İkinci Dünya Savaşında Müttefiklerin İtalya’ya çıkarma yaptığı yer. (ç.n.)

Daniel tereddüt ediyor, sonra onun peşinden kıyıda, sazların suyun karşısına kadar uzandığı yere gidiyor.

“Buralarda.” parmağıyla gösteriyor. “Ortada.”

Mark ayakkabılarını çıkarıyor, sazlıklara iniyor, sazları arıyor, sonra ileriye doğru temkinli bir adım atıyor. Ayakları suya gömülüyor. Daha ileride basacak sağlam bir zemin arıyor. Daniel etrafına bakınıyor. Jane şimdi uzun otların arasında ayakta durmuş, kırk metre falan uzaktan seyrediyor. Andrew Daniel’in yanına gelip matarayı uzatıyor. Daniel başını sallayarak reddediyor. Sazlar Mark’ın arkasından kapanmış, onu yarı gizlerken adam dizlerinin yukarısına kadar suya gömülüyor. Daniel kıyıdaki bir öbek mor çördükotunu seyrediyor. Parlak mavi iki kızböceği mürekkep boyalı kanatlarını çırparak çiçeklerin üzerinde dolanıyor, sonra süzülüp gidiyorlar. Kanalin ötesinde bir yerde bir ormantavuşu gıkıyor. Şimdi Daniel’in görebildiği sadece, Mark’ın mavi gömleğinin o geçtikten sonra kapanan sık yeşil kamış gövdelerinin arasından ara sıra ve azıcık görüntüleri; hışırtılar, adımlar ve şapırtılar.

Yanında da Andrew “Beş papeline varım bu bir orospu” diye mırıldanıyor. “Bizim kahraman Amerikalı müttefiklerimiz yine.” Sonra “Mark?” diye sesleniyor.

“Roger. Buldum.”

Ama Mark başka bir şey söylemiyor. Orada tarifsiz bir zaman geçiriyor sanki sazların arasında gizli, sessizce; kamışların kafaları zaman zaman yana doğru eğiliyor. Sonunda adam zorlukla geri geliyor, tırmanıp otların arasına çıkıyor, kasıklarına kadar ıslanmış, ayakları kara çamurla kaplı, pis bir durgun su kokusu; ve havada daha korkunç bir şey. Adam diğer ikisine bakıp yüzünü ekşitiyor, arkaya, Jane’in olduğu yere bir göz atıyor, alçak bir sesle konuşuyor.

“Öleli epey olmuş. Boğazının etrafında çorap var. Saçları kurtçuk dolu.” Yere eğilip bir avuç ot yoluyor ve çamurun kabasını sıyrıyor. “En iyisi Victoria’ya gazlayalım. Polise gidelim.”

“Ben diyorum ki, çok sıkıcı bir iş bu. Ben tam yem deposuna dalmak üzereydim. Şampanyaların hiç lafını bile etmiyorum.”

Daniel yere bakıyor morali bozuk bir şekilde. İkisinde de bir aşağılama hissediyor kendisine karşı... bohem, efemine orta sınıf edebiyat züppesi. Daniel kendi bulduğu şeyin ihanetine

uğramış sanki. Fakat o, Anzio'ya çıkmadı; yahut orduda boşa harcadığı iki yıl boyunca hiçbir aksiyon görmedi. Jane'in olduğu yere geri dönüyorlar. Mark komutayı alıyor.

"Siz ikiniz en iyisi polisler gelinceye kadar burada bekleyin. Ben bizim palamarı çözeceğim. Ve Allah aşkına kimseyi sokmayın buraya. Ortalıkta başka kimse dolaşsın istemezler. Haydi Andrew."

Andrew Daniel'e gülümsüyor. "Bana bi beşlik borcun var moruk."

"İddiaya falan girmedim ben."

Ve Daniel bir anlık, keyifli bir bakışla karşılaşıyor, aristokratların çağlar öncesinden kalan alaycılığı. Matara uzatılıyor.

"Bir fırt almayacak mısın? Benzin biraz soluk görünüyor."

Daniel başını sertçe sallıyor. Andrew avucuna hafifçe bir öpücük kondurup Jane'e üflüyor, sonra arkadaşının peşinden gidiyor.

Daniel, "Aman Tanrım, sanırım bunlar sahiden keyif alıyor bu işten" diye mırıldanıyor.

"Öteki adam kim?"

"Kim bilir? Bir savaş kahramanı."

Jane derin bir nefes alıyor, Daniel'e hafifçe gülümsüyor.

"Evet. Haberlere çıkacağız yine."

"Çok korkunç üzgünüm."

"Tahmin ediyorum."

Mark dönüp bağıyor ve durduğu su kıyısını işaret ediyor. Daniel el sallıyor. "Aşağı in Jane. Kayığı oraya getireceğim."

Kanalın ağzına vardığında kız orada söğütlerin arasında duruyor. Ayağının dibinde açılmamış bir şişe şampanya var. Kız suratını ekşitiyor.

"Sir Andrew Sıtmalıhiyar'ın veda hediyesi."

Daniel geriye dönüp bakınca diğer kayığın yüz metre uzaklaştığını ve rüzgârdan korunmak için karşı kıyıya kırdığını görüyor. Kendi kayığını bağlıyor, Jane'in yanına çıkıp bir sigara yakıyor. Yüzlerini ana nehre, sırtlarını yüz metre gerideki dehşete dönerek oturuyorlar; suya bakıyorlar öylece. Karşılarından başka bir kayık geliyor, beş altı kişi, sırtığı bir kız acemice kullanıyor, bir çığlık, kahkahalar, kız neredeyse sırtığı düşürecekti.

“Kadının kaç yaşında olduğunu söyledi mi?”

“Hayır.”

Kız uzanıp onun elindeki sigarayı alıyor, bir nefes çekiyor, sonra geri veriyor.

Daniel, “Ben çocukken” diyor, “savaş sırasında bir gün hasada yardım ederken bir tavşan orak makinesinin bıçaklarına yakalanmıştı.” Ama devam etmiyor.

Kız gözlerini nehre dikmiş. “Ne demek istediğini biliyorum. Rüyadaki bazı şeyler gibi.”

“O günden tek hatırladığım bu. Hatta tüm o yazdan.”

Kız yan tarafındaki bir söğüdün gövdesine yaslanıyor, Daniel’e doğru biraz dönüyor, başı geriye yatık. Kara gözlüklerini kayıpta bırakmış. Biraz sonra gözlerini kapatıyor. Daniel dönüp bir an bakıyor onun yüzüne, o kirpiklere, o dudaklara, o bazen acayip kızın altındaki cesur kıza. Kız “Yavaş akan derenin kıyısında,”* diye mırıldanıyor.

“Biliyorum.”

Ve bir sessizlik giriyor aralarına. Akıntı yönünde iki kayık daha geçip gidiyor Oxford’a doğru. Bulutlar yoğunlaşıyor, dik, koyu renkli bir yağmur dağı geliyor batıdan, Cumnor Tepelelerinden. Güneş kayboluyor. Daniel göğe bakıyor.

“Üşüyor musun?”

Kız gözlerini açmadan başını hayır anlamında sallıyor. Tepede kocaman bir Amerikan bombardıman uçağı, bir Uçan Kale gümbürdeyerek ağır ağır batıya, Brize Norton’a inmek üzere uçuyor bulutların altından. Belki de Andrew haklı, katil bunun içinde; herif çiklet çiğneyerek, başında bir beyzbol şapkasıyla bir gösterge paneline bakıyor yukarda. O meret üç kilometre uzakta küçük bir nokta haline geldiğinde kız konuşuyor.

“Belki de doğru bir şey. Bizim onu bulmamız.”

Daniel dönüp bakınca kızı gözleri açık, ona bakarken görüyor.

“Ne demek istedin?”

“Sadece... bizim son üç yıldır yaşadıklarımız. Ve gerçeklik.”

“Hayatımın en harika üç yılıydı.”

* Robert Bridges’in (1913-1930, İngiltere) “Yavaş Akan Berak Dere” (“Clear and Gentle Stream”) şiirinde gönderme. (Bu şiirde bir adam eskiden oturduğu dere kıyısında oturup çocukluğunu, gençliğini hatırlar). (ç.n.)

“Benim de.”

“Nell’le tanışma... ve senle. Anthony’yle.” Daniel ayaklarına dikeyiyor gözlerini. “Tüm bunlar.”

“Ama gerçek miydi?”

Daniel arkaya, bir dirseğine yaslanıyor, bir ot koparıyor, ucunu ısıyor. “Ben seni ve Anthony’yi çok gerçeksiz sanıyordum.”

Kız bir süre susuyor.

“Dün gece Rabelais’i tekrar okuyordum. *Fais ce que voudras*.”*

“Ne zamandan beri günahı ki bu?”

“Belki de bizim istediğimiz o değildir. Ya da her zaman olabilir.”

“Ama biz istediğimizi yaptık. En azından bir kısmını.”

“İçi... edebiyatsal bir şeyi mi? Abbaie de Thélème** gibi. Hiç de gerçek bir şey değil.”

Daniel başparmağıyla geriye gösteriyor. “Sen gerçeklik *odur* diyorsan eğer... açık söylemek gerekirse, yoldan alınmış bir orospunun...”

“Senin orak makinesindeki tavşan gibi mi?”

“Ama biz bu değiliz.”

“Emin misin?”

“Elbet eminim.” Daniel alaycı bir şekilde gülüyor. “Anthony senin böyle konuştuğunu duysa fena halde şoke olurdu.”

“Belki de Anthony’nin hatasıdır bu.”

“Söylediğin her şeyi söyleyeceğim ona.”

Kız hafifçe gülümsüyor, sonra öne doğru eğilip başını kollarıyla kavradığı dizlerine dayıyor; köylü eteğinin içine konuşuyor.

“Ben bu yılların hayatımızın en mutlu yılları olup çıkmasından korkuyordum sadece. Dördümüzün de. Çünkü bizler âşık olduk, büyüdük, çok eğlendik. Hiçbir sorumluluk yok. Rol oynamak. Oyunlar.”

“Fakat eğlendik yine de.”

Kız şimdi çenesini ellerine dayayıp onu süzüyor. Sonra birdenbire kalkıp şampanya şişesinin olduğu yere gidiyor ve şişeyi altın yaldızlı boynundan tutup kaldırıyor. Yanında getiriyor,

* Ne istiyorsan onu yap. (ç.n.)

** Rabelais’in “Theleme Manastırı” adlı şiirinde geçen, çilekeşliğin olmadığı, herkesin gönülünden geçeni yaptığı bir manastır, ütöpik bir cennet. (ç.n.)

sonra yine birdenbire kolunu savurup şişeyi nehre fırlatıyor. Şişe bir şapırtıyla düşüyor, batıyor, bir an su yüzüne çıkıyor, sonra yine batıyor ve bir daha çıkmıyor.

Daniel kıza diyor gözlerini. “Niçin yaptın bunu?”

Kız nehre, şişenin battığı yere bakarak, “Senle Nell evlenecek misiniz Dan?” diyor.

Daniel kızın eğik duran yüzüne bakıyor dikkatle.

“Niye sordun ki bunu şimdi yahu?”

Kız yanına çömelirken onunla göz göze gelmekten kaçınıyor. “Merak ettim sadece.”

“Nell evlenmeyeceğiz mi dedi?”

Kız başını hayır anlamında sallıyor. “İkiniz de bu konuda çok ketum görünüyorsunuz.”

“Sen, en azından on sekiz aydır Nell dışında yalnız çıktığım ilk kız olduğunun farkında mısın?” Daniel kızın kolunu hafifçe dürtüyor. “Ah Jane, hayatım yapma hadi Allah aşkına... siz transatlantik yetimler olabilirsiniz ama sen otoriter ablayı oynamak zorunda değilsin. Yani yoksa ben niye gelecek yıl için burada böylesine umutsuzca bir iş arayayım ki?”

Kız ona imalı bir şekilde gülüyor. “Kusura bakma.”

“Nell evlilikle final yılların birlikte yürümeyeceği kanısında. Ben de. Ve resmen nişanlanmak da...” Daniel susuyor, elleriyle gözlerini kapıyor. “Aman Tanrım. Gaf. Herif gaf yaptı.”

“Çok *vieux jeu* mü?”*

“Aman Tanrım.”

“Hayır. Dürüst konuş.”

“Ne demek istediğimi biliyorsun.”

“Biz deli miyiz yani?”

“Elbette değilsiniz. Sadece... ee, sen Nell değilsin. Anthony de ben değil.”

Kız boynunu büküyor kabul edercesine. “Anlıyorum.”

Daniel ona bakıyor, sonra doğrulup oturuyor. “Jane, seninle birlikte çıkmamızın nedeni bu mu?”

“Bir şekilde.”

“Seni gülünç kocakarı.”

“Anaç tavuk.”

“Anthony biliyor mu?”

* Eski moda. (ç.n.)

“Kendisi önerdi bunu.”

Daniel tepelere bakarak keyifle içini çekiyor.

“Anlıyorum. Yarın geri dönünce Nell’le gizlice yalnız çıkacaklar. Berbat bir tezgâh bu.”

“Kâfirleri dine döndürmece.”

“Bence Anthony’nin elinden bir şey gelmez. Senin hakkında fikrimin değiştiğini de söylemem lazım.” Kız gülümsüyor. Daniel “Bakalım onlar cesetlerini nerde bulacaklar” diye ekliyor.

“Salak.”

Daniel bir süre susuyor. “Gizli sırlar konusunda... Anthony’nin seni dine döndürmesine razı mı oluyorsun?”

“Kararımı henüz vermedim Dan.”

“Sen benim babamla tanışmalısın. Seni hayat boyu bütün yörüngenden saptırır.”

“İnsan, inancına başka insanlara göre mi karar verir?”

“Ben yine de Anthony’nin başaramamasını diliyorum.”

“Neden?”

Daniel nehrin ötesine, bulutlu batıya dikey gözlerini. “Bunun nasıl bir şey olduğunu bilmiyorsun. Anthony’yi de tanı-mıyorsun. Bir kilisenin gölgesinde yaşamak. Bu seni öyle çok şeyi gizlemek zorunda bırakır ki, böyle bir şeyin içinde olmamayı, bunun gerçekdışılığını düşünemezsin bile. Oxford hakkında söylediğin şeyler gibi. Yalnız, çok daha kötüsü. Şakası bile yok.” Nehrin ötesindeki karanlık dağlara dikey gözlerini. “Ben her şey olabilirim ama yaşadığım sürece bir daha asla Hristiyan olmam.”

“Tam bir Oedipus kompleksi gibi konuştun.”

Göz göze geliyor ve gülümsüyorlar, sonra ikisi de yere bakıyor yeni bir durumu, yeni bir bilgiyi, yeni bir farkındalığı hisseden her genç yetişkinin o şiddetli özbilinciyle; kendi bencilliğinde boğulmuş, her yeni ânın asma filizi dışında her şeye karşı körleşmiş halde. Daniel saatine bakıyor.

“Şimdiye kadar gelmiş olmaları gerekirdi. Gidip bakayım.”

Daniel söğütlerin birkaç metre ötesindeki düzlüğe gidip doğu yönüne bakarak koyu renk figürler arıyor. Biraz sonra kız da yanına gelip o da gözlüyor. Kız ona bakmaksızın konuşuyor.

“Bence Nell çok şanslı Dan. Söylemek istediğim diğer bir şey de buydu.”

“Anthony kadar şanslı değil.”

Kız “Bütün bu, hayatta kalan şanslı insanlar” diyor fısılda-
yarak. Ve sonra, Daniel onun sözlerindeki zekice bir alayın ne
anlama geldiğine karar veremeden kız daha normal bir sesle
konuşarak parmağıyla gösteriyor. “İşte!”

Düzlüğün diğer tarafında, onların beklediğinden daha gü-
neyde beş kişi çıkıyor söğütlerin arasından; ikisi üniformalı,
üçü sivil giyimli. Üniformalı iki adam omuzlarına birer göğüs
çizmesi atmış. Diğer bir adam dürülmüş bir sedye taşıyor. Bir
diğerinin omuzunda siyah bir kutu var. Daniel elini sallıyor ve
üniformalılardan biri elini ciddi bir şekilde, onaylama anlamında
kaldırıyor.

Daniel onların düğünççeklerinden bir denizden geçerek
gelişini seyrederken, “O şampanyayı niçin nehre attın?”
diyor.

Yanındaki kıza bir göz atıyor. Kız ayağının dibindeki otlara
bakıyor.

“Öylesi daha doğru geldi işte.”

Daniel kolunu kızın boynuna doluyor ve başının yan tarafını
öpmüyor. Kız otlara bakmaya devam ediyor.

“Sen niçin yaptın bunu?”

Daniel gülümsüyor. “Aynı nedenle.”

Önyargısız Bakış

Sen kaçıp gitmeden önce yazacağıma söz verdiğim şey değil bu. Ama yine de sadece kurgu. Tabii ki.

Bay Wolfe hakkında. Senin hakkında değil.

Claridge'in oradaydı. Birinci kat Louis-bilmem ne mobilyalarıyla dolu. Çok kötü değildi, içlerinden üçü belki de birbirini dengeliyordu ve bu sefer en azından, düzüşme olanağı değil bir kadın oyuncu aradıkları yolunda bir iddiaları vardı. Dan'ın hafif sarhoş olduğunu biliyordum ve etkilenmedim. Ya da düş kırıklığına uğradım. Senaryodan sonra. Tek bir söz bile söylemedi, hatta tanıştırıldığımızda bile. Canı sıkkın bir yan bakış (sarhoştu herhalde, hiç tanımadıklarına karşı hiçbir zaman böyle bir tavır takınmaz normalde). Sohbeti Bill'le Altın adam yaptı. Dan'ın kendini soyutlamaya çalıştığını hissettim. Öyleyse ne diye gelmişti ki oraya? Sanırım onun epey acınacak halde olduğunu düşündüm aslında. Hemingway'in bir karakteri gibi. Ya da *Yanardağın Altında*'daki* adam gibi. Görüyorsunuz ben zorlu

* Malcolm Lowry. (ç.n.)

biriyim, akıllıyım, duyarlıyım, güçlüyüm, edebiyatçıyım, kederliyim ve tüm bunların üzerindiyim çünkü sarhoşum.

Müthiş demode.

Bir noktada, onun oyunlarından birinde rol aldığımından söz ettim. Ana sezon maratonunun son ayağı olarak Birmingham'da iki hafta sahnelemiştik onu; zirvalamalar başlamadan önce küçük bir içtenlik numarası. Çok beğendiğimi söyledim. Aslında pek o kadar beğenmemiştim, onun en zayıf oyunlarından biriydi (bunu şimdi, hepsini okuduktan ve tekrar okuduktan sonra biliyorum) ama bir şey söylemek istemişim. Dan'ın verilecek kararda pek bir etkisinin olmadığını, orada herhalde daha ziyade nezaket icabı bulunduğunu biliyordum. Belki de onun için daha baştan üzüliyordum.

İyi, dedi Dan.

Onu ilginç bulduğum tek an buydu. Dan bu "iyi"yi, seni ahmak, numaracı orospu, dercesine söyledi. Ben Chelsea'li bir boş kafaydım sanki.

Ona salt tiyatro okulunun bir gömlek ötesinde biri olduğumu hatırlatmaya çalışarak, Sussex'teki hocam sizin hayranlarınızdan biriydi dedim. (Evet, birinde Dan'ın adını anmıştı gerçekten.)

Dan bakışlarını diğer iki kişiye kaydırdı.

Bence bu kız o rolü gerçekten istiyor dedi.

Gülümsediler ve ben de gülümsemek zorunda kaldım. O gülümsemeden kaldı ve benimle göz göze gelmekten özenle kaçındı, adi herif.

Daha sonra birinde bana, Diyalogları kısaltmak için neden bu kadar çok zaman harcadığımı biliyor musun? dedi. Çünkü oyunculardan nefret ediyorum. Onunla ilgili iki şey hep buydu. O bir oyun yazarı, senaryo yazarına dönüşmüş bir dramaturg değildi. Yaptığı tek şey, diyalog yazmaktı. Birinde dedi ki: Ben bir diyalog tesisatçısı ve tamircisiyim. Başka bir seferinde de, Sinema oyuncularının en azından çoğu, dedi, oyunculugu hiç öğrenmemiştir. Bu benim ayıbımdı, o gün.

Önceki iki parçayı oynatacaklardı; beni seçtikleri belliydi. Formaliteden başka bir şey değildi. Dan, Claridge'lerde hafiften değil çok sarhoş olduğunu ve hiçbir şey hatırlamadığını iddia etti. Yani bunu değiştirmese daha iyi olurdu.

Boyu normalden biraz uzundu ve saçları şakaklarından

ağarmaya başlamıştı. Saç kesimi İngiliz'den ziyade Amerikan tarzıydı. Trendden haberdar bir Amerikalı müdür. Bill'in asi saçları ve Meksika tarzı bıyıkları Dan'ı çok eski moda gösteriyordu. Onda gençken bile bu sönük hava, fiziksel olarak tıpkı Windsor Dükü'nün erkek tipi vardı. Oldukça somurtkan-utan- gaç bir yüz ama yağ bağlamamış bir vücut. Düzgün dudaklar onun yüzünün en iyi özelliği. Gözleri çok sabit bakışlı ve donuk; zaman zaman seksiliğine karşın, aslında hiçbir zaman hoşuma gitmedi bu. Uzun uzun bakışlarında daima bir sataşma vardı. Canı sıkıldığında bilinçli bir şekilde yapardı bunu, sanki kendisi başka bir yerdeymiş ve sizin de orada olmanızı istiyormuş gibi. Daha ziyade, herhalde nasıl başa çıkacağımı öğrendiğim için hoşlanır olduğum bir kabalıktı bu. Bana yöneldiğinde dalga geçerek onu bundan nasıl vazgeçireceğimi biliyordum. Ve beni de sıkkan birisine yöneldiği zaman yararlıydı. Sık sık oluyordu bu, tabii ki. Sıkıcılığın ne olduğu konusunda uzlaşmak bunun vuku bulmasının ana nedenlerinden biridir.

O son paragrafı şimdi tekrar okudum ve o da o ilk karşılaş- maya dayanıyor. Dan'ı çok soğuk, çok durgun yapmışım. Ve Dan hiç de çok içmiş biri gibi değildi. Hareketleri çabuktu ve fiziksel olarak kesinlikle sakar falan değildi. Bazen keşke sakar olsaydı diyordum; sanki sakarlık yapmamayı, becerikli olmayı çalışmış gibiydi. Rol yapma konusunda duygularıyla çelişirce- sine. Yani genellikle gereğinden fazla kibar bir tona bürünmüştü (başkalarının arasındaykendi bu). Dünyanın çok yer görmüş adamı vesaire. Öte yandan (onun da bildiği gibi) otellerde, restoranlarda, garsonlara karşı nasıl davranılacağını –yaşamak zorundaysanız başarılı bir hayatı– bilmeyen erkeklerden hiç hoşlanmam. Bence bunu iyi becermek ister istemez rol yapmak demektir.

İyi bir eskort, reklamlarda dendiği gibi.

Dan'ın özünü hâlâ tanımlayamıyorum. Hareket halinde, pek sizinle beraber olmayan bir şey. Bunun yaşla ilgili bir şey oldu- ğunu düşünürdüm fakat ondan öte bir şeydi bu, sadece, Mojave'de ilk kez evlilikten söz ettiği zaman yaptığı gibi baba- sının, amcasının yüzüne büründüğü anlar değildi. Yanıtın neden hayır olduğunu açıklayınca Dan yeniden genç oluverdi. Absürt. Yüzleri kesinlikle yanlış sırayla kuşanıyordu. Genç olmamı

isteseydi durum çok farklı olabilirdi. Ona (yahut onun düşüncesine) âşık oluyordum o zamanlar, soğukkanlılığımı yitirmenin eşliğindeydim, başıma bunun geleceğini biliyordum ve cevabın da önceden verilmiş bir kararın çok ötesinden geleceğini biliyordum eğer Dan doğru bir ânı seçseydi. İçgüdüleriyle zamanı, yeri ve ruh halini. Bir senaryoda asla böylesine berbat bir şekilde yüzüne gözüne bulaştırmazdı.

Sadece hareket halinde değil. İçine kapalı. Çok planlı ve düzgün, kendi elyazısı gibi. Bir havalimanının yolcu salonunda, iyice kilitlenmiş, başka bir yere götürülmeyi bekleyen iyi bir deri valiz gibi; gideceği yer etiketini doğru dürüst okuyamıyorsunuz. Yahut daha yaklaşıp okuduğunuzda da, üzerinde yazan sadece bir isim ve diğer uçtaki havalimanıydı ve ikisini de hiç duymamıştınız. En başta, bu bana çok çekici geldi. Adam, onu doğru dürüst okuyamadan, ki aynı zamanda da bunun devam etmeyeceğini bilmek anlamına gelir, geçip gidiyordu. Onun (sadece kelime anlamında olmamak üzere) son derece boşanmış olduğunu fark ederek. Vatansız, sürekli olarak Atlantik'in iki yanında –ve gerek aksan gerek deyimler yönünden İngilizliğine sıkı sıkı tutunmasına karşın size daima Amerikalılığını ve tuhaf eski tarz vatanseverliğini gösterdiği türden bir parantez– bazen onun Britanya'yı ziyarete giden, meşe kirişli publarda pitoresk ihtiyarlarla sohbet eden ve bir kupa ale birasını kafasına diken benliği diye düşündüğüm şey. Bundan hoşlanmıyordum, tatsız bir Yetmişli yıllar kuşu: Madem orasını o kadar çok seviyordu niye buradaydı ki?

Bir araya gelmediğimiz bir yerdi o. Ben hiçbir zaman bir taşra kızı olmadım (Tanrı'ya şükür, diyor kadın). Dan benim Los Angeles'in görüntüsünden nefret etmememe çok şaşırdı. Yahut o sıkıcı Mojave çölüne tekrar gitmek istememe.

Ve Tsankawi'ye. Aman Tanrım. Ama şimdi olsa hiç uğraşamam bununla.

O günü hatırlıyorum, başlangıcını, aslında geceydi, ilk önce memleketindeki kırsal dinlenme yeri hakkında döküldü. Boyuna hep orayı anlatıyordu, manzarasını, Devon'u, doğal yaşamı, çocukluğunu,.. bütün bunların onun için neden bu kadar çok şey ifade ettiği konusunda başka bir şey hissettim sanki. Aslında onun ihtiyacını duyduğu şey o yer değil, onun hakkında ko-

nuşma bahanesiydi. Orada pek yaşamıyor, aslında sadece bir hobi bu, gerçekte olduğu şey olmaya doğru giderken edindiği bir şey. Ki bunu tabii ki biliyor; ya da daha ziyade, kendi paradokslarını görüyor gibi görünmemekten, usta bir satranççının vezirini savunmasız bırakmaktan korktuğu gibi korktuğu için, bildiğini sanıyor. Birinde onunla *Yurttaş Kane* üzerinde konuşurken dedi ki (yanlış anladıysam Dan bunu değiştirebilir): En büyük ve ustaca darbe Rosebud sembolizmiydi, yozlaşmış bir sanatın yozlaşmış tatbikçilerinin en büyük yozluğu da, masumiyetin geri *satın alabileceği* anlayışıydı. Yerel rahibe bir Mafya yardımı gibi; sanki, bir Öteki Dünya gerçekten varsa ve doğru bir şekilde hüküm veriliyorsa bu seni kurtaracakmış gibi. Onu dışarılara salan o yalancı çiftliği konusunda niçin nesnel olduğunu pek anlayamadığımı da söylemedim kendisine.

Ama bu yüzden ondan hoşlanmamış falan değilim. Hata yaptığı zaman çirkin olmadığını hiçbir zaman farkına varmadı.

Ve babasının rahip olması (*Boş Kilise*'nin otobiyografik olduğunu o zaman fark etmemiştim). Güldüm, inanmadım işte. Doğrusu, ta ki arabayla yola çıkıp Marineland'a gittiğimiz ve tıklalı bir otoyola girdiğimiz güne kadar da inanmadım; Dan ilahiler okumaya başladı. Onların bütün Hristiyan saçmalıklarıyla dalga geçerek. Ama hatırladığı bir sürü ilahi vardı. Ona âşık olduğum diğer bir andı bu. Bazen onunla beraber olmak eğlenceliydi.

Yani bu içine kapalılık denen şey aslında onun, sözel yol dışında ve bir miktar dezenfektan kullanarak ilişki kurmak zorunda olmadığı *bir yer* hariç hiçbir şeyle ilişki kuramamasının bir semptomuydu sadece. Bu sırrın bile pek ötesine hiç ulaşamadım. Dan'ın Caroline gibi gerçek sırlarına. O kız hakkında (ben Dan'la bu meseleyi çözümleyinceye kadarki) konuşma tarzından hiç hoşlanmıyordum; sanki Caroline onun kendi kızı değil de, evde mecburen birlikte kaldığı, işe yaramaz bir sekretermiş gibi hor görürcesine, aşağılarcasına birtakım imalar vardı. Tamam, annesi kızı berbat etmiş ve ona Dan'ın nefret ettiği değer ölçüleri vermişti. Fakat aslında Dan'ın incinmiş, gücenmiş olduğu gayet açıktı... ve bu sadece geçmişten, kızını yitirmesinden ötürü değil, ayrıca da bana kapılmasından, ensest

gemlemesinden (ama kendini bazen benim neyim sanıyordu ki?) ve buna karşı nefretinden ve sevgisinden ötürüydü.

Yani Dan'ın dağılmış evliliğinin ardındaki tüm o karanlık. Bunun içine girmeye çalışmaktan vazgeçtim. Ve onun öteki kadınları... onun bu konuda, ben burnumu sokmasam çok *acayip* kaçamaklılığı. Sanki ben bundan gücenebilirmişim gibi, sanki böyle bir geçmiş bir erkeğin çekiciliğini bozarmış gibi. Ona şık bir deri valiz dememem lazım. O aslında elli bin tane beceriksizce düğüm atılmış eski bir çıkın. Benim bütün İskoçluğuma tecavüz ediyor.

Tüm bunlar o tuhaf son akşamda toplanabilir (altıncı his denen şey saçmalıktır fakat o akşam bir acayıptı Dan, bize bir şeyler olacağını *gerçekten* hissettim). Sen, yani o, derin uçurumlardan söz ettiğinde. Ve ben ona barikatları kastettiğini söyledim. Dilerim bunun üzerinde çok derin düşünür, eğer bunları okuyacak olursa.

Onu boyuna küçültüyor, küçültüyorum ama tüm bunlar aslında bizi daha bir eşit kılıyor. Yaşlı bedenlerdeki “yaşlı” akılların aynı zamanda genç akıllar olduğunu daha önce hiç bu kadar açıkça fark etmemiştim. (Düşüncesizlik ettim, artık genç olmayan hoş bedenler demek istiyorum.) Kendimi yaşlı hissettiğim anlar giderek arttı. Ben daha yaşlı *oldum*. O olağanüstü telefon geldiğinde Dan bir çocuk, küçük bir çocuk, korkmuş, heyecanlanmış ve ikisini de “olgun” olarak gizlemeye çalışan bir oğlan çocuğu gibiydi. Özgürleştğini hissediyordu, sezdim bunu. Çok öfkeliydim ama gizledim. Gitmeye karar verdiği için değil, bahane olarak beni ortaya sürmeye kalktığı için. Bazen, *onu* kullandığım için neden üzölmüşüm hiç bilmiyorum. Bu konuda açtım en azından.

Şimdi geriye dönüp bakıyorum ve bütün bu hadisenin, bunun gibi bir şeyin kaçınılmaz olduğunu görüyorum. Tim’le ben ayrıldığımızdan ve başıboş kaldığımızdan sonra olay sanki muallakta kalmış gibiydi. Dan gibi biri olacaktı, sonunda. Benim ilk baştan beri getirdiğim bir öğeydi bu (önceden tasarlanmış olmamasına karşın; aslında Dan’ın bana daha dürüst olmayı öğrettiğini de söyleyeyim). Bunun olması gerekiyordu, bunda diyalektik bir kaçınılmazlık vardı ve *dolayısıyla*, bir gün başka bir şeye dönüşmeliydi. Bu “dolayısıyla” hep ortalıktaydı. Bunu bir sahne haline getirdi, her iki anlamda da.

Bana ipucunu veren, Harold'du, Birmingham'daki günlerde. Bütün iyi kadın oyuncular orospudur, dedi. Çünkü bizim gerekli bir normal deneyimin de üzerinde, profesyonel bir deneyim görevimiz var. Dan'dan çok önce bunun bilincindeydim ben. Timothy'den ayrıldığımda bunun gayet bilincindeydim. İşin en kötü yerinde, kavgalarımız ve çığlıklarımız sırasında bile kafamın içinde gizli bir küçük Jenny bebek oturmuş, dondurma yalıyordu. O ilk sinema parçası onun yaladığı dondurmayla doluydu açık söylemem gerekirse.

Dan Los Angeles'ta beni karşılamak için havalimanına geldi. Stüdyonun reklamcısı kadın, kadının fotoğrafçısı ve selofan içinde güllerle birlikte. Dan, Bill gelemediği için geldiğini, kendisinin sadece ona vekalet ettiğini söyledi. Bu da işin tadını kaçırdı. Biraz. Ama sarhoş değildi, ciddiydi ve gayet babacaydı, Claridge'dekinden farklı biriydi. Ve sonunda limuzine binip de kızarmış patates ve burger diyarına girerken bana kendisinin yıllar önce, ikimiz henüz tanışmamışken oraya ilk kez gelişini anlattı. Tümüyle yabancılık ve kaybolmuşluk duygusu. Benim, tepede yavaşça spiraller çizen absürt bir dev bando başı kızın görüldüğü monopol reklam panolarından birine baktığımı gördü. Dedi ki, Burada bir şeye karar vermelisin; hangisi gerçek, sen mi yoksa Los Angeles mı. Tamam mı?

Tamam, dedim.

Bunu bir *mantraya* dönüştürdüm. Onun bana verdiği en güzel, en iyi şey buydu. "Los Angeles" her yer demektir.

Yorgunluktan dökülüyordum ve otele varır varmaz beni dosdoğru yatmaya gönderdiler. Tanıtım eziyetinden ve dekorlardan falan önce bir serbest günüm olması gerekiyordu. Bakılacak bir daireler, apartmanlar listesi vardı. Bir apartmanda yaşamanın bir şekilde, ünlülerle bir pansiyonda kalmak olduğuna karar verdim. Bir kutu kahve, bir kutu deterjan, su kaynatacak bir çaydanlık. Bunlara ihtiyacım olabilirdi. Reklamcı kadın beni evlere bakmak için götürmeyi planlamıştı ama Dan bunu, görülecek yerlere bir araba gezisiyle birleştirmeyi teklif etti. Sanıyorum Dan benim yüzümde bir şey görmüştü, o kadın da benim çay fincanım falan değildi. Kariyer kadınlarına has o işlemiden geçmiş cheesecake cazibesiyle korkuttu beni.

Dan beni ertesi sabah onda aldı. İyi uyuyamamıştım; boyuna kalkıp pencereden dışarı bakıyordum. Demek burası Amerika'ydı, işte burasıydı, şuradaki Sunset Bulvarı'ydı. Onda dokuzum hâlâ Londra'da, sevgili küçük Belsize Parkındaydı. Ürkmüştüm ve Dan'ın orada olmasından, sabah gelip bana çobanlık yapacağından memnundum. Dan Polo Salonu'ndaydı, kahve içiyor ve bir gün önceki Londra *Times*'ı okuyordu. Çok güven vericiydi. Ve ben bir süre heyecanlansam da, sadece bir turisttim. Ama bunlar çok fazlaydı, birbirinden çok uzakta, çok fazla yer gördük ve ben yine paniklemeye, pratik olmak yerine tamamen içgüdülerimle davranmaya başladım. Dan sabırlı ve nötrdü. Zengin bir müşteriyi gezdiren bir emlak komisyoncusu gibi, sıkılıyor ama gizliyordu. Ve sonra, onun beni gizlice gözleyip, rol için gerçekten uygun olup olmadığına karar vermeye çalıştığını düşünmeye başladım ve bundan emin olamaması canımı sıktı. Daha sonra, benim kendi deyişiyle müşkülpesentliğimin hoşuna gittiğini söyledi. O sadece "antropolojik" olarak göstermişti. Onu yataktayken öyle ya da böyle hiç düşünmedim. Hayır. Bir kez, ikimizin de ayakta durduğu berbat bir yatak odasında düşündüm bunu. Ve hemen defettim. Sonunda evet dediğim bir yerden soğutmaya çalıştı beni. Ama ben manzaraya vurulmuştum. O zamana kadar artık, içinde mutlu olacağım biçimde bir odayı ve eşyaları hiçbir zaman bulamayacağımı anlamıştım. Yani ev yerine manzarayı tuttum. Otele dönüp geç bir öğle yemeği yedim. Dan beni biraz daha gezdirmeyi teklif etti fakat artık ondan kurtulmak istiyordum. Gidip uyudum.

Aynı günün akşamı Bill uçakla New York'tan dönmüştü; Bill, karısı ve Dan beni akşam yemeğine götürdüler. Steve'le de tanışacaktım fakat o gelmemişi oysa Bill'in geldiği uçakla dönmüştü güya. Bill çok çok özür diledi. Steve çok meşguldü tabii ki (bana ertesi gün buluşur buluşmaz söylediği gibi). Onun yazdığı notun (*Seninle çalışmak için heyecanlanıyorum-Steve*) yanında, çiçekçi dükkânında ne varsa her şeyle birlikte beni beklerken bulduğum cennet kuşu çiçekleri gibi bir şeydi bu. Otelden, Bill'den, Altın adamdan ve stüdyodan ayrıldıktan sonra –gerçi Dan'dan ayrılmadan– daireme geldiğimde. Her kart aynı elyazısıyla yazılmıştı. Steve'e çiçekler ve yazdığı mesaj için te-

şekkür ettiğimde ellerini iki yana açtı sadece, tipik bir dandik rol. Neden söz ettiğimi bile bilmiyordu.

Fakat o zamana kadar onun hakkında yeteri kadar şey duymuştum. O ilk akşamki yemekte Bill'le Dan sonunda geveze ve daha dürüst hale gelmelerine yetecek kadar içmişti. İlk kez orada, Steve'in ikisinin de ilk tercihi olmadığını öğrendim; Altın adam iyi gişe yapmıştı.

Steve'in bazı takıntıları var, dedi Bill.

Hıyarın tekidir o, dedi Dan.

Bunu halledebilirim, dedi Bill. Bu iş böyle.

Ve sonra Dan bana gülümsedi, belli belirsiz bir göz kırptı, kısmen de, "iş" in o biçimsizce kullanımına ama biraz daha hoş oldu. İkisi de nazik ve alaycıydı, o gösterişli-berbat yemek mekânında bir çeşit İngiliz akıntısı vardı aramızda. Bir ittifak. Diyordu ki, Dan benden hoşlanmaya karar verdi, Hıyar'la baş etmenin bir yolunu bulacaktık. Ve bulamadık fakat önemli değil.

Ve sonraki günler: Hıyar'la buluşma, gardırop savaşları, müthiş hızlı provalar, yeniden yazmalar, tartışmalar. H'a, henüz onunla yatmayı pek istemediğimi ama yine de çok teşekkür ettiğimi ifade etmeye çalışmak. Herifle ve takıntılarıyla tek başına, kurallara uygun korkunç bir akşam; evet, Dan olsa antropolojik olarak gayet ilginç derdi, her şey çok iyi hesaplanmış görünüyordu, herifin imajının bir parçası ve Viet-Nam'la ve tamamen uygun siyasi yaklaşımlarla gülünç bir şekilde süslenmişti. Herifin bütün yarım yamalak klişelerine karşı çok ciddi ve İngilizvari davrandım. Herif bir plaj serserisi ya da bir jigolo falan olarak iyiydi. Ama düşünen bir aktör *ve de* karşı konulmaz bir penis olmaya çalışıyordu. Sonunda beni öpmesine izin verdim. Elle tacizi bir yere varmadan yok ettim ve de bunun tekrarını.

Tüm bunlar (bana göre) bu işin, yani Hollywood'da film yapmanın bütün o ucube arka planının önünde cereyan ediyordu aman Tanrım, belki de bir endüstri başlatırız burada. Ha ha. Ben asıl kariyerimin (sen ey karanlık enigma) buna pek fazla bağlı olmadığını tabii ki biliyordum, en azından... Dan'ın bana bunu öğretmesine gerek yoktu. Ama bir çeşit kültür şoku yaşıyordum. H'a onun hakkında gerçekte ne düşündüğümü,

memlekette olsam söyleyeceklerimi söyleyemezdim. Herifin, ilderdeki bütün seks sahneleri de düşünülürse, bana biraz yardımcı olmak istemesi sağlanmalıydı. Ve sonra, bu alemde rastlanan insanlar üzerindeki o korkunç sentetik cila (o zamanlar Abe ve Mildred’le tanışmamıştım, unutma), sürekli koşuşturmalar, dedikodular, düzenlemeler, sanki bir saatin içinde yüzlerce küçük plastik dişli varmış ama yine de doğru zamanı tutturamıyormuş gibi. Hiçbir şey durmuyordu sanki, daima bir şeyler yapılmalı, bir şeyler planlanmalı, “anlamalı” bir şeyler söylenmeliydi. Benim konuşamadığım fakat anladığım ve dinlemem gereken yabancı bir dil (Amerikan İngilizcesi değil, onun sinema dünyasında kullanılan biçimi) gibiydi. Bir daha asla görmek istemediğim insanlarla geçen bütün o sıkıcı akşamlar. Sıkıcı tanıtımlardan bile daha kötüsü. Sanki cılanın ve plastiğin ve bayağı bir şişinmenin içine gömülmüşüm gibi bir duyguydu ve tüm bunlar yüzünden İngiltere’nin ve her şeylerini modaya uygun bir tarz olduğu için değil, doğal bir şekilde yapan insanların hasretini çekiyordum. Aslında kimsenin kimseye inmadığı ve kimsenin kendisine inanılmasını beklemediği çünkü her şeyin bir oyun olduğu insanların yanında, uzayıp giden saatlere ve laftan lafa atlayıp duran ve aralarda sessizliklerin olduğu konuşmalara hasret. Senin daha sonra bana bu dilin eski ve yeni kullanıcıları hakkında gösterdiklerinin hepsi. “Anlamalı” olmaya çalışmanın korkunç gafları.

Üzgünüm. *Dan*’ın bana tüm gösterdikleri.

Ki bunlar benim –*Dan*’dan çok– onunla geçirilecek bir akşamı dört gözle beklememe yol açtı. Onun önerisiydi, çok çekingence, bir İngiliz sürgünler gecesi, sırf ikimiz. O ilk günden sonra onunla teması biraz yitirmiştim. Senaryonun toplu halde okunduğu provalarda ortalıktaydı ve ona profesyonel yönden hayran kalmıştım. H. boyuna “daha iyi” (daha kısa) cümleler buluyor ya da hiç cümle falan okumuyordu çünkü bunları, açıklamak bir yana, kesinlikle doğru dürüst gösteremediği fantastik bazı kurnazca sub-sub-Brando (aman Tanrım) *uydurmasıyonlarla* ifade ediyordu. Bill’le *Dan* bununla nasıl başa çıkacakları konusunda aralarında anlaşmıştı herhalde. Bill anlayışlı ve ilgilenmiş bir şekilde konuşuyor, sonunda *Dan* vurup indiriyordu. Sanırım haklıydılar, tek çıkar yol buydu.

Ama çok kabak tadı veriyordu. Ve H. da Dan'a ve bütün senaryoya karşı tavır almaya başladı ve benden destek almaya çalıştı. Ben bu boş lafların arasında sessizce oturuyor, memlekette olsaydık bütün bu boktan işlerin nasıl çok daha kolay olacağını düşünüyordum.

Ve bizim akşam. Tepelerin ötesine, San Fernando Vadisi'ne ve kaçık bir Rus yerine gittik; yiyecekler azar, azar, bitmek bilmez aralıklarla geliyordu ve gelenler de herhalde bizim ısmarladığımız şeyler değildi ama lezzetliydi. Dan'ın ağzını arayıp geçmişini eşeledim ihtiyatlı bir şekilde. Boşanmış olduğunu, benden sadece üç yaş küçük bir kızının olduğunu ve başkalarının bu konulardan uzak tutulduğunu öğrendim. Ben de uzak durdum. Fakat onun kariyeri, oyunları, onları yazmayı neden bıraktığı, filmler, Amerika... bir sürü şey anlattı, ben de karşılık verdim ve o da ben Kaliforniya'yla ilgili tüm nahif duygularımı dökmeye başlayınca dinledi. Frekanslarımızın uyuştuğunu anladık ama daha öncesinde kuşku duyduğum bir şeydi bu. Benim eve döndüğümüzde son bir içki için içeri geldi. On dakika sonra yanağımdan öylesine bir öpüp gitti. Gitmesini ben istedim. Ki yaşadığımızın güzel ve çok rahatlatıcı bir gece olmadığına gelmiyor bu.

Çekimler başladı, dış çekimler ve o zaman onu pek görmez oldum. Dan çok arada bir ortaya çıkıyordu, artık Kitchener senaryosuna başlamıştı. Ama sonra bir gün Malibu'da sekanslar sırasında oradaydı ve çekimlerin arasında bir süre konuştuk. Benim tepem atmaya başlamıştı, onların birtakım şeyleri hazırlaması sanki çok uzun sürüyordu ve Bill de bize, gerekenden üç çekim daha fazla yaptırmadan kesinlikle tatmin olmuyordu sanki. Çekimlerden sonra dosdoğru eve gidiyor, dışarı çıkmıyor, saat on birde, bazen onda yatıyordum. Manken gibi bir genç kadın oyuncu. Ama giyinip süslenmek, dışarı çıkmak ve bir seks nesnesi olmak ve korkunç sıkılmakla karşılaştırılınca... her şeyi reddetmeye başladım. Bill ve karısıyla nezaket icabı bir yemeğe gittim ama sanırım bütün hafta boyunca bundan başka bir şey yoktu. Tuhaftı, epey hoşuma gitti... Martha temizliğe geldiğinde satın alsın diye yazıp verdiğim şeyleri pişirmek. Ya da bazen stüdyonun arabasını durdurup sağlıklı yiyecek satan bir yere ya da bir şarküteriye dalıyordum. Mutfakta biraz takıl-

ma, saçma sapan televizyonları seyretme. Kitap okuma. Öğrenci kızlar gibi memlekete mektup yazma. Dan'ın suçuydu bu. Benim değil, Kaliforniya'nın gerçekdışı olduğunu kanıtlamaya çalışıyordum var gücümle.

Ve bunları (o son kısmını değil tabii) Malibu'daki çekimlerin arasında Dan'a anlatırken buldum kendimi. Southend'deki* yaşlı günübirlikçiler gibi sığ suda yürüyorduk. Arşiv fotoğrafçısı bizim bir resmimizi çekti, saklıyorum. İkimiz de ayaklarımızın altındaki denize bakıyoruz. Sanırım ben ona, benim basit İngiliz-İskoçluğumun bu yabancı kültürden güçlü olduğunu anlatmaya çalışıyordum. Ve aslında, hayır, kendimi hiç yalnız hissetmiyordum. Evet, tabii ki telefon ederdim eğer... ve birden, yalnız *olduğumu* anlamak. İllüzyon çukurlarının çöktüğü yer orasıydı. Çene çalmam ve inlemem gereken o diğer kız. Bir tür içine atmaydı bu ve böylesine çok mektup yazmamın nedeni de buydu. Sadece konuşulacak biriydi o kız, bundan başka bir şey değildi. Hap almayı bırakmış, geçici bir rahibe olarak son derece düzelme yoluna girmiştim.

Heyecan verici bir sağlıklı yiyecek dükkânı buldum, dedim.

Dan bana bir yan bakış attı. Bu bir davet mi Jenny?

Aslında değildi. Ama birden davet oldu.

Bu gece mi? Saat onda gideceğime söz verirsem mi?

Bir karara varmam gerektiğini biliyordum, hemen evet dedim. Her şey çok güvenli, kendiliğinden olmuştu, her iki taraf için de geri çekilebilecek yer vardı. Ama biliyorum, "kontrol" denenecekti. Çok düşündüm bu konuda, yani Dan'ın daha önce söz etmediğim tüm yönleri –onun bir ünü olduğu– hakkında. Öte yandan, onun hiçbir zaman en yüksek standartlara varamayacağını bilerek, oyunlarının aslında bayağı bir eski moda olduğunu, tiyatro konusunda başka bir sürü yazarın benim kuşağımdakilerin daha çok ilgisini çektiğini, daha çok... ki biliyor bunu, aramızda daima bir tabu olmasına karşın. Onu tiyatro yönünden küçümsediğimi, en iyi olasılıkla da ona bir çeşit hoşgörü gösterdiğimi düşünüyor. Ve belki de ben onun aslında bunu pek umursamadığına daima gereğinden fazla kesin gözle bakıyordum. Sonra başka bir şey daha var: Ben daima,

* Londra'nın kuzeydoğusunda, Kuzey Denizi kıyısında bir sayfiye yeri. (ç.n.)

adının gazetelerde çıkması bakımından (aptalca bir şey) benden yukarıdaki değil aşağıdaki erkeklere takıldım. Bazen bunun sağlıklı bir şey olmadığını biliyordum. Sanki onlara verdiğim nefis bedenim ve ruhum yetmiyormuş, bir de gazete kupürleri gerekiyormuş gibi.

Kısmen bir kibirdi bu. Jenny McNeil’le yatma ayrıcalığını vermenin karşılığında, Jenny’nin de onları kendisini küçümseyemedikleri için küçümseme ayrıcalığı... birinde Timoty’nin bana söylediği aynen buydu. Ve çok öfkelen dim; onunla beraber yaşam anın benim bir demokrat olduğumu gösterdiğinden, bütün o gürültülü reklamların ardındakileri gördüğüm den, belki embriyon halinde bir yıldızsam da ayaklarımın yere sağlam bastığından çok emindim. Aynı zamanda da bir korkuydu bu, bir gün uyanacağım ve tüm bunların bir hava kabarcığı gibi patlayacağı, daha fazla riske girmesem daha iyi olacağı yolunda, neredeyse küçük bir kızın korkusuydu. Ama daha baskın başka bir şey vardı. Sevgililerimde küçümseyebileceğim bir şey olduğunda kendimi daima daha güvende hissediyordum. Buna siyasi bir şey, haklı görülebilecek bir Kadın Özgürlüğü tavrı da diyemem. Çok daha derinlere, tehdide ve rahatsız edilmeye karşı çirkin bir benmerkezci korkuya dek uzanıyordu. Fakat eşitliğe indirgenmişti.

Kaliforniya’ya geldiğimden beri tüm bunları sık sık düşünüyordum. Dan bunları duysa belki çok şaşırırdı ama bunun oynadığı önemli bir rol vardı. Dan çok ünlü ya da yazar olarak çok hayran olduğum biri değildi. Ancak oldukça ünlü ve oldukça saygındı; ki bu da benim onu yine de biraz küçümseyebileceğim *ama* yine de onun hiçlikten yukarıya doğru büyük bir adım olduğunu hissedebileceğim anlamına geliyordu. Belki o düşünüyor ve belki ben yükseliyordum ama şimdilik başarı ve deneyim ve mesleki saygı ve diğer her şey konusunda denge ondan yana ağır basıyordu. Ona fiziksel yön dışında hiçbir konuda müsamaha göstermeme gerek yoktu.

Tüm bunlar çirkin bir şekilde önceden hesaplanmış gibi görünüyor. Fakat o çalışma günü boyunca Dan hakkında kararımı boyuna değiştirip durdum. Ve *doğrusu*, bir sürü daha basit şey vardı. Dan’ı daha iyi tanımayı istemek, bunun Hıyar’ın burnunu nasıl sürteceğini düşünmek, hem duygusal, hem cinsel

yönden heyecanlanmak. Sanırım Dan'ı bir tür kafa tutma gibi görüyordum. Dan gelmeden önce bir duş aldığımı ve aynada kendimi çıplak seyrettiğimi hatırlıyorum. Tuhaf şeyler hissederek. Sadece, bilmeksizin. Önceleri daima bilirdim.

Sonra, o gün akşam daha geç saatlerde, on birden sonra, onun bir harekette bulunmasını istiyordum. Dan benim ağzımı arıyordu, benim o Rus gecesindeki girişimimden çok daha iyi bir şekilde. Sanıyorum Kediler haklı, senin düzenli bir şekilde itirafa ihtiyacın var. Menstürasyon gibi. Dan beni ikna ederek, film hakkında, Bill hakkında, Hıyar hakkında (Steve'e bu ismi vereceğimiz konusunda o gece uzlaştık) neler düşündüğümü söyledi. Her konuda. Bill'in ne istediğinden ya da H.'ın hangi yeni kaçık uydurmasyonlarla birdenbire sahneye çıkıvereceğinden ve Bill'in o herifin böyle sık sık alıp yürümesine neden izin verdiğinden hiçbir zaman pek emin olmadığımдан falan. Dan sevimliydi: Görmeme izin verilmeyen prova çekimlerde başarılıydım. Her zaman kötümser Altın bile çok etkilenmişti. Fakat en çok hoşuma gidense Dan'ın beni onaylamış olduğunu öğrenmemdi.

Ve sonunda konuşma giderek seyreilmeye başladı sanki ben ona artık gitmesi gerektiğini ima ediyormuşum gibi fakat aslında bunun nedeni sadece, onun gitmesi gerekmediğini nasıl söyleyeceğimi bilmiyor olmamdı.

Fantastik bir sessizlik. Sonsuza dek sürecek gibiydi sanki. Dan divanda oturmuş dinleniyor, tavanı seyrediyordu. Ben kilimin üzerinde oturuyordum, kütük yerinin yanında, ocak bunun biraz fazla sevimli ve eskimiş adıdır; sırtımı duvara dayamış, ayak parmaklarımı seyrediyordum. Üzerimde bir gömlek vardı, sütyen yoktu, uzun bir etek vardı. Makyaj yoktu. Dan blazer bir ceket ve fularla, sık bir Angeleno* gibi özenli bir teklifsiz kıyafetle gelmişti. Sadece blazerını çıkardı. Mavi çiçekli bir gömlek.

Bu benim yazdığım bir senaryo olsaydı, dedi, Adam kalkıp giderdi. Ya da kız kalkıp gelirdi. Biz boşa giden çekimleriz.

Divanda başını çevirdi ve karşıdan bana baktı. Bunu söyleyişindeki o sıkıcı tavırdan hoşlanmadım. Gülümseliyordu ve ben de gülümsemedim. Bir süre sonra gözlerimi yine ayağıma

* Los Angeles'ta yaşayan. (ç.n.)

diktim. Kalktı, bir sandalyeye koyduğu blazerını aldı ve çıkıp gitti. Tek bir söz söylemeden. Bir iyi geceler demeden ya da yemek için teşekkür etmeden. Kapı kapandı ve ben orada oturmuş halde kaldım. Huysuz herif; bundan daha iyi davranıyordu ben de gitmesini istemezdim.

Ama gitti. Dış kapının açıldığını duydum ve sonra hızla çekilerek kapandı. Sessizlik. Koştum... bilmiyorum, en azından bir şey söylemek için. Ve Dan oradaydı, kapıya yaslanmış, *iç tarafına*, gözlerini yere dikmiş. Eski numara.

Odaya döndüm ve o da peşimden gelirken ışıkları kapattı. Arkadan bana sarıldığını ve başımın arkasını öptüğünü hatırlıyorum.

Dan, dedim, hap almadım şu anda. Hepsi bu.

Sorun yok. Gerçekten hepsi buysa.

Onun ellerini tuttum ve Gitmeni istemiyordum, dedim.

Gömleğimin düğmelerini çözmeye başladı, beni ilk temastan sonra bir daha öpmeden soydu. Sonra kendisi soyundu ve ben hâlâ yarı gergindim, orada durmuş, bekliyordum dışarıya, ta okyanusa kadar uzanan ışıklara bakarak ve aşağıdaki otoyol trafiğinin sesini dinleyerek; işte bu, yeni bir şey, yeni bir erkek diye düşündüğün zamanki bütün o tuhaf, karmakarışık, yalpalayan düşünceler, bu yer neresi, ben kimim, boş ver, niçin.

Dan gelip kollarını boynuma doladı ve beni divana götürdü. Yan yana yattık ve ellerini vücudumda gezdirdi beni seyreterek. Sanki benim irkileceğimi düşünüyordu neredeyse. Sanki ben daha önce hiç seks yapmamışım gibi.

Hafta boyunca hep seni aramak istedim, dedi.

Keşke arasaydın, dedim.

Sonra öpüştük. Rahattım, pasiftim, oyun yoktu, ne istiyorsa yapsın diye bıraktım ve sadece, yaptığı şeyi yapmasını istediğimi gösterecek kadar karşılık verdim... hâlâ kesin olmayan bir şey vardı, bunu yapmasını istediğimden emin değildim fakat aldırımyordum. Ama yine de, ilk defa hiçbir zaman doğal değildir, bazı şeylere dikkat edilir, karşılaştırılır, hatırlanır, beklenir. Sonunda yerde devam ettik ve ben yarını düşünüyordum. Onu tekrar görmek, bundan sonra. Sonra onun vücudu. Bu işi bu kadar basit gören erkekler ne kadar şanslı.

Dan bir şey söylemedi. İkimiz de bir süre bir şey söylemedik. Öylece yattık orada, bazen bir film den çıkıp da hakkında konuşmak istemediğiniz zamanlardaki gibi. Onun hakkında ne kadar az şey bildiğimi düşündüm. Böyle bir şeyi ne kadar yaptığını merak ediyordum. Onun hakkında pek grup dedikodusu yoktu. Benim hakkımda ne düşündüğünü merak ediyordum. Onun yaşı, geçmişi, benim yaşı, geçmişim. Sessizliği Dan bozdu. Önce elini uzatıp parmağını dudaklarımdan etrafında gezdirdi.

Jenny, bu barbar memleketin argosunda benim az önce yaptığım şey bir kariya atlamaktır. Bu argoyu yok etmenin tek yoluysa buna eşlik eden ritüelin kurallarını çiğnemek. Bu kurallara göre benim sana güzel bir sikiş için teşekkür etmem, giyinmem ve arabayla evime dönmem gerekiyor. Ama ben seni yatağa götürüp uyuyacağım, sadece uyuyacağım, senin yanında. Sabah seni öpeceğim. Telefonların gelince kahveni yapacağım. Anlıyorsun, yarın bütün bunların bir hata olduğunu düşünürsen, tamamdır. Şimdilik, Avrupalı insanlar gibi davranacağımızdan emin olmanı istiyorum sadece. Sinema diyarı maymunları gibi değil yani.

Dan bir dirseğine dayanmış, karanlıkta beni seyreliyordu. Yarın oldu zaten, dedim. Ben hâlâ buradayım.

Elimi tutup öptü.

Tamam, öyleyse bir konuşma daha. Ben hayatımda, âşık olmanın semptomlarını bilecek kadar çok âşık oldum. Bir kariya atlamaların aksine. Fakat aşk benim kuşağımın hastalığıdır. Senin kuşağının değil. Bir noktada bunun benden sana bulaşmasını beklemiyorum.

Bu bir istek mi yoksa tahmin mi?

İkisi de.

Ve işte buydu. Yatağa gittik. Uyumadık. İnsanın kendi yatağında tamamen oraya ait bir şeyler vardır. Ve Dan'ın bana dokunuşu. Ve bana söylediği şeyi düşünmek ve bunu niçin söylememesi gerektiğini; söylediği nerdeyse bir hakaretti çünkü aslında benim belki de bir gecelik ilişkilere giren bir sürtük olduğum ve bir de, aşkı anlayamayacak kadar genç, sığ ve 1970'lik biri olduğum anlamına geliyordu. Bunlar eski kafalı şeylerdi her halükârda. Fakat aynı zamanda da, benim sandığım

kadar kayıtsız olmadığını söylüyordu ya da sandığımdan daha zayıf biri olduğunu. Ve kötü bir şey: Babacık beni istiyor. Yaşadığı bütün o yıllar, kadınları. Sonunda birden istedim, içtenlikle evet dedim ve dönüp anlatmaya başladım ona.

(Devamı var. Saat 1.30, deliyim ben.)

Kapı

“Daniel? Ben Nell.”

“Kim?”

“Bir zamanlarki karın.”

Daniel’in kolu Jenny’nin omuzlarından düştü.

“Caro nasıl?”

“Kızcağız iyi.” Bir duraklama. “Bu berbat saat için özür dilerim. Saat farkını hesaplayamadık.”

“Henüz yatmadım. Sorun değil.”

“Anthony için arıyorum Dan.”

“Aman Tanrım. İyileşti mi?”

“Hayır, bu... aslında ben Jane’in yanındayım. Oxford’da. Jane senle konuşmak istiyor.” Daniel bir şey söylemiyor. “Orada mısın?”

“Geçici bir suskunluk sadece.”

“Jane sana anlatacak. Ona veriyorum.”

Daniel Jenny’ye bir bakıyor, sonra boşta kalan elini onun başına tabanca gibi dayıyor. Kadın ona bakıyor bir süre, artık

gölmüyor, sonra gözlerini kaçırıyor ve odanın ortasına doğru dönüyor.

“Dan?”

“Jane.”

Daniel’in sesinde tuhaf bir karışım var; hem bir sıcaklık hem bir güceniklik ve hepsinin üzerinde de, inanamazlık. Telefonda kısa bir ara.

“Seni korkunç rahatsız ettiğimi hissediyorum. Böyle beklenmedik bir anda.” Daha uzun bir ara. “Beni duyuyor musun?” diyor Jane.

“Son ses seninkiydi dünyada...”

“Üzgünüm. Caro’yla o mesajı göndermen büyük bir nezaketti.”

“O kadar uzun olduğu için üzgünüm sadece.”

Daniel buna bir karşılık bekliyor ama Jane susuyor yine. Daniel iki geçmişin içinde kısıtlı halde; biri yakın, hâlâ o odada, diğeriye çok uzak; bu ikisinin arasında korkuyor, duygular ve mantıksızlık.

“Anthony nasıl?”

“Hastanede şimdi. Burada, Oxford’da.”

“Hepiniz için ne berbat bir talihsizlik bu.”

“Kabullenmeyi öğrendik.”

Yine bir sessizlik var ve Daniel bu sessizliklerin niçin ona musallat olduğu konusunda bir neden arıyor telaş içinde.

“Gereken bir tedavi var mı benim size buradan...”

“Korkarım iş bunun ötesinde. Kimse bir şey yapamaz artık.” Bir boşluk daha. “Dan, bir haftadır seni arayacak cesareti toplamaya çalışıyordum. Bunu nasıl söyleyeceğimi pek bilmiyorum, olan bunca şeyden sonra.” Kadın kendini yine frenliyor, sonra birden söze giriyor. “Anthony ölmeden önce seni görmek istiyor.”

“Beni görmek mi?”

“Korkarım öyle. Bayağı fena halde hem de.” Kadın “Anthony çok hasta” diye ekliyor. “Ama bilinci gayet yerinde.”

Daniel, ayağı kaldırım yerine bir uçurumun boşluğuyla karşılaşmış gibi hissediyor birden.

“Ama Jane, dünyada varolan her türden anlayışla, yani, böyle her şey...” Şimdi sessizliğe sığınmak isteyen, kendisi. Sözlerindeki

kaçmak istercesine hali biraz gideriyor. “İkiniz haklıydınız yahu. İkinizi de çoktan tamamen affettim ben. Bunu lütfen ona söyle.” Kadın yanıt vermeyince, “Mesele bununla mı ilgili?”

“Evet... kısmen.”

“Biliyorsun. Tüm kalbimle. Tam anlamıyla bir bağışlama. Bana kalıyorsa.”

“Anthony benden özellikle söylememi istedi bunun... bitmemiş bir mesele olduğunu.”

“Ama canım, ben... yani... Ee, sen söyleyemez misin ona? Bunu aynen böyle kabul etsin.”

“Bu onun aklına esiveren bir şey değil Dan. Yoksa seni sınıftan çıkartırdım.”

Ve kadın bekliyor; bir soru sorduğu, bir isteği dile getirdiği zaman hep yaptığı gibi. Onun baskı gücü daima, konuşmasından çok o sessizliklerdi zaten.

“Anthony’ye bir telefon edebilir miyim?”

Sonra tam bir sessizlik. Daniel “Alo?” diyor; sonra tekrar. Sonra ilk sesi duyuyor, Nell’in sesi, kınına sokulmuş bir kılıç gibi ve nötr.

“Benim yine.”

“Ne oldu?”

“Hiçbir şey... Jane bir an konuşamadı.”

“Nell, ne halt edeceğim şimdi ben? Hastaneyi aramayı teklif ettim.”

“Anthony karşısında canlı bir varlık istiyor, korkarım.”

“Peki neden yahu Allah aşkına?”

“Bilmiyorum gerçekten. Sadece, başka bir şey söylemiyor anlaşılır.”

“Caro’dan, yapabileceğim bir şey varsa söylemesini istemiştım, ayrılmadan önce.”

“Biliyorum. Sanırım ölümle ilgili bir şey bu.” Daniel kadının bir akla yatkınlık aradığını hissediyor. “Bunun senin için çok zor olduğunu anlatmaya çalıştık. Fakat Anthony bunu saplantı haline getirdi. Daha dün akşam gördüm onu. Sadece Jane değil.”

“Niçin önceden bana bir uyarıda bulunulmadığını hiç anlamıyorum.”

“Jane ona yalan söylüyormuş. Anthony Jane’in seninle hep temasa geçmeye çalıştığını sanıyor. Ama Jane seni bu işe karıştırmak istemiyordu. Bu konuya ben kendim girdim. Sonunda onu bu konuda bir şeyler yapmaya zorlayan benim. Bütün gece tartıştık. Suçlayacaksan beni suçla.”

“Ne kadar ömür biçtiler ona?”

“Pek fazla değil. Mesele sadece ölüm de değil. Ne kadar süre tutarlı konuşacak.” Kadın, “Caro’nun söylediklerinden anladığıma göre, şu andaki filmle işin bitmiş.”

“Aşağı yukarı. Mesele o değil.”

“Ah evet. Geçen gün *Express*’te o kadının resmi vardı. Tebrikler.”

“Ah, aman Allah aşkına.”

Kadın sakince, “Eğer” diyor, “Jane ve benim için, görmenin kolay olduğunu sanıyorsan o...”

“Ben idrakten aciz değilim Nell. Şimdi siktirme belanı da kes şunu.”

Daniel’in sözlerinde çok nadir görülen bir şey var: Kaba bir müstehcenlik. Bir sessizlik. Sonra sanki yeterli gelmiş, eski silah yine etkisini göstermiş gibi, kadın normallığe geri çekiliyor.

“Özür dilerim. Şantaj falan yaptığımız yok. Rica ediyoruz sadece.”

“Bütün bunlar çok eski bir tarih olmuş artık.”

“Anthony için öyle değil.” Kadın, “Ama tamamen sana kalmış” diye ekliyor.

Daniel bocalıyor, düşünüyor, dışarıya, dokuz-on kilometre uzaktaki Los Angeles kent merkezine dikey gözlerini; tuhaf bir korku hissediyor, sanki camdaki yansıması onu suçlayan kendi hayaletiymiş gibi, doğaüstü güçlerle uğraşan tehlikeli bir deneyciymiş gibi ama kapılar değil tuzaklar, kurtulup geri dönüşler, ölümleri mezardan çıkarmalar geliyor aklına, bir ölümden ziyade.

“Jane orada mı hâlâ? Konuşabilir miyim onunla?”

“Bir dakika... evet, tamam. Veriyorum.”

“Dan, özür dilerim. İkimiz de son derece gergin bir haldeyiz.”

“Pekâlâ Jane. Anlıyorum. Şimdi dinle. Bin yıl öncesine geri dön. Dolu bir şampanya şişesini nehre attığın günü hatırlıyor

musun? Ve ben niçin diye sorunca da, Şimdi tam sözcükleri hatırlamıyorum ama böyle si daha doğru *geldi* gibi bir Şey söylemiştin. Hatırlıyor musun?”

“Tabii.”

“yleyse aramızdaki tüm o sessiz yılları unut. Bütün kızgınlıkları. İhaneti. Ve Şimdi bana yine aynı Şekilde içinden gelen kesin hükmünü söyle. Ben gelmezsem bu sana yanlış mı gelir? *Sen* benim gelmemi istiyor musun?”

“Böyle bir Şey söylemeye hakkım yok Dan.”

“Ben sormasaydım yoktu. Ki Şimdi ben soruyorum.” Daniel “İki film arasındayım” diye ekliyor. “ok yakında memlekete dönecektim.”

Ve Daniel bekliyor ve yeni bir senaryonun ilk aŐamalarında bazen olduğu gibi, farklı dizilimleri, çatallanmaları, kullanılmaya müsait boşlukları görüyor.

“Anthony sonsuz minnettar olur. Eğer sana çok budalaca bir söz gibi gelmiyorsa.”

“Peki sen?”

Kadın sonunda, “Lütfen” diyor. “Eğer gelebilirsen.”

“Peki zaman çok mu kıt?”

“Hayır.”

Karar verme yükümlülüğü Daniel’in üzerinde Şimdi, nerdeyse daha bir Şey anlayamadan; ve Daniel hissediyor bunu – imajı deneyimden değil, görüntüden geliyor– birden dalğanın tepesinde yakalanmış, ileriye doğru fırlayan bir srf gibi. Bu hem, sanki bir srf gibi beklediği bir irade nı, hem de aynı anda bir teslimiyet nı... irade gösterilir gösterilmez iradenin dalgaya bırakıldığı.

“Tamam. Bu telefon size dünya kadar pahalıya mal oluyor, yleyse dinle. Anthony’ye söyle, yola ıkıyorum. Ona çok sevgilerimi ilet. Ve Nell’i bana bir dakika daha veriver, olur mu?”

“Bazen, o Şişe yerine kendimi atmalıydım diye düşünüyorum.”

“Bir araya geldiğimizde bunun bir açıklamasını isteyeceğim.”

Bir sessizlik oluyor, sonuncusu. Sonra kadın “Ne diyeceğimi bilmiyorum Dan” diyor. “Bağışla beni.”

Sonra telefondaki Nell yine.

“Yarın için bir uçak bileti bulmaya çalışacağım. Sen Caro’ya benim geliyor olduğumu bildir, olur mu?”

“Bu akşam telefon ederim kıza.”

“Teşekkürler.”

Ve Daniel telefonu kapatıyor, kaba bir şekilde, Nell de hissettiği pişmanlık ya da minnettarlığı ifade etme fırsatı bulamadan. Sonra gözlerini Kaliforniya gecesinin ışıklandırılmış düzlüklerine dikip, sekiz bin kilometre uzaktaki Oxford’u, gri bir kış sabahını görüyor. Aşağılarda bir yerden devriye polis arabasının nevroitikçe değişip duran siren çığlığı geliyor. Daniel, arkasına dönmeden, “İki parmak, Jenny, diyor. Sek, lütfen.”

Daniel, önce kadının sessizce getirdiği bardağa, sonra da onun gözlerine bakıyor alaycı bir gülümsemeyle.

“Ve büyük-büyükanneni siktir et.”

Kadın gözlerini ona dikeyor sorgularcasına. “Ne oldu?”

“Eski bacanağım beni görmek istiyor.”

“Benim bildiğim o... kanserli olan mı?”

Daniel viskinin yarısını birden yutuyor. Bardağa dikeyor gözlerini. Kadın ona bakıyor, sonra gözlerini kaçırıyor yine. “Bir zamanlar çok yakındık Jenny. Sana bunlardan hiç söz etmedim.”

“Seni aforoz ettiklerini söyledin.”

Daniel gözlerini kadının gözlerinden kaçırıyor ve dışarıya, sonsuz kente bakıyor yine. “O benim Oxford’daki en iyi arkadaşımdı. Biz... bir çeşit kuartettik. İki kız kardeş. O ve ben.” Daniel kadına yüzünü utangaçça ekşiterek bakıyor onun tepkisini araştırırcasına. “Hayaletler.”

“Ama...” kadın, sesindeki sitem tonunu sönüp gitmeye bırakıyor. “Gidecek misin?”

“Pek fazla bir zamanı kalmamış anlaşılan.” Kadın gözlerini ona dikeyor ve incinmiş bir gururun iki türlüsü de, hem çocukçası, hem de yetişkincesi görülüyor gözlerinde. Daniel o sırada ona yalan söylüyorsa, kısmen kendine de söylüyor bunu. “Mesele Caro, Jenny. Uzun süredir çok üzdük o kıızı. Şimdi uzatılan zeytin dalını reddedemem.”

“Adam seni görmeyi niçin bu kadar çok istiyor?”

“Kim bilir?”

“Ama bir fikrin olsa gerek.”

Daniel uzun bir nefes veriyor.

“O, Katolikliğinin yanı sıra usta bir felsefecidir. Onlar kendilerine has bir dünyada yaşar daha ziyade.” Uzanıp kadının elini tutuyor ama dışarıya, karanlığa bakıyor yine. “Karısı özel biridir. Kişisel ilişkiler konusunda çok.. titiz biri. Çok aşırı düşüncelidir. Bunca yıldır süren sessizliği bozmazdı yoksa; demek ki..” ama Daniel sözünü bitirmiyor.

Kadın elini çekip öteki tarafa dönüyor. Daniel onun divanın yanında bir sigara yaktığını görüyor.

“Bir şişe şampanyayı nehre fırlatmak niye daha doğru gelmiş?”

“Bu onun bir zamanlar, hepimizin Oxford’da sahte bir cennette yaşadığını ifade etme tarzıydı işte.” Çabucak belirsizliğe kaçıyor. “Çok karışık şeyler. Anlatırım sana bir gün.”

“Bunu savunmana gerek yok. Merak etmiştim sadece.”

Ama kadın onunla göz göze gelmekten kaçınıyor.

Daniel, “Belki de böylesi daha iyi” diyor.

“Çok teşekkürler.”

“Bir dinlenme molası.”

“Bunun bir koşu olduğunu fark etmemiştim.” Bir kül tablasını alıp kâğıt çöpü sepetine boşaltıyor gereksiz yere. “Geri dönme-yecek misin?”

“Seni burada sadece üç hafta daha istiyorlar. Dilerim.”

Kadın bir süre susuyor. “Pekâlâ. Ben de altıncı hisle ilgili espri yapmasını öğrenirim böylece.”

“Evet, biraz tekinsiz bir şeydi bu.”

Kadın ona suçlarcasına bakıyor.

“Evlenme teklif etsene yine bana.”

“Aptalca hataları tekrarlamamaya çalışıyorum.”

“Senin bütün hayatın bir hataymış. Sen öyle söyledin.”

“Seni de içine çekmemek için esaslı bir neden yanı.”

“Henüz evet demiş değilim.”

“Öyleyse ne?”

Kadın eğilip bir minderi kabartıyor. “Düşünüyorum. Çok hem de. Senden çok daha ciddi bir şekilde, sanırım. Söylediğin her şeye rağmen.”

“O zaman, bunun niçin yürümeyeceğini biliyorsun demek.”

“İşaretlerin kötü olduğunu anlıyorum. Söylediklerinden.”

Kadın mindерleri düzeltiyor ısrarla, sonra bir tanesini kaldırıp

sökülmüş bir örgüyü inceliyor. “Düşünüyorum, senin benim peşime takılmaman ve benim de senin çoraplarını yamamak için her şeyden vazgeçmemem gerçekten iyi bir şey değil mi diye. Benim için en iyisi yani. Zaten evli bir kadın olmak hiç çekmiyor beni. Öteki tek... ciddi ilişkiye zarar verdi. Normalde, benim yaşında herkese zarar verir zaten.” Kadın “Dürüst olmaya çalışıyorum” diyor.

“Öyleyse bu iş kesinlikle yürümeyecek Jenny. Bu tür evliliklerin bileşenlerinden biri özünde bir sadakatsizliği gerektirir. İkimizin bunu becereceğini sanmıyorum. Uzun vadede.”

Kadın minderi yerine koyuyor. “Hiç farkında değilsin, sana ihtiyacım var. Birçok yönden.”

“Birisine ihtiyacın var.”

Kadın divandan öteye dönüyor ve gidip bir koltuğa, öne doğru eğilip boynunu bükerek oturuyor. “Korkuyorum zaten.”

“Bu da gösteriyor ki ben senin için uygun değilim. Ve hiç uygun olmayacağım.”

“Yeni rol için karar vermem lazım.”

“Ne düşündüğümü biliyorsun. İyi bir adam o. Senaryoyu geliştirecek. Bunu yapmalısın.”

“Ve sana yük olmamalıyım.” Kadın, “Bunu beklediğini biliyordum” diyor. “Oraya gideceğini.”

“Orada olacağım. Ama sen istediğin sürece. Biliyorsun bunu.” Daniel bir plasebo arıyor. “Ve Kulübe’ye taşınabilirsin. Abe’yle Mildred buna sevinecektir.”

“Taşınabilirim. Ama konuyu değiştirme.” Kadın sigaradan bir nefes çekiyor, dumanı üflüyor, sonra dönüp Daniel’e bakıyor. Daniel hâlâ telefonun yanında. “Bakıyorum ayrıca, *senin* bulaçağın en iyi şeyin ben olduğumu kabul etmiyorsun.”

“Müşteri kızııştırıyorsun.”

“Sen de gizliyorsun. Bu daha da kötü bir şey.”

“Ne gizliyormuşum?”

“Geçmişini.”

“Hiç de havalı değil. Geçmiş.”

“Çok aptalca, hilekârca, kaçamaklı... bir cevap bu.”

Kadın aralıklarla söylüyor bu nitelemeleri, küçük birer kırbaç gibi. Daniel arkasını dönüyor.

“Büyük ölçüde böyle işte benim geçmişim.”

“Sahne görüntüsü. Gerçek değil.” Daniel bir şey söylemiyor. “Ve herkesin geçmişi çoğunlukla böyle. Niye kendininkini böyle özellikle korkunç gibi görüyorsun anlamıyorum.”

“Korkunç demedim. Temizlenmemiş.” Daniel gidip divana, kadının koltuğuyla dik açı yaparak oturuyor. “Bir istatistik meselesi değil bu Jenny. Hatta bireysel bir tarih de değil. Kişisel farkındalıkla ilgili sadece.” Kadın yardımcı olmuyor. Daniel “Seni yanlış yönlendirdim” diyor. “Bugün öğleden sonra hissettiğim şey aslında bir boşluk duygusu falan değildi. Tam tersi daha ziyade. Çok fazla şey yemek gibi. Sindirilmemiş bir ağırlık. Bir değirmen taşı.”

Kadın, sigarasının kalan son kısmına diyor gözlerini.

“Eski karın ne söyledi de sinirlendin?”

“*Express*’te çıkan o şey. Atılan taş tahammül edemedim.”

Kadın haliya diyor gözlerini. “Senin için hep aynı mı?”

“Nedir o?”

“Hâlâ nefret ediyorsun. Söylediğin şeyi duydum. Bunların hepsi çok uzak şeyler.”

“Bu şimdi çok uzak gibi mi görünüyor, bugünden yirmi yıl öncesi?”

“Ne olduysa, artık seni daha fazla üzmesini istemiyorum.”

Kadın ona bakmıyor; ve Daniel onun yüzünü seyrediyor bir an, onun içindeki engellenmiş inatçı çocuğu, kıskanç genç yetişkini; ve onu kollarının arasına almaya, bu buzu çözmeye şiddetli bir ihtiyaç hissediyor... ama bunu bastırıyor ve bastıracağı için takdir ediyor kendini. Laphroaig şişesinde kalan iki par-maktan fazla viskiye bakıyor.

“Bütün değerlerimiz yanlış. Çok fazla şey bekledik. Çok fazla güvendik. Yirminci yüzyıl tarihinde büyük bir yarık var. Bir sınır. 1939’dan önce mi doğdun sonra mı. Dünya, zaman... kayıp gitti. Otuz yıl birden ileriye sıçradı. Biz tufandan öncekiler sürekli bir boşlukta kaldık Jenny. Senin kuşağının bildiği her şey dış görünüşle ilgili. Görsel şeylerle. Otuzlu ve Kırklı yılların nasıl görüldüğü ve kulağa nasıl geldiğiyle. Ama nasıl hissedildiğini bilmiyorsunuz. Bütün o saçma-sapan yürek dekorlarının içinde tıklı kaldık biz.”

Kadın uzun bir süre yanıt vermiyor.

“Havalimanını arasan iyi olmaz mıydı?”

“Jenny.”

“Bu bir yarık falan değil Dan. Senin koyduğun bir barikat bu.”

“İkimizi de korumak için.”

Kadın sigarasını söndürüyor.

“Yatmaya gidiyorum.”

Kadın kalkıp yatak odasının kapısına gidiyor; fakat orada duruyor ve dönüp ona bakıyor.

“Benim, özen göstererek, itinalı davranarak, kapıyı çarpmadığıma lütfen dikkat et.” Ve geçtikten sonra da kapıyı dikkat çeken bir hassasiyetle yarı aralık bırakıyor. Sonra yine Daniel’e bir göz atıyor.

“Tamam mı... eski toprak?”

Kadın gözden kayboluyor. Daniel birkaç saniye karanlıkta oturuyor, sonra viskiyi bitiriyor. Sonra ceketinin durduğu yere gidiyor, bir cep kitabı çıkarıyor ve sayfalarını çevirerek telefona gidiyor. Bir numara çeviriyor ve telefonun açılmasını beklerken karşıya diyor gözlerini, yatak odasının kapısına... tıpkı o diğer kapı gibi; gerçekliğin kendisi, canlandırılan geçmişin o son derece muğlak kurgusu gibi sonsuza dek hep iki zıt eğilimli; davet ediyor, yasaklıyor; suçluyor, affediyor; ve daima bekliyor... sonunda daha doğru geleni bulacak birisini.

Sonrası

Polis arabası onları Dan'a o taşların atıldığı Kuzey Oxford yolunun tepesinde bıraktı. Gökyüzü tamamen bulutlarla kaplıydı ve bir yağmur serpiştirmeye başlamıştı. Sıra sıra dizili, ciddi ve bilgiç, gerçek olamayacak kadar eski, sağlam Viktoryen evlerin arasında hızlı hızlı yürüdüler. Rüzgârla kopan yapraklar vardı. Sonbahar kasvetli ve acımasızca erken gelmişti. Daniel'in odasına girinceye kadar pek bir şey konuşmadılar.

Evin en iyi bekar dairesiydi bu; birinci katın arka tarafında ve bahçeye bakıyordu; ama bu evin tercih edilmesinin bir nedeni de ev sahibi kadındı, nasıl olmuşa onaylı kişiler listesine girip de, kiracısı öğrencilere zamanına göre alışılmadık özgürlükler tanıyan o Woodstock Caddesi* Marksistiydi yani. İnsanların kendi odasının özelindeyken istediği şeyi yapabilmesinin nadir bulunur ayrıcalığından ötürü, olmadık zamanda yenen yemeklere ve Komünist Parti bildirilerine katlanan bir evdi bu. Dan'ın sergilediği şeyler 1950'de ileri bir zevk olarak kabul edilenlerdi.

* Oxford'un ana caddelerinden biri. (ç.n.)

Devletin verdiği yanı sıra kendi parası da vardı ve Art Nouveau hayranlığı her yerde kendini göstereli yirmi yıl olmuştu. Bu stilde küçük eşyalar birkaç şiline her eskiciden alınabiliyordu.

O odanın fotoğraflarından bugün nasıl bir anlam çıkarılabilir? Tiyatroya bir ilgi: 1914 öncesi müzikhol ve müzikal komedi yıldızlarının kartpostallarından oluşan (bir yerde hâlâ sakladığı ve bazen bir şeyler eklediği) bir duvar resimleri koleksiyonu, bahçeye bakan pencerenin yanındaki küçük bir masada biraz fazla dikkat çeker biçimde duran oyuncak bir tiyatro, şömine rafının üzerinde Gordon Craig'ın orijinal bir set dizaynı eskizi (o zamanlar sahip olmakla en çok gururlandığı şey ama çok sonra, karısıyla boşanma davasına tanık olarak çağırılan kadına verilmiş budalaca), kendi adının (bir önceki kış yapılan gösterinin ortak libretto yazarı olarak) yer aldığı çerçevelenmiş bir tiyatro afişi, Anouilh'in *Antigone*'sinin bir prodüksiyonundan kalma (pek *fin de siècle** olmayan ve kuşkulu bir eklektizm gösteren) bir grup mask. Akademik bir ilgi: İngiliz edebiyatı metinleriyle dolu bir sandık ve duvarda, Profesör Tolkien'i Stakhanovcu** bir Rus tarafından ayakaltında çiğnenirken gösteren bir karikatür; yakından bakınca bunun bir üniversite öğrencisi olduğu ve runik*** harflerle *Kahrolsun Anglo-Saksonlar* yazan bir pankart taşıdığı görülüyor. (*Yüzüklerin Efendisi*'nden beri paha biçilmez değerde ama ne yazık ki bizim ziyaretimizden sadece üç hafta sonra, daha net söyleyecek olursak tam, sahibinin Okul Finallerinin son gününde, o iğrenç *Beowulf* ve çok eskilerden kalmış diğer birtakım basılı işkence araçlarıyla birlikte yakıldı; bunların hepsi, sıklıkla küçümsenen ve layığıyla alınmış bir 'geçer' notun intikamı içindi.)

Aile geçmişi ve özel yaşam: Zor ama kanıt kıtlığı bile bir hikâye anlatıyor. Hiç aile fotoğrafı yok hatırladığım kadarıyla, gerçi bir tane vardı, üzerinde doğru dürüst okunmayan (ama kendisinin ezberden bildiği) 1647 tarihi yazan eski bir taş kapının bu kategoriye birazcık giren bulanık bir fotoğrafı; ve Daniel'in bir şekilde

* On dokuzuncu yüzyılın sonuyla ilgili. (ç.n.)

** Sovyetler Birliği'nde, verimi artıran işçinin ödüllendirilmesini savunan Stakhanov yanlısı. (ç.n.)

*** Eski İngiliz-İskandinav alfabesi. (ç.n.)

katıldığı çeşitli diğer OUDS* ve ETC prodüksiyonlarından bazı fotoğrafların konulmuş olması kuvvetle muhtemel; ve kesinlikle bir fotoğraf vardı, Nell'in yazı yazmak için kullanılan masada, kenarları sislendirilmiş ve stüdyo pozu verilmiş bir resmi halihazırda, panik halinin bütün kanıtlarıyla birlikte bir yerlere tıkıştırılmış. En çarpıcı izlenim de, (aşırı kontrolden çıkmış değilse bile) son derece gelişmiş bir narsisizmdi çünkü odanın duvarlarında en az on beş ayna vardı. Doğru, bunlar Art Nouveau çerçeveleri için toplanmış, yahut en azından iddia edildiğine göre böyle; fakat Oxford'daki hiçbir odada kişinin kendi fiziksel seyrine bu kadar kolay erişim olanağı yok. Önceki sômestrın bir öğrenci dergisinde bu küçük kusurla gayet acımasızca alay edilmiş (Oxford'da hiçbir alay hiç alay olmaması kadar acımasızlık değilse tabii). La Bruyère tarzı bir "karakterler" listesi varmış. Daniel'e "camsız bir aynaya kazara bakan ve karşısında zarif yüz hatları yerine yeteneklerinin gerçek biçimini bulmanın şokuyla düşüp ölen" Bay Specula** Speculans adı verilmiş.

Kişisel bir dekora karşı bu toyca yaklaşımın müthiş bir tasarruf, vesikaya bağlanan tayınlar ve evrensel bir itaatten oluşan fonda –yahut onun yüzünden– gerçekleştiği unutulmamalı. Britanya hâlâ derin bir kuşatılmışlık kâbusundaydı. O zamanda cüret isteyen bir şeydi bu. O evdeki davetlere gidenler bundan onur duyar ve sonrasında bunu kendileri kadar şanslı olmayan arkadaşlarına anlatırdı. Bunların üzerine eklenen bir ilginçlik de alt kattaki meşhur ev sahibesiydi; kadın koynuna soktuğu yılana ve Daniel'in evine gelen süslü saksıların ve tiplerin burjuva yozluğuna ve genel olarak hayata karşı tavrına hiddetleniyordu, yahut belki de Dan konuklarına benzemeye çalışıyordu. Ama gerçek, yaşlı yoldaş kadının, tuhafliklarına karşın hiç de aptal olmadığı ve delikanlılarını onların kendilerini tanıdığından çok daha iyi tanıyor ve dava konusundaki potansiyellerini gayet iyi biliyor olduğuydu. Dan'ın o evi paylaştığı ve daha sonraki hayatta onu seven hiç kimse kamuoyunun saygısını kazanamadı, Komünist olmadı; ama daha dikkate değer olanı, hiçbir Muhafazakâr da olmadı.

Jane o odayı o gün akşama kadar bol bol gördüğünden, gereğinden fazla tanıyordu. Pencerenin kenarına gidip aşağıdaki

* Oxford University Dramatic Society. (ç.n.)

** "Metal ayna" anlamındaki "speculum"un çoğulu. (ç.n.)

bahçeyi seyretti. Bir süre sonra kırmızı başörtüsünü çıkarıp siyah saçlarını serbest bıraktı; fakat orada hâlâ, elinde başörtüsüyle durmuş, derin derin düşünüyordu.

“İçecek bir şey ister misin Jane?”

Kız döndü ve belli belirsiz gülümsedi. “Çay mı?”

“Gidip çaydanlığı doldurayım.”

Daniel banyodan elinde çaydanlıkla gelince kızı bekâr mutfağı olarak kullandığı köşede dururken buldu.

“Sadece süttozu var.”

“Önemli değil.”

“Bizim Nadya Constantinovna’dan biraz taze süt alabilirim.”

“Hayır, gerçekten.”

“Kadın dışarda.”

“Cidden.”

Ve kız elinde iki fincan, çaydanlık ve çay kaşıklarıyla gelip şöminenin yanına bağdaş kurdu. Daniel çaydanlığı su ısıtmak için kullandığı küçük elektrik rezistansının üzerine koydu, sonra köşeye gidip süttozu, çay ve şeker getirdi. Sonra kilimin üzerine, kızın karşısına oturdu ve onun siyah çay yapraklarını ölçüyle çaydanlığa koyuşunu seyretti.

“Nell geliyor mu?”

Daniel başını hayır anlamında salladı. “Ödev yazıyor bu gece.” Kız başını sallayarak onayladı. Daniel onun konuşmak istemediğini hissetti. Ama sessiz evin, günün, o saatin verdiği boşluk duygusu canını sıkıyordu.

“Ateşi açayım mı?”

“Yak istersen.”

Daniel kibriti çakınca gaz ses çıkararak tutuştu, sonra mavi ve altın rengi bir alev haline gelmeye başladı; akkor pembe kıvılcımlar. Çaydanlık buna kendi yavaş sesini katmaya başladı. Bunlar Dan’ın içinde, tüm o hafiften huzursuzluğuna ve Jane’in sessizliğine karşın, derin bir mırıltı halinde yankılandı. Onun diyalog yaratan aklı, o zaman henüz keyifli bir yetenek olarak görülen o tuhaf şey, olanları gırgır bir şekilde anlatmanın çeşitli yollarının gizliden provasını yapıyordu; polislerin konuşmalarındaki o süslü yarı cehalet, Andrew’un gayet bezgin tavrı, o “Ben Anzio’ya çıktım moruk...” ve sonra başka bir şey, sadece

olay değil de, pişmemiş işkembeye benzeyen o gri kaba etler, o saçlarda kaynadığı bildirilen (Dan'ın kendi gözüyle de gördüğünü söyleyeceği) kurtçuklar... ama Jane'le, yılın idolüyle birlikte olduğundan, bunlar nerdeyse şimdiden ünlenmişti.

Oxford'daki bütün gençler o kızın, (onun Rita Hayworth taklidinden çok daha ciddi *Ak Şeytan*'daki* Vittoria rolünün kuşkuya yer bırakmayacak bir şekilde gösterdiği) o yetenekleri ve görünüşüyle bir gün ünlü, gerçekten ünlü olacağını biliyordu. Kız bir kolu geride, biraz yana kaykılmış, gözünü gaz alevine dikmiş oturuyordu. Aslında onun enerjisi, taklit yeteneği, hareketliliği, sahnede girebileceği haller böyle değildi; ama şimdilik yüzünde görülen sadece dalgın bir içedönüklüktü. Kız tam anlamıyla iki kişilikliydi ve çok önceden fark edildiği gibi, Nell'den çok daha karmaşık biriydi; ki bu da onu tüm o yüzeysel de olabilirliğine karşın, Anthony'ye uygun kılıyordu; adam birçok yönden tüm bunların antiteziydi... Winchester'lı Klasikler âlimi, hoca olmanın yarı yolunu geçmiş, başvurusunu yapmış, (o zamanlar neredeyse Art Nouveau ayna çerçeveleri toplamak gibi bir tuhaflık olan dinsel inancı hariç her konuda) mantıklı, hızlı bir analizci ve aforizmacı. Savaş ve ölüm konusunda Mark gibi olgunlaşmış genç Oxford'lu erkekler çok sıradan bir şeydi; bir öğrenciyi pubda içki içerken yakalayıp ellerini ovuşturan –ama kurbanı, savaş sırasında emir eri olduğu genç albay çıkan– ispiyoncu hademenin hikâyesini herkes biliyordu. Fakat Anthony'nin farklı bir olgunluğu vardı ve kim olduğunu, ne olmak istediğini gayet açıkça biliyordu. Janée çok imreniyordu fakat onların ilişkisini uyumsuz bulanlar ancak ikisini de iyi tanımayanlardı. Maskelerinin ardında, birbirlerini çok çarpıcı bir şekilde tamamlıyorlardı.

Daniel o zamanlar bunu elinden geldiğince, her ne kadar açık ve net bir şekilde olmasa da dile getirdi; açıkçası, Janée âşıktı. Utanıp sıkılmasının nedeni buydu. Birkaç aydır, en azından iki sömestr öncesinden beri farkındaydı bunun; ve kapana kısıldığının da. Jane'in kız kardeşiyle gelecekteki evliliği o günün çok öncesinde bozulmuştu. Webster'ın ölümsüz dizesi: Tuhaf geometrik menteşeler. Dan'ın suçluluk duygusunun Nell'e karşı olması gerekirdi; fakat aslında daha ziyade Anthony'ye karşıydı

* *The White Devil*. John Webster'ın 1612 tarihli trajedisi. (ç.n.)

ve bunun nedeni hiç de Anthony'nin o günkü özel fırsat çıktı-
ğında final ineklemesine ara verip bir hafta sonu tatiline (geçici
bir inziva yerine geçen, Gloucestershire'daki bir manastıra)
kaçması değildi ya da pek değildi.

Dan hâlâ şaşkın bir şekilde, Anthony'yle bu kadar iyi dost
olmasından ötürü kendini ayrıcalıklı hissediyordu; şaşkındı
çünkü Winchester niversitesi'nden geçmiş o parlak öğren-
cinin onda ne bulduğunu gerçekten hiç anlamıyordu. Ama
kendisinin bu ilişkiden neler kazandığını çok daha iyi biliyor-
du; kendisinininkinden çok daha titiz ve keskin bir akılla, hem
dışsal hem içsel değerlerinden ona nazaran çok daha emin,
yeni fikirler ve gelip geçici şeylerle yoldan çıkması çok daha
zor bir ruhla temas. Bir şekilde, Anthony Oxford'du; Dan'sa
sadece bir ziyaretçi. Doğruyu söylemek gerekirse ondan ho-
calarından çok daha fazla şey öğrenmişti. Ama büyük bir
sorun vardı: Daniel, bunun eşit olmayan kişiler arasında bir
dostluk olduğu yolunda, gerçi dikkatle gizlese de, derin bir
inançtan bir türlü kurtulamamıştı.

Dan'a karşı adil olmak ve tarihsel doğruluk ilkesinden şaş-
mamak adına, öğrenciliğin -kötüye çıkmış nyle çok sıkı
bağlı- prestiji yönünden, Dan'ın aşağılık duygusunun yaşıtlarına
tuhaf geleceğini söylemek gerekir. Dan kendi zamanının
Anthony'den çok daha fazla tanınan ve hatta belki de imrenilen
ğrencisiydi; akademiden kurtulan ve salt bir niversite say-
gınlığından fazlasını kazanan ve daha sonra, geriye dönüp
bakıldığında tüm niversiteli kuşağına karakteristik damgasını
vuran o gruptan biriydi. O da Jane gibi iki kişilikliydi ama bunu
kabul etmeye Jane kadar hazır değildi yahut edemedi. Dan bunu
belki özellikle, Anthony'ye karşı gizli duygularında kabul edi-
yordu; ve bir de Jane karşı duygularında. Dan o kızın, ona hem
daha doğal hem de daha olgun bir tavırda bulunma olanağı
verdiğini hissettiğı cinsiyetini, onun geçen kadınlığını bile biraz
kıskanıyordu; kız, Dan'ın beceremediğı bir şekilde, hem alay
edip hem de sevecen olabiliyordu. Aslında, ikisi genellikle her
tartışmada Anthony'ye karşı birlik oluyorlar, adam aşırı bir
şekilde geçen hoca kesildiğinde onunla kibarca dalga geçme
konusunda gizliden işbirliğı yapıyorlardı. Ama bir sahne itti-
fakıydı bu, sözde, dünyayı tanıyan oyuncuların entelektüele

saldırısıydı; ve asıl eğilimin ne tarafta olduğu gerçeğini gizliyordu.

Yani Dan'ın bu gayet açık kanıtı görüyordu ve gözü, kazanmadığı ödülde kalmıştı; ve meseleyi daha karışık hale getirense, bu ödülün ondan hatta biraz da çalınmış gibi gelmesiydi çünkü o, Jane'i Anthony'den önce tanıyordu, hatta onları ilk kez o tanıştırmıştı ve aslında bu tanıştırmayı da sadece, Jane'den korktuğu için geciktirmişti. Şimdi, yavaşça hışırdayan bu sessizlikte, gerçeğinin yerine geçen bu yakınlıktan bulabileceği ne teselli varsa o kadarına razıydı. Gökyüzü kararıyor, yazın ortasında bir gün için tuhaf bir karanlığa bürünüyordu. Dışarıda daha şiddetli bir yağmur başladı. Çaydanlık kaynadı, Jane eğilip onu kaldırdı; demliğe su doldurmaya başladı. Henüz doldurması bitmemişken şaşırtıcı sorusunu sordu.

“Senle Nell yatıyor musunuz Dan?”

Kızın dikkatle aşağıya bakan yüzü.

“Hayatım...” Daniel'in hafifçe bıraktığı nefes şok geçirmişçesine bir hoşnutluktan kaynaklanıyordu; katıksız bir şoktu gerçekten. Kız gülümsemedi ve çaydanlığı şömineye, ateşin önüne koydu. Daniel'in bir avantajı vardı, sanırım, başkalarının ruh halini çabuk okurdu; vurgulamalarını, telaffuz tarzlarını, ağız ve gözlerinin biçimindeki milimetrik değişiklikleri yakalardı; ama sadece ruh hallerini, niyetlerini değil.

Daniel mırıldandı, “Nell sana henüz...?”

“Kardeşler her zaman böyle şeyleri konuşmaz.” İki fincana da birer kaşık süt koydu. “Yani sen yapıyoruz mu demek istiyorsun?”

“Herkes yapmıyor mu?”

Yine, yapmıyorlardı, hem de hiç, o günlerde; ve bu konuda gizlilik geleneğine uyan kişiler nispeten azdı. Ama Dan asla, zorlukla kazandığı ve hiç de doğuştan gelmeyen inceliğini hasıraltı eden bir genç olmamıştı. Dürüstlüğüne yerine geçecek bir şey bulunmalıydı.

“Anthony'yle ben yapmıyoruz.”

Daniel, kızın ona bunu neden söylemek istediğini anlamıyordu. Anthony'nin görüşlerini bildiğinden, onların bunu yapmadığını tahmin etmişti; o da Nell de gayet kesin bir şekilde, onların böyle bir şey yapmadığına karar vermişlerdi.

“Şu Katolik mevzusu mu?”

Kız ona fincanını verdi; erimemiş beyaz tozlardan oluşan küçük benekler yüzüyordu çayın üzerinde.

“Evet.”

“Anthony için çok önemli.”

“Evet.”

“Hicivler ve nükteler* altında.”

Kız belli belirsiz gülümsedi fakat o gün Anthony’ye ikinci defadır serzenişte bulunuyordu sanki. Derin zeminlerde bir kayma, aniden bir gizem, bir menteşenin ilk hafif gıcırtısı. Kız çayını yudumladı.

“Ben bakire değilim Dan. Başka biri vardı. İlk yılımda. Anthony’yle tanışmadan önce.”

Ve bu da aralarındaki, o güne dek bakire kalmış bir şeyi deldi.

“Anthony biliyor mu?”

Kız yüzünü ekşitti alaycı bir şekilde. “Bunu sana bu yüzden anlatıyorum zaten. Bir çeşit prova bu.”

“Aman Tanrım.”

“Çok aptalca bir şey. Keşke baştan söyleseydim ona. Sonra çok geç gibi geldi. Şimdi bir çeşit kapana kısıldım. Pek yaptığım bir şey değil bu. Fakat ona önceden söylemedim işte.”

Daniel ona bir sigara verdi, bir kâğıt parçasını yakıp uzattı, sonra kendininkini yaktı.

“Peki bunu sormak Anthony’nin hiç aklına gelmedi mi?”

“O kadar zeki biri için çok tuhaf gelecek şekilde güveniyor bana. İnsanlarla ilgili şeyler hakkında, hiçbir mantık ya da bir usamlama teorisi hakkında varmadığı hükümlere varıyor.” Sigaradan bir nefes çekti. “En azından ben eskiden böyle düşünüyordum.”

“Peki ya şimdi?”

“Acaba daha ziyade, korktu mu diye düşünüyorum. Ki söylemek için cesaretimi toplamaya kalktığım her seferinde beni korkutan da bu zaten.”

“Bir gün ona söylemen gerekecek.”

“Finallerin hemen öncesinde yapamam. Adam buna şey gibi bakacak...”

“Ne gibi?”

* Oxford’lu Thomas Faucett’in yazdığı ve kiliselerde ilahi olarak okunan Latince ve İngilizce hiciv ve nüktelere gönderme. (ç.n.)

Kızın gözleri, ruhu çok hassastı; bazen genç görünüyordu, o anda da öyleydi, gözlerini ateşe dikmiş bakarken Nell'den daha gençti.

“Onun içindeki Cizvit. Zamanlama çok kötü, başka bir şey söylemeye çalışmam lazım. Kendisi arayıp bulsun.”

“Onun seni karanlıkta atacağı bir adım gibi görmediğinden emin misin?”

Kız gülümsedi. “Sanırım ben ne var ne yok her şeyin yerine geçen biriyim. Madem sözü açtın.”

“Anthony çok baskı yapıyor mu... Katolik mevzusunda?”

“Onun nasıl olduğunu biliyorsun.” Kız omuzlarını kaldırdı. “Kural koymaz o. Her şey tam bir Gabriel Marcel* ve kişisel tercih. Benim yerime karar vermemek için çok çaba harcıyor.” Arkaya yaslanıp bir dirseğine dayandı ve ayaklarını ateşin sıcaklığından çekti ama gözlerini ateşten ayırmadı. “Rabelais’in hep üzerinde durduğu şeyi bu hafta birden fark ettim. Onun aslında bütün o St Germain-des-Prés güruhundan daha çağdaş olduğunu. Varoluşçulardan çok daha fazla. Nehirde söylemeye çalıştığım buydu. İngiltere’nin fedakarlığa nasıl fena halde kafayı takar hale geldiğini düşünecek olursan. Burada kendimiz için kurduğumuz küçük dünyanın dışı. Anthony’de ve onun dinsel yanında buna çok benzeyen bir şey var gibi geliyor bana. Hep geçmişti düşünmek ve gelecekte endişelenmek. Bugünden keyif almayı hiç beceremedim. Ve Rabelais bütün bunlara karşı muhteşem bir yuhalama. Öyle pasajlar var ki, sana ... sana birden, bu adam dünyanın gelmiş geçmiş en akli başında insanı gibi geliyor.” Kız gözlerini sigarasına dikti. “Anthony’ye bütün bunları anlatmaya çalıştım geçen gece.”

“Ve pek bir sonuç çıkarmadı.”

“Tam tersine. Her şeyden bir sonuç çıkardı. Bir tek, önceki gece herifle yatmış olmam dışında. Ruhun tabii.”

Dan alay edercesine sırtıttı. “Ama sen meseleyi pek öyle anlatmamıştın.”

“Öyle bir duygu verdi bana. Kâfirlik olduğu kadar da zina bu. Özellikle de Anthony benim zavallı kıt kadın aklıma hitaben ahlaki isyan yasasını okuyunca.”

* Hristiyan varoluşçu Fransız düşünür, oyun yazarı (1889-1973). Yapıtları, modern bireyin teknolojik olarak insanlık dışı bir toplumdaki mücadelesine yoğunlaşır. (ç.n.)

“Hadi ama. Öyle biri değil o.”

“Elbette değil. Tamamen gırgır geçiyordu. Çünkü benim bunları cidden söylüyor olamayacağımdan çok emindi.” Kız parmağını kilimin altındaki yıpranmış Türk halısının motifleri üzerinde gezdirmeye başladı. “Onun sorunu, kendisinden başka biri olamaması. Oysa sen ve ben başka biri olabiliriz.”

“Şimdi sen onun hayal gücünü yadsıyorsun. Haksızlık bu.”

“Hayal gücünü değil. Hayal gücüne göre davranmayı. O hiçbir zaman oyun yazamaz. Roman yazamaz. Başka biri olmasını gerektiren hiçbir şey yazamaz yani. Bin yıl da geçse.” Bir sessizlik oldu; kız birden yer değiştirdi. “Nell Anthony’dan hoşlanıyor mu hoşlanmıyor mu bilmiyorum.”

Dan yine şaşırmıştı. “Elbette hoşlanıyor. Biliyorsun bunu.”

“Nell Anthony’nin onu tasvip etmediğinin farkında değil mi?”

Dan ona hızlı bir bakış attı; ama kız gözlerini halıdan ayırmadı.

“Bu benim için de yeni bir haber Janey.”

Yalancı: Uzun zamandır sezilen ve korkulan bir şeydi bu. Ve şimdi gün gerçekten de tuhaf yüzeyler, çatlaklar, zamanda tersine dönüşler göstermeye başlamıştı; menteşesinde dönüyordu gerçekten. Kızda nerdeyse bir kötü niyet, eteğindeki taşları dökmeye bir kararlılık vardı sanki; ve aynı zamanda bir çıplaklık, sanki Dan’a bütün bu gömülü duygularını gösteriyormuş gibi.

“Anthony bunları gizliyor. Benden bile.”

“Ama Nell’le derdi nedir Allah aşkına yahu?”

“Sanırım sizin yattığınızdan kuşkulaniyor. Onun Nell’den korktuğu yolunda bir korku var içimde. Anthony asıl değer olarak daha ziyade seks bombası imajını dikkate alır.”

“Ama bu en azından, maskenin bir yarısıdır. Anthony bunu biliyor.”

“Biliyorum.”

“Ve ben de aynı şekilde kötüyüm o zaman.”

“Hayır, sen sınavı geçtin. Sen doğanın bir çocuğusun. Onun kanıtı, sen bir ukala değilsin.” Kız ona bir yan bakış attı. “Bütün bunlar şoke mi etti seni?”

“Bence Anthony korkunç bir şekilde güvenilmezleşiyor.”

“Aynı zamanda, ikinizi de güvenilir bir şekilde çok seviyor.”

“Milyonlarca teşekkür.”

“Ve anlamaya çalışıyor.”

“Fakat iki şeyi birden yapamaz. Yüzümüze karşı, Nell’i seviyormuş numarası yapmak... sonra da bana Babil’in Kırmızılı Kadınının pençesine düştüm diye acımak falan.”

“Senin için korkuyor.”

Dan kıza dikti gözlerini ama kızın gözleri ateşe dalıp gitmişti. Dan yine bir adım geride kaldığını hissetti.

“Nehirde söylemeye çalıştığın bu muydu? Nell’le evlenip evlenmeyeceğimiz hakkında, ha?”

“Ne demek istedin?”

“Senin ve Anthony’nin fikrince biz evlenmemeliyiz, öyle mi?”

“Üzerinde fikir oluşturduğum bir şey değil bu.”

Dan sustu, sonra burnundan “hıh” dercesine bir nefes verdi. “Ben en azından senin koşullu onayını aldığımızı sanıyordum.” Devam etti: “Peki niye Nell için şanslı dedin?”

“Çünkü bence öyle.” Kız yavaşça, “Ve bu konuda oluşmuş bir fikrim yok” dedi, “çünkü doğru bir hüküm veremem.”

Dan yine kızı kendine bakmaya zorladı.

“Neden?”

“Öyle işte.”

“Haydi ama.”

Kızın sesi yavaşladı. “Çünkü kıskanıyorum onu.”

“Çünkü yatak meselesi sence bir sorun değil, öyle mi?”

“Bu sadece bir imrenme olur. Benim dediğim, kıskanma.”

Bu sözün Dan’ın kafasında yerini bulması bir iki saniye sürdü. Ama kızın gözleri hâlâ ısrarla halıdaydı. .. Dan da uzattığı ayaklarına çevirdi gözlerini; sırtını şöminenin yanındaki duvara dayamış oturuyordu; ve gözleri bağlanıp uçuruma yöneltilen biri gibi hissetti kendini. Kız sessizlikte mırıldandı: “*Fais ce que voudras.*”*

“Bu durum bayağı bir karmaşıklılaşıyor.”

“Belki de çok geç kalmış bir sadeleşmedir bu.”

“Ama senle Anthony, ben sanıyordum ki..”

Kız dönüp öteki dirseğine dayandı. Dan onun sırtına dikti gözlerini.

* (Fr.) “Ne istiyorsan onu yap.” (ç.n.)

“Bu yaz boyunca, dördümüz bir araya geldiğimizde, sen bana hiç bakmıyordun. Kesin bakmak zorunda kalmadıkça. Ve ben de kendimi sana normal bir şekilde bakmaya zorluyordum.”

Kızın başı öne eğikti, yüzü gizlenmişti; yanıt bekliyordu.

“Farkında değildim.”

“Benimle göz göze gelmekten kaçındığının mı?”

“Bu senin görüşün.”

“Hiçbir fikrin yok mu?”

“Sadece... bir yahut iki kez. Trout’taki o gece.”

“Senin elini niçin öyle tuttum sence?”

Pub kapanınca çıkıp Rosamund’s Bower’a yürümüşlerdi. Nell’le Anthony önden gidiyordu. Dan karanlıkta kızın onun elini hafifçe tuttuğunun gayet bilincindeydi... ama böyle bir anlama gelmiyordu bu.

“Sadece, ablaca bir şey gibi görmüştüm onu.”

“O gece hep Nell’den nefret ettim. Ona karşı hiç de hoş bir kardeşçe duygum yoktu.”

Bir sessizlik oldu. Kızın elinin sırtı, vücudunun hatları. Yağmur azalmış ama gökyüzü hâlâ kapalıydı. Dan kendini itiraf etmeye zorladı, sanki gönülsüzmüş gibi. Fakat aslında hissetmeye başladığı şey enfes bir cinsel heyecandı.

“Çılgınca bir şey bu. Ama sanırım ikinizi birden seviyorum ben.”

“Benim hissettiğim de aynen bu.”

“Aman Tanrım. Nasıl karmakarışık.”

“Benim hatam. Bu konuyu hiç açmayacaktım.”

“Sazlıktaki o şey.”

“Sanırım öyle.”

“Benim için epey gerilere kadar gidiyor bu. Sen öyle parlak biriydın ki... nasıl yaklaşacağımı bilemedim.”

Yine bir sessizlik.

Kız, “Gribe yakalanmak gibi bir şey” dedi. “Yakalandıktan sonra yapabileceğin hiçbir şey yok.”

“Yalnız, gribin tedavisi için basit yollar var.”

Kız bir süre cevap vermedi.

“Normalde yatılır, öyle değil mi?”

Uzun bir an. Daniel “Jane?” diye fısıldıyor. Kız kıvrılarak yatıp uzanıyor, bir dirseğinin üzerinde. “Gerçekten bunu kas-tetmiş olamazsın.”

Kız başını salladı. “Açıklaması çok zor. Anthony’nin bir şekilde, bana bir şeyi özlettiğini hissediyorum. Senle Nell’in ulaştığı şeyi yani. Bedenimin rüyalarda gördüğünü.”

“Rabelais’i mi?”

“Sanırım çılgın ve ahlaksız olmayı.”

“Çılgın ve ahlaksız”, zamanın klişe bir öğrenci tabiriydi ve hep alay etmek için kullanılırdı.

“Ama senin söylediğin bu...”

“Onu seviyorum Dan. Tuhaf bir şey çünkü onu seviyorum.” Kız “Onu sevmek istiyorum” diye ekledi.

Dan kendini gittikçe daha rahatsız hissediyor ama yine de söze devam edemiyordu.

“Anthony’yi sevip sevmeyeceğini mi öğrenmek istiyorsun?”

Bir sessizlik oldu ve sonra kız bunu bozduğunda o kadar alçak konuşuyordu ki Dan sözcükleri zorlukla duyabiliyordu.

“Sadece bir kez. Bir *acte gratuit*, * ha?”

Dan ayakkabılarına dikti gözlerini. “Peki ya yarın?”

“Kesin olarak bilirsek yaptığımız şeyi. Onu... zamanın dışında tutabileceğimizi. Bir cin çıkarma olarak.”

Dan gizlice yutkundu. “Neyin cin çıkarması?”

“Olması gerekenin. Olacak olanın.”

“Birbirimizi sevdiğimizi bilerek mi?”

“Bir zamanlar birbirimizi istediğimizi bilerek. Ve en azından, bir zamanlar bunu kabul edecek cesareti gösterdiğimizi.”

Dan cinsel duygularının kabardığını hissediyor, buna direnmemek için zapt edilmez bir arzu duyuyordu o sırada söylediği şeye karşın.

“Onların yüzüne nasıl bakacağız bilmiyorum.”

“Şimdiye kadar her şeyi gizlemeyi becermişiz anlaşılan. Hatta birbirimizden bile.”

Dan “Ama” dedi, “ben...” ama cümlesi yine bir sele kapılıp gitti.

Dan bu kötülük karşısında elinin kolunun tutmaz olduğunu, sersemlediğini, bu tuhaflığın tecavüzüne uğradığını hissediyordu.

* Ahlaksız hareket. (ç.n.)

yordu. Sessizlik büyüyor ve kız kımıldamıyordu. Arkadaki bahçelerin ötesinden, yağmurun arasında bir obuanın sesi, yavaş yavaş yükselen ustaca ve hızlı gamların çıkışı ve inişi geldi. Sonra bir ara.

Kız doğrulup oturdu ve Dan’la yüz yüze geldi. Dan ilk kez kızın ona baktığını hissetti. O yumuşak ama delici kahverengi gözler onun gözlerini inceliyordu; o an kızda tuhaf bir şekilde bakiremsi bir şey, öğrenci bir kıza, yaşı daha büyük benliğinin yaptığından korkan on yedi yaşında bir kıza has bir şey; fakat inkar etmeyen, masumiyeti yine de bir şekilde dengeleyen hafifçe bir gülümsemeyle birlikte. Belki de buna neden olan, Dan’ın yüz ifadesindeki hâlâ bocalayan bir şeydi çünkü bu gülümsemede bir meydan okuma iması da vardı; ya da bir alay, sanki kızın ondan istediği sadece biraz cesaretmiş gibi.

Obua öğrencisi Delius çalmaya başladı ve kız serbest kalan elini kilimin ötesine uzattı nerdeyse resmi bir şekilde, bir ortaçağ gelini gibi.

Geçiş

Daniel trafik tıkanıklığı yüzünden uçak yolculuğunu neredeyse dört gözle bekliyordu. Bu kez gökyüzünde hemen hemen hiç dumanlı sis yoktu, kışın ortasında, güzel bir Kaliforniya sabahıydı. Beyaz saçlı Polonyalı şoför genel olarak çevre yollarına, özel olarak da San Diego'ya boyuna küfür ediyordu ve bu kente ücret tarifesinden bile daha büyük bir öfkesi vardı: Kaderin pençesinde bir *Ben*, Isherwood'un kamerası,* ama çok şükür ki sadece kendisini kaydetmekle sınırlı,** sanki adam gerçekten bir kurgu ürünüymüş, başka birinin senaryosundaki bir kâğıt-kişiymiş... bir hipotezin tohumuymuş gibi, bir gece önce Dan'ın kafasına sokulmuş "Simon Wolfe" gibi sanki. Belki

* Yazar burada, kendisi gibi İngiliz olup Kaliforniya'da yaşayan roman, oyun ve senaryo yazarı Christopher Isherwood'un (1904-1986) daha sonra, 1972 yılında *Kabare* adlı filme uyarlanan *Goodbye to Berlin* adlı kitabından 1951 yılında yapılan ve adını kitabın giriş cümlesinden alan *Ben Bir Kamera*ym (*I Am a Camera*) adlı sahne yapıtına gönderme yapıyor. (ç.n.)

** Burada, (*Kabare* filminde herkesin belleğine kazınan) Nazilerin iktidarı adım adım ele geçirmesini gösteren üzücü görüntülere gönderme var. (ç.n.)

de Dan'a reva görülen o çok eskilerde kalmış alay, yani Bay Specula Speculans pek haklı değildi; aynalara merak, narsisizmin ancak çok *prima facie** bir kanıtı olarak görülebilir belki fakat öte yandan, insanın kendisini başkalarının gözünden görme –birinci tekil şahıstan kurtulup kendinin üçüncü şahsı haline gelme– yolunda bir girişimin simgesi de olabilir pekâlâ.

Daniel, romana verdiği zaten epey düşük değer nedeniyle (bir yandan, kendi becerisinin ucuz bir koşullanmaya sokuluşu, diğer yandan da artık kendisinde, o zavallı astımlı sakatta bir düş gücü atletliğini ve biçimin herhalde gerektireceği uzun soluğu çoktandır bulamadığı yolunda hımbılca bir varsayımın ürünü olduğunu gayet iyi bildiği bir reddedişle) birinci şahıs anlatımı için özellikle ve semptomatik bir şekilde, karanlık bir köşe ayırmıştı; ve anlatının *ben*'i yazarın *ben*'i sonucunun çıkarılabileceği noktaya yaklaştıkça bu köşe daha da karanlıklaştı. Fakat asıl gerçek, kameranın nesnelliğinin onun bazı derin psikolojik ihtiyaçlarına tekabül ettiğiydi; buradaki güdüsünün ardında, temel estetik (ve hatta ahlaksal) beğeni prensiplerinden ziyade bunun yattığı iddiasındaydı bazen.

Oturmuş, şoförünün artık gerçek bir Amerikalı olduğunu göstermeye yönelik –Amerika mükemmel bir toplumdur, mükemmel toplumlarda tikanıklık ve kusur olmaz, öyleyse nedir bu bitmek bilmez kepezelik yahu– saptamalarını yarı dinler, yarı kışkırtırken aklına yarı loş bir şekilde gelen şey, yaşamının her dürüstçe yeniden özetinde varolan *ben*'den bu savrulmanın belki de bir hükme varma korkusundan başka bir şey olmadığıydı; ve de (Jenny'nin aktardığı, mükemmeliyetçilikle ilgili sözler de kadının fark etmiş olamayacağı kadar şiddetle dank etmişti kafasına) gizliden gizliye yapmak istediği şeyi yapmanın, gizliden gizliye nefret ettiği şeyi yapmayla çok yakından bağlantılı olduğu. Hatta denemesini bile yaptı: “San Diego çevre-yolundaki bir trafik tikanıklığı yüzünden uçağı kaçırdım (yahut az kalsın kaçırıyordum)”... ve bunun tınısı ve uyandırdığı duygu hiç hoşuna gitmedi.

Sonunda milim milim ilerlemeye başladılar ve dört tekerlekli aciz insanlardan oluşan sıraların durmasına yol açan kazanın, yanıp sönen ışıkların görüş alanına girdiler. Dan karakteristik

* Aksi kanıtlanmadıkça doğru sayılan kanıt, karine. (ç.n.)

İngiliz tarzıyla, geldiği hale mahkûm edilmesine yol açan bu ek nedeni de dikkatle dosyalayıp kaldırdı; ne kadar açıktı, olanaksız gerçekleştirmeye kalkışsa her şey bunları birinci şahıs kullanarak sunmaktan daha iyi olacaktı... hatta mitsel bir Simon Wolfe saçmalığı bile.

O sabah da çok yorgundum. Jenny beni bir saat geç bırakmıştı. Gözyaşları vardı; tanıştığımız günden beri pek ilk gözyaşları değildi fakat özel ilişkimizde bir ilkti.

Onun filminin fikri üç yıl önce Hollywood'da, başka bir senaryo üzerindeki bir çalışma sırasında gelmişti. Stüdyo bana Birleşik Devletler'de çalışan İngiliz sekreterlerden birini bulmuştu; kız fiziksel yönden pek çekici değilse de güçlü bir mizah duygusu ve tatlı bir dili vardı. Onun kahve molalarında anlattığı, bana gelmeden önce yaşadığı çeşitli iş deneyimlerini ve bitmiş aşk maceralarını dinlemek hoşuma gidiyor, ben de çoktandır Anglo- Amerikan kültürel komedisi üzerine bir şeyler yapmak istiyordum... ve böylece Jenny de, nezih kanyonlardan birindeki bir milyoner evinde çalışan ve hem işverenlerine hem de iş dışındaki erkek arkadaşına –Steve Anderson'un rolü– karşı kazanamayacağı bir savaş veren eğitilmiş bir İngiliz dadı oldu. Jenny kendi gerçek kişiliğine daha yakın bir karakteri oynayabilirdi. Steve uzak durulacak, can sıkıcı ve musallat bir gençti ama rolünde de onun gerçek yaşam tutkularından ve kendini kaptırdığı bencilliklerden bazı şeyler vardı. Korkarım yönetmen ve senaryo yazarı iki yıldızın arasında kasten, belli miktarda bir kamera dışı antipati yaratmıştı. Jenny'ye söylemedim ama, aslında Steve'e canlı olarak değilse de, gösterime hazır filmde saygı duymaya başlamıştım. Perdede, günlük çekimlerde, Jenny'nin kontrollü adalılığı* ve Steve'in sözde "Yöntemli" baştan savmalılığı çok iyi bir karışım oluşturdu... umduğumuz gibi. Steve'in ilk tercihimiz olmadığı konusunda da yalan söylemiştik.

Ama beyaz bir yalandı bu çünkü biz Kaliforniya rüyakâbusunu gerçekte de, hikâyedeki gibi ilk kez yaşayan bir kız istiyorduk. Ben oranın ne kadar hain olduğunu, yabancıları nasıl hızla bozup kendi tuhaf tarzına soktuğunu gayet iyi bili-

* İngilizlik kastediliyor. (ç.n.)

yordum, yani orada kızın bakireliği çok önemliydi. Bu ayrıca da, filmin kızın fark edemediği kadar çetin bir mesele haline gelmesi demekti. Benim Claridge’lerde ortada sıçan oynamamın nedeni kısmen buydu: Jenny’yi, yerelde ne başarılar kazanmış olursa olsun, artık memleketteki filmlerin her iki yönden de dışına, çok farklı ve potansiyel olarak çok daha yalnız bir dünyaya adım attığı yolunda uyarmak. Sonra kadının Steve’in hak etmediği kötü ününden çok korkup sinmesinden (ve adamın çok daha fazla kazandığını duymasından) çekindik. Ben Jenny’yi o ilk günlerde şahin gibi gözledim, sırf profesyonel nedenlerle... ki bunlar daha kişisel nedenlere dönüştü tabii ama ben ondan her şeyden çok, benim yardımımıza muhtaç olmamaya kararlı görüntüsünden ötürü hoşlandım. Kadın, incelik ve bağımsızlığın enerjik bir karışımını, altıncı histen çok daha fazla değer verdiğim, atalardan gelen İskoç niteliklerini gösteriyordu.

İş dünyasındaki güzel ve hiç de aptal olmayan birçok kız gibi o da hafiften bir ikilem içindeydi; daha baştan kendi güzel görünüşünün işkencesini çekiyordu. Sıradan kızların herhalde pek anlayacağı türden bir işkence değildir bu; ama yine de vardır... ve Jenny’nin kamera imajı günümüzün, genç kadınlarda cinsel yönden rağbet gören şeylerden kaçma anlayışına çok uygundu. İnce uzun bir kırılganlık, şık bir umursamazlık, elmacık kemikleri çıkık, zarif dudaklı, içten bakışlı, heyecanlı dürüst ifadeli bir yüz... gelişmekte olan fakat ayartıp yatmanın yolunu da arayan hoş bir çocuk, diyordu kamera; bir yirminci yüzyıl prensesi; bir zamanlar surlarla çevrili şatolarında çürüyüp gitmiş ve hayaletleri, erişilmezlik kavramına meftun başka bir çağda dolaşan eski hakiki prenseslerle hemen hemen aynı düşü uyandıran biri.

Jenny memlekette biraz mankenlik yapmıştı ve her zaman karşı koyamadığı kibrini hem yok edecek hem de “yansıtacak” şekilde davranmayı biliyordu. Yorgun olduğunda bile o tamamen doğal yüzüyle, o çok fotojenik kadınlara, o dünyanın Shrimpton’larına ve Twiggy’lerine has o amaçsız farklılık havasını ve çabasız güzelliği yitirmesi mümkün değildi. Bunun bilincindeydi tabii ki; ve benim bu görüntüyü yakaladığımı fark ettiğinde yüzünü kendine has muzip bir şekilde ekşitiyordu. Hatırlıyorum, bir gece bir davetteydik ve Jenny bazı müstesna

rakiplerin yanında bile son derece büyüleyici görünüyordu ve eve gittiğimizde bunu kendisine söyledim. Kadın dosdoğru banyoya gidip yüzünü yıkadı. Dışarı çıkınca, “Benden bu nedenle hoşlanmanı yasaklıyorum” dedi.

Bu, şovenist erkek dünyasının hayalindeki tip değil, kendi istediği genç kadın olma meselesi ona başka bir şekilde de zarar verdi: Ona görünüşüne göre değer veren erkeklere karşı soğukluğu bazen çok düşüncesizceydi... ve başlangıçta beni de yanılttı. Bu mesafeli tavır rol açısından doğrudu; ama ben özelde gayet budalaca buldum bunu, en ufak bir yanlış yaklaşımdan ceylan gibi ürküp kaçmayı, her ne kadar bunu giderek daha iyi gizlese de. İlk günlerde, sadece bir anlık bakışlarda hem daha sıcak, hem de kendine güvensiz başka bir kişilik yakalıyordum. Hiç-birimiz ona doğru dürüst yaklaşamıyorduk ve gerçek olanla, çok yabancı bir çevrede çalışan bir kişilik yaratmak için oluşturulmaya çalışılanı birbirinden ayırmak zordu.

Beni onun kendini gereğinden fazla geri çekiyor olabileceği konusunda uyaran, Bill'di. O zamana kadar, Jenny'ye dayanacağı bir omuz verme düşüncesi sadece prodüksiyon için gereken bir şey ya da basit bir insani yardım meselesinden ibaret değildi; ardında bir de tahmin ögesi vardı... ki düşüncenin niteliği değişse de özünde daima bu kalıyordu. Jenny'nin Los Angeles'ta bana ya da benim gibi birine ihtiyacı vardı gerçekten; fakat onun bana başka bir yerde de ihtiyaç duyup duymayacağı sorusu tamamen karşılıksız kalıyordu. Aramızda çok gerçek bir etkileşim oluşmadığı anlamına gelmiyor bu. Ben ona fena halde vurulabilir ve dayanılmaz bir şekilde sahiplenir tavırlara girebilirdim; ama ben bugüne kadar bu alanda, partnerinin bağımsızlığını bir kafa tutma gibi görmenin dosdoğru felakete gittiğini bilecek kadar kusur işledim. Jenny'yi istemek onu değiştirme düşüncesiyle bir aradaydı ama ben ondan aynen olduğu gibi hoşlanıyordum. “Tanrı'ya inanıyorum” nasıl genellikle, “Düşünmemeye inanıyorum”un eşanlamlısıysa, “Seni seviyorum” da “Sana sahip olmak istiyorum”un yumuşatılarak söylenmiş biçimidir sıklıkla. Ama ben Jenny'yi gerçekten de kendi özgürlüğünün herkese açık galerisinde bırakmak istiyordum; ve hem bedenine hem de bağımsızlığına âşıktım onun.

Gözyaşları kısmen şımarık çocuk gözyaşları, gliserin damlalarıydı; ve ayrıca da daha gerçektiler. Şantaja boyun eğdim.

Geceyi tamamen unuttuk, hiç yaşanmamıştı. Jenny, serbest kalır kalmaz uçağa binip dönecekti. Sadece geçici bir ayrılıktı bu. Bir eğitim, dedi Jenny; ben de kabul ettim.

Sonra ben, normalde Los Angeles'taki her İngiliz'in kalmaya gücünün yetmeyeceği Bel-Air'e geri döndüm; ben orada ancak eski bir dostumun iyiliği sayesinde kalıyordum. Columbia için yazdığım ilk senaryo stüdyodan onay alamamıştı ve yazmama yardım etsin diye Abe Nathan'ı çağırdılar. Adam o zamanlar bu işi neredeyse bırakmıştı ama yine de sorun çıktığında geliyordu. Ben gücenmişim ve heriften hiç hoşlanmamaya hazırdım. Ama stüdyoda varılan bütün hükümler dangalakça değildir. Hikâyenin bir "doktor"a görünmesi لازمmış ve bana da bir ders لازمmış; profesyonelliğe hayran kaldım ve Abe'ye daha da çok hayran kaldım; tanıdıktan sonra, karısı Mildred'e de. Abe Hollywood'un, eğitilmiş kölelerini soktuğu her kılığa bürünebiliyordu –kinik, mahzun, müstehcen, her şeyin ve herkesin en kötüsünden kuşkulanan biri olabiliyordu– ama bu kişiliğin büyük ölçüde bir Mülller taklitçiliği* (zararsız bir türün evrimle, tehlikeli bir türün görünümüne bürünmesi) vakası olduğunu gizlemede feci şekilde başarısızdı; ve bu huysuzluğun altında gayet açıkgöz, insancıl ve temelinde hoşgörülü bir kafa vardı. O günden beri bütün senaryolarımı okuttum ona. Onun en parlak dönemindeki formüller artık işe yaramıyorsa da, burnu yeni işlerin –ve bunun yanı sıra birçok şeyin– zayıf noktalarına karşı hâlâ çok hassastı.

Mildred'le ikisi Bel-Air'in pek lüks olmayan, daha تنها –"bıldırcınların hâlâ İspanyolca konuştuğu"– kesiminde oturuyor. Onların evi oraya daha çok ün katan bir zengin konağı değil... bir yüzme havuzu bile yok, gerçi bu tersine çevrilmiş bir gösterişse de; ama bakımsız ve güzel bir bahçesi var, uyumsuz klasik heykellerle, unutulmuş bir Roma dönemi epik oyunundan kalma, hava şartlarına dayanıklı alçı sahne dekorlarıyla dolu ve tepede bir "kulübe" var. Abe onu kendisine, içinde yazmak için yapmış ama kentte olduğum zamanlar benim el koymama izin veriyor uzun zamandır. Otellerde bulunan bir iki konforu eksik ama yeşilliklere ve kuş seslerine gömülü. İster orada yalnız,

* Alman zoolog Fritz Müller'in bulduğu, bazı canlı türlerinin yırtıcılara yem olmamak için zehirli türlerin renk ve biçimini taklit etmesi fenomeni. (ç.n.)

yahut evde onlarla beraber kalabilirim. Los Angeles'tan hoşlanmıyorum, bir kent arayışındaki o meşhur yüz banliyöden gittikçe nefret ediyorum. Fakat Abe, Mildred ve Kulübe, cehen-nemi katlanılır kılıyor.

Oraya dönünce eşyalarımı toplamış, sonra bir iki saatlik bir uyku çekmiştim ki yine Jenny'nin telefondaki sesiyle uyandım. Onun uyandırma çağrısı henüz gelmişti. Kadın kendi normal kişiliğiyle yine; "budalaca" davrandığı için özür diledi. İhtiyaç yeniden doğrulandı. Onun Kulübe'yi devralma meselesini konuşacaktım. Onu memlekete gider gitmez arayacaktım.

Eve indim. Abe kalkmıştı ve bana kahve verirken ben de ona haberlerimi söyledim. Jenny elbette isterse Kulübeyi devralabilirdi; gerek kendisi, gerek Mildred Jenny'nin pek yalnız kalmamasını sağlayacaklardı. Bunu görünürdekenden öte nedenlerden ötürü istiyordum çünkü Mildred ve Abe Yahudi sağduyusuyla New England açıksözlülüğünün müthiş bir kombinasyonunu temsil ediyor. Onların olduğu yerde uzun süre varlığını koruyacak sır pek yoktur. Jenny'nin benim sevimli küçük Britanyalı kuşum yerine onların geçici *shiksa** kızı olması için ikisini de ben yokken tanınması gerekiyordu. Jenny'nin benim ilişkimiz hakkındaki görüşümü açık eder etmez onların benden yana olacağından umutluydum. Jenny'yi kişi olarak onaylıyorlarsa da, yaşça çok küçük bir kadınla beraberliği onaylamıyorlardı. Ayrıca, benim geçmişimi Jenny'den çok daha iyi biliyorlardı... ve hatalarımı da.

Bir çıkışla iki yanlışı birden yok ederek çok çok daha iyi bir şey yapma gibi bir öge *vardı*...fakat aslında biz ancak kimsenin (özelikle, zengin ve başarılıysa) yaşlanmadığı ve kendinden genç bedenler üzerinde çalışmaya kafası basıyor olmanın kabul edilir bir yaşam tarzı olduğu bir kültürde yaşayabilirdik. Bir sürü baba-kız evliliği biliyordum. Kızların hepsi eski zamanların o yüksek sınıftan platin fahişeleri değildi; çoğu gayet ağırbaşlı ve mahcup tiplerdi ve hatta bazılarının bir saygınlığı da vardı ve belki de bu sadece, genç ve meteliksiz olmanın sıkıntısından kaçmış olmanın verdiği sakın iç huzurundan başka bir şey değildi. Kendini daha çok rezil ediyor gibi gelenler erkeklerdi bana göre; ayrıca da Jenny o kadar bilinçli ve kendi kuşağının

* Yahudi olmayan kadın. (ç.n.)

özgürlüklerine o kadar düşküncü ki, kendini geleceğinin hiçbir olanağından yoksun bırakmazdı... ben onu bunlardan vazgeçirmek için ne kadar uğraşsam da. Jenny’de, bunların hepsini görmüş olduğu ve acımasızca (inandırıcı olamayacak kadar acımasızca) bir varsayımla, bulabileceği en iyi erkeğin ben olduğum yolunda, çocukça bir anlayış vardı ya da bazen bana öyleymiş gibi gösteriyordu. Ama yanlış çıkması kaçınılmaz, saçma bir oyalanmacaydı bu. Böyle bir yanılısamayı teşvik etmeye hakkım yoktu; ve bu hayal yıkıldığında da bunun duygusal faturasını ödemeye kesinlikle niyetim yoktu.

Sanıyorum oradayken Nell’le yaşadıklarım beni kuşkusuz ki hassas bir Freudiyen modelde biçimlendirmişti. Bir kadınla yaşamak bana hep yapay, sözde-dramatik nitelikli bir durum gibi görünürdü; yani uydurmanın ve gizlemenin gerçeklik ve dürüstlük kadar önemli olduğu bir alandır bu. Benim daima sırlara ihtiyacım vardı. Bunu klinik anlamda yazıyorum, boş yere değil. Ben bir sürü yanlış kararla birlikte yaşıyorum, hayatımı bunlardan arındıramam, yapabileceğim ancak bunları kadın konuklarımdan gizlemektir... pratikteki teori budur her halükârda. Abe’yle Mildred’i bu kadar sevmemin nedeni belki de onların bu teorinin yetersizliğini, daha iyi ilişkilerin varolabileceğini gösteren açık kanıt olmalarıydı sadece. Onlar benim İngilizliğimi esasen, kendilerinde böyle bir niteliğin olmamasıyla belirleyen iki insandır. Birinde onları, İngilizlerin anti-semitizminin, anti-Amerikancılıkları gibi, çoğunlukla bir imrenmeden kaynaklandığını söyleyerek ikisini de gücendirmiştim. Basit bir kötülüğün böyle karmaşık bir eksiklik ya da gelişmemişlikle açıklanması hoşlarına gitmedi. Sizler, diye hırladı Abe, gaz fırınları olmayan zavallı orospu çocukları... ama mesele bu değildi.

Uçağımız kalktı. Bir dakika sonra, kafamı arkaya doğru çevirince Burbank’ı* ve Warner stüdyolarının çatılarını bile seçebiliyordum ve Jenny bunlardan birinin altında günün ilk çekimine başlamış olsa gerekti. Bir suçluluk hissettim o an, bir şefkat, bir koruma duygusu. Jenny hiçbir zaman, geçen gece konuştuğum orta yaşlı kadının bir zamanlar muhtemelen olduğu

* Hollywood’un yakınında, birçok film şirketinin yer aldığı bir semt; “dünyanın medya başkenti.” (ç.n.)

gibi üstün bir oyuncu olamayacaktı ve biliyordum ki Jenny henüz tam anlamıyla kabullenmiş değildi bunu; kapalı seçenekleri, gerekecek ödünleri.

Doğuda, yüksekte, Kuzey Arizona'nın ıssız dağları ve Büyük Kanyonun oyuncak gibi yarığı; Jenny'le aramızda, işi bitince arabayla oralara gitme konusu geçmişti. Ama bundan vazgeçtiğim için pişman değilim çünkü yaştan kaynaklananın yanı sıra başka bir yarık daha vardı. Los Angeles'ta yaşadığımız hayat onu tepeden görmemizi ve onu da önemini yitiren, önemsiz bir ıvır-zıvırdan öte bir şey olmayan oyuncak bir yarığa dönüştürmemizi sağlamıştı. Ama başka bir bağlamda, yani yeryüzünde bunun daima çok daha korkunç bir engel oluşturduğunu biliyordum. Benim hatamdı, bunu geçmişimin sırlarından biri statüsüne indirgemiş olmam bakımından... gerçi bu vakada sadece Jenny'yle ilgili değildi bu.

Anthony'yle ben esasen –aynı yılda aynı üniversitede bulunma ve odalarımıza aynı merdivenle çıkma gibi– gelişigüzel bir yakınlıktan dostluğa tam da bu “sır” nedeniyle geçtik. Ben zaten bunu gömmek ya da bastırmakla meşguldüm ama yine de geçmişimin kısmen açığa çıkarılabilecek kadar yakın bir bölümündeydi.

1948'in yaz sömestri, üniversitede ilk yılımız; bir gün tesadüfen onun oturma odasına girdim. Ortak hizmetkârimız emekliye ayrılıyordu ve ben ona bir veda hediyesi almak için para topluyordum. Anthony'nin masasında bir reçel kavanozuna konmuş bir çiçek gördüm; bir sap Adam Orkidesi, *Aceras*. Hemen ardından ortak bir ilgi alanı bulmuştuk, gerçi bu ilgi benim için büyük ölçüde bir anı, geçmiş günlerden bir yankıydı. Onun içinse çok daha ciddi bir şeydi; yaşamındaki birçok şey gibi, böyle bir ilgi ya ancak metodik bir şekilde, derinden takip edilir ya da hiç varolmazdı. Bilimsel yönden ben botaniği bir öğrenci olarak, evimizde bulunan eski Bentham ve Hooker kitaplarıyla iyi kötü bir yol bulacak kadar öğrenmiştim ve onlu yaşlardayken orkidelerin biraz gizemine kapılmıştım. Anthony'nin karşısında diğer her şeyden ve dolayısıyla da, yeniyetmeliğimde doğanın benim için ifade ettiği tüm o gömülü kıtadan vazgeçtim. Bundan zaten utanıyordum ve Anthony'nin

belli ki çok daha geniş uzmanlığı karşısında gerçeği itiraf etme cesaretini hiç bulamadım... o zaman da, sonrasında da.

Anthony'nin hepimizden ukalaca üstün, tipik bir Klasikler âlimi olduğunu düşünüyordum. Oldukça resmî giyiniyordu ve bahçede yürüyüşünde hep yapmacıklı bulduğum, zorlama bir acele, bir amaçlılık vardı. Pek fazla arkadaşı yok gibiydi. Öte yandan, (böylesine çocukça sözlerle ifade etmek gerekirse) gözlük takmıyor ya da sırtını kamburlaştırmıyordu; hepsi birbirinden beter o grupların da hiçbirinden değildi, gayet içtendi. Boyu benden birazcık uzun, yüz hatları gayet düzgündü ve belli belirsiz meydan okur gibi bir bakışı vardı; gerçi ben bunun sadece, onun konuşurken insanın gözünün içine bakma gibi, pek İngilizvari olmayan tuhaf alışkanlığından kaynaklandığı kanısındayım. Bugün, orkideler hakkında konuştuğumuz zamanlar bakışlarının pekâlâ neşeli ve dostça da olabildiğini fark ediyorum. Anthony daha çok şey öğrenmek istiyordu; örnekleri nereden toplamıştım, ne kadar ciddiydim. Belli ki çok titiz ve artık ünlenmiş bu embriyon halindeki parlak genç profesör bana zaman ayırdığı için sanırım koltuklarım kabarıyordu. Birinde, yıllar sonra, ben İtalya'da görülen bir kutsallık işaretiyle ilgili, sahte olduğu gayet açıkça belli bir gazete haberi konusunda onunla dalga geçtiğimde bana, "Mucizelere inanmamama şaşıtmıyordun" dedi. "Yoksa biz seninle nasıl tanışabilirdik?"

Bunun hemen sonrasında beni Watlington'a götürdü; ve bunun ardından başka günler ve birbirimizle ilgili başka bilgiler geldi. Fakat aramızdaki duvarları ilk kez orkidelerle aştık. Duvarlar vardı; biz üniversite yönünden bile çok farklı gençlerdik. Ben dergilere yazılar yazıyordum, bir ayağım üniversite tiyatrosunun kapısında; havai (ve çok sahte) bir kişiliğe bürünmüştüm, akademik çalışmanın kesinkes en azını yapıyordum. İnsanlar hakkında bir sürü şey biliyordum, arkadaşlar hakkında bir sürü şey söylüyordum fakat onların neredyse hepsi benim gibiydi; Oxford'da birbirleriyle kaynaşıyor, giyinip süslenip caka satıyor, eğleniyorlardı ve ortak teşhircilik merakına doğal eğilimlerden çok daha fazla düşkünlüler. Benim kişiliğim de yeni-yeniyetmeliğimden beri, hatta askerlik bitip Oxford'a geldiğimden beri bile çok esaslı devrimler geçirmişti. Çok şeyi reddetmiştim. Kendimi yazıyor, bir oyunda kendimi başkarakter yapıyordum,

yani sadece kağıda yazılmış bir kişilik, karakter ve oyuncusu değil, aynı zamanda da parterin arkasında oturup, yazdıklarına hayranlık duyan kişiydim. Diğer bütün “arkadaşlarım” az ya da çok sahnedeydi; Anthony’nin farkıysa, parterde benim yanımda oturmasıydı.

Orkideler konusunda onun görüşünü benimsedim; insan böyle merakları kendine ve bu ilgiyi paylaştığı kişilere saklamalı, başkalarını bununla sıkmamalıydı. O, doğa aşığı falan değildi, o zaman bunu hiç fark etmemiştim. O sadece süper bir saha botanikçisiydi; ki sanırım aynı şey onun daha sonraki profesyonel filozof olarak faaliyeti için de geçerli. Ama bende hiçbir zaman onun kitaplarını okuyacak kadar sabır (ya da zihinsel donanım) yoktu. Anthony üniversitede hoca olduktan sonra felsefe de botanik gibi oldu ve artık meslek dışı dünyayla bunun hakkında konuşmuyordu. Daha da önemli diğer bir farkındalık çok daha sonra geldi: Nerdeyse tam aynı yaşta olmamıza karşın, onun bir çeşit baba vekili olduğu yani. Bunu fark etmek o zaman bana bir hakaret gibi geldi ve dostluğumuzu bitirdi, sanki ben babamın ruhunu ve antika hale gelmiş dünyasını bilerek “öldürüyordum” gibi. Anthony’nin bunu fark edip etmediğini bilmiyorum. Bunu fark edecek kadar zekiymiş kesinlikle ama Freud’la uğraşacak vakti yoktu. Söylemeye çalıştığım, Anthony’nin benim için, tembellik edip bir kenara atmaya kalktığım bir kişiliği –ya da çözümlenmemiş bir ikilemi– çok belli belirsiz ve devamsız bir şekilde de olsa diriltmesi bakımından yararlı ve ilişkimizin bir mayın tarlasında kurulmuş olması nedeniyle de çok kötü olduğudur.

Aslında ben bizim orkide toplama işinde hiçbir zaman iz sürücü rolünün ötesine geçemedim; avı ben bulurdum, o vururdu. Bana heyecan veren, ender şeyleri, Goring’de ilk (ve ne yazık ki son) Maymun Orkideleri, Chiltern’deki bir kayın ormanının kıyısında, güneşin vurduğu bir üvezin altında tek bir Sinek Orkidesini bulmaktı. Onun cennetiye, bilinen, sıkıcı Parmak Orkidelerle dolu nemli bir çayırdı; sayıyor, ölçüyor ve melezleşme derecesini kaydediyordu. Ben çiçekleri bulmak istiyordum, o ise yeni alttürler bulmak istiyordu. Ben şiirsel anlar yaşıyordum (ve gizliyordum); o ise Druce ve Godfery’yi*

* George Claridge Druce ve Masters John Godfery; İngiliz botanikçiler. (ç.n.)

yaşıyordu. Yalnız geçen çocukluğum beni bir şiir, bir mit, bir kataliz, öğrenmeme izin verilen tek tiyatro olarak doğaya sığınmaya zorlamıştı; doğanın onda dokuzu duygular ve yücelmeydi fakat antropolojik anlamda bir aura, bir gizem, bir büyü kazanmıştı. Yetişkinlik hayatımın uzun yıllarını bunu yadsıyarak geçirdim ama yeniyetmeliğin uzun travmaları derin izler bırakır. Hâlâ, beton bir duvarın dibinde çiçek açmış bir ota, kentte bir pencereden geçen bir kuşla hemen yeniden buna dalıp gidiyorum; ve bunun yoksunluğundan kurtulduğum zaman o eski benliğin dışarı çıkmasına engel olamıyorum. Jenny'yle Amerika'da arabayla gezmekten korkuyordum çünkü biliyordum ki kendi başıma olsam, geçeceğimiz birçok yerde duracaktım ama ciddi bir doğabilimci olarak değil, öyleymiş gibi davransam da; bir zamanlar yeşil Devon kırsalında gizlenmiş buruk ve bastırılmış bir çocuk olarak.

Benim bu yanımla Anthony'nin antiseptik varlığı karşısında tamamen baskılanmış halde kalıyordu; o zamanlar onun kafasını tek bir şeye takmışlığını bir kusur gibi de görmüyordum... içimde gizli yumuşaklığın ve yeşilliğin kanıtıydı bu sadece. Bununla oyalanmak hep Anthony'yle başladı... ve Nell ve Jane'le.

Jane'i o ilk yıl çok az tanıyordum; herkes onun hakkında konuşuyordu ve kız benim kendimi hâlâ hiç yetişmemiş gördüğüm OUDS'de çoktan bir ün yapmıştı. O zamanlar Nell henüz ortaya çıkmamıştı. Bir gün Kemp'te, Anthony'ye hava atmak için onu Jane'le tanıştırdım. Kız, Descartes hakkında, yazması gereken bir ödevden ötürü sızlanıyordu; Anthony açıklamaya başladı. Benim bir hocaya gitmem lazımdı ve onları yalnız bırakırken, birbirinden bu kadar farklı iki insanın ortak bir şey bulmuş olmasına gizliden gülüyordum. Bir gecede olmadı bu iş. Sanırım Anthony onu sömestr sonuna dek birkaç kez çıkardı. Uzun tatili birbirlerinden ayrı geçirdiler ama mektuplaşmışlar anlaşılan; ve takvim yılının sonunda çift olmuşlardı. Ve Nell ortaya çıkmıştı, benim teselli mükafatım. Jane'den daha güzeldi ve daha sonraki seks bombası kişilik o birinci sınıf öğrencisi çekingen kızın ardında hâlâ gizli duruyordu. Birbirimize mükemmel uyduğumuzu düşünüyordum, dördümüzün. Erişime izin verildiğinde Nell'in çıplak vücudu çok hoşuma gidiyordu ve okuldaki tüm ikinci yıl süresince gerçek duygularımı gizledi.

İki kız, öğrenci olarak kalan iki yaz süresince bizim orkide seferlerimize sık sık katıldı; ve bizimle farklı şekillerde hep alay ettiler. Anthony'yı mizahtan yoksun biri gibi göstermemeliyim; fakat o, yaşamındaki her şeyi birbirinden kesin bir şekilde ayırmıştı. Bu takıntı tümüyle tatsızdı. Anthony'nin kendine güldüğü çok enderdi ama kızların sataşmalarına hep gülerdi. "Bu labellumun* resmini çizecem galiba" aramızda bir çeşit grup şakası haline geldi. Ne anlama geldiğinden hiç emin olmadım ama daima, ters bir anlam verip gizliden gülmemize yol açardı. Bunu çoğunlukla başkalarının yanında kullanırdık. Tuhaf adam Anthony'yı bir şekilde ortaya çıkarıyordu bu; ve gerçeği gizliyordu. Yani, asıl dışlanan bendim. Kızlar için doğa, boş boş gezmek ve rahat piknikler için, Anthony'yle ben örnek toplarken Otmoor'da bülbül sesi dinlemek için bir fırsattı; Anthony için bir çapraz bulmaca, soyut fikirlerden somut nesnelerle bir rahatlamaydı. Benim içinse, bir daha hiç kavuşamayacağım her şey.

Çok daha sonrasında, boşanma ve kötü sözlerden sonra nihayet bu yanıma perspektife koyduğumu hissettim; çözüm basit görünüyordu. Ama bütün bu olanlardan sonra, eski bir çevrede yeni kökler salmak düşündüğümünden çok daha zordu. Devon'daki çiftlikte sıkıldım, yalnız kaldım, hatırladığım o büyüünün bir şekilde kaybolduğunu ve gerçeğin niteliğinin tekrarlayan ve monoton bir hal almaya başladığını fark ettim. Geçmişte kalmış o büyüünün geçmişteki bir yoksunluktan kaynaklandığını görememiştim elbette; ve o günkü yoksunluk da, onun yerini alsın diye oluşturacağım her şeye ihtiyacımdan kaynaklanıyordu. Kendimi Thorncombe'den giderek uzak yerlerde çalışmaya vererek gezginci varoluşuma başladım. Orası ancak oradan sık sık sürgün olmakla varolabilirdi.

Öte yandan, çok daha yapay bir mitin ve büyüünün tuzağına düştüm çünkü tüm bunlar sinema dünyasında giderek artan başarıma denk düştü ve film dünyası bana bir maske takmak ve bir karakter yaratmak için... bir kez daha kendimi yazmak için -Oxford'a karşı tepkime tüm ayrıntılarıyla değilse de esas olarak benzeyen- yeni bir fırsat verdi. Kariyerin yaldızlı kime-

* Bitkilerde dudak biçiminde taç yaprağı. (ç.n.)

ralarına* hayran olmaya bıraktım kendimi; o mutluluk, daima bir işinin olması, rağbet görmek, hiçbir yere ait olmamak, jet yaşamı, Atlantik ötesiyle, boş şeyler üzerine uzun telefon konuşmalarıydı. Üçte bir Amerikalı, üçte bir Yahudi haline geldim; üçte bir İngilizliyse duruma göre ya abartılı oynuyor ya da bastırıyordum. Jenny haklı; ben bunu sıkıldığım zaman bir silah olarak kullanıyor, keyfim yerine gelince bırakıyordum; bir Cinderella rolüne indirgiyordum onu. Diğer iki parçam tarafından adice sömürüldü.

Bu kadar az kullandığım Thorncombe'den kurtulmayı bile düşündüm. Uzun sadakatsizliklerden sonra geri döndüğümde moralimi bozuyor ve terk edilmiş o bahçelerin ve binaların o sessiz, sitemli gözleriyle bakıyordu sanki bana. Diktiğim ağaçların ve çalılıarın büyüdüğünü görüyor, etrafımdaki küçük dünyadan öğrendiğim, sadece köylülerin anladığı o gündelik şeyleri özlüyordum. Sonra oraya bir kez daha âşık oluyordum. İki hafta geçince kendimi yine huzursuz hissedeceğimi bilmem o kadar önemli değildi. Thorncombe huzurluydu; ben kendimi kötü hissediyordum.

İngilizliğin özüne yaklaşmak belki de hep budur: Mutsuz olmaktan, o konuda yaratıcı bir şey yapmaktan daha çok mutlu olmak. Bizler orta yol bulma konusunda dehamızla övünürüz, ki aslında bir seçim yapmayı reddetmektir bu; ve ayrıca bunda büyük ölçüde korkaklık, duygusuzluk, bencilce bir tembellik vardır... fakat aynı zamanda da, yaşlandıkça giderek daha çok emin oluyorum ki, bizim kendimize has hayal gücümüzün bir fonksiyonudur bu, ırksal ve bireysel metafor yeteneğimizin; kendimiz, geçmişlerimiz ve geleceklerimiz hakkında hipotezleri neredeyse yaşanmış bir olay ve kader gibi bir gerçeklik olarak kabul etme becerimizin. Diğer ırklar kendilerine aynada bakar ve ya bu yansımayla yaşar ya da bunu düzeltmek için pratikte bir şey yapar. Bizse cama ideal ya da hayali bir benliğin resmini çizer, sonra da bu çelişkiyle debeleniriz. Bizim Amerikalılardan farkımızı bundan daha net gösteren bir şey yoktur; onlarla ortak dilimizi birbirimizden çok farklı kullanış tarzlarımızı bundan iyi karakterize eden bir şey yoktur; onlar bu dili şairane olduklarında bile bir araç gibi kullanır; bizse bir araç olarak kullanır-

* Mitolojik canavar. (ç.n.)

ken bile şiir gibi davranırız ona; ve aynı şey orta sınıf İngilizcesinin vurgulamalarındaki muazzam anlamsal incelikler ve entelektüel yönden en derin Amerikalıların bile nüans fukaralığı için de geçerlidir.

Bu iki diyalekt aynı şeye gösterilen iki farklı tepki gibi geliyor bana: Özgürlük tutkusu. Amerikanlıların miti, özgür iradenin basit, birincil anlamı üzerinedir. İnsan her şeyi kendi başına seçebilir ve kendi iradesini kullanabilir; bu saçma-sapan iyimser varsayım cumhuriyete öylesine hâkimdir ki, bütün büyük toplumsal haksızlıkları doğuran budur. Başarısızlık genetik değil, ahlaksal bir kusuru gösteriyor. “Herkes eşit doğar” ilkesi “Hiçbir iyi toplum, eşitliğini koruyamayanlara yardım edemez”e dönüşüyor. Bu mit öylesine her şeye sınıyor ki, sonunda, buna en inanmaması gerekenlerin, yani yoksulların bile amentüsü haline geliyor. Bunu oradaki en entelektüel liberallerde, Abe ve Mildred gibi insanlarda bile gördüm; Medicare,* Kara Öfke, çevre denetimi ve bu türden her şeye karşı kusursuz bir destek veriyorlardı ama gönülleri yine de, başka insanların eşitsizliğinden çıkar sağlamaya dayanan o eski, diğer Amerikan özgürlük rüyasından yanaydı. Amerikalılar en başından beri Amerika’ya iki şeyden, siyasi zorbalıktan ve yaşam mücadelesinde hiç değişmeyen eşitsizlikten kurtulmak için geldi; ama bu iki amacın birbiriyle tümüyle zıt olduğunu –yani hayatın genetik adaletsizliğinin Avrupa’nın eskiden beri gelen ekonomik adaletsizliği kadar büyük olduğunu– hiç fark edemediler. Sistemleri bu ikinci eşitsizliğe karşı, enerjinin, becerinin ve talihin tüm insanlar arasında eşit dağıtıldığı varsayımıyla davrandı; ve şimdi çok daha derin bir adaletsizliğin sazlığına fena halde saplanmış durumdalar.

Tüm bunlar elbet aynı zamanda on altıncı ve on yedinci yüzyılların İngiliz varsayımıydı. Ama biz bunu çoktan geride bıraktık. Adaletsizlik ve eşitsizlik her şeyin doğasında var, Vergilius’un gözyaşları** gibi ve bizler özgürlüğün anlamını hayatın tüm gerçekliğinden soyutladık. Bu, kafalardaki bir şeydir, günlük olağan dünyamızdan gizlice çekildiğimiz bir

* Devletin özellikle yaşlılara ve engellilere tıbbi ve sosyal yardım sağlamasını hedefleyen siyasi program. (ç.n.)

** Vergilius’un “Aeneid” adlı şiirinin bir dizesindeki “Nesnelerin gözyaşları” (“Lacrimae rerum”) dizesine gönderme. (ç.n.)

Ütopya; tıpkı benim gerçekten ziyade salt düşüncede Thorncombe'de yaşıyor olmam gibi. İngiltere'de bizim ulusal çöküşe, düşe kalka gidişe, sosyalistleşen muhafazakârlığımıza ve muhafazakâr sosyalizmimize olağandışı hoşgörümüzü olanaklı kılan budur. Bizim toplumumuz ve onun halihazırdaki devleti hiçbir şey değildir; yaşayan bir düşünsel dünya değil ölü bir gerçek dünyadır ancak; ve bizim hem duygusal hem de düşünsel yönden daima, söylenenden daha çok şey ifade eden bir dil geliştirmemizin nedeni budur. Amerikalılarsa bunun tersi: Kastettikleri ve hissettikleri, söylediklerinden çok daha azdır. Her iki durumda da sonuç aynı: Özgür olunacak bir yer bulmak. Dışa dönük kinikler Birleşik Devletler'de yaşayabilir; fakat özden kinikler, dinginciler* Britanya'da yaşar.

Ben kültürleri açıklamaya değil, kendimi temize çıkarmaya çalışıyorum. Doğaya, geçmişime, Thorncombe'ye karşı tavrım kısmen kendi tarihimin ve genetik yapımın ürünü olsa gerek; ayrıca da, İngiliz olmamın.

Ama Kaliforniya'dan ve Jenny'den ayrılıp uçmak, bir gece önceki o kendine acıma krizi, tüm bunlara karşı pozitif (yahut Amerikan) tarzı bir tepkinin çok sahte bir şey olacağını gösteriyor sanki. Benim, geçmişimi gözden geçirme yahut onu herhangi bir biçimde yeniden yaratma konusunda ciddi bir arzum yoktu; ve burada hile yapıyorum tabii ki. İnsan sadece zaman kazanmaktan çok daha geçerli bir bahanesi olmadan tutarlı düşünmez. O gün Boeing 707'de, Ortabatı'nın dikdörtgen biçimli monoton buğday tarlalarının yükseklerinde, her şeyden önce sürekli bir menzile takılıp kalmış, uyuklayan adamı yapmakta olduğundan biraz olsun emin gösteren her şey saçma olacaktır.

Yakında olması muhtemel yaşam değişikliğinin tek semptomu belki de olumsuzdu. Kitchener senaryosunun berbat olmasından sonra kafamda hiçbir proje yoktu. Bundan kurtulamazdım, sözleşmeyle bağlı durumdaydım; ama bunlarla uğraştığım ay Kitchener denen adamdan da, o dönemden de feci sıkıldım. Kızım Caro şimdi çalışıyor ve Nell de yeniden evleneli

* Akıl ve iradenin dünyevi olaylara tamamen ilgisiz kaldığı bir mistisizm. (ç.n.)

çok olduğuna göre, paraya ihtiyacım varmış gibi bile yapamazdım, yani başka bir motif aramam gerekiyordu; ve ben de bunun aslında kendini aşağılamayı doğrulama, bardağı taşıracak son damlayı yaratma ihtiyacı olduğuna karar verdim.

Anthony, Jane, Nell ve ben bir yazı Roma'da geçirirken, kendini kırbaçlayan bir azizin komik bir şekilde korkunç tablosunun karşısında durduğumuzu hatırlıyorum. O zamanlar dine girmiş olan Jane bile bunu gülünç, kafayı yemiş Katoliklik olarak gördü... ve bu da Anthony'nin bize prensip konusunda, bu resim o prensibin bir tezahürünü sunmuyor olsa da, doğruyu göstermesine yol açtı: Kendini cezalandırmanın nasıl, hem saçma hem de gerekli olduğu için evrensel bir şey olduğunu yani. Bunu büyük ölçüde, o zamandaki –ve hayatının o yanındaki– saçma ve gereksiz şeylere dayandırdı ve ben, bana keyif verme dışında hiçbir şeye yol açmayan bir sanatla meşgul olduğumdan bunu pek ciddiye almadım. Fakat işte, yirmi yıl sonra ben sırtımı Kitchener'la kırbaçlıyordum, hakkında bir şeyler öğrendikçe hoşlanmaz olduğum bir adamla, korkunç teknik güçlüklerle dolu bir projeyle; ve prodüksiyonun eski kruvazörlerin batırılmasından, keyif alacağım bir sahneden kaynaklanan maliyeti düşünülürse, yazılması bile olanaksız bir şeyle... Orkney* dalgalarının altında sonsuza dek kaybolmuş o yaşlı bunakla.

Ve bunun ardından neyin geleceğini bilmiyordum. Aslında New York'a ve memlekete değil, bir boşluğa doğru uçuyordum.

* İskoçya'nın kuzeyindeki takımadalar; Mareşal Kitchener 1916'da Rusya'ya giderken gemisinin orada batırılması sonucu öldü. (ç.n.)

Şemsiye

Bir alev ne hatırlayabilir? Gerekenden biraz azını hatırlasa söner; gerekenden biraz fazlasını hatırlasa söner. Yanan alev keşke doğru hatırlamayı öğretse bize.

YORGO SEFERİS: “Adam”

Annem dördüncü doğum gününden hemen önce ölmüş ve ben aslında onu hiç hatırlamıyorum; sadece, üzerinde bitkin, kahverengi bir yüzün durduğu –kahverengilik annemin öldüğü Addison hastalığından ötürü– bir yatağın çok sönük bir hayaleti. Babam ev işleri yönünden umutsuzca acizdi ve evlenmemiş iki kız kardeşi ölümünden çok önce gelip eve yerleşmişti. Bir rahibin çocuğu olmak işe yaradı. Ben çok küçükken, kahverengi yüzün “Cennete gittiği” kuşkusuzdu. Orada doğduğum için hiç olmazsa bu nedenle şanslıydım; İngiliz Kiliselerinden gelen dört kuşak ve çok şefkatli ve becerikli bir Anglikan rahibe olarak her şeyi mükemmel yapan bir anne vekili. Millie Halam tarifsiz bir şekilde kendini her şeyi çok iyi yapmaya

adamıştı ve (sadece pişmanlık değil) acı bir pişmanlık duyduğum çok az şeyden biri o kadını bundan ötürü hiç yeterince takdir etmemiş olmamdır. Yükün çok ağır bir kısmını o kadıncağız çekti ve babamı bundan ötürü hiç suçlamadım. Gençken o kadının kıymetini bilemedim; büyüdüğümde de onu kılıksızlığı ve basitliği yüzünden hor gördüm; on yıl önceki cenazesinde gözlerim yaşlıydı ve bu bana Hüküm Gününde günahlarımdan azıcık bir af getirecektir belki. Ama bunu hak etmiş olmaya-
cağım.

Babam bana hep yaşlı, babadan ziyade dede gibi gelirdi. Çok geç evlendiğinden, ben doğduğumda elli yaşına sadece bir yıl kalmıştı ve ben onu net bir şekilde görmeye başladığımda saçları neredeyse bembeyazdı. Bana karşı tavrını tek bir cümleyle anlatmam gerekirse, mesafeli ve tuhaf bir şaşkınlık gibi bir şey olmalı. Annemin güzel olmadığı fotoğraflardan belli oluyor; evlendiklerinde otuz yaşındaymış ve hiçbir zaman tam çözemediğim bir sır var o kadında. Bu elbette ahlak dışı bir şey değildi ama daha ziyade, babamın aptalca bir varsayımından kaynaklanıyordu. Babam annem hakkında hiç konuşmazdı, Millie Hala konuşurdu fakat annemin mazur görülecek bir kusuru olduğunu ima eden (nezaketi, babama karşı saygısı, müzik yeteneği gibi) sevecen şeyler söylerdi. Kusurlardan biri kesinlikle doğuştandı. Annem, babamın ben doğmadan önce oturduğu Shropshire'daki cemaattendi ve babası bakkaldı; sessiz sedasız başarılı biriydi, "erzak tüccarı"ydı Millie Halanın deyişiyle. Annem, oğlu gibi tek çocuktu. Ana-babası öldüğünde köyün evde kalmış kızlarından biri olmaya aday gibi görülüyordu; eğitilmiş ve gereken olanakları sağlanmıştı ama sanırım bunlar "iş"le sınırlıydı. Babamın kilisesinde org çalıyordu. Aralarında neler olduğunu hayal edemiyorum; ya babamı masum bir köy tarzıyla kafesledi ya da birbirinin kollarına sığınan, biri âlim diğeri kibar iki şiddetli cinsel çekingenlik vakasıydı bu.

Çok sonra, Ellili yıllarda bana birdenbire bir kadından mektup geldi; gazetede benimle yapılan bir röportajı okumuştı ve benimle ikinci kuşak kuzen olduğunu iddia ediyordu. Yazdıkları daha ziyade kendisi hakkındaydı, Birmingham'da bir giyim mağazası vardı fakat annemi evlilikten önce görmüştü, güzel dikiş diktiğini ve bahçesinde bir muşmula ağacı olduğunu

hatırlıyordu. Farklı bir şekilde yazdığı muşmulayı neden hatırladığını da bilmiyordu. Ona nazik bir mektupla yanıt verdim ama tarzım yüzünden benimle iletişime geçmekten çekindi. Thorncombe'yi satın alınca bir muşmula fidanı alıp diktim; fakat iki yıl sonra kurudu.

Babam: Ben yatılı okula gidinceye kadar onun ne denli bariz şekilde sıkıcı bir vaiz olduğunu fark edemedim; kısmen onun genelde mizah yoksunluğundan, kısmen de, hayatı boyunca hep aklının köydeki herkesten bir karış havada gezmesinden kaynaklanan bir handikapı bu. İngiliz Kilisesinin normal standartlarına göre bile dindar yahut azizvari bir adam değildi. Dinbilimci gibi bir şeydi ama bu da daha ziyade, bir subayın alayının tarihine ilgi duyması gibi bir tarzdaydı. On yedinci yüzyıldan kalma, hatırı sayılır bir vaazlar ve doktrinsel risaleler koleksiyonu vardı; fakat o dönemin belagati ve akıcı betimlemesi bir kez olsun onunla kürsüye çıkmadı. Ben papaz ailesine ayrılan kilise sırasına mahcup bir şekilde sinip oturur ve babamın o monoton konuşmasıyla –köyün arsız bazı çocuklarının, özellikle de benimle yetişkinlerin duymayacağı bir yerde karşılaştıklarında çok ustaca taklit ettikleri özel bir kürsü sesi vardı onun– cemaati pazar günü bıktırıcı bir şekilde ta öğle yemeğine kadar sıkıldığını görürdüm. O günden beri hep, fazlalıkları budanmış ve kırılmış şeylere hayranlık duyarım. Babam beni orada, birçok şeyde olduğu gibi, antitezle koşullandırdı.

Oxford'daki ilk sömestrimde, ölümünden az önce ona Hugh Latimer'in 1549 *Çiftçilere Vaaz*'ının, yani İngiliz kilisesi bir yana, İngiliz dili tarihinin en büyük düzyazı-şiir parçalarından birinin Arber baskısını gönderdim. Bunun için bana teşekkür etti ama bir yorumda bulunmadı. Nazikçe bir intikam anlamına geliyordu bu ama bence babam bunu, bende beliren birtakım kuşklar olarak gördüğü bazı şeylerin yine de, "yüksek eğitimin döküntülerinden" daha kalıcı olabileceğinin bir işareti olarak algıladı; bir zamanlar onun kafasına hep taktığı, karakteristik bir şekilde konu dışı bir şey, yani rahipliğe katılım konusunda bir vaazında duyduğum bir tabirdi bu "yüksek eğitimin döküntüleri".

Babam daima son derece kuru ve ulvi olan vaazlarına dünyanın güncel olaylarını hiçbir zaman, çok üstünkörü bir değin-

menin ötesinde sokmazdı. Savaş zamanındaki daha eğitimli kilise mütevellilerinden biri, daha aktüel birkaç göndermede bulunmanın yanlış olmayacağını söyleme cüretini göstermişti; ama babam, köydekilerin gazetelerdeki ve radyodaki bütün o şeyleri yeteri kadar duyduğu kanaatinden şaşmadı ve inatla eski tarzında devam etti. Yine savaş zamanında, yakınlardaki bir Amerikan kampından Zenci bir rahip geldi ve tıklım tıklım dolu kiliseye vaaz verdi; insanlar dindarlığından değil, bu gizemli şempanzenin nasıl bir performans göstereceğini merak ettiklerinden gelmişti. Adamın sesi, duruşu iyiydi ve tarzında bir uyanışçılık esintisi vardı; çok sıcak ve mükemmeldi ve şaşkına çevirdi bizi. Ama babamı değil; çok ender rastlanan bir şekilde gareze kapılarak, sonrasındaki özel konuşmalarda adamı “aşırı hararetlî”likle suçladı. Bu sözcüğü kilise jargonundaki resmi anlamında kullanıyordu tabii ki; bir sonraki hafta, sırf hepimize haddini bildirmek için, süresinin on beş dakikasında Aryan kâfirliğinin üzerinde durdu.

Şimdi, onun asıl korkusunun duygularda bir çıplaklık olduğunu görüyorum. “Gösterme” sözcüğünü tuhaf bir şekilde kullanır ve bu sözcüğü çarpıtarak ya da genişleterek, öfkenin, kanaatin, sulu gözlüğün... ne kadar masum ya da haklı olursa olsun her türlü güçlü duygunun sergilenmesini kapsar hale getirirdi. Kiliseyi ziyaret eden, fazla şevkli bir izlenim veren vaizler, hatta köydeki bir tartışmanın taraflarını kınayan ben bile kabahat işlemekten ötürü haksız yere suçlandık... *iyi insanlar gösterişçilere bu kadar güvenmese keşke; bu gösterilerin hiçbirinin Meryem anamıza bir faydası yok; böyle gösteri yapma Daniel.* Eğer haklı bir nedenim varsa susup oturmamı bekliyor değildi; kendimi haklı çıkarmak için doğal mizacımdan ötesine geçmeye kalkışmama karşı çıkıyordu sadece. Bu sözcük benim vakamda daha bir sürü şeyi kapsıyordu: Huysuzluk, coşku, hatta salt can sıkıntısı. Onun, “gösteri” saydığı tezahürlerden hiçbirinin bulunmadığı ya da tümüyle kontrol altına alındığı, olağanüstü platonik bir mükemmel insan ruhu nosyonu vardı. Fiillerin ve isimlerin son zamanlardaki siyasi anlamlarını nasıl yorumlayacağını düşünmek istemiyorum.

Ama yine de –yahut belki de İngilizlerin nasılsalar öyle kabul edilmesinden, bu yüzden– iyi bir cemaat adamı sayılırdı. Evde

kalmış yaşlı kadınların en boşboğazlarına karşı bile sonsuz sabırlıydı, (birazcık) daha aydınlara karşı anlayışlıydı. Devon'daki birçok köy gibi, gerçek anlamda bir toprak ağamız yoktu; civardaki vadilerde zaman zaman ziyarete gittiğimiz çeşitli daha büyük kır evleri vardı ama köyün içinde *de facto* toplumsal ve sembolik kabile şefi oydu; her komisyonda, her konuda danışmanlık yapardı. Sanırım bu rolü yeteri kadar iyi dolduruyordu. Kesinlikle buna inanıyordu ki bu da gerçek anlamda dindar olmaması için geçerli nedenlerden biriydi. Onun asıl inancı düzeneydi ve kendisinin bu düzendeki biraz ayrıcalıklı yerine. Köylüler vardı; çiftlik sahipleri, esnaflar ve savaş zamanında da, kiralanmış köy evlerinde kalan, tahliye edilmiş yaşlılardan oluşan heterojen bir grup vardı; ve bir de bizim gibi insanlar vardı. Bende, nereye ait olduğumuz konusunda (belki de annemin evveliyatıyla ilgili gerçeğin yaratabileceği) bir kuşkunun gölgesine bile asla izin yoktu. Kanıtı yemek odasının duvarında ebediyen asılıydı; büyük-büyükbabamın yağlıboya tablosu, bir piskopos, bak sen. Adil olmak gerekirse babam, gerçi yaptığı evlilik pek kanıtlamıyorsa da, züppe biri değildi. Bizler belki köydekilerin hepsinden daha üst bir zümredendik ama bunu hiçbir zaman göstermemeliydik. Rahip olarak beraber yaşamının görevimiz olduğu kişilerle, sosyal olarak beraber yaşamının zevkli olduğu kişiler arasında hiçbir zaman ayırım yapılmazdı.

Aslında babam, orduyla kilisenin, yani kılıçla haçın sık sık aynı paranın iki yüzü gibi görülmesinin –klasikten ziyade– incelikli bir örneğiydi. Hiç de katı bir adam değildi mizahtan yoksunluğuna karşın, ki bu da onun gülmeyi yaradılışından ötürü tasvip etmemesinden değil de daha ziyade, derin düşüncelere dalmaktan, neredeyse bir ruhanilikten kaynaklanıyordu. Kişisel mizacında evde bariz bir zorbalığa yol açacak hiçbir özellik yoktu ve bazı babaların sesini yükseltip yumruğunu masaya vuracağı yerlerde daima son derece sabırlıydı; ve bunun da sadece, benim tek ve esasen annesiz bir çocuk olmamdan kaynaklanmadığından eminim. On dört yaşında yatılı okula gidinceye kadar hiç de melek falan değildim ama yine de bana bir kez olsun fiziksel bir ceza uygulamadı. Böyle bir şeyi köy okulunda bile tasvip etmiyordu ama sonunda beni yeni gelen-

lerin iki haftada bir, monoton bir süreklilikle sopa yediği bir yere gönderdi. Asıl zorbalık sisteme, varolan toplumsal yapıya tam anlamıyla kabul edilen tarzda inançtan geliyordu. Tıpkı, bir askerin emirleri, emir-komuta hiyerarşisini ve bunun altında yatan hiçbir şeyi sorgulayamaması gibi biz de sorgulayamıyorduk. Komşu köyden gelen bir rahibin, yahut Exeter'deki dini merkezden bir ilerigelenin, hatta piskoposun bile dışsal tarzına biraz ihtiyatlı bir şekilde itiraz edilebilirdi; ama neyseler o olma haklarına itiraz edilemezdi. Savaş sırasında her şeyin doğasında bu vardı tabii; toplumsal gelişim tamamen taşlaşmıştı ve sonrasında yapılan ilk seçimde İşçi Partisi'nin kazanmasının asıl nedeni buydu. Babam Hitler'in ilerlemeyi böyle sert bir şekilde durdurmasını, herifin en büyük gösterici olmasına karşın, gerçi biraz bilinçsizce de olsa tasvip ediyordu herhalde.

Ona dayandırdığım tiyatro oyununa bunların hepsini koymaya çalıştım; orada yarattığım diğer bir benzerlik sanırım hâlâ geçerli ve bu da İngilizlerin (düş gücü konusundaki özgürlüklerin tersine) bütün dışsal özgürlüklerini kesin kurallı, yani o kuralları çiğneme özgürlüğü dışında her özgürlüğe izin verildiği bir oyuna dönüştürmesidir. Korkarım Anglo-Saksonlar İngiltere'den kovdukları Keltlere nazaran çok daha tabu boyunduruğunda bir kalabalık. Romalılar uygarlığı getirdiyse Cermen kabileler de kurallı oyunlar, yani başka birinin kitabına göre vakit öldürme sanatı konusunda korkunç ulusal yaratıcılığımızda varlığını hâlâ sürdüren ritüel kanunlarını getirdi. Ben okuldayken –ve sonrasında da– takım oyunlarından özellikle nefret ederdim; gerçi o zamanlar bunun sadece, bu oyunların tüm o sadistçe tek kalıba soka sistemine çok belirgin bir simgesi olmasından kaynaklandığı kanısındaydım. Ama şimdi bunun da babamın ve onun dünyaya bakışının beni negatif koşullandırmalarından biri olduğunu görüyorum.

Çok sade yaşıyorduk ama yoksulluktan ziyade rahipsel bir beğeni tarzından ötürüydü bu. Geçim kaynağımız (ya da her iki geçim kaynağımız; çünkü komşu bir mezradaki cemaatin rahipliği de bizdeydi) gayet iyiydi ve babamın buna ek olarak yılda yüzlerce pound özel geliri vardı; ve bana annemden kalan bir para vardı; Millie'nin bile kendine ait küçük bir geliri vardı. Delikanlılığımın daha sonraki bir döneminde, sözde yoksullu-

ğumuzun aslında tutumluluktan başka bir şey olmadığını fark edince bu da bana bir ikiye bölünme gibi gelmeye başladı. Epey bir paranın hayır işlerine ve iki kilisenin bakımına gittiğinden kuşku yok fakat evde doğum günü hediyeleri, cep harçlığı falan gibi şeylerde hiç hayırseverlik görmedim. O zamandan beri de parayı hiç umursamaz oldum; hesapta bir kalem daha.

Babamın tek bir gerçek tutkusu vardı ki köyde sevilmesini ve biraz geç bir şekilde benim de onu sevmemi sağlayan buydu. Bir bahçe manyaklığıydı bu. Ara sıra beraber pikniklere gitmemize ve benimle beraber bitki toplamasına karşın, aslında yabancı bitkilerden ve doğadan hoşlanmazdı. Bahçecilikle, Tanrı'nın dünyayı kollaması arasında bir benzerlik kuruyordu; doğada her şey senin arkanda gelişir, yönetilemez ve denetlenemezdi. Her halükârda, bahçesine ve serasına tapıyordu. Bir bu ve bir de göz gezdirmeyi sevdiği on yedinci yüzyıl metinleri onun tek gerçek düşkünlükleri, bahçe vakasında neredeyse tek günahıydı. Ender bitkilerin çeliklerini dürüst bir şekilde almadığına göre, bu onları çalmaktan başka bir şey değildi ve pervasızca bir kayıtsızlıkla, pek iyi gizlenemeyen bir suçluluğun nefis bir karışımıydı. En yağmur yağmayacak günlerde bile hep bir şemsiye taşır, bir yerden aşırıldığı yumruları ve tohumları onun içinde saklardı. Millie Halayla ikimizin ona takılmamıza ses çıkarmadığı birkaç şeyden biriydi bu ve bir gün onun kurbanlarından biri bizim bahçede birden, çok ender bulunan değerli bir bitkinin başarılı bir şekilde koparılmış piçi halinde görününce takılmalar muazzam boyutlara vardı. Babam çok utanıp hemen onun gerçek kökeni hakkında bir yalan uydurdu ve bu hiç unutturulmadı kendisine.

Onunla ilgili en sevecen anıların hepsinde babam serasında, üzerinde bahçeyle uğraşırken giydiği çok eski ve hafiften dini bir mor çuhadan hizmetkâr önlüğüyle duruyor. Bazen, çok sıcak havalarda rahip yakasını çıkarırdı ve habersiz bir yabancı onu, aslında paraya kıyıp tutmadığımız tam gün çalışan bir bahçıvan sanırdı. Yeniyetmeliğimde onun hayatının bu yönü beni çok sıkıttı; ben tatillerde kitap okumak ve kırlarda dolaşmak istiyordum ama daha küçükken ona saksı dikiminde ve diğer işlerde yardım ederdim. Özellikle karanfil ve çuhaçiçeği yetiştirirdi; savaştan önce bunları sergilerdi ve gösterileri sonuna

kadar değeriendirirdi. Evde mizahın ve ışığın birçok türü yoksa da daima çiçekler, o büyük bahçenin ailenin bir parçası olduğu duygusu vardı.

Şimdi saçma geliyor. Koşarak kahvaltıya gelen bir oğlan çocuğu: *Osmanthus* gitmiş! *Clemantis armandii*! *Trichodendron*! Benim için bunlar Latince ve Yunanca değildi. Bizim köpekler ve kediler gibi, sevilen ve çok yakın şeylerdi. Duvarla çevrili bir mutfak bahçesi de vardı ama babamın sebzelere karşı bir ilgisi yoktu. Tutumluluktan ancak haftada iki kez gelip onlara bakacak bir adam tutacak kadar vazgeçilirdi. Babamın gurur vesileleri meyve ağaçları, yani önceki bir rahibin uğraştığı ve babamın da çoğalttığı elmalar ve armutlardı; izgara biçimli eski ağaç kafesleri ve boğumlu kordonlar, meyve veren mahmuzları mangal kömürü gibi gevrek. Sanırım insanlar hâlâ büyütüyordur onları, o Jargonelle* ve Glou Morceau**, Misk Bergamotu ve İyi Hristiyanları; kış elmaları ve tohumdan yetişen elmalar ve kompostoluk armutlar, elmalar ve isimsizler: Millie Halanın Ağacı, Sarı Şeytan (elma deposunda çürürdü çünkü), Yeşil Baharat. Ben bunları diğer çocukların kasabanın kriketçilerini ve futbol takımlarını tanıdığı gibi tanırdım.

Ve babama kelimenin tam anlamıyla borçlu olduğum şiirler de var; ama babaların çocuklara verdiği birçok gerçek hediye gibi, olgunlaşması çok uzun yıllar aldı bunların. Ben küçükken babam, işlerinden vakit bulursa, yatacağım zaman gelip bana bir şeyler okumayı sever yahut belki de görevi sayardı. Bazen, büyüdüğümde (ama yeteri kadar büyümemişken) on yedinci yüzyıl metinlerinin birinden basit bir pasaj okurdu; sanırım dinsel içeriğinden ziyade İngilizcesinin hoş tınısı için okuyordu bunu ama belki de Coué*** tarzı bir yarar ummuştur. Bazen de bana bu pasajlardan birinin ardındaki doktrinsel durumu bir çocuğun anlayabileceği şekilde, sanki pek derin olmayan bir baba kovboyaların ve Kızılderililerin gerçek tarihini anlatırmış gibi izah etmeye çalışırdı. Ben çok karmaşık bir teolojik savaş tahayyülüyle ve Kilisenin bir zamanlar çok daha heyecan verici bir yer olduğundan emin bir şekilde yetiştim kesinlikle.

* Erken olgunlaşan bir armut türü. (ç.n.)

** İri bir armut türü. (ç.n.)

*** Émile Coué. Kendi kendine telkini savunan Fransız psikoterapist. (ç.n.)

Şimdi onun hep, benim yaşça daha büyük olmamı dilediğini fark ediyorum; kitap okuduğu dokuz yaşında çocuk onun gizlice düşlediği gibi on dokuz yaşında olunca böyle bir iletişimin mümkün olmayacağını, benim ondan kaçacağımı önceden görüyordu sanki. Fakat onu gereğinden fazla şıkıcı ve ruhani göstermemeliyim. Zaman zaman gidip, antika kitapçı dükkânlarında dolaşacak birkaç saat bulduğu Exeter'den bana bir şey almadan döndüğü çok enderdi; genellikle, kendi çocukluğunun çocuk kitabı yazarlarından birinin, Henty'nin ya da Talbot Baines Reed'in bir hikâye kitabı olurdu bu; gerçi ben en son Biggles'i* ya da bir *Beano* Yıllığı'nı** tercih ederdim ama bunlar da hoşuma gidiyordu.

Birinde bu yolculuklardan birinden döndüğünde bana bir fabl kitabı getirdi. Aldığı fiyat arka kapağında hâlâ yazılı: Bir şilin beş peni. Belli ki kitabı gözden geçirmiş, dilinin basit ve öğretici, resimlerin güzel ve zararsız olduğuna karar vermişti. Bense küçük ve renksiz tuhaf baskıların korkunç sıkıcı olduğunu düşündüm; ilk bakışta gerçekten cimrice bir hediye idi. Aslında bu Bewick'in bir kitabıydı, onun eserlerinin 1820'de Gay'in *Fabllar*'ıyla harmanlanmış bir antolojisiydi. Gerçi o zamanlar fark etmediysem de, bu benim büyük bir özgün İngiliz yazarıyla ilk temasımdı. O zaman (on yaşındaydım) bu kitabın babam açısından gülünç ve utanılacak bir hata olduğunu düşündüm çünkü sonradan sayfalarını çevirip resimlerine bakarken, onun kitapçı dükkânında farkına varamadığı bir resme rastladım: Bir ilahiyat doktoru tek bacaklı bir dilencinin ricasını ters bir şekilde reddederken arkasındaki bir köpeğin onun cüppesine işlediğini gösteren ünlü bir alay; bu küçük ahlak dersinin muhteşem özünü hiç unutmuyacaktım çocukluğum boyunca... ve sonrasında da. Sonra çıplak göğüslü kadınların görüldüğü, yine skandalımsı sahneler vardı. Özellikle şaşkına döndüğüm –ama sonra büyülendiğim– bir tanesinin üzerinde *Uyuşukluk ve Tembellik* yazıyordu; altında lazımlığın durduğu bir yatakta yatan genç bir adam ve biri çıplak öteki giyinik iki kadın yatağın yanında durmuş, adamı seyrederken bir şeyi tartışıyorlar gö-

* W. E. Johns'un yarattığı James Biggleworth ya da "Biggles" adlı kurgusal bir pilot kahramanın maceralarını anlatan dizi kitaplar. (ç.n.)

** "Beano" adlı çocuk çizgi karakterin maceralarının 1939'dan beri her yıl çıkan yıllığı. (ç.n.)

rünüşe göre. İçimden bu feci dikkatsizlik vakasını Millie Halaya göstermek geçti ama babam hemen kitabın üzerine çullanıp el koyar diye vazgeçtim.

O kitaba her baktığımda Bewick'in ne kadar büyük ve tam İngiliz bir sanatçı olduğunu yeniden öğreniyordum muhakkak; fakat o çocuk o sanatçıda en azından onun tabiatına hitap eden güçlü ve özel bir şey fark etmişti. Yıllar geçtikçe dünyaya biraz Bewick'in gözüyle bakmaya başladı, daha sonra da John Clare'in ve Palmer'in gözüyle... ve Thoreau'nun. *Seçilmiş Fabllar* adlı, kenarları kıvrılmış o kitap şimdi hayatta satacağım son kitaptır.

İki yahut üç yıl sonra, ben ergenliğin ilk sancılarını çekerken buna benzer bir şey olacaktı. Yağmurlu bir gün, umutsuzluk içindeyken, babamın çalışma odasının üst raflarının birinden, sıkıcı görünen bir kitap aldım. Herrick'in *Hesperides*'inin ilk cildi idi; şans eseri açılan sayfada yazarın en kaba taşlamalarından biri ve kağıda basılı olarak ilk kez gördüğüm bir sözcük, osuruk vardı; o güne kadar sadece, okulda büyüklerin duymayacağı bir yerde duyunca kıkırdanacak bir şey olarak biliyordum onu. Odama çıkıp okumaya devam ettim. Çoğunu anlamadım fakat anlayabildiğim kadarındaki birbirine karışmış vahşilik ve erotizm büyük bir keşifti. Daha sonraki yıllarda bu iki cildi sayısız kez tekrar tekrar çalacaktım. Çok derin etkileri vardı; onları çalar-kenki gizlilik, kitapları boşluk kalmayacak şekilde yeniden düzeltmek, sonra odamda saklamak... fakat onlardaki lirik deha ve temelindeki Herrick'in pagan hümanizmiyse daha sağlıklı bir gizlilikle sınıyordu içime. Onun "menfur" yaşamının geçtiği Dean Prior bizim oradan bisikletle gidilecek mesafedeydi ve ben onun oradaki mezar taşının önünde duran en genç hayranlarından biriydim herhalde ama bunun nedeni minnettarlıktan çok, düpedüz bir şüpheydi. Babamın tutku hissettiği biri nasıl varolabilir ve böylesine günahkâr dizeler yazabilirdi?

Daha sonra, Oxford'da bir gün hocamın isteği üzerine Herrick hakkında bir deneme yazmam gerekti. Yazıyı tamamen otobiyografik kılacak kadar aptal değildim ama Herrick'le ilgilenen önemsiz bir şair, insan aklının zirvelerinden birine ve yaşam sevgisinin en üstün örneklerinden birine ulaşıyordu; o benim Rabelais'imdi elbette. "Çok ilginç Bay Martin" dedi

hocam ben okumayı bitirince. “Ve şimdi de önümüzdeki hafta bana Herrick üzerine bir deneme yazma nezaketini gösterirsiniz belki.” Bu terslemeyi hak etmiştim; ama ben sadece, onu okuyan birini yazmıştım... onu yaşayan birini değil.

Babam bir sansürleme yaptı. Başka bir yatma vaktinde okuduğu kitap Jakob ben seçkisiydi. *Shirburn Türküleri*. *Shirburn*’un sadece bir ilahi şarkıları antolojisi olmadığını ancak babam ölüp de onun kütüphanesinde, kitapların çoğunu satışa göndermeden önce gözden geçirirken öğrendim; babamın bana okudukları sadece dinsel şarkılardı. Gönderildiğim hazırlık okulunda edebi Latince ve Yunanca okuyordum ve babam İngilizce şiirleri kendi klasik okul günlerine has vurgularla okurdu. Bu yoğun temponun sevdasına kapılmış amfimacer* ritmindeki metinleri çok seviyordum; bunları bazen Pazar okulunda da okuyorduk. Babam orada ayakta durur, boşta kalan elini sanki bir orkestra şefi gibi sallayarak bana bunları okuturken sağımdaki solumdaki çocuklar kıkırdamalarını bastırmakta zorlanırdı... budalaca şiirlerini okutarak nasıl böyle rezil edebilirdi beni? Ama şimdi bunlar, en azından yatma vaktindeki sunumlarıyla, babamla ilgili en güzel anılarım arasında.

Yürek ne kadar anlayabilir,
kulaklar duyar, gözler görürse,
Hepsi ve de fazlası var bende,
sevgili İSA MESİH, seninle.
Gökler ve yer, her şey var içinde,
Hayat, kanat verirsin sen bana.
Niçin şarkı söylemeyeyim ben
Ey İsa bir sen gel bana diye.

Dünya kışkırtsa bile şiddetle,
vücudum bana dertler verse de,
Şeytan beni yiyip bitirse de,
benim sığınağım yalnız sende...

Olmayacak bir şeydi bu. Ama sanırım eğer olmuşsa, bu özel sestem çok daha fazlası çıkabilirdi; sonsuz uzun-kısa-uzun he-

* Şiirde uzun-kısa-uzun üç heceden oluşan diziler. (ç.n.)

celer dizgesi, her durakta verdiği gayet yerinde bir ara, ilkel inancın sallanan o küçük kayıkları. Babam bazen beni bunlarla uyuturdu fakat uykuların en güzeliydi bu.

Bizim 1930'lu yıllarımız dünyanın yaşadığı gibi değildi; bu çocuk için hiç de gölgeli değil, sonsuz yeşil, günüşiğiyla dolu, çok eski duvarlarla çevrili, güvenliydi ve çan sesleriyle bölünmüştü; hep biçilmiş ot kokusuyla dolu ve kentlerden izole. Tek gerçek gölge kilise mezarlığına girilen demir kapının ötesindeydi. Tanımadığım annemin mezarı; fakat o bile daha ziyade koruyucuydu sanki, sessizce bakıyordu. Her sonbaharda kenarlara onun sevdiği iki tür çuhaçiçeği dikerdik: Acıbakla ve yabani çuhaçiçeği; Doğu Anglia'nın gerçek bitkisi, farekulağıyla çuhaçiçeği kırması değil yani. Babamın orada rahip bir arkadaşı vardı ve tohumları özel olarak gönderirdi. Ama nisanın sonunda mezar daima leylak rengi öbeklerden ve soluk yeşil uzun başaklardan bir yorgan olurdu; Pazar sabah ayininden sonra partikandan geçen insanlar hayranlıkla bakardı.

Sonra savaş, benim ergenliğim ve çok daha karanlık bir dönem geldi; öylesine karanlık ki, daha önceki günleri yıllarca gömülü halde bıraktım. Bir yıl devlet okuluna gittikten sonra din konusunda ciddi kuşkular edinmeye başlamıştım. Acımasızca sataşılan ve dalga geçilen İngiliz Kilisesi geçmişimdeki (erkek çocukların yatakhane sine hiç uygun bir şey olmayan) cesareti ancak kısmen yitirmiştim. Yıllardır gizlice çektiğim can sıkıntısı, ilahilerin, duaların, para toplamaların, mezmurların, aynı suratlardan, aynı seslerin, gerçeklikle bir bağlantısı hiç görünmeyen hep aynı inançlar ve rutinler külliyyatının bitmek tükenmek bilmeden boyuna tekrarı, artık bunların hepsi, kilisede canının sıkıldığını dile getirmenin yasak değil, hep yapılan bir şey olduğu bir dünyaya dönüşmüştü. Çocukların ateizm tartışmalarında pek bir mantık yahut inandırıcılık yoktu belki; ama diğer çocuklardan daha yeni ve (gerçi o zamanlar nasıl gizleyeceğimi biliyor olsam da) daha çekici geliyordu bana. Cinsel zevkler de öyle; ben Kilisenin doğru düzgün seks dışı ve duyguların yasaklandığı atmosferinden düşmüştüm onun içine, Adem gibi. İşkence gibi gelen utanç ve suçluluk duyguları yaşıyordum elbette ve mastürbasyon ve günaha girme duygusu

ayrılmaz bir şekilde iç içe geçmişti. Bunlardan birine kendini kaptırmanın karşısında diğerinin geleneksel cezasının tehdidi vardı... yarılan gökler, düşen yıldırımlar, Tanrısal aforoz. Ama gerçekte hiçbir şey olmadı tabii.

Yıllar sonra Oxford'da Anthony'yle tüm bunları konuştuğumuzu hatırlıyorum; sonrasında Anthony gülümsemiş ve cezalandırılmamış olmaktan inançsızlık çıkarmanın, bir iyi bir kismetten inanç çıkarmak kadar yanlış bir şey olduğunu söylemişti. Ben hiçbir zaman bundan daha büyük bir günah tehlikesi yaşamadım. Dedikodu ve kötülüğün uğursuz zevklerini keşfettim; on beş yıldır bana dayatılan, diğer insanların hatalarını tartışarak yardımseverlik etmekten sonra bunlar bana daha dürüstçe geliyordu. Ve geçmişimin uysal bir kurbanı falan olmadığını göstermeye çok hevesli hale geldim gerçekten; küfür ettim ve dine hakaret ettim, mükemmeli pislikle değiştirdim ışıklar kapandıktan sonra. Yeni yönlerimi keşfettim, yaratıcılıklar, gerçi bunlar çoğunlukla kendini bir yalan söyleme becerisi, dışa dönük bir dil, bir maske halinde gösteriyor olsa da. Ayrıca, daha önceki yıllarımdan hiç tahmin edilemeyecek bir şevkle başarılı olmak istiyor ve çok çalışıyordum; gerçi kısmen de, diğer konulardaki birçok ihanetimin verdiği suçluluk duygusundan ötürüydü bu. Ayrıca, bizim evde standart İngiliz klasikleri vardı ve onları çoğu yaşıtımdan daha çok okumuştum. Tüm okul yaşamım süresince daha da çok okumaya devam ettim. Yaptığım keşifler (Samuel Butler'ın yarattığı şok ve sevinç) de babama ve inancına saygımı giderek eritti.

Asıl kopuş daha sonra anlatılması gereken bir olayın ardından geldi. Fakat on yedi yaşına geldiğimde tam anlamıyla bir ateisttim; öylesine emindim ki, tatillerde memlekete gittiğimde, eskiden katıldığım tüm ayinlere –nezaketsizce de olsa– görev bilerek katılıyordum. Babamın 1948'deki ölümüne kadar, içimde en ufak bir inanç olmadan ve giderek artan günahlarla kiliseye gitmeye, hatta onun elinden komünyon almaya devam ettim. O zamanki kanımca yetişkinlik, ihtiyarı böyle kandırmaktı ve aslında ona bir lütuftu... ve biraz da nezaket. Babam ben okuldan ayrılmadan önce, benim aile geleneğine uymadığım gerçeğini görmüş ve bunu en azından dışa karşı uysalca bir sükûnetle kabul etmişti. Ama sanırım benim bir gün fikrimi değiştirece-

ğimi gizliden umut ediyordu ve bu son yanılısamaya son verecek cesareti bulamadı.

Ben hatta hafiften, taşralı geçmişimle barışmaya bile başladım. Okul, farklı görüşler ve yerler ve tabii ki yaşama bakış konusunda gelişen estetik anlayışım taşra yaşamının, halihazırda –ve sonraki birçok yılda– insanın arkadaşlarının tarifsiz derecede sıkıcı bir sürü şeyle karşılaşmasına yol açsa da, en azından kendine has bazı cazibeleri olduğunu görmemi sağladı. Kırkların güzel ve yoğun huzuru, papaz evinin sükûneti, güzel bahçesi... hatta iki kilisemiz. Şimdi, okuldaki şapelin iğrenç geç Viktoryen mimarisini görünce onları ayrı bir yere koymuştum ve bildiğim Devon kiliselerinin duayenleri olarak görmeye başladım; ilçe-deki tüm kiliseler içinde –güzellikleriyle ünlenmiş süslü haç panelleri ve havarileri ve din büyüklerini gösteren harika bir dizi on beşinci yüzyıl tabloları olmasa bile– güzel bir çifttiler. Papaz evinin yanındaki kilisenin göğe doğru, koni şeklinde kapsülü olmayan bir roket gibi (bu benzetme daha sonraki yıllardan geliyor tabii) süzülen, aerodinamik ve yivli büyük bir kulesi vardı. Kocaman Tudor pencereleri sayesinde içerisi soylu bir şekilde havadar ve aydınlıktı; sonra ötesindeki kilise mezarlığı, iki karaağaç ve porsukağacı ve uzaktan görünen Dartmoor. Bu kilisede ayrıca benim favorim dinsel pin-up kızı, yani haç panelindeki Ortodoks gruba girmeyi nasıl olduysa başarmış Cumae Kibesi'nin pagan figürü de vardı. Babam o kadını ziyaretçilere hep gösterirdi, açık görüşlülüğünü –ve Dördüncü Pastoral Şiirden alıntı yapabildiğini– göstermek amacıyla.

İkinci kilisemiz daha küçüktü; kulesi de çoktandır terk edilmiş vadinin yeşil koyu gölgesinde bir baykuş gibi duruyor. Kilise salonundaki, kutu gibi kapalı bütün eski sıralar hâlâ yerinde duruyordu, orada ana rahmi gibi bir huzur, bir ev gibilik, bir dişilik vardı ve hepimiz onu gizliden, papaz evinin yanındaki daha büyük binaya tercih ediyorduk. O kilise, ulaşılmasının zorluğuna karşın tuhaf bir şekilde daima iyi bir cemaat çekiyordu; insanlar savaş sırasında bile uzaktan ve geniş bir bölgeden geldiler. Kiliselerden biri muhteşem bir taş nesri, ötekiyse bir halk şiiriydi. Kutsanmış toprağı asla sınıflandırmam ama yine de, hangi mezarlıkta yatmak isteyeceğimi biliyorum... ve ne yazık ki, annemle babamın yanı değil bu.

Ve son olarak da Millie Hala vardı.

Zayıf, ufak tefek bir kadındı ve geçmişe dönüp bakınca onda hafifçe (ve gayet yanıltıcı bir şekilde) hep Radclyffe Hall* dönemi lezbiyenliğinden bir şeyler vardı; belki de her zaman çok kısa kesilmiş, ağarmış düz saçlarından, hiç değişmez bir şekilde hep “aklı başında” giysiler ve kaba erkek ayakkabıları giymesinden, görünüşünde hiçbir kadınsılık olmamasından ötürüydü bu sadece. Aslında, onun uysal sükûneti kadar erkeksilikten uzak bir şey olamazdı. Ufak bir kötü alışkanlığı sigara içmesiydi ve bu huyu, çok sade saçları ve gözlükleri yüzüne entelektüel bir görüntü verirdi, sanki başka bir kişiliği gizliyormuş gibi. Aslında, yeniyetmeliğim sırasında onun neredeyse cahil olduğunu ve kafasının *Good Housekeeping* ve kilise dergileri –ve her hafta her satırını okuduğu yerel gazete– dışında, basılı hiçbir şeyi almadığını fark ettim. Yaşam tarzımızdan ötürü babama lanet okumam için bir neden varsa da –babam en azından, bir seçim yapabilecek kadar entelektüeldi– Millie için bulabileceğim bir neden yoktu. Kadının tek yeteneği, kendi bilgi alanındaki herkes ve her şey için en iyisini düşünmektir.

Babam bir toplama kampının komutanı olsaydı Millie soykırımın gerekliliğini kabul ederdi; ama kötülüğünden değil... kendisinin karar verme becerisine hiç inanmadığından ötürü. Onun gerçek dini kilisede değil, diğer insanların amaçlarına, köydeki skandalların ve trajedilerin anlamına bakışındaydı. Çaresi bulunmaz bir felaket hariç her türlü tartışmayı bitirmek için kullandığı bir deyişi vardı: *Belki de böylesi daha hayırlı*. Babam bile böyle bir iyimserlik gösterisi karşısında gözlüklerinin üzerinden ona şefkatle bakardı. Bir gün ikimiz yalnızken bu sözü Dr. Pangloss’un** bile çok kötü bulacağı bir şey için söylediğinde ben ona güldüm. Ve halam bana sakince, “Umut etmek günah değildir Daniel” dedi.

Ona çok kötü eziyet ederdim şımarık çocukların annelerine yaptığı gibi. Benim yeni oluşan edebiyat merakımı paylaşabilirdi

* (1883-1943) Lezbiyen ilişkiyle ilgili romanı İngiltere’de yıllarca yasaklanan İngiliz kadın yazar. (ç.n.)

** Voltaire’in *Candide* romanındaki, her şeye kayıtsız şartsız iyimser bakan tipe dayanan, kavram haline gelmiş bir karakter. (ç.n.)

fırsatını bulsaydı, zamana biraz daha çok ayak uydurabilirdi, bir tenis maçında elma şarabı kokteyli dünyanın sonu *değildi...* zavallı kadıncağız, hiç adilce değildi bu.

Azizliğe hayatımdaki herkesten daha yakındı; Flaubert'in *Saf Bir Yürek** adlı yapıtında tüm zamanlar için tanımlanan türden bir kutsallıktı bu. Bu başyapıtı ancak Millie öldükten sonra okudum ve Millie'yi ve ona yaptığım küstahlığı hemen tanıdım. Nell'le boşanma gerçekleştiğinde Millie hayattaydı ve diğer halamın, yani Cumberland'daki evli kız kardeşinin yanında yaşıyordu. Bana yazdığı uzun ve saçma sapan mektupta olan biteni anlamaya çalışıyor, suçu bana yüklememek için çok çabalıyor, hepsinden önemlisi, böylesinin belki de daha hayırlı olduğunu düşünüyormuş gibi yapmıyor ama sevgili ihtiyar salak yine de mektubun sonunda bana "kolonilerden birine" gidip "yeni bir hayata" başlamam için ısrar ediyordu. Ben o zamana kadar onun idrakinin bir sürü ışık yılı kadar ötesine geçmiştim... fakat onun bağışlayıcılığının ötesine geçememiştim; tüm zamanların ve mekânların ötesine dek uzanıyordu.

Ben tüm bu dünyayı, mantıkdışı bir şekilde anormal bulduğumdan, çoktan bıraktım. Ama şimdi bunun genel vakanın aşırı bir örneğinden öte bir şey olmadığını görüyorum. Çağdaşlarımın hepsi bir dereceye kadar on dokuzuncu yüzyılda yetişmişti çünkü yirminci yüzyıl ancak 1945'te başladı. Bizler bu yüzden bu işkence tezgâhında, insanlık tarihinin en uzun ve apansız gelen kültürel boşluğunda çekilerek gerilmeye zorlandık. Benim İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki halim kırk yıldan çok daha uzak geliyor şimdi bana; o kadar sayıda yüzyıl geçmiş gibi daha ziyade.

Ve o zamanki halimiz şimdi bugünkünden çok özel bir şekilde ayrılmış; bir nesneye, bir oyuna, bir antikaya, geçmişe bir bakışa indirgenmiş... süreklilikten yoksun ve şimdiki varoluşla bağlantısız bir şeye. Benim kuşağımdakiler gereksiz bir suçtan, mantıkdışı bir saygıdan, duygusal bağımlılıktan sıyrılmak istedi; ama bu işlem tam sterilizasyona çok benzer bir hale geldi. Bir sorunun çözümüydü belki ama başka bir sorun yarattı. Destekleyemeyeceğimiz ilişkileri beslemekten kurtulduk; fakat

* *Un Coeur Simple*. (ç.n.)

ihtiyacımız olan ilişkileri de besleyemez olduk. Bütün geçmişler birbiriyle yaşıt, bir örnek, bugün olmayan ve aile fotoğraflarının statüsüne indirgenecek bir mazi-dünya olmalıdır. Hatırlama biçimi hatırlananın gerçeğini gasp eder.

Sınırları yiyip yutan gözün zorbalığı altındaki sinemanın birincil yabancılaşması budur; tiyatronun yapısında da daima vardır fakat orada, aynı metnin farklı performansları ve prodüksiyonları nedeniyle gizlenmiştir. Ama son kesit asla tercihe yer bırakmaz, birden çok açı yoktur; hiçbir yaratıcı karşılığa, hiçbir çalıdan dolanmaya, kişinin kendi görüşlerine fırsat yoktur. Metin kendi geçmişini, senaryoda ve çekimlerde verilen geçmiş yaratırken her bir seyircinin düşüncesindeki geçmiş yok eder.

Görüntüler özünde faşisttir çünkü ne kadar gölgeli ya da bulanık olsa da, geçmişteki gerçek yaşıntının üzerine damgasını vurur sanki yıkıntıların karşısında bir arkeoloğa değil mimara dönüşmemiz gerekiyormuş gibi. Söz, işaretlerin kesinlikten en yoksunudur. Bunun sözün kusuru değil, büyük bir üstünlüğü olduğunu ancak bilim takıntılı bir çağ anlayamaz. Hollywood'da Jenny'ye anlatmaya çalıştığım şey, geçmişimi kamerayla canlandırmaya çalışırsam onu katledeceğimdi; ve aslında geçmişimi yazılacak sözlerle canlandıramıyor ancak başka anılardaki ve duyarlılıklardaki benzer bazı yaşıntıları uyandırmayı umut edebiliyor olmam da tümüyle bu yüzdendir.

Fishacre'ye giden arka yolda çamurlara bata çıka taban te-
piyorum; Millie Hala gönderdi beni, Babama Totnes'teki marangozun geldiğini haber vermeye; babam ince çanın tamirini unuttu ve gut hastalığına yakalanmış, kulaklarından akıntı gelen ihtiyar Binbaşı Arbutnor'u ziyarete gitti. Yakıcı mayıs ayı, bitki çitleri frenkmaydanozuyla dolu, pütürlü alt yaprakları yolun tozuyla tuğla kırmızısı renkte beneklenmiş, tekerlek parmakları gibi kafaları benden daha yüksekte ve böcek kaynıyor; sinekler, eşek arıları, pas kırmızısı bombardımanlılar. İkinci sonu. İçi boş bir frenkmaydanozu sapını koparıp bir üfleme borusu yaptım, zehirli Amazon otları sağa sola fırlıyor güneşte, düz bir şekilde uçmuyorlar, salaklar, hava çok sıcak ve ev ödevinden önce bahçede oynamak, kızıl gürgenlerden "evimde" kaybolmak istiyorum. Bir bayırkuşu kocaman bir bitki çitinin tepesinde

ötüyor, uzakta bir yerde, üç heceli bir org sesi, yeşilin özü, ilkbahar-yazın özü, bilinçaltına sokulup insanın tüm yaşamını gözünün önüne getiren o seslerden biri, gerçi patikadaki çocuğun düşündüğü tek şey bir isim ve akıllı bir şekilde tanımak onu; ismi, kuşu değil. Şimdi bir uçak yavaşça vızıldıyor tepede, maviliklerin yukarısında, geleceği gizli Heinkel'den çok farklı ve durup seyreliyorum. Bir Tiger Moth*. Bir isim daha. Gerçek kaplan güvesini de biliyorum (kurtarıcımın o bilinçaltı “gerçek”le geldiğini bilmiyorum olsam da); titreyen, zikzak çizgili, çikolata ve krema, siyah ve kırmızı-turuncu Kaplan Kelebeği. Her sene bahçede yakalıyoruz. Uçak daha ilginç. İsimler konusunda iyiyimdir. Bir ot fırlatarak vurup düşürdüm.

Babam görünüyor, bisikletiyle yokuş yukarı çıkıyor, yanında küçük bir kız var. Yokuş aşağı koşuyorum onlara doğru, bir ulak gibi yapıyorum. Küçük kızın yüzü yusuvarlak, adı Margaret, Yanbakan Dörtgöz diyorlar ona Pazar okulunda. Gözleri şaşı ve gözlük takıyor. Babama mesajı veriyorum ve “Ah canım. Ah evet” diyor. Sonra da “Teşekkür ederim Daniel.” Şemsiyesini taşımam için bana veriyor. Margaret gözünü dikmiş bana bakıyor. Ben “İyi günler” diyorum. Kız dönüp babama, sonra gözlerini kısarak bana bakıyor ve “Selam” diyor. Kız köydeki teyzesini görmeye gidiyor. Patikadan geri dönüyoruz, babam ortada, ben elimde şemsiyeyle onun solunda, Margaret biraz geride ve bize yetişmek için zaman zaman tuhaf adımlarla gayet azimli ataklar yapıyor. Ben on bir yaşındayım, kız on yaşında. Pazar okulunda bir kızdan hoşlanıyorum ama Margaret değil. Kızlardan pek hoşlanmıyorum fakat o diğer kızın yanında oturmak ve şarkıları ondan daha yüksek sesle söylemeye çalışmak hoşuma gidiyor. Kızın adı Nancy. Yaz mavisini gözlerini kısarak bakmıyor o. Gözlerini dikip bakıyor sana (o da on bir yaşında) ve nefesini tutuyorsun. Kız hepimizi böyle yeniyor.

Bayırkuşu ötüyor yine. Babama söylüyorum. Duruyor. “Evet, işte bu.” Margaret’e, bu güzel kuşun sesini duyuyor musun diye soruyor. Kız bu kez dönüp ona bakmadan önce gözlerini kısarak bana bakıyor. (“Bi kuşçağzın sesini duymuşuz ana, Bay Martin onun adını söyley bana!” *Ana*’da ve *adını*’da yukarı doğru küçük

* Pervaneli bir uçak; “kaplan güvesi” anlamına gelir. (ç.n.)

ses sıçramaları.) Kız şimdi ciddi bir şekilde başını sallayarak onaylıyor sadece. Küçük bir salak köy hödüğü. Kafam bozuluyor ona çünkü bisiklete o binecek, ben değil. Ve tabii ki yol düzleşince bisiklet traversindeki ikinci seleye kaldırılan onun küçük şişman bacakları. Babamın kollarının arasında sarsıla sarsıla gidiyor. Babam yavaş sürüyor ama benim koşmam gerekiyor. Ve o aptal şemsiye. Çok öfkeliyim. Bir arabamız var, çok eski bir Standard Flying-12 ama salak babam bazı günler külüstür eski bisikletini kullanır böyle. Babamın üzerinde soluk bej rengi yaz ceket, paçasına bisiklet mandalları taktığı koyu gri pantolonu, hasır panama şapkası ve uçuşamayan siyah bandı, şapkanın siperliğinde bir halka var arka tarafında bir çengelli iğneyle siyah ayakkabı bağcığına benzer bir şeye bağlı ve o da düğme iliğine geçirilmiş bir saat kösteği halinde sonlanıyor. (Gerçi yedi kilometre ötedeki Little Hembury rahibinin çocukları kadar rezil olmuyorum hiç olmazsa. Onların babası bisiklete diz boyu şortla ve başında kolonyal şapka ile binerken görülmüş; ve bu da piskoposa bildirilmiş üstelik.)

Anayolu geçiyoruz, sonra köye giden patika. Ben küsüyor, yetişmeye çalışmaktan vazgeçiyorum, onlar gözden kayboluyor. Birisiyle karşılaşmaktan korkuyorum. Gülecekler bana, elimde şu gülünç şemsiyeyle. Köyün çocukları, en kötüsü; ve hepsinden de kötüsü, ben komşu köyün dışındaki bir hazırlık okulunun gündüzlü öğrencisiyim, üniformaya mahkûmum; aptal bir gri şort, belinde pembe-beyaz bez kemer, yılanbaşı şeklinde bir tokası var üstelik, aptal uzun gri çoraplar, onların da üst tarafında pembe ve beyaz bantlar var (aman Tanrım, pembeden nasıl da nefret ediyorum ve hayatım boyunca nefret edeceğim); her gün kendim temizlemem gereken aptal siyah ayakkabılar. Aptal, aptal, *aptal*. Kuduruyorum. Sefil şemsiyenin ucunu yere salıyor, ardımda sürükleyerek çekiyorum, yamalı şoseye sürtünüyor ucu. Bir virajdan dönüyorum ve babamı Margaret'in ebe teyzesinin oturduğu sosyal konutun bahçesinde görüyorum. Babam konuşurken dönüp bana bakıyor. Margaret şişman teyzesinin arkasında yarı gizli halde duruyor. Keşke babam rahip olmasaydı da kim olursa olsaydı. Babam hasır şapkasını kaldırarak ebeyi selamlıyor, sonra dönüyor ve yolda durup beni bekliyor. Ben aşırı sıcaktan ve zalimce bir istismardan bitkin rolündeyim.

“Haydi moruk.”

Bir şey söylemiyorum. Babam beni sınıyor. Gösteri yapıyorum ben.

Babam, “Önce bayanlar, Daniel” diyor. “Hayatın kaidelerinden biridir bu.”

“Çok sıcak.”

“Şimdi binmek istiyor musun?”

Başımı hayır anlamında sallıyor ve onunla göz göze gelmekten kaçıyorum. Bir kuralı daha çiğniyor, tüm güveni çarçur ediyorum bunu yapmakla (bir şey söylemek yok, teşekkür yok) ve babam bunun farkında olduğumu biliyor.

“Öyleyse eve kendi başına gideceksin. Adam beni bekliyor.” Bir şey söylemiyorum. “Şemsiyeyi ben alayım mı?”

“Hayır, ben taşıyım.”

Hiçbir şey vermeyeceğim ona; nefret ettiğim şeyi bile.

“Pekâlâ.”

Elini uzatıp tepemdeki saçları dağıtıyor. Kafamı geri çekiyorum. Sosyal konutlardan insanlar seyrediyor olabilir. Seyrediyorlar mı diye bakıyorum. Sonra babam beklenmedik bir şey yapıyor. Şaka yapıyor yani.

“Bir oğul kaybettim. Ama bir ucube buldum.”

Onun sakince binip gidişini seyrediyorum. Sonra eve doğru yollanıyorum harika bir öğleden sonra vaktinde mutsuzluğu ve kocaman siyah bir şemsiyeyi taşıyarak.

Benim *Rosebud*’um.

Nedensiz Eylem |

O zamanın şimdisi New York'a doğru alçalıyor bembeyaz bir manzaranın üzerinde; kar, yani kışın gerçek olduğu dünyanın başlangıcı. Dan saatini Standart Doğu saatine ayarlıyor.

1950'de, Oxford'daki o bekâr evi sahnesinin artık inanılır bir şey gibi geldiğinden emin değilim; oradaki günahın ve ciddiyetin. Ahlaksız hayatımın Dr Johnson'un anlayışıyla en felaket, en tuhaf çiftleşmesi hâlâ. Ayrıca, korkarım ki daha normal bir anlayışla da en felaketlerden biri olsa gerek. Eylemin ayrıntılarını, Jane'in kız kardeşi kadar usta olmadığını fark etmem dışında hiç hatırlamıyorum. Nell'de hep sapkınlıkla – yahut o zamanlar sapkınlık diye bilinenlerle– bir flörtleşme vardı ve pratik sayesinde, seks elkitabına göre çok becerili hale gelmiştik. Jane'deyse fiziksel bir nahiflik, şaşırtıcı bir masumiyet vardı; pasifti gemiler yandığında. Nevresimin altına girdik, ona sahip oldum ve pek uzun sürdüğünü sanmıyorum. O dakikaları daha ziyade, şiddetli ve zevkli günahkârlıklarıyla, ihanetleriyle,

olamazlık-gerçeklikleriyle, sazlıklardaki kadınla kopmaz bağlantılarıyla hatırlıyorum; hepsinden öte de, tuhaf geometrik menteşeler bir kez açıldıktan sonra, masumiyete geri dönüşün artık sonsuza dek yasaklandığını söylemeleriyle. Biz karanlıktan ziyade benzersizliğe bir adım atıyor gibiydik sanki (uygun adım yürüyüş seslerinden tümüyle gına geldiği o savaştan sonraki ilk dönemde kişisel adımlar takıntı haline gelmişti zaten); o güne kadar kimse yapamamıştı bunu, bizim özgürleşmemiz, bizim bunu denemeye yönelik arzumuz hiçbir çağda yoktu. Belki de aslında bizim yirminci yüzyıla ilk adımımızdı bu.

Jenny'yi düşünüyorum, onun sadeliğini, kayıtsızca zarafetini, giysilerinden sıyrılıp çıplaklığa, cinselliğe bir fokun suya kayarak girmesi gibi kolayca geçiverişini. O günlerin telaşı, bir sürü suçluluk ve masumiyet... Rabelais intikamını aldı şimdi; ve her şey daha bir uysalca. Kurtulacak uniformalar ve bir örneklikler yok; serbest bırakılacak *id* yok; ergenlikle, ergenliğin getirdiklerinin tümüyle keşfinin arasındaki uzun ve gergin yıllar yok. Bir şekilde kazandığımızdan kuşku yok; o kadar uzun zamandır yücelmek zorunda kaldık ki sonunda gerçek bir kültürün temellerine ulaştık en azından. Jane'le ben çocuklarımızın aynı yaştaki haline göre, cinsel konularda erken gelişme ve bunun fiziksel ve dilsel ifadesi yönünden beş yıl daha gençtik; ama diğer şeylerin çoğunda da beş yıl yaşlıydık. Bu da bir yarıktır.

Kendimizi varoluşçuluğa ve birbirimize vermemiz de kötülükle doluydu tabii ki. Yaşamın basılı metnini kirletti; bir intikamla kuralları çiğnedi ve Dan'a zinanın, baştan çıkarmanın, Jane'in o günkü rolünü oynamanın ölümcül zevkini verdi. Bu eylem iyi gibi görülebilirdi, ahlaksız sanat ne kadar muhteşem görülebilirse o kadar muhteşem bir şey olarak, her şeyin insanın kendi benliği için feda edilmesi ne kadar iyiye o kadar iyi görülebilirdi; ama yaşamın ve sanatın başka bir şeyle değiştiremezliğini fark edemedik. Aslında Dan o gün olanları, bu eyleme nasıl sürüklendiyse aynen öyle sürüklenerek çıkması gerektiğini anlamamıştı.

Sonrasında birbirlerine sarılmış halde, geç gelmiş bir şok içinde, iki genç entelektüelden ziyade Candide ve Cunégonde*

* Candide'in kuzeni genç bir kız. Candide amcasının evinde Cunégonde'yle öpüşürken yakalanınca evden kovulur ve Cunégonde'nin başına kötü şeyler gelir. (ç.n.)

gibi yatıyorlardı. Sonra sırtüstü, yan yana ve el ele yatıp tavana diktiler gözlerini.

Dan “Ne yapacağız?” dedi.

Kız onun elini kuvvetle sıktı. “Hiçbir şey.”

“Ama nasıl yaparız bu...” ama cümlesini bitiremedi.

Bir sessizlikten sonra Jane “Ben Anthony’yi seviyorum” dedi. “Nell de seni seviyor.”

“Ama biz birbirimizi seviyoruz.”

Kız onun elini kuvvetle sıktı yine. “Birbirimizi sevebilir-dik.”

Parmakları birbirine kenetlendi ve Dan gözlerini kısarak baktı.

“Bu hiç olmamış gibi yapamayız.”

“Yapmak zorundayız.”

“Ama bir yalan olur bu. Sadece bir...”

“Parantez içi.”

Dan sustu. Janée bakmak istiyor ama bakamıyordu; yukarıya, tavana bakabiliyordu sadece.

Jane, “Bizim sırrımız” dedi. “Hiç öğrenmemeliler.”

“Bir dinamitle yaşamak gibi.”

“İşte bu yüzden, patlaması gerekiyordu. Nell anlayacak diye korkuyordum.”

Dan o zaman ilk kez kendini kullanılmış hissetti. Ama Jane’in nehirde söylediği şeyi, gerçek ve karşısındaki, sıradan ve boş hale dönüşecek gelecek hakkında sözleri unutmuştu.

“Adil bir şey değil bu.”

Yine bir sessizlik oldu. Sonra Jane, “Buraya geldiğimizde” dedi, “bir karara varmıştım. Eğer sen istiyorsan benimle seviş-mene izin verecektim. Ama bu olsa da, Anthony’yle evlenecek-tim... bir Katolik olarak.”

Dan o zaman dönüp ona baktı.

“Ama delilik bu.” Dan uygun sözcükler arıyordu. “O yönden bakılırsa, ölümcül bir günah işledin sen.”

“Ve şimdi bunun cezasını çekmeliyim.” Jane hafifçe gülüm-sedi ama Dan’ın gözlerinin içine baktı ve Dan bunun laf olsun diye söylenmediğini anladı. Kız “Ve sen de” diye ekledi.

“Hayatımız boyunca mı?”

“Bir sigara alabilir miyim?”

Dan yana dönüp iki sigara çıkardı, ikisini de yaktı, sonra birini ona verdi. Jane doğrulup nevrresimden sıyrılarak oturdu ve Dan ona sarıldı. Kız başını onun yanağına dayadı.

“Ayrıca, bundan ötürü asla suçluluk duymamaya karar verdim. Hiçbir zaman.”

“Ama ceza çekmemiz gerektiğini söyledin az önce.”

“Özür dilerim, bunun mantıklı olmadığını biliyorum. Seni istemiş olmaktan utanmıyorum. Fakat eğer bunu burada kesmezsem utanırım. Eğer seni istemek Nell’le Anthony’yi üzmekten önemli hale gelirse.”

“Bundan pek zevk bile alamadın.”

“Hayır, aldım. Tam hayal ettiğim gibiydi.”

Dan, “Bir prova olarak iyi” dedi.

Jane başını yine onun başına yasladı, elini nevrresimin altından Dan’ın bacağına uzattı, sonra derisini hafifçe çimdikledi. Dan elini kaldırıp küçük göğüslerin ikisini birden avuçladı ve sonra elini yukarıya götürüp kızın yüzünü ona doğru çevirdi. Fakat öpüşmeye henüz başlamışlarken –ve Dan her şeyin hâlâ dengede olduğunu, gerçi kesinlikle bilemiyorsa da, hissetmeye başlamışken– aşağıdaki ön kapının hızla kapandığı duyuldu. Dan kendi odasının kapısını kitlemişti; ama hemen korkuya kapılıp kapının tahtalarına diktiler gözlerini sanki birisi çizgi filmlerdeki tipler gibi tahtaları parçalayarak girebilirmiş gibi. Dan’ın aklından hemen, gelenin Nell olabileceği geçti her şeyden önce; Nell belki de Lenin’in dulu eve dönünceye kadar beklemiş, sonra kadından onu içeriye sokmasını istemişti...

Dan hayatında hiç bu kadar korkmamıştı, öncesinde de sonrasında da; fakat ayak vuruşları çok hızlı ve güçlüydü. Kapının önüne gelip durdu, kapıyı vurdu, sonra tokmağı çevirerek kapıyı açmaya çalıştı; sonra yenilgiyi kabul etti ve yoluna devam edip üst kata çıktı. İkisi yatakta, tavanda gezen, yukarıdaki odadan gelen ayak seslerini duydular. Barney Dillon’du bu, üst katta oturan öğrenci.

Jane dönüp Dan’a sarıldı ve hızla, şehvetle öptü; sonra iterek uzaklaştırdı ve gözlerinin içine uzun uzun baktı. Jane sonra yataktan çıkmış giyiniyordu ve Dan da öyle. Yatağı tümüyle gergin bir sessizlik içinde düzelttiler. Üst kattan bir radyo sesi geliyordu, belli belirsiz bir müzik ritmi; yine ayak sesleri. İkisi

de rahatlamıştı ama yine de korkuyorlardı, Dan böyle hissediyordu her halükârda. Gelen Nell olabilir; ama yine de Nell olamazdı. Ayrıca Dan yenildiğini, aldatıldığını hissediyordu; Jane bu işin böyle sekteye uğraması için gizliden işbirliği yapmış gibiydi neredeyse. Kız saçlarını tarıyordu ve dikkati Dan'ın aynalarından birindeki kendi yüzüne yoğunlaşmıştı. Sonra ellerini uzatıp onun ellerini tutuyordu.

“Gitmem lazım. Anthony dönebilir.”

“Ama...”

“Dan.”

“Bunu asla gizleyemeyeceğim.”

“Gizlemelisin.”

“Söylemediğimiz çok şey var.”

“Ve hiç söyleyemeyeceğimiz. Boş ver.”

Jane onu öptü yine; ve öpüşmeyi yarıda kesen yine Jane oldu. Kız bir süre, başını Dan'ın boynuna dayamış halde durdu. Sonra, “Lütfen, kimse var mı diye bak.”

Dan kapının kilidini temkinli bir şekilde açtı. Ayak parmaklarına basarak alt kata indiler; Jane'in ayakkabıları elindeydi. Kız ön kapıda ayakkabılarını giyerken Dan sokağı kolaçan ediyordu.

“Tamamdır.”

Ama Jane durakladı, sonra yukarıdan onun yüzüne baktı. “Daha sonra gidip Nell'i görürüm.” Nell'in ve Jane'in evi birbirine çok yakındı. “Sen istemiyorsan da.”

Dan başını hayır anlamında salladı. Aslında demek istediği, Bilmiyorum sen nasıl... her ne kadar bunu gerekli görüyorsa da. Kız gözlerini yerden kaldırıp onun gözlerine baktı.

“Bunu şimdi yapabiliyorsam, daha önce yapamadığımı içindir. Anlıyor musun?”

Dan bir şey söylemedi; hâlâ anlamaya çalışıyordu. Ama sonunda başını sallayarak onayladı. Kızın bakışları tuhaftı, neredeyse bir umutsuzluk, Dan'ın veremeyeceği bir şeyin arayışı vardı bakışlarında. Kız eğildi ve Dan'ı dudaklarından içgüdüsel bir şekilde öptü. Bir sonraki anda kız hızla kapıdan sıyrılıp çıkıyordu. Dan kapıyı kapattı ve gözlerini kapının tokmağına dikmiş halde kaldı bir an; kapıyı geleceğindeki neyin üzerine kapattığını düşlemeye çalışıyordu; bu suçtan

nasıl bir ceza çıkacağını; nihai kilidin üzerinde kendisinin ayrı kalmış eli.

Yine ayak parmaklarına basarak üst kata çıktı ve odasının kapısını geçip tuvalete gitti. Odasına dönünce kapıyı gürültülü bir şekilde kapattı Barney eğer dinliyorsa üst kattan duyulsun diye. Odadaki her şey geri dönüşsüz bir şekilde değişmiş, tuhaf geldi; hepsinden çok da aynalarındaki yüzü; ama yine de birdenbire tuhaf bir keyif hissetti, kendine gülümsedi hatta. Her şeyden önce fantastik, inanılmaz, gerçekten de çok harikaydı; müthiş avant-garde ve yetişkinceydi; ve geriye hiçbir şey bırakmamıştı çünkü tıpkı Jane'in gelecek konusunda bu kadar dikkatli ve ciddi, kesin kararlı olması gibiydi bu da. Yaşanmıştı işte, önemli olan buydu; ve Anthony'ye karşı gömülü halde duran her türlü aşağılık duygusu gizemli fakat esaslı bir şekilde hafiflemişti. Dan yine kendini yazmaya başlamıştı.

Ve o kadar iyiydi ki, on dakika sonra, sanki bir ilk sınav, ilk soğukkanlılık, ilk yüzsüzlük olarak yukarı çıkıp Barney Dillon'u görmeyi buldu.

Dönüşler

Londra uçuşum için Kennedy’de bir saat beklemem gerekti. Bunun bir kısmını telefonda, New York’ta olduğunu bildiğim David Malevich’le Kitchener senaryosu hakkında konuşarak geçirmem gerekiyordu. Ama kendimi çok yorgun, şimdiki zamandan çok uzak hissediyordum. Ve kendime boş şeyler üzerine yeni bir Atlantik ötesi konuşma umudu verdim ve kalkış salonu barında oturdum. Sörfçü kendini macera süresince olacıklara kayıtsız bir halde dalgaya bıraktı; içimde bir şey bu keşke sonsuza kadar sürse diyordu. Jenny henüz okumadığım –ve aslında onun da henüz yazmadığı– o benzetmede yarı yarıya haklıydı yine. Kendimi gerçekten, etiketleri okunmayan, kilitli olduğum sürece güvende bir bavul gibi hissediyordum. Limonlu viskilerin arasında akıllıca bir şey becerdim. Annesine güvenmeyip Caro’ya, geliyor olduğumu bildiren bir telgraf çektim.

Caroline hayatımda hem coğrafi, hem de kendini suçlama anlamında pek korkutucu olmayan bir hata haline gelmişti en azından. Uzun yıllardır benim kızım gibi değildi; bir zamanlar

Nell'e verdiğim ve zaman zaman tekrar görmeme nezaketsizce izin verilen bir şeydi sadece. Kısa karşılaşmalarımızdan hiç eksik olmayan bastırılmış bir kuşku vardı. Nell Caro'yu beni bir sıçan gibi görmeye koşullandırmıştı ve ben de çocukta gereğinden fazla annesini görüyordum. Hatta kız fiziksel olarak annesine çekmişti, ruhen olmasa da; saf bir teselli değildi bu. Kızda annesinin sivri dili yoktu fakat aynı zamanda diğer her tür entelektüel duyarlılıktan da yoksundu sanki. Nell yeniden evlenince onun peşinden girdiği taşra dünyası, ata binmeler ve gönderildiği, üst sınıftan aptallara has (Nell tarafından seçilen ama parası benden çıkan) o berbat yatılı okul... bunların hiçbiri işe yaramadı. Onlu yaşları süresince Caro'ya bir kültür, taşralı-Muhafazakâr dünya görüşünde hümanist inceliğin tam anlamıyla bulunmadığı yolunda temel bir farkındalık aşılama için çok çaba harcadım. Ama Caro etkilenmiyor ya da sadece sıkılıyor gibi görünüyordu. Sonra, iki yıl önce Nell'le ben Caro için bir kariyer sorunuyla karşı karşıya geldik. Kızın, eksikliklere çok toleranslı bir üniversiteye girme şansı yoktu. Yurtdışına gitmek istemiyordu. Sonunda, Kensington'da, onun gibi zavallı zengin kızları için bir sekreter kursunda karar kıldık.

O zaman Caro'da çok daha fazla şey görmeye başladım; ve epey sonunda da, o budala gelinlik kız görüntüsünün ardında hoşlanabileceğim birini buldum. Onda, kendi genlerimin fonksiyona geçtiğini boş yere görmeye çalıştığım, embriyon halindeki bir bağımsızlık vardı; bir de bana karşı duygusal bir yakınlık ve belirgin bir yeni yaklaşım. Nell'le Andrew ve Caro'nun Compton'daki, o zamana kadar gizli kalmış yaşamı hakkında daha çok şey öğrendim. Caro dedikoducu değildi ve büyük ölçüde, söylediklerinin satır aralarından çıkıyordu bunlar. Fakat esir kampı gibi yönetilen bir öğrenci yurdunda da olsa Londra'da yaşaması sayesinde, evde özellikle bana karşı beyninin yıkanmış olduğu gerçeğini fark etmiş olduğu gayet açıktı. Kısacası, küçük çapta, çok gecikmiş bir baba-kız ilişkisi kurduk. O benim onun bazı budalalıklarıyla dalga geçmeme izin verdi ve o da benimkilerle dalgasını geçti. Erkek arkadaşları vardı, bunda sağlıksız bir şey yoktu. Bir gün kendiliğinden birdenbire, kendisi daha küçükkenki buluşmalarımızın saçmalığından –gerginliğinden, sıkıcılığından– söz etti, güldük ve diğer bir zoraki ve berbat

hafta sonunu ya da bir öğleden sonrayı daha hatırlayıp gülmeye devam ettik. Harika bir şeydi bu; alabora olmuş bir teknenin kendi kendine doğrulduğunu ve ciddi hiçbir zararın olmadığını –ve bir şekilde, alabora olmanın uzun vadede neredeyse bir avantajının olduğunu– görmek gibi.

Caro bir önceki yaz kursunu bitirmiş ve bir tatilin ardından iş bulmuştu. Birçok iş arasından seçim yapma şansı vardı ve benim tavsiye ettiğimi seçti... *Sunday Times* server olduğunu söyleyelim bari. Diğerlerinin hepsi City'deydi* ve ben onun hisse senedi fiyatlarını ve iş jargonunu öğrenmekten daha insani bir şey yapmasını tercih ediyordum. Hiç yazarlık yeteneği yoktu ama büyük bir gazetedeki yaşamın –ne kadar mütevazı olsa da– ona sıkıcı gelme olasılığı herhalde daha azdı. O zamanlar daha kalıcı bir delikanlı vardı. Yattıklarını ve bir gün evliliğin muhtemel olduğunu biliyordum; yani mesele sadece, onun işini koruması ve Glouchestershire ve Kensington dışında bir yaşam deneyimi kazanmasıydı. Kendine ait bir evin hayalini kuruyordu ama ben ona, ben Kaliforniya'dayken benim evi devralmasını teklif ettim. Nell'le benim, evliliğimizin sonuna doğru terfi ettiğimiz Notting Hill'deki daireydi bu; eski tarzdı ama genişti ve 99 yıllığına kiralanmıştı. Onu kullanmamak aptallıktı. Böylece Caro oraya taşındı ve bir iki ay sonra ben oradan çıktım. Caro bana pek sık mektup yazmazdı ama yazdığında da, oturacak başka yer bulamamanın berbat bir şey olduğu numarasını yapıyordu hep; üzülüyordum. Daha çok, ilişkimizde varlığını sürdüren, pek doğal olmayan bir şeyin ifadesiydi bu. Aynı şey çok dikkatli olduğu para konusunda da geçerliydi (herhalde üvey babasından kaptığı bir meziyetti bu). İşe girince ona harçlık ödemeye devam etmemi istemedi; bir sürü mükemmel nedenleri vardı (o güne kadar onun eğitimi için “harcadığım servet” vesaire) ama ben yine de düş kırıklığına uğradım. Jenny çok haklıydı; ben birbirimiz hakkında yeni öğrendiklerimizin kazandırdığı değerli şeyleri bırakıp kafayı bu küçük eksikliklere takıyordum gerçekten.

Onu çok yakında tekrar göreceğim olduğumu düşünmek gerçek bir keyifti ama bunun yanı sıra aynı şekilde gerçek bir suçluluk duygusu da vardı çünkü Amerika'da ilk başta niyetlendiğimden

* Londra'nın iş merkezleriyle dolu yoğun ilçelerinden biri. (ç.n.)

epey uzun süre kalmıştım. Caro'nun bunun nedenini herhalde biliyor olduğunu fark ediyordum. Yazdığım mektuplarda bir iki kez Jenny'nin adı geçmişti fakat ilişkinin tam boyutu yoktu. Bunun haberi şimdiye kadar ona ulaşmış olsa gerekti ve bir kıskançlık emaresi seziyordum. Son üç haftadır hiç mektup yazmamıştı. Öte yandan o şimdi kendi evinin kadınıydı ve çok daha açık bir dünyada yaşıyordu ve ben Oxford'daki, beni memlekete geri savuran kötü havanın bizim yeniden bir araya gelmemize yardımcı olacağına güveniyordum.

Uçuşun anonsu yapıldı. Uçağa bindim ve hemen üç koltuğa yayıldım. Uçağın çok şükür ki fazla dolu olmayacağını görüyordum; Londra'ya gece yarısı 2'de, yani normalde akıllı insanların tercih etmeyeceği bir saatte varacaktık. Neyi daha çok istediğime karar vermeye çalıştım; yemek mi, uyku mu. Uykuya karar verdim ve kalkışı beklemek üzere oturdum.

Yetişkinlik hayatım boyunca hep, kaderimizi genlerimizden ve dışsal olaylardan başka belirleyen bir şey olmadığına inandım. Birçok Kaliforniyalının mantıksal nedenlerden kaçmaya çalıştığı bir sürü yol; aptalca dinler, Gurdjieff, Ouspensky gibi eksantrik tiplerin peşinden koşmak, elli bin tedavi merkezi ve derin meditasyon çiftlikleri, astroloji, ESP* manyaklığı ve uyuşturucu mistisizmi... bunların hiçbirisi bende küçümseme ya da gülme duygusundan başka bir şey uyandırmadı. O bir önceki gece fena halde sarsılmıştım zaten; ve şimdi de tesadüfler Tanrısı moralim bozukken çarpmaya karar vermişti beni.

Son yolcu uçağa bindi. Yanımdan geçerken koltuklar arasındaki koridora doğru bir göz attım, o da yukarıdan bana doğru. Biraz göbek bağlamıştı, erken dazlaklaşmıştı ama yine de o aynı belli belirsiz loş, belli belirsiz muzipçe gülümseme; gerçi kısacık bir an için o yüzde, çok geç ama keşke hiç aşağıya bakmasaydı da beni görmeseydi dileği. Sadece şaşkınlık gerçek, her iki tarafta da.

"Aman Tanrım" dedi. Sonra hemen elleriyle yüzünü kapattı ve benim birkaç saat önce söylediğim şeyi söyledi. "Hayaletler."

Ve sonunda, Oxford'daki o günün ölmek istemediğini anladım.

* Duyu dışı algılama. (Extrasensory Perception). (ç.n.)

Açık deri arayan bir sülük gibi daima yoklayan çarpık gülüşüne karşın, bir zamanlar onunla tanışıyor olmak gurur vericiydi. Esprici Dillon, dedikoducu Dillon, bir *Isis** direği: O günlerde herkese reklam olmak sarı sakız ve tütsü gibiydi ve bunu bir tek Barney dağıtırdı. O da çok gelişmiş bir tipti fakat Anthony'den çok farklı bir şekilde; çoktan Fleet Caddesi'ndeydi,** henüz kimsenin görmediği televizyon ekranına çoktan çıkmıştı, bilinmeyi bulan ve bilinenin ardından imalı sözleriyle iğne gibi sivri dilli biriydi. Daha o zamanlar bile, kendi film ve tiyatro eleştirilerinde takındığı dünyadan bıkmış bir otorite havasında, dedikodu yazılarındaki ince muzipliğinde, daha ciddi yazılarındaki inandırıcılığıyla yüzde yüz dürüstlük gibi gelen patolojik egosantrizminde büyük bir hüner vardı. Ayrıca da çok eğlenceli bir taklitçiydi.

Dan onu yatağına uzanmış halde buldu. Barney'nin son yılıydı bu. Elindeki kitaptan kafasını kaldırıp Dan'a bir göz kırptı düzenbazı oynarcasına.

“Bir beşliğine geçer not satayım mı sana?”

Daniel gülümsedi; tavrını bozmadı.

“Ben sana bedava bir tüyo satayım.”

“Ben onları toptan alıyorum oğlum. Tek tek değil.”

“Ciddiyim Barney. Fantastik bir şey... *fan*-tastik.”

Dillon gözünü dikip ona baktı; sonra temkinli bir şekilde gülümsedi.

“Söyle o zaman.”

Bir hafta sonra Barney'nin dedikodu köşesinde çıktı bu:

Birinci kaynaktan duyduk ki, yeni tomurcuklanan Ben Jonson'larımızdan*** birinin canı fena halde sıkkın... merhametli bir tahliye diye düşünebilir bazıları (biz değil, severiz o çocuğu). Anlaşılan, kendisi yanlış Cennet İkizi'ni kuytu bir durgun suda derin düşüncelere dalmış halde götürürken... tamam, gazetelerde de böyle okuyacaksınız. Peki niye canı sıkkın? Bahsi geçen durgun suyun belli bir ünü var arkadaşlar ve asıl Nell için çok daha fazla şey ifade ediyordu kekiklerin arasında. Talihsiz çift oraya sakince kitap okumak için gittiğini iddia ediyor. Tenisini

* Eski Mısır'da büyü Tanrıçası. (ç.n.)

** “Basın” anlamına da gelen, Londra'da gazetelerin bulunduğu cadde. (ç.n.)

*** Ben Jonson (1572-1637) İngiltere'nin ilk ödüllü saray şairi. (ç.n.)

ilerletmek için *In Which We Serve** filmine giden kızdan beri böyle sevimli bir masumiyet ifadesi duymamıştım. Orada burada gezen bu oyuncular, ne zaman öğrenecek bunlar?

Okuduğunda Dan'ı kızdıran şey yazının tarzı değil, kısalığıydı.

Ve şimdi ayakta duruyordum çeyrek yüzyıl sonra ve onun elini sıktım.

“Barney. Çok zaman oldu.”

“İnanılmaz. Daha dün senden söz ediyordum.”

Başını salladı, ifade edemediği bir şaşkınlık içindeydi ama hissettiklerini bileyim istiyordu. Elinde bir evrak çantası, kolunda bir yağmurluk vardı; tam da o güne göre, gayet gösterişli bir takım elbise, titiz bir şekilde teklifsiz, yakası açık bir gömlek.

“Caroline’e” dedi. Şaşırdığımı görmüş olsa gerek. “Telefonda. Caroline söylemedi mi sana?”

“Neyi söyleyecekti?”

“O şimdi benim sekreterim. Üç haftadır.”

“Ama sanıyorum sen ayrılmıştın o...”

Bir hostes geldi ve Barney’e gülümsedi. Kadın onun kim olduğunu biliyordu belli ki.

“Elastikleri ayarlıyoruz. Yerinize oturursanız, Bay Dillon.”

“Aman Tanrım. Acayip iyi haberler vercem sana.” Gülümsemesini kadından bana çevirdi. “Kadıncağız benim müzmin uçak korkumu biliyor. Seni görmek süper oldu Dan. Dur malılarımı bırakayım. Anlatacağım.”

Onun uçağın arka tarafına gidip boş bir sıra koltuk bulunduğunu gördüm. Aynı hostes onun etrafında dolaşıp duruyordu ve şakayla karışık konuşmalar vardı yine. Herif bu kadınla yatmamışsa da, yattığını ima etmek istiyordu belli ki. Koridorun karşı tarafında bir İngiliz çift fark ettim; onlar da Barney’nin kim olduğunu biliyordu, televizyonda görmüşlerdi herhalde.

Oxford’dan sonra onunla sık sık temas ettiğimiz bir dönem

* Noël Coward’ın 1942 tarihli, bir İngiliz destroyerinin İkinci Dünya Savaşı’ndaki kahramanlıklarını gösteren savaş filmi. (ç.n.)

olmuştı... zaman zaman yemekler, davetler, gala geceleri. Ben oyun yazıyordum o da eleştiriyordu. İlk iki oyun konusunda çok dostça davrandı ve hemen sonrasında bir tiyatro dergisinde benim için neredeyse yağ çekercesine bir profil yarattı. Sonra bir süre başka alanlara kaydı ve ayrı düştük. Ama beşinci oyunum, evliliğimin bitişiyle ilgili olanı Londra'da sahnelendiğinde yine tiyatro köşesine geri döndü. Oyunu çok kapsamlı bir şekilde yerden yere vurdu. Ama hakkını vermem lazım, katledileceğim konusunda beni özel olarak uyardı; ve görevini yapmak zorunda olduğu için bir çeşit özür diledi... ve oyun diğer yerlerde de kötü eleştirildi. Saldırısına teknik yönünden gücenmedim, oyunda her şeyi berbat ettiğimi biliyordum; fakat onun özel bir bilgiyi kullanmasına, "hazmedilmemiş kişisel yaşantı" ve bunun gibi göndermelerine gücendim. Tümüyle haklı olması o zamanlar pek önemli değildi; eski bir dostluğa değilse bile, en azından eski bir tanıdıklığa ihanet edildiğini hissettim ve onu görüşmek istediğim insanlar listesinden silmeye karar verdim. O günden beri, birbiriyle örtüşen dünyalarımızın doğası gereği zaman zaman karşılaşıyorduk. Film eleştirileri de yazıyordu ve yollarımız o şekilde kesiştiğinde şikâyetçi olabileceğim haksız bir tavrı yoktu.

Aslında Barney'den hiçbir zaman hoşlanmamam kişisel nedenlerden çok, onun eleştirmen olmasından ötürüydü. Hiçbir yaratıcı, eleştirmenleri sevmez. Bu iki etkinlik arasında çok büyük fark var. Biri bir çocuğun ana rahmine düşmesine yol açmaktır, ötekiyse cerrahidir. Eleştiri ne kadar haklı olursa olsun, daima, sahip olmayan birinin, bir hadımın, sahip olan birine, bir doğurtana; gerçek anlamda riske girmeyen birinin hem ekonomik hem de manevi varlığını büyük tehlikeye atan birine reva gördüğü bir şeydir.

Ben Barney'e maddi anlamda bir başarısızlık diyemem; ama yine de bunun gibi bir şey dolaşıyordu onun üzerinde; daha doğrusu tümüyle benim Oxford kuşağının üzerinde dolaşmaya devam ediyordu. Ken Tynan'ın dediği gibi, kendimi istisna tutamayacağım diğer birçokları için o zamanlar kader gerçekte ulaşılandan çok daha yüksekleri gösteriyordu. Belki de bizler iddialı görülemeyecek kadar içine kapanık, birbirimizin ve bizden beklenenin farkında ve ürkektik; ve sonra, 1950'lerde

altımız ölümcül bir şekilde oyuldu ve tüm işçi sınıfı, İngiliz tiyatrosundaki ve romancılığındaki üniversite karşıtı ekip tarafından soyutlandık. Tynan'ın *Öfke** için yazdığı ünlü övgü aynı zamanda, orta sınıf geleneklerinin ve kültürünün oluşturduğu ve hepimizin ister istemez içinde olduğu yapının üzerine yazılan, *bizim* umutlarımızın ve tutkularımızın bir tür mezar taşı kitabesiydi. Bu bizi tümüyle, seyredip dırdır edenler, alay edenler, çabucak gelen başarının sahte altınına tav olarak, bulduğu her kültürel ya da mesleki bando arabasına binenler durumuna düşürüyordu. Birçok kişinin gazeteci, eleştirmen, medya çalışanı, yapımcı ve yönetmene dönüşmesi bu yüzdendir; geçmişlerinden ve sosyal sınıflarından çok ürktüler ve hiçbir zaman aşamadılar bunu.

Barney de son on yılda giderek bir televizyon kişiliği haline gelmişti ve son zamanlarda da kendi sohbet programını yapıyordu. Ben bile bir iki kez seyretmiştim. Kendi imajıyla biraz fazla ilgiliydi; profesyonel bir komedyenle karşılıklı kısa ve özlü espri atışmaları yapıyordu; tanınmış bir siyasetçinin çok sık müdahalesine uğruyordu. O acımasız ortamdaki kamera düşkününü tüm performansçılar gibi, sonunda insanların bu adam neyi gizlemeye çalışıyor, niçin kendisi olamıyor diye düşünmesine yol açtı. Bu kişisel şov ona epey bir yerel ün –ve belli ki, para da– getirmişti ama bunu seyrederken eski Barney'i ve kinizmini hatırlamamak elimde değildi. O zamanlar daha yüksek standartları vardı; ve Oxford'daki günlerinde hiçbir zaman yapmadığı bir şey de ünlülere karşı gereksiz yere hoş tavırlar sergilemekti. Belki olgunlaştığını söyleyecekti... fakat atsinekleri hiç olgunlaşmaz, ölür sadece. Şovlarından birini yarısında kapatmışım. Bir zamanlar ona eleştiriden ötürü hissettiğim ne kadar öfke varsa yerini, tüm bizim kuşağın küçük bir simgesi olarak onun dönüştüğünü gördüğüm o boş kabuktan ötürü bir can sıkıntısına bırakmıştı.

Ve boş kabuk şimdi gelip yanıma oturdu ve uçuş kemerini bağladı. Kameradaydık. Karşıdaki çift gizlice bakmaya devam ediyordu.

“Viski söyledim. Tamam mı?”

“İyi. Caro'dan söz et bana. Gazeteyi bıraktın sanıyordum.”

* *Look Back in Anger*; John Osborne'un 1956 tarihli ünlü oyunu. (ç.n.)

“Kafamız bozuldu ve bir karar verdik.” Omuzlarını kaldırdı. “Yeni bir köşe. Benim elimde.” Suratını ekşiterek gülümsedi bana. “Felaket ünlüyüm artık. Bir masanın kenarında bir yer bulduğumda kendimi şanslı gördüğüm günleri hatırlıyorum da. O yer şimdi bir büroyla sekreter.”

“Caro iyi mi?”

“Harika. Ördek suya dalar gibi alıştı.”

“Sevindim.”

“Ben yokken hallediyor işleri ve her şeyi. Beni yönetiyor. İmla bile öğreniyor.” Gülümsedim. “Bu kız şaşırtıcı. Gerçekten.”

Barney hoş davranmaya çok hevesli görünüyordu. Ama benim kafam şimdi Caro’ya gitmişti. Gerçi onunla Barney hakkında konuştuğumu hiç hatırlamıyordum, belki Nell konuşmuştu ama bir an düşündüm, Caro bu adamın, kendisinin onun yanında çalışıyor olmasından hoşlandığım biri olmadığını biliyor ya da yarı yarıya tahmin ediyor muydu; bu işte benim Jenny’yle yaptığım sadakatsizliğin intikamı gibi küçük bir pay da var mıydı? Uçak yerde hareketine başladı. Barney’nin Birleşik Devletler’e niçin geldiğini sordum.

“Seçimlerle ilgili bir yazı işte. Her zamanki zırvalar.” Ağzını çarpıttı. “Bu siktiğimin memleketi. Öldürecek beni. Bunlar hiç büyümüyor sanki. Sen de görüyorsundur bunları ha?”

“Bazen.”

“Elbette, Sahil’de...” omuzlarını kaldırdı, sonra sorgulamaya girişti. “Sanıyorum orada bir senaryo yazıyordun.”

“Anthony Mallory’yi görmek için dönüyorum Barney. Caro da...?”

“Evet, söyledi. Çok korkunç.” Durakladı. “Bence...” Lafı yarım bıraktı, sonra gülümsedi. “Affedersin, beni ilgilendirmez.”

Belli ki, herhalde Caro’nun ona söylediği bir şeyi hatırlamıştı; Anthony’yle bağımızın yıllardır koptuğunu. Durumu anlattım ve Anthony ve kanser hakkında konuştuk, bir süre.

“Ah iyi, Caro için güzel bir sürpriz olacak. Çok takdirkâr bir kızın var. Biliyor musun bunu?” Parmaklarıyla burnunu sıktı. “Gerçekten Dan, unutmadan söyleyeyim, seni aramamı istedi. Sana sevgilerini göndermemi ve yeni işini haber vermemi istedi.

Ama ben lanet bir şekilde meşguldüm ve bugün erkenden kaçmaya karar verdim ve ineklemem gereken doksan beş...”

“Tamam. Caro’ya söylerim.”

Kalkışı bekliyorduk, pistin başında. Motorlar deneme içim gümbürdedi ve Barney bir süre sessiz kaldı. Kendini oyalamak için hafiften hava üfledi.

“Aman Tanrım, bu yolculuk biçiminden nefret ediyorum.”

“Ölüm çağrışımları mı?”

“Değer mi bütün bunlara, diyorum kendi kendime.”

“Haydi yahu. Hayatta kalmayı başardık işte.”

“Ah tabii. Ancak fish-and-chips sarmaya yarayan beş bin kağıdın arasında.”

“Saçmalama.”

Uçağın ötesine doğru sıkıntılı bir şekilde baktı, sonra ağzını bir yana çarpıttı ve omuzlarını kaldırdı. “Dönüp geriye baktığımda.”

“Mesleğinin zirvesinden mi?”

“Büyük marifet. Öyle diyorlar.” Uçak dönmeye başladı. “Aslında buraya bir de bir TV şovu için gelmiştim. Benim yeni bir David Frost* olabileceğim yolunda, çılgın bir fikirleri var. Ben de onlara, David Frost olmayı falan istemiyorum dedim.” Usulen bir gülümsedim. “Ciddiyim. Kaçıyorum şu anda. Yarın, farz olunan sponsorlardan biriyle yemek yiyecektim güya. Pilotla beraber otururuz herifin yanına.” Uçak havalandı. Barney ben-den öteye, pencereden dışarıya dikti gözlerini. “Bu iş öldürecek beni, böyle giderse. Memlekette de canıma okuyor, o siktiğimin diziler.”

“Bence sen gayet iyiydin. Seyrettiğimde.”

“İkinci kez açan var mı?”

Gülümsedim yine. En azından, ima edilen anlamların atlanmadığı bir yere geri dönmek güzeldi.

“Sen orada çalış. Pek fazla rekabet yok.”

Dışarıya baktım, uzaktan yükselen Manhattan’a; termit kulelerine. Barney uçuş kemerini çözdü.

“Caroline senin bir epik yazdığını söylüyor.”

“Pek değil. Tarihsel. Kitchener.” Sonra da “Ve daha başlamadan sonu geldi” dedim.

* (1939-2013) İngiliz gazeteci ve sunucu. (ç.n.)

“Sahi mi?”

“Aramızda kalsın Barney.”

“Tabii ki oğlum. Sırf merak işte.”

Hostes bizim viskileri getirdi. Barney ona gülümsedi ve “Eline sağlık” dedi. Birkaç dakika sinema sektöründen konuştuk. Onun hep rol yaptığını hissediyordum. Oturmuş dinliyor, bardağına bakıyor, buz küplerini döndürüyordu doğal olmayan bir saygılı tavırla; hostesle sohbet etmeyi tercih edermiş gibiydi sanki. Sonra yine televizyondan konuşmaya başladı, gelip geçiciliğinden, programlarının içerdiği “bunaltıcı miktarda at boku”ndan. Bu bir travmaydı, yahut işkenceydi, ben de uzun süre geçmiştim bundan... kitlesel seyircinin tiranlığı; içgüdüleri, eğitimi, inceliği ve daha bir sürü şeyi bastırma zorunluluğu, sırf insanların durumundaki o temel gerçek için: Çoğunluk cahildir ve kendilerine geri zekâlı gibi davranılsın istiyor, yahut en azından, bunun için para veriyor. Seyirciler öküzdür, ünlü bir eski Hollywood yönetmeninin birinde bana kısa ve öz bir şekilde söylediği gibi ve öküzler beyinden nefret eder. Barney sonra devam edip, artık gittiği her yerde tanınmamın korkunçluğundan söz etti; ama kimse bunu yemez. En ince şiiirden, en bayağı striptiz gösterisine varıncaya kadar bütün sanatların içinde hep aynı şey yazar; bundan sonra kendini halkın gözünün önüne çıkaracak ve bunun getireceği her şeye katlanacaksınız. Fakat ona karşı yine de bir duygudaşlık hissettim; ve muzipçe bir zevk, şimdi kendimi Jenny’nin yerinde bularak. Barney belki de hissetti bunu. Birkaç viski daha istedik ve Barney bardağını kaldırdı.

“Evet, Caroline’in şerefine, her neyse.” İçti ve sonra, “Kızcağız boşanmayı bayağı iyi atlatmış görünüyor” dedi.

“Bir mucize. Şu son bir iki yıldır onu tanımak çok hoştu.”

“Herhalde pek fazla şey kaçırmamışsındır. Acı kişisel deneyimlere dayanarak söylüyorum.”

“Unuttum ben o...”

“Üç oğlan çocuğu. En büyüğü benimle konuşmuyor, ortanca konuşmuyor, en küçüğü konuşuyor. Benim nefret ettiğim o çocuk.”

Barney daha önce söylemişti bunu, El Vino’da olduğundan kuşku yok.

“Peki bu taşın ardında ne var?”

“Margaret’in problemi aslında. Ben artık vazgeçtim. Benim ihtiyar için de tamamen aynı şeyleri hissederdim. Fakat onlar bunu gizlemek zahmetine bile katlanmıyor. Sanırım ilerleme bu işte.”

Margaret’i hatırlamaya çalıştım; çok gayret ederek gülümseyen ve kendisine bir şey söylenmedikçe hiçbir şey söylemeyen ufak tefek bir kadın; hiçbir zaman, bulunduğu yerde olmayı pek istiyormuş gibi görünmezdi. Oxford’a hiç gelmemişti ve hakkında pek fazla şey bilmiyordum.

Barney uçağın öteki tarafına dikti yine gözlerini. “Yürü ey Cumhuriyet. Bazı sefil yaratıklar ufak tefek hırgürlerini çıkarsın varsın.”

“Üzgünüm. “

“Benim hatam. Hiç yeterli vakit yok. Ya da sabır.” Derin bir nefes ve viskiden büyük bir yudum aldı, sonra konuyu değiştirdi. “Buraya hemen tekrar geleceksin değil mi biter bitmez o...”

“Hayır, senaryoyu memlekette bitireceğim.”

Eski zamanlardaki gibi gülümsedi bana: Biliyor ve arıyor.

“Senin için gerçekten, memleket artık orası mı?”

“İngiltere mi? Aman Tanrım, evet. Devon’da küçük bir çiftliğim var.”

“Caroline söyledi. Hoş geliyor.”

Sonra Britanya’nın durumuna daldık. Paylaştığım semptomları tanıdım elbette: Kuşkular ve fark edilen gerçekler, dokununca mum kesilen elmalar, küle dönen hayaller. Fakat onunla bunları hiç konuşmazdım. Kendini rezil edecek şeyler söyleyebilir ve sevdiklerinin yanında paçayı kurtarabilirsin; ama değer vermediklerinin yanında değil. Barney’nin, Caro’ya geçmiş hakkında pek fazla şey söylemediğim için kızgın olduğuna karar verdim. Barney de iyi bir hikâye istiyordu; sorunlar yaşamıştı, kendini pek ciddiye almıyordu.

Yiyecekleri getirmeye başladılar ve ben de konuşmayı kesmek için uyumamışlığımı ve acıkmamışlığımı kullandım. Barney, Londra’ya gelirim bir gün yemek yememizi çok istiyordu. Olumlu sesler çıkardım. Sonra yattım. Derin ve rüyasız bir uyku geldi lanetlilerin bütün uykuları gibi.

Tarquinia

Altın bir dönemleri olmuştu. Anthony Roma'da boş bir daire olduğunu duydu ve dördü öğrenciliklerinin son yılından sonraki yaz orada altı hafta kaldılar. Üç mezun sadece öğrencilikten ayrılmıştı. Anthony şimdi Worcester'da ders veriyor, Dan'sa tiyatrodaki sahne yöneticiliği yapıyordu, üç kuruş bir paraya; ve aslında, kendisine miras kalan yıllık sekiz yüz poundla geçiniyordu. Anthony'yle Jane aralık ayında evlenmişti. Roma'ya gittiklerinde Jane dört aylık hamileydi. Nikâhları resmi ve korunmuş olmuştu, akrabaların tam mevcuduyla; Dan da sağdıçtı. Jane bir ay önce kiliseye resmen kabul edilmişti. Yeni yılda Wytham'daki bir kır evine taşındılar. Dan'la Nell'se Nell'in finalleri biter bitmez çok daha basit bir nikâh dairesi töreni yapmışlardı ve Roma onlar için balayı yerine geçti. Bir yıl önce Dan böyle şeyler yaşayabileceğine inanamazdı. Ama bu arada çok şey değişmişti.

Dan'ın niyeti, *acte gratuit*'lerinden sonra haftalarca Jane'i görmemektir. Ama kız hemen ertesi gün öğleden sonra, Dan

odasında çalışırken Anthony'yle çıkageldi. O kadar birden olmuştu ki, Jane özellikle böyle yapmıştı elbette, Dan huzursuzlanacak fırsat bulamadı. İkisinin adı (katili hiç bulunamayan) cesedi bulanlar olarak sabah gazetelerinde çıkmıştı. Anthony bu işten alaycı bir şekilde hoşlanmış görünüyor, bir de Dan'ın ağzından duymak istiyordu. Anthony'ye normal davranıldı... o gün Nell'e de normal davranıldığı gibi. Kız Dan'ın sınavlara çalıştığını biliyordu ve kahvaltıdan hemen sonra, bisikletiyle ilk dersine giderken uğramıştı. Kandırılması kolay oldu. Kız herhangi bir kuşku belirtisi değil sadece şok halinde bir heyecan gösteriyordu, çok dehşet içinde, çok olağandışı bir haldeydi, "onların o küçük cenneti..."

Dan, Jane'e utanmaksızın bakabildiğini gördü. Hatta Anthony'ye karşı geç kalmış bir acıma bile hissetti ve güvenen gözleri boyamanın ne kadar kolay olduğunu keşfetti; ve kendini bağışlamaya başladı. Bir komedi yaşanmıştı, on dakikalık bir delilik. Gerçeğin değerini düşürerek bu işten kurtulduğunu hissetti ve hatta Jane'i fiziksel olarak Nell'le kıyasladı ve aslında Nell'i tercih ettiğini, kıskançlık falan hissetmediğini söyledi kendi kendine. Ama sonra Anthony bir an odadan çıkıp tuvalete gitti ve ikisi yalnız kaldılar. Sıcak bir gündü, Jane bahçeye bakan pencerenin denizliğinde oturuyordu, Dan'sa yatağa uzanmıştı. Bir şey konuşmadılar ve göz göze gelmekten kaçındılar; komedinin ardındaki gerçek ortadaydı. Sonra Jane birden yere atladı ve yatağın yanına geldi. Dan dönüp kızın gözlerine baktı.

Jane, "Eğer her şey bitecekse..."* "dedi yavaşça.

"Tamam."

"Ya Nell?"

"Sorun yok. Bu sabah uğradı."

Dan ona bakmaya devam etti ve sonunda kız dönüp uzaklaştı. İki elini şömine rafına dayadı ve yanmayan gaz alevine dikti gözlerini.

"Kızgın mısın bana?"

"*Macbeth*'in sözünü nasıl bitirdiğini biliyor musun?"

"Hayır."

"'O zaman atlayalım gelecek hayata.' "

* Shakespeare. *Macbeth*, eğer Duncan'ın ölümüyle "her şey bitecekse..." onu hemen öldürmek gerektiğini söyler. (ç.n.)

Jane bir şey söylemek için ağzını açtı, sonra kapattı. Uzun bir an geçti.

“Dün gece Nell’le epey konuştuk. Senin hakkında.”

“Verdiğiniz notları mı karşılaştırdınız?”

Jane bu alayı sineye çekti, sonra sakince konuştu.

“Öfkelisin.”

Dan ellerini başının arkasına koyup tavana dikti gözlerini.

“Keşke böyle bir şey hiç olmasaydı der gibisin şimdi.”

“Ancak sen böyle kötü bir halde kalacaksan.”

“Peki Nell’le ne karar verdiniz? Nell için uygun muyum ben?”

Anthony’nin dışarıdan gelen sesini duydu ve ön odada oturan adama rastladığını tahmin ettiler. İki Winchester’dan tanışıyor. Jane bir an bir şey söylemedi.

“Dan, bunu şimdi kesersem Anthony’yle hâlâ mutlu olabilirim. Devam etseydi... ve Nell seninle evlenmeyi istiyor. Belki de senin fark ettiğinden çok daha fazla.” Şömine rafının önünde durduğu yerden ona bir göz attı. “Biz bir şekilde birbirimize daima onlardan daha yakın olacağız.”

“Tam bir çatlaklığın içinde.”

Jane gülümsedi, sonra daha ciddi bir şekilde konuştu. “Onlar için vazgeçtiklerimizin içinde.”

Kapı açıldı ve Anthony hemen içeri girdi. Jane ona döndü.

“Sevgilim, çocukcağız çalışmak istiyor. Ben de.”

Dan o zaman Jane’den nefret etti. Kız tıpkı Nell gibi konuşmuştu. Koşullar Jane’in parlak bir normallik rolü oynamasını haklı kılıyordu belki fakat onun ne kadar iyi roller yapabildiğinin anısı az önce yaptığını gölgeliyordu. Kız orada bilgelik, fedakârlık rolüne bürünmüştü ve gelecekteki, Katolikliğe giren biri rolüne de hazırlanıyordu. Fakat işin en tuhafıysa Dan’ın, kızın bir yerde onu sevdiğini, onu kız kardeşinden çok daha derinden anladığını, onun vücudunu hâlâ Anthony’dan daha çok arzuladığını hissediyor olmasıydı. Olanlar, kızın kendi mitinden kaçması... Rabelais’inkine girmeye kalkışmasıydı sanki; ama bunun yanlış olduğu, ahlaken çok pahalıya mal olacağı ortaya çıkınca da kız eski mitinde iki kat daha fazla zincirlenmiş halde bulmuştu şimdi kendini.

Ama Roma'ya gittiklerinde bunların hepsi çoktan geride kalmıştı. Belki de Jane tezgâhlamıştı bunu... her halükârda, Okul finalleri başlayıncaya kadar birbirlerini bir daha hiç yalnız görmeyeceklerdi. Sonra uzun bir tatili birbirlerinden ayrı geçirmişler, kızlar Anthony'yi alıp Birleşik Devletler'e götürmüş, annelerinin ve üvey babalarının yanında kalmışlardı. Dan da davet edilmişti ve gidebilirdi ama gitmemek için nedenler buldu: Tiyatrodaki işini kaçırmak istemiyordu, Millie Halayı ihmal etmişti, kötü bir derece alacağını biliyordu, bir oyun için bir fikir bulmuştu... hepsi de, Nell'in astığı suratlardan ve döktüğü dillerden etkilenmemesinin asıl nedenini gizleyen şeylerdi bunlar. O zamanki durumun bir zehir, neredeyse Jakoben* bir klostrofobi, bir ensest barındırdığını hissediyor ve bunun ancak ayrı kalarak temizlenebileceğini biliyordu. Bunu Jane'le çok kısa bir süre konuşma fırsatı buldu; ve kız da kabul etti, gelmemesi herhalde daha iyi olurdu. Dan bir hafta falan sonra onları özlemeye başladı. Kendisini yine, gerçekte olduğu gibi, duygusal olarak da tamamen öksüz kalmış hissetti. Millie Hala ve -şimdi evli kız kardeşiyle, yani Dan'ın diğer halasıyla birlikte yaşadığı- Cumberland Dan'a ancak kendi ailesinin ona veremediği şeyleri hatırlatıyordu. Nell'den gelmeye başlayan uzun mektuplar bir ölçüde telafiydi ama kız tatil yaptıkları Cape Cod'daki "buluşmalar"dan ve "sevgililer"den söz ederek ona eziyet ediyordu. Dan gizliden gücenmişti ama Nell geri dönünce on dakikadan uzun sürmedi bu; on dakika... kızın kolları Oxford'daki peronda ona sımsıkı sarılmış, sonra kulağında kızın haylazca fısıltısını duymuştu: *En yakın yatak nerde?*

O günden sonra, küçük bir mucize gibi gelen bir şey oldu. Jane'le Dan yalnız kalmaktan sessizce kaçındılar. Bazen Dan, kimse görmediğinde onunla göz göze gelmeye çalışıyordu. Jane nazikçe gülümsüyor ve yere bakıyordu. Hiçbir şey konuşulmuyordu ve bu konu ebediyen kapandı. Bunun Jane'in dine girişiyle bir ilgisi vardı; dördünün arasındaki tüm ilişkileri gizlice değiştirmişti. Bu konuda konuşmuş değillerdi; orkide avcılığındaki prensibin aynısı geçerliydi, konuşulması sadece sırrı bilenlerle sınırlıydı. Fakat o kış Jane'deki bir şey öldü; Dan kızın onun odasındaki teslimiyetini giderek biraz histerik bir şey gibi görür

* İngiltere'de, Shakespeare'in eser verdiği Kral I. James dönemine has. (ç.n.)

oldu; istemediği bir rolü oynamaya çalışan ya da zaman zaman oynadığı bir rolü gerçek yaşamda tekrarlamaya çalışan çok zeki bir kız, bir revü seks bebeği gibi.

Dan önceleri, kızın kendini geriye çekmesinin de bir rol, kendini yeni rolüyle gereğinden fazla özdeşleştirmesi olduğundan kuşkulanıyordu. Katolikliğe giriş giderek saçma bir şey gibi gelir oldu; Dan bunun neden gerekli olduğunu hiç anlayamıyordu. Anthony'nin bu işteki rolünü, entelektüel yönden açıklayabiliyorsa da, içgüdüsel olarak hiçbir zaman anlamamıştı. Belki de bir cinsel kıskançlık ögesi vardı ama Dan bir yanıltmaca, ustaca bir hilekârlık olarak gördüğü bu köleliğe gerçekten içerliyordu... başka bir insanın erdeminin değil de kusurunun kölesi olmaya.

Bir yandan da, tuhaf bir şekilde, Nell çok şaşırtıcı bir hal almıştı. Kızın mizacının Jane'in daha muhteşem kişiliğiyle tamamlanması gerektiği yavaş yavaş anlaşıldı. Kız sanki ablası tarafından bir çıkmaz sokağa yönlendirilmiş ve şimdi de kendi çıkış yolunu bulsun diye bırakılmıştı. Nell o kış bir süre onların daha olgun kişiliklerinin yanında şımarık çocuğu oynadı. Dan'a sürekli yakınıyordu. *Karı bütün gece yine o korkunç Madonna suratını takındı, niye hepimiz böyle kasvete bürünelim yahu, gerçekten artık hiç tanıyamıyorum onu...* ama Nell'de bir şeyler yumuşamıştı sonunda, özellikle de evlilik gerçekleştikten sonra ve yeni evliler Wytham'a gidince. Dan akşamları hep tiyatrodan meşguldü ve Nell de sık sık çıkıp Jane'le buluşuyordu. Mobilya bakmaya, bunun gibi şeylere gidiyorlardı; Nell'in üniversiteye ilk geldiği ve ikisinin lakaplarını kazandığı zamanki gibi yakın hale geldiler birbirlerine, eskisi kadar aleni olmasa da. Katolik "mevzusu" kabul edilmiş ve önemsiz hale gelmişti.

Sonra Anthony'nin prestiji vardı; kıdemli felsefe çevrelerine hızla girişi, ders verebildiğini ve bu işe uyum sağladığını gösterir göstermez de bir bursun bağlanması şık başarılarıydı. Bunlar Anthony'yi hiç değiştirmede; aksine, ailede artan saygınlığını hiç önemsemedi; ama bu saygınlık ve Anthony'nin pek gizleyemediği mutluluğu onları da etkiledi. Jane'in akıllılığını kanıtlıyordu bu, yahut en azından, Jane'in kararını anlamayı daha kolay hale getiriyordu. Dan için bu, diğer kıskançlıkların yanı sıra kariyer konusunda da kıskançlık sancılarına yol açtı. Dan

akademik şaşaaaya imrenmiyor ama başarı kazanmak istiyordu. Aralık ayında Londra'daki bir ajansa gizlice verdiği bir oyun okuyan herkes tarafından reddedilmişti. Sonrasında, bu başarısızlığı aylarca hep içinde taşıdı.

Sonra Nell değişmişti. Onların ilişkisinde hiçbir zaman Jane'le Anthony'ninki gibi kendiliğinden bir doğruluk ve inanç yoktu ya da Dan'a öyle geliyordu. Birbirlerini anlıyorlar, yatakta birbirlerini memnun ediyorlar, birlikte görülmekten hoşlanıyorlardı. Ama Nell'de daima bir yüzeysellik, bir kararsızlık havası, bir sabırsızlık vardı. Eğlenceli partileri, eğlenceli insanları, flörtleşmeyi seviyordu; bir zamanlar Jane'in bir tutam işve dediği şeyi yani. O, kendisinde eksik olan şeyleri telafi etmek için güzel görünüşünü daima ablasından çok daha fazla kullanırdı. Ama Jane'in yeni ağırbaşlılığından etkilenmeye başlamıştı. Çok çalışmaya başladı ve hiç beklenmedik şekillerde ciddileşti; Dan'ın taşındığı Beumont Caddesi'ndeki dairede ev kadını oynamaya girişti. Evlilik kaçınılmaz hale gelmişti. Eski kişiliğine kıyasla, karısına çok düşkün bir erkeğin dışı eşdeğeri haline geldi. Dan'ın epey hoşuna gitti bu; ve Jane hamile olduğunu bildirince de Dan'ın içinde taşıdığı ne kadar gizli özlem ya da tatminsizlik varsa yok oldu. Sonunda Nell'i kendi kısmeti olarak kabullendi.

Fakat o zamanlar, ilkbaharda Dan, şimdi unuttum, dördüncü ya da beşinci oyununu yazmıştı. Bu kez, aslında yaşanmamış bir imgelemden tasarlanan tersine, tanıdığı bir dünyayı dramatize etme anlayışını kazanmıştı; ve birilerine danışma anlayışını. Şansına, İngiltere'nin ünlü ve düşünen oyuncularından biri Tiyatro'ya çıkageldi. Dan oyununu korkmadan ona gösterdi; onun önerisiyle bazı sahneleri yeniden yazdı ve birkaçını çıkardı. Sonra bu müşfik adam kendini Londra'da bu senaryonun sihirli vaftiz babası ilan etti. Mayıs ayında Dan, profesyonel bir oyun yazarı olma yolunda ilk önemli adımı attığını fark etti. İlk sözleşmelerini imzalamıştı. *Boş Kilise* onun banka hesabında değilse de moralinde mucizeler yarattı; ve Nell'de ona karşı ne kadar kuşku kalmışsa sildi. Dan hatta bu haber üzerine Jane'de bile hafiften bir isteklilik fark ettiğini düşündü ve bu düşünce üzerine içinden böbürlenecek kadar yüreklendi. Ama sonuçta hepsi için iyi, umut dolu bir yıl oldu; kendin için yapacağın bir şeyin

diğerlerine yapacağından, yahut onların sana yapacağından çok daha önemli görüldüğü bir zamandı.

Daha önce hiçbirimiz İtalya'ya gitmemiştik; her şey yepyeni ve çok keyifliydi. Aşırı sıcak hava bile hoşumuza gitti; o köhne ama havadar, çini döşeli eski daireye bayıldık; bitmek bilmez siestalara ve Campagna'da yaptığımız çevre gezilerine ve pikniklere. Sağa sola koşturamıyorduk, sıcak ve Jane'in gebeliği buna engeldi. Nell'le ikimiz bazen kendi başımıza çıkıyorduk ama dörtlü halde her şey çok iyi, sanki eskisinden daha iyi gidiyordu. Jane'le aramızda –Roma'da zaman zaman mecburen yalnız kalıyorduk tabii ki– geçmiş konusunda tam bir suskunluk vardı. Sanırım daha önce hiç görülmemiş derecede inandırıcı tavırlar takınabilecek, ikimiz bir tablo hakkında tartışabilecek ya da köşeyi dönüp iki eski arkadaş gibi alışverişe gidebilecek kadar müthiş olgunlaşmıştık. Jane kendi vücudu konusunda biraz korkulu bir şaşkınlık içindeyken Anthony de Jane ve onun güvenliğiyle ilgili akut bir ilk çocuk krizi yaşıyordu; ama bu çok hassas erkek gebeliği bile sevimli ve mazur görünüyordu. Biz hepimiz onun bu konudaki telaşına gülüyorduk ama o bizi Roma'nın daha budalaca Katolik yanına da güldürüyordu. İkisi de dinlerini çok rahat bir şekilde karşılıyordu. Nell'le ben onlara pazar günlerinin Ekmek-Şarap Ayını konusunda takılırdık: Onlar kiliseleri (bize karşı daha bir abartarak) sanki Michelin kataloğunu tartışan bir çift gurme gibi anlatıyordu. Biz kendi ayinimizi onlar dışarıdayken, terasta, güneşin altında çıplak sevişerek yapıyorduk. Onların ilk başta geri kafalı ama dostluk etmesi hoş insanlar olduğuna karar verdik.

Asıl kutsal kitap o yaz dördümüz için de *Deniz ve Sardinya Adası*'ydi.* Roma İmparatorluğu, kabul ediyorduk ki inanılmaz kabaydı. Bütün iyi şeyler Lawrence'de ve Etrüsklerdeydi. Onların kentlerinin sırasını takip ettik. Paganları oynuyorduk elbette; ve ezeli Oxford estetlerini.

O mavi ve toprak boyası renkli haftaların zirvesi ve özeti Tarquiniâda yaşandı. O zamanlar mezarlar henüz ziyarete kapalıydı fakat Anthony müze müdürüne Kıdemli Öğretmenler Odasındaki yeni arkadaşlarından birinin adını geçiverince gezmemize izin verildi. Bitirdiğimizde hemen hemen akşam

* D. H. Lawrence. *Sea and Sardinia*. (ç.n.)

olmuştı. Hiç unutulmayacak bir şey yaşamıştık; ben çocukluğumdaki Devon kırsalından birçok şeyin bir tür avatarını buldum. Anthony'nin Etrüskler hakkında bilimsel anlamda benden çok daha fazla şey biliyor olmasına karşın, avatarın benimle daha derinden konuştuğunu hissettim. Ayrıca, sanatta ilerleme düşüncesinin abesliğini sanırım ilk kez gayet açık bir şekilde gördüm; zamanın sonuna kadar bundan iyi ya da güzel bir şey yapılamazdı. Kederli ama soylu, akıldan çıkmayan, verimli bir tarzı bu.

Küçük kasabaya geri döndük ve oturup şarap içerek... o çağda herkesin yaptığı gibi, duygularımızdan söz ettik, hareket etmek ne kadar feci zordu, ne kadar... sonra birden, o gece kendimizi oraya verme kararına vardık. Birkaç otele sorduk ama hepsi tatil yapan İtalyanlarla doluydu.

Ama bunlardan birindeki bir garson bize, deniz kenarından giden yolun beş kilometre ötesinde izole bir pansiyondan söz etti ve iki kızla ben Anthony'nin kuşkularını reddettik. Pansiyonda tek bir boş oda kalmıştı fakat içinde iki tane duble yatak vardı ve bizi getiren çok eski taksiyi geri gönderdik. Dışardaki bir asma çardağının altında uzun bir yemek yedik ve yine şarap içtik. Hava çok durgundu ve sonrasında, sessiz ve bezgin denizin kıyısında biraz sarhoş bir halde gezindik. Sonra Nell'le Jane yüzmek istedi. Ve evliliğe göre değil, cinsiyete göre iki çift halinde ayrılarak soyunduk. İki kızın suyun içinde yürümeye başladığını gördüm, sonra dönüp bize seslendiler. El ele, iki su perisi gibi duruyorlardı yıldızların ışığında. Bir an, Jane'in Nell'den üç dört santim uzun olmasına karşın, hangisinin hangisi olduğundan emin olamadım. Anthony Nell'in göğüslerini ve edep yeri kıllarını daha önce hiç görmemişti, diye düşünüyordum.

Kız, "Ah, bunlardan umut yok" dedi. "Utaniyorlar."

Dönüp suda yürümeye devam ettiler. Denizin uzun bir mesafesi çok sık bir şekilde devam edip gidiyordu. Anthony'yle ben peşlerinden yürüdük. Kızlar ilerimizde, göğüslerine kadar gelen suyun içinde duruyordu, sonra suya atladılar ve biri hafif bir çığlık attı. Sonra yüzüyorlardı. Birkaç saniye sonra Anthony'yle ben de suya atlayıp yüzerek onların yanına gittik. Kızlar ancak boy olan bir yerde durmuştu, denizin karanlıkta

fosforışıl olduğunu fark etmişlerdi. Her hareketin ardından mavimsi yeşil pırıltılar geliyordu. Daire halinde durup bu fenomenden söz ederken ellerimizi sakın suda hareket ettiriyorduk. Sonra Jane uzanıp Anthony'yle benim elimi tuttu ve Nell'in de boşta kalan ellerimizi tutmasıyla bir halka oluşturduk. Saçma bir şeydi, çocukçaydı, sanki rondo dansı yapacak ya da dönme dolap oynayacaktık. Sanırım bizi yavaşça dönmeye başlatan Nell'di. Suyun o derinliğinde ancak çok yavaş hareket etmek mümkündü. Vücudu görünmeyen dört tane kafa; temaslar suyun altında. Jane'in çıplak ayağının bana değdiğini hissettim ama kazara olduğunu biliyordum. Karşımda Anthony'nin gülümsediğini gördüm.

Belki sahilin arkasında, kara tarafındaki o güzel mezar duvarları, belki de tatilin sona yaklaşmış olması... hayır, bunlardan daha derin bir şey, gizemli bir uyum ve tuhaf bir şekilde bedendışı bir uyum... çıplak vücutlarımıza karşın. Hayatımda dinsel anlar çok azdır. Anthony'yle ikimiz –ve insan tiplerimiz– arasındaki derin fark benim orada birkaç an boyunca kendimi tarifsiz mutlu hissetmemdir; fakat onun, yani sözde dindar adam için bunun hafiften utanılacak bir gece yarısı şakasından başka bir şey olmadığını görüyordum. Ya da şu şekilde ifade edebilirim: O beni sevdiği bacanağı olarak görüyordu, ben onu çok sevdiğim kardeşim olarak görüyordum. Hem bir sonsuzluk hem de bir kayboluş olan bir andı bu... yoğun bir yakınlıktı ama çevremizdeki suda pırıldayan küçücük organizmalardan daha kalıcı değildi.

Sonraki yıllarda o birkaç ânı yapıtlarıma koymaya çalıştım tekrar tekrar... ve her seferinde çıkarmak zorunda kaldım. Bunun sayesinde, ateistlerin bile kendini Tanrı yerine koyma duygusuna ihtiyacını fark ettim. Ve yok olma duygusuna. Kaybolup giden Etrüskler gibi, biz de bir daha asla tekrar öyle bir araya geleme-yeceğiz. Belki de ben bunu biliyordum, o zaman da.

Dinamit

Hosteslerden biri beni uyandırdı, Londra'ya geliyorduk. Gidip yüzümü yıkadım; saatimi yeniden ileriye ayarladım. Döndüğümde Barney benim koltuğun yanında duruyordu.

“Dan, Margaret beni karşılayacak. Seni kente bırakabilir miyiz?”

Reddetmek isterdim ama kabalık gibi geldi. Gecenin o vaktinde onları bir şeyler içmek için eve çağırmam gerekmeyecekti. Uçaktan indik, birlikte pasaport kontrolünden geçtik ve bavullarımızı bekledik birlikte. Barney salonun diğer tarafından bir el arabası getirmeye gitti. Sanki gördüklerim gerçek değilmiş, kötü bir rüyadaymışım gibi hissediyordum, hâlâ tam uyanmamıştım. Barney geri dönerken gülümsüyordu.

“Ya senin harika bir kızın var ya da benim telepatik bir sekreterim.”

Geriye, Gümrük kontuarının ötesine baktım. Uzaktan görünen yüzler arasında Caro'yu seçemedim ama Barney “Margaret'in yanında” dedi. “Sanırım artık senin kendi nakil

aracın var.” Bir el sallandı ve ben de el salladım. Caro’ya çektiğim telgrafta, Heathrow’a kadar zahmet etmek bir yana, sen uyu, beni bekleme demiştim ona. Bavullar ağır çekim saçılmalarına başladı. Hiçbiri iyi bir duygu vermiyordu bana; ve kastettiğim şey bavul değil.

Barney’nin karısı hâlâ çekicilikten uzak, ufak tefek, hazır bir gülümseme ve makyajın altında yorgun ve solgun bir kadındı. Yaşını göstermiyordu; fakat o zamanlar bana hep anormal, Barney’nin kentliliğinin yanında varoşlu gibi gelirdi. Hiçbir zaman hareketli olmayan Muswell Hill’deki evlerini çok hayal meyal hatırlıyordum. Caro tuhaf bir şekilde endişeli görünüyordu, kuşkusuz, yeni işini bana söylememiş olmasından ötürüydü bu. Barney’e bir an bir bakış attı, o sırada ben Caro’ya sarılıyordum. Omuzlarından tutup sertçe uzaklaştırdım onu.

“Sanırım bazı emirler vermiştim.”

“Kendimin patronuyum şimdi.”

Tekrar sarıldım ona; ve Barney’nin sesini duydum. “Merak etme Caroline. Senin için mükemmel bir referans verdim.”

“Teşekkür ederim Bay Dillon.”

Caro’nun yanıtındaki hafiften alaycı tonu fark ettim; Barney’nin planlanandan önce, gizlice döndüğünün farkında.

“Dan, Margaret’i hatırladın mı?”

“Elbette.”

El sıkıştık, Barney’nin erken dönüşü üzerine kısa bir dörtlü konuşma oldu, “dünya ne küçük”ler... boş laflar. Dışarı çıktık, ben Margaret’le önden yürüdüm. Caro’nun Barney’ye bir görüşmenin nasıl geçtiğini sorduğunu duydum ama Barney’nin cevabını duyamadım. Onlar bizim yanımıza gelince Barney Caro’dan, ertesi gün onu “çaresiz” kalmadıkça aramamasını istiyordu.

“Ve döndüğümü kimseye söyleme Allah aşkına.”

“Tamam.”

Barney’dan, çok yakında bir gün öğle yemeği yememiz konusunda yeni bir ısrar; onları arabalarına bindirip uğurladık, sonra el arabasını Caro’nun Mini’sini park ettiği yere sürdüm. Caro arabasının kapı kilidini açarken durup onu seyrettim; daha önce görmediğim uzun bir manto giymişti. Ve somurtuyordu. Ben bavulları arka koltuğa sokarken kapıyı açık tuttu.

“Niçin geldiğini biliyorum. Dün annem söyledi.”

“Oxford’da mı?”

“Bücür çok fena kabakulak olmuş. Annem birkaç gün için Compton’a gitti.” Bücür, Caro’nun on yaşındaki yarı kardeşi, Andrew’nun oğlu ve mirasçısıydı; aralarında Mitfordvari* bir aile argosu oluşturmuşlardı. Doğrulup ona baktım.

“Şaşırdın mı?” Kız başını sallayarak onayladı ve gözlerini kaçırdı.

“Anthony için çok üzgünüm Caro. Ailenin geçmişine rağmen.”

“Biliyorum, Baba.”

Caro’un “baba”larının iki yanında ve sıklıkla belli belirsiz tırnak işaretleri olurdu; ama bu seferkiler bayağı bir vurguluydu. Şoför tarafındaki kapıya gitti ve kilidini açtı. Kıvrılıp arabanın içinde yanına oturdum.

“Bir zamanlar Anthony’yle çok yakındık.”

Caro ön camdan dışarıya baktı. Biraz ilerimizde Dillon’ların arabası hareket edip gitti.

“Tekrar bir araya gelmeniz için böyle bir şeyin gerekmesi bayağı bir üzücü geliyor.”

“Hayatım, senin aile kuşağının fikrince benim kuşağımın geri zekâlılar gibi davrandığını söylemeye geldiysen...”

“Ben seni sevdiğim için geldim. Tamam mı?”

Eğilip yanağından öptüm ve motoru çalıştırdı.

“Dün akşam Jane teyzeyi aradım. Senin telgrafını alınca.”

“Nasıldı?”

Hareket ettik. Vitesi kötü bir şekilde değiştirdi ve yüzünü buruşturdu.

“Kontrollü. Her zamanki gibi. Çoğunlukla benden konuştuk.”

“Biraz uykumu almaya çalışacağım. Sonra giderim.”

“Evet, senin geleceğini söyledim.” Caro durakladı. “Çok minnettar.”

“Zaten bir bahane arıyordum. Seni çok özledim orada.”

Kız bir an bir şey söylemedi ama hafiften bir gülümsedi.

“O kadın iyi mi?”

Bu sözün gelmesi gerekiyordu ve Caro’nun bunu bu kadar çabuk ortaya dökmesine sevindim.

* Nancy Mitford (1904-1973) İngiliz mizah yazarı. (ç.n.)

“Evet. Ama ben yine de seni özledim.”

“Onun çok parlak olduğunu söylüyorlar.”

Bir süre sustum. “Seni şoke etti mi bu?”

“Salaklaşma. Ben seni hep tek başıma sevmeye alışmıştım.”

“Şimdi de şoke olan benim.”

“Okulda hep en iyi arkadaşlarıma söylüyordum. Nasıl da yıkıyordun ortalığı.”

“Hidrojen bombası gibi mi?” Kız gülümsedi. “Öyle mi?”

“Ben küçükken ve sen beni Devon’da o büyük ecdat turuna götürdüğünde. Seninle annem hakkında ilk kez o zaman gerçekten düşünmüştüm. Annemin böyle hoş bir adamı niçin bıraktığını hiç düşünemiyordum.” Kız “Elbette, ben seni gerçekten tanımadan önceydi bu” diye ekledi.

“Sen bu kadar tatlı olmasaydın...”

Gülümseme devam ediyordu fakat altında sıkıntılı bir şey, söylenemeyen, bu takılmanın ardında gizlenen bir şey hissettim. Ağır giden bir kamyonu geçmek için hızlandı. M4 tüneline girdik.

“Peki Richard nasıl?”

“O bitti, işin doğrusu.”

Ona çabucak bir baktım. Kendini tamamen araba kullanmaya vermiş bir karanlıktı; ama sonra ağzını çarpıttı ve omuzlarını kaldırdı. Bir zamanlar onu ata bindiği dönemde, bir yarış pistinde gösteri atlayışı yaparken seyretmiştim. Başka yerlerde bulamadığı cesaretini toplamıştı.

“Ne kadar oldu?”

“Yaklaşık bir ay önce. Son mektubu yazdığımdan beri.”

“Başka biri?”

“Sadece...” ve yine omuzlarını kaldırdı.

“Zavallı Richard. Severdim onu.”

“Hayır, sevmezdin. O gerzek bir Eton’lu moruktu sence.”

Beni böyle yalancı çıkarması yeni bir şey değildi. Genç kız olarak hayata attığı ilk adımlar hakkında fikir yürüttüğüm zamanlarda huy edinmişti bunu; yani ben aptal olabilirim ama zaman zaman benimle geçtiğin gırgırlardan senin gerçek düşünceni anlıyorum demek istiyordu bana.

Caro “Ve haklıydın” dedi.

“Onun hakkında konuşmak istiyor musun?”

Tünelden çıktık. Uzun yolculuklardan ötürü kafam altüst olmuştu ve hiçbir yerde, bildiğim manzaralarda bile gerçeklik yoktu; çoğu kısmınızın hâlâ geldiğiniz yerde kaldığı durum. İngiltere'nin o korkunç nemli kış soğuğu.

"Aslında her şey Compton'da oldu. Hafta sonu için gitmiştik. Sanırım onun kendini müstakbel damat muhabbetine kaptırışını görmem bardağı taşıran son damla oldu."

"Bir hata mı bu?"

"O çok acayip dar kafalı. Dışardan görünenin altında. Harbiden iğrençti, her şeyin üstüne atlıyordu. Andrew'a deli gibi yaltaklandı. Sanki süt verimiyle, avcılıkla ve her şeyle çok ilgiliymiş gibi yapıyordu. Birden, onun ne kadar sahtekâr olduğunu fark ettim. Sadece bunlarda değil."

"O zaman onu sepetlemekte haklısın."

Talihsiz Richard, Caro'nun tam anlamıyla erkek eşdeğeri idi; hiç üniversiteye gidecek biri değildi. Ailesinin Londra'da ünlü bir yayınevi vardı ve yeteneğini miras aldığı belli olan ve pratikte görmesinin hiç gerekmediği eski İngiliz prensipleriyle ticareti öğreniyordu. Bir gün yönetmekte zorlanacağı, bayağı bozuk çalan alt kademe çalışanlardan hafiften solcu bazı fikirler edinmişti; yahut belki de evinde herhalde konuşulmayacak fikirleri bana satma gereği duymuştu sadece.

"*Nasıl* ilkindir hiç bilmiyorsun. Fleet Caddesi'nin beni yoldan çıkardığını söyleyecek kadar ileri gitti. Bir gün bana dilin sivrileşiyor dedi. 'İyice bir adileştin sen hanımefendi.' Bir cin şişesini fırlattım ona, kan beynime sıçradı resmen. Herifin küstahlığına bak." Caro "Ve gülme" dedi.

"Evin birazı sağlam kaldı mı?"

"Onun yerindeydi bu hadise."

"İyi. Asla kendi cinini atma."

Kız dudağını ısırды. M4'e giden yolu çıkıyorduk.

"Başından beri tanıyordun. Bana söyleyebilirdin."

"Geçmişteki, ideal partnerler bulma performansına göre..."

"Bir şeyler öğrenmiş olsan gerek."

"Çok geç."

Kız bunun üzerinde düşündü. "Evlenecek misin o kadınla?"

"Onun adı Jenny. Ve hayır. Evlenmeyeceğim."

"İfade tarzım öyle değildi de..."

“Biliyorum.”

Yanlış anlamalar; aramızda hep vardı. Caro’da bir şeyler değişmişti. Ama belki de yeni bir dünyada geçirdiği altı ayın normal sonucundan başka bir şey değildi bu. Onun Fleet Caddesi’nde bir yara aldığı yolunda bir fikir edinmiştim; ve aldığı yara onun savunması haline gelmişti. “İyice bir adi” lafını ben de kaldıramazdım; ama Caro’da yeni bir keskin dil, masumiyetten saldırganlığa doğru bir kayma vardı gerçekten. Beni sevmekle ilgili o espri altı ay önce mümkün değildi; eski kuşağın gerzekliğiyle ilgili dolaylı serzenişi de.

“Peki işin nasıl?”

“Seviyorum. Manyak zamanlarda bile.”

“Peki yeni patronun?”

“Onunla çalışmak zevkli. Bir sürü gırgır. Hayatımın yarısı telefonda geçiyor sanki.”

“Niçin bana yazıp söylemedin?”

“Biraz korktum sen... biliyorum o bir zamanlar senin için berbat bir yazı yazmış.”

“İyi yazılar da yazdı ama. Ve bu bir bahane değil.”

“Benim korkunç İngilizcem.”

Onun canını sıkan bir şey olduğunu biliyordum ve bunu ortaya çıkarmaya çalıştım.

“Önemli değil. Ben buradayım artık.”

Fakat onun akli hâlâ benim Barney’ye kızgınlığımdaydı anlaşılan.

“Aslında ben bu işi yarı kabul ettim. Ona daktiloda bir metin yazmam gerekti ve benim adımlı sordu.” Kız “Bunu geri çevirmem pek iyi bir şey olmazdı” dedi. “Tam bir terfi bu.”

“Elbette. Senin adına sevindim.”

Biraz sonra kız “Annem dedi ki, sen aslında onu hiç sevmemişsin” dedi.

“Bunlar Nuh Tufanından önceydi.”

“Uçakta konuştunuz mu?”

“Sohbet ettik. Eski zamanlar. Hep bunlar. Senin hakkında.”

“Aslında sana bayağı bir imreniyor.”

“Biraz öyle bir fikir edindim.”

“Cidden öyle. İmrenme yanlış kelime hatta. Senin yaptığın nerdeyse her şeye hayran olduğunu söylüyor.”

“Ve kendi yaptığı hiçbir şeye.”

“Kendine korkunç güvensiz. Derinde.” Bir şey söylemedim. “Bunların hepsi aynı, düşünemezsin, hepsi nasıl kendine acıyan tipler bunlar. Hepimiz fark ettik. Sekreterler. Ve rekabetler, biliyor musun, çok bayağı, A tutup B’den yarım sütun daha fazla kapmış ya da C patronlarıyla özel bir yemek yemiş ya da D’nin yeni bir rumuz resmi konmuş. El Vino’ya gitmezlerse ve her gün birbirlerini çekiştirmezlerse çıldırırlar. Aslında Bernard* çoğundan daha iyidir. Adam bunlara gülebiliyor hiç olmazsa.”

Barney gazetede daima gerçek önadını kullanırdı; şimdi benim de onunla konuşurken bu ismi kullanmamı tercih edeceği sonucunu çıkardım.

Caro, “Burası saçma bir şekilde köye benziyor aslında” dedi. “Herkes birbirini gözetleyip dedikodu yapıyor ve herkes herkesin her şeyini biliyor.”

Kendi kendime gülümsedim: Bu yeni bulunmuş yetkinlik ve nesnellik. Geçmişte Caro’yu kendi hayatımın parıltılı –ya da herkesin parıltılı gördüğü– tarafıyla etkilemeye çalışmamaya dikkat ederdim. Oxford’dan ne kadar narsisizm almışsam da, tümüyle sinema dünyasına has o son derece iğrenç farklılığı hayatımdan uzak tutmayı başarmıştım. Dairemdeki çalışma odasının duvarlarında kitaplar ve hâlâ birkaç ayna var; fakat o sonsuz dizili aynalar, çerçevelenmiş ödüller ve yaldızlı heykelcikler, posterler ve oyuncuların resimleri falan yok; ve aynı şekilde, Caro’yu da ünlü isimlerden uzak tutmuştum. Şimdi bunun gerçekten gerekli bir şey olmadığı kuşkusuna kapılmaya başladım.

Sonra ailevi şeylerden konuştuk, Anthony Enişteden, Jane’in ve çocuklarının neler yaptığından. Caro geçen yaz bıraktığımdan daha bir kızım haline gelmişti. Eve vardık ve bavullarımı Caro’nun arkasından merdivenlerden yukarı taşıdım. O zaman kendimi felaket uyanık hissettim; o berbat zaman farkı yapacağını yapmıştı yine. Jenny gün ışııyla dolu sekiz bin kilometre uzaktaki dairesinde, günlük çekimden sonra bir duş alıyordu belki, önünde henüz akşam vardı; yahut belki de hızlı davranmıştı ve Mildred’le konuşuyordu şimdi. Pılsını pırtısını toplayıp

* “Barney”, “Bernard”ın kısa ve samimi söylenişidir. (ç.n.)

Kulübe'ye taşınırken görüyordum onu; Kaliforniya'yı aramak için büyük bir arzu duydum; ve yok ettim. Memeden kesilme başlamalıydı.

Oturma odasında taze çiçekler, şöminenin yanında açılmamış bir şişe viski, Malvern suyu ve bir bardak vardı. Caro hayırlı kız evladı oynuyordu, elektrikli şömineyi yaktı ve bütün bu "evine hoş geldin" işaretlerini fark etmemi sağladı. Öptüm onu.

"Şimdi sen yatağa. Hak ettiğimden on kat fazlasını yaptın."

"Kahvaltıyı ne zaman istiyorsun?"

"İşe kaçta gitmen lazım?"

"Önemli değil. Bernard'la ikimiz resmen yokuz. Öğlene kadar orada olayım yeter."

"Muhtemelen pek uyuyamayacağım. Sen ne zaman kalkarsan o zaman uyandır beni."

"Yatağını ve her şeyini hazırladım."

"Sağ olasın. Ve beni karşıladığın için. Şimdi yaylan hadi."

Caro gitti, kendime bir viski koydum ve odada sağa sola baktım. Kanepelerden birinde yeni bir minder vardı. Ama yarından önce bakmayacağım bir yığın mektuptan başka yeni bir şey yoktu, ortalık aynen aylar önce bıraktığım gibi görünüyordu ve bu da beni düş kırıklığına uğrattı. Caro'nun kendine biraz daha çok özgürlük tanıyacağını umuyordum her ne kadar onun için "ev" in herhalde daima Compton demek olduğunu biliyorsam da... bir kulübenin yanında Versailles; kıyaslanacak gibi değil.

Orada sadece bir kez kalmıştım, Nell o şatonun sahibesi olmadan çok önce. Andrew yirmi birinci doğum gününde dillere destan bir balo yapmış ve Oxford'un bütün asortik öğrencileri sökün etmişti; otomobiller, atlı arabalar... Andrew'nun hayatının Bullingdon tarafından bir grup da dört atlı bir arabayla çıkagelmiş, birisi bir boru çalmıştı. Dört Hektar Compton (aslında dört bin hektara yakındı o günlerde) diğer kır evleri gibi çok büyük değildi belki ama yeterince görkemliydi; bahçeler, ağaçlıklar, sonsuz gibi gelen salonlar, tüm o genişlik ve zarafet. Benim bildiğim dünyalardan epey uzaktı. Sanırım o hafta sonu kutlaması o zaman bile bir anakronizm, eski günlere zımnen bir veda, Andrew'nun babasının savaş sonrası sosyalist zama-

neye karşı son bir tavrıydı. Bu davet kendi türünün son tam geleneksel tezahürlerinden biriydi herhalde; sadece balo değil, bir önceki gün açık havada yarıcılara ve köylülere verilen bir davet de vardı. Tenis, kriket, kroket, at gezintisi; sonsuz şampanya ve o günlerin tayınlarına göre muhteşem yiyecekler. Kırmızı üniformalı bir yerel orkestra, dev kayınların gölgesinde gümüş enstrümanları; bir bayrak direğine çekilmiş bir pantolon; ve zilzurna sarhoş Andrew. Anthony bile çok eğlenmişti Andrew'yu üniversiteden pek tanıımıyorsa da; biz daha ziyade kızlar için oradaydık elbette, Andrew'nun o zamanlar onlara karşı herhangi bir özel ilgi gösterdiği falan yoktu. Oxford'dayken onun seks yaşamı biraz esrarengizdi. Kızlarla beraber görünür ve sık sık Mayfair'de bir geneleve gittiği söylenirdi; ama daha ziyade kuş avına, tavşan avına gitmesi ve içki içmesiyle bilinirdi. Onun hafiften ibne olduğundan şüpheleniyorduk biraz; ve Nell'in onun yatakta "ümitsiz" olacağından kesinlikle emin olduğunu hatırlıyorum.

Caro'dan, evin ve eski *façons de vivre*'inin* diğer her şey gibi kötüye gittiğini –veraset vergileri yüzünden mülkün ciddi biçimde azaldığını, bahçelerin büyük kısmının sürülüp tarla yapıldığını ve Nell'in İtalyan bir çiftin ve köyden gelen gündelikçi bir kadının yardımıyla yetindiğini (ve bundan hiç durmaksızın şikâyet ettiğini)– biliyordum. Ama tıpkı bir zamanlar Andrew'ya o göçüp gitmiş dünyanın gözümde kalan bir anlık görüntüsü için imrendiğim gibi, Caro'ya da onun kalıntıları için imreniyordum yine de. Böyle dünyaları siyaseten lanetlemek iyiydi, hoştu; bundan kolay bir şey yoktu. Fakat Ezra Pound'un şiiri gibi bir şeydi bu. Felsefesini paramparça edebilirdiniz; ama dizeler ve imajlar yine de rahat bırakmıyordu sizi.

Oturup içkimi yudumlarken içimden yine her şey için Nell'i suçlamak geçiyordu ve yakın geleceği düşünüyordum. Nell muhtemelen çok yakında Oxford'da, Jane'in yanına dönecekti; ve başka ne türlü bir barışma gerçekleşirse gerçekleşsin artık ikimiz arasında içten bir barışma olabileceğinden son derece kuşkuluydum. Resmen ve yasal olarak suçlu ben olmama karşın yine de birincil neden olarak Nell'i görüyordum. Kuşkusuz, bütün boşanmalarda Adem'le Havva'nın durumu tekrarlanır.

* Yaşam tarzı. (ç.n.)

Yaradılış*, onlar Cennetten kovulduktan sonra neler olduğu konusunda, çocukları yoluyla bir ceset ve bir katil ürettikleri dışında, mezar kadar suskun. Bizim Habil'le Kabil'imiz tam bir affetmezlik oldu.

Davadan sonra yaklaşık üç yıl Nell'le neredeyse hiç konuşmadık. Bazen o Caro'yu Londra'ya getiriyor, genellikle de ben gününbirlik Oxford'a gidiyordum. Çocuğu teslim aldığım yerde ve geri getirdiğimde kızın kafasının yukarısından karşılıklı bir iki soğuk basmakalıp laf ediyorduk. Ben bir süre sonra ve salt insani nedenlerle daha sıcak davranmaya hazırdım ama Nell değildi. Sonra bir gün bana mektup yazarak, benimle Londra'da Caro olmadan buluşmak istediğini söyledi. Konuşacağı bir şey vardı. Nafakayla ilgili olduğunu düşündüm. Daha fazlasını verecek gücüm vardı ama bir savaş olmadan vermeyecektim. Nell hiç de yoksul falan değildi ve bunu bildiğimi biliyordu. Bir öğle yemeğinde buluştuk. Ama Nell etimden daha çok et koparmak için gelmemiştii. Andrew'la evlenecekti.

İlk tepkim Andrew'nun adını, duyduğuma inanmamışçasına tekrarlamak oldu. Boşandığımız günlerde onun babasının öldüğünü gazeteden okumuş ve manşetlere çıktığını görmüştüm; fakat ortak geçmişimizin kendini beğenmiş o genç ayyaşı hâlâ gözümün önündeydi; ağır ağır konuşan, fiyaka satan o katlanılmaz adam, o Kraliyet hovardasıyla Tony Lumpkin** karışımı... bütün bunların özetinden oluşan ve hepimizin en azından küçümser gibi görüldüğümüz tip de cabası. Herifin meziyetlerinden biri de bir tür rezillikti ve ona tahammül edilmesinin nedeni de buydu. Bu havadise karşı içgüdüsel tepkim affedilmedi ve Nell de ceza olarak bana nasıl karşılaştıkları konusunda, bunun altı ay önce, tesadüfen, Oxford'da gerçekleşmiş olması dışında bir şey söylemedi. Herif şimdi Nell'e çok âşık "olmuş"tu; "fantastik olarak da denebilir"di. Nell'in, ona çok âşık olduğunu falan hiç söylemediğini fark ettim. Onun ilgilendiğı şey daha çok görünüşte Andrew'ya "hayran" olan Caroline'i düşünmesi gerektiğiydi. Compton'da oturacaklardı.

Hiç inanılmayacak bir şey olsa da gerçeğı kabul etmek zorundaydım; ama bunun niçin bana böyle yüz yüze bildirilmesi

* Kutsal Kitap. "Tekvin." (ç.n.)

** Oliver Goldsmith'in (1728-1774) *She Stoops to Conquer* adlı oyunundaki hödük genç karakter. (ç.n.)

gerektiğini anlayamadım. Nell, Caro'nun benim kızım olduğu ve benim onun geleceğine "muhtemelen yetersiz" bir ilgi gösteriyor olduğum konusunda kısa bir konuşma yaptı; ve tartışılacak yeni parasal düzenlemeler vardı. Ben yüksekte atıp tutmalardan, fikir danışmaya bu birdenbire düşüşü yutmamıştım ve Nell'in yarı yarıya, benim müthiş öfkeleneyeceğimi yahut ona engel olmaya kalkacağımı bekliyor olmasından kuşkulandım; yahut belki de Anthony'yle Jane'in, gerçi o zaman benim kendileriyle her türlü temasını yasaklamışlarsa da vicdanları rahat değildi ve Nell'in bunu yapması gerektiğini onlar öne sürmüştü. Nell'in benimle barışmak için herhangi bir şekilde numara yapmadığından gayet eminim; daha ziyade, sanki bana gösterilmesi gerekiyordu ki, Nell benim yüzümden... ki bu da saçmaydı. Andrew zengindi, güzel bir evi vardı, baronetti; ve hatta Nell'e âşık olduğuna bile inanabilirdim çünkü önünde seçebileceği, kendi dünyasından bir sürü genç ve münasip taşra fıstığı olsa gerekti. Belki Nelly de aslında kendisinin oraya niçin geldiğini bilmiyordu. Çok endişeliydi, hayatının ilk önemli bağımsız kararını veriyordu ve ben ona daha şefkatli davranabilirdim.

Böylece Nell layıkıyla Bayan Randall oldu. Ondan sonra da sadece üç ya da dört kez, ayaküstünden öte bir şekilde bir araya geldik. Biri hariç hepsinde Caro da vardı ve mümkün olan en iyi şekilde davrandık. Diğerinde Andrew da vardı; Caro'nun geleceğiyle ilgili, bu kez okulu bırakmasının konuşulduğu son toplantıydı bu. Epey komik olmuştu çünkü gergin bir başlangıçtan sonra (biz iki erkek Oxford'dan beri hiç görüşmemiştik) Andrew'la ben, aramızda çok farklı hayat tarzlarının ve siyasi görüşlerin oluşturduğu engellere karşın ikimizin de gayet sevimli ve ilginç arkadaşlar olduğuna karar verdik. Andrew olgunlaşmış ve epeyi durulmuştu. Benim eski taşralı benliğim ondaki uyanık toprak sahibinden hoşlandı, onun henüz pek ölmemiş rezalet merakı da benim kendi tarafımdan sunduğum gösteri sektörü dedikodularına tam denk düştü belli ki. Oxford'daki eski günlerden konuştuk. Akşam çöker ve Andrew'la ikimiz hoş bir şekilde sarhoş olurken Nell giderek suskunlaştı. Andrew'nun benim Compton'a gitmemden memnun olacağını anladım; ve böyle bir akliselim ancak Nell'in cesedini çiğneyerek gerçekle-

şebilirdi. Sonunda Wheeler'dan ayrılıp vedalaştığımızda artık Nell'in onun karısı olduğuna çok memnundum.

Hep köprülerin altından geçen sular; ve orada dairede oturup viski içmeye devam ederken düşüncelerim Jenny'ye döndü yine. Onun sesini duymak istiyordum; yahut onun daha basit, daha cezasız bir şimdiyi hatırlatan sesini. Belki de Nell haklıydı, bu dairede daima bir umutsuzluğun, üstünkörü ve yanlış tercihlerin havası vardı. Gözlerimi dikmiş, telefona bakıyordum vazgeçmeye çok yakın bir halde. Sonra birden, gerçek şimdi kapıda belirdi yine: Uzun bir geceliğin içinde Caro. Bir sorun olduğunu hemen anladım. Güya yatmaya gideli en az yirmi dakika geçmişti ve şimdi kızda hem itaatsiz hem de azarlayan bir çocuk hali vardı.

“Uyuyamadım.”

“Bir viski iç öyleyse.”

Caro başını hayır anlamında salladı ama salona girdi. Pencerelerden birine gitti, perdeler çekilmemişti ve dışarıya dikti gözlerini.

“Caro?” dedim.

Üç dört saniye bir şey söylemedi.

“Bernard’la bir ilişki yaşıyorum baba.” Aşağıdaki sokağa bakıyordu. “Çok özür dilerim. Sana daha önce nasıl söyleyeceğimi bilemedim.”

Bir şok yaşadım ama duyduğuma inanmamışçasına bir şaşkınlık değildi; bunu kendim düşünüp de çıkaramadığım için aptallığıma şaştım daha ziyade. İkisi de benim gözümü boyamıştı ama yeteri kadar ipucu vardı.

Caro “Lütfen bir şey söyle” diye mırıldandı.

“Nasıl oldu Allah aşkına bu?”

Caro omuzlarını kaldırdı fakat arkasını döndü; nasıl olur bu? Ben aslında Caro’nun o herifte ne bulduğunu sormak istemiştim. Herif bence yaşının her senesini gösteriyordu ve hatta ben onun gibi görünmediğim için çok seviniyordum, böylesine pörsük ve bitkin, bedensel yönden böylesine tohuma kaçmış...

“Onun seninle beraber geri döneceğini bilmiyordum. Son konuştuğumuzda dönmesine daha iki gün olduğunu söylemişti. Birden görünce... onun karısını, kaçıp gitmek istedim. Fakat önce o beni görmüştü.”

“Kadın bilmiyor mu?”

Caro başını hayır anlamında salladı. “Sanırım kuşkulaniyor. Evlilikleri yıllardır boş halde.”

“Barney’yi seviyor musun?”

“Onun için üzüliyorum. Bilmiyorum.”

“Bu yüzden mi yazmadın bana?”

Kız başını sallayarak onayladı ve bir an, ağlayacak sandım. Gidip bir bardak daha getirdim, biraz viski koydum ve Caro’nun yanına gittim.

“Gel, otur.”

Beni kanepesine götürdü ve yanıma oturdu.

“Annen biliyor mu?”

“Hayır, ona... ona söylemesen iyi olur. Henüz erken.”

İkimiz de elimizdeki bardağa bakıyorduk.

“Bana niçin söyledin?”

“Çünkü hayatımın çoğunu sana gerçeği söylemeden geçirdim. Çünkü...” fakat omuzlarını kaldırdı yine.

“Bu konuda bayağı perişan görünüyorsun.”

“Sadece, sana böyle yapmış olduğum için.”

“Ve?”

“Bir de karısıyla böyle karşılaşmak.” Daha alçak bir sesle, “Bernard’ın haber vermeden geri dönmesi” diye ekledi.

“Onun ilk sadakatsizliğinin sen olduğunu mu sanıyorsun?”

“Ben her şeyden habersiz biri değilim.”

“Öyleyse sayıyı biliyorsun. Margaret... adam onu bırakmaz.” Sonra “Kim bilir neden” diye ekledim. Caro bir şey söylemedi. “Richard’ı bu yüzden mi bıraktın?”

Kız başını hayır anlamında salladı. “Onun olacağı aylar öncesinden belliydi.”

“Peki sen bu sayede mi onun sekreteri oldun?”

“Ben işimde gayet iyiyim. Bunun görülmemesi inanılır gibi değil.” Bana bir bakış attı. “Niçin böyle tuhaf geliyor?”

“Çünkü annen bir zamanlar aynı haksız alayı yapmıştı bana. Başka bir bağlamda.”

“Üzgünüm.”

“Hayatım, benim endişelendiğim şey senin steno yeteneğin değil.”

“De, hor gördüğün biri yanı.”

Caro gözlerini haliya dikmişti. “Ben onu kişisel olarak hor görmüyorum Caro” dedim sakince. “Yahut o dünyadaki diğer kişilerden daha fazla değil.”

“Ki bana girmemi öğütlediğin dünya bu.”

“Suçluyum. Ama senin bunu göreceğini umuyordum.”

“Bernard gibi. Senin hiç fark edemediğin kadar hem de.”

“Ama bunun içinde yaşamaya devam ediyor?”

“Bazıları kadar şanslı değil. Hepsinden önce de, doyurması gereken bir karısı ve üç çocuğu var üstelik.”

“Pekâlâ. Öyle olsun.” Caro inatla yere bakmaya devam ediyordu; at yarış pisti yine ama kız şimdi bir sonrasında hangi mânianın geldiğini unutmuş bir biniciye benziyordu. “Ondan niçin hoşlanıyorsun söyle bana.”

“Çünkü kederli. Ve kibar. Kendi başına. Ve minnettar.”

“Eh öyle olması gerekir.”

Caro bir süre sustu. “Ayrıca, onunla konuşabiliyorum.”

“Bu bir suçlama mı?” Caro başını hayır anlamında salladı ama pek inandırıcı değildi. “Haydi. Dök içindekini.”

“Ciddi konuş benimle.”

“Ne konuda?”

“Seninle konuşamadığım her konuda. Yahut annemle.”

“Ne gibi?”

“Birisinin ikinizi de sevebileceğini anlamıyor gibisiniz. Bütün hatalarınıza rağmen sevebileceğini.” Cevap vermeme kalmadan devam etti. “Biliyorum, annem belki şirretin tekidir, biliyorum sen de belki annemin düşündüğünün en az yarısı kadar bencil bir mikropsun. Sadece ikiniz değil. Bütün aile. Öyle çok şeyi yasaklamış ve gömmüşüz ki.”

“Neler olduğunu biliyorsun.”

“Söz ettiğim şey geçmiş değil. İkinizle ilgili duygularım. Şu anda.”

“Peki Bernard dinliyor mu seni?” Caro başını sallayarak onayladı. “O ne kadar ciddi peki?” Kız bir şey söylemedi ve konuşması için dil dökmem gerekti. “Bu laf sana çok eski moda gelmiyorsa tabii.”

“Kendini suçlu hissediyor... karısından ötürü.”

Bundan kuşkuluydum; ya da böyle bir suçluluk duygusunun, yahut ahlaklılığın Caro'nun ifade ettiği gibi masum olamayacak kadar çekici ve ustaca bir numara olduğunu düşünüyordum.

"Peki ya bir gün artık suçlu olmadığına karar verirse?"

"Kendimi kaybetmiş değilim ben. Öyle bir şey değil bu."

Bir sessizlik oldu. Ben kendi bardağımdan içiyordum, Caro'ysa kendininkine hiç dokunmamıştı.

"Bana edeceği telefon bununla mı ilgiliydi?"

"Bunu tartıştık. O senin neler hissedeceğini biliyordu."

"Ya sen?"

"İlk başta bilmiyordum."

"Ve benim tutunacak bir dalım yok, öyle değil mi?"

"Bunun onunla bir ilgisi yok. Hiç hem de."

"Emin misin?"

"Baba, senin hâlâ çekici bir erkek olmaktan utanmıyorum. Biliyorum ki sen Andrew olamazsın."

"Ne demek bu?"

"Senin bütün o dünyayı küçümsediğini de biliyorum. Fakat Andrew senin hiç olamayacağın kadar iyi bir baba." Caro "Bu belki de sırf her zaman varolduğundandır" diye ekledi. "Ve annemi idare edebiliyor."

Bir süre sustum.

"Sen benim her şeyi küçümsediğimi sanıyorsun galiba Caro."

"Sen herkesin senin gibi düşünmesini ve hissetmesini istiyorsun." Kız "Seni suçlamıyorum" diye ekledi, "Fleet Caddesi konusunda muhtemelen haklısın ama..." başını salladı yine.

Kariyerimi mi yoksa mizacı mı suçladığını bilmiyordum; yeni bir suçlama değildi ama daha önce hiç böylesine rahatsız edecek kadar açık söylenmemişti. Tek tesellim, Caro'nun içindeki bir kuşkuyu gizliyor olması gerektiği idi.

"En azından, evlendiğin zaman birden çok çocuk yapacağına söz verir misin?"

Gözlerime baktı dikkatle. "Niçin söyledin bunu?"

"Çünkü tek çocuklar daima çok içine kapanıktır. Fakat öte yandan da, başka birinin onlara gerçekten ihtiyaç duyabileceğini düşünemezler. Başka birine hiç tahammül edememeleri kadar basit bir şey değildir bu."

“Ben sadece senin yapıtlarını kastetmiştim.” Ancak üzgünce ve hafifçe gülebildi. “Neyse seni değiştirmek için çok geç artık.”

“En azından, bir şey üzerinde mutabık kaldık bari.”

Bardağını bana geri verdi. “İstemiyorum bunu.” İçindekini benim bardağa döktüm ve Caro kalkıp şömineye gitti, sırtı bana dönüktü.

“Bernard sana bunu kendisi söylemedi diye kızdın mı?”

“Bunun zor bir şey olduğunu anlıyorum. Yalnız, kendini bana acıklı bir başarısızlık diye satmak için bu kadar çabalamasaydı keşke. Kimi kandırmaya çalışıyor bilmiyorum.”

“Bence biliyorsun. Sen hiçbir zaman...” ama cümlenin gerisini kesti.

“Devam et. Gerçeğin zamanı geldi.”

“Sen kendi meslek hayatını pek övmezsın.”

“Bunun baş nedeni de, sinema diyarında hiç eleştirilmeden hayran olunmaya alışmış bir sürü tip görmüş olmamdır.”

“Beni nasıl kandırdığını daha yeni fark ettim. İşyerinde birçok kişi senin kızın olduğum için çok şanslı olduğumu sanıyor.”

“Hayata gazete kupürleriyle bakış bu.”

Caro bir süre sustu. “Bernard’ın yakınması çok daha inandırıcı. İnsanlar hep ona saldırıyor. Sana kimse saldırmıyor.”

“Tatlım, tüm bunlar benim dediğimi kanıtlıyor. Orta yaşlı erkekler olgun ve bilgili falan görünür. Ama senin ya da Jenny’nin yaşında bir sevgilileri varsa hiç öyle değildirler. Derinde, hüsrana uğramış birer yeniyetmedir onlar hâlâ. Ürkmüş halde kaçarlar. Bir panik içindedirler.”

“Sen niye paniktesin ki?”

Caro bunu utangaçlıkla saldırganlığın tuhaf bir karışımıyla söylemişti. Ama bana dokunaklı geldi; aramızdaki yarığı çok net bir şekilde gösteriyordu. Jenny’nin aynı durum karşısında soğuk tahammülsüzlüğünü hatırladım. Aralarındaki üç yıllık falan yaş farkını hesaba katarak bile Jenny yine de ondan çok daha zeki ve daha bağımsız bir kızdı; ama babalarla kızları enseste sevk edebilecek şeyi hissettim hafiften... o, söylenmeyenin söyleneni ortaya dökme, muğlak bir karmaşıklığın yerine bir basitliği koyma ihtiyacını.

“Başka bir gün konuşacağımız bir şey bu. Ya da başka bir gece.” Yüzüne bakınca, benim onu başımdan savdığımı düşündüğünü fark ettim. “Caro, Jenny çok şey görmüş biri. Bir çeşit... zırhı mı var ne? Ama senin incinmeni istemiyorum. Buna alışmanı. Hepsi bu.”

Bir çıkmaza girmiştik sanki. Caro, Freud’dan –ve hatta klasik trajediden– son derece habersizdi. Onun kültür dünyasının dar sınırlarını ve İngilizlerin televizyon manyaklığını düşününce, onun açısından Barney’de daha güncel bir çekicilik olduğunu tahmin edebiliyordum. Barney’nin adı herkesçe biliniyordu; ve özel yaşamda Caro’ya gösterdiği palyaço suratının da kitlelere karşı kamera karşısında takındığı liberal entelektüel yüz kadar inandırıcı olduğunu tahmin ediyordum. Böylesine cahil –ayrıca muhtemelen derinlerde bir koruyucuya muhtaç– birine hem muhteşem hem de hassas görünmek çocuk oyuncağıydı. Benim iyi hal kağıdımın daha temiz olması sadece, Jenny’nin doğuştan gelen kuşkuculuğu ve hıçkırıkların sesi fazla yükselirse bunu sakınmamakta kararlılığı yüzündendi.

“Benimle konuştuğunu söyleyecek misin ona?”

“Söylemem gerekir, öyle değil mi?”

Sonra yine sessizlik. Benim sessizliğim yanıtsız sorularla boğuşarak geçiyordu: Barny yatakta nasıl, onu buraya getirdin mi, kaç kişi biliyor bunu... Caro güzel bir kız, işin bedensel bir olaya dönüşmesi için yeterli bu fakat o işyerinde onun kadar güzel görünen –ve en azından Barney gibi erkeklerin gözünde yatak dışında da çekicilik yaratacak bir üstünlüğe sahip– en az on-on beş kız olsa gerek. Öfkem giderek arttı ve neredeyse telefona sarılıp onunla kozlarımı hemen orada paylaşacaktım. Sonunda kalkıp viski şişesine gittim yine. İçimden Caro’ya sarılmak geliyordu ama bana yanlış, aldatıcı geldi.

“Niçin söyledin bunu bana Caro?” Kız yere, şömineye bakıyor, bir şey söylemiyordu. “Bu sırrı saklamaya devam edebilirdin.”

“Ve senin canını sıkmazdım, öyle değil mi?”

“Çok kötü bir darbe bu.”

“Affedersin.”

“Öyleyse söyle bana.” Kız yine suskundu. “Bu konuda bir şey yapmamı istiyor musun?”

“Beni anlamamı istiyorum sadece, sanırım.”

“Ve sana rızamı vermemi, öyle mi?”

Kız öteye döndü.

“Jenny McNeil neden âşık oldu sana?”

Surlarda patlayan dinamitin gücünü hissettim o zaman.

“Aşk tam uygun sözcük değil.”

“Öyleyse, hangi sözcüğü kullanıyorsan.”

“Yani sen de onu mu kullanacaksın?” Biraz fazla ters olmuştu bu ve hemen devam ettim. “Jenny’yi biraz hayat atmış oraya. Kendini yalnız hissediyordu. Ve benden daha genç erkeklerle yaşadıkları pek de az değil.” Sonra da “Ki hepsi de Richard gibi falan değil, anlıyorsun” dedim.

“Farkındayım.”

“Kızgın değilim Caro. Eğer sen mutluysan.”

“Mutluydum. Bugüne kadar.”

“Bunu atlatacağım. Bana biraz yardımcı olmalısın.”

Kız başını sallayarak onayladı, sonra dönüp bir koltuğun koluna oturdu.

“Sana başka bir şey söyleyeyim en iyisi.”

“Nedir?”

“Bugün öğleden sonra hep dairelere baktım. Sanırım gücümün yeteceği bir daire buldum.”

Bunu duyunca kızmak istedim ona; bir Amerikan Yahudi’si yahut işçi sınıfından bir baba olmayı, yani kendini İngiliz orta sınıfının o berbat, gerçek duygusunu asla göstermeme ya da söylememe tuzağına kısıp kalmış hissetmeyen biri olmayı çok isterdim. Kesinlikle hissediyordum, tam hızla kapılacaktım... ya da hiç kapılmayacaktım.

“Mümkün olan en kısa zamanda Thorncombe’ye gideceğim.”

“Sanırım ben de olsam giderdim.”

“Nerde bu daire?”

“Parliament Hill civarında. Kentish Town aslında.”

“Bayağı pis bir yer, öyle değil mi?”

“Çok güzel bir ev.”

“İzin ver ben de...”

“Epey para biriktirdim. Burada oturmakla.”

Bu konuda biraz tartıştık ama Caro kararından dönmüyordu;

ve “Kentish Town”ın kısmen sembolik bir şey olduğunu fark ettim; reddettiği şey sadece babası değildi. Ayrıca, oranın Muswell Hill yolu üzerinde olduğunu da hatırladım. O daire birkaç hafta boş kalmıştı anlaşılan. İçi döşenmişti ama Caro bir masa ve birkaç şey “ödünç almak” istiyordu. Belki de bana hâlâ ihtiyaç duyulduğunu hissetmem için en azından küçük bir şans vermek istiyordu yani. Sonra bir sessizlik ama çok kısıydı ve söylenecek çok şey vardı. Kalktı ve son gardını aldı; gelip karşımda durdu, sarsakça eğilip yanağımdan öptü. Bir süre ona sarılmama izin verdi. Sonra dönüp odadan çıktı.

Kestik.

İleriye Geriye

Altı saat sonra, buz gibi bir Londra kış sabahının saat onu, her yerde soğuk ve nemli bir sis; sonunda biraz uyumuştum ama Caro gelip kapıma vurduğunda henüz yeterli değildi. Öylece yatmış, uzun yolculuk sonrası şaşkınlığın bir sonraki aşamasını yaşıyordum: Ben Londra'dan hiç ayrılmadım, Kaliforniya bir rüyaydı. Gerçek gibi gelen depresif rüyalar, endişeli rüyalar görmüştüm herhalde ama hatırlamıyordum ve nedeni belki de gerçek endişelerin gri günüşiğiyle sel gibi geri gelmesiydi; Caro'nun verdiği haber, o gün daha sonra Oxford'da yaşanacak sıkıntı, Jenny'yi aramaya çalışmam gerek, sonra David Malevich'i, bekleyen bütün o mektuplar, muhasebecim, dışçım... bir sürü aşırı gerçek.

Caro yardımcı oldu. Kahvaltı tam bir ziyafetti, o Kontinental* saçmalığı değil; elektrik ocağının oradan göz ucuyla, hafiften alaycı bir bakış. Caro "dün geceyi" düzeltmeye çalışıyordu, öyle diyordu ve uzlaşma kolaydı. Ben yemek yerken masada daire

* Tost ve kahveden oluşan hafif kahvaltı. (ç.n.)

hakkında yeni bir şeyler söyledi ve ben de bunu doğal bir şey olarak kabul etmeye çalıştım: Kızcağız kendi yoluna gitmek, diğer kızlar gibi yaşamak istiyor. Barney'den hiç söz etmedik. Ona Jane ve Anthony hakkında sorular sormaya başladım. Son iki yıldır onu çok açıkça değilse de en azından heyecansız bir şekilde Compton ve sakinleri hakkında konuşturmuştum fakat aynı şey Oxford'daki akrabaları için geçerli değildi. Caro'nun kuzeni o üç çocuğa neler olduğunu biraz biliyordum; ama Jane'le Anthony'nin neler yaşadığı konusunda kafamda hiç de net bir resim yoktu. Gerçi Caro Anthony konusunda şaşkınlığını belli etmişti; adam bazen öylesine tuhaftı ki, ciddi mi söylüyor yoksa şaka mı yapıyor her zaman anlayamazdınız ama Caro'da ikisine de karşı kuvvetli bir ilgi sezmiştim. Ona daima tıpkı kendi kızlarıymış gibi davranıyorlardı, hissetmişti bunu. Onun fikrince Jane Teyze Katolik mevzusuna "gitmiş"ti ama "konuşulmayan bir şey"di bu. Jane teyze müthiş etkin, diyordu, bir sürü komite falan var, annemden çok daha faal, müthiş iyi yemek yapıyor, evlerini çok seviyorum. Anthony enişte hâlâ orkidelerle bozmuş; iki yahut üç yıl öce Compton'da bulduğu bir tane vardı ama Caro adını hatırlamıyordu.

Caro'nun ettiği tüm o lafların arasında, Jane'in Anthony'den çok daha fazla değiştiği izlenimini aldım. Belleğimde Jane'in ev işleriyle ilgili yönü hakkında kalan sadece, yemeklere karşı baştan savma bir yaklaşımdı ve Jane'i sol davalar için önemli komitelerde düşünemiyordum bile; solla ilgili ayrıntıyı da Caro'nun Andrew'la ilgili bir lafından yakaladım; onun bazen Jane için senin "Kızıl teyzen" demesinden... gerçi pembenin en belli belirsiz tonunun bile Andrew'ya kızıl geleceği kuşkusuzdu tabii. Edindiğim son resimse, Caro'nun gözüyle, kendi annesinin mizacı ve zaman zaman zorbalığıyla gayet iyi bir kontrast oluşturan, canlı, hayatını iyi düzenlemiş ve serinkanlı bir kadındı.

Caro saat on birden hemen sonra çıkıp giderken bana Oxford'dakilere iletmek üzere mesajlar verdi. Onu o gece araya çağıma söz verdim; ben oradan döner dönmez bütün bir akşamı birlikte geçirecektik. Öpüştük. Sonra pencerede durup onun aşağıdaki sisli caddenin karşısına geçen ve Metro durağına

doğru yürüyen belli belirsiz figürünü seyrettim. Dönüp el salladı, ben de salladım.

Sonra gidip onun odasına baktım; daha bebekken yattığı odaya, gerçi o günden beridir iki yahut üç kez yeniden dekore edilmiş olsa da. Oldukça hüznünlüydü, Jenny'nin Los Angeles'taki dairesi gibiydi bir şekilde; kişisellikten arınmış ve geçici, gereğinden fazla tertipli bir hava, sanki hâlâ bir pansiyonda yaşıyormuş gibi. Giysilerde, kozmetiklerde bir dağınıklık yok, onun yaşında bir öğrencinin odasında görülebilecek hiçbir çerçöp yok. Kitap yok. Yaşlı bir araba beygirinin tablosu, eskimiş ve çerçevesiz; ben Kaliforniya'ya gitmeden hemen önce bir cumartesi sabahı Portobello Caddesi'ndeki bir sergiden almıştık. Compton'daki ailenin Caro'nun tuvalet masası aynasının kenarına tutturulmuş birkaç resmi vardı; ve benim gönderdiğim, Abe'nin Kulübe'sinden bir resim gördüm. Sanıyorum Barney'nin eve geldiğini gösteren bir kanıt arıyordum... ya da mektuplar, bilmiyorum. Ama hiçbir çekmeceyi açmadım. Aradığım aslında Caro'ydu.

Compton'daki odası da böyleydi herhalde; bildiğim, Thorncombe'deki diğer odası kesinlikle böyleydi. Tüm o girişimiyse, en azından Caro açısından, bir başarısızlık saymak zorundayım; daha karmaşık olsa da, benim kendi dinamitimin yol açtığı diğer bir başarısızlık.

Caro 1960'ların başında bir Paskalyada tüm bir hafta kalmak üzere bana gelmişti. On bir yaşına yeni girmişti ve o zamana kadar hiç bu kadar uzun süreyi birlikte yalnız geçirmemiştik. Bu yüzden endişeliydim ve sanırım o da öyleydi. Birlikte Londra'da çok tatsız bir ilk gün geçirdik; ve sonra nedense konu büyükkanneler ve büyükbabalara geldi. Anlaşılan, Caro birden, benim tarafımda daha önce hiç görmediği iki kişinin olduğunu hatırlamıştı. Ona biraz benim onun yaşındayken hayatımdan söz ettim ve bir merak kıvılcımı, ilişkimizde yeni bir ilgi fark ettim. Londra'da geçireceğimiz bir hafta için muğlak bir şekilde tasarladığım programdan, müzelerden, çocuk filmleri ve tiyatrolarından derhal vazgeçtim. Ona hemen o anda, Devon'da yapılacak, onun deyişiyle "büyük ecdat turu"nu teklif ettim. İlk önce, küçük kızların tuhaf ciddiyetiyle hafiften bir şaşırıldı ama sonra bu fikirden ötürü öyle bir heyecana kapıldı ki, bunu daha

önce niye düşünmedim diye kendimi tekmeleyesim geldi. Oraya babam öldükten sonra sadece bir kez, altı yıl önce Millie Halayla buna benzer bir gezi sırasında gitmiştim. Sanıyorum yıllardır bilinçaltıma musallat olup kalmıştı. Ama şimdi birden, beni çeken şeyin belli ki Caro'yu da çektiği belli oluyordu. Bu hâlâ bir şakaydı aslında; Devon benim zihnimdeydi, yahut öyle düşünüyordum. Her yıl o günkü mahalle rahibine annemle babamın mezarlarının bakımı için beş pound gönderiyordum; ve böyle bir parayı vererek orasını unutulmaya itebileceğimi sanacak kadar aptaldım.

Sonunda kiliseye gittik ve Caro'nun büyükannesiyle büyük-babasının mezarlarının önünde durduk. Caro hem sıkılmış hem üzgün görünüyordu... ve ben onu biraz güldürdüm; her Pazar oturup dinlemek zorunda kaldığım vaazlar, haç panosundaki Havariler ve Din Büyükleri, Cumae Kibesi ve bütün bunların küflenmiş saçmalığı falan. Ama mezarlarda beni hü-zünlendiren bir şey de vardı. Bir zamanlar baharın o günlerinde annemi halı gibi örten yabancı çuhaçiçeklerini ve acıbakla çiçeklerini yıllardır ilk kez hatırladım.

Papaz evine uğradık. Dışarıdan eskisi gibi görünüyordu; fakat eski mutfak bahçesi gitmişti ve bütün meye ağaçları. Şimdi onların yerinde yeni bir köy salonu ve çeyrek dönümlük bir asfalt meydan vardı ve bir an, sanki kiliseyi buldozerle yıksalar bunun kadar günah bir şey olmazmış gibi geldi bana. Evin etrafındaki eski bahçenin birazı kalmıştı ama pek usta ellere düşmediği belliydi. Fakat *Osmanthus* hâlâ çiçek açıyordu, mersin ağacının, *Trichodendron*'un dalları sarkan kırmızı tomurcuklarla doluydu... ve hatta Caro'ya ve yeni rahibin karısına onların adlarını söyleyerek hava bile attım.

İkimiz için Torquay'daki bir otelde yer ayırmıştım ama Caro'yu oraya götürürken –onun için değil, kendim için– Thorncombe'ye uğradım. Satılık olduğunu böyle öğrendim. Orası boştu ve Caro'nun oraları bir dolaşmak isteğine razı olmakla çok kötü bir hata yaptım. Caro yaşadığı o büyük kır evinden ötürü orayı sevdi; bense şaşırdım ve çok etkilendim... o bunun nedenlerini hiç bilmiyordu; ikimiz bahçede dolaşır ve pencerelerden içeriye bakarken ona bir zamanlar orada yaşamış insanlar hakkında biraz söz etmiştim sadece. Keşke sen böyle

bir yerde yaşasaydın dedi; kendisinin bir midillisi olurdu, ben kiliseye giderdim yine –çok büyük bir sıçrama yapıp o günlerden çok uzaklara gitmiştik ve kız benimle nasıl oynayacağını yavaş yavaş öğreniyordu– güldüm ve ben de hafiften oynadım onunla; burayı belki de sırf onun için alacaktım. Sözlerimde en ufak bir ciddiyet olmadığını biliyordu ve ben de öyle biliyordum gerçi laf arasında Caro’nun benim Londra’da yaşamamdan hoşlanmadığını öğrenmişsem de. Çıkarken, yolun kenarındaki tabloda mezar tarihini gördüm.

O gün akşam onu yatırırken mezarın tarihi de, o günün gizli derinlikleri de hâlâ aklımdaydı. Divana oturup bir kitap aldım fakat okumuyordum. Yetişkinlik hayatımızda yanımızda taşıdığımız, çocukluk ve yeniyetmeliğimizin o duygu yüklü haritasındaki bütün önemli yerler gibi, Thorncombe’yi bunca yıldan sonra ilk görüşüm de düş kırıcı olmuştu. Ev bütün o yeşil gizemini, saklılığını, büyüsunü yitirmişti; cüceleşmiş, sıradanlaşmış gibiydi; belki de yanımda Caro’nun olması ve kızın benim için biraz kutsal bir şeye karşı masumca ama pek içinden gelmeksizin hayranlık göstermesi yüzündendi bu. Başka birtakım etkenler de vardı tabii: Ben de Londra’dan sıkılmıştım, bir yıldır seyahat ediyordum. Çekilecek, dinlenecek bir yer ihtiyacı hissetmeye başlamıştım... şeytana uydum. Ama sonra bütün dezavantajları fark ettim ve gerek yaptığım seçimler gerekse kariyerim yüzünden köklerini yitirmiş biri değilmişim gibi yapmanın boşuna olduğunu gördüm; Papaz evinde bir fincan çay içerken, insanın hâlâ hatırlandığı bir yere çok farklı bir kişilikle geri dönmesindeki budalalığı fark ettim. Bir tarafında Caro’nun uyuduğu yatak odasına gidip yatağıma yatarken bu fikirden tümüyle vazgeçmiştim.

Ertesi gün arabaya binip daha batıya gittik ama yolda orasıyla ilgili küçük şakaya devam ediyorduk. Caro gerçekten istiyorsa ben orayı alacaktım; ve Caro da sahiden istiyormuş gibi yaptı. Bunun hiç olmayacak bir dilek olduğunu biliyordum ama bizim için hiç de anlamsız değildi. Caro’yu bana bir yahut iki kez garipseyerek bakarken yakaladım ve yakalanınca kızardı; ve bunun neyle ilgili olduğunu da biliyordum. Londra’ya döndük, o evine gitti ve ben onu eskisinden çok daha fazla özledim. Caro’nun mezarlıkta, benim yanımda, o sarı yosun bağlamış

taşların ne anlama geldiğini bilmeden dururkenki hali hiç gözümün önünden gitmiyordu; ve kendimi gördüm onda.

Mezattan bir hafta önce trene binip Newton Abbot'a gittim, bir taksi tuttum, emlakçılara, sonra dosdoğru Thorncombe'ye gittim. Hava kapalıydı ve ben oradayken yağmur çiselemeye başladı. Yorgun hayaletler, bomboş odalar. O gece Newton otelinde yatarken, olmayacak bir şeyin peşinde koştuğumdan az çok emindim. Fakat ertesi gün güneş daha parlak doğdu ve ben oraya son bir şans verdim. Meyve bahçesinde dolaştım, arkadaki kayın koruluğundan geçip tepeye çıktım ve eski büyüünün birazı yavaş yavaş geri geldi. Ben mülkle birlikte satılan on iki hektarlık çayırılığı istemiyordum ama emlakçı bana, bu arazi daha sonra kolayca satılabilir ya da kiraya verilebilir demişti. Binalara çok para harcamak gerekiyordu. Briketten yapılmış iğrenç domuz ahırlarından kurtulmak lazımdı, aynı şekilde çirkin görünen bir ambardan da. Ama bahçe kapısı hâlâ harika görünen eski çiftlik evinin ve arkasındaki çok eski iki taş ahırın nasıl dönüştürülebileceğini gözümün önüne getirmeye başlamıştım.

Sonunda paramı bu işe yatırmama yol açan şey tamamen romantik bir nostalji değildi; bir o kadar da, bunca şeyin harabeye dönmesine göz yumulmasına karşı bir öfkeydi. Emlakçının konuşmasında bile özür dilercesine bir tını sezmiştim. Ciddi çiftçilerin ilgilenemeyeceği kadar çok arazi satılığa çıkmıştı; diğerlerinin birçoğu da özel alıcıların ilgilenemeyeceği kadar harap haldeydi. Bu arada bina sanki yaşlı bir çiftlik köpeği gibi duruyordu –rasgele bir benzetme değildi bu, tüm varlığımın o eve yerleştiği ve yerinin orası olduğundan kuşku kalmadığı yaz mevsiminden hatırladığım böyle bir köpek vardı– Sadık adında, patlak gözlü, yaşlı bir Gal çoban köpeği ve yaşlı insanlar gibi, av tüfeğinden sakınırdı. Sonra, sadece bir kesme işi bu, dedim kendi kendime, makaslanması ve yeniden yazılması gereken, esasen iyi bir sahne. Ve Caro: Verdiğim bu para seni seviyorum demek.

Caro oraya gelip kaldı tabii, hatta tatillerini orada geçirdi, arkadaşlarını getirdi ve bir vagonla Compton'dan kendi midil-lisini de getirdi; ama bu arada gelen ergenlik ve gösterişli yatılı okul kızın on bir yaşının masumiyetini feci şekilde bozdu. Caro

tuhaf bir şekilde bizden uzaklaşmış gibiydi hatta. Caro için orası en iyi ifadeyle sıradan, sevimli bir yerdi; en kötü ifadeyle de çok sıkıcı ve –üvey babasının tabiriyle– “hikâyeden” bir yerdi; ve o zaman ben de anlaşılan, orası konusunda çok ciddi değildim. Caro hiçbir zaman oraya ait değildi; aslında, benim kızım olduğunu keşfetmesiyle gelen o kısa ilk tutku dışında orayı hiçbir zaman çok sevmemişti. O son yılda evi biraz daha çok kullandık ama ben yine de Caro’nun oraya zorla geldiğini hissediyordum. Orası onun evi değildi. Kız oraya bir kez olsun kendi başına, ben yokken gitmemişi.

Caro sekreterlik kursunu bitirince, onu benimle birlikte Kaliforniya’ya götürmeyi ciddi şekilde düşünmüştüm. Ama Thorncombe fiyaskosunun anısı ortadaydı ve onun kendi ayaklarının üzerinde durması ve Londra’da kendi geçimini sağlayacak bir iş bulması (yahut en azından bu yoldan geçmesi) lazımdı; onu benim ister istemez kendi kaderine bırakmak zorunda kalacağım tümüyle yabancı bir çevrenin ve kültürün içine atmak istemiyordum; bir de o zamanlar Richard’la bağı ve –sonuncu ama son derece önemlisi de– bu fikre karşı dişiyle tırnağıyla savaştığını bildiğim Nell sorunu vardı. Nihai kararım da bencilceydi: İçimdeki, çoluk çocuk engelinden şiddetle nefret eden varlık, Jenny’yi önceden tahmin etmemişse bile, Caro’nun ayak bağı olabileceği durumları düşünüyordu. Sanıyorum, eğer Caro gelmek istediğini sadece bir ima bile etseydi... fakat etmedi.

Şimdi oturma odasına döndüm ve durup dışarıdaki sise bakarak, Oxford’a arabayla gitme riskine mi girsem yoksa trene mi binsem diye karar vermeye çalıştım. Caro’nun dediğine göre, radyoda sis uyarıları yapılmıştı. Buluşma gözümde büyümeye başladı. Nedeni, neler olacağını, söyleneceğini ve yaşanacağını bilmiyor olmam değildi. Hayatımın rahatsızlık verebilecek birçok kritik ânında olduğu gibi, olayı sınırlı bir şekilde gerçekleştirmeden önce sanki neredeyse tümüyle yaşamışım gibi bir sürü varyasyon yaratabilirdim. Gerek kişisel ve kafada, gerekse kamuoyuna açık ve gerçek anlamda her türlü yazarlık, koşullandırılmış geçmişten ve gelecekte bir kurtulma girişimidir. Ama hiperaktif düş gücü yazarlık için ne kadar yararlıysa, gerçeğe hazırlık için o kadar zararlıdır. Kafamda anlattığım –ve

anlatmadan duramadığım- şeyleri söylememem gerektiğini bilirim.

Nihayet, içimde yarattığım pratik bir Amerikalının içe kapalı İngiliz'e karşı sabrı tükendi ve Kraliyet Otomobil Kulübü'ne telefon etti. Arabayla yolculuğu tavsiye etmiyorlardı; ben de tren saatlerini buldum. Sonra, kendime düşünmek için daha fazla zaman bırakmadan, Caro'nun bana verdiği Oxford numarasını aradım. Yabancı aksanlı bir kız açtı. Bayan Mallory evde yoktu. Fakat adımı söyler söylemez, konuşmasının resmi tonu yumuşadı. Bayan Mallory hastanedeydi ama benim arayabileceğimi söylemişti. Beni bekliyordu, bir oda hazırlanmıştı. Ben söylemeye çalıştım, benim için bir otel pekâlâ... ama hayır, hayır, Bayan Mallory sizi burada bekliyor. Genç kadın ya da kullandığı dil bu konuda gayet kesindi ve ben de hangi trene bineceğimi söyledim ona; ve saat altıdan hemen sonra orada olacağımı.

Bozulan Sessizlik

Paddington'a erkenden gittim ve kendime birinci sınıf bir kompartımandan bilet aldım ama tren kalkmadan doldu. Akşam gazetelerine ve dergilerine gömülmüş o maskeli diğer beş tane yüzdeki bir şeyler beni İngiltere'ye geri getirdi sonunda: O tercih edilmiş soyutlanma, başkalarından o nefret, sanki hepimiz yolculuk aracımızı, birinci sınıf olmasına karşın, başka biriyle paylaşmak zorunda kalmaktan rahatsız oluyormuşuz gibi. İstasyondan çıktığımızda karşımdaki yaşlı kadın yukarıdaki havalandırma penceresine baktı. Hafiften açtı. Bir dakika sonra tekrar baktı. Ben "Kapatayım mı?" dedim.

"Ah tabii, eğer.."

Kalkıp kapattım; ve karşılık olarak da hanımefendiden, minnettarlığı temsil etmesi amaçlanmış donuk bir yüz ekşitmesi ve erkek yolcu arkadaşlarımdan da, gizliden tasvip etmeyen iki yahut üç inceleyici bakış aldım. Büyük günahı pencereyi kapatarak değil, ağzımı açarak işlemiştim. Dünyada sosyal terbiyenin ve görgünün sessizlik olduğundan bu kadar emin ya da bunu

bu kadar ileriye götürerek böyle bir kabilesel homojenlik izlenimi yaratan başka bir kast yoktur... üzerimde takım elbise ve kravat değil, Kaliforniya'dan alınmış giysiler, polo yakalı bir süveter ve spor bir ceket vardı. Belki de yabancı bir şey gördüler bende... bir tehlike, İngiliz tarzını öğrenmesi gereken biri. Aslında bunu tasvip etmiyor falan değildim; bir antropolog gibi fark ettim ve bir İngiliz olarak anladım. Dar bir mekânı tanıştırlmadığınız insanlarla paylaşmak zorunda kalmak riskle dolu bir etkinlikti; birisi rehin alınabilir ve kendisiyle ilgili önemli bazı bilgileri vermeye zorlanabilirdi. Belki de sadece bir aksan meselesiydi bu; en ufak bir cümlede bile sınıfını ya da konuşmayla kıyafet arasında, fikirlerle sesli harfler arasında bir uyumsuzluğu açık etme korkusu.

Her zamankinden çok daha fazla rahatsız etti beni bu kesinlikle normal İngiliz sessizliği. Hiç de sakın değil, neredeyse patlamak üzere, çığlık gibi bir sessizlikti sanki; nedeni belki de benim geçmişimin –ve yeniden giriyor olduğum ailenin– çok karakteristik özelliği gibi gelmesiydi. Çok önceleri ben bu açığa çıkma korkusunu, bu onanistik* mahremiyet düşkünlüğünü analiz etmiştim; birinde bunu bir oyunda başarılı bir şekilde kullandım; ama bunun inatla sürüp gitmesi şaşırttı beni. Gençlerde ve cinsel devrimlerle bile kesintiye uğramadan devam edip gitti, hoşgörülü toplumda, tüm Londra'da ve her yerde salınarak, Gizle, gizle, gizle, gizle. Elbette hiçbir şey değildi bu trendeki; yalnız kalmak isteyen altı kişi alt tarafı. Ama bunun kişisel bir dünyaya mahrem aktarımı, bunun bir hoşgörü ve güven öldürücü, bir sevgi katili olarak canice kullanımı öncelikle benim evliliğimi yıkmıştı. Sessizliğimizi kılıç gibi kullanmıştık sonunda.

Dan'la Nell, belki de diğer aile üyelerinin çocuk severliğine tepki olarak, en azından bir yıl çocuk yapmamaya karar verdi. Parasal nedenler vardı, yahut öyle söylüyorlardı. Dan kendisinin ilk ve tek çocuk olarak doğuşunun dramatikliğini, nasıl karşılandığını görmüş, bundan ders çıkardığını gösteriyordu herhalde. İkisi de Londra'ya taşınmak istiyordu. Nell'in çalışmasına gerek yoktu fakat o zamanlar iki kız kardeşten, henüz açık bir

* Özdoğurumsal, mastürbasyonla ilgili. (ç.n.)

şekilde dile getirilmeyen Kadın Özgürlüğü fikirlerine çok daha yakın olan oydu. Bu kısmen bir numaraydı tabii; ikimizin de kişisel geliri vardı ve birleştirilince hemen hemen ikimizin de hiç çalışmadan yaşamasına yetiyordu. Daha sonra parasal sorunlarımız olduysa da, nedeni doğuştan savurganlığımızdı; Dan, yetiştirilme tarzına tepkisinden, Nell'se kendi yetiştirilme tarzına uymasından ötürü yani. İkimizin de ekonomi yapma becerisi çok istikrarsızdı.

Boş Kilise, yani babamın hayaletini hayatımdan çıkarmaya kalkışan oyun geldi. Aldığı eleştiriler fena değildi; âdet olduğu üzere, yeni isimlerden esirgenmeyen hayırseverlikten biraz nasiplendi. Gişe hasılatı başlangıçta epeyi düşüktü ama sonra yükseldi. Dan ilk gerçek ünlülüğünü yaşadı. Sanırım o zaman bir kırmızı ışık görmüş olmalıydı; Nell bu konuda ondan çok daha heyecanlı, manik-depresif bir haldeydi. Övgüleri aynen söylendiği gibi kabul etti ve (eğer birisi Ibsen'i kopya edecekse melodramvari numaralarla işi yoktur gibi, çoğu haklı) eleştirileriye kişisel bir hakaret gibi gördü... sanki saldırılan şey neredeyse onun oyun yazarıyla evlenme tercihiymiş gibi. Bir akşam bir davette –Londra'ya yeni taşınmışlardı– *New Statesman* tiyatro eleştirmenine budalaca kaba davrandı. Adamcağız oyun hakkında olumsuz bir eleştiri bile yazmamış, bazı tereddütlerini dile getirmişti sadece. İlk ciddi kavgaları bundan doğdu eve gittiklerinde. Fakat uzun sürmedi; Nell ağladı ve seviştiler. Hatta Dan onun ertesi gün bir özür mektubu yazmasına engel oldu. O zamanlar Dan bunu Nell'in kendini oyunla çok aşırı özdeşleştirmesi olarak yorumladı. Aslında kariyer kıskançlığının ilk tezahürüydü.

Londra'ya kesin olarak gelmelerinin nedeni sadece oyunun mütevazı başarısı değil, hiç beklenmedik anda gelen bir film senaryosu teklifiydi. Dan bunun, kendisinin tiyatrodaki ortaya çıkan gerçekçi diyalog yeteneğinin bir ödülü olduğunu düşünmüştü; ama daha iyi bir temsilcisi olsaydı onu sadece ucuz olduğu için seçildiği konusunda uyarabilirdi. Savaş zamanındaki bir aşk macerasını konu alan berbat bir romana dayanan hikâye, filmi yapılmak bir yana, yazmaya bile değmezdi. Ama Dan çok toydu, yeni açılar gördüğünü sanıyordu, diyalogları düzeltileceğini biliyordu ve gelecekteki standartlara göre neredeyse

solda sıfır olmasına karşın, paraya tav oldu. Bir sonraki oyunda da sorunlar vardı. Dan'ın tereddüt ettiğini söyleyemem ama Nell kesinlikle bu işten yanaydı. Kitabı satın alan tanınmış ve bayağı çapsız bir İngiliz yapımcı Dan'ı kendi meşrebince pohpohladı ve ikisi de bunu seve seve yuttular. Bir noktada her akşam yeni bir film seyrediyorlardı sanki; ve sonrasında ya senaryosunu yırtıp atıyor ya da bundan dersler çıkarıyorlardı. Dan film yapım klasiklerini okudu ve mesleki jargonla –gazetelerde yönetmenlik yapmaya kalkan ve sektörün tarihindeki bütün nezh senaristlerin daima köşe bucak kaçtığı tüm o firmalarla– bayağı aşklarını yaşadı.

Nell sonrasında hemen kendine bir iş buldu. Üniversite arkadaşlarından biri, daha sonra benim hayatıma tekrar, Caro'nun reddettiği sevgilisi şeklinde girecek olan bir yayıncının yanında önemsiz bir editörlük işine girmişti. Okur sıkıntısı çekiyorlardı ve Nell'in işe tavsiye edilmesi başarıyla sonuçlandı. Ücret suç oluşturacak kadar düşüktü, Nell'in giysilere harcadığı paraya bile zor yetiyordu ve hanesine yazılan ciddi bir şey de yoktu. Ama büyük ölçüde evde çalışmasına izin veriliyordu ve Nell'le Dan hâlâ bunun sömürüyü ve angaryayı telafi ettiğine inanacak kadar saftı. Aynı daktiloyu sırayla kullanıyorlardı. Tüm bunlar buldukları, Brompton Caddesi'ndeki küçücük ahır-evdeydi, SW3'ün* şimdiki sık ve felç edici fiyatlara ulaşmasından önceydi tabii.

Epey mutlu bir kıştı. Jane, Rosomund'u sorunsuz bir şekilde doğurdu ve Dan'la Nell de bebeğin vaftiz ana-babası oldular. Anthony ve Jane'le hâlâ ya Wytham'da ya da onlar Londra'ya geldikleri zaman, oldukça sık görüşüyorlardı. Dan artık, diyaloglarda ne kadar düzeltim yapılsa da hikâyenin esasındaki abesliğin gizlenemeyeceğini anlamış ama gönderdiği ilk taslak hak ettiğinden daha fazla bir takdirle karşılanmıştı.

Tipik bir İngiliz film prodüksiyonuydu bu; birincisi, tepeden tırnağa kadar hep ucuza mal edilmiş, kötü bir fikir vardı ve Britanya'da sinemaya giden kitlenin film zevki olmadığı yolunda mantıklı ve Birleşik Krallık'la Birleşik Devletler'i birbirinden ayıran, sudan başka bir şeyin olmadığı yolunda mantıksız var-

* Güneybatı Londra'nın Chelsea, Brompton ve Knightsbridge'i kapsayan posta bölgesi. (ç.n.)

sayımlara dayanıyordu. Romanda kahraman İngiliz'di fakat "Amerikan çıkarları" bunu daha başından öldürmüştü; bunun da, sonunda odeonlara çıkan iki saatlik saçmalık için herhangi bir önemi yoktu zaten.

İngiltere'de, ciddi film yapımcılarının kabız çıkartılarından daha iyi bir şey yapmak şöyle dursun, doğru dürüst bir ticari film endüstrisinin gelişmesinde bile tam bir başarısızlığın en azından kısmen, kötü yönetmenleri destekleme konusunda şaşmaz becerimizden, yahut yarı okur-yazar kameramanların ya da göze girmeye çalışan şarlatanların hayatı yeniden yaratmada başkalarından daha çok şey biliyor olduğu varsayımından kaynaklandığını fark etmek Dan'ın birkaç yılına mal oldu. Dan'ın bunu son yirmi beş yıldır memleketteki endüstriye hükmeden muhteşem aleladelik çetesine kuyruk sallamaktan başka bir şey yapmayan o ilk yönetmenden öğrenmesi gerekirdi.

Ama bunların hepsi dönüp geriye bakınca görünenler. Dan ikinci bir taslak yaptı; selüloit dünyasının ilk varoşlarına, bir denizşakayığının içine giren aptal bir karides gibi sokulmuştu. Artık dokunaçlar başka bir senaryo bulmak için çıkmıştı ve Dan yolunu yeni bir oyunla aramaya başlıyordu. Senaryodan sonra oyun yazmak öylesine büyük bir rahatlık oldu ki, kendi kendini kandırarak, her iki mesleği birden yapmada paranın yanı sıra yaratıcılıkla ilgili bir gerekçenin de olduğuna inandırdı. Nell bile bir tür terfi etti... taslak okumaya. Nell'de, noktalama işaretleri ve imlada titiz bir doğruluk sağlayan olağanüstü bir kadınsı yetenek vardı ve Caro'ya geçirmediği şeylerden biriydi bu. *Caro'nun* yazdığı İngilizcenin berbatlığı daha sonraki yıllarda ikisinin üzerinde anlaşılabildiği birkaç şeyden biriydi.

Ama bu arada, 1952 baharında ilk çatlaklar hafiften belirmeye başladı. Pinewood'da iç sahneleri çekerlerken Dan el altında olmalıydı; çok az lokasyon vardı zaten; her şey hazır görüntülerle ve geriden gösterimlerle yapılıyordu. Nell artık Dan'ın hayatındaki "heyecan"dan ve kendi hayatının "sıkıcılığı"ndan yakınmaya başlamıştı. Dan onu da davetlere, gösterimlere falan götürmeyi ihmal etmiyordu ve kız hatta birkaç kez stüdyoya da gelmişti fakat artık ikisinin birlikte çalışma yaşantısı bitmişti. Dan yeniden yazma işlerini bazen, hatta çekimler başlamadan önce, Wardour Caddesi'ndeki büroda

yapmaya başlamıştı. Orada ona hücre gibi berbat bir odacık verilmişti ama şimdi Nell'den uzakta yazmak ona daha kolay geliyordu. Belki de evde, yazdıklarını Nell'in okuması biraz rahatsız edici bir şeydi; fakat oyunu yazarken bile... kadın hep tepesinde dolanıp duruyor, her sahneyi daktilodan çıkar çıkmaz görmek istiyordu. Bu durum Dan'ı sinirlendirmeye başladı; kadın ortak yaşantıya çok aşırı bir şekilde yapışmaya çalışıyordu. Dan çalışmasını ev dışına kaydirdiği Nell de öyle yaptı; yayıncıların taslaklarını düzeltiyor, diğer editörlerle dostluklar kuruyordu. Ama buna karşın, ahır-ev ikisine de çok küçük gelmeye başladı. İlk sessizliklerinin tohumları orada atıldı. Dan eve gittikçe daha geç gider oldu.

Bu aşamada suç neredeyse tümüyle Dan'daydı. Nell'in yaptığı işler, özellikle de okulunu Dan'dan daha iyi bir dereceyle bitirmiş biri için çok eften püften ve monotondur. Dan kesinlikle (yapması gereken şeyi değil) sevdiği şeyi yapıyordu, Nell'se tashihleri işaretliyor ve yerinde sayıyordu. Dan ayrıca, girdiği yeni dünyaya has büyülerin ve bayağılıkların pençesine düşmüştü Jane ve Anthony gibi kişilere bunlardan ne kadar kötü-lercesine söz etse de.

Ticari sinema halüsinasyon yaratan bir uyuşturucu gibidir; içine giren herkesin görüşünü çarpıtır. İnsanların seyrettiği sahnelerin ardında daima kişisel güç ve prestij söz konusudur ki bu da bu endüstriyi bir poker masasına dönüştürür ve bu masaya oturan her oyuncu, eğer varlığını sürdürmek istiyorsa bir çeşit profesyonel üçkâğıtçı ya da sahtekâr olmak zorundadır. Başarı daima ikiyüzlülerindir; ve (Dan her ne kadar elinden geleni yaptıysa da) hiç kimse bu oyuna cephesinde neon ışıklarla *GENELEV* yazan bir eve girdiğinden daha masum bir şekilde giremez. Bu evin pezevenkleri, mamaları, orospuları ve fedailerinin insanların önünde "seçkin" yönetmenler ve yıldızlar, ünlü yapımcılar ve temsilciler olarak yaptığı maskeli balo da gizlenecek ne çok şey olduğunu gösteriyor resmen.

Bu bir sanat falan olamaz, bu biçimiyle. Hiçbir sanat dolandırıcıları dürüstlere, Tartuffe'u* doğru sözlülere, sıradanlığı dehaya, para hesabını tüm estetik ve ahlaksal ilkelere böylesine hiç değışmez bir şekilde tercih edemez; en düşük ortak paydayı

* Molier'in aynı adlı oyunundaki dindar görünen ikiyüzlü tip. (ç.n.)

tatmin edecek, değersiz bir popülist savı yüreктen benimseyemez. Bir gün tarih, en çok olanağa sahip iki ülkede yapılan gerçekten olgun filmlerin neden bu kadar az olduğunu soracak; Yahudi ve Anglosakson ırksal akılları arasındaki zoraki evlilikte ortaya çıkan hangi ölümcül reaksiyonların bu kadar çok yoz parıltı ve bu kadar az gerçek değer yaratılmasına yol açtığını soracak; ve sinemanın bir sanat, hem de çok büyük bir sanat olabileceğini gösteren güçlü kanıtların neden böylesine çok orantısız bir şekilde hep, İngilizce konuşulan dünyanın dışından geldiğini soracak.

Dan böyle sorular soramayan biri olduğunu çok çabuk gösterdi. Nell'e ikinci sadakatsizliğini de bu ilk film sırasında yaptı. Filmin kadın başrolü, yüzü ve bacaklarıyla Fleet Caddesi'nin ucuz kesiminden destek alacağı bilinen bir kıza verilmişti. Kız daha sonra Amerika'da çalıştı ve orada meşhur bir lakap kazandı: "Açık İngiliz." Batı Sahili'ndeki özgüvenli bütün aygırların en az bir kez geçmesi gereken bir kurs haline geldi. Pinewood'daki stüdyo dedikodularına göre kız, dış ülkelerdeki dağıtımı sağlaması için ikna edilen yaşı geçkin bir Amerikan erkek starıyla –sahne görevlilerinden birinin dediğine göre, çekim aralarında bile– yatmıştı. Dan ilk önceleri onu sentetik ve geri zekâlı buluyordu. O kızı sözde canlandıracağı üst rütbeli WAAF* subayı rolüne seçmek için ancak bu filmin yapımcısı kadar aptal ve yönetmeni kadar da dalkavuk birileri gerekirdi. Sonra kız hafiften acınacak biri, koşulların kurbanı, medyanın şehidi haline geldi. Mesele sadece, kadın eti ticaretinin bayatlamış acıklı halinden ibaret değildi. Kadın bazen, ne kadar kötü bir oyuncu olduğunu da biliyordu sanki. Umutsuzca rol yapmaya çalışıyordu. Bu yüzden performansı genellikle daha da kötüleşiyordu ama kadın kendi tarzında usta bir oyuncuydu. Ayrıca, Dan'ın tanıştığı, ünü sadece cinselliğine dayanan ilk kadındı. Dan bir iki hafta sonra kadının onunla dostluğu nedense setteki çoğu kişiye tercih ettiğini fark etmeye başladı. Kadın epey çok sayıda tanıtım filmine çıkıyordu ve Dan'ın da son dakika düzeltimlerini yapmak için zaman harcaması gerekiyordu fakat ikisi de boş kaldığında sohbet başlıyorlardı.

* İkinci Dünya Savaşı'nda Britanya Yardımcı Kadın Hava Kuvveti. (ç.n.)

Dan onunla incitmeden biraz alay ediyordu ve kadınsa bunlara mizahla karşılık veremeyecek kadar aptaldı ama kendisinin pin-up kızı imajıyla hafiften dalga geçilmesi hoşuna gidiyordu. Bunun ardındakileri görebildiği yanılsamasını veriyordu kendisine.

Bu türden, oyunculuk yoksunu tiplerin dört gözle beklediği şey daima, en yakındaki entelektüelin onlara vereceği güvencedir: Artık biliyorum ki aslında mesele daha yetenekli oyuncuların gösterebileceği melankolik tevazu falan değil, iri göğüslerin vazgeçilmez bir katkısıdır sadece... yarığ! göğsün ortasına kadar inen bir giysi ya da çok dar gelen bir gömlek mesela. Bunların güdüler! Kirke'nin Ulysses'ten bir içki içmesini istediğ! zamankinden* –ya da Delilah'ın berbere dönüştüğ! andakinden**– daha insani değil. Dan'ın güdüler! de insani değildi tabii; bilinçaltında da olsa aradığ! şey, kendisini başka yerlerde baştan çıkardığ!nı hissettiğ! her şeyin canlı bir simgesiydi alt tarafı.

Kadın Nell'le tanışmıştı, Dan'ın evli olduğunu biliyordu; ayrıca, onu fiziksel olarak tahrik ettiğ!n! de biliyor olsa gerekti. İşler Dan'ın, istediğ! an onunla yatacağ!nı bildiğ! noktaya geldi. Kız, programındaki bir boş günden bir gün önce Dan'ın eğer şehirdeyse ve onun Curzon Caddesi'ndeki dairesine yakın bir yerdeyse ona "uğramasını" istedi. Dan stüdyoda olması gerektiğ!n! söylemişti. Çok kötü, diye mırıldandı kız; ve geri kalanını da çok alaycı gözleri söyledi.

Nedeni neydi bilmiyorum; sadece şehvet mi yoksa kendi kendime, "başarı"nın alışılmış insan terbiyesi değil en yüksek ahlaksal yararlılık olduğunu kanıtlamaya duyulan sapkınca bir istek miydi; Nell'in giderek sıklaşan surat asmaları ve öfke nöbetleri miydi; Jane'le geçen o günün ölümcül anısı mıydı, ki o zaman bu artık, vahş! bencillikten cezasız kurtulunabileceğ!nin kanıtı haline gelmişti... ve bunun hayatına hoş ve şiirsel bir şekilde, gizlice yansıyacağ!nın... ve bu sürede Nell'in, eğer eve gelirse hâlâ yumuşaklığ!nı sürdüreceğ!nin. O zaman en çok onu suçladım sonunda: Jane'i.

* Kirke'nin Ulysses'ten içmesini istediğ! içki onun bütün adamlar!nı domuza döndürür. (ç.n.)

** Delilah'ın büyüüne kapılarak saçlarının kesilmesine razı olan Samson tüm gücünü yitirir. (ç.n.)

Çekim neredeyse başlamadan bitmişti. Dan da Pinewood'a gitmekten vazgeçmiş, *Kızıl Ahır*'ın son revizyonları üzerinde çalışıyordu. Nell kendi bürosuna, tashih okumaya gitmişti. Öğleden hemen önce telefon çaldı. O ses. Kirke, Ulysses'in okumasını istediği bir senaryo olduğunu söyledi, eğer öğle yemeği için boş vakti varsa... Dan birden, iplerin de gemi direğinin de hayali olduğunu fark etti. Bir taksiye binip Curzon Caddesi'ne gitti ve kadına atladı. Doğruyu söylemek gerekirse, kesinlikle bu niyetle gitmemişti; ama her zaman yaratıcı düş gücü bu kez yanıldı. Kapıyı açan çıplak bir kızdı. Dan ancak geri dönüp gidebilirdi. Çok yıllar sonra Dan onunla tesadüfen karşılaştı hatta Hollywood'daki bir yemekli davette karşı karşıya oturdular. Kız o zaman daha şöhretli ya da kötü şöhretliydi ve sır tutma konusunda galiba dikkatliydi; ama Dan, kızın onunla yattığını tamamen unutmuş olduğu gibi bir izlenim edindi.

İş sessiz bir şekilde yapılmış, biraz uzun sürmüştü; kız, sekste oyunculuktan daha başarılı olduğunu göstermişti; ve bu iş sadece kez o zaman oldu. Derinde, Jane'le yaşadığı şeyi pekiştirmişti, gerçi bu kez, bir geleceğin olup olmayacağı konusundaki diyalog iki üç satıra düşmüştü. Dan evliliğini bitirmeyecekti, kız ondan böyle bir şey beklemiyordu; yani böyle devam edelim. Kızın gösterdiği bir senaryo gerçekten de vardı ve Dan bayağı bir şaşırdı. Dan senaryoyu yanında götürdü ve kız belki de Dan'ın onu geri getirip okuma ücretini talep edeceğini bekliyordu. Dan bunun yerine senaryo hakkında onunla telefonda konuştu ve metni postayla gönderdi. Dan onunla, en azından cinsel konularda daha fazla konuşmayı kesince kız buna ciddi bir itirazda bulunmadı. Takındığı tiyatroya tavrıların altında, nasılsa öyle davrandı: Dürüst bir amatör ve beden beyinden baskın çıkar çıkmaz tatmin olan biriydi yani.

Bunu o kadar kolayca bir kenara bırakmamalıyım; ardından kinizm geldi. Dan o daireden kimlik şokuyla sersemlemiş halde çıktı; ve berbat bir gün geçirdiğini hatırlıyorum. Yürüyerek Hyde Park'ı geçti ve sonunda, nedendir bilinmez, Jeoloji Müzesi'nde buldu kendini; nedeni belki de bunun insandışı şeylere bağlanmasıydı. Sonra bir pubda bir saat ya da daha çok oturdu ama Nell'in muhtemelen ondan önce evde olacağını ve bir mazeret uydurmak zorunda kalacağını biliyordu. Aslında

Nell bir dizi tashihi bitirmek için geç vakte kadar büroda kalmıştı ve Dan'ın, kafasını ve bozulan maskesini toparlamak için bol bol vakti vardı. Dan için, kötü bir şey yaptığı ve bunun tekrar olmasına izin vermemesi gerektiği gayet açıktı. Ama Dan değişmişti tabii ki; Jane'le birlikte, derinlere bastırılan ama karşılıklı kabul edilen bir duygu yaşanmıştı, bir benzersizliğin, muazzam bir zorluğun doğrulanan algısı, bunun (en azından sonradan anlaşılan) bir trampelen olduğu hissi, daha yüksek, daha soylu şeylere sıçramak için: Daha doğrusu Jane'in şimdi sürdürdüğü yaşama yani.

Ama Dan şimdi bir sürtükle yapmıştı bunu, sadece bir genelev dekorunda değil, üstelik genelev tarzında; bir tek, ödenen para eksikti. Her zamanki, suçluluk ve kendini temize çıkarma zincirinden geçti... Nell onu kapana kısırmıştı, ona gereken şey özgürlüktü... ve bununla kastettiği şey aslında, gerçi kendi kendine pek kabul etmiyorsa da, artan başarısının faydasını görme özgürlüğüydü. Yani Nell, hayatta başarısızlığa karşı ödediği, hem cinsel hem de mesleksel yönden çok aptalca yüksek bir sigorta primi haline gelmişti. Kadınların gözünde cazibesiz olmadığını çoktandır biliyordu ama Curzon Caddesi'ndeki macera, yarattığı ilk şoktan sonra başına vurdu. Sonunda, herhalde çok çekici olsam gerek sonucuna vardı; ve bu "olsa gerek"i hem tanımlayıcı hem de emredici anlamında kullandım. Dan bu cazibeyi kullanma konusunda iğrenç huyunu eskisinden daha bilinçli bir şekilde kabullendi. Daima, Nell'in gözünden uzakta olma şartıyla tabii. Bu sadece bir oyun, dedi kendi kendine, küçük bir intikam.

Ve aynı zamanda da biraz tazminat çünkü dışa karşı bir süre, Nell'i daha fazla düşünüyor görünmek için epey çaba harcadı. Temmuzda *Kızıl Ahır*'ın son versiyonunu yeni temsilcisine teslim edip adamın ilk (sıcak ve heyecanlı) tepkilerini bekledi, sonra Nell'le Fransa'ya tatile gitti. Geze geze Provence'a kadar indiler, orada dört hafta takıldılar, sonra geze geze geri döndüler. Başından itibaren bir başarıydı: Hava, yiyecekler, kırlar, seks ve birden tartışılabilir hale gelen, daha önceki aylarda birbirlerinden uzaklaştıkları duygusu. Dan Avignon'dan Londra'ya telefon etti; o zamana kadar oyunu okumuş olan iki tiyatro yapımcısı da sahnelemek istiyordu... Nell'le ikisi o gece hayatlarının o

zamana kadarki en pahalı yemeğini yediler ve bu sırada başka kararlara vardılar. Nell çalışmayı bırakacak ve anneliğe hazırlanacaktı, geri döner dönmez ya daha büyük bir daire ya da küçük bir müstakil ev bulacaklardı. Fakat ilk planlandığı zamandan (Nell'in tatil ödeneği yüzünden) üç hafta sonraya ertelendi bu. Nell istifa mektubunu St Tropez adında, bayağı kalabalıklardan büyüğü bir şekilde uzak, küçük bir uykulu limandan gönderdi.

Bence Dan o mutlu geçen bir ayın bir noktasında Curzon Caddesi çiftleşmesini itiraf edebilirdi fakat itirafın sonrasında neler geleceği konusunda gömülü bazı korkuları vardı; ya da sırlarına sadık kaldı. Daha doğrusu, şiddetli bir şekilde bencil olarak kaldı. Ama güneş Nell'e yeni bir vücut kazandırmıştı, gebelik önleyiciler bırakıldı, sıcak ikisini de sürekli azgınlıyordu... Dan'ın gözü hâlâ gizlice başka kadınların vücuduna kayıyorsa da bunda bir imrenme yoktu. Parasız kaldılar ve dönüş yolunda bitli otellerle ve gittikçe daha ucuz piknik yiyecekleriyle idare etmek zorunda kaldılar; ama bu bile neşeliydi. Sonrasında aylarca, bu yaşantı onların gerçek balayı olarak kaldı ve bunun nedeni sadece, Nell'in ilk döngüde gebe kaldığını doğrulaması değildi. Ama bu tatilin gösterdiği başka bir şey de, ne yazık ki, onların gerçekte değil ancak gerçek dışında (Oxford'daki gibi) mutlu olabileceğiydi. Fakat o zaman ikisi de bunu göremedi.

Kızıl Ahır bence, gerçek anlamda yeni değilse de, en azından tazeydi. O zamanlar, Brecht'in ulaştığı şeyle ilgili ancak çok kabataslak bir fikrimin olması belki de bir şanstı. Ben o fikre sadece şans eseri, radyoda William Corder yargılamasının* çağdaş bir hikâyesini dinlerken vardım. Önceleri Maria Marten'in benim için taşıdığı anlam tamamen, abartılı bir taşra saçmalığının timsali bir tipten ibaretti. Ama topraktan çıkarılacak ilginç bir tarihsel oyun olduğunu gördüm hemen. Asıl karakterin Maria değil William olduğunu fark etmek epey

* 1827'de İngiltere, Suffolk'ta işlenmiş ünlü bir cinayet. Maria Marten adında genç bir kadın sevgilisi William Corder tarafından, buluştukları Kızıl Ahır'da öldürüldü, Corder kızı ahırın içine gömdü ve kaçtı, sonra da Marten'in ailesine mektuplar yazıp kızın sağlığının iyi olduğunu bildirdi. Ama sonra, annesinin kızının öldürüldüğünü gördüğü bir rüya üzerine kızın cesedi bulundu. Londra'da evlenip yeni bir yaşam kurmuş olan Corder'in izi sürüldü, yakalanıp yargılandı ve idam edildi. Bu olay birçok roman, oyun ve şarkıya konu oldu. (ç.n.)

zamanıma mal oldu; ve diyaloglar için müthiş emek harcadım. Fakat oyunun başarısı bir ekip çalışmasıydı; o yılın en iyi dekor dizisiydi, beş büyük ve bir sürü de küçük ama güzel bölüm. Sığırlarsa başından beri hep vardı.

İlk büyük başarının anatomisi genç bir kadın vücudu gibidir, bir mucizedir ve tadını ancak sahibi tam alabilir... ve sadece zamanında. Dan her halükârda, bir sonraki kışı kendini beğenmişçesine bir öfori halinde ve küçük tersliklerden gelen uçaksavar ateşinin epey yükseklerinden uçarak geçirdi. Tek ciddi mesleki düş kırıklığı New York'taki bir prodüksiyona girememekti; fakat oyun Yeni Yılda İsveç'te ve Batı Almanya'da oynadı ve daha birçok ülkedeki haklarıyla ilgili görüşmeler de sürüyordu. Ufuktaki özel bulutlar o zamanlar pek önemli görünmüyordu.

Notting Hill'deki evi 99 yıllığına kiralamak belki de hayatımda yardım almadan yaptığım en iyi işse de, oraya taşınır taşınmaz Dan'la Nell'de bazı kuşkular başladı. Nedeni kısmen, gösteri dünyasında çok yaygın o berbat, büyük özlemlerin peşinde koşturma dürtüsüydü. Kendilerini gereksiz yere çok ucuza sattıklarını düşünmeye başladılar. Şimdi aralarına karışmaya başladıkları kişiler hep çok daha güzel –ve birçoğu da gelirlerinin çok üzerinde şık– çevrelerde yaşıyordu. John's Wood'da, Islington'da, Fulham'da küçük müstakil evler görmüşlerdi ve bunları hemen olumsuz bir şekilde, Wytham'daki kır eviyle karşılaştırıyorlardı. Satılık bir kır evi vardı, gizlice onu hayal ediyor ve her seferinde de bunun olanaksızlığını gösteren en az on tane neden buluyorlardı. Dan hayatında ilk kez bir muhasebeci tuttu; Londra'daki kiralık evin masrafı, kır evinin fiyatını normalde karşılayamayacaklarını gösteriyordu. Yeni evdeki her şey Heal'den alınmak zorundaydı ve korkunç faturalar ödüyorlardı. Ama bu durum daha sonra Nell'in, almaya güçlerinin yetmediği şeyler için sık sık Dan'ı suçlamasına bir engel oluşturmadı.

Nell'in gebeliği huysuzdu ve daireye gittikçe düşman oldu. Bir gün ev çok büyüktü, ertesi günse bebek için bir bahçenin her şeyden önce gelmesi gerektiğini fark etmemek “delilik”ti. Yalnız bırakılmasına gittikçe daha çok içerliyor, bizim “sevgili küçük” ahır-evi gittikçe daha çok anıyordu. Yemek yapmaktan hiçbir zaman hoşlanmazdı ve gebeliğinin son aylarında nere-

deyse her akşam dışarı çıkıyorduk. Bunun kavgalardan kaçınmak için iyi bir yol olduğunu öğrenmiştim. Abartmamalıyım, Nell Dan'ın oyunla ilgili öforisini kısmen paylaşıyordu, bebek vardı... çoğu zaman, bu dairenin bir hatadan başka bir şey olmadığı düşüncesi hâkimdi ama birincil önem taşıyan şeylerden biri değildi. Caro 10 Nisan'da doğdu ve bir süre diğer sorunlar unutuldu. Dan bir sonraki oyununun ilk taslağını bitirmişti ve baba olduğu hafta da ikinci film senaryosu için imza attı.

Bence en korkunç evlilikler çocuğun taşı kıracak kama olduğu (ya da kama olarak kullanıldığı) vakalardır. Caro zor bir çocuktur, bebeklerin geçirebileceği tüm hastalıkları geçirdi ve Nell'i hem sinirsel hem de fiziksel olarak tüketti. Sanırım ben payıma düşen yükü taşıdım, ilk taslak sırasında hep evde çalıştım. Ama Caro, dile getirilmese de bir şekilde, oturdukları daire gibi bir şey haline geldi; yani zamanında gayet iyi bir fikirdi ama gerçek yaşantı sırasında da sık sık, bariz bir hata. Sonra bir de kız kardeşler arasında biraz rekabet vardı; yeniden gebe kalan Jane bir model-anneye dönüşmüştü ve Nell kendini bu yarışa girmek zorunda hissediyordu. Onu fazla iki odamızdan birini bebek bakıcı bir kadına –ona yoldaşlık edecek, hatta işsiz kalmış kadın oyuncularından birine– vermeye ikna etmek için uğraştım. Ama Nell bu işle başa çıkamadığı gibi başa çıkamadığını kabul de etmiyordu; daha sonra bunun sadece, Wytham'a çekip giderse olacaklardan korkmasından kaynaklandığını iddia etti.

Yaz boyunca bu tavırları giderek arttı ve ben daha çok zamanımı evden uzakta geçirmek zorunda kaldım. Nell'le bebeği Paddington'tan trene sabırsızlıkla bindiriyor ve sonra da çok mutlu bir şekilde daireye, çalışmama geri dönüyordum. Genellikle bir sonraki hafta sonunda gidip onu geri getiriyordum ama benim özgürlük dönemlerim tatil görünümüne büründü. Nell o Oxford hattında çok daha sık gidip gelmeye başlamıştı. Belki de asıl sorun burada başladı: Dan'ın –gerçi o zamanlar fark etmediyse de– artık kısmen dışlandığı üçlü ve Oxford'daki çocuklar arasında kurulan bağda.

O günlerden beri kendimi o kadar suçlu hissetmiyorum. Nell Londra'dayken içi içini yemeye başlıyordu ve kafasını yeni rolünün adaletsizliğine takmıştı. Yeni rolü hızla, yayınevinde

çalıştığı zamanki eski rollerinden çok daha kötü hale geldi; ahır-ev de, bir zamanlar onun gözündeki o berbat eğreti mekân yerine, engellenmiş güzel bir geleceğe dönüşme eğilimindeydi; ve ben ona, eski işverenlerinden evde yapacağı işler istemesi gibi basit bir çözümü önerseydim, kadın cinsinde çekicilikten en yoksun bulduğum şey olan o mantıksızlıkla, o iş birden eskisi gibi kötü görünürdü hemen ona.

Böylesi durumlarda, özellikle de söz konusu iki kişi uzlaşmazcasına bencillikte paylarına düşenden fazlasını aldıkları zaman umutsuzca dibe doğru gidiş bugünlerde öylesine bilinen bir şey haline geldi ki, her aşamayı tüm ayrıntılarıyla anlatmayacağım. İnsan karakterindeki ve bir ilişkinin karakterindeki böylesi değişiklikler kendilerini dramatik bir şekilde göstermez; aylar boyunca kendilerini barışmaların, mutlu dönemlerin, yeni kararların ardında maskeleyerek yavaş yavaş ilerler. Öldürücü hastalıkların bazı biçimleri gibi de, gerçeği dayatmadan önce, teselli verici yorumlar içeren her türlü masala davetiye çıkarırlar.

Bence, Nell'in benim film çalışmama karşı tersine dönmüş tavrı kadar, gizli kansere benzer belirtiler gösteren bir şey yoktur. Kadın bu işe hiç ayırım gözetmeksizin içerlemeye başladı ve gerekçesi de ilk film gösterildiği zamanki bazı şeylerdi. Eleştirilenler filmi yerden yere vurmuştu ama –biri de Barney Dillon olan– iki kişi senaryoyu genel olumsuz eleştirilerinin dışında bırakarak utancımı biraz azalttı. Ama yeni senaryo daha çok umut vaat ediyordu ve Tony ile çalışma şansını yaşıyordum. Tony kelimenin hiçbir anlamında büyük bir yönetmen değildi ama geri zekâlı da değildi ve öncellerine kıyasla belirgin bir ilerlemeydi.

Konu onun orijinal bir fikrine, yani o zamanlar *Tecavüzcü* adını verdiğimiz ama *Pencerede Bir Yüz* adıyla çıkan psikolojik bir gerilime dayanıyordu. Adam ne istediğini biliyor ve bana yaptırıyordu; öte yandan yeni fikirlere de açıktı. Yetki sınırları konusunda da çok şey öğrendim ondan. Onunla yaptığımız çalışmalardan eve döndüğümde Nell benim heyecanıma karşı tavır alıyordu ve ben de bunu gizlemeye başladım... henüz söylemiyorsa da, kadının tavrından benim satıldığım, hızlı başarının ve ucuz sahne ışıklarının pençesine düştüğüm anla-

şlıyordu. Bir şeyler söylediğinde de Anthony ve Jane'in adlarına başvurdu. Onlar benim niçin böyle kirli bir *demimonde** alemine bulaşmak istediğimi, oyun yazarlığının bana neden yetmediğini hiç anlayamıyordu... ya da Nell böyle söyledi. Bunu elbette benim yüzüme karşı söylememişlerse de onlarla aramızda giderek artan bir uzaklık, kullanılan sözcüklerde ve paylaşılan değerlerde bir kopma hissediyordum. Sinema, insanı uluslararasılaştırır aynı zamanda; ve ben onları anlaşılması zor bir şekilde taşralı görmeye başladım. Geniş kapsamlı, birbirine zıt iki tavır savaşa hazırlanıyordu ve ben şimdi Nell'in benim kampımda oluşturduğu beşinci kola çok içerliyordum.

Bir akşam, temmuz yahut ağustos olsa gerek, eve gelince Nell'le Caro'nun hiçbir uyarıda bulunmadan Wytham'a gittiğini fark ettim. Bir önceki gece uzun süre kavga etmiştik ve ben kahvaltıdan sonra büroya gitmek için çıktığımda Nell hâlâ uyuyordu. Hafta sonu gidip onu geri getirdim. Anthony belki de o zaman henüz bir şey bilmiyordu ama Jane'in bakışlarında sorgulayan ve sitemli bir şeyler fark ettim. Nell ona anlatmıştı herhalde. Buna çok sinirlendiysem de gizlemeyi becerdim.

O zamanlar ikinci taslağı yazıyordum. Başoyunculardan birinin çalışma tarihlerinde bir karışıklık olduğundan yeni filme başlamak için acelemiz vardı. Yapım bürosunda bana bir oda ve part-time bir sekreter verildi. Andrea benden iki yaş büyük ve yarı Polonyalıydı; aslında hiç de sıradan bir sekreter değil, Atlantığın bu yakasındaki en iyi prodüksiyon sekreterlerinden biri olma yolundaydı; orduda bir tür başçavuşluk yapmıştı; fakat onun gibi biri başkaları horozlanır, bağırıp çağırırken işleri nezaketle ve sakince hallediyordu herhalde. Ondandır, profesyonelliği nedeniyle hemen hoşlandım; benim taslakları o kadar hızlı ve hatasız yazıyordu ki hayran olmamak mümkün değildi ve kız onlar üzerine konuşuyor, bazen yararlı kesintiler öneriyor, bazen bir zayıflığı gösteriyordu. Fiziksel olarak çekici gelmiyordu bana; epey iri bir gövdesi ve kızda, çalışan kadınların o sitemli tevekkülünü hatırlatan bir şey vardı. O zamanlar evli olduğunu bilmiyordum çünkü kendisi hakkında pek konuşmazdı. Slav özelliği taşıyan yahut en azından İngiliz olmayan tek şey gözleriydi. Çok güzel, çok doğrudan bakan, neredeyse

* Toplumca lekelenmiş kadınların dünyası. (ç.n.)

yeşim rengi, eladan çok daha açık renkli gözlerdi. Her şey çok yavaş gerçekleşti; sadece bir rahatlama duygusu, Nell’le bir akşamın nasıl sonlanacağını hiçbir zaman bilememekle, büroya, o günkü yaşama bir amaç ve akliselim katacak o yararlı ve zeki yoldaşlığın güvenilirliğine gitmek arasındaki kontrast olarak başladı. Bazen, önerilerini benim not edemeyeceğim kadar hızlı yağdıran Tony’ye yeni sahneleri göstermek için gittiğimde benimle beraber geliyordu ve Tony’nin de onu tıpkı benim gibi gördüğünü fark ettim; kızın parmak uçlarına kadar profesyonel ve yanında bulundurulacak çok zeki biri olduğunu yani.

İş dışında bir ilişkimiz yoktu. Genellikle o çıkıp bana sandviç alırdı ve bazen de ben onu yakındaki ucuz yerlerden birine öğle yemeğine götürüyordum. Ama sonunda evliliğinin bittiği konusunda bir şeyler duydum. Adam Britanya’ya kaçmış Polonyalılardan biriydi ve usta bir savaş pilotu olmuştu. Savaş bittikten sonra da sadist bir sarhoşa ve mülteci siyasetiyle uğraşan bir tipe dönüşmüştü. Kız şimdi Marble Arch’ın arkasındaki bir yerde Polonyalı annesiyle yaşıyordu. Adamın özel yaşamda kıza karşı nasıl bir canavar kesildiğini ve öyle kaldığını o zamana kadar ayrıntısıyla öğrenememiştim ama bir şeylerden belliydi. Kadının inceden alaycı bir dili vardı ve film yapım faaliyetinin üzerinde daima, bir birahanedeki malt kokusu gibi dolaşan kara mizahı yeterince kapmıştı; ama kadın bunun dışarıya karşı savunmak amaçlı, anlaşılması zor bir renk olduğu izlenimi veriyordu. Evliliği yüzünden kadının içinde bir şeyler fena halde yaralanmıştı. Prodüksiyon programı ve geri kalan diğer şeyler bitince onu görmez oldum ve özledim. Nell’e ondan söz etmeye çok dikkat ediyordum. Bir iki kez karşılaştılar ve Nell ondan hoşlanmadı, yahut öyle söyledi; fakat o zamanlar benim hayatımın o yanındaki hiç kimseden hoşlanmamaya başlamıştı ve ortada cinsel kıskançlık için bir neden görmediği belliydi.

Çekimlere başladığımızda yine Pinewood’da yapılacak son bir yeniden yazım işi vardı. Tony’nin, arkadan seyreden boş insanlar varken çalışmaktan hiç hoşlanmadığı herkesçe bilinirdi ve ben de sete pek fazla gitmiyordum. Andrea’yla ben prodüksiyon bürosunda sık sık yalnız kalıyorduk. Oraya aslında artık gitmem gerekmediğinde de gitmeye başladım. Film endüstrisinde söylentiler sanat dünyasının diğer kesimlerinden çok daha

hızlı yayılır; ve söylenti, bu senaryonun güzel olduğu, Tony'nin senaryoyu beğendiği, benim bu işi çabuk öğrendiğim, güvenilir olduğumdu... bunun tadını çıkarıyordum. Yeni işimin diğer tekniklerini de öğrenmek istiyordum. Hatta gizliden, bir gün yönetmenlik yapmanın hayallerini bile kuruyordum.

Bu dönemde –Nell'in işe yaramayan bir sürü tavsiyesi yüzünden– olmak istediğim şeyle yüzleşmek zorunda kaldım. Yakında gelmesi muhtemel bir senaryo daha vardı. Aslında bir ikilem falan değildi bu. Sinemanın benim için hiçbir zaman tiyatro kadar ciddi bir şey olamayacağını biliyordum (ya da bildiğimi sanıyordum). Fakat eğlenceliydi ve para getiriyordu. Gerçekten bana ait ve “önemli” bir şey söylemek istiyorsam ancak sahnede mümkündü bu. Kafamdaki (sonunda *Prodüksiyon* adını alan) yeni oyunda bunlar olacaktı: Sinema dünyasında verilen ödünleri, bu dünyanın haksız baskılarını ve sahte koşullarını koyuyordum perspektife. Ama buna henüz hazır olmadığımı hissettim; ve belki de altın senaryo ücretleri yumurtlayan kazı küstürmekten biraz korktum. Halihazırdaki prodüksiyonun o kadar içindeydim ki, tanınmayacağından emin olabileceğim karakterler yaratmam zordu.

Her şeyden önce de Nell'e yanıldığını göstermem gerekiyordu. Fakat üçüncü senaryoyu aldığım zaman evlilikte bir yatışma dönemi idi. Nell benim bu alternatif kariyerden vazgeçmeyeceğimi kabullenmiş ve tasvip etmesi mümkün olmasa da, en azından, getirdiği paradan memnun gibiydi. Yeni temsilcim benim artık ucuz mallar reyonunda olmadığımdan emindi. Nell'e hoşgörü gösterdim. Çok para harcadığımızı biliyordum ama bu eğer eve daha çok huzur getirecekse bence mazur görülebilirdi.

Sonra, olacakları haber veren bir şey: Stüdyoda bir öğlen vakti Andrea biraz üzgün görünüyordu, Dan nedenini sordu ve kız nedenin o gün doğum günü olması, çocukluktaki doğum günlerinden hatırlanan birtakım şeyler olduğunu söyledi... ne kadar büyüseniz de böyle günlerde sıradan günler gibi davranamayacağınızı. Dan dosdoğru kantine gidip yarım şişe şampanya aldı. Kız güldü, içtiler. Sonra öğle yemeğinde Dan doğum gününü diğerlerine de bildirdi, yine şampanyalar geldi... bu hiçbir şey değildi. Sonrasında Dan ve kız prodüksiyon bürosuna

tesadüfen yalnız döndüler. Boş şişe kızın masasında duruyordu; kız dönüp Dan'ı öptü. Öpüşme falan değildi, çabucaktı, sevecendi, Dan'ın dudağından değil yanağındandı ama sarılma sırasında küçücük bir duraklama, bir bekleme, kızın gözlerine aynı ölçüde kısa bir süre bakış vardı ve sonra kız dönüp bir yere telefon etti. Dan anladı; kız, iş arkadaşlığının onun için bir dış tavır olduğunu söylüyordu. Hepsi bu kadardı. İçeri biri girdi ve ertesi gün aynen bir önceki gibiydi.

Ve birkaç gece sonra: Nell'le Dan yatağa yeni yatmıştı ve Dan, bütün evli çiftlerin aralarında geliştirdiği ve bir teklif olarak algıladığı jestlerden birini yaptı. Çok kesin bir şekilde reddedildi. Dan affedersin dedi elinden geldiğince nazik bir şekilde. Ama Nell baston yutmuş gibi kımıldamadan yatıyordu. Kadın bundan on beş saniye sonra yataktan sinirli bir şekilde çıkıp bir sigara yaktı; Dan yeni bir girizgâhın geliyor olduğunu hemen hissetti.

“Nedir şimdi bu vakitte bu?”

“Sen gayet iyi biliyorsun ne olduğunu.”

“Bildiğim için soruyorum yani bu soruyu.”

Nell “ucuz film alayı” dediği bu tür laflardan nefret ederdi. Bir şey söylemedi ama perdelerden birini hızla çekip açtı ve karanlığa dikti gözlerini.

“Hayattan ne istiyorsun bilmiyorum.”

“Boşanmak istiyorum.”

Dan eve geç gelmişti ve hemen çıkıp arkadaşlarıyla –daha doğrusu, Nell'in yayınevindeki eski işinden tanıdığı bir kız ve kocasıyla– yemeğe gitmeleri gerekiyordu. Dan Nell'in gecedan keyif almadığını fark etmişti; Nell kafasında bir şeyler kuruyordu ve bunu diğer kıza dökmüştü; yayıncılıkla ilgili dedikodular... Nell'in aslında tekrar başlamak istemediği bir kariyere mantık-dışı imrenmeleri. Ama yeni bir şeydi bu.

“Neden?”

Dan bekledi ama Nell bir şey söylemedi. Dan birden fena halde ürktü; aklına gelen şey, Jane çıldırmıştı ve... neden diye sordu yine.

“Nedenini biliyorsun.”

“Seni, yaptığın zamanlar lanet okuduğun bir işten ettim diye mi?”

“Aman yapma Allah aşkına.” Yine bir sessizlik oldu. Sonra Nell “Sen rezil bir yalancısın” dedi, “söyleyeceğim bu.”

“Bütün bunlardan neyi kastettiğini bile anlamadım daha.”

“Senin o Polonyalı inekle yaşadığın ilişki.”

Dan derin bir nefes koyverdi... dışarıya karşı, bu suçlamayla keyifli bir alaydı bu; içindense bir rahatlama.

“Pekâlâ. Söyle bakalım. Yoksa imzasız bir mektup falan mı geldi?”

“Kabul ediyor musun yani?”

“Hayır, hiçbir şeyi kabul ettiğim falan yok. Yalnız, keşke sen de Polonyalı bir inek olsaydın. Paranoyak bir İngiliz şirret olacağına.”

“Evet, öylesi hoşuna giderdi.”

Dan yataktan çıkıp ona doğru gitti ama kadın Dan onun yanına gelmeden ona doğru döndü. Dan aşağıdaki sokaktan gelen ışıktaki gördü kadının yüzünü. Hem ürkmüş hem nefret dolu –ya da saplantılı– bir yüzdü. Ve Dan bunu görünce kala-kaldı: Nell’in gizli bir kişilik değişimine uğradığı, bu kadını artık hiç tanıyamayacağı yahut anlayamayacağı duygusu.

Dan “Bu dediğin doğru değil Nell” dedi.

“Onun eski kocası telefon etti bugün. Ve o kadın hakkında birkaç şey söyledi. Anlaşılan sen çoğu kişinin girdiği bir yola girmişsin. Sanırım biliyorsundur bunu.”

“Ama herif belalı bir deli. Kız herif onun annesini taciz etmesin diye mahkeme kararı çıkarmış. Bürodaki herkes biliyor bunu.”

Birbirlerinden iki metre uzakta, karşı karşıya duruyorlardı.

“Adam bana gayet akli başında geldi.”

“Pekâlâ, hâkim ne düşünüyor göreceğiz. İftiradan mahkemeye vereceğim o herifi.”

“Diyor ki, bütün Pinewood’un dilindeymiş bu. Herkes biliyormuş.”

Ama Nell’in ses tonunda hafiften bir düşüş vardı.

“Nell, Allah aşkına, herif kafayı yemiş yahu. Anlaşılan, bunu yapmaya geçen sene kızın annesiyle başlamış. Herif Katolik, kadından boşanmayacak, herif... Allah aşkına, böyle bir zırvalığa nasıl inanabiliyorsun yahu?”

“Çünkü pekâlâ doğru olabilirdi.” Dan öteye döndü ve sigarayı buldu. Sinirlenmişti herhalde çünkü içinden Nell’i doğrulamak –ve nedenini söylemek– geliyordu. Ama kadın birden söze girmişti. “Adam geçen hafta seni onun evine girerken görmüş.”

“Onu arabayla evine bıraktım. Gelip annesiyle tanışmamı istedi. Sadece bir içki. Hepsi bu kadar. Yarım saat.”

“Ki sen de bunu bana söylemeyi unuttun.”

“Hatırladığım kadarıyla sen o akşam öylesine bir analık öfkesiyle doluydun ki hiçbir şeyi normal konuşacak halde değildin.”

Kadın bunun üzerinde biraz düşündü. “Her zaman evine bırakıyor musun onu?”

“Allah aşkına, kadıncağz bir prodüksiyon bürosunu yönetiyor yahu. Normalde o herkesten sonra çıkar. Yani hayır.”

“Bakıyorum onun hakkında ne çok şeyler biliyorsun.”

“Bilmeye de tamamen hakkım var. Üstelik işini gayet iyi yapıyor. Ve çok iyi bir insan.” Dan derin bir nefes aldı. “Onu sevmek sadakatsizlik değil Nell.”

Nell yine pencereye gidip dışarıya baktı. Dan yatağın kenarına oturdu.

“Sanıyorum ona, evlenmekle hata ettiğin paranoyak İngiliz şirret hakkında her şeyi anlatıyorsundur.”

“O kadar bayağı bir laf ki bu, cevap vermeyeceğim.”

Bir sessizlik oldu; ortaçağda at üstünde yapılan bir mızrak dövüşü gibiydi sanki. Kadın her hamleden sonra düşünüp yeni bir saldırı numarası buluyordu.

“Beni hayatından tamamen koparıp atıyorsun. Senin hiçbir şeyini bilmiyorum artık. Bugün Sydney aradı.” Sydney Dan’ın yeni temsilcisiydi. “Amerikan teklifi hakkında. Amerikan teklifi nedir bilmiyorum bile.”

“Yeni bir muhtemel senaryo. Henüz kararlaştırılmış bir şey yok. Ve benim seni hayatımdan kopardığım falan yok. Sen kendin yaptın bunu.”

“Sen benim anlamadığım biri haline geliyorsun.”

“Çünkü sen büyümek istemiyorsun. Hiçbir şey değişmesin istiyorsun.”

Kadın burnundan “hıh” dercesine nefes verdi alaycı bir şekilde. “Tabii. Ben resmen hayranım bu baş belası daireye ve bunun içine tıklıp oturmaya sen her gün basıp gidip de..”

“Taşınalım o zaman. Müstakil bir ev alalım. Çocuğa bakacak bir kadın tutalım. Bir dadı. Ne istiyorsan.”

“Yeter ki seni rahat bırakayım.”

“Anladım. Ben her şeyi bırakayım ki sen de gün boyu kavga edecek birini bulabilesin.”

Nell daha sakın bir sesle konuştu. “Anlamıyorum neden Anthony’yle Jane beraber öylesine sevgi dolu ve uygarca bir hayat yaşayabiliyor da biz...”

“Aman *sikmişim* Anthony’yle Jane’i.” Ama Dan sözüne devam ettiğinde ses tonu daha sakindi. “Eğer başkasıyla ilişkisi olan biri varsa o da sensin. Onlarla.”

“Teşekkür ederim.”

“Elbette doğru. Sen madem bir hocayla evlenip de hayali kuleler* arasında yaşamak istiyordun, ne diye...”

“Çünkü sen o zamanlar farklıydın.”

“Sen de farklıydın.”

“Sen başlattın bunu.”

Ve böyle devam edip gitti. Sonunda gözyaşlarıyla ve yeni birtakım kararlarla bitti. Ama bunlarda tutarlılık yoktu. Nell arkadaşına telefon etti ve tashih işine yeniden başladı; ama sonra bundan sıkıldı. Birincisi, Nell evde tıklılı kalıyordu; ikincisi, kısa bir süre evlere baktık ve fiyatların artmaya başladığını gördük sadece; ve ikimiz de, baktığımız şeylerden gerçekten hoşlandığımızdan hiçbir zaman emin değildik. Nell’in yüreği yine kırsal bölgede bir yerdeydi; orası öncelik haline geldi. Huysuzluğu tuttuğunda da bazen, yanlış giden her şey için Londra’yı suçluyordu.

Belki de en büyük ironi, bu hadisenin Andrea’yla beni sonunda gerçekleşecek şeye yaklaştıran önemli bir adıma yol açmasıydı. O kızı Vladislav’ın yaptığı şey konusunda uyarmam gerektiğini hissediyordum ama nedense bunu büroda yapamıyordum bir türlü. Birkaç gün bekleme lazımdı fakat o zaman, Nell, Caro ve ben hafta sonu için Wytham’a gittik ve Nell çarşambaya kadar orada kalmaya karar verdi; daha doğrusu, yeni aldığımız kararlardan biri gereğince, kalmak istemiyordu ama ben kalmasını söyledim. Ve bir akşam Andrea’yı yemeğe götürdüm; kızı kandırmadım, söyleyeceğim, anlatması zor bir şey

* Oxford’a takılmış bir lakap. (ç.n.)

olduğunu söyledim. Sanırım tahmin etmişti fakat öğrendiğinde şaşırıldı ve çok özür dilercesine, Nell’le buluşmak istedi açıklamak için... ama Nell, yaptığım şeyi yapmayacağıma dair yemin ettirmişti bana. “Polonyalı ineği” de hemen “kadıncağız” a terfi ettirivermişti.

Sonunda, gittiğimiz Çin lokantasında Andrea’nın evlilik hikâyesinin tamamını öğrendim. Kız savaş sırasında WAAF’taymış ve Lehçe biliyor olması nedeniyle görevi ve işi önem kazanmış. Vladislav’a âşık olmuş ve çarçabuk evlenmişler; adamın karakterindeki dengesizlikler yeteri kadar normal ve kısmen de, alelacele havalanmaların, bombardıman uçuşlarının, kokpitin altına çizilen gamalı haçların stresi gibi gelmiş. Ama barış ve Stalin’le yapılan pazarlık onu bir İngiliz düşmanına dönüştürmüştü; ticari havayolu pilotu olmayı da başaramamış. O zamanlar çok içki içiyormuş. Andrea Polonya mevzusuna, Katolik mevzusuna ve mülteciler mevzusuna sürüklenmiş; ayrıca bir de hiçbir zaman çocuğunun olmayacağını öğrenmiş... bunların hepsi onda (annesi hariç) Polonyalı her şeye karşı iç karartıcı bir küçümseme ve evlendiği serseri erkekten ötürü sürekli bir suçluluk duygusu bırakmış. Şimdi olduğu şey haline gelmek onun hayatını ya da her halükârda, akıl sağlığını kurtarmış. O zaman onda, bazen işyerinde büründüğü kinik kabuğun düşündürdüğünden çok daha derin bir çaresizlik hissettim. Kız kendini çok umutsuz bir şekilde kapana kısılmış hissediyordu. Bir şekilde hem Nell hem de Dan’dı: Benliğini hiç tatmin etmeyen bir hayat yaşamasıyla Nell; ve yanlış bir evliliğin tuzağına düşürülmüştük duygusuyla da Dan. Kız, evlilik öldükten sonra birtakım ilişkilerinin olduğunu söyledi ama daima, sanki aralarında “başka bir kadın” var gibi gelmişti. Bu tür ilişkilerden (öğrenince –olmasına değil de fark etmemiş olmama– çok şaşırdığım) biri Tony’yleydi, bir yıl önce. Adam evliydi, bir ailesi vardı, her şey büyük bir gizlilik içinde yürütülmüştü. Bizim isteklerin hepsi sıçandır, dedi kız, en iyileri bile.

Andrea’yı kendisine karşı çok sakın bir şekilde nesnel ya da bedensel yönden çok heyecansız ve seks dışı falan gibi göstermemeliyim. Fransızların *une belle laide** dediği tipti; büyü

* Herkesçe kabul edilmiş anlamda güzel olmamasına karşın çekici kadın. (ç.n.)

sizi çok yavaş yavaş saran biri. Vücudu sizi yanıltıyordu, özellikle de prodüktörlerin, kahvelerini yapsın, gözlerini ve egolarını doyursun diye tuttuğu yirmi yaşındaki piliçlerin yanında. Ama yüzü gerçekten çok çarpıcı ve gözleri dikkat çekiciydi ve hayatımda yakından gördüğüm, mukayesesiz en güzel gözlerdi. Onun için biraz avantajdı bu çünkü gözleri insanın daima en çok bakmak istediği şeydi. Kendinden uzak tutması kolay bir kadın değildi, bilinçli bir *femme fatale** havası vardı. Belki de daha güzel kadınların kullandığı salt fiziksel çekiciliğin bir telafisiydi bu. Çoğu erkeğin onunla ilk karşılaştığında fark ettiğinden çok daha fazla cazibesi olduğunu kesinlikle biliyordu. O zamanlar benden yaşlıydı –ve sadece kelimenin gerçek anlamıyla sınırlı değildi bu– belki de vücudunda hafiften anaç bir şeyler vardı... bilmiyorum.

Bunun karşılığında o gece benim evliliğimden de söz ettim biraz. Yakınma falan değildi, Nell'in tavrını haklı buldum hatta... ve bunlar içimden söylediklerim değil, Andrea'ya söylenen sözlerdi daha ziyade. Sanıyorum o gece dışa karşı, mesai arkadaşları ve iyi dostlar arasında bundan başka bir ilişkinin mümkün olmadığını kesinleştiriyor gibi görünmüş olsam gerek. Onu evine bıraktığımda yanağından öptüm ve elini sıkı sıkı tuttum; sonra taksiye binip gittim. O zaman onunla yatmayı hayalimden geçirmiştim belki ama daha önceki iki ihanetimde olduğu gibi değil. Kızın mizacı da, iş ilişkimiz de kısa bir maceraya hiç uygun değildi.

1962'de intihar ettiğinde haftalarca depresyona girdim. Onu yıllardır görmemiştim ve bunun bende niçin dışsal koşulların gerektirdiğinden çok daha büyük bir yitirmişlik ve suçluluk duygusu yarattığını anlamam biraz zaman aldı. Hatta, daha sonra birlikte yaşadığımız iki yıl, elimizde olmayan koşullara teslim olmak yahut ikimizin de yaşam tarzlarımızı bozmak istemememiz yerine evlilikle sonlansaydı onun varlığına kesinlikle son vermeyeceği düşüncesi de değildi bu. O zaman onu çok iyi tanıyor ve tabiatındaki depresif yönü biliyordum. Bunlardan çok daha öte, sanki kız bizim tüm özel yaşamlarımız, tüm mesleğimiz, tüm çağımız hakkında son sözünü söylemiş gibi bir duyguydu bu. Aslında Tanrı hüsrana uğratan ve para-

* Baştan çıkarıcı kadın. (ç.n.)

noyak bir yabancıydı; ve bizler hepimiz o herifin hayatını sarhoş halde ziyan ettiği Bayswater Caddesi'ndeki köhne Polonyalı gaziler kulübünün birer üyesiydik. Vladislav'la hiç yüz yüze gelmedik ama Andrea öldükten sonra hep görüyorum onu; o harika hayalin her sahnesinin ardında, amansızca.

Vagondaki yolcular kımıldanmaya ve yer değiştirmeye başladı. Karanlık suda sisli bir şekilde yansıyan sokak lambalarını gördüm. Tüm kentlerin en İngiliz'ine giriyoruz titizlikle sürdürülen İngiliz sessizliğimizle. Oxford Ana, Venüs-Minerva*, üç kat perili, yüz dilli; Shakespeare'in Verona'sı ve her öğrencinin, kalıba girme zamanının başından beri Elsinore'si**. Bir kent değil, bir ensest.

* Venüs aşk, Minerva zekâ Tanrıçası. (ç.n.)

** Shakespeare'in *Hamlet*'inin geçtiği Danimarka kenti. (ç.n.)

Çatışma

Jane'i hemen tanıdım; bilet bariyerinden geçmek için biriken kalabalığın arasında duruyordum. El salladım, o da karşılık olarak elini kısa bir süre kaldırdı sanki birbirimizi görmeyeli on altı yıl değil de sadece birkaç gün olmuş gibi. Kırk beş yaşında bir kadın, üzerinde yakası ve kol yenleri kürklü, uzun bir deri manto var; şapkası, çantası yok, elleri cebinde; yüzü çok, çok daha yaşlı görünüyor fakat o eski dikkat çekiciliğinden bir şeyleri, çevresindeki herkesten farklı bir aurayı korumuş. Tamamen yabancı ve gözüme şans eseri takılan biri olsaydı da dönüp bir daha bakardım ona. İlerimdeki yaşlı bir erkek yolcu yanından geçerken onunla konuştu. Jane'in gülümsediğini gördüm. Bir iki saniye bir şeyler konuştular. Bence neden, o deri mantoydu; hafiften bir parıltısı, sahnevari bir havası vardı. Saçları ağarmış görünmüyordu, boyanmıştı herhalde fakat hatırladığım kadar koyu renk değil daha ziyade kestane rengiydi; epey uzundu, geride gümüş bir tarakla gevşek bir şekilde tutturulmuştu. Hafiften İspanyol havasını koruyordu; bu daima

onun *Gestalt*'ının* bir parçasıydı belleğimde. Diğer tüm yön-
lerdense bir hocanın şık karısı gibi görünüyordu, onun kentinde
çok bulunanlardan.

Bilet kontrolörüne vardığımda hâlâ o diğer yolcuyla konu-
şuyordu. Fakat o zaman adamdan izin istedi ve adam yoluna
devam etti. Jane kımıldamadı ve yüzünde ancak çok hafif bir
gülümseme vardı yanına geldiğimde. Son anda gözlerini yere
indirdi. İkimizin de sanki ne yapacağını bilmediği tuhaf bir an
oldu. Elleri hâlâ cebindeydi. Sonra ikisini de çıkardı ve bana
uzattı.

“Repliğimi unuttum.”

Uzattığı ellerini tutup sıktım, sonra nasıl yapacağını bilmez
halde eğilip yanağından öptüm.

“Repliğe gerek yok.”

O zaman gözlerime baktı; eski bir ironik ima... yahut belki
de bir soru, anlayamadım.

“Değişmemişsin.”

“Sen de. Harika görünüyorsun.”

“Yanlış zaman kipi.”

Yakından, yaşına baktım. Yılların doğal çizgilerinin yanı sıra
yorgunluk çizgileri de vardı. Makyaj yapmamıştı. Gizli bir korku
da hissettim. Kim olduğumdan hiç eminmiş gibi değildi. İkimiz
de gülümsedik, yabancıların o katı duruşlarıyla yaptığı gibi.

“Araba dışarda.”

“İyi.”

Döndü ve önüm sıra yürüyerek karanlığa çıktı.

“Ben... biz çok minnettarız Dan, ben...”

“Zaten dönecektim. Gerçekten.”

Yere, ıslak kaldırıma baktı, sonra başını gönülsüzce bir ka-
bullenişle eğerek yürüdü. Arabayı park ettiği yere gittik. Ara-
banın tepesinin üzerinden bana baktı.

“Bu akşam onu göreceğ kadar gücün var mı?”

“Elbette.”

“Önce belki bir şey içmek istersin diye düşündüm. Randolph’a
uğrayabiliriz.”

“Harika. Sonrasında seni yemeğe götürürüm.”

“Evde biraz işim var. Bakıcı kız...”

* Biçim, tarz. (ç.n.)

“İsrar ediyorum.”

Yine küçük bir irade çatışması; ve yine omuzlarını ödün verircesine kaldırarak çözdü bunu da.

Randolph’a kısa yolculuk sırasında bana Anthony’nin tıbbi durumunu klinik olarak, neredeyse nesnel bir dille anlattı. İlk baştaki primer mide kanseri yayılmıştı; palyatif cerrahi başarısız olmuştu. Anthony şu anda ilk prognozdaki sürenin ötesinde yaşıyordu. Çocukları, diğer akrabalar, Caro hakkında haberler alıp verdik. Barney’den söz etmedim. Bu sıradanlıklar sürerken bir kederden çok daha fazla hissettiğim gizli bir mutluluk vardı; tüm o unutulmuş yerler –Oxford’u da on altı yıldır görmemiş-tim– ve henüz unutulmamış caddeler ve binalar, yanımda arabayı kullanan kadın; ama bundan çok daha derin bir şey, zamanın, kişisel tarihlerin o tuhaf geri dönüşleri... bir kerecik olsun görecektik kadar yaşadığına mutlu olduğun anlar. Belki de daima ölümün varlığı yüzünden bu. Yitirilmiş değerler yeniden anlam kazanır, hâlâ yaşıyor olmak her ortalama, sıradan günün gömmeyi başardığı temel şans haline gelir.

Randolph’da bir masa bulduk. Jane Rusvari mantosunu çıkardı; bir pantolonlu takım, sade bir krem rengi gömlek ve boynunda, taklit altın içinde kahverengimsi siyah, yuvarlak bir akik. Hatırladığımdan daha uzun ve zayıf görünüyordu; belki de sadece giysilerden ötürüydü bu. Ona bir Campari, kendime de büyük bir viski söyledim. Garson arkasını döner dönmez olağan konuşmalara son verdim.

“Yıllardır birçok kez hep bugünü hayal etmiştim Jane. Ama böylesini hiç.” Jane önümüzdeki masaya dikmişti gözlerini. “Bütün hata benimdi. İstedğim sadece, bunu halletmek.”

Jane “Hep bizim hatalarımız” diye mırıldandı. Sonra da, “İnanç konusunda Anthony’yle hâlâ uzlaştığımız çok az şeyden biri bu” dedi.

“Sen artık Katolik değil misin?”

Gülümsemesi şimdi daha doğaldı. “Üzerinden çok zaman geçti, öyle değil mi?”

“Dün gece Caro’nun ağzını arayıp durdum.”

Jane hâlâ gülümsüyordu yine aşağıya bakmasına karşın.

“Bırakalı yıllar oldu, herhalde.”

“Anthony bırakmadı mı?”

“Son dinsel törenleri yaşadı. Onların bugünlerde Hasta Ayini dediği şey. Sanırım.” Bu belirsizliğin kulağa ne kadar tuhaf geldiğini fark etti herhalde. “Kargalar ziyaretine geliyor ama.” Sonra da “Yıllardır hiç konuşulmayan konulardan biri haline geldi bu” dedi. “Onların her mazbut evlilikte gerekli dediği şey.”

Garson bizim içkileri getirdi. “Onlar” sözcüğünün iki kez kullanılması dikkatimi çekmişti; ve imrenilecek evliliklerin kusursuz olması gerektiği yanılsamasından kurtulmak için birkaç saniye bekledim.

“Peki çocuklar?”

“Allahsız annelerinin peşine takıldılar.”

“Bilmiyordum.”

Campari’sini yudumladı. Ben belki kadeh kaldırmak ister diye beklemiştim. Fakat onun gerçek duyguları hakkında, biraz sıradan da olsa, böyle belirgin bir ipucundan yoksun bırakılcaktım. Beni şaşırtmaya başlamıştı ve nedeni belki de benim birçok peşin hükümle gelmiş olmamdı... ya da Caro’nun onunla ilgili görüşünü yanlış yorumlamam. Bir taraftan, daha ziyade enerjik bir olgunluk bekliyordum, öte yandan da daha çok sıcaklık hayal etmiştim. Jane’le hep özdeşleştirdiğim o sürekli hafifçe gülümseme kaybolmuş gibiydi sanki; ve çok eski zamanlardaki tüm o canlılığı da; en sıradan karşılaşmaya bile daima yüklediği o sessiz elektrik, tedirginlik, şiirsellik; kalabalık bir caddenin karşısından aceleyle el sallayışında, bir davette diğer kafaların arasından gülümseyişinde. Hissetmeye başladığım şey derin bir çekinme duygusuydu ve bunun ardında ne olduğunu bilmiyordum.

“Bence, eğer inanç böyle darbeleri kaldırabiliyorsa gerçek olsa gerek.”

“Anthony çelişkili olaylardan... ya da gerçeklerden kesin sonuçlar çıkarmada daima gayet ustadır” dedi Jane.

“Nihai anlamsızlık mı?”

“Onun gibi bir şey.” Jane daha konuşkan olmak için çaba harcıyordu. “Bu konuda hiç marazi olmadı... gayet cesurdu aslında. Çok felsefi gerçekten. Bir filozof olarak. Ama bu şimdi ona her şeyden daha yakın. Asıl diyalogu hep onunla.” Jane yüzünü biraz ekşitti. “Ebedi hakikatler ya da bunun gibi bir şey.”

“Anlaşılabilir bir durum mu bu?”

“Sanırım öyle. *Chacun à sa mort*.”*

“Bunu o mu söylüyor... yoksa sen mi?”

Jane usulen bir gülümsedi. “Anthony Oxford’lu bir adam olarak ölecek. Bütün ironiler yerinde.”

O gülümsemeyi inceledim.

“Benim tahminimce, cesur olan bir tek o değil.”

Omuzlarını kaldırdı. “Nell benim bu konuda çok katı olduğum kanısında.” Yüzünü profilden inceledim yine, bir yabancıнын anlayabileceği sözcükleri arayışını. “Nell şu son yıllarda çok iğrenç bir şekilde gelenekçi ve Daily-Telegraphvari kesildi.”

“Caro’dan edindiğim de öyle.”

“Memleketin direği. Sanırım Andrew’yu küçümsemişiz.”

“O hiç görüldüğü kadar aptal değildir zaten.”

“Senin bunu hep söylediğini hatırlıyorum.”

“Nell onunla mutlu mu?”

Yine üstünkörü bir gülümseme; sanki böyle şeyler önemli değilmiş gibi. “Sanırım o mizacıyla ne kadar olabilecekse.”

“Sevindim.”

Ama gözlerimden kaçınılmaya devam ediyordu. İkimiz de salonun öte yanında oturan bir grup öğrenciye bakıyorduk. Bizim 1940’ların sonundaki küçük züppeliklerimizi hiç gelişmemiş haliyle gösteriyorlardı gerçekten. Jane yüzünden giderek geri çekiliyordum; çok suskun ve kopuktu, sanki söylemeden, buraya onun tercihiyle gelmediğim sonucunu çıkarmamı istiyormuş gibi. Nell’i suçladığı gelenekçilikten biraz daha fazlası olsa fena olmazdı. Aramızda duran birtakım şeylerin üzerini aşmak için bir girişimde daha bulundum.

“Anthony benden ne istiyor Jane?”

“Geçmiş biraz yeniden yazmanı sadece ha?”

“Ne anlama geliyor bu?”

Jane duraksadı.

“Senin hakkında konuşmadık Dan. Ya da geçmiş hakkında. Uzun yıllar geçti. Seni görmeyi çok istediğini biliyorum fakat aslında... nedenini lütfetmedi.” Daha hızlı konuşarak devam etti. “Çok uygarlaşmış insanlar olmanın yarattığı sorun, çok uygarlık dışı gerçekleri örtecek tekniklere sahip olmaktır. As-

* Herkesin ölümü kendine. (ç.n.)

linda bütün bildiğim, ben seni buna zorlamaya hakkımız olmadığını savunmaya çalıştığımda onun çanının buna çok sıkıldığı.” Jane “Yani bunun en azından... sahici bir şey olduğu” diye ekledi.

“O zaman ben onun tarafındayım. Sanırım demek istediğin bu.”

“Bütün bunlar, geldiğin için çok minnettar olmadığım anlamına gelmiyor.” Bir an bakışını yakalamıştım, neredeyse eski bakışını; bir dürüstlük, bir kendiyle dalga geçme. “Şu anda hiçbir şeyde pek bir umut ya da bir mantık görececek halde değilim. Dediklerimden bir şeyler çıkarmamalısın.”

Ki bu da düşündüklerimi doğruluyordu tabii; durum giderek tuhaflaşıyordu; sanki birbirimize karşı daha önceki statümüz şimdi öylesine tümüyle tersine dönmüştü ki, her cümlede ya da jestte bir gereklilik görülmesi gerekiyordu. Sen artık benim gibi geri kalmış birini ciddiye alamayacak kadar önemli ve ünlüsün demek istiyordu sanki.

“Başka bir şey hissetmen mucize olurdu zaten.”

“Belki de.” Gülümsemesi çok yapaydı ve birden anlamsız bir şekilde yine bir özür dileme çabasına giriverdi. “Unutmadan, Nell benden, telefonda söylediği şey için üzgün olduğunu söylememi istedi. Senin arkadaşın konusunda, o kadın...”

“Benim oltaya geldiğim kadın.”

“Onun sadece bir filmini gördüm. Bence çok iyiydi.”

“Başarılı olabilir. Benim gibilerden uzak durursa tabii.”

“Onun da bu konuda görüşleri vardır, değil mi?”

Karşıdaki öğrencilere baktım.

“O kadın şuraya ait Jane. Ben yanlış masayım.”

“Evlenmek istiyor mu seninle?”

Başımı hayır anlamında salladım. “Ben ona Hollywood’daki ilk deneyiminde çobanlık ediyorum sadece. Kaçınılmaz olanı geciktirmeye çalışarak.”

“Nedir o?”

“Onun bunu kabul etmesi.”

Jane hoş görürcesine gülümsedi ama bunda yine çok fazla, geleneksel nezaket icabı verilmiş bir karşılık havası, kafasının başka yerde olduğu iması vardı. Gizlice saatine bir göz attığını gördüm.

“Gidelim mi?”

“Anthony sözde akşam yemeğini yemiştir artık.”

“Peki biz? Nerde yemek yeniyor bugünlerde?”

Bu konuyu kısa bir süre tartıştık; Nell son geldiğinde Compton’dan bir çift sülün getirmişti... fakat onu bundan vazgeçirdim ve çıkışta ben onun önerdiği İtalyan lokantasından bizim için bir masa ayırırken o da bakıcı kıza haber vermek için eve telefon ediyordu. Ben Randolph’ta kalamaz mıyım?* Ama katı olma sırası ondaydı. Hastaneye doğru yola çıktık.

Bir kamera olsa iyi olurdu; bakışlardaki sorgulamalar, kaçırılan gözler, her iki tarafın gizli çekingenlikleri, utangaçlıkları. Ben gözümde hâlâ Anthony’nin ve dünya görüşünün mührünü vurduğu o kadınsı imajı koruyordum; fakat onun yerini o ilk benliğin kederli bir ortayaşlı versiyonu, artık kayıtsızlığa dönüşmüş bir bağımsızlık almış gibiydi sanki. Jane, Caro’nun söylediklerinden ötürü beklediğim kişiye de pek uymuyordu; o yüz nedense bana gösterilmiyordu.

Jane’i bir iletişim sistemi kullanarak yeniden keşfetmem gerektiğini anladım; olağanüstü karmaşık olabilen ve derin bir narsisizmi gizleyebilen... ve ayrıca da sert eleştiriler yapabilen biri. Hiçbir kent, tüm o koşullanmışça kaçamaklılıkları ve yarıda bırakılmış cümleleri, söylenmeyen şeylere doğru kaçışa hep hazır halleriyle tüm orta sınıf İngiltere’sinin evcil konuşma kurallarından, istese de pek uzak kalmaz. Ben çok uzun süre sürgünde, insanın bir bağlamdaki ustalık derecesinden başka “sınavı” olmayan ve dışa karşı tüm akademik yönelimlerine karşın aslında, kişisel gerçek ve davranış konusunda kendi ideal ve soyut –ve sıklıkla da saçma– nosyonlarıyla yaşayan bu küçük toplumdan asırlarca uzak bir dünyada yaşamıştım.

Ayrıca, görünürdeki saygımın ardında ona, anlaşılması zor bir şekilde tenezzül ettiğimi de hissediyordum; entelektüellerin köylülere tenezzül etmesi, onların cehaleti karşısında gereken, kentlilere has her türlü uyumu göstermesi gibi. Bu bana, belki de yaşadığım o kaba dış dünyanın kokusunu taşıdığımı düşündürdü; Jane’in, gerçekte neler hissettiği konusunda daha açık davranmamasının en azından bir nedeni de benim ikinci sınıf

* Randolph, Oxford’un ünlü bir otelidir. Kendisinin akşam orada kalmasından söz ediyor. (ç.n.)

bir dünyanın ikinci sınıf düşünme tarzlarıyla tarifsiz derecede kirlenmiş ve körlenmiş olmamdı belki de. Ve bunun yanı sıra benim artık, tüm o dilsel ve ahlaksal titizlikleriyle bu fildişi kulenin çok dışından, dünyayı görmüş, çok şey geçirmiş biri olmamdan ötürü bir korku da duyuyor olabilirdi. Yemeği dışarda mı evde mi yiyeceğimiz konusunda küçük tartışmamız bunu simgeliyordu. Ben dönüştüğüm şeyin takdir edilmesini talep etmiştim; Jane’se bunu, budalaca da olsa bağışladı. İtalyan lokantasına, sözünü eder etmez karşı çıkmıştı... “çok anlamsız bir şekilde pahalı”ydı; sanki paranın yaşamlarımızda bir sorun olduğunu, öğrencilikten hiç ilerleyemediğimizi söylemiş gibi.

Yani sisli caddelerden arabayla geçerken şaşkındım ve düş kırıklığına uğramıştım; ve tedirginliğim giderek artıyordu... yanımdaki kadının benden ne kadar uzak olduğunu biliyor ve kocasının daha da uzak olabileceğini tahmin ediyordum. Ve Los Angeles’taki, benden fiziksel olarak uzak olan ve gerçeklikten çıkarıp iyi bir başarıya indirgediğim kıza birden ve şiddetli bir özlem duydum yine; onun vücuduna değil, açıksözlülüklerine ve sadeliklerine, şu andalığına. Sinema filmi şimdiki an hariç her şeyi dışlar; geçmişe ve geleceği bakışlara hiç izin vermez; dolayısıyla da en güvenli düştür. Bu kadar çok vaktimi ve becerimi bu yüzden sinemaya harcadım.

Suçlar ve Cezalar

Toplumun kişisel tarihe etkisi gizemlidir; yahut –bizim yüzyıl bu muammayı çözmeye çalışmamakla pek suçlanamayacağından– belki de benim için gizemli demeliyim. Tüm yaşamım boyunca, en azından bir dereceye kadar özgür iradeye ve determinizme inanmak arasında dönüp durdum. Vardığım tek kesin sonuç, bana özgürce verdiğim kararlar gibi görünen şeylerde aklın oynadığı rolün kaderin körükörüne buyruklarından daha büyük olduğunu gösteren pek bir kanıt olmadığıdır. Babamın on yedinci yüzyıl teolojik hayvan hikâyeleri kitabındaki canavarlardan biri dingincilikti*; babam onu... yani erdemin de kusurun da Tanrısal inayetin düşmanı olduğu anlayışını suçlasa da bu bana hep çekici gelirdi. Tanrısal inayeti bulamadım tabii ki fakat insanın kendi doğasına teslim olmasının ona karşı direnmekten daha kötü bir getiri sağlayacağını iddia etmek için

* Akıl ve iradenin dünyevi olaylara tamamen ilgisiz kalarak, isteklerden, tutkularından sıyrılarak, pasif bir şekilde yalnız Tanrı düşüncesine daldığı bir mistisizm. (ç.n.)

de geçerli bir neden bulamadım. Asıl sorun, nihai püf noktası tabii ki insanın gerçek doğasını bilmesidir.

Savaştan sonraki on yılda yaşanan ulusal sefaletin, hem o kanlı savaşı kazanmış olup hem de şimdi bunun bedelini ödemek zorunda kalmamızdan ötürü genel hoşnutsuzluğun benim yaşadığım çevrede kimseyi özellikle endişelendirdiğini hatırlamıyorum. Tüm benim kuşağımın –ve sadece kendi sınıfımı kastetmiyorum– değişmez güdülerinden biri şiddetli bir bencillikti gibi geliyor bugün bana. Kültürümüzün emperyal ve ticari temellerinin çöküşünü hiç üzüntü duymadan (üzüntü sonradan geldi) seyretmemizin baş nedeni, kaybolan ulusal misyonun bencilliğimize daha çok *Lebensraum** bırakmasıydı. Toplumda çoğumuz liberalsek de, özelde her birimiz tek kişilik birer partiydik; altmışlı yıllarda meydanın birçok kez sağa bırakılmasının habercisiydi bu. Her şeyin birbirlerine karşı sipere yatmış zenginlerle, muhtemel zenginlere göre belirlendiği şimdiki durum henüz görünür halde değildi.

Çoğumuz hâlâ Marksist teori bağlamında bir çatışmayı hayal ediyorduk. Britanya'nın örgütlenmiş emeğinin ve partisinin gerçek yüzü henüz görülmemişti. O partinin gizli burjuva ve tutucu hale geleceğini yahut ülkenin siyasi yaşamının “Muhafazakârlar” ve “Sosyalistler” arasında değil de, miskinliğe (tarihsel kadere) teslimiyetle, zaman zaman oluşan özgür irade krizleri arasında cansız bir savaşta ya da sermaye ve grev gücü arasındaki karşılıklı *şantajlaşma süreçlerinde* kaybolup gideceğini, elde kalan ulusal erdemlerin (uygar nezaketin, şiddete karşı nefretin ve diğerlerinin) bir gün kesin bir kararlılığın yanı sıra uyuşukluğun da sonucu gibi görülür hale geleceğini hiçbirimiz pek tahmin edemedik. Son yıllarda, çürümüş ağaçta biten zehirli bir mantar gibi beliren, emperyal ve askeri geçmişe yönelik o saçma nostalji bile siyasi bir kanaatten ziyade, bencil bugünün hepimizi bir şekilde hor gördüğü yolunda, şaşkınca bir duygudan kaynaklanır (ve benim senaryoda Kitchener'ı ele alışındaki kuşkulu tarzın bu saçma nostaljiye karşı bir tavır olduğundan asla emin olamadım; oysa bu işe girişmemin ilk nedeni bunun böylesi karşı bir tavır olduğunu düşünmemdi).

* Yaşam alanı. (ç.n.)

“Barış”ın o ilk on yılında tüm ülke, silahlı kuvvetlerinin üyesi bireyler gibi terhis olduğunu hissetti... başkalarına karşı yüz-yıllardır süregelen sıkıcı görevlerden, sahte saygınlıklardan, karakter ve davranış konusunda yapay bir örnekliklerden terhis olduğunu yani. 1951 yılındaki Britanya Festivali yeni bir çağın habercisi falan değil eskisinin ölüm çanıydı. O zaman kabilelere ve sınıflara, sonunda da özel benliklere bölündük.

Ben buna prensip olarak karşı değilim. Okul günlerimden beri kendimi hiçbir zaman “Britanyalı” hissetmedim... sadece İngiliz hissettim, hatta onu bile çoğu zaman ara sıra. Ama bence, beyni yıkanmış vatanseverler olmaktan çıkıp da, içine dönük benliklerden oluşmuş bir nüfusa dönüşümü çok berbat bir şekilde yaptığımız artık kesindir. Aslında neler olup bittiğini göremedik; ve giderek ben-merkezcileşen bir toplumun ihtiyaçlarının –ve tehlikelerinin– gerektirdiği yeni siyasi partileri geliştirememizin yanı sıra, eski maskelerimizi çıkarıp atacak dürüstlüğü de gösteremedik. Benlik saplantısı her yerde hüküm sürüyordu ama biz onu diğer herkesten gizlenmesi gereken kişisel bir sır gibi gördük... tıpkı püriten yamalı bohçası gibi... kamuoyunda ekonomiye, Britanya’nın yeni rolüne (sanki mükemmel bir aktörmüş gibi) sonsuz bir ilgi; Süveyş maskaralığı, son günlerde pornografiye ve buna hoşgörölü topluma sövüp saymalar, Carnaby’nin* Downing Street’e**, televizyondaki uyutucu eğlencelerin de gerçek demokratik düşüncelere karşı zaferi. Benim kuşağımın ve onların babalarının taktığı tek şey kişisel kaderdi; diğer tüm kaderler köreldi. Bu belki de iyi bir şeydir, ben artık bilmiyorum; fakat ikiyüzlülükten oluşan o muazzam üstyapı ve (hâlâ tamamlanmamış) süreçte çıkan kaçamaklı-yuvarlak laflardan oluşan bulutlar yüzünden leş gibi bir koku bırakıyoruz tarihin burun deliklerinde.

Dan’ın dürüst ve ileri görüşlü olduğunu falan iddia etmiyorum; daha başından beri, en ufak bir arzusunu tatminsiz bırakmamak için, doğmamış bir çocuğu katletmeye hazırdı... gerçi şimdi, bu kadar çok ödün ve yalanın yerine keşke kükürt ko-

* Carnaby Sokağı; Londra’nın Soho semtindeki bir yaya alışveriş caddesi; 1966’da Lady Jane adlı bir kadın butiğinin ilk kez, çağın rahat cinsel tavrının simgesi olarak yorumlanan, mankenlerin vitrinde giyinip soyunmasıyla büyük sansasyon yarattı. (ç.n.)

** Britanya Başbakanının 10 numaralı binasında oturduğu sokak. (ç.n.)

kusunun peşinden gitseydi diyorum içimden. Geleceğe karşı, yaşlılarından biraz daha güçlü durduysa da nedeni sadece, bencilliğini besleyecek daha çok şey –ve tatmin edecek daha çok fırsat– olmasıydı. Sanırım Nell’in böyle bir şansı yoktu.

Bencillikler çağı Dan’a sözde yeni özgürlüklere dönüştürebileceği eski günahlar sağladı. Oysa bunlar Nell’in kafese tıklmasına yol açtı. Kadının asıl kıskançlığı ve Dan’ın asıl ihaneti buydu.

Dan artık, Calais’de* başlayan kara cahillerle yüz yüze gelen tüm ülke gibi içine kapanıyordu. Çocukluğundan beri içinde yaşadığı, kısmen sırf düş gücü, kısmen de düş gücüyle değiştirilmiş gerçeklerden oluşan yoğun kişisel dünya şimdi gelip onun dünyasına yerleşiyordu. Bu dünya, geçmişte bazen bir sapkınlık, kötülük olarak görülmüşse de şimdi başarılı bir şekilde bağışlanmış ve günahlardan arınmıştı... ve cüretle, yaşamının çizgisini ele geçirdi. Bu dünya müdahaleye, dikkatin başka tarafa çekilmesine, fuzuli işgale giderek daha tahammülsüz olmak eğilimindeydi. Nell, bir gün sinsice girip o gizli gri beyin kıvrımlarının arasındaki “altın”ı yoklayacak –ve böyle bir şey olmadığını bulacak– tehlikeli biri, potansiyel bir tecavüzcü haline geldi. Giderek artan uyuşmazlığımız sanıyorum en azından kişisel psikolojiler kadar bir tarih meselesiydi de.

Toplumun kâfirleri cezalandırdığı daha eski bir dünyada doğsaydım büyük olasılıkla Nell’e kesinlikle ihanet etmeyecek ya da her halükârda, ihanetimi çok daha iyi gizleyecektim. Ama ben Viktoryenlerin sanatlarından dışladığı şeydim; yani tiyatro yazarı. Bence onların tiyatroyu uzun süre lanetlemesinin ve iğdiş etmesinin nedeni, sahnenin ahlaksız gerçekliğe romandan çok daha yakın olduğunu bilmeleriydi. Tiyatro, sırları herkese söyler, yabancılara boşboğazlık eder ve replikleri sadece anonim bir basılı kâğıt tarafından, dışkılama ya da mastürbasyon ya parkenkine benzer bir yalnızlıkta ve sadece tek bir akla eğil, erkekler ve kadınlar tarafından, bir seyirci kitlesinin karşısında söylenir. Roman, yani basılı kâğıt çok İngilizvaridir, tiyatroya (Shakespeare’e karşı) değil. Ben bu paradoksun, yani her şeyi gizleyen özel ile yalan söyleyen, herkese açık benliğim arasındaki

* Fransa’nın Manş Denizi kıyısında, İngiltere’den Avrupa kıtasına geçiş yapılan liman. (ç.n.)

zıtlığın daima bilincindeydim; yani yazılmamış *Soneler*'im ve gereğinden fazla yazılmış *Oyunlar*'ım arasındaki zıtlığın.

1954'te ilk "büyük" –kronolojik olarak dördüncü– senaryomu yazdım. Sahneler İspanya'da çekilecekti. İlk kez Hollywood'a gittim ve bu benim "büyük" bir prodüktörle de ilk karşılaşmamdı... kutsal bir canavarla... ve kendi türünden tüm diğerlerinde olduğu gibi, aklı başında bir insanın standartlarına göre bir sıfat olmaktan ziyade bir isimdi bu. Nell'le Caro da benimle beraber Amerika'ya geldi fakat onlar Doğu Sahili'nde, Nell'in annesi ve üvey babasının yanında kaldılar. Batı'da yalnız geçen üç haftada, kaldığım otelin barında beni tavlaman bir kızla yattım. Kız benim adım atıp atmadığım şüpheli dünyaya girmek istiyordu ama hırslı bir fahişeden ziyade, Preston Sturges'in* çok iyi bir portresini sunduğu Veronica Lake** türünden, buruk bir sürtüktü. Ondan yatağın dışında da hoşlanmaya başladım ve nedeni de özellikle, Nell'in giderek artan, o gün hariç her şeyi yaşama isteğine çok hoş bir tezat oluşturan, hayatı her günkü haliyle, rahatça kabulleniydi. Çocuksuluğu ve cehaleti (Ortabatı'dan geleli ancak bir iki ay olmuştu) bile sevimli geldi bana; benim özellikle bilgi yönünden üstünlüğüm son derece önemsiz... yaşadığım günler boyunca yoldan topladığım bir üründen öte bir şey değilmiş gibiydi sanki.

Ayrıca bu benim, seksi romantizminden arındıran ve birçok Amerikalı gibi, anatomiyi gastronominin bir karışımı –yani yemek gibi, öncesinde, sırasında ve sonrasında konuşulacak– bir şey olarak gören biriyle ilk karşılaşmamdı. Ben bu kadar açıksözlülüğe pek alışık değildim ve ilk başta büyüledi beni fakat işin bu yönü ben Nell'e dönmeden önce cazibesini yitirmeye başladı... ve sonrasında da yitirmeye devam etti. Eller, kollar, bacaklar birer isimdir, eylemler de birer fiil; ve aslında bu kendi içinde mükemmel yeterli ve tıpkı müzik gibi, en çok sessizlikte güzel gelecek şeyi inceleme ve çözümleme isteğinden başka hiçbir şey tensel zevk dışında her şeyi böylesine derinlemesine yok edemez. Elaine'i kendi kültürüne uyum sağladığı

* (1898-1959) Amerikalı film yönetmeni. (ç.n.)

** (1922-1973) Amerikalı film yıldızı. Baştan çıkarıcı sarışın kadın rolleriyle ünlendi ama 1940'ların sonunda, kısmen de alkolizm yüzünden düşüşe geçti. (ç.n.)

için suçlamıyorum; aslında bunu, hem de kendi başıma anlamama yardımcı olduğu için çok şey borçluyum ona.

Kısacası, bizzat Amerika'yla yaşanan bir ilişkiydi bu. Elaine'e karşın o ilk gidişimde Kaliforniya'nın Birleşik Devletler'in geri kalanından ne kadar uzak olduğunu pek fark edemedim. Oradan çok hoşlandım ama buna yol açan şey içsel nedenlerden ziyade, oranın tamamen İngiliz-dışılığı ve bana tabiatımın bu yanını bastıracak sonsuz olanaklar sunmasıydı. O kıza karşı pek suçluluk hissetmiyordum; yahut ancak üç haftalık buluşmalarımızı ve seks oyunlarımızı mümkün olduğunca gizli tutmama yetecek kadar bir suçluluk. Nell'e hemen hemen her gün telefon ettim; yalnızlıktan ziyade, onun birden uçağa binip bana bir sürpriz yapmayacağından emin olmak içindi bu. Sanıyorum o zamanlar çok ahlaksız ya da bir Arap şeyhi gibi bir şey olmuştum. Nell bana bedensel olarak itici gelmiyor ve bu da onu bedensel olarak kandırmayı kolaylaştırıyordu; ve Nell de bu yatma sınavına çoğu kadın gibi büyük önem veriyordu. Memlekete dönmeden önce onunla Connecticut'ta geçirdiğimiz bir hafta da çok hoşuma gitti ve bunun önemli bir nedeni de Hollywood'a gitmiş olmamın onun annesiyle babasının gözünde bana önceleri sahip olmadığım bir prestij kazandırmasıydı tabii.

O yıl daha sonra, stüdyo dışı çekimler için İspanya'daki çalışma tatili pek başarılı değildi. Valencia'nın hemen dışında, kumsala yakın küçük bir villa tuttuk; ve Caro'ya bakacak İspanyol bir kadın vardı. Ama Nell uzun süren kamera kurulumlarından sıkıldı. Onu pek suçlayamıyorum çünkü beni de sıkmaya başlamışlardı ama ben böyle bir şeyi ilk kez görüyordum, bunun dışında daha yüzlerce şey vardı ve dikkatimi vermek mesleki bir görev gibi gelmişti bana. Ayrıca, kaygıları ve başlangıç halindeki megalomanisi çekim yaklaştıkça tırmanmaya başlayan ve sonraki haftalar boyunca hep yüksekliğini koruyan benim o kutsal canavar tarafından da meşgul edildim. Üstelik ilk büyük şansını yakalamış genç Amerikalı yönetmenlerde daima böyle durumların olduğu konusunda uyarılmıştım ve bu sayede, belden aşağı küfür yağmurundan ve sürekli bir şutlanma tehlikesinden yırttık. Bir gün önce "muhteşem" sahneler bir gece sonra –genellikle de çekimden önce– "berbat"a dönüveriyordu.

O lanet moruk tüm yazma süreci boyunca bana kendi fikirlerini yağdırmış ve bunlara, yavrulayan bir buzulun tüm gevrekliğini vermişti... ve onun tüm bu korkutucu kaprislerinin ve nosyonlarının haftalar, hatta aylar sonra buzdağları gibi çıplak halde yüzüp geri gelme gibi bir alışkanlığı vardı ve her seferinde, yönetmenle birlikte savunduğum her entelektüel planı batırma tehlikesi yaratıyordu. Tüm bunlar Nell'in bütün bu faaliyete karşı güvensizliğini ve duyduğu küçümsemeyi daha da körükledi.

Nell dünyanın her tarafındaki sinema insanların karakteristik özelliği olan basit rekabetleri, sık konuşmaları, genel saplantıları ve "dükkân"dan başka bir şey düşünmemelerine karşı da aynı şiddette züppece bir entelektüel tavır geliştirdi. Üniversite mezunlarının bulunmadığı ve tek bir sanat ve endüstri dışında hiçbir şeyle herhangi bir ilişkisi bulunmayan ve Eski Mısır kadar mantıkdışı bir şekilde hiyerarşik bir dünyadır bu ya da o zamanlar öyleydi. Nell'in beni küçümsemesi, ben bu dünyayı tümüyle bir kenara bırakmayı reddettikçe arttı. Hatta senaryomun, yani tüm bu enerjiye ve tüm harcamalara kaynak oluşturan o değerli tohumun bile aşağılandığını hissettim. Nell günlerini Caro ve bakıcı kadınla deniz kıyısında geçirmeye başladı. Buna itiraz etmemek için bir nedenim vardı: Prodüksiyon ekibinin arasında oraya Hollywood'dan gelmiş birinin benim oradaki küçük aşk ilişkimle ilgili bir imada bulunacağı yolunda, sürekli bir korku. Onlardan hiçbirinin Nell'e çok yaklaşmasını istemiyordum.

Birkaç ay sonra, şimdi 1955 baharındaydık, ben yine Londra'daydım ve Tony için yazdığım ikinci senaryo üzerinde çalışıyordum. Andrea yine prodüksiyon sekreteriydi ve aramızdaki uzun süredir içkin duygu bir gün taşıtı... Nell'in neler olduğunu nasıl tahmin ettiğini bilmiyorum ama tahminini doğrulatmak için bir özel dedektif tuttu. Bir akşam eve gelince, adamın verdiği raporun karbon kopyasının okumam için bırakıldığını gördüm. Nell'le Caro gitmişti. İlk şoktan sonra bir rahatlama gibi geldi bana bu. Sonunda Oxford'a telefon ettim. Benim arayacağımı bekliyorlardı herhalde çünkü telefonu Anthony açtı, Nell'i çağırmak istemedi, telefonda bir şey konuşmak istemedi... ve Londra'ya gelip benimle görüşmede ısrar etti.

Birkaç gün sonra çıkıp benim eve geldi ve onu yemeğe götürdüm. Onun ahlaksal diskurlarından biriyle kafamı ütöleyeceğimi bekliyordum ama şaşırtıcı bir şekilde sakindi. Jane'le ikisi bir süredir işlerin iyi gitmediğini fark etmişlerdi, bu tamamen benim kendi vicdanımla ilgili bir meseleydi ve bu konuda kesinlikle doğru ya da yanlış diye bir yargıda bulunmayacaktı. Onun gizlice benden çekindiğini, belki de benim Nell'den ve onun her anlaşmazlıkta çekip Wytham'a gitme huyundan yakınacağımdan korktuğunu düşündüm. Benim meslek hayatıma ve o dünyaya karşı dışsal tavır olarak –onun o zamanki statüsüyle bir Oxford hocasının kesinlikle gerçekten ve içten benimseyemeyeceği bir şekilde– anlayışlı, neredeyse saygılıydı.

Nell çok incinmişti ve boşanmadan başka bir şey konuşmak istemiyordu. Ama yine de, evliliği kurtarmak için bir girişimde bulunmak istiyorsam Jane'le ikisinin Nell'i hiç olmazsa harekete geçmeden önce bir süre beklemeye ikna edebileceklerini sanıyordu. Böyle bir yolu denemede ısrar etti ve (kusursuz bir zarafetle) Caro'yu bir neden olarak kullandı; ama sürekli kavgaların da ana-babaların ayrılması kadar büyük zarar verebildiğini hemencecik kabul etti. O zaman ben de ona başka kadınlar olduğunu söyledim; ondan bu sırrı tutmasını istedim ve o da buna uyacağını söyledi. İsim vermedim yahut ayrıntıya girmedim ama bu ifşaatın ikisini de şaşkına çevirdiğini görüyordum: Hem o Katolik filozofu, hem de orta sınıftan İngiliz'i. Onun dışı karşı tepkisinde Cizvitvari bir şeyler fark ettim; eski günlerde olsa bunu dışı vurur, beni böyle bir davranışa iten şeyi bulmaya çalışırdı; şimdiyse dünya insanını oynamanın daha politik olacağını düşünmüştü anlaşılan.

O gün akşam Oxford'a dönmesi gerekiyordu ve yaklaşık saat üçte, birbirimize karşı giderek daha temkinli ve mesafeli bir şekilde ayrıldık. Benim (Caro hariç) vicdan azabı duymamam ve genel olarak (Anthony'nin düşündüğü adam değil de) nasılsam öyle bir adam olduğumu kabul etmeme canı sıkılmış ve bozulmuş olsa gerek. Fakat o zaman bunun hiç belirtisini göstermedi. Büyük olasılıkla ben ona haksızlık ediyorum; adam gerçekten nötr görünmeye çalışıyordu ama tüm bu diplomasinin paradoksal sonucu benim, keşke birbirimize karşı daha sert davransaydık demem oldu. Ben Anthony'nin rahibi oynadığına

karar verdim. O beni gizlice, temyiz edilemeyecek bir şekilde suçlu bulmuştu; o nezaket, artık mahkûm olmuşlara, masum olması mümkün olmayanlara gösterilen türdendi. Bence asıl mesele sadece, benim onun hükmüne yine de saygı duymam, onunsa benim buna hiç değer vermediğimi sanmasıydı. Daha sonra neler olduğunu izah etmeye çalışayım.

Ben o zamanlar, olanları hiç ırgalamamakla, daha seyrek bir şekilde de, koptuğum dünya için üzüntü duymak arasında gidip geliyordum. Evle ilgili ufak tefek birtakım şeyler dışında, Nell'in eksikliğini hiç duymuyordum. Ama sonra Andrea eve taşındı ve o gereksinim de ortadan kalktı. Caro'yu özlüyordum gerçekten fakat utanılacak kadar az özlüyordum dürüst konuşmak gerekirse; sanırım en büyük kayıp Anthony'yle Jane gibi geliyordu. Bu durum öncelikle, Nell'le niçin evlendiğim konusunda bir şeyler söylüyordu bana; ama bunun benim ret duygum yönünden bir yararı olmadı (aşktaki, Langland'ın* betimlediği, bir ihlamur yaprağından hafif, iğne ucundan daha delici şey nedir?).

Anthony'den, hamle sırasının bende olduğu yolunda bir anlayışla ayrılmıştım. Ama haftalar geçtiği halde hiçbir şey yapmadım. Bunun Andrea'nın suçu olduğunu söyleyemem; kadın beni sahiplenici bir tavırda değildi, gelecekle ilgili bir talepte bulunmuyordu. Fakat ondaki bu meziyet Nell'e geri dönmeyi cazip kılmıyordu. Sonunda hamle yapan Nell oldu; bir avukattan gelen mektupla. Davada kendimi savunmadım. Nell mahkemede buz gibiydi –tek başına geldi, Anthony ya da Jane yoktu– ve sanırım duruşma boyunca bana bir kez bile bakmadı. Ben ona baktıysam da, neredeyse sadece meraktandı. Artık geçmişte kalmış, unutulmuş bir oyundaki bir karakter gibi geliyordu bana. Sonrasında ona bir şeyler söylemeye, Caro'yu sormaya, artık ayrılığın kesinleştiği o anda bir tür ateşkes yapmaya çalıştım ama bu yönde ilk girişimim kesilip atıldı. Tek bir sözcük bile edilmedi. Yasal mekanizma çalışırken yaklaşımda ısrar etmemiştim ama bu kez resmen yaptım. Caro'nun üçüncü doğum günüydü ve ben onu görmek istiyordum. Anthony'ye yazdım ve bu konuda ne yapılabileceğini sordum. Sonunda, benim Wytham'a gitmem ayarlandı. Nell olmayacaktı.

* William Langland (c. 1332-1400) İngiliz şair. (ç.n.)

Ve bir gün arabayla gittim... Anthony'nin de benimle karşılaşmaktan kaçındığını gördüm. Kapıyı Jane açtı. Onun iki çocuğuyla Caro vardı ve Jane Caro'yu başarılı bir şekilde, benim oradaki saatlerim boyunca çok soğuk ve zırhla kaplı bir nezaketin fonu olarak kullandı. Anthony'nin öğlen özel bir dersi olduğunu, öğleden sonra da çok meşgul olduğunu ve Wytham'ın öğle yemeği için eve gelinemeyecek kadar uzak olduğunu iddia etti. Evden ayrılmadan epey önce kendimi bozguna uğramış hissediyordum. Durumumuzu bu saçma ve eğreti halden kurtarmak için tüm girişimlerim başarısız kaldı. Nell bütün suçun bende olduğu kanısında mıydı? Bunun hükmünü vermek bana kalmıştı. Ama Jane'in de bir fikri vardı herhalde, değil mi? Kendisinin bunu söylemesi neye yarayacaktı ki? İkimizin geçmişindeki o yaz gününden en ufak bir söz bile edilmedi. Bundan söz açmak içimden geçti ama terslenmekten başka bir karşılık almayacağımı biliyordum. Ben o olayı doğru kullanmamıştım, benimle konuşulmazdı. Ben de Jane'in beni daha ilk baştan kabul etmemi öğütlediği o günahla suçlayarak yaptığı büyük haksızlığı kabullendim. Sanki ben en büyük ihaneti Nell'e karşı değil de Jane'e karşı işlemiş gibiydim neredeyse. Jane'in rol yaptığını biliyordum, göstermeye çalıştığı kadar sakın ve soğukkanlı olamazdı; ama yine de Jane'de durumdan sıkıntı duymayan bir şeyler vardı ve beni en çok rahatsız eden de buydu. Jane sanki Jane Austen'in bir kadın kahramanı, bir Fanny Price* gibiydi; kendisinin temel bir ahlak geleneğine göre yaşadığından tamamen emin ve başka birisinin buna göre yaşamamasının hor görülecek bir uygunsuzluktan öte bir şeyi simgeleyebileceğinden tamamen habersizdi sanki.

Anthony ve Jane hakkında bazı şeyler –kentte bir ev aradıklarını– öğrendim, Nell hakkında da. Anlaşılan, Taylorian'da** part-time bir kataloglama işi bulmuştu ve yeteri kadar büyük bulurlarsa binada bir daireyi tutabilirdi. Anthony bunu gerçekten istiyor mu diye merak ettim, geçmişte Nell'e karşı gizli düşüncelerini hatırlayarak ama sormadım. Birkaç vaka veriliyor fakat arkalarındaki gerçek verilmiyordu. Jane öğle yemeğinden sonra iki çocuğunu alıp alışverişe gitti ve beni Caro'yla bir saat

* Austen'in *Mansfield Park* romanındaki kadın kahraman. (ç.n.)

** Oxford Üniversitesi kütüphanesi. (ç.n.)

yalnız bıraktı. Çok uzun bir saat gibi geldi bana, fiziksel olgular dışında her şeyden yasaklandığım bir evde, yabancı haline geldiğim bir çocukla tek başına kalmak. Telefon çaldı fakat açmadım. Jane dönünce, arayanın muhtemelen Anthony olduğunu söyledi. Ben Caro'dan söz ederek, çocuğu oyalamak için çektiğim zorluklardan ötürü bana acımasını sağlamaya çalıştım ama buna verilen karşılık, çocukların bugünde yaşadığı ve bunu korumaya çalışmayla ilgili birtakım laflardı; ve sonra da "korkarım ki", dedi, hepsi bu aşamada ben Caro'yu ne kadar az görürsem o kadar iyi olacağı kanısındaydılar. Kendimizi benim Caro'ya değil, Caro'nun bana ihtiyacına göre ayarlamamız gerekiyordu. Jane, Kızın bir gün seni arayacaktır bence, dedi. Sevecen bir sözcüğe en yaklaştığım an buydu.

Jane beni konuşma yönünden engelledi ama psikolojik olarak daha da hüsrana uğratacak şekilde allak bullak etti. Dördümüz içinde en çok en çok değişen ikimizdik ama bu değişim taban tabana zıt yönlerdeydi. Onun eski zamanlardaki tüm o muzipliği, açıksözlülüğü, sezgili bir sıcaklıktan kaynaklanan parıltısı sönmüş gibiydi. Andrea'yı birlikte yaşaması son derece hoş buluyordum; aramızda kavga yoktu ama yaşamın aşırı tatlı hale gelmesini önleyecek kadar dostça tartışma vardı. Çok iyi yemek yapıyordu, çok iyi sevişiyordu, benim işime karşı kusursuz bir saygısı vardı... sabahları kendi işini yapmak için çıkıp gidiyordu ve her akşam gelip, eğer istersem benim işime yardımcı oluyor, yahut eğer istersem en son dedikoduları anlatıyordu. Ayrıca, İngiliz'den ziyade kıta Avrupa'sına has bir tarzı vardı, gerçek bir kültür bağımlısıydı. Onunla bir ayda gördüğüm yeni sergi ve gittiğim konser sayısı daha önce Nell'le bir yılda gittiğimden fazlaydı. Ama tüm bunlara karşın yine de Wytham'dan ayrılırken, bir kez daha, Jane'le evlenmiş olmayı daha çok istediğimi biliyordum. Bunu açıklayamam. O gün Jane'den nefret ettim. Oradan, görünüşte bilinçli bir şekilde ayrılırken kendimi fena halde aşağılanmış hissediyor ve içimden, Anthony'nin onu soğuk ve yaşamdan yoksun bir ukalaya çevirmiş olduğunu söylüyordum. Caro'yu bir daha asla bu koşullarda görmeye gitmemeye karar verdim (ve Caro'yu o günden sonra bir daha, onunla Oxford'un içinde bir araya gelinceye ya da Nell onu Londra'ya getirinceye kadar görmedim).

Kente geri döndüğümde Andrea'ya karşı, gördüğüm kabul konusunda çok acı bir alaycı dille konuştum; çok acı, kadının hemen belirttiği üzere. Sanırım tamamen başarısız olduğum ve düştüğüm kanısındaydım. Lucifer* gibi: *Yükselteceğim tahtımı Tanrı'nın yıldızlarından daha yukarılara***... ve koyacağım Hollywood yıldızlarının arasına. O günün bende yarattığı duygular daha yıllarca böyle devam etti; haklı bir sürgünü maskeleyen boş bir hırs.

Ama bunun ardından en büyük günahım gelecekti; gerçi o şey benim kafamda Wythham'a o ziyareti fiilen gerçekleştirmeden epey önce de vardı. Yaptığımı mazur gösterecek hiçbir şey yok... şimdi yani. O zamanlar bazı nedenler görüyordum: Bu konuyu tam anlamıyla çözmek, içindeki cini çıkarıp kovmak, pek de orijinal olmayan bu duruma karşı tavrımın derinlik ve açıksözlülük yönünden yeni bir şey olduğu, bunun genel bir uygulanabilirliğinin olduğu inancı. Olumsuz bir mazeretse, film senaryosu işinin, yani bu işte hazır olarak bulunan konuların beni yaratıcılık konusunda tembelleştirmesiydi belki. Oyuna herkesi gayet iyi kamufle ederek başladım ve aynı şey onların geçmişi ve küçük ayrıntılar yönünden de geçerliydi tabii. Anthony'yi İngiltere'nin batısındaki bir devlet okulunun müdürü, kendimi geleceği parlak bir ressam, Jane'le Nell'i de kız kardeşler değil okuldan arkadaşlar yaptım. Anthony bir kurumdaki genç bir Tartuffe***, Jane de onun her şeye evet diyen karısı oldu; Nell'iyse, pek istemediğim halde övmem için oyunun gerektirdiği nedenler vardı; onu "dürüst" bir şekilde, sanatla gelenek arasında, olayın kıvılcımını çakan sadakatsizliği bağışlamakla bağışlamamak arasında kalmış halde gösterdim.

Ressamın birçok kavgası neredeyse harfiyen bizimkilerin aynısıydı; ve Anthony figürünün, eşini yitiren ressama müdahalesini –onun da hemen kabul edeceği gibi– duygusuzca bir küçümseme sergileyerek savunduğu bir final sahnesi de Nell beni terk ettikten sonra Anthony'yle o ilk buluşmamızın çok bariz bir parodisiydi. Aslında kötü bir oyunun, açtığı yarayı daha da ağırlaştıran, teknik olarak iyi sahnelerinden biriydi bu. Andrea, neyin uygun olduğu, neyin olmadığı yolunda normal-

* Hem Şeytan, hem de Sabah Yıldızı anlamına gelir. (ç.n.)

** Kutsal Kitap, İşaya 14: 13. (ç.n.)

*** Moliere'in aynı adlı oyunundaki dindar ikiyüzlü kahraman. (ç.n.)

de gayet net görüşünü bu kez bana karşı bir sempatiyle bula-
nıklaştıracak cesaretimi kırdı. Ama bana engel olabilir miydi,
kuşkuluyum; onlara gerçekte neler hissettiğimi –ve kamuoyu
karşısında bir intikam alma konusunda onların hayal edeme-
yeceği kadar güçlü olduğumu bildirmeyi– kafama koymuştum.

Oyun çok ihtiyatlı eleştiriler aldı. Okul müdürüyle karısının
karikatür tipler olmasından, oyunun tümünün aksiyon yönün-
den çok durgun, konunun çok tek yanlı olmasından genel bir
şikâyet vardı. Barney'nin silkelemesinin de dahil olduğu bir iki
eleştiri sert bir şekilde düşmancaydı. Fakat ilk bombasını atan
acemi bir kent gerillası gibi, en çok korktuğum ve dört gözle
beklediğim eleştiri geldi. Oxford (suçlusu olmadığım yahut
önleyemeyeceğim) bir talihsizlik sonucu şehir dışı koşusun-
daydı. 9 Ocak 1957 tarihli mektubu saklıyorum.

Daniel,

İki akşam önce Jane'le ben *Galipler*'i burada, Oxford'da sey-
rettik. Bence isim kötü. Her türlü insan terbiyesinin yenilgisi gibi
geldi bize. Mesele sadece, sahneye koymayı uygun gördüğün
gerçeklişkimizin o kötü niyetli yergisi değil; yahut birçok kişinin
senin gizlemek için (ve kasten olduğunu düşünmem gereken bir
şekilde) tümüyle yetersiz girişimlerinin ardındaki gerçek isimleri
hemen tanıyacağını ya da tanıdıklarını sanacaklarını biliyor ol-
man da değil; hatta Janée ve bana karşı –ve fiili davranışımızla
hiçbir ilgisi olmadığını bilmen gereken şeyler hakkında– öfkeni
akıl almaz bir şekilde boşaltman bile değil. Beni bunların hep-
sinden çok daha fazla şaşkına çeviren şey senin açıkça, yaptıkla-
rından sorumlu olmadığını ve dolayısıyla da Nell'e karşı sadık
kalamamanın senin değil Nell'in ve bizim suçumuz olduğunu
gösterme arzun. Bu, normal ahlak anlayışında öylesine umutsuzca
bir yozlaşmayı –ve ben bunları bir Katolik ya da bir düşünür
olarak değil de sadece, bir zamanlar senin yakın arkadaşın oldu-
ğuna inanmış biri olarak yazıyorum kesinlikle– gösteriyor ki, bu
mektup büyük olasılıkla senin için hiçbir anlam taşımayacaktır.
Sende kişisel bir onur duygusu yahut özeleştiri yapabilme becerisi
kaldığından artık ciddi kuşkularım var.

Sanatın tümüyle yaşama dayanması gerektiği kuşkusuz; ve
bunun çoğunun da sanatçının kendi yaşantısı biçimindeki

yaşama dayanması gerektiği de kuşkusuz. Bazı yaşantıların kamuoyu karşısında bir intikamı belki haklı gösterebildiğini de anlayabiliyorum. Anlayamadığımsa, sorumluluk sahibi bir sanatçının nasıl olup da sanatını, kendisinin gayet açık bir suçunu, hem de çok ayrıntılı bir şekilde, masumiyete dönüştürmede kullanabilmesidir. Jane’le ben Katolik olmasak, Katolikliğin evlilik konusundaki görüşlerini taşımasak bile, bizim Nell’in senden ayrılması için entrika çevirmiş olduğumuz düşüncesi bir saçmalık. Aslında bizim tam da boşanma konusunda bulunduğumuz tavsiyeler, gerçekleşmesi için kötü niyetli çabalar harcamışız gibi gösterdiğinin tam tersidir. Bir noktada (sözde ben olan o pedagojik şaklabanın ressamın karısına âşık olmasıyla) ima ettiğin gizli motif de senin gerçeği çarpıtma yolunda korkunç isteğinin çirkin kanıtlarından biri. Senin başarılı kariyerine imrendiğimi sanıyorsan yine ciddi bir şekilde yanılmışsın. O konuda herhangi bir eğilimim olmuşsa bile, her halükârda, bunun senin karakterin üzerindeki etkisini gösteren bu ifşaattan sonra zaten varlığını sürdüremezdi.

Vicdan muhasebesi yaptık ve sana son zamanlardaki davranışlarımızı gözden geçirdik ama yine de, böyle bir şeyi niçin hak ettiğimizi anlayamadık. Hissettiğimiz artık öfke değil, acıma duygusu. Bu senin tabiatında daima varolan bir şey miydi yoksa şimdiki yaşam tarzından gelen bir şey mi bilmiyorum ama vardığımız sonuç, senin bir noktada çok yanlış bir yola girdiğindir. Senin bunu kısmen bilmediğine ve bir gün aklın başına gelse de, böyle çocukça bir intikamcı çarpıtma denemesini yazdığın için acı bir pişmanlık duyacağına pek inanmıyoruz.

Biz sana aynı şekilde ya da kamuoyu nezdinde cevap veremeyiz, sana hakaret davası açamayız ve buna sessizce katlanmaktan başka yapabileceğimiz bir şey yok. Sen bunu da biliyordun, başından beri. Peki Carolin’e ve kendi çocuklarımızı ne diyeceğiz senin oyununu okuyup anlayacak kadar büyüdüklerinde? “Deha her şeyi bağışlatır” deyişi en iyi durumda bile kuşkuyla bir ifadedir. Ve senin bu kategoriye girdiğini sanmıyorum.

Bu mektuba cevap istemiyoruz; ne bir özür, ne bir savunma, hiçbir şey. Nell’e, Jane’in de benim de bir daha hiçbir durumda

aracılık yapmayacağımızı ya da senle kızına buluşma yeri sağlamayacağımızı bildirdim. Bundan sonra bu tür düzenlemeler için lütfen Nell'in avukatına başvurun. Oyun hakkında, bizi yazmaya zorladığınız bu ifadelerden başka hiçbir yorum yapamayız. Biz senin için kelimenin tam anlamıyla ölüyoruz; ve bundan sonra sen de bizim için muhakkak ki bir ölüsün.

Mektup elle yazılmış ve altına Anthony'nin tam adı yazılmıştı. Bunu dosdoğru Andrea'ya verdim –kahvaltı yapıyorduk– ve okurken yüzünü seyrettim. Gözlerini kaldırıp bana baktığında yüzü sakindi.

“Şaşırdın mı?”

“Aslında hayır.”

“Cevap verecek misin?”

“Taş kesilmiş kulaklar. Anlamı yok.” Kadın mektuba bir göz attı yine. “Bir barışma konusunda paralel telefonu kullandılar tabii ki. Fakat iddiaya girerim, benim hakkımda gerçek düşüncelerini o yolla Nell'e aktarmışlardır.” Kadın hâlâ mektuba bakıyordu sanki mektup onu benden daha çok ikna ediyormuş gibi. “Adam bu küçük çaplı komminasyonun her sözcüğünü zevkle yazmış.”

“Komminasyon nedir?”

“Kutsal Çarşamba. Tanrı'nın bütün günahkârlara laneti.”

O zaman ona Jane'le olanları anlattım; benden yana en azından bir kişinin olmasına şiddetle ihtiyacım vardı çünkü. Bu bana kısmen bir aklanma sağladı; zamanla çünkü çok tartıştık bunu, neredeyse tümüyle, Andrea'yı ilgilendirdiği kadarıyla. Sanırım Andrea Jane'in “ikiyüzlülüğünü” bir şekilde kocasının, korkunç egomanisini haklı göstermek için aynı dinden olmalarını kullanmasıyla bir tuttu.

Şimdi yıllar sonra, Anthony'nin haklı olduğunu kabul ediyordum. Özellikle de, Jane'le benim aramda neler olduğunu hiç bilmediğine göre, benim hak ettiğim bundan başkası değildi. Daha iki yıl önce Caro'yla konuşmak, o iğrenç şeyi niçin yazdığımı anlatmak zorunda kalmıştım; ve bu da hem kendime nesnel bir bakış açısı kazanma yolunda bir sınav olarak, hem de aramızdaki daha önceleri yasak bir bölgenin açılması yönünden yararlı olmuştu.

Galipler, bir dostluğun yanı sıra başka bir şeyi de öldürdü. İki oyun daha yazdım fakat ikisi de beni sarmadı. İnsanlık gereğinden fazla gerçeği kaldıramaz.

Yıllarca çok uzak kalınmış biriyle bir araya geldikten bu kadar kısa bir süre sonra bir yabancılık duygusundan söz etmek saçmalık; ama Dan'ın Jan'e karşı hissettiği şey buydu yine de. Hastaneye vardıklarında hissettiği rahatsızlık azalmadı. Kadın motoru stop etti, sonra konsolun altından bir kitap aldı. Dizlerinin üzerine koyup bir an öyle durdu.

“Seni yukarıya götüreceğim Dan. Fakat Anthony seni yalnız görmek istiyor.” Kadın Dan'a bakmıyordu fakat onun şaşırdığını fark etmiş olsa gerekti. Dan'ın düş gücü bir kez daha yanıltmıştı onu; gözünde Anthony'yi yatakta, Jane'i yatağın bir tarafında, kendini de diğer tarafında canlandırmıştı... yeniden kavuşmak için en azından böyle bir teşvik, eski günlere bir kutlama.

“Niçin restoranda bir araya gelmiyoruz? Bir taksi falan tutabilirim.”

* Klasik trajedide dramın doruk noktası. (ç.n.)

“Hayır, aslında...” Jane dizlerinin üzerindeki kitabı aldı; beklemek için hazırlıklı gelmişti. Sonra dönüp, konuşmayı kesmek için kapıyı açtı. Dan, onun söyleyeceği şeyi niçin böyle geciktirdiğini merak etti. Belli ki bu konuda kadını sıkıntıya sokan bir şey vardı Dan’ın varlığı gibi. Otoparktan hastane girişine doğru yürürlerken Jane hastanenin ne kadar iyi olduğu hakkında, pek önemli olmayan şeylerden konuşmaya başladı. Dan kendini gittikçe, gereken emirler verilmeden savaşa sürülen bir asker gibi hissediyordu.

Asansöre binip üçüncü kata çıktılar; bir koridordan geçip, koridorların kesiştiği bir yere geldiler. Masada bir rahibe oturmuş bir şeyler yazıyordu. Jane ilerlerken kadın başını kaldırıp baktı, tanıdığını gösterir şekilde gülümsedi ama Dan konuşulanları duymadı. Önce Jane girecekti ve Dan’ı orada beklemesi için uyardı. Dan Jane’in yan koridorlardan birine girip gözden kaybolduğunu gördü. Ropdöşambr giymiş iki adam geçip giderken bir satranç maçından konuşuyorlardı. Dan’ın canı sigara içmek istiyordu ama rahibenin masasının arkasında bunu yasaklayan bir yazı vardı. Kadın yazdığı yazıya geri dönmüştü. Dan yine, muhtemelen söyleyemeyeceğini bildiği cümlelerin provasını yapmaya başladı; ve bir duyuru panosuna dikti gözlerini tutturulmuş kâğıt parçalarında yazanlardan hiçbir şey anlamasa da. Saçma bir çocukluk yankısı vardı bu durumda, okul müdürünün kapısında beklermiş gibi. Keşke gelmeseydim dedi içinden. Bir senaryoda olsa yazmaktan kaçınacağı bir sahneydi bu. Sonunda Jane’in onun adını söylediğini duydu.

Yan koridorda onun peşinden yürüdü. Kadın sondaki açık bir kapıya birkaç metre kala durdu.

“Şurası.”

“Tamam.”

“Fazla dertleşmek yok. Bir yararı yok çünkü.”

“Çalışacağım.”

Kadın tereddüt etti.

“Tamam. Karar senindir.”

Kadın yine tereddüt ediyordu sanki daha fazla bir şeyler söylemesi gerektiğini düşünüyormuş gibi. Ama sonra, sanki rolünü tamamlamış gibi gergin bir resmi gülümsemeyle so-

rumluluğunu devretti ve koridorların kesiştiği açıklığa döndü.

Anthony yatakta değil, pencerenin yanındaki tekerlekli bir koltukta oturuyordu ve yanda küçük bir balkona çıkan kapalı bir cam kapı vardı. Mavi bir ipek ropdöşambr giymiş, vücudunun alt yarısı koyu yeşil ekose bir battaniyeyle sarılı zayıf bir adam. Dan onun yüzünü görünce şaşkına döndü, zorlukla tanıyabildi. Anthony daima birkaç yaş fazla, Dan'sa tam yaşında gösterirdi fakat Anthony şimdi altmışında bir adam gibi duruyordu. Saçları dökülmemiştir ama vaktinden önce tümüyle bembeyaz olmuştu. Yüzü sapsarı ve yanakları çöküktü. Çok bitkin görünüyordu, daha ünlü bir Anthony'nin –Anthony Eden'in*– hayaletiydi sanki ve sadece gözleri ve gülümsemesi Dan'ın bir zamanlar çok iyi tanıdığı kişiyi yeniden diriltti. Dan bir şey söylemeden, ölmekte olan adamın oturduğu yere gidip uzattığı elini sıktı. El öylece duruyordu. Bir an bir sessizlik oldu; paylaşılan bir duygu, dışarıdaki kadının yokluğuyla böylesine eksik kalan şeyin acilen ve karşılıklı kabulü.

“Tahammül edilmez şımarık bir çocuk gibi hissediyorum kendimi.”

“Saçmalama.”

“Bunca yol.”

“Geri dönecektim zaten. Sorun yok.”

Anthony onun gözlerini süzdü. “Seni tekrar görmek ne kadar fantastik Dan. O iğrenç sözcük bu defa tam yerini buldu.”

“Ben daha ciddi sözler kullanabilirdim.”

Hasta adam keyiflenip omuzlarını kaldırdı kısaca.

“Başlarken herkesten özür dilenir.” Bir ses takındı. “‘Diyorum ki, çok müthiş üzgünüm fakat anlıyorum ki, işim bitmiş.’ Saçma.” Gülümsedi. “Çok kibirli hale geldik Dan. Sempatiiyi hiç yitirilmez sandık.” Eliyle işaret etti. “Şimdi beyaz şarap al. Ve sana katılamadığım için bağışla.”

Dan içmek istemedi, yıllardır beyaz şarap içmemiştir fakat orada öyle boş boş durmasının da tuhaf olduğunu düşündü. Kapının yanındaki bir masada bir tepsi, üzerinde bir şişe Amon-tillado ve bardaklar vardı. Oda küçüktü ama çiçekler, kitaplar

* 1955-1957 arası Britanya Başbakanı. (ç.n.)

vardı; yatağın yukarısında Mantegna'nın *Saint Sebastian*'inin* ucuz bir kopyası asılıydı. Resim oraya pek hastane tarafından konmuş gibi görünmüyordu. Böyle bir tavır manevi değil, alaycı olurdu. Dan şişenin mantarını açtı ve şarabını bardağa koydu.

"Jane seninle ilgileniyor, değil mi?"

"Onu akşam yemeğine götüreceğim. İzin verirse."

"Hoşuna gider."

Dan döndü; ve bir kez daha denedi.

"Anthony, bana kesin talimat verildi, sakın..."

"Sen de itaat et öyleyse." Bu eski kestirime ikisi de gülümsedi. "Öyle büyük bir ağırim falan yok şimdi. Burada sırf Jane'i bir sürü zahmetli işten kurtarmak için kalıyorum. Çok haşın bir şey olabilir, sitojenez."

"Tamam ama ben..."

"Senin burada olman her türlü sözden daha güzel şeyler söylüyor. Hatta söz konusunda senin kadar yetenekli birinin söyleyeceklerinden bile." Anthony eski zamanlardaki konuşma hızını koruyordu; yalnız, şimdi cümlelerin arasında biraz daha fazla duraklıyordu, hepsi bu. Dan bardağını kaldırdı.

"Öyleyse, güzel geçmişe."

"Âmin diyorum buna. Gel otur şimdi."

Metal ve plastik bir sandalye vardı ve Dan buna oturunca biraz daha yüksekte kaldı. Anthony onu gülümseyerek neredeyse aç gibi seyrederken elleri ropdöşambrının cebindeydi. Şaşırtıcı bir şeydi bu; o ilk dakikada bile, daha önce dışarda Jane'le geçen bir saattekinden daha çok yakınlık, samimiyet vardı. En azından Dan'ın korkuları dinmişti. Ama bu gülümsemenin ardından ne geleceğini bilmesi gerekiyordu. Sabitti, giderek daha çok bir maskeye dönüşüyordu; kendi gülümsemesi de öyleydi, nedenleri farklı da olsa. Anthony'nin, karşısındakinin gözünün içine bakışı, karşısındakinin gözlerini incelemeye o tuhaf isteği varlığını koruyordu. Hem kuşkucu, hem de hararetili görünüyordu bu gözler, sanki gerilerindeki akılda son bir siyah alev yanıyor-muş gibi.

"Evet, gerçek dünya nasıl?"

* Aziz Sebastian'ın kolları arkadan bağlı ve vücuduna birçok ok saplanmış halde resmedildiği üç tablodan biri. (ç.n.)

“Her zamanki gibi gerçekdişı.”

“Pişmanlık yok mu?”

“Binlerce.”

“Ama mesleki değildir herhalde. Sen olağanüstü güzel şeyler yaptın.”

“Sinema dünyasında, ebedi lanetlenmenin aşikâr kanıtıdır bu.”

Gülümseme bir an gerçekte.

“Pekâlâ. Hoşumuza gitti. Gördüklerimiz.”

“Bir ikisi için yüzüm kızarmıyor. Fakat öz-saygı değil, para kazandım.”

“Ve çok güzel bir inziva yerin var şimdi, değil mi? Doğduğun yer mi? Caro anlattı bize.”

“Bir çiftlik evi işte. Pek kullanmıyorum.”

“Güzel orkideler diyarı ha?”

Çok tahrik ediciydi bu; unutulmuş bir şaka gibi.

“Bir çayırdı yeşilkanatlar var. Çok güzel bir *spiralıs* kolonisi. Koyunlar yemezse. İlk morlar. Aşağı yukarı hepsi bu.”

“New Forest sitelerinden birinde *Aestivalıs* yeniden belirdi, biliyor musun?”

“Hayır.”

“Bir mucize bu.” Bunlar hep muziplikti, kaçamaklı konuşmalardı. “Haybeye dolaştığımız o günü hatırlıyor musun?”

Britanya’nın en nadir orkidelerinden, ele geçmez Yaz Hanımın Saçı’nı bulmak için Hampshire’a gitmişlerdi. Uzun ve mas-mavi bir hafta sonunda, bataklıklarda ve çimenliklerde bitmek bilmez bir çabalamaydı; ve bitkinin izi bile yoktu.

“Tabii.”

“Fakat artık bunlara pek ilgin kalmadı, değil mi?”

“Oraya gittiğimde biraz topluyorum yine.”

“Senin Watlington’daki halini özledim. Başka hiç kimseyi pek öyle...”

Gülümsedi sanki aptalca konuştuğunu kabul ediyormuş gibi. Dan, Anthony’nin onu rahatlatmaya çalıştığını biliyordu fakat adam bakışlarıyla ona rahat vermiyordu; Dan’ın nasıl biri haline geldiğine, asıl konuşmaya hangi yoldan gireceğine karar vermeye çalışıyordu. Dan aşağıya, şarap bardağına baktı.

“Ben seni çok daha fazla yerde özledim Anthony.”

Sonunda Anthony de gözlerini yere indirdi, sonra “Evet” diye mırıldandı.

Bir sessizlik oldu.

“Jane’e de söyledim... olanlardan sadece benim suçlu olduğumu çoktan kabul ettim.”

Anthony bir süre daha sessiz kaldı; sonra gülümsedi yine. “En azından, mahkemeye gitmediğim için şükrederim.” Dan ona kuşkuyla baktı. “Cümlelerde bir hukukçu becerisinin dokuz kat fazlası var dediler bana. Bende böyle bir yetenek olduğundan kuşkuluyum.”

“Yo hayır. Ben hak ettim bunu.”

Dikkatle gözden geçirilmişti; tadına varılmıştı neredeyse. “Bu da ilk görüntülerden yapılan yanlış çıkarımlardan biri.”

Dan başını salladı. “En azından benim çıkardığım bu.”

Anthony ona baktı, sonra gözlerini aşağıya kaydırды ve koyu yeşil battaniyeyle oynamaya başladı.

“Dan, ne yazık, pek fazla vaktim yok... biraz sonra gece için morfin verilecek bana.”

“Yarın yine gelirim. Sık sık, yeter ki...”

Mahkûm başını sallayarak onayladı ama tavrında neredeyse bir sabırsızlık vardı.

“Bu devasa yolculuğa pek de bir hiç için zorlamadım seni.”

“Sevgili dostum, sen beni hiçbir şeye zorlamadın. Bir tek, bunun daha önce olmamasına üzülüyorum sadece.”

Anthony yine duraksadı. Dan giderek, kendisinin de hiç onun hayal ettiği gibi olmadığını hissediyordu; belki onda bir şeyler yaşanmış ya da resmen dumura uğramıştı, hocada neredeyse çocukça, körelmeden kalmış bir şeyler; adam şimdi battaniyeyle oynuyordu yine, desenindeki bir çizgiyi bacaklarının altındaki bir çizgiye kadar düzeltiyordu. Elleri sağlıksız bir beyazdı.

“Öncelikle söylemek istediğim şu ki, benim vicdanımın rahatlaması sana söylemek istediğim şeyin ancak çok ikincil bir nedenidir; ve buraya gelmeni istememin nedeni de değil kesinlikle. Bana ilk söylendiğinde çok korkmuştum. Peki acı? Bir insanın hayatının çoğunu dilsel analiz ve etik teoriyle geçirmiş olması böyle bir şeyle karşılaştığında hiçbir işe yaramaz.” Dan’a ciddi bir gülümsemeyle baktı. “İnanç ve teoloji de. İlk

başta hissedebileceğin tek şey yumruk gibi bir haksızlık duygusudur. İster Tanrısal ister doğal, fark etmez. Geçmişini düşünemezsin. Asla göremeyeceğin bir geleceği düşünürsün sadece. Fakat o ruh hali öylesine bir üzücü ve saçmadır ki, kendini bundan mantığınla kurtarman gerekir... en azından *benim* öyle yapmam gerekti. Benim kendi çözümüm, kendi hayatımın –işimin, Jane’le evliliğimin, her şeyin– dürüstçe bir değerlendirmesine girişmek oldu. Gerçek bir denge kurmaya çalıştım. Bunun anlamı –ancak büyük bir başarı göstererek–unutması çok büyük zamanıma mal olan şeyleri yeniden ele almaktı. Ve buradan da, bunlar konusunda hâlâ bir şeyler yapıp yapılamayacağını düşünmek. Dinliyor musun?”

“Elbette. Ama sen aslında...”

“Hayır, lütfen. İzin ver de bitireyim.” Kollarını göğsünde kavuşturdu. “Kurtulman gereken başka bir nosyonsa cezayla ilgili. Ben günah işledim, bu yüzden ölüyorum. Burada herkes bunu biliyor. Kesin bir tehlike olan karsinom –en azından bendeki türü–konusunda çok inandırıcılar. Ama böyle bir prensibin doğal düzendeki gerekliliği konusunda pek o kadar inandırıcı değiller. Basit bir testereye indirgenmiş. Kötü bir rüzgâr bu... öyle bir şey. Bu durumda, gayet açık ki, bu rüzgârın iyilik getirmesi kurbana bağlı. İşin gırgırını da bir kenara bırakmadan, aslında... ben kendimde, iyi şeyler yapmayı düşünmek dışında bir şey yapamazlığımın artışıyla doğru orantılı bir iyi şeyler yapma arzusu buluyorum.” Temkinli bir şekilde gülümsediler, hâlâ birbirlerinden pek emin değillerdi. “Kendimi alçaltmaya hevesli falan değilim... ebedi tahttan önce. Saint Peter’i tatmin edecek kadar indirim kuponu biriktirdiğimi söyleyebilirim. Ama bu ilahi gümrük vergisi tahsildarı fikri sana hiçbir zaman pek akla yakın gelmedi, değil mi?”

“Bende daima, deklare edecek o kadar çok şey vardı ki, buna inanmanın bedelini zaten ödeyemezdim.”

Anthony’nin gülümsemesi bir an arttı. “Korkarım ben kendi durumumla ilgili bazı şeyler üzerinde tartışmaktan kendimi alamayacağım. Sanırım, geçmişteki bazı hatalarımın sonunda iyiye vardığını gösteren kanıtlar ortaya koyabilirim.” Biraz tereddüt etti. “Bunlardan biri Jane’i kiliseye girmeye zorlamaktı. Yani Jane...?”

“Sadece olay. Nedenler yok.”

“Jane şimdi, inançlı bir pagan olarak, ilgisiz bir Katolik olsaydı davranacağından çok daha cesaretli. Ben bile görüyorum bunu.” Hih dercesine hızlı bir nefes verdi. “Bir dinsizler ailesinin başıyım şimdi.”

“Üzgünüm.”

“Hayır, gerek yok. İnşallah Tanrı bugünlerde nakit yerine kredi kartı kabul ediyordur. Etmiyorsa hepimiz yandık.”

“Peki senin kendi inançların?”

Dan, bu sözler ağzından çıkar çıkmaz bu sorunun hiç sorulmasa daha iyi olacağına farkına vardı; konuyu gereksiz bir yere saptırıyordu. Anthony duraksadı, sonra daha doğal bir gülümseme geldi.

“Geçen gün güzel bir espri duydum. İlahiyat fakültesinin çok ileri bir sınıfındaki genç bir rahip hocasına gidip demiş ki: İtiraf edecek çok korkunç bir günah işledim. Ardından hemen dizlerinin üzerine çökmüş ve elleriyle yüzünü kapatmış.” Anthony de yüzünü kapattı. “ ‘Muhterem Peder, bunu size nasıl söyleyeceğim bilmiyorum ama günahımın ve utancımın hacını taşıyamıyorum artık.’ ‘Evet oğlum.’ ” Anthony ona doğal bir bitkin ve budalaca kederli bir yüzle baktı. “ ‘Çok uğraştım ama bende İsa’ya hâlâ mutlak bir inanç var!’ ”

Dan gülümsedi. “Yani sen de öyle berbat bir durumda mısın?”

Anthony burnunu çekti. “Pek değil. Kendime hâlâ Katolik diyecek kadar. Fakat inan bana Dan, seni buraya o... kaza olduğu zaman altımda temiz bir manevi don olduğunu söylemek için çağırmadım. Öyle bir şey değil.” Anthony bu üçüncü girişimiyle bir inançsızın düzeyine inmeye çalışıyor ve ilgisizce bakan bir adam görüntüsünün karşısında çok zorlanıyordu; ama Dan saygılı bir şekilde gülümsedi. “Daha ziyade bir mühendislik meselesi bu. Bir tasarı hatasının düzeltilmesi.” Sonra da, “Madam Sosostri’sin* küçük bir intikamı” diye ekledi. “Ve onun hain iskambil destesinin.”

“Anlıyorum.”

Anthony bir an Dan’a dikkatle baktı; Dan’ın, çok yakında öğrenecekse de, henüz bilmediğini biliyordu.

* T. S. Eliot’un “Çorak Ülke” şiirindeki, tarot kartlarını bilgece yorumlayan kadın. (ç.n.)

“Sen buraya, o oyunun için bağışlanasın diye lütfedip gelmedin. O zaman sana ne yazdığımı tam hatırlamıyorum fakat içeriğinden geri çekilmek istediğimi sanmıyorum. Hatta bugün bile.”

“Kuşkusuz.”

“Ama sen beni o mektubu yazmak zorunda bırakan şeyi biliyor olsaydın bile, senin o oyunu yazman yine de yanlış. Ama bu beni pek kurtarmıyor.” Dan süzölmüş yüze dikkatle baktı. Bu yüz önce yere, sonra yukarıya dönüp ona baktı yine. Gözlerinde hafiften, yarı ciddi bir alay iması vardı. “Evlenmeden önce Jane bana ikinizin yattığını söyledi. Destedeki joker hep buydu.”

Dan boynunu büktü. “Aman Tanrım.”

Sesi zayıftı.

“Oxford felsefesinin her zeki yazarın gözde Sally Halası* haline geldiğini –ve bunu birçok yönden hak ettiğini– biliyorum. Bizler, bir iğnenin ucunda kaç meleğin duracağını modern eşdeğerleri üzerinde zaman harcamaya gayet eğilimliyiz. Tüm bunları çok eskide kalmış bir tarih olarak görüyorsan gayet anlayışla karşılarım. Bunları tartışmak için, bırak senin giriştiğin gerçekten macera gibi yolculuğu, caddenin karşısına geçmeye bile değmez.”

“Hiç bilmiyordum.”

“Amaçladığımız da buydu.” Dan aklını zorlayarak o çok eski tarihe geri gitmeye çalıştı; ve bu tarihin üzerine düşen bu tuhaf yeni gerçeğin ışığına. İlk içgüdüsel tepkisi, utançla saçmalığın bir karışımıydı: Ne kadar çok şey gizlemek zorunda kalmışlar ve nasıl da bir büyüklükmiş suskunlukları. Anthony devam etti. “Bir kere hemen, bugün ondan ötürü bağışlandığını söyleyeyim, bütün kalbimle. Keşke o zaman da bağışlandığını söyleyebilseydim. Ama bağışlanmamıştın.”

“Ben sadece...”

“Biliyorum. Ve suçun esasen Jane’de olduğunu da. Ve benim suçlu olduğumu da. Suçsuz biri varsa o da sensin.”

“Ama beni çok kolayca sıyrırıyorsun.”

“Şu anda önemli değil Dan. Cinsel ahlak kuralları çok geçicidir. Öğrencilerimden öğrendim bunu.” Dizlerinin üzerindeki

* Eleştirilecek şey anlamında; İngilizlerin ok hedefi olarak kullandığı, pipo içen yaşlı kadın resmine ya da kuklasına takılan addan kaynaklanır. (ç.n.)

battaniyeyi düzelitti yine. “Jane bu kadar dürüst olmasaydı... ya da karşısında kendi safsatalarına bu kadar yüksek değer veren bir adam olmasaydı. Böylesine, entelektüel pireleri dert edinip de duygusal develeri yutabilen biri yani.”

“Eğer kendini suçluyorsan, bence sen bu nedenle suçlusun.”

Anthony bunu duyunca biraz durakladı. Daha yumuşak çıkan sesinde bunu kabul ettiği yolunda bir ima vardı.

“Bizim evliliğimize akıl egemendi Dan. Ve aklın tüm oyuncakları. Beden değil. Yahut kalp de değil.” Ellerini ropdöşambırının cebine soktu. “Sırrımızı saklamamızı sağlayan budur. Seni Nell’le evlenmek zorunda bırakan şey. O oyunu yazmadaki suçunun bir kısmını bunlar taşımali. Aramızda yıllardır süren bu suskunluğun suçunu.” Bir an bir şey söylemedi. “Seni bağışlıyor gibi görünsem de, bunu asla beceremeyeceğimden eminim. O zamanlar.”

“Benden nasıl nefret etmeyebiliyorsun anlamıyorum.”

“Sanırım en çok hissettiğim şey imrenmeydi. Geçmişe dönüp bakınca.”

“İmrenme mi?”

“Sen başka bir yaşam prensibini temsil ettiğin için.”

“İhaneti mi?”

“İnsanın hataya düşebilirliği diyelim.”

“Bir meziyet mi bu?”

“İslah edici bir şey. Ruhu sözde temiz olanları.”

“Şimdi pek anlayamadım.”

“Evliliğimize benim en büyük katkım entelektüel kibir oldu. Jane’inkiyse buna tahammül edecek sabır.”

“Kiliseden ayrılmasıyla pek bağdaşmıyor bu.”

“Jane daha baştan beni seçimimi yapmada tamamen serbest bıraktı. Onu bir daha hiç görmeyebilirdim. Dinsel inanca riayet istemekten başka kibirlilik tarzları da var. Benimki, Jane’in doğasındaki tüm içgüdüsel yanı baskılamaktı. Onu, en saçma kararların bile akıl yoluyla haklı gösterilebileceğine ikna etmek.”

“Yani sen şimdi Jane’i aptal yerine koyuyorsun.”

Anthony yine ciddi gülümsemesini takındı sanki Dan’ı köşeye sıkıştırmış gibi.

“Kurbanım yerine.”

“Ama... sizin evliliğiniz bir hata değildi.”

“Nerden biliyorsun? Bunca yıldan sonra?”

“Çünkü Jane’in bir yalanı yaşadığına inanmam. Öyle bir insan değil o. İnancı bırakması kanıtıyor bunu.”

“Bence, pek de kocasını bırakmanın yerine geçebilecek bir şey değil bu.” Dan birden Randolph’a geri döndü; Jane’in ses tonundaki okunmayan bir sürü mesaja, o kinizm, kayıtsızlık imalarına kulak kesildiği zamana; Dan bunları biyografik bir şeyden ziyade, Oxford’a has, İngilizceyle oynamalara yormuştu. “Söz ettiğim şeyin kısmen bir tahmin olması, yani Jane’in bu görüşlere tümüyle katılıp katılmayacağını bilmiyor olmam benim savımı aşağı yukarı doğruluyor.”

“Bunun basit bir çaresi yok mu?”

“Herkes ölecekler için gerçeğin kötü olduğundan bu kadar emin olmasaydı keşke” dedi Anthony. “Ve öğrenmek zorunda kaldığım kadarıyla, bazı hastalıklar basit çarelerin ötesindedir” diye ekledi.

Konuşmasında acı bir ton yoksa da, üstü kapalı bir suçlama vardı.

“Jane’e karşı çok katı davranmışsın.” Anthony bir şey söylemedi. “Bunlar elbette anlaşılıyor, değil mi? Biliniyor, içgüdüyle. Sezgiyle.”

“Ben belki de bu ‘bilmek’ fiiliyle o kadar uzun zamanımı harcadım ki, buna pek güvenemem. Söyleyeceğim sadece, eğer kafamdaki bazı şeylere karşı körlemesine saplantım Jane’in gerçek doğasını yoğun bir şekilde –hatta belki de Jane’in bile tam farkına varamadığı bir şekilde– perdelemiş, sansürlemiş falansa, o zaman... “fakat Anthony söyleyeceği şey neyse hiç alışılmadık bir şekilde kesiverdi. Dan onun öngöremediği bir sorun oluşturunuyordu. “Bu konuda bir şey yapmadan ölmek istemiyorum.”

“Ama senin sansürleme dediğin şey uzun süren her ilişkinin bedelidir. Ve Jane gibi kişiler uysallık göstermez ve tanınmayacak kadar sakatlanmaya razı gelmez.”

Bu söz Anthony’yi güldürdü. “Sen gidip buradaki birkaç hocayla yemek ye de gör bakalım.”

“O dediğin, kariyer deformasyonu. Aynı şey değil.”

“Yine de evlilik deformasyonu kadar kötü değil ama değil mi? Hangisi daha büyük günah? Zina mı, bir şeyi değiştirip bozmak mı?”

Dan ellerini iki yana açtı. “Sevgili dostum, oyunun kurallarında var bu. Ben bunlara boyun eğmediğim için Nell’in beni değiştirmesine izin vermedim... bu yüzden ayrıldık. Sen de benim kadar biliyorsun bunu.”

“Tamam. Peki ya sen evliliğini bozmayıp Nell’in senin davranışını modele uygun hale getirmesine izin verseydin? Daha mı mutlu olacaktınız?”

“Nasıl bilebilirim yahu?”

“Boşanmaktan sürekli pişman olup olmadığını söyleyerek.”

Dan şarap bardağına baktı. “Pişman değilsem eğer bu sadece, kadınlara karşı doğuştan sadakatsiz olmamdandır.”

“Oysa ben bir kadına karşı, senin tabirinle doğuştan sadık oldum. Arada çok mu fark var? Sen istismarlarını herkese eşit dağıttın hiç olmazsa.”

Dan Oxford’la ilgili eski bir alayı hatırladı: Oxford’un tarihindeki en karakteristik hoca Lewis Carroll’dur. Adam tam saçmalamaya iyice yaklaştıkları kanısını hiç gizleyememiş.

“Anthony, bak, Jane’i yeniden tanımak için bir saatim kalmadı. Onun değiştiğini görüyorum. Ama bana hiç de bozulmuş biri gibi gelmedi. Ve bunu Caro’dan biliyorum. Janée tapıyor. Bunun senin için nasıl bir şey olduğunu düşünebiliyorum; şeytana uymanın insana nasıl kötü geldiğini ve...” şiddetli bir öfkeye çok yaklaştığını gösteren bir hal alıyordu ama kendine hâkim oldu. “Ne söylemeye çalıştığımı biliyorsun.”

“Terminal paranoya mı?”

“Değil tabii ki. Fakat insan aşırı ilkel olabilir, değil mi?”

Kısa bir sessizlik oldu. Dan o tükenmiş yüzde bir delilik, bir hırçınlık, uzun süredir beslenen bu kuşkulardan saptırılmaktan neredeyse bir rahatsızlık hissetti.

“Sen Jane’le evlenir miydin, ben her şeyi daha baştan bozup atsaydım?”

“Cevaplanamaz bir soru bu. Ve senin bunu biliyor olman gerek.”

“Ama sen onu seviyordun, değil mi?”

“Onu arzuluyordum. O zamandan beri arzuladığım onlarca diğer kadın gibi.” Anthony’nin gözleri ısrarla, rahatsız edecek

kadar ısrarla bakıyordu ve Dan gözlerini aşağıya indirip omuzlarını kaldırdı. “Ben bir Casanova değilim Anthony ama epeyi kadınla yattım. Geçici ilişkilere karşı iflah olmaz bir eğilimim var aslında.” Anthony hâlâ bir şey söylemiyordu ve Dan çareyi bardağını kaldırmakta buldu. “Bir tane daha alabilir miyim?”

“Lütfen.”

Dan kalkıp şarabın durduğu masaya gitti. “Ve zaten, daima Nell vardı.”

“Şimdi biri var mı?”

“Evet.” Dan dönüp alaycı bir şekilde baktı. “Ve kızım olacak yaşı.”

“Beni çok geri kafalı görüyorlar bugünlerde. Tek bir öğrenciyi bile baştan çıkarmadım.” Dan gülümsedi ve Anthony devam etti. “Ona karşı bir sorumluluk hissetmiyor musun?”

“Elbette. Özellikle de onu benim ne olduğum konusunda uyararak.”

“Öyleyse sen benim hayatta hiç olmadığım kadar dürüst davranıyorsun.”

Kapı açıldı ve genç bir hemşire kapıda durdu. Bir şey söylemedi, Anthony’ye şakamsı bir sert bakış attı sadece. Anthony “Henüz değil” dedi. Kız başını hoşgörölü bir şekilde salladı ve gitti.

“Emin misin, yani...”

“Hayır, hayır. Dadılık yapıyor işte.”

Dan elinde bardakla gidip cam kapıdan dışarıya baktı; Anthony’ye biraz daha yaklaştı ama yarı yan tarafa döndü. Aşağıdaki, sisle dolu sokaktan bir araba, sonra bisikletli iki öğrenci geçti; Oxford’un, henüz ayrıldığı Kaliforniya’dan yüzlerce yıl geride gibi görünen bir kentin damları. Bir an Jenny’yi düşündü yine, yemeği onunla yemenin dışarıdaki, ağza alınmaz geçmişiyile o kadından nasıl da çok daha fazla hoşuna gideceğini. Psikolojik olarak boğulduğunu hissediyordu; akademik yaşamın klostrofobisini, o yaşamın tüm o entelektüelliğinin, aklının altında yatan, sonsuza dek hep ergen, yeterli güneş görmemiş bir bitki gibi soluk –ve ayrıcalıklı, dışardaki dünyanın gerçekleriyle katılaşmamış– halde kalan bir şeyi. Aynı zamanda da tüm İngiltere’yi temsil ediyordu bu.

“Bir tasarı hatasını düzeltmekten söz ediyordun.”

“Sanırım demek istediğim, onu göstermenin sağlayabileceği yarardan başka bir şey değil.” Ama hemen devam edip, “Hayır” dedi, “pek dürüstlük olmadı. Bu sadece bir hipotez Dan. Bir çeşit... senin bir gün Jane’in şu andaki kişiliğinin altında gömülü duran o belki sahip olduğu kişiliği çıkarmasına yardımcı olma fırsatı bulmandan her şeye karşın umutlanmak.” Gözlerini dikip Dan’a baktı ve bu bakışta ilk kez, tuhaf bir şekilde, bir resmiyet iması vardı. “Yeniden onun arkadaşı olmayı düşünüyorsan eğer.”

“Anthony, ben buraya gelmezdim eğer... ikinize de bir mesaj vermeye çalıştım. Caro vasıtasıyla. Bundan aylar önce.”

Dan yine, Anthony’nin gitmeyeceği bir yönü gereksiz yere engellediği izlenimi edinmişti.

“Evet mesajın... ulaştı.” Gülümsedi. “Niye buna göre davranılmadığını merak ediyorsun. Ya da niye şimdi.”

“Birazcık, evet.”

“Ölüm bir çeşit konuşmacı gibidir daha ziyade. Söyleneni ilk sıraya geçinceye kadar duymazsın.” Anthony “Benim savaşımı kazanmamda bunun yararı oldu Dan” dedi. “Jane’se kendi savaşını kaybediyor.” Durakladı. “Bugün gelmeni istemiyordu. Bilmiyorum fark ettin mi?”

Dan yine dışarıya baktı: Ölü sokak.

“Jane Nell konusunda hâlâ beni suçluyor, değil mi?”

“O meselenin bununla bir ilgisi olduğunu sanmıyorum. Ve suçlama doğru sözcük değil.” Ses tonu şimdi o kadar sert değildi. “Jane geçmişe benden çok farklı bir tarzda tepki veriyor. Sanırım sen bir şekilde, bizim evliliğimizde eksik kalan her şeyin bir simgesi haline geldin. Jane’in şimdi evliliğin üzerinde kurulduğunu düşündüğü kırık omurganın.” Bir süre sustuktan sonra devam etti. “Beni bağışlamalısın Dan. Sorunu pek tutarlı bir şekilde sergilemiyorum. Yaklaşık bir ay önce seni görmeyi çok istediğime karar verdim. Jane’le birbirimizden yıllardır ne kadar çok şey gizlediğimizi de kısmen, bu isteğimi açtığım zaman Jane’in gösterdiği tepki sayesinde fark ettim. Bunların hiçbirisi aramızda açıkça tartışılmadı. İtirazı, dediğine göre, bunun sana vereceği rahatsızlıktı. Senin bizim kim olduğumuzu hatırlayacağını bile farz etmenin kibirlilik olacağı.” Anthony, “Ki bunda da kısmen haklıdır belki” diye ekledi.

Dan şimdi cam kapının yanındaki duvara yaslanmıştı; bu kez Anthony onunla göz göze gelmekten kaçıyor, gri hastane döşemesine bakarak konuşuyordu.

“Ama büyük ölçüde yanlış.”

Anthony gülümseyerek ona baktı. “Fakat en azından, benim dürtülerimin aslında bencillik olduğunu düşünmekte kısmen haklı. Aslında ben senden, kendim yapamadığım bir şeyi yapmanı istiyorum Dan. Ve biliyorum. Olanaksız. Bunca yıldan sonra... seni, ne yazık ki daha fazla tanıyamadan. Sadece tahmin ederek. Dua ederek. Eksik kartın sana verildiği şu anda.”

Ve ikisi birkaç an süresince, yine zamanı ve ardışıklık kavramıyla ilgili bilinci yok eden o menteşeli, geometrik nitelikli anlarda birbirlerinin gözlerinde bir şey, bir sır ve bununla ilgili bir anlayış aradı. Bir ilişki şifresi kırılıyor, başka bir şifre konuluyordu; ve Dan, bunun tüm önemini bilinçli bir şekilde kavrayamasa da, Anthony’nin kendine has inanç durumu neyse, onun evrensel bir mutlakta bunun çok daha derinini koruduğunu biliyordu. Anthony’nin zamana, aradaki boşluğa ve dışsal diğer ne varsa her şeye karşı görünürdeki kayıtsızlığı aslında bunun sadece bir fonksiyonuydu: İstediğim şey zamandıydı... kişisel ahlaki varlığın mantıksız ama gerçek talebidir. Bana şaşabilirsin, gülebilirsin, dünyanın giderek hor gördüğü bir inancı ve bir disiplini benimsediğim için küçümseyebilirsin; ama şu anda mesele ne benim kim olduğum, ne de niçin burada olduğumuz değildir. Nedeni belki de ölümün yakınlığıydı; ama Dan’a yine de bir varsayımında, yani bu adamın sadece zekâsı ve düşünce tarzıyla filozof olduğunda sanki hep yanıltılmış gibi geldi. Bunun altında ve dokunaklı bir şekilde, çocukluk masumiyetinden gelen çok ilkel ve basit bir şey yatıyordu; ve ayrıca da gerçek olgunluğa, bir zamanlar baldıranotunu bir yalana tercih eden o diğer filozofa has bir şey.

“Anthony, elbette. Eğer çaba harcamak bir işe yarayacaksa...”

“Yani ben imkânsız bir şey istiyorum, öyle mi?”

“Öyle demek istemedim.” Aşağıya, şarabına baktı. “Sadece... ee, bu daha ziyade Janée bağlı bir şey, öyle değil mi? Onun çok daha yakın birçok arkadaşı vardır herhalde şimdi.”

“Janée gereken, onu hem tanıyan, hem de tanımayan biri. Onun bir zamanlar nasıl olduğunu hatırlayan biri. Çok içine

çekildi Dan. Sanırım sadece bana karşı değil.” Bir sonraki cümlesini kafasında tasarladı, sonra konuştu. “Evliliğimizin belki de en büyük çatlağı, yaşamlarımız üzerinde bir denetimimiz olacak mı olmayacak mı sorunuydu. Onunla tüm bu konularda konuşmamamın bir nedeni de evliliğimizin benim savımın bir geçerliliği olmadığına sağlam bir kanıtı haline gelmesidir. Ben boş bir kilisede vaaz veriyorum ve bu da vaazlarımın değersiz olduğunu gösteriyor. Şimdi de çok hassas bir uzlaşma durumuna düştük. Ölen koca ve hayırlı eş.”

Dan gidip yatağın kenarına oturdu ve pencerenin altındaki duvarın dibine dikti gözlerini.

“Bunların hiçbirini bilmiyordum Anthony.”

“Nasıl bilebilirdin ki? Büyük ölçüde gizledik bunu. Kendi çocuklarımızdan bile. Elbette, dünyaya karşı.”

“Yakın zamanlarda hiç girişimde bulundunuz mu şey için...”

“Ben yıllarca Jane’i gerçek dinsel inancı konusunda yalan söylemeye zorladım. Bu da içine kapanma sürecini başlattı. Bunu şimdi çok daha önemli bir şey haline getirmeyeceğim. Ayrıca Jane’in müthiş bir gururu var. Buna şantaj yapmaya da hazır değilim.”

“O zaman, mahkemesiz bir hüküm mü yani?”

“Tam tersine. Hükümsüz bir mahkeme.”

“Jane senin bunu bana söyleyeceğini biliyor mu?”

“Biliyor mu... evet, bir anlamda, biliyor olsa gerek. Ama bunları şimdilik kendine saklamayı tercih ediyorum Dan. Daha doğrusu ısrar ediyorum.” Dan bir şey söylemedi ve giderek kendini yetersiz hissediyordu; nasıl oynanacağını neredeyse unuttuğu bir oyunda bulmuştu kendini; dışarıda, hem bilerek hem bilmeden oturan o kadının farkındaydı. Anthony devam etti. “Bu çok tuhaf geliyor olsa gerek. Ama ben ısrar ediyorum, nasıl desem, taktik nedenlerle, ha? Senin ikimizi de bağışlamaya hazır olduğun varsayımıyla.”

“Böyle bir sorun olmadığını biliyorsun.”

Yine bir sessizlik.

“Ayrıca, hayatımı onunla paylaşmama izin verildiği için son derece minnettarım. Başka bir düzlemde. İkinizin de feda ettiği şey üzerine konuşuyorum. Eylem ahlaksızdı belki fakat ardından

gelen... benim minnettarlığım kısmen, sizin kararınızdan yararlanan birinin bencilliğidir. Ama var yine de.”

Dan gülümsedi. “Partnerlerden birinin hoşnutluğu normal ortalamanın üzerinde yine de.”

“Ama ciddi bir eşleşmede ortalamanın altında. Golfta bile, bence.”

Onun zaman duygusuna çok tuhaf bir şey olmuştu. Dan’a göre onlar, çok farklı geçmişleri ve hatta kültürleriyle artık birbirlerine yabancı hale gelmişti. Anthony’ye göreyse sanki hâlâ en yakın arkadaşmış gibiydiler; ve Anthony yıllardır, onun yerini tutacak kimseyi bulamamıştı.

Dan yine gülümsedi ona; sonra yatağın tepesindeki Mantegna reproduksiyonuna bir göz attı.

“Bunu buraya niçin astığını anlamaya başladım.”

Anthony kaçamak bir cevap buluverdi.

“Çok zevksiz. Zeki Cizvit arkadaşlarım bile hoşlanmadı.” Ama dikkati başka tarafa gitmiyordu; tekrar arkasına yaslandı ve odanın öteki tarafına baktı. “Dan sen bir zamanlar bir şey söylemiştin, hiç unutmuyorum. Sen benim geçip gittiğim güzel bir orkide bulmuştun –*insectifera* mıydı?– şimdi hatırlamıyorum fakat o gün akşam kızlara bundan söz ediyorduk. Senin orkidelerin kokusunu iyi alıyor olmandan. Ve sen, benim orkidelere sadece *bakmayı* bildiğimi söyledin, onları *aramayı* değil. Hatırlıyor musun bunu?” Dan soran gözlere bakarak başını hayır anlamında salladı. “Eh. Benim soyut meseleler ve felsefi melek saymalar üzerine boşuna ziyan ettiğim, gerek sözel gerek basılı binlerce lafı düşününce. Oysa bunun yerine...” omuzlarını kaldırdı.

Dan, Barney’yi hatırladı; bu kendini değersiz görme salgını.

“Bunu kabul etmiyorum. Yüzlerce genç insana düşünmesini öğrettiğin diğer her şeyden tamamen farklı bir şey bu.”

“Kendi kendime düşünüyorum sadece. Aptallar için şükreliyorum. Onlar bunun bulaşmasından kurtuldular hiç olmazsa.”

“Saçmalama.”

“Aynen öyle. Diğer bir anlamda. Akademik misket oyunu.”

Elleri ropdöşambrının cebindeydi ve yine koltuğunda biraz geriye yaslandı sanki rahat edemiyormuş gibi... belki ağrıdandı,

yok demesine karşın. Dan'a yan gözle bakarak alaycı bir şekilde gülümsedi.

"Affedersin. Bu müthiş bir kendine acıma gibi görülüyor olsa gerek. İyi ki herkes ölmekte olanlara gereğinden fazla tolerans gösteriyor. Sanki gereken şey yumuşak bir karınmış gibi."

"Ayrıca sen, bakmanın aramaktan çok daha önemli bir etkinlik olduğunu da gayet iyi biliyorsun."

"Orkidelere karşı öyle belki. Ama kendine karşı öyle değil. Ben kendime *baktım*. Tüm yetişkin hayatım boyunca. Fakat olduğum gibi. Olabileceğim yahut olmam gereken kişi olarak değil. Seni ancak bu sayede, Jane'le benim sözde üzerine çıktığımız her şeyin canlı bir timsaline dönüştürebildim."

Kendinden hoşnutsuzluğu, konuşmasından ve yüzünden seziliyordu.

"Pekâlâ. Ulaşılamayacak kadar yüksek Hıristiyan standartlarına göre, hayırseverlikten geri kaldın. Ama temel hükmün yanlış olduğu anlamına gelmez bu."

"Ama hüküm standartlarının yanlışlığını gösterir." Dan'ın gözlerinin içine bakıyordu. "Ve senin hükmü kabul etmen sakince kanıtıyor bunu."

"Niçin?"

"Sevgili arkadaşım, bir davaya –senin oyununla ilgili davaya– bakan ve işe kendi duygularını kattığı gayet açık bir yargıcın hükmünde bulunması bir rezalet olur. Özellikle de, onun daha önce verdiği –ama senin farkında olmadığını– özel bir karar söz konusu suçun oluşmasına büyük bir katkıda bulunmuşsa. Şimdi senin bana hükmü söyleme nezaketini göstermen senin nispeten suçsuzluğunu kanıtıyor."

"Fakat o ilk özel kararı kim teşvik etti? Ve niye bunun bir kez olduğunu düşünüyorsun ki? Bu işten nerdeyse başlar başlamaz vazgeçtiğimizi?"

"Çünkü benim mağdur taraf olduğumu düşündün ve yanıldın."

Dan başını hayır anlamında salladı. "Çok daha basit bir şey var. Ben Jane'e layık olacak kadar nitelikli biri değildim. Ve Jane de bana uygun olacak kadar niteliksiz biri değildi."

"Sanırım seni bunun böyle olmadığına pekâlâ ikna edebilirim. Ve bu dediğin doğru olsa bile, yine de birbirinizden çok

daha derinlemesine yararlanabilirdiniz, şeye nazaran...” ama kıyaslamanın ikinci ögesinde sustu.

Dan bardağın dibinde kalan şarabı döndürdü. Anthony yediği oklardan hiç yoksun kalmayacaktı; ve karşısındaki okçu bir süre sustu. Şehit, kendisiyle alay edercesine kısaca bir sırtıttı yine.

“Bunların hepsi ölüm döşegi melodramları. Ayrıca, seni tekrar görmek istemekle de çok doğru bir şey yapmışım. Senin hayatından haberdar olmakla.”

“Heladaki Oscar’dan mı?”

“Tamamen de kül değil bari, öyle değil mi?”

“Günü gününe yaşıyorsan öyle değil. Benim çoğunlukla yaptığım gibi.”

“Daha kötü felsefeler de var.”

“Hesaplarını görünceye kadar.”

“Bu odaya bir ağlayan kişi yeter.”

Dan onun serzenişine gülümseyerek gözlerini yere indirdi. “Sanıyorum ben de Jane gibi oldum. Determinist yani. Öyle ya da böyle vazgeçen biri.”

“Vazgeçmek determinizmle bağdaşmaz.”

“İnsan doğuştan kolay bir yolda değilse tabii.”

“Bu dediğin, yenilgiyi kabullenmektir. Determinizm değil.”

“İnsan yüzgezer şeylerden payına düşeni tercih edebilir. Ama bunların hepsi aynı kapıya çıkıyor, değil mi?”

“Ben bunda Saint Samuel à-Becket’i ve onun hayali Fransızca saçmalıklarını buldum. Deli saçması bir romantik pesimizm.”

“Sen Becket’e fena yükleniyorsun şimdi.”

“Pascal olsa daha fena yüklenirdi. Ya da Voltaire, hatta. *Mutatis mutandis*.*”

“Sanmıyorum.”

“Geçen gün Oxford’dan, en sakın ve halinden memnun arkadaşlarımdan biri bana çevresel felaket üzerine diskur çekmeye kalktı. Çekip gidip de böyle bir çöküşten kurtulacağım için olağanüstü şanslıyım anlaşılan. Bana katılmakta tamamen serbest olduğunu söyledim ona.”

* (Lat.) Durumun icabına göre. (ç.n.)

Dan güldü. “Ama katılmaması ille de davasını çürütmez, öyle değil mi?”

“Oyunun aslında felaket tellallarının iddia ettiğinin yarısı kadar bile kötü olmadığından kuşkulanyım izin ver de. Her şeyden önce, yaratılanlar içindeki tek kötü şey aynı zamanda da, düşünebilen tek şey.” Dan’a tuhaf alaylarından birini yaptı. “Tanırının açmazlarından biri karşısında mağlup haldeyim hâlâ. Ama Şeytanı açığa çıkardım.”

“Nedir o peki?”

“Bütünü görmemek.” Yere dikti gözlerini. “Bir iki yıl önce benim öğrencilerden biri bana dedi ki, yirminci yüzyıl, hepimizin kötü bir komedinin oyuncularını olduğumuzu fark ederken tam da aynı anda, bunu kimsenin yazmadığını, kimsenin seyretmediğini ve kentteki diğer tek tiyatronun da mezarlık olduğunu fark etmek gibi bir şeymiş.”

“Sen ne söyledin?”

“Felsefeyi bırakıp senin mesleğine girmesini.”

“İnsafsızlık.”

“Hiç de değil. Sen savunulmaz bir düşe saplanmışsın, bizlerse savunulabilir önermelere mahkûm edilmişiz. Bir tarafta söz bir oyun. Diğer tarafta söz bir araç. Sadece, biri ötekiymiş gibi yapmadığı sürece.”

“Sen araçlarınla hiç oynamıyor musun?”

“Ah, ortak bir mastürbasyonumuz olduğunu yadsıyamam.”

Ve gülümsediler, sanırım ilk kez hiç çekinmeksizin gülümsüyorlardı ve nedeni belki, ikisinin de eski türden bir diyalogu, böyle nüktelere, kelime oyunlarına karşı bir merakı hatırlamalarıydı; çünkü bu ilk buluşmanın sona yaklaştığını biliyorlardı... ve bekleneni, her iki tarafta da bulamamışlarsa bir şey –tüm o dışarıya karşı durum değişikliklerinin ardında bir değişmezlik– vardı. Zaman, yenilmemişse de, pasifhalde duruyordu. Anthony doğrudu yine.

“Dan, bunun benim için ne kadar önemli olduğunu anlata-mam. Ne kadar büyük bir armağan getirdiğini.”

“Benim için de öyle.”

“İnsanın durumuyla ilgili çok tuhaf türden bir iyimserlik var bende. Açıklayamıyorum. Bu... ee, sanırım salt inançtan öte bir şey. Mükemmelleştirilebilirlik teorisinden daha budalaca bir şey var.”

“Mükemmelleştirilemezlik mi yoksa?”

Anthony başını sallayarak onayladı. “Yani, sonunda başa-racağımız. Bütün hatalarımıza karşın. Fakat ancak bunun ken-dimizden başlaması gerektiğini öğrenirsek. Kendi yaşamlarımızın gerçek tarihinden başlaması gerektiğini yani. Suçu güneşin altındaki diğer her şeye atmak yerine.” Dan’a hafiften muzipçe baktı. “Bazen, dünyaya miras olarak son bir mistik slogan bı-rakmayı düşünüyorum. Git yat.” Bir an geçti, sonra battaniyesini çekti ve “Ben de öyle yapsam iyi olacak. Basmakalıp olmak cıvık olmaktan da daha kötüdür.”

“Bir arya koyverdin şimdi.” Anthony bunun ne demek ol-duğunu bilmiyordu. “Eski bir Hollywood jargonu. Ünlü bir Goldwynizm* var. ‘Çıkar şu berbat konuşmayı, arylar Shakespeare’le beraber gitti.’ “

Anthony kafasını kaldırıp onayladı. “Bunu hatırlamam la-zım.” Dan’ın gözlerini süzdü. “Ne söylemeye çalıştığımı anlı-yorsun, değil mi Dan?”

“Elbette.”

“Jane’i dünyadaki diğer herkesten daha iyi tanıyorum. Her şeye karşın. Onun yardıma ihtiyacı var. Bir yardımsevere.”

“Elimden geleni yapacağım.” Dan uzanıp onun kol yenine dokundu, sonra kalktı. “Ve yarın yine geleceğim. Benim dün-yamın bütün dehşetlerini getireceğim sana. Spengler’i** reddet o zaman, elinden gelirse.”

“Hoşuma gidecek.”

“Ve geçmiş için üzülme Anthony. Tasarının en büyük hataları şeylerdeydi. Hayattaydı. Bizde değil.”

“Tek çarenin bizim içimizde olduğunu kabul ettiğin sürece. Bu halimizde. Eski halimizde değil.”

“Tamam.”

Hasta adam elini uzattı ve Dan sıktı. Sonra Anthony, gömülü duran bir duyguyu nihayet açık eden bir jestle, diğer elini de getirip kenetlenenlerin üzerine koydu. Ama Dan’ın gözlerinin

* İlk olarak ABD’li film prodüktörü Samuel Goldwyn (1879-1974) tarafın-dan kullanılan (beni içeri çıkar gibi), bir deyimın sanki istenmeden olmuş gibi yanlış söylenmesi. (ç.n.)

** Oswald Spengler (1880-1936); uygarlıkların ve kültürlerin de insanlar gibi doğup, gelişip yok olacağını savunur. En önemli yapıtı: *The Decline of the West (Batının Çöküşü)*. (ç.n.)

içine bakan gözleri hâlâ dikkatliydi, hâlâ gülümsüyordu ve kuruydu hâlâ.

“Söylemediğimiz her şey.”

“Söylendi. Eksik yok.”

“Öyleyse güzel bir akşam yemeği diliyorum.”

“Sen de iyi bir uyu.”

“Modern ilaçlar bunu çözüyor.”

Anthony onun elini bıraktı. Dan kapıya doğru döndü.

“Birisini çağırayım mı?”

“Hayır, hayır. Gelirler.”

Elini kaldırdı; ve yine o gülümseme. Bir yardımseverliğin belli belirsiz havası vardı bunda... ya da belli belirsiz bir yardımseverlik havası; yatağın tepesinde asılı duran o sanatsal deha ve marazi dindarlık eseri gibi, iki kenarı keskin bir şey.

Benim neye dönüştüğüme karar vermişti ve benim görmemi istemiyordu. Ben de o son ânı ona bakarak geçirdim, onu arayarak değil.

“T amam mı?”

“Evet.”

“Ben bir gidip iyi geceler diyeceğim.”

Jane’i kitabına dalmış halde bulduğum yerde bekliyordum ve birden fazla ruh halinin içinde buldum kendimi; hemen en net hissedilen duygu, şimdi yaşamında yeniden ortaya çıkmamı istemeyen ve yalan söylemeye aşağı yukarı söz verdiğim bir kadınla bir akşam geçirecek olmanın utancıydı.

Anthony’nin, tarihöncesine yönelik hoşgörüsüyle ilgili itirafı bile, bana verilen bu, kurtarılmak istemediği gayet açıkça belli birinin kurtarıcısı rolü kadar beklenmedik, olağanüstü gelmiyordu. Anlaşılmaz bir şekilde kandırıldığımı, kendi sesimi kesmek için de Anthony’nin haline karşı bir acıma duygusuna teslim olduğumu düşünmeye başladım kendisi bunda böyle bir öğenin varlığını ne kadar reddetse de. Daha çok tartışmak zorundaydım. Anthony’nin şaşırtmaca verme avantajı vardı ve benim yaptığım provaların hiçbirinde temel dayanaklarda böy-

lesine köklü bir değişiklik... ya da gelecekte Jane'le ilişkilerin çok yüzeysel bir şekilde yeniden başlaması dışında bir şey öngörülmemiştir.

Belki de hastalık ve ilaçlar Anthony'nin dengesini bozmuştu; belki de tüm bunlar onun, karısından aldığı haince bir intikamdı; belki de diğer insanların yolundan gidiyordu. Ama söylenenler doğruysa Jane beni önceden uyarırdı elbette; ve kadının davranışı Anthony'nin teşhisini pek çürütmüyordu. Bence şokların en büyüğüse böyle bir olasılıkta, yani o güne kadar hep, benim hayatımı Jane'inkinden çok daha derinden altüst ettiğini sandığım ama çoktandır, kırılmış bir testi kategorisine soktuğum bir olayın –Anthony'nin dediğine inanılacaksa– Jane'i daha derinden etkilemiş olması ihtimalindeydi. Ama tüm bunlar öylesine geride, öylesine geçmişte kalmıştı ki, bir tiyatroya gidip de, yarı ömür önce seyrettiğin bir prodüksiyonun hâlâ sahnede oynandığını görmek gibi bir şeydi sanki. Elbette onunla Jane'in tiyatroda yaşamaya devam ettikleri yolunda bir duygu vardı, geçmiş bu şekilde onlar için daha bir şimdi gibi devam etmiş olsa gerekti herhalde; ama sanki çocukların arasına –yahut belki de değerleri tuhaf bir şekilde taşlaşmış halde kalmış insanlar arasına– düşmüşüm gibi bir duyguyu o akşam ilk kez yaşamıyordum ve son da olmayacaktı. Fakat Anthony'nin benim daha öznel bir yanıma harekete geçirdiğini ve bunun katılaştan yılların ardından dirildiğini de biliyordum; hem tazelik, hem de toyluk anlamında bir tür yeşilliği, kazandığımız şeyler kadar, kaybettiklerimizi de yani.

Jane pek uzun süre kalmadı ve sonra asansörün içinde yan yana, yüzlerimiz kapıya dönük olarak iniyorduk. Bir an sıkıntılı bir sessizlik oldu.

“Nasıl buldun onu?”

“Tüm bunlara karşın, tüyler ürpertici bir cesareti var.”

“Tümüyle bir boşa vakit kaybı olmadıysa eğer.”

“Elbette değil.”

Söyledikleri için kullanılacak, tatsızdan başka bir sözcük yoktu. Konuşma tarzı, tavrındaki olumsuzluğun hiç de hafif olmadığını gösteriyordu. Ben de güvenmişlikte rekabet ettim: Gör bakalım nasılmış. Jane çantasında arabasının anahtarını arıyordu.

“Anthony bütün orkide kitaplarını sana vermemi istedi.”

“Ah, ne hoş bir şey.”

“Belki de çok eskimişlerdir.”

“Pek sanmıyorum. Yine de hoşuma gider.”

“Onları bulup ayırırım.”

Asansörün kapıları kayarak açıldı. Arabaya bindiğimizde, Jane’in bana neler konuşulduğunu sormayacağı gayet açıkça belliydi. Bu konuda yalan söylemekten kurtulacaktım hiç olmazsa. Jane konuşulanları ya biliyor ya da önemsemiyordu. Anthony beni en azından, sessiz geçen yıllara bir son vermek istediğine inandırmıştı. Jane’s e o yılların hâlâ yerli yerinde duruyor olmasından gayet hoşnuttu; ve dışarıya karşı kibar olsa da, kararlı bir normallikle çiziyordu onların altını.

İtalyan lokantasına girdik ama yine Jane’i tanıyan biri çıktı. Durduk, beni o çiftle tanıştırdı; ismim, o kadar; sanki benim varlığımın nedenine girmekten utanıyormuş gibi. Anthony hakkında kısa bir konuşma oldu. Sonra salonun öte tarafındaki bizim masaya gittik. Jane onların kim olduğunu açıkladı: Bir İngiliz hoca ve karısı, Merton’dan. Jane’in onlarla oturup konuşmayı çok daha fazla tercih ettiği yolunda bir izlenim edindim. Benim Jenny’yle ilgili sırrıma karşı kısasa kısas. Menü gözden geçirilip de yemekler ısmarlanınca Jane bana işim hakkında bir şeyler sordu. Konuştuk; Jane kremrengi gömleği ve akik broşuyla, dirseklerini masaya dayamış, ellerini hafifçe birleştirmiş, başı sakince eğik, salonda benim yüzüm hariç her şeye bakarak oturuyordu. Yavaş yavaş, neredeyse gönülsüzce, Anthony’nin söylediklerini kabul ettiğimi fark ettim: Onda, inatla başka yerde duran bir şey vardı... üstelik, küçük görürcesine başka yerde. Nezaket gösterisine rağmen, benim sinema dünyama karşı, kocasının onun din ve felsefe dünyalarına karşı hissettiğini söylediği küçümsemenin kokusunu almaya başladım hemen. Sorularının hiçbirisi masum gibi gelmiyordu.

“Peki tiyatroyu tümüyle bıraktın mı?”

“Söyleyecek yeni bir şey yok. Yahut belki de kendimi bunu söylemenin son moda tarzlarına adapte edemiyorum işte.”

“Sinema bildiğimiz gibi, değil mi? Aynı sorunlar?”

İlk yemeklerimiz geldi. Hayatımın epey bir kısmı insanların önemsiz ama birtakım şeyleri açık eden jestlerini gözlemekle

geçti ve kavununu yemek için kaşığı hızlı bir şekilde kapması dikkatimi çekti. Benim hakkımda taşıyor olması muhtemel varsayımlardan en az birinin yok edilmesi gerektiğine karar verdim.

“Benim işim biraz endüstri yöneticiliği gibi. Temel bir ürünün standardını tutturmak mı desem? Ki bu temel ürün eğlencedir. Rağbet gören yıldızların bineceği araçlar. Birinin ara sıra çaktırmadan bir dozluk gerçek sokuşturmaya çalışması da muhtemeldir. Ambalajın bir parçası sadece. Statüyü sağlayan, gişe hasılatıdır. Bilemedin, bir de ustalık.”

Jane kavununu kazıyordu. “Ve sen de kabullendin bunu öyle mi?”

Izgara sardalyalarımın omurgalarını çıkardım.

“Bu konuda her türlü mazeretim var Jane. Fakat Anthony bunların içyüzünü anlamış. Yenilgiyi kabul ettiğimi söyledi. Sonra da bana romantik pesimist dedi.”

Jane hafiften neşelenmişti. “Ve Becket layıkıyla küfürü yedi.”

Gülümsedim ve onunla göz göze gelmeye çalıştım ama Jane’in gözleri ısrarla kavundaydı. “Sen katılmıyor musun?”

“Ah evet. Fakat Anthony’yle aynı nedenden değil.”

“Niçin peki?”

Jane omuzlarını kaldırdı. “İşte, edebi melankolinin ardından çok sıklıkla faşizm gelir. Rousseau, sonra Napolyon, Chateaubriand ve Restorasyon. Yirmiler.”

“Rabelais hâlâ Tanrı mı?”

Yine hafiften bir gülümseme; gergin ve kayıtsız.

“Unutmuştum onu.”

“Ama Rabelais gerçekleşti, değil mi?”

“Onun yanlış bir yorumlanışı.”

Ben hoşgörölü toplumu kastetmiştim; ama Jane’in neyi kastettiğinden emin değildim.

“O dün gece benim hayatıma girdi herhalde. Barney Dillon’u hatırlıyor musun?”

Jane kavununu yerken bir an durakladı. “Kız söyledi mi sana?”

Şaşırmış bir halde baktım ona. “Sen biliyor muydun?”

“Geçen hafta bir gün şehirdeydim. Birlikte bir öğle yemeği yedik.” Kavunu kaşıklamaya devam etti. “Caro hep, annesine

söylemeye korktuğu şeyleri bana anlatmak eğiliminde.” Kızın itirafını bana ben söylemeden duyurduğu için bir özür amaçladığını fark ettim ama gömülü bir serzeniş de hissettim.

“Nell’e söyledin mi?”

“Söyleme dedi bana. Sen nasıl tepki gösterdin?”

“Elimden geldiğince sakın bir şekilde.”

“Endişelenmemem lazım. Kız çok akıllı başında.”

“Sen tasvip etmiyor musun?”

Jane durakladı.

“Rosamund’un beraber yaşadığı gençleri görmem lazım. Tasvip etmemenin bir işe yaramadığını öğrendim.”

“Herif lanet olası bir sahtekar. Anlatamam sana.” Jane’e New York’tan geldiğim uçak yolculuğunu, Heathrow’daki karşılaşmayı anlattım; Barney’nin hilekârca suskunluğunu.

“Barney’le yıllardır hiç karşılaşmadım.”

“Televizyonda görmüş olmalısın.”

“Bazen. Orada bayağı iyi görünüyor. Ötekiler gibi.” Jane kavununu bitirdi. “Nefisti.”

Biliyordum ki Jane eğer tamamen değişmemişse Barney hakkında gerçekten böyle düşünüyor olamazdı ya da kavun için “nefis” demesinden daha içten bir şey olamazdı bu. Jane’in yaptığı sadece, beni küçük düşürmek için eski bir Oxford numarasıydı: Duygularını gösteren insanları daima tersini söyleyerek daha çoğunu göstermeye tahrik etmek. Belki de benim suskunluğumdan bunu yemediğimi tahmin etmiş olacak ki, devam etti.

“Gerçekten yardıma ihtiyaçları varsa gelirler.”

“O herifte ne bulduğunu bir anlayabilseydim keşke.”

“Caro aptal değil. Nell’in onu aptala çevirmek için bütün çabalarına karşın.”

Yemeklerin arasında bir sigara yaktım; Jenny’nin beni ilişkimiz süresince kurtardığı kötü bir alışkanlık.

“En azından, Caro’nun seni niçin bu kadar çok sevdiğini anlamaya başladım.”

“Duygular karşılıklı.”

Soğuk bir sağduyu, belki; ama benim kendi mizacım ve suçlarımla Barney’yi suçlayamayacağımı söylüyor gibiydi sanki. Lafı değiştirip Jane’in kendi çocuklarına getirdim. Rosamund

Cambridge'i bitirmiş, şimdi BBC'de araştırma asistanıydı ve her hafta sonu Oxford'a geliyordu. Onun kız kardeşi Anne dil kursunun bir parçası olarak bir yıl İtalya'da kalacaktı; Anthony kızın bunu tamamlamamasında ısrar etmişti. Ve evin en küçüğü, benim hiç görmediğim Paul'sa Dartington'da okuyan on beş yaşında bir delikanlıydı. Caro'dan onun alengirli bir çocuk olduğunu biliyordum; "o tek laf etmez" Caro'nun ona yapışıp kalan tanımlamasıydı. O çocuğun net bir resmini edinemedim annesinden; onun duygusal ve akademik sorunları vardı ama Jane bunu geçici bir dönem olarak görüyordu sanki... yahut belki de bana bir yabancı olduğumu, ailenin bir dostu olmadığını göstermek için küçük fırsatlardan biri olarak. Sonra Compton hakkında, Oxford ve oranın ne kadar değiştiği hakkında konuşmalar oldu. Hatta biraz da Jane'in kendi yaşamına daldım, onun komitelerine ve yararlı davalarına; fakat Anthony hakkında, tesadüfen anmak dışında tek laf etmedim, yahut evlilikleri hakkında. Jane'in Anthony'yle neler konuştuğumuz hakkında ısrarlı meraklılığı giderek daha soğuk hale geldi.

Bana Anthony'nin hatırına, sırf nezaketen katlanıldığını gittikçe daha çok anlıyordum. Konuştukça, ortak hiçbir şeyimizin, hatta eski bir "günahımızın" ve bunun affedilemezliği gibi bir şeyin bile olmadığı giderek daha bir açık hale geldi. "Miras"ın saçma bir şey olduğu ve açıkça, bir yanlış anlamadan değilse bile, Jane'in beni değerlendirme kapasitesini ciddi bir şekilde hafife almamdan kaynaklandığı meydana çıktı. Bu şimdi saklanıp, tekrar biraraya geldiğimizde Jenny'ye anlatılacak bir şey olmaya başlamıştı. O kızı hayatımda tutmamak hızla bir olanaksızlık gibi gelir oldu. Bu ve bundan önceki sahnenin anlatılması gerekiyordu ve Jenny şimdi benim dilimi anlayan tek kişiydi. Buradaki diyalekt umutsuzca çok eskiydi.

Ya da böyle düşünüyorken kahve geldi; ve bir sessizlik, her türlü sözcükten daha çok şey ifşa eden o sessizliklerden biri. Son bir girişimde bulundum.

"Oxford'da yaşamaya devam edecek misin Jane?"

"Emin değilim. Bütün arkadaşlarım burada şimdi. Andrew Compton'u teklif ediyor ama ben... Nell'le ben ikimiz de karşıyız buna. Andrew Nell'le birbirimizin sinirine dokunma kapasitemizin pek farkında değil." Jane sigara içiyordu, şimdi sigarasını

söndürdü; ve kül tablasına konuşuyordu sanki. “Ben bir de Komünist Partiye girmeyi düşünüyorum.”

Bana bakmıyordu ama bir an takındığım anlamsız şaşkın suratın farkına varmış olsa gerekti. Bir an bunu Nell ve Andrew’la ilgili metaforik bir espri sandım. Ama sonra birden gözlerime hafif ve gergin bir gülümsemeyle baktı, sanki benim böyle bir haberin saklanıp da zamanı kollanmadan, böylesine rasgele ve laf olsun diye verilemeyeceğini düşündüğümü biliyormuşçasına.

“Ciddi misin?”

“Maocularla flört halindeyim ve Enternasyonalci Marksistlerle de. Onlar çok daha revaçta tabii.” Sonra, “Anthony bilmesin, bu arada” dedi. “Henüz karar vermedim. Aslında... sanırım düşünsel olduğu kadar da sezgisel bir şey bu.”

“Çünkü daha doğru gibi geliyor, öyle mi?”

“Diğer alternatiflerden birazcık daha az yanlış gibi.”

“Normal din değiştirme gibi bir değişiklik oluşturuyor herhalde bu.”

“Bunun burada bayağı bir gerçekdışı olduğunu biliyorum. Oxford’da. Ülkenin diğer her tarafından çok daha sofistikedir onlar.”

“Ya Rusya?”

Jane hafiften gülümsedi. “Camdan evlerde* yaşayan insanlar mı yani?”

“Ama... yani, evet, geri kalmış köylü toplumlar. Ama biz pek öyle değiliz artık.”

“Geri kalmış kapitalist bir toplumuz yani ha?”

“Yine de, bazı özgürlüklere koşullanmışsınız, değil mi?”

Jane bir sigara daha aldı ve yakmam için öne doğru eğildi.

“Jeanne d’Arc hayalleri falan yok bende. Şiddetten nefret ediyorum. Ve dogmalardan da. Bunların değişimin önkoşulları gibi görüldüğünü biliyorum. Ben Katolik parti çizgisini bile takip edemiyordum. Bu konuda hiç de iyi bir sabıkam olduğunu falan iddia etmiyorum.”

“Ama?”

Parmağını kahve tabağının kenarında gezdirdi.

* Eleştiriye karşı tahammülsüz anlamında. (ç.n.)

“Sanırım benim belki de çok nahif bir entelektüel Marksist toplum hayalim var. Bir gün teoriyi yerel olarak uygulanabilir bir şeye dönüştürebilecek bir sistem... Mao’nun Çin’de yaptığı.” Salonun öteki tarafına baktı. “Kısmen de, üniversite yaşamının abesliği. Kendini beğenmişliği. İşe yaramazlığı.” Boş vermişçesine bir gülümsedi. “Bilmiyorum aslında. Belki de Sol’un, düşündüğü kadar da hisseden insanlara ihtiyacı varmış gibi budalaca bir yanılgıdır bu.”

Onu seyrettim, aşağıya bakıyordu yine ve bir zamanlar onun ne kadar iyi bir amatör tiyatro oyuncusu olduğunu hatırladım. Ben geldiğimden beri hep rol yapmıştı, hâlâ yapıyordu ama rol değişmişti. Ama bana karşı tavrın değişmediğini düşündüm; bir uzlaşma gibi görülebilirdi bu, maskesinin ardındaki şeyin açıklanması yolunda bir girişim. Fakat aslında başka bir çit çekiyordu şimdi... demir perdenin kişisel bir versiyonu.

“Bugünlerde burada yaygın bir şey mi bu?”

“Ben modayı takip ediyor değilim, eğer demek istediğin buysa.”

“Peki kaç tane muhalif var?”

“Sanırım Öğretmenler Odasında açıkça ilan edilmiş dört... hayır, beş tane Marksist var. Bunlardan birine hiç tahammül edemiyorum.”

“Ve Anthony bütün bunları hiç fark etmiyor, öyle mi?”

“Benim sola karşı büyük bir sempatim olduğunu biliyor. Bazı görüşlerimi paylaşıyor. Çok şaşıracığını sanmıyorum.”

“Öyleyse niçin söylemiyorsun ona?”

“İncinebilir diye düşünüyorum.”

“Nell biliyor mu?”

Jane dudaklarını sıktı.

“Onunla bu konuda birkaç defa ağız dalaşına girdik. Bir tanesi daha üç gün önceydi. Andrew’nun bütün salakça dünya görüşlerini kapmayı başarmış. Fakat adamın mizahından ve hoşgörüsünden hiç nasiplenmemiş. Adam bütün bunlara bir şaka gibi bakıyor. Nell’se bunu şahsi bir saldırı gibi görüyor korkarım.”

“Hislerime tercüman oldun.”

Ama bu bir karşılık görmedi, yahut ancak çok yüzeysel bir biçimde.

“Ev, göreceksin, oldukça büyük, aslında tamamı bana gerekmeyecek. Bu iş bitince ev bir şekilde kullanılsın istiyorum.” Salonun karşı tarafına hafiften alaycı bir şekilde baktı yine. “Belki de Lenin’in dulu olur çıkarım ortalıkta. Herkesin gırgır geçtiği ev sahibi kadın. Kahvaltıda bildiriler, akşam yemeğinde propaganda.”

“Evet. Oxford’da meşhurdur bu.”

“Yalnız, bence bu kaybedilmiş dava sadece zamane entelijensiyası arasında bu kadar önemli. O korkunç akademisyenler sürüsü medya tiplerine dönüşmüş.” Jane bir süre sustu. “Korkarım TV ve Fleet Caddesi liberalizmini en iğrenç sağ komplo gibi görmeye başladım artık.”

“İzleyici kitlesi yozlaştırır. İktidardan daha da çok hem de.”

“Neden en zekilerin en çok yozlaştığını hiç anlayamıyorum. Ve zekâlarının bu kadar çoğunu toplumsal ve genetik avantajlarını sürdürmeye harcamalarını.”

“Yurtdışına daha çok gitmelisin Jane. Bunlar birer kukla sadece. Çöplükteki tavuklar.”

“Ama ben yurtdışında yaşamıyorum. Senin çöplük dediğin yer benim ülkem.”

“Benim de. Ama *touché*.”

Gülümsememe zorlukla bir karşılık alabildim. Bu konuşmaların altında birbirimizi sinirlendirmeye başlamıştık; ikimiz de birbirimizi farklı şekillerde de olsa hafife aldığımızı hissediyorduk belki de. Garson yeniden kahve getirdi ve Jane istemedi. Aslında ben de istemiyordum ama yine de, sırf Jane’i orada tutmak için aldım. Garson gitti, bir sessizlik oldu. Sonunda konuştuğumda onunla göz göze gelmekten sakınıyordum.

“Ben de bu genel aforoza dahil miyim?”

“Niçin öyle düşünüyorsun ki?”

“Çünkü karşılaştığım kişi *eskiden* beni görünce sevinirdi.”

Jane bir an sessiz kaldı, sonra “Belki de kadınlar erkeklerden daha çok değişir” dedi. Ama başını salladı. “Affedersin, geldiğin için gerçekten ve son derece minnettarım.”

“Benim yarı sürgün ve kapitalist bir şakşakçı olmama karşın.”

Jane aşağıya baktı ve sesinin tonu düştü. “Benim ağzımdan çok haksız sözler söylüyorsun.”

“Ama sen sessizlik hiç bozulmasın istiyorsun.”

Jane derin bir nefes aldı. İçinden yine beni terslemek geçtiğini anladım; fakat o tetikte duran kadının ve silahlarının ardında hiç de dengeli olmayan biri vardı. Boş kahve fincanına baktı sanki yanıt fincanın acı telvesindeymiş gibi.

“Anthony sana ne söyledi bilmiyorum ama çok özel diye niteleyeceğim bazı şeylerle ilgili olduğunu tahmin ediyorum. Geçmişten ziyade bugünle ilgili olduklarını. Açıkçası, hepsi bu kadar, inan bana.” Bir an tereddüt etti ve sonra birden, çok daha doğal bir şeyin iması belirdi sözlerinde. “Şu an geçmişe dönemem Dan. Hiçbir şekilde ya da biçimde.”

Adımı söylemişti nihayet, ilk kez; ve ilk kez, net bir şekilde bir zorlanma gördüm. O da fani bir insandı sonuçta. Bir süre sustum.

“Anthony hep ikinizin benim evliliğimi mahvettiğinizden söz etti. Dolayısıyla da benim hayatımı. Ben, kendinize böyle bir suç yüklemeye hakkınız olmadığını söyledim. Ben hayatımdan keyif almamış değilim Jane, bütün yanlışlarına ve eksiklerine karşın... ve daima da, kendi evliliğimi kendim mahvetmeye tam anlamıyla muktedirdim. Ve becerdim. Bu birincisi. Diğeriyse, Anthony senle benim artık yeniden arkadaş olmamızı istedi. Benim şimdiki kararım, senin hayatında çok kötü bir yozlaşmış ve bilinçsiz insan yokluğu var. Sanırım sana bunlardan en az bir tane gerekiyor. Ayrıca, yarın Anthony'ye haber vermem lazım. Ve Caro'ya da. Küçük de olsa bir umut oluşsun istiyorum.”

Ben bunları söylerken Jane hep aşağıya bakmıştı ve buna uzun bir süre daha devam etti ama kederli bir gülümsemenin, bir tür yenilginin hafiften izi vardı.

“Nell beni uyarmıştı.”

“Ne konuda?”

“Onun deyişiyle senin, kendin hariç herkesin yalanını yüzüne vurma gibi kötü bir alışkanlığın varmış.”

“Sen bu oyunu bayağı az bir handikapla oynamaya alışkınsın.”

“Pratiğimi kaybettim herhalde.”

“Her zaman acımasızlık olan bir şeye niçin devam etmek istediğini hiç anlamıyorum.”

“Bunun kişisel olarak seninle bir ilgisi yok. Senin kullandığını hissettiğim bir istismarla ilgili. Hiç hoşgörülemez bir biçimde.”

“Faşizmin bir tanımı da, diğer insanlar hakkında hüküm vermeye hakkın olduğuna inanmandır, değil mi?”

Kocasında hissettiğim şeyi hissettim onda da, başka dünyalardan biriyle karşılaşınca bir kendine güvensizlik, neredeyse acemice bir gerginlik... evet, önemsememesi ve bir kenara atması kolaydı bunu, ki Jane’in de –büyük olasılıkla hem siyasi hem de estetik nedenlerle– böyle yaptığından emindim; ve onun, içinde yaşadığı dışı kapalı akademik dünyasını, kentini küçümsemesi de kolaydı; fakat onun yaşadığı yerdı orası ve hiç alışmamıştı bu insanlara, koşullara, gelip damlayan ya da damlaması muhtemel adamlara, yerel jestlere, çok iyi bildiği âdetlere.

Gözleri yerde, “Ben senin tanıdığın kişi değilim artık Dan” diye mırıldanıyor. “Bunu daha iyi gizleyemediğim için bağışla. Senin hiçbir suçun yok bunda.”

Dan tereddüt ediyor, sonra elini beyaz masa örtüsünün öteki tarafına uzatıp onun eline dokunuyor hafifçe. Jane bir şey söylemiyor. Dan garsonu çağırıyor.

Dışarı çıkınca sisin, aramızda geçenleri pek yansıtmayan bir şekilde yoğunlaştığını fark ettik. Çok koyu bir sisti ve pek trafik yoktu. Banbury Caddesi’nde yavaş yavaş ilerlediğimizi biliyordum ama tüm mesafe duygum yok olmuştu. Jane yolun kenarından ikinci vitesle, yandaki kaldırım bordürünü dikkatle gözleyerek gidiyordu. Ara sıra ve çok az konuşuyor, onun yeni siyasi görüşünden söz ediyorduk. Ben tartışmıyor, nazikçe onu konuşmaya teşvik ediyordum sadece. Jane neredeyse özür dilercesine mütevazî hale gelmişti; sanki bu estetik bir meseleymiş, Britanya siyasi yaşamının çiçek düzenlemesinin bir yerinde kırmızı bir dal gerekiyormuş gibi; sanki Britanya’da savaş sonrasında Komünizmin evrensel reddi haksız bir toplumsal afrozmuş gibi; sonra –belki daha çok mantıkla– sanki bir kimya meselesiymiş, eşit valanslar varmış gibi. Rusya’nın, Soljenit-sin’lerine ihtiyacı varsa Britanya’nın da onlara ihtiyacı vardı. Ayrıca bir de orta yaşlı kadınların özgürlüğü faktörü, kadınların hem kendilerini hem de çevrelerindeki kişileri sarsması, geri kalmış ev kadınlığına ve bunun tüm o tehlikeli boşluğuna karşı

bir tepki göstermesi gereği vardı. Ve son olarak da kuvvetli bir Oxford ayrıksılığı kokusu aldım. Jane, onunki gibi bir kararın Amerika'da, demirin gerçekten ısırdığı yerde ne demek olduğunu hiç biliyor mu merak ettim.

Banbury Caddesi'nden bir yan sokağa saptık. Jane sonunda arabayı birden döndürdü ve bir kaldırım rampasından çıkarak bir bahçeye girdi. Evin yan tarafındaki bir garaja gelmeden park etti. Gece bavulumu arka koltuktan kurtardım ve Jane'in kapıları kitlemesini bekledim. Bir yarı-bodrumda yanan ışıklar vardı ve çakılların üzerinde yürürken bir mutfak gördüm. Yukarıda, zemin katta da sisi delip geçen ışıklar vardı. Viktoryen tuğlalar ve beyaz doğramalar, yukarı çıkan basamaklar, çini döşeli bir veranda.

Jane durmuş, çantasında anahtar arıyor. Fakat ön kapının renkli camlarında bulanık bir gölge belirliyor ve Jane anahtarı çıkaramadan kapıyı açıyor. Siyah bir kazak ve blucin giymiş zayıf ve genç bir Fransız kız. Altın çerçeveli gözlükleri, iki saç örgüsünün ucunda kırmızı kurdeleler ve *Fedra*'dan* çıkma bir yüzü var.

* Jean Racine'in beş perdelik dramatik oyunu. (ç.n.)

Kapının Ötesi

Hızlı konuşulan Fransızca'yı takip edemiyordum ama kızın bizim eve geç gelmemizden ötürü Fransızvari bir heyecana kapıldığı belliydi. Salona geçmemize zorlukla izin verdi. Salonda grimsi kırmızı duvarlar ve merdivenlerin kenarında beyaza boyanmış tuhaf masif oymalı trabzanlar dikkat çekiyordu. Güzel bazı tablolar ilişti gözüme; dikkat çekecek kadar süslü, yine beyaza boyanmış, döküm demirden bir şapka askısı. Bu ustaca teatral kırmızı ve beyaz mekânda gizlenmiş halde duran yaşlı bir Jane vardı ama ben o sırada pek onun farkında değildim. Kız bütün dikkatimizi kendine çekmişti. Sonunda Jane boynuna sarılarak onu sakinleştirdi. Ne oldu diye sordum.

“Hastaneden temas kurmaya çalışmışlar.” Jane bu yaygaradan ötürü özür dilercesine hafifçe yüzünü buruşturdu. “Dan, bu Gisèle.”

Kız başını gergin ve sessizce sallayarak selamladı beni.

“En iyisi bir bakayım neymiş. Git de yatmadan önce bir şey iç. Hemen geliyorum.”

Kıza benimle ilgilenmesini işaret etti. Merdivenlerin yanındaki masanın üzerinde bir telefon vardı.

“Ne olduğunu...?”

“Anthony bazen uyuyamıyor. Ona bir şeyler okumamı istiyor.” Gözlerini döndürerek, arkasındaki yüzü işaret etti bana. “Biraz telaşa eğilimliyiz.” Gülümsedi. “Armagnac var. Lütfen doldur kendine.”

Fransız kızın arkasından mutfağa girdim. Mutfak evin derinliğini büyüten, duvarları yıkılıp birleştirilmiş ve arada hafiften sahne pervazı biçimli bir kemer kalmış iki oda. Bir sürü kitap, yine gravürler ve resimler, zarif eski mobilyalar, bahçe tarafındaki duvarın dibinde büyük bir piyano... Jane’in bir zamanlar orta derecede piyano çaldığını hatırlattı bana. Antik çanak-çömleklerin bulunduğu ışıklılandırılmış bir niş; plastik küplerin üzerine konmuş Tanagra bibloları, küçük bir eski Yunan kadehi. Şöminenin üzerinde bir dizi davetiye, eski bir Oxford züppeliği; aralarında, oğlu olduğunu tahmin ettiğim bir oğlan çocuğunun modern terracotta başı. Tıkış tıkış bir oda. Bunların çoğunu doğru dürüst göremedim; Fransız kız dönüp kapıyı kapatmıştı. Sınırlerinin hâlâ bozuk olduğunu belli etmemeye çok dikkat ediyordu sanki.

“Ne olduğunu söylediler mi?”

Bana baktı bir süre, sonra başını salladı. “*Je m’excuse, monsieur. Je suis...*” sonra başını salladı yine. Ona bir sigara verdim. “*Non, non...* sorun yok.”

Aslında neler olduğunu biraz tahmin ediyordum; yahut en azından, ne olmasını umut ettiğimi: Anthony’de bir fikir değişikliği... ayrıldıktan sonra düşünüp, söylemeye çalıştıklarımı duyma; gönüllü sessizliğini birden, karısının sesiyle kırmak isteği.

Jane’in sesi dışarıdan, anlaşılamayacak kadar alçak geliyordu. Ben şöminenin önünde dururken kız hâlâ kapının önünde bekliyordu bekçi köpeği gibi. Elini salladı ve biraz İngilizce konuşmayı başardı.

“Bir şeyler içmek isterseniz...”

“Tamam. Dert etmeyin. Ben alırım.”

İçkiler odanın arka tarafındaki bir raf-masadaydı. Kendime viski koydum. Kız kapının yanından ayrılmıyordu ve dışarda

olan-biteni dinlemiyormuş gibi yapmayı tümüyle bırakmıştı. Piyanonun yanından geçtim ve evin arka tarafındaki, sisin gizlediği bahçeye baktım. Dışarıda belki efkarlı bir yalnızlık, battaniyeye sarılı bir sessizlik vardı ama ben bir boşlukta kalmışlık hissediyordum. Pencerenin yanında sallanır bir Jacobsen sepet-koltuk ve oturma yerinde de bir kitap vardı: Antonio Gramsci-*Hapishane Defterlerinden Seçmeler*. Kitapta küçük ayraçlar görüyordum, Jane onu okuyordu belli ki ve kitabı elime aldım. Birçok pasaj kurşunkalemle işaretlenmiş, bazıları da yanlarına çizilen çift çizgilerle vurgulanmıştı. *“Çünkü her birey sadece varolan ilişkilerin değil, bu ilişkilerin tarihinin de sentezidir.”* *“Toplumsal yapı insanı ezen bir dış güç olmaktan çıkar, insanı kendine asimile ederek pasifleştirir ve bir özgürlük olanağına, yeni bir etik siyasi biçim ve yeni insiyatif kaynakları yaratan bir araca dönüştür.”* Metinde son on bir sözcüğün altı ayrıca çizilmişti. Kitabın sayfalarını çevirip duruyor, yazılı bir not arıyordum ya da sadece bir pasaj ama yoktu... Yanına fazladan bir ünlem işareti konmuştu. *“Pratiğin felsefesi çelişkilerle dolu bir bilinçtir ve olayları hem bireysel, hem de tüm bir toplumsal grup olarak idrak eden düşünür bu çelişkileri sadece kavramakla kalmaz, kendini de çelişkinin bir ögesi olarak konumlandırır ve bu ögeyi bir bilgi ve dolayısıyla da bir eylem ilkesi haline yükseltir.”*

Kız benim gizlice bir şeyler kurcaladığımı düşünmesin diye kitabı yerine bıraktım; ama kız beni unutmuş gibiydi ve hâlâ kapının dibinde, iki odayı birbirinden ayıran kemerin yan tarafına gizlenmiş halde duruyordu. Duvarları kaplayan raflardaki diğer kitaplara, art arda dizili sessiz felsefe ve sözde insan bilgeliliği taburlarına bakmaya başladım. Sonra dışarıdan, yerine konan telefonun çıkardığı hafif bir çat sesi geldi. Kızın kapıdan çekildiğini gördüm. Ama başka bir telefon numarasının çevrildiğini ve birkaç saniye sonra da Jane'in alçak sesini duyduk yine. Konuşma çok uzun sürmedi. Telefon yine yerine kondu. Ardından tam bir sessizlik geldi. Fransız kız kemerin ötesinden benim durduğum yere baktı sanki bütün suç bendeymiş gibi, sonra da gitti. Ben sessizliğin birkaç saniye daha sürmesini bekledim, sonra bardağımı bıraktım ve yatıştırıcı olmasına çalıştığım bir gülümseme takınarak çıkıp salona gittim.

Jane elleri mantosunun cebinde, sokak kapısının ancak elli-altmış santim gerisinde hiç kımıldamadan, arkası bana dönük halde durmuş, gözlerini karanlığa dikmiş bakıyordu. Benim çıktığımı duymuş olsa gerekti ama dönmedi.

“Jane?”

Yine kımıldamadı. Birkaç adım yaklaştım.

“Bir şey mi oldu?”

Bunun üzerine başı birazcık bana doğru döndü. Çok belli belirsiz bir gülümseme gördüm; sanki budalaca bir şey söylemişim gibiydi.

“Anlaşılan, biz gider gitmez. Balkona çıkmayı başarmış.” Yüzünü karanlığa döndü yine. “Balkon demirinden aşağıya.”

“Ama sen ne...”

“Korkarım öyle.”

“Ölmüş mü?”

“Anında olduğunu düşünüyorlar.” Omuzlarını kaldırdı hafifçe. “Onu bulduklarında...”

Bir adım daha yaklaşarak, onun yaşadığı şokun nasıl olup da benimkiyle mukayese bile edilemeyecek kadar az olduğunu anlamaya çalıştım; sanırım bundan ötürü yaşadığım şok o yıldırımın yol açtığından neredeyse daha büyüktü.

“Jane?”

“Scott’un son seferindeki o adam kimdi?”*

“Kaptan Oates.”

Başını sallayarak onayladı hayalet gibi. Arkamdan kızın kapının ağzından gelen sesini duydum ve gidip Jane’in koluna girdim.

“Allah aşkına gel otur.”

“İyiyim Dan. Az önce doktorumu aradım, endişelenme dedi.” Elime dokundu ama kolunu kurtarmak içindi sadece, sonra döndü, Fransız kıza gülümsedi ve kız ilk kez konuştu.

“*Je ne savais pas comment...*”

“*Oui, oui. Il n'en voulait plus. C'est tout.*”

Durumu doğru değerlendirme yeteneği Jane’den çok daha fazla olan kız elleriyle yüzünü kapattı. Jane gidip onu omuzlarından tuttu, sonra başını hafifçe öptü ve bir şeyler mırıldandı. Anlayamadım; kızın, başını kaldırıp ona bakarken yüz ifadesi

* Robert Falcon Scott’un 1910’daki Antarktika seferi. (ç.n.)

bu Anglo-Sakson soğukkanlılığı karşısında hayret miydi yoksa dehşet miydi Racine'in dönüştüğü bu... Jane bana döndü.

"Sanırım bana çay lazım."

"Daha kuvvetli bir şey lazım sana."

"Hayır, bence..." Gisèle'e gülümsedi. "Haydi."

Kız telaşla giderken bana yine kuşkulu bir bakış attı sanki ben hâlâ suçluymuşum gibi. Merdivenin yanından geçip bodrumda gözden kayboldu ve ben Jane'in peşinden oturma odasına gittim.

"İnanamıyorum."

"Biliyorum."

"Anlattılar mı... ?"

"Onu uyutan hemşire çok rahatlamış görüldüğünü söyledi. Senden söz ediyormuş."

Jane eğilip bir kutudan bir sigara aldı, sonra ben çakmağı yakıp uzattım.

"Anthony daha önce hiç...?"

Jane sigaradan derin bir nefes çekti, dumanları dışarı verdi.

"Hayır. Bir kez bile."

"Peki bir not falan yok mu?"

"Bir şey bulamamışlar."

Jane şömineye dönüp ocağa baktı. Kömürler hazırlanmış ama yakılmamıştı.

"Bir hata olmasın? Anthony'ye uyuşturucu verildiyse?"

Jane başını salladı. "Sanmıyorum. Onlar..."

"Ama niye bu gece?"

Jane bir şey söylemedi, kımıldamadan durdu, sonra odanın cumbalı ön pencerelerine doğru yürüdü. Ben arkasından ona bakar halde kaldım. Bir an sonra ellerini saçlarının iki yanından geçirip gümüş tarağın altından bir an ensesine bastırdı sanki bir kâbustan uyanmış da yatakta doğruluyormuş gibi.

"Bu senin suçun değil Dan. Hiç hem de."

"Keşke otursaydın."

"Gerçekten. İyiym ben. Hazırdım. Birden olacaktı zaten."

Ama Jane'de yine de tümüyle hazırlıksız yakalanmış bir şeyler vardı; sanki bir treni kaçırmış da şimdi buluşamayacağı kişiyi düşünüp, ne yapacağını şaşırmış gibi. Sırtı bana dönük, bir eli

bir dirseğinde, sigarası diğer elinde, ağzının yakınında duruyordu. Yanına gittim.

“Haydi. Mantonu alalım.”

Bir anlık tereddüt, sonra düğmelerini çözdü ve mantoyu omuzlarından çekip çıkarmama izin verdi. Başka yöne çevrili yüzünde neredeyse suratsız bir ifade vardı; şiddetli bir şok yaşamıştan ziyade, korkunç ve telafisiz bir hakarete uğramış bir kadın gibiydi. Mantoyu divanın arkasına koyup içkilerin olduğu odaya gittim. Anthony hâlâ çok canlı bir şekilde gözü-mün önünde, sesi kulaklarımdaydı ve en akıl almaz şey de bizim o lokantada, bundan habersiz oturmamızdı sanki... mekân olarak bu kadar yakındaki, zaman olarak hemen o andaki diğer bir insandan ebediyen yoksun kalabilmek. Onun o tuhaf lafı “bir tasarı hatasını düzeltmek” korkunç, ölümcül bir ironiyle geri geldi. Onun kafasında, o çok eski günahın bağışlanması ve bağışlamanın gerektirdiklerini bana kesin olarak bildirmek, akıl almaz bir nedenle, intiharın getireceği bu yeni “günah”tan daha çok geçerlilik kazanmıştı. Anthony ölümün kapısında, onun kendini ödüllendiren ötanazisi Atropos’tan* sadece birkaç hafta önce davranmıştı ama bunun zamanlaması... bir eşek şakasına maruz kalmak gibiydi sanki. Brendi dolu bardakla geri döndüm. Jane ona baktı ama başını hayır anlamında salladı.

“Sen iç. Ben gerçekten istemiyorum.”

“Bir yudum.”

Razı oldu, bir yudum içti ama bardağı hemen, önündeki pencere denizliğine bıraktı.

“Böyle bir şeyin içine girmek zorunda kaldığın için çok üzgünüm. Hiç affedilmez bir şey.”

Ben yavaşça “Ona biraz acımaya çalışmalısın” dedim.

Dönüp bir kül tablası buldu. Sonra yarısı kalmış sigarayı tuhaf bir özen ve inatla söndürdü.

“İkimize de acıyorum Dan.”

Bir an sesinde daha dürüstçe bir şeyler vardı; bir umutsuzluğun, gerçek duyguların bir belirtisi. Ama sanki kendini normal bir tepki göstermeye bu kadarcık kaptırmaktan bile pişman olmuş gibi, hemen saatine baktı.

“Rosamund’a bildirmem lazım. Ve Nell’e.”

* Yunan mitolojisinde üç kader Tanrıçasından biri, yaşam ipliğini kesen. (ç.n.)

“Nell’i ararım. Bir dakika sonra.”

Jane tereddüt etti. “Olabilir. Senin için mahzuru yoksa.”

“Elbette yok.”

Derin bir nefes aldı. “Koşturmacaları düşünüyorum. Yapılacak düzenlemeleri.”

“Nell’e söylerim ilgilenir bütün bunlarla.”

“Bir soruşturma da olacak korkarım.”

“Önemli değil.”

“Yarın sabah benimle hastaneye gelir misin diye soruyorlar.”

“Seni tek başına göndermek aklımdan bile geçmez.”

“Çok utanıyorum, ben...”

“Saçmalama.”

Jane gözlerini indirdi, bir şeyler daha söyleyecekti ama Gisèle çay tepsisiyle belirdi; ve Jane oradan ayrılıp da şöminenin önündeki mermer kahve masasında yer açma gerekçesinden memnun gibiydi. Kız oradan gitmek istediğini gösteren bir hareket yaptı ama Jane onun kalmasını sağladı. Ben vazgeçtim; çay istemedim, gidip viski bardağımı aldım; sonra Nell’e telefon etmeyi önerdim.

Salonda, telefonu Andrew açsın diye dua ediyordum; ve uzun bir beklemeden sonra dua kabul olundu. Normal bir şaşkınlığı ve sonra kaygıdan oluşan tepkileri duymak rahatlatıcıydı; başka bir erkek sesi ve akli. Onu hemen yola çıkmaktan vazgeçirdim Compton’da pek sis olmadığını söylese de. Öğle vakti Oxford’da olacaklardı. Hayır, Jane bu gece Nell’le konuşmasa daha iyiydi; tamam, Janée ikisinin “yıkılmış ve çok üzgün” olduğunu söyleyecektim. Onlar gelene kadar durumu idare edecektim. Ve evet, ben de onunla tekrar görüşmek için sabırsızlanıyordum.

Oturma odasına döndüm ve Jane çay fincanını ve sonra da telefonda benim yerimi aldı. Konuşma yirmi dakika ya da biraz daha uzun sürdü ve bu sırada ben de Fransız çocukla konuşmaya çalıştım; nereliydi, ne zamandır Oxford’daydı... Aix-en-Provence, bir ay... anlaşılan, Jane’in küçük kızı onun Fransa’daki ailesinin yanında kalmıştı. Kızın aklından neler geçiyor hiç düşünmüyordum; bu duygusuz, taş gibi soğukkanlı İngilizler, Cézanne ve Côte d’Azur yıkıntıları hakkında çocukça soruları. Ama Jane

geri döndüğünde daha canlı, daha normal bir kişilik bulmuştu sanki. Rosamund ağlamıştı ve anlaşılan, sonra... onun da öğle vakti orada olmasının iyi olacağı kararına varmıştı. Sonra sıradan şeyler vardı: Gisèle yarın sabah herkes uyurken hangi yiyecekleri alacaktı, Paul'a ve Floransa'daki Anne'e ne zaman ve nasıl bildirecekti ve...

Yaklaşık saat on iki buçukta Gisèle çay boşlarıyla mutfağa gitti ve Jane beni odama, yani evde bulunmayan Paul'un odasına çıkardı. Afiş-şemalar gördüm; biri İngiliz bina tarzları, diğeryse ortaçağ zırhlarıyla ilgiliydi ve her parçaya bir işaret, bir açıklama konmuştu. Bir sürü kitap ve bir oğlan çocuğunun yatak odasında beklenen alışılmış görüntünün oldukça tuhaf eksikliği. Anlaşılan, çocuğun olayı tarihi ve yapısında biraz hocalık kokusu aldım. Jane etrafa çabucak bakıp, ihtiyacım olan her şey var mı diye kontrol etti. Ev sahibi kadını oynuyordu yine; bana kendi özel yaşamının saçma sapan karışıklıklarıyla rahatsız edilmeyecek kadar seçkin –ya da geçici– bir akademik yabancı muamelesi yapıyordu.

“Sen iyi olacak mısın Jane?”

“Evet, gerçekten. Lütfen endişelenme.” Aşağıya, aramızdaki yatağa baktı. “İnşallah yatak çok sert değildir.”

“Canım, benim endişelendiğim şey yatakların sertliği değil.”

Bir an benimle göz göze geldi ve ben gülümsemedim. Yine yatağa kaçırdı gözlerini.

“İnsan elinden geldiğince hayatta kalmaya çalışıyor.”

“Anthony bana karşı açıksözlüydü hiç olmazsa.”

Bir pencereye doğru döndü. Perdeler çekilmişti ama çekip biraz daha sıkı kapattı ve perdelerin kenarıyla oynadı. Takımının ceketini çıkarmıştı ve duruşunda, perdelerle apaçık gereksizce uğraşmasında çocukça bir inat vardı; yani, bundan vazgeçirilmek istiyordu sanki.

“Anthony bana aranızın pek iyi olmadığını söyledi.” Jane'in buna yanıtını bekledim ama bir şey söylemedi. “Söylediği bu korkunç şey başka ne anlama geliyorsa, senle benim bu konuda söyleyeceğimiz bir şey olmadığı anlamına gelmiyordur herhalde.” Daha pratik bir yaklaşım denedim. “Neyse, yarın ne söyleneceğine karar vermemiz lazım. Herkese.”

Jane sonunda pencereden döndü ama bana bakmıyordu.

“Çok yorgunsun herhalde.”

“Ben hâlâ Kaliforniya saatindeyim. Ve lütfen otur.”

Odanın onun arkasındaki köşesinde bir masayla bir Windsor koltuğu vardı. Jane onlara sanki orada bir yabancıymış gibi baktı, sonra kımıldayıp koltuğu biraz çevirdi ve bana yan dönük halde oturup kollarını göğsünde birleştirdi.

Ben de yatağın kenarına oturup onun tersi yöne döndüm.

“Onun bana ne söylediğini sana söyleyebilir miyim?”

“Yararlı olacağını düşünüyorsan.”

Öne eğildim, dirseklerimi dizlerime dayadım ve kullanacağım sözcükleri çok dikkatle seçtim: Anthony’nin kendini suçlayan ruh hali, evlilikleri sırasında kendisinin Jane’in gerçek kişiliğini doğallıktan uzaklaştırdığı hissi; benim itirazlarım; onun bana, bunca yıldan sonra durumun gerçeğini nasıl bilebileceğimi sorması ve benim açıkça, buna cevap verememem. Sustum, bir sessizlik oldu.

“Sana bütün bunları neden anlattığını söyledi mi?”

“Dedi ki, sen ona ikimizi anlatmışsın. Siz evlenmeden önce.”

Bunu doğrulayan bir tereddüt oldu ama Jane’in konuşması sakindi.

“Evet. Doğrudur. Anlattım.”

“Keşke ben de bilseydim.” Jane bir şey söylemedi. “Anthony, yanlış giden her şeyin bundan kaynaklandığını söylüyordu sanki.”

“Benim ona söylememden mi? Yoksa sana söylemememizden mi?”

“Sanırım ikisini de kastetti. Sürüp giden genel saklambaç.”

“Sana söylemeyi tartıştık. Söylememek için nedenler vardı o zaman.”

“Neydi bunlar?” Sessizlik. Derin bir nefes aldım. “Jane, herkes bunun zamanlamasını düşünecek. Artık bunu konuşamazlık edemeyiz.”

Yine bir sessizlik oldu ama sonra Jane konuştu.

“Senin Nell’le ilişkin?”

“Başka bir mesele yok mu?”

“Sanırım bu benim açımdan, kendimi koruma. Sana biraz ihanet ettiğimi hissediyorum. Ve Anthony’ye. Seni gizlice af-

fetmiş gibi yaparak çok daha mutluydu. Aslında seni asla affedemeyeceği gerçeğiyle yüzleşmiyordu böylece.” Bir an durakladı, sonra devam etti. “İnsanlar daima, yapmak istedikleri şey için iyi nedenler bulur.”

“Bir tasarı hatasını düzeltmekten söz ediyordu boyuna. Sanırım bunun altındaki fikir, seninle aramızda hayali bir evliliği onun... engellediği idi.” Jane ondan bir yorumda bulunma çağrımı yine karşılıksız bıraktı. “Sanki sen kilitli ve tek anahtarı bende olan bir dolapmışsın gibi nerdeyse. Benim çok güçlü bir şekilde hissettiğim şeyse, Anthony’nin sadece geçmişte yaşamakla kalmayıp, daha sonraki tüm gerçeğin üzerini karaladığı. Bunu söylemeye çalıştım. Ama gerçekten dinlediğini sanmıyorum.”

Jane kabul ya da reddetsin diye bekledim. Kapı aralıktı ve Fransız kızın üstümüzdeki kata çıktığı duyuluyordu. Yukarda bir kapı sessizce kapandı ve başımızın üzerindeki tavandan gelen hafif ayak sesleri duyduk; bir zamanlar olduğu gibi, çok farklı koşullarda.

Sonunda Jane “Anthony’nin bir parçası hiç büyümedi kor-
karım” dedi.

“Çizgilerin böylesine kırık olduğunu fark etmemiştim. Kırık olduğunu bile hatta.”

“Bizim evliliğimiz partnerlerin birbirlerinden sırlar gizleyerek devam ettirdiği evliliklerden biri haline geldi. Yasak alanlar koyarak.”

“Daha başından beri gelen bir farklılık sanki.”

“Sanırım bizim o günlerdeki sözde açıksözlülüğümüz aslında daha ziyade...” ama cümleyi bitirmedi.

“Seni ikimizi anlatmaya sevk eden o tam açıksözlülükte pek fazla bir sözdelik var gibi görünmüyor.”

“Yalnız, evliliğimiz ondan sonra, benim ondan saklamam gereken bir sırrın üzerine kuruluydu.”

“Ama çok uzun sürmedi bu.” Jane bir şey söylemedi. “Ne zaman söyledin ona?”

“Amerika’dayken. O yaz.”

“Kötü mü karşıladı?”

Jane başını hayır anlamında sallarken çok eskilerden kalan bir umutsuzluk içindeydi; derin bir nefes verdi. “Tüm hayatı

boyunca kendi bilinçaltının işlevlerinden, yeni doğmuş bir çocuk gibi habersizdi. Onun bilinçaltı bir biçim oluşturmıştı. Elbette o zamanlar göremedik bunu. İnsan hiçbir zaman göremez. Ama yavaş yavaş, yıllar geçtikçe, her konuda gerçekte neler hissettiğimizi birbirimize anlatınca şeye dönüştü... sanırım, elindeki koz kâğıtlarını atmaya. Hiç yapılmayacak bir şey yani.”

“Ama benim gelmemi niçin istediğini tahmin etmiştin, değil mi?”

“Bir şekilde senden onun kefaretinin bedelini ödemeni isteyeceğinden kuşkulandım.”

“Meselenin biraz sert bir tanımını oldu bu.”

“Sen hayatının çoğunu Katolik laf salatalarını dinleyerek geçirmedin tabii.”

Gülümsedim hâlâ sırtım ona dönük halde. “Yeni inancında bunlar yok, öyle mi?”

“En azından, onlarınkilerin çoğu toplumsal kurtuluş için. Kişisel kurtuluş için değil.”

Anthony’nin, dünyadaki her türlü düzelmenin bireyden başlaması hakkında söylediklerini hatırladım. En azından kışmen de kendine yönelik, geçmişle ilgili bir vaazdı herhalde; ve belki de aynı zamanda, benim beraber olduğum kadındaki bir umutsuzluğa karşı bir tepkiydi. Ama konudan sapıp genel bir tartışmaya girmemizi istemiyordum.

“Görünüşe göre, Anthony’nin yaptığının gayet açık bir nedeni var. Sanırım insanlar buna inanacaktır.”

“İnanmak zorundalar, öyle değil mi?”

Jane her cümleyi, özellikle de bu sonuncuyu sanki potansiyel bir son sözmüş, konu kapanmış gibi söylemişti. Sigara çıkarıp uzattım ona; reddedeceğini ve bu kendini soyutlama fırsatını değerlendireceğini tahmin ediyordum fakat aldı. Kalkıp sigarasını yaktım, sonra tekrar yatağa, bu kez onunla yüz yüze gelecek şekilde oturdum; ve Jane şimdi perdelerin uçlarına bakarak ama kendiliğinden konuştu.

“Başardık. Gündelik yaşamda mutsuz değildik. Uzlaştığımız bir sürü şey vardı. Çocuklar.”

“O başka türlü söyledi. Sana ebediyen minnettarmış.”

Jane kuru bir gülümsedi. “Ona haçı öpmek deniyor. Ticarete.”

“Bunu kabul etmiyorum.”

Jane bir an sustu.

“Ben ona dert çektirdim Dan. Korkunç bir şekilde.”

“Boşanmayı hiç konuşmadınız mı?”

“Birçok kez. Hastalıktan önce.”

Dışarıdan yavaş yavaş ilerleyen bir araba sesi geldi ve ben eve gelen bir ziyaretçi herhalde diye düşündüm. Hatta araba durdu ama sonra yavaşça devam edip gittiğini duyduk.

“Peki size engel olan neydi?”

“Ah, her zamanki şeyler. Bir çeşit, ortak bir suç. Biliyorsun öyle çok hatalar yapılır ki, ayrılmak sana sadece ne gibi görünür... bir hata daha mı? Ve çocuklar.” Yatağın başucuna yarım bir bakış attı. “Özellikle de Paul. Bunun en büyük darbesini o yiyecekti. Kızlar anlar. Rosamund her şeyi biliyor, o kızın... çok büyük yardımı oldu. Her konuda çok akıllı.”

“Anthony’ye niçin anlattın ikimizi?”

Jane başını hayır anlamında salladı, şimdi bilmiyordu. “Kilise mi? Onların günah ve bağışlanmayla ilgili bütün o zıvalıkları kafamın içinde dolanıp duruyor. Anthony gerçeğe hazır. O zamanlar, ‘Anthony gerçeğe hazır’ın daima, aslında Anthony mazoşizme hazır demek olduğunu fark edemedim.” Ama Jane bunu acıdan ziyade neredeyse alaycı bir şekilde söylemişti. “Herhalde yanlış bir seçimdi. Ama bence pek önemli değildi. Onun benimle ilgili lekesizlik anlayışına tam uysaydım da bir şey fark etmezdi. Bu daha ziyade mizaçlarla ilgiliydi... duygularla. Sapkınlıklarla, belki de.” Yüzünü buruşturdu. “Biz çok olağandışı değildik. Nerdeyse standart bir Kuzey Oxford evliliği.”

“Yıllarca benden nefret ettiğinden söz etti.”

“Katolik entellerin kendileriyle ilgili hükümlerini fazla ciddiye almamalısn. Bu onların özelliğidir, köstebek tümseğinden ibaret dağlarıdır. Anthony’nin hiçbir zaman pek güvenli olmayan erkeklik burnu geçici bir süre koku almaz halde kaldı. Hepsi bu kadar. Ve bu da ona İsa ve kendini zinaya kaptırmış kadını oynamak için iyi bir fırsat verdi.” Kalktı, kapının yanındaki bir şifonyerin çekmecesinden bir kül tablası aldı ve sonra yatağın benim yanımdaki kısmına koyduktan sonra tekrar oturdu. “Senin yemekte söylediğin şey. Nell’le boşanma konusunda

kendinden başka kimseyi suçlamadığını. Aynı şey bizim için de geçerli.”

“Nell’i süttten çıkma kaşık yapmış değilim.”

“Elbette. Bu iş iki kişiyle olur.” Jane ellerine, ellerinden kıvrılarak yükselen sigara dumanına baktı. “Onun ölüm döşğinde yatıp da bana ebediyen minnettar olduğunu söylemesi gayet iyi, hoş. Ama bu evde pek sık söylenmiş bir şey değil bu.” Başını salladı yine. “Hiç dürüstlük değil bu. Öncesinde minnettar değilsen bunun amacı ne?” Şimdi bekleyen bendim. “Tehlikeli alanları çok iyi öğrendik. Benim ona bağırdığım bir dönem oldu. Fakat o konuda çok uyarlaştık. Çok tembelleştik. *Hedda Gabler*’i* oynayarak ancak iki saat geçirirsin. On sene değil.” Biraz sonra da, “Bütün hayatını hep kendi sorunlarına efkarlanarak harcamaktan feci bıkarsın” dedi.

“Evet, demek istediğini anlıyorum.”

Üst kattan çok hafifçe, tedbirli bir şekilde açılmış bir radyo müziği geliyordu. Fransız kızın telaşla memleketine mektup yazdığı geliyordu gözümün önüne ya da bir günlüğe bir şeyler yazdığı. Ve birden, geçmiş geri gelmişti bize, eski benliklerimize, o geceki diğer sessizliklere benzemeyen ama neredeyse esrarengiz bir şekilde çok eski zamanlardan hatırlanan, Jane’in daha ciddi yanının çok karakteristiği bir sessizlikle. Eski bir duygudaşlık yılların kütlesinden süzülüp geldi ve birazcık hüznün, bir boşunallığın renginden izler taşıyordu, bir zamanlar beğenilen fakat artık asla ciddi şekilde giyilemeyecek eski bir giysi gibi; Jane’in beni idare etmediğinden, savunmaya geçişini gerçek bir itiraf örtüsünün altında gizlemediğinden bile pek emin değildim. Benim meraklılığım etkisiz hale getirilmeliydi, bunu kabullenmesi gerekmişti; ve olayların çok sıradan bir versiyonunu sunarak yapıyordu bunu. Benim, “soylu” trajedi teorisine, yani ancak çok büyük insanların düşüşü böyle bir statüye ulaşabilir düşüncesine hiçbir zaman inancım olmamıştı; ama çocukluk anılarının dağınık yetişkin belleğinde berbat bir şekilde büyümesi gibi –bütün geri dönüşler bir bayatlaşma biçimidir çünkü– ortak geçmişimizin bir tür soylu efsanesini gönlümde yaşattığım için suçlu olduğumu biliyordum. Artık Jane’in söy-

* Henrik Ibsen’in 1890 tarihli oyunu; Hedda dönemin ahlak yapısına uymadığı için o zamanlar eleştirilmişti. Hedda’nın kocası Jargen de bir akademisyendir. (ç.n.)

lediklerinde –belki de sırf Anthony sıradanlıktan uzak bir şey yaptığı için– yok olmayıp hâlâ varlığını sürdürmeye devam eden bir yarı-gerçeklik duygusundan başka bir şey yoktu.

“Nell durumu biliyor mu?”

“Ancak tahmin yoluyla.” Jane arkasına yaslandı. “Ama sorgulamaktan geri kalmış falan değil. Gerçi hastalıktan beridir insafa gelip tamamen bıraktı. Sanırım Roz’un ağzını aramaya çalıştı ama...”

“Ben de geçtim o işlem den. Caro vasıtasıyla.”

“Nell Compton’un ev hanımı olduğundan beri çok daha kötüleşti. Her şeyin kontrol edilmesi ya da tehdit olarak görülmesi gereken küçük dünyalar.”

“Tahmin ederim.”

“Gerçekten, artık Nell’i tanıyamıyorum. Onun o tarafını.” Jane, “Şu son aylarda çok iyi” diye ekledi. “Nedeni de sırf, bizi iğrenç bir şekilde kendi planlarına sokmak istemesi.”

“Güvensizlik. Hiçbir zaman kabul etmez bunu.”

“Sadece onun suçu değil. Ben insanların olmamı istediğim gibi olma becerisini yitirdim. Çok berbat bir alışkanlık haline geldi daha ziyade. İnsanların beklentisini yıkmak. Senin de herhalde fark ettiğin gibi.”

Gülümsedim; kısmen de, onun gülümsememesine.

“Madem öyle diyorsun.”

“Ben diyorum ki, ben sadece, yitik bir dürüstlüğün arayışındayım.”

“O zarf doğru mu?”

“O zaman, dürüstçe, yitik bir sadeliğin arayışındayım.”

“Hiç seninle bağdaştırdığım bir nitelik değil.”

“Hepimiz çok kötü bir okula gittik.”

“Evet.”

Yine bir sessizlik oldu. Kül tablasını uzattım ona sigarasını söndürsün diye. Daha canlı bir sesle konuşmaya başladı.

“Çok şanslısın, yapay olduğunu bilen bir dünyada yaşıyorsun. Freddie Ayer’den* beridir burada eksik kalmaman gereken manyaklık, futbol. Felsefi bir yemekli davette Liverpool’un son maçını ya da 4-3-4’ün metafiziğini ve yer değiştiren kanatları tartışamıyorsan Tanrı yardımcın olsun.”

* Alfred Jule Ayer (1910-1989); İngiliz düşünür. (ç.n.)

“Sen bir de Lévi-Strauss’u tartışan sözde entelektüel bir film yapımcısını dinle.”

“Adam hiç olmazsa çaba harcıyor, değil mi?”

“Aklının alamayacağı kadar hem de.”

Gülümseyerek gözlerimizi birbirinden ayırdık. Üst kattaki müzik susmuştu ve ev, kent sükûnet içindeydi. Anthony geldi gözümün önüne; sırtüstü yatmış, ölümün mutlak soğuşuna dikmişti görmeyen gözlerini ama bir şekilde dinliyordu yine de. Jane yine kollarını kavuşturdu.

“Sanırım bir şey var, sana söylesem iyi olur Dan. Başka hiç kimse bilmiyor.” Jane gözünü perdelere dikmişti yine. “Senin bugün söylediğin, Anthony’nin bizim arkadaş olmamızı istemesiyle ilgili... bu, evet, aslında bana müthiş bir rahatlama duygusu verdi.” Gözlerini kaldırdı ve gözlerime baktı. “Başka biri daha oldu. Son iki yılda. Bunu çok gizli tutmaya çalıştık. Fakat Anthony’nin bir şeyler sezmesinden korkuyordum.”

“Öyle olsa sanırım bana söylerdi. Ve sevindim.”

Omuzlarını kaldırdı fazla sevinci yok edercesine. “Bu iş hep biraz karışıktı. O adam da burada felsefe hocası. Şimdi burada değil. Harvard’da*, bir araştırma izninde, William James üzerine bir kitap için.”

“Emimin kendini suçlu falan hissetmen gerekmiyordu.”

“Bu sadece bir... bu çok saçma sapan bir şey, sanki enstetik kategorisine girecek türden. Yıllardır yakın arkadaştık. Eski karısını çok iyi tanırım. Kadın yeniden evlendi. Hemen şu köşede oturuyor.” Hafiften alaycı bir yüz takındı. “Iris Murdochvari bir durum.”

“Sen evlenecek misin?”

“Sanırım genel olarak düşünce bu.”

“Çok güzel bir düşünceye benziyor.”

“Benden yaşça epeyi genç. Ben... biliyorsun. İnsanın geldiği yaş. Hep bu.” Bir an sustu. “İlk başta Anthony’nin öğrencisiydi. Felsefi yönden epey ayrıldılar ama daima Oedipusvari bir gizli duygu vardı. O Jocasta** mevzusu.”

“Peki aynı siyasi görüşü mü paylaşıyordunuz?”

* ABD, Massachusetts’te bir üniversite. (ç.n.)

** Oğlu Oedipus’la bilmeden evlenen eski Yunan kraliçesi Jocasta’dan kaynaklanan, annenin oğluna karşı cinsel arzusu anlamında bir terim. (ç.n.)

“O, yerel İşçi Partisi’nde epey aktiftir.” Jane “O benim daha sola kaymamı pek ciddiye almıyor” diye ekledi. “Hocaların nasıl olduğunu bilirsin... kendi görüşlerinden bir sapma hocalıkla ilgili bir mesele haline gelir. Silik öğrenciler yeniden arsızlaşır.”

Gülümsedim. “Fakat anlaşılan, sen ondan hoşlanıyorsun, öyle mi?”

“Evet, çok. Beni güldürüyor, çok komik mektuplar yazıyor. Harvard’ın berbatlıklarını bizimkilere benzetiyor. Anthony’nin-kilere de. Sık sık her şeyi iki kez duyuyorum.” Sonra, konuyla ilgisiz bir şekilde, “Bazen” dedi, “etik sözünü hayatım boyunca bir daha hiç duymak istemiyorum diye düşünüyorum.”

“Bildiğim şeylerin tümüyle yokluğunun hiçbir şeyi kolaylaştıracağını sanmıyorum.”

“O hazırlık okulunun ilk sınıfını götüren de Oxford’un bu gerçekten bilgi veriyor havası. Zorlama zeki küçük oğlanlar yetişkinliği oynuyor.”

“Fakat artık yolunuzun üzerinde hiçbir engel yok, öyle değil mi? Hatta etik olarak bile ha?”

“Sadece benim içgüdüm var; o daha genç biriyle olsa çok daha iyi olur diyor. Benimle değil.”

“Bu onun kararı. Ama güncel deneyime göre konuşacak olursak, bu yolda da sorunlar var.”

Jane’in sesinde hafiften bir muziplik havası vardı.

“Nell bunu duyunca hoşuna gidecek.”

“O zaman ona söylemeni yasaklıyorum.”

Jane gülümsedi.

“Sen dolaptaki bu diğer iskeleti iyi saklarsan eğer.”

“Elbette.”

“Bu sene Harvard’dan vazgeçmeyi önerdi. Ama ben git dedim ona.”

“Ne diye sen de onun yanına gitmiyorsun? Gelenekler yerine getirilince mi?”

“Paul’un bunu nasıl karşılayacağını görmem gerek.”

“Sorunlar mı var?”

“Paul bunları tam mantıklı bir şekilde karşılayabilir. Duygusal taraf, o konuda her şeyi bastırmak eğiliminde. Sanıyorum annesiyle babasını taklit ediyor. Başka bir kız arkadaşı olsaydı

daha kolay olurdu. Babasını kendisine model aldı daha ziyade.”

“Ve seni reddetti, öyle mi?”

“On beş yaşındakilerin yaptığı gibi.”

“Aşacaktır bunu.”

“Ben onu reddediyormuş gibi görünmezsem.”

“Senin arkadaşınla arası iyi mi?”

“Evet. Oldukça iyi.” Jane pantolonunu düzeltti. “Mesele sadece, onu üvey baba olarak kabul etmenin potansiyel şoku. Her şeyden önce. Onun okuluyla ilgili korkunç sorunlar yaşadık. Tuhaf bir çocuk... onu sıkan her konuda ümitsiz vaka. Denemeye bile çalışmaz. Tam bir dik kafalı. Ama tarihle ilgili her şeyde tam tersi. Korkunç bir küçük saplantılı tip.”

“Kendi mutluluğunu onun için feda etmemelisin.”

Jane’in kahverengi gözleri benim gözlerimi yokladı; ve bir an eski bir ışık belirdi gözlerinde. Hafiften alaycı bir şekilde yere baktı.

“Sanıyorum sen Rosamund’u seveceksin.”

“Onun fikri?”

Jane başını sallayarak onayladı. “Farkındayım. Mesele sadece... doğru zamanı bulmak, değil mi?” Kol saatine göz attı. “Ve zamandan söz etmek.”

Saat bir buçuktu ama bir an ikimiz de kımıldamadık. Ben yere diktim gözlerimi.

“Bunu sana dayatıyorum diye bana kızmıyorsun, değil mi Jane?”

“Ben bunu sana dayatmak zorunda kaldığım için kızıyorum.”

“Sanırım bana dayatılanlar tümüyle, zamanı çoktan gelip geçmiş bir şey.” Jane bir şey söylemedi. “Bütün bu yıllarda olup bitenler. Bizler birbirimize yakın kalsaydık sonuç böyle olmazdı gibi çok tuhaf bir düşünce geçiyor kafamdan. Bilmiyorum... biz tuhaf bir şekilde, birbirimizi tamamlıyorduk. Hatta Nell bile.” Jane hâlâ susuyordu ama düşmanlığını yitirmiş bir sessizlikti bu. “O zamandan beri hep düşüş. Senin tahmin ettiğin gibi.”

“Hep dert mi yani?”

“Hayır. Elbette değil. Fakat onun yerine bir sürü yapay şey.”

Yine bir sessizlik oldu ama sonunda Jane kalkıp koltuğu masanın dibine iterek bozdu bunu; sonra bir an durdu ve ma-

sanın üzerine bakarak konuştu. “Durum gerçekten de çok sıkıntılı ve sıradan bence Dan. Bu gece olan şeye karşın.” Kül tablasını alıp şifonyerin çekmecesine koydu ve orada, sırtı bana dönük halde konuştu. “Çok kötü bir zamanda yakaladın beni. Sanırım mizah duygumun birazını korumayı başardım.” Gülmseyerek döndü. “Sadece, şu anda bunu göstermeyi beceremiyorum, hepsi bu.”

“Senin Lydia Languish* rolünü hiç unutmadım.”

“Elli milyon yıl önce.” Kapıya doğru yürürken biraz sıkıntılıydı ve bunun farkındaydı. “Saat onda hastanede olacağımızı söyledim.”

“Beni kaldırsan iyi olur.”

Başını sallayarak onayladı, bir şeyler söyleyip söylememede yahut belki de –yanaktan bir öpmek ya da hafifçe sarılmak gibi– bir şey yapıp yapmamada tereddüt etti ama yapmamaya karar verdi.

“İyi uykular.”

“Sana da.”

Kapı üzerine kapandı. Dan biraz sonra gidip şifonyerin küçük aynasında kendine baktı. Hissettiği gibi yorgun görünüyordu. Ama beş dakika sonra, yatakta, karanlıkta, uykunun gelmek için acele etmeyeceğini biliyordu. Yine de gevşemiş hissediyordu kendini, bazen iyi çalıştığı bir günün sonunda olduğu gibi... gevşemiş ama kafa hâlâ canlı ve her şeyi yeniden gözden geçirir halde; sanki varoluşla, ironiyle, gizemle, gizli amaçlarla ilgili eski bir heyecanlı merakı yeniden bulmuş gibi. Anthony için üzüntü duymuş olsa gerekti ve bir suçluluk ama bunda bile bir zenginlik var gibiydi sanki. Kendini doymuş ve çok kapsamlı hissediyordu; benliği tarafından aklanmamışsa da, en azından geçici bir kader, talih yönünden aklanmıştı. Hiçbir zaman, en azından Nell’den ayrıldıktan sonra, zaten yeterince karışık hayatına yeni karışıklıklar katmaya hevesli olmamıştı ve orada yatarken, artık keşke Oxford’a hiç gelmeseydim demiyor olması bir şekilde, geçmişe bu yeniden girişin onun daha önceleri göremediği bir eksikliği giderdiğini gösteriyordu.

Dan bütün özbininçli yazarlar gibi, yapıtlarındaki başarıyı daima, yerleşik kuralları çiğnemek ya da daha doğrusu, kendi-

* Richard Brinsley Sheridan’ın *Rivals* adlı komedisindeki bir tip. (ç.n.)

sinden beklenen şeylere ve kendi sanatının ustalık kurallarına uymakla, beklenmeyen şeylere ve tüm sanatların asıl toplumsal işlevine uymak arasında bir dengeyi korumakla ilişkilendirmişti. Kendi uğraşına duyduğu hınçlardan biri de bu işin, ustalık kurallarına daima, kural çiğneme yanından çok daha fazla değer yüklemesi, yerleşik ve kutsanmış sinema kurallarından en ufak bir sapma için bile çok şiddetli bir savaş verilmesinin gerekmesiydi. Dan hiçbir zaman deneyci bir edebiyatçı, bir avangartçı olmamıştı; ama yaşamdaki gibi sıradan beklentiler onun daha derindeki psikolojik eğilimlerini tatmin etseydi yazar olmazdı. Ve şimdi –işin özüne çok yakın gibi geliyordu ona bu– hayatın da onun görüşünü desteklediğini hissediyordu; hayat onun, koşulları yaratmış olsa da çiğnemekten çekindiği kuralları yıkmış, sadece kayıplarla değil, kayıplardan doğan sonuçların zamanlaması, ortaya çıkışı ve raslantısıyla da bir çeşit büyü yaratmıştı. Kesin bir istatistik olasılığın bozulması, bir bataklıktan kurtulma, bir özgürleşme, sanatının varsayılan ustalığına gerçeğin yüreğinden bir evet gibiydi bu.

Sonunda uykuya doğru kayan akıllı Kitchener senaryosuna da kayarken bunu biliyordu. Bu senaryonun inatçılığı belki de aslında bir belaydı ve şimdi bu bela bir kurtuluşun yüzüne bürünmüştü. Dan onunla karşılaşacak, sorunları bu işaret üzerine, bir şekilde çözecekti. Oxford'daki bu evi ona görünüşte zehir eden ve tümüyle hükmü altına alan varoluş tarzından, riski de kabullenerek kaçma düşüncesiyle rahatlamasında belki daha bencilce ve kişisel bir yan vardı. Jenny'yi düşündü; onun bir oğlan çocuğunun odasındaki bütün bu sembolik ve kalıplaşmış şeylerden ne kadar uzak ve sevecen olduğunu. İngiltere, Oxford; karmaşıklık ve karmaşıklığın akademisi; orta sınıf ve orta yaş. Uyudu.

Bay Specula Speculans horluyor orada şimdi; herhalde öyle. Fakat en mütevazı diyalog tamircilerinin ve yaşam mucitlerinin bile böyle ruh halleri olsa gerek, ne kadar beceriksiz, hayatta kalmak için diğer insanların acılarına karşı ne kadar duygusuz, aldırışsız olsalar da. Onlar hayatı değil başka hayatları yaşar; belirlenmiş gerçeğin otayollarından gitmez, her bugünün geçmişindeki ve geleceğindeki varsayımsal arazilerde sürüklenir ve bir âlim-çingene gibi göçerler. O bugünlerden sadece biri,

gerçekleşen ve gerçekleşecek şey olabilir ama bunlar bu insanlar için pek önemli değildir. Yaratıyorum, öyleyse varım; geri kalan her şey, somut ve yapılmış olsa da rüyadır. Dan'ın belki de aynalarından istediği şey kendi yüzü değil, içlerindeki yoldu. Böyle bir akıl kendi halinden ancak herhalde Tanrı'nın kendi halinden memnun olduğunun farz edileceği anlamda –yani şimdilerin sonsuzluğu içinde, kendi yaptığıyla değil, yapabilecekleriyle– memnun olabilir. Mükemmel bir dünyada yer yoktur yazarlara; filozoflar pencerelerden aşağı düşerken, insanlar işkence çekerken, çocuklar açlıktan ölürken, dünya kendi hırsı ve buda-lalığı yüzünden can çekişirken, tatmin olmuş bir gülümsemeyle uyuyan vampirlere. Daha da kötüsü. Dan o gece uykusunda gülümsemişse nedeni, bilinçaltının mükemmel bir dünyada başka hiç kimseye yer olmadığına inanmış olmasıydı.

Saat dokuzdan az önce Gisèle'in kapının dışından gelen sesiyle uyandım. Benim "Londra'daki kız"ım telefondaydı. Salona indiğimde, sabahlık giymiş Jane ahizeyi eliyle kapatarak telefonu bana uzattı.

"Olanları söyledim ona."

"Sağ olasıñ."

Caro'ya alo dedim ve Jane'in alt kata inip gözden kayboluşunu seyrettim.

"Ah baba. Senin için ne kadar *korkunç*."

"Benden ziyade..."

"Jane teyze mi...?"

"Çok metin davranıyor."

"Söylediğinde ilk önce inanamadım."

"Biliyorum." Olanlar hakkında kısa ve çok sansürlü kendi açıklamamı yaptım ona: Anthony'yle görüşmemiz, onun hiçbir belirti göstermediği, buna daha önceden karar vermiş olsa gerektiği.

“Çok tuhaf görünüyor. Adam nerdeyse seni bekliyormuş sanki.”

“Sanırım bir şekilde, bekliyormuş Caro.” Durakladım çünkü birden, gerçekte olup bitenleri açıklamanın –ya da daha ziyade, açıklamamanın– pratikteki zorluklarını ilk kez fark etmiştim. “Beni görmek ona bitmemiş işlerinin son kısmı gibi gelmiş olsa gerek. Bunu çaresizlikten ötürü bir eylem gibi görmemelisin. Sanırım daha ziyade bir rahatlamadan ötürüydü. Huzurdan diyelim dersen.”

Caro bunları bir an düşündü.

“Jane teyze diyor ki siz harikaymışsınız.”

“Eh.”

“Söylendiği kadar değil yani.”

“Konuştuk. Haklısın.”

“Sevindim.” Durakladı, “Nihayet.” Sonra da, “Hiç olmazsa.”

“Başıma kakman gerekmez.”

“Öyle bir şey yapmadım.”

“Peki sen... nasıl gidiyor?”

Caro durakladı. “Dün akşam daireye bakmaya gittim yine. Şimdi seni yüzüstü bırakıyormuşum gibi geliyor bana.”

“Bu da bırakmayacağını gösteriyor. Devam et. Tut orayı.”

“Tutacağımı söyledim aslında. Yarına kadar ilk öncelik hakkı bende. Ama...”

“Aması maması yok. Para mı istiyorlar?”

“İlk ayın kirasını.”

Bir sessizlik oldu.

“Aramamın nedeni öncelikle... aslında sana bir telgraf geldi.”

“Açtın mı?”

“Açsam daha iyi olur diye düşündüm.”

Yine gelen bir sessizliğin sonunda bakla ağzından çıktı. “Jenny’den mi?”

“Okumamı ister misin?”

“Lütfen.”

Telgrafhemen önündeydi herhalde. “Diyor ki, ‘Tibou China’ –doğru mu?– ‘seni özlüyor ama şimdi dur diyor bana lütfen ara senin bu gece Jenny’yi.’” Caro, “Eğer anlaşıyorsa.”

“Evet, tamam.”

“Kim bu Tibou China?”

“Bir sözcük. *Tibouchina*. Kulübe’nin yanındaki bir çalı. Jenny oraya taşınmış. Hepsi bu.”

“Sanırım bu Pekin’den falan gelen bir şey herhalde.”

“Brezilya’dan. Bir gün seni Kew’a* götürür gösteririm.”

Caro “Senin hayatında hep bu bitkiler ve kadınlar.”

“Gerçek olanı sadece bir tane. Adı C harfiyle başlıyor.”

“Belli.”

“Bu akşam evde misin?”

“Eğer istersen evet.”

“Ama eğer...”

“Senin önceliğin var.”

“Bugün öğleden sonra bir trene atlarım. Gidip bir yerde yemek yiyelim.”

Yine bir tereddüt. “Gelip daireyi göreceksin?”

“Elbette. Yapalım bunu.”

“Anneme kötü davranma. Onun elinden bir şey gelmiyor.”

“Çalışırım.”

“Ve söz verdiğin şey. Ona henüz söyleme. Lütfen.”

Şimdi de ben tereddüt ettim. “Ama Jane’e söylemişsin?”

“Birine söylemem lazımdı.”

“Seni anlayamıyorum Caro. Annen üzülecek sen eğer...”

“İkinizle birden uğraşamam.”

Tartışacak vaktim yoktu. “Tamam. Merak etme.”

“Ve Jane Teyzeye her şeyi söylemedim.”

“O seni anlar.”

Bir an, sonra telefondan gelen bir öpücük sesi; sonra telefon kesiliyor.

On beş dakika sonra tıraş olup giyindim ve mutfağa indim. Dışarda hava hâlâ sisliydi fakat açılıyordu ve mavi bir gökyüzü görüleceğinin belirtileri vardı. Hava, anlaşılan, matemi reddetmişti. Yine büyük bir oda, vernikli çamdan, ölü bir orman, bütün eşya bahçeye bakan tarafta, önde yuvarlak bir masa; Jane oturuyor onda, kız kahve yapmakla meşgul. Açılmış bazı mektuplar var, *Times* ve *Guardian*; ama *Morning Star*** yok, görebildiğim kadarıyla.

“Caro kendini konuşma özürlü sanıyor.”

* Kew Gardens; Londra’daki büyük bir botanik bahçesi. (ç.n.)

** Britanya Komünist Partisinin yayın organı. (ç.n.)

“Hiç de öyle değil. Çok tatlıydı. Sucuklu yumurta ister misin Dan?”

“Sadece kahve.”

Anlaşılan, Jane Floransa’daki kızını aramıştı; ve okulla, sonra Paul’un kendisiyle konuşmuştu, Devon’da. Kızı Anne mümkün olduğunca hemen uçağa binip geliyordu. Babasının ölüm biçimi söylenmemiş olan Paul bunu makul bir şekilde karşılamış gibiydi. Ve Jane şimdi aranacak diğer insanların listesini yapıyordu. Saçları salınmıştı, pek o kadar gergin görünmüyordu, neredeyse uykusunu almış gibiydi. Belki de karşısında biraz rol yapması gereken, kızdı. Mutfak, tiyatrovari salondan ve üst kattaki oturma odasından sonra makul bir şekilde ev gibiydi... bir kır evine has, köysel gibiydi onların yanında.

“Evinin beğendim. Dün gece söyleyecek fırsat bulamadım.”

“Sen bir de Gisèle’in Aix’teki evini görmelisin.”

Jane yine sıradan şeylere çekilmişti; yani İngilizliğe, yani aklının en tepesinde olması gereken şey hariç her şeyden söz etmeye; bana öyle geliyor ki sanatın... ya da her halükârda benim sanatımın tüm psikolojik kurallarını çiğneyerek (Perişan yüzü bir önceki gecenin dehşetini gösteriyor). Gisèle’in ailesi güzel bir on sekizinci yüzyıl *hôtel*’inde yaşıyor, babası Aix’teki üniversitede ders veriyordu. Kız müzikle ilgiliydi anlaşılan, keman-da hemen hemen profesyonel standarttaydı. Ama gerçek hemen geri döndü, koyu gri pantolonlu... Jane’in birden dönüp baktığı ön bahçede görebildiğim tek şey buydu.

“Aman Tanrım. Kargalar geldi.”

“Anthony’nin rahibi mi?” Jane gözlerini kapatıp başını sallayarak onayladı. “Onu ben karşılayayım mı?”

“Senin için sakıncası var mı? Ben sadece...”

“Tabii. Senin henüz giyinmediğini söylerim.”

Kalktım. Kapı zili çaldı.

“Bir sorar mısın, Hristiyan cenazesiyle mi gömülecek. Yoksa kalbine bir kazık mı sokulacak.”

Gülümsedim ve üst kata çıkmak üzere döndüm ama Jane de kalkıp peşimden geldi ve sesini alçalttı sanki Gisèle’in böyle yakışıksızlıklardan uzak tutulması gerekiyormuş gibi. “Dan, dün gecedan bir ayrıntı. Dediler ki, onu bulduklarında elinde bir haç varmış. Bunu aziz pedere bildirsen iyi olur.”

Bir an bakakaldım ona, bunu neden daha önce söylemediğini bulmaya çalışıyordum. Ama zil tekrar çaldı. Koluna dokundum ve gidip kapıyı açtım.

Genç bir adamdı, hafiften İskoç aksanlıydı ve evin görünmeyen ev sahibesinin sandığından çok daha fazla şey biliyormuş gibiydi. Normal başsağlığı dileklerini ifade etti, gayet iyi anlıyordu; elbette, elbette Bayan Mallory kimseyle görüşecek durumda değildi... kapının ağzı, sormam gereken soru için pek uygun bir yer gibi gelmemiş olmasaydı onu orada başımdan savardım... yahut onu içeri almamın nedeni belki de sadece, bir papazevinde ve oranın kutsal sadeliklerinin içinde doğmamış birinin bir rahibe bakarken hiçbir zaman onda yetişkin bir çocuğu da göremeyeceğiydi.

Misafir odasında oturduk ve ben Anthony'den ve haçtan söz ettim; onun belki cesaretini kaybetmiş ama kilisesine inancını kaybetmemiş olduğunu. Rahip başını eğdi ve "Zavallı" diye mırıldandı.

"Bu durumda herhalde bir engel yoktur cenazesinin... ?"

"Ah hayır. Biz... o safhayı çoktan geçtik." Gergin bir şekilde gülümsedi bana. "Hatta bir af izni almama bile gerek yok. Bu konuda hiçbir sorun olmayacağına garanti verebilirim. Bu vakada." Suçluluk konusunda yeni doktrin üzerine biraz açıklama yaptı. Ama sonra, "İntihar hükmü kaldırılacak kanaatin-desiniz diye düşünüyorum, öyle değil mi?" diye sordu.

"Pek kazayla düşülebilecek bir balkon değildi o."

"Evet, tabii. Anlıyorum. Çok üzücü."

Anthony'yle o son saati birlikte geçirdiğimi söyledim ona; biraz anlattım onun inancıyla nasıl barışık görüldüğünü, bu olayın nasıl bir sürpriz olduğunu ama (muhababımın tercih ettiği belirteç olduğu görülen ifadeyi kullanarak) elbet o şartlarda... biraz saçma bir şeydi bu, Anthony'yi bu mizahtan bayağı bir yoksun genç İskoç'a karşı savunmak. Adam ziyaretinden ötürü çok huzursuz, rahatsızlık vermemek için çok tedirgindi ve bilinçaltında fena halde bir atgözlüğü vardı; John Knox'tan* bu yana gerek tarikat gerek karakter olarak epeyi bir yoldu bu ve sonuç olarak, neredeyse alt kattaki duldan daha çok teselliye muhtaçtı.

* İskoçya'da Presbiteryenizimi kuran teolog. (ç.n.)

Sonunda, yeni bir başsağlığı bulutu halinde gitti. Bayan Mallory Cenaze Ayini için onu aramayı düşünürse, eğer kendisinin başka türlü bir yardımı gerekirse... ritüel; zaten ritüele boğulmuş bir dünyada.

Alt kata inince Jane'i patates soyarken buldum. Peder Buchanan'ın neler söylediğini anlattım ona ve Jane omuzlarını kaldırdı sanki adamın uysallığından ötürü düş kırıklığına uğramış gibi fakat adamı idare ettiğim için yine de teşekkür etti. Giyinmeye gitti ve ben oturma odasında gazetelere bir göz attım ama pek bir şey okuyamadım çünkü kısa bir süre sonra Jane'in dışarıdaki telefonda konuştuğunu duydum. Konuşması sakindi, canlıydı, açıksözlüydü. *Ah John, sana Anthony'nin öldüğünü bildirsem iyi olur diye düşündüm... Susan, korkarım Anthony dün gece canına kıydı...* vesaire. Nesnelliği biraz abartıyor gibi geldi bana. Bu çok yalın duyurular alışılmış anlamda yardım ve duygudaşlık tekliflerini çağırıyordu belli ki... ve bu da Janee onları reddetme fırsatı veriyordu... nazıkçe ama kesin bir şekilde. Dün geceki barışıklığımız sürecektir mi yoksa şimdi pişman mı oldu diye düşünmeye başladım. Oturduğum yerin yakınındaki, klasik antikaların bulunduğu küçük rafli nişte iki tane küçük Etrüsk bronz objesi gördüm. Tarquinia, orada yaşanan o an... geçen zaman yönünden olduğu kadar, simgelediği şeyden de çok uzak görünüyordu.

Birkaç dakika sonra hastaneye gitmek üzere yola çıktık. Jane mantosunun altına koyu kırmızı bir gömlek ve tüvit bir etek giymişti; Electra'da yas yoktu, gökyüzü gibi. Sisini yerini bulutsuz bir mavilik almıştı.

Her şey çok tedbirli ve İngilizvari idi. Anthony'nin doktoru oradaydı –kimlik saptama formalitelerini halletmişti– ve hastane kodamanlarından birkaçı ve sorumlu rahibe de; hiçbir ihmalin olmadığı, hiçbir belirti görülmediği konusunda uzlaşma... bana nazıkçe Anthony'nin görünürdeki ruh hali soruldu ve ben de herkes gibi şok halinde olduğumu bildirdim. Sonra yapılacak soruşturma hakkında, uygun bir cenaze firması hakkında konuşmalar oldu. Anthony'nin eşyalarının olduğu karton bir kutu, bir radyo, Mantegna reproduksiyonu teslim edildi.

Jane biz dışarıya çıkıp arabasına bininceye kadar hiçbir gerginlik belirtisi göstermedi.

“Sanıyorum şurada bir havaalanı olsaydı beni arabayla götürüp dünyanın öbür ucuna giden bir uçağa bindir derdim.”

Jane arabanın ön camından hastanenin bahçesine bakarak sakın, monoton bir sesle konuşuyordu. Ama söylediği, biz hastaneye giderken boşuna aradığım türden bir ifadeydi; geçen akşamki uzaklığın giderilemeyeceğinin kabulü. Üniformalı bir adam bir ambulansın yanında Batı Hintli bir hemşireyle çene çalıyordu. Kadın boyuna sırtıyordu, harika bembeyaz dişler.

“Her şey çok çabuk geçip gidecek.”

“Evet.” Arabayı çalıştırdı ve hareket ettik. “Sanıyorum sözü-müze inandılar.”

“Eminim.”

“Niye bir soruşturma yapılacak, anlamıyorum.”

“Kural böyle herhalde. Neyse. Şimdi Oxford’da bir arkadaşım var.”

“Ne arkadaş ama.”

“Dün gece konuştuğumuza çok memnunum.”

“Bir sürü hayali yıkmadıysam eğer.”

“Hiçbir şeyi yıkmadın sen. Ya da buz tutmuş bir camı sadece.”

Jane gülümsedi. “Amerika’dan bir nostalji yaratıyorsun bende.”

“Neden?”

“Savaştan sonra buraya ilk kez geri döndüğüm zamanı hatırladım. Her şey nasıl da kapalı gelmişti. Herkes şifreyle konuşuyordu sanki.” Derin bir nefes aldı. “*Ve en clair** olan bir tek bendim.”

“O duyguyu biliyorum.” Dönüp ona bir bakış attım. “Amerika’dan konuşsak, ha?”

“O adama bir telgraf çektim. İlk kez.”

“Geri dönecek mi?”

“Öyle bir şey istemedim. Henüz.” Jane, “Onun araştırması var” diye ekledi. “Yol parası. Aptallık olur.”

Küçük bir sıra dükkânın önünde, Gisèle’le aldırmayı unuttuğu bir şeyi almak için durdu. Karşıda küçük bir kafe-bar gördüm ve bir fincan kahve içmeyi teklif ettim... onun birkaç dakikasını bana ayırmasını istemem için bir nedenim vardı ve o da öyle

* Açık sözlü. (ç.n.)

yaptı. Oturup da içecekleri söyler söylemez en açık sözlü halimi takındım.

“Gelip Thorncombe’de kalır mısın Jane? Dartington’a çok yakın.”

Hafiften utangaç bir şekilde gülümsedi bana, sonra aşağıya baktı. “Aslında geçen baharda Paul’la beraber arabayla geçtim oradan. Caro bana yerini haritada göstermişti.” Jane “Affedilmez bir meraklılık” diye mırıldandı. “Çok hoş görünüyordu.”

“Öyleyse hiçbir bahanen yok. Ciddiyim, ben orada olsam da olmasam da. Oraya koyduğum yaşlı karı-koca konuk ağırlamaktan her zaman çok memnun olur.”

“Ben’le Phoebe mi?”

“Caro söyledi mi sana?”

“Philemon’la Baucis’i* çağrıştırıyor.”

“Ben denen adam her cumartesi gecesi kafayı körlemesine çekmeseydi. Ama bundan ve karısının yeşil sebzelerle yaptıklarından başka gerçek anlamda bir tehlike yok.”

“Çok hoş olur.”

“Paul’u da getirmelisin.”

“Çok hoşuna gider. Ama bunun pek kesin olacağına söz veremem.”

“Ben orada bol bol talim yaptım. Caro Paul’un yaşındayken. Nell’in ağına düşmeden önce.”

“Orayı hâlâ seviyor bildiğim kadarıyla.”

“Pek gitmez.”

Kahvelerimiz geldi. Jane kahvesini karıştırdı, sonra gözlerime baktı.

“Caro’yla küçük ve özel bir ilişkimiz var Dan.”

“Biliyorum. Ve çok minnettarım.”

“Ve Barney Dillon’u bilmiyormuş gibi davransam daha incelikli bir tavır olurdu gibi geliyor bana.”

“Saçmalama.”

“Senin incindiğini hissettim.”

“Sadece, senin buna daha çok karşı olmamana.”

Başka tarafa baktı; doğru sözcükler arıyordu. “Sanırım Caro’nun Nell’den kurtulması gerekiyordu. Compton’dan, ora-

* Yunan mitolojisinde, Zeus’la Hermes insan kılığında dünyaya indiklerinde hiçbir zengin evine kabul etmezken onları konuk eden yaşlı ve yoksul karı-koca. (ç.n.)

daki her şeyden. Ve bunu seninle yapamazdı... annesini incitmeksizin yani.”

“Bunu fark ediyorum.”

“Demek istediğim, onun gibi çocukların, olmak istedikleri şeye ulaşmak için çok fazla olanağı yok. Senin Barney hakkında herhalde neler hissettiğini biliyorum fakat aslında mesele bu değil. Bence Caro’nun alması gereken bir ders bu. Affedersin, bütün bunları dün geceki yemekte söylemem lazımdı.” Durakladı, sonra daha yavaş bir sesle devam etti. “Ve Caro’nun şu son iki yıldır gerçek aşkı sendin. Bu bir yorum değil.”

“Kendimi daha da suçlu hissetmeme yol açıyor bu.”

“Özgürlüğe küçük bir kaçış o.”

“Kızgın tavadan.”

“Ama Caro’nun pek hareket alanı yok. Yetişkin insanlarla çevrili ve perspektifine bunları koymak zorunda. Ve bunları gücendirmekten korkuyor. Ve Andrew’yu gerçekten hiç gözardı etmemelisin. O bağlantıyı. Geleneksel durumun tersi gerçekleşti orada. Caro Nell’e karşı tepki gösterdikçe Andrew arabulucu oldu. Caro’nun müttefiki yani.”

“Tahmin etmiştim. Minnettarım.”

“Bunun başka çatışmalar yarattığını da fark etmen şartıyla. Caro son kez buluştuğumuzda bunu çok nahif ama çok doku-naklı bir şekilde dile getirdi. Keşke babam da aynı şeylere inansaydı dedi.”

“Zavallı çocuk.”

“Bunları söyledim diye gücenmiyorsun, değil mi?”

“Tabii ki hayır. Ben de onun Kaliforniya’da olanlardan ötürü sıkın olup olmadığını bilebilseydim keşke.”

“O konuda konuşmadık aslında. Ama niçin sıkın olsun anlayamıyorum.”

Masaya diktim gözlerimi. “Yaptığım çok kötüydü Jane. Jenny konusunda. O kız Caro’nun ulaşmasını istediğim duruma çok yakın. Aydın biri, okuyor, düşünüyor...” Omuzlarımı kaldırdım.

“Üstelik seni kendi yaşındaki erkeklerden daha ilginç buluyor ha?”

“Biliyorum tutunacağım hiçbir dal yok. Sanıyorum Caro’nun guru seçiminin nedeni de özellikle bu.”

“Caro’yu, Barney’yi genel değerlere göre görüyor diye suçlayabilir misin? Adam bugünlerde çok popüler. Her anlamda.” Benim kuşkulu bakışım üzerine başını yana eğerek baktı. “Evet, tamam. Sistemin bir uşağı. Ama belki de Caro’nun alması gereken dersin bir parçasıdır bu da.”

“Peki Nell’e söylemek?”

“Bu sabah, Caro’nun bunu sana bıraktığını düşünmüştüm.”

“Eh, öyle değildi. Öncesinde bana daha sıkı bir şekilde çeneni tutmam emredildi.”

Jane gülümsedi. “Öyleyse sen de kızın bunu kendi uygun gördüğü zaman açıklamasına izin vermelisin.”

“Gördüğüm kadarıyla Caro’nun boktan bir babası ama mü-kemmel bir teyzesi var.”

Jane pencereden dışarı baktı. “İki yıl önce, Roz BBC’ye başladıktan hemen sonra yıkılmama ramak kaldı. Londra’ya kaçtım ve düzgün bir annenin asla yapmayacağı bir şeyi yaptım... hıçkırarak kızımın kollarına attım kendimi ve her şeyi anlattım. Kız harikaydı. Ben onun yaşındayken olduğumdan çok daha olgundu.” Jane fincanının kulpuyla oynadı, sonra, çıkardığı dersi söyledi bana. “İnsan çok şeyi yılların ardına gizlerse korkarım ki çok şey kaybeder.”

“Kız biliyor yani o... adamın adını söylemedin bana?”

“Peter. Evet. Kız o nefes kesici itirafı bana, böyle yaşlı bir geri kafalı olmasaydım yıllar önce bir sevgili bulacağımı söyleyerek karşıladı.”

Gülümsedim ve gözlerinde eski bir canlılığın, her şeyi alaya alma merakının kıvılcımını gördüm; ama Jane sonra, hâlâ gülümsüyor olmasına karşın aşağıya baktı. Tüm bunların ötesinde, kendi açımdan bir düş gücü kusurunu giderek daha çok fark ediyordum. Jane’in Andrew için söylediği şeyin herhalde kendisi için de geçerli olduğunu anladım. Yani Jane bana ne kadar kötü davranmış olsa da, bunun karşılığı kızıma karşı tavrıyla çok güzel bir şekilde ödenmişti; yani onun “küçük özel ilişki”si bundan çok daha önemli bir şeydi. Caro’nun hayatının başlangıcındaki küçük bir olayı hatırladım. Epey tutarsız bir şeydi çünkü biz onların ilk çocuğunu vaftiz kurnasında tutmuş ama Nell’le ben Caro’yu vaftiz ettirmemiştik; ve Anthony’yle Jane bunu bizimle tartışmamış olsalar da, çocuğu doğal hakkı olan

vaftiz ana-babasından yoksun bıraktığımız konusunda bir yakınma vardı. Bunlar pek ciddiye alınmadan geçirilmişti ama Jane'in, biz istesek de istemesek de Caro'nun vaftiz annesi olmak istediğini söylediğini hatırlıyordum hâlâ. Jane'in bunu, vaftiz annesi adını tam anlamıyla taşıyan kişilerden birçoğunun pratikte gerekli görmediği derecede gerçekleştirdiğini biraz geç olsa da fark etmeye başlamıştım.

Ayrıca Jane'le belki de, beni ilk başta inandırmaya çalıştığı kadar yabancı olmadığımız sonucunu da çıkardım... sık sık, Caro vasıtasıyla görülen biri idim en azından. Ama Caro'nun kafasındaki Jane anlayışının, en azından bana aktarıldığı kadarıyla çok eksik olduğunu bildiğimden, benim kendi portremi ne kadar doğru olduğunu merak ediyordum. Benim, kibarca da olsa, Caro'nun sorunlarını yeterince düşünmediğimin söylendiği gayet açıktı. Kendimi temize çıkarma dürtüsüne kapıldığımı hissettim. Ama Jane'in bu konuda, siyasi görüşlerinden ve ikimizin geçmişinden çok daha sağlam dayanakları olduğunu da biliyordum. Benim hükmüm kahve içerken yaptığımız o daha yakın konuşma sırasında değişti; biz tekrar o eski "daha doğru gelme" denektaşına geri dönmüştük yine. Jane bir önceki akşamın çoğunda benim hakkımda çok yanlış şeyler düşünmüştü. Ama şimdi onda, en azından bu konuda, değişmeden kalmış bir şeyler görüyordum. Jane çok şeyi gizleyip duruyor, şifre gibi konuşuyor, gerçek benliğine ihanet ediyordu belki fakat onda hâlâ, daha doğru geleni yılmadan hissetmeye devam etme yetisi vardı... tüm uzlaşmazlıkların en tuhafı; insan olmanın hem tuzağı, hem de sonsuz özgürlüğü. Amerika'yla ilgili duygularını bastırdığında tavrı Jenny konusundan farklı değildi; yani kafe-bardan, gizlice dersimi almış, yahut Oxford ve oranın ruh halleri ve âdetleri hakkında çok çabuk vardığım ilk hükmümü değiştirmiş olarak ayrıldım. Bir şekilde de, Anthony'nin benimle ilgili son küçük çelişkisinin pratik bir tezahürüydü bu. İçlerimiz hariç, gerçek bir değişiklik yok, nasılsak öyle. Arıtılmış bir idealizm, belki; fakat artık taşrasal olduğundan o kadar emin değildim.

Jane dönüş yolunda bana Rosamund'dan daha çok söz etti... ve yıllardır, çok seyrek olarak fotoğraflar dışında hiç görmediğim kızın bizzat kendisi biz arabayla eve gelip onun küçük mavi Renault'sunun arkasına park ettiğimiz an ortaya çıkıverdi. Boyu

uzun, annesinden uzundu, saçları ve kolları-bacakları da uzundu; fiziksel yönden çok çekici olamayacak kadar sırik gibi ve çenesi kuvvetli bir tipti ama hoşuma giden bir açıksözlülük vardı bu kızda. Babasına benziyordu; yüzü Jane'den ziyade babasıydı. İki kadın birbirine uzun bir süre sıkı sıkı sarıldı, sonra Rosamund dönüp benim elimi sıktı. Onun öne doğru eğilmesini sağlayarak yanağından öptüm. "Burada olduğunuza çok sevindim" dedi sözlerini doğrulayan, gözlerimin içine ve güzel bir bakışla.

Onun evin pratik bir üyesi olduğunu hemen fark ettim; canlı bir prodüksiyon asistanı becerikliliği işe girişmişti. Paul trende olsa gerekti ve kendisi onu Reading'de bizzat karşılayacaktı. Telefonlar gelmeye başladı ve Jane onlardan, gereken bazılarına cevap vermeye koyuldu. Bana mutfakta bir içki verildi ve bu sırada iki kız öğle yemeğini hazırlamakla meşguldü. Yemek kokusu, bir gece önce reddettiğim bir çift sülünü yiyecektik. Rosamund Anthony'den değil kendinden söz ediyordu; Londra'daki yaşamından ve BBC'deki çalışmasından. Sonra gri bir Jaguar yanaştı dışarıya, yukarımıza. Nell'le Andrew'nun alt yarılarını gördüm bir an. Jane üst katta onlara kapıyı açtı ve birkaç dakika gözden kayboldular.

Tekrar göründüklerinde Nell benimle yanaktan usulen öpüş-tükten sonra elimi çok eski zamankine göre daha sıcak bir şekilde sıktı. Sonra Andrew'nun kavraması ve o çok eskiden kalma, karşısındakini tartarcasına ve keyifli bakışı geldi. Üzerinde koyu gri bir takımelbise ve bizim üniversitenin kravatu vardı ve görünümünde, hava koşullarından ötürü bronzlaşmış yüzünden başka bir köylülük yoktu. Favorileri uzundu şimdi ve saçları dazlaklaşıyordu; ortada saman rengi bir saç perçemi, pancar gibi damarlardan oluşan küçük birer ağ torbalanmış gözlerin altında, o meraklı, hafiften gök yeşili gözlerin... Sakson köylüsüyle Vikingler arasındaki o karışımın yüzyıllar önce safkan İngiliz yüzlerinden biri haline gelmiş bir örneği; düzene saldırı halindeki Viking, temelden sakinliği ve kanaatıyla Sakson. Sakson'un Viking'i, tarihte de olduğu gibi, ehlileştirdiği belliydi. Koca bir şişe Taitinger şarabı getirmişti ve Rosamund'a takılmaya başladı.

“Sen hâlâ, adı-her-neyse o feci uyanık herifle mi yatıyorsun?”

“Andrew, sence mahzuru var mı?”

Nell odanın öteki tarafından “Hayatım, adam temkinli ve kibar davranmaya çalışıyor” diye seslendi.

Jane’in benim tepkimi yoklayan bakışını yakaladım. Sonra üst katta yine telefon çalışıyordu.

Andrew ilgimi çekti; bu tür insanlar bu tür durumlarda ne kadar iyi... tarzları, canlılıkları, doğal hâkimiyetleri. Andrew içimizde resmi giyinen tek kişi olmasına karşın açıkça, en az cenazemsi olandı. Şampanyayı soğutup açtı ve saygısızlık etmeden, herkese bütün bunların hoş bir aktive olduğunu, orada hep bir araya gelmenin güzel bir şey olduğunu düşündürmeyi başardı her kafadan bir ses çıkar ve pencereden içeri güneş girerken.

Onu hiç böyle Nell’in aile tarafıyla birlikte görmemiştim ve bu evlilikle ilgili henüz yok olmadan kalmış son olasısızlık da hemen kaybolup gitti. Andrew elbette hiçbir zaman, öğrenciyken takındığı, kendisinin ait olduğu (Evelyn Waugh* dönemine yetişmiş babalarının anılarıyla dolu) zengin klik dışında modası çoktan tamamen geçmiş bir tarzda yaşayan o miskin aptalın çeyreği bile değildi; ve bir gelin pazarı olarak tüm ilçeyi hepimizin fark ettiğinden çok daha ince eleyip sık dokuyarak gözden geçirmiş olsa gerekti. Ve tahminimce bir şekilde, hangi geleceklerin ve ritüellerin uymaya değer, hangilerinin boş verilebilecek olduğu konusunda bir seçim yapmıştı; toprak ağası gibi yaşa, çiftçi gibi çalış, özgür bir adam gibi düşün... ve bir ilkmışsin gibi görün... İşe yaradı. Kendisinden aşağı biriyle evlenmesinde bir hikmet olsa gerekti; ama nedeni belliydi. Onun, unvanı ve yaşamdaki dışsal rolü kadar, bu daha bir açık, hoşgörülü dünyaya da ihtiyacı vardı.

O ve ben öğle yemeği hazırlanıp, oturacağımız masaya konurken bahçeye çıkıp dolaştık ve Nell de bizimle geldi. O zaman herkes daha ciddiydi. Nell her zamanki gibi, yoklayan, sorgulayan kuşkucuydu. Niçin, niçin, niçin, Anthony ne söylemişti bana, ben ne düşünüyordum, nasıl bir tahminde bulunmuştum...

* (1903-1966) Mizah anlayışı 1960’lı yıllara kadar rağbet gören, sonra de-mode hale gelen bir İngiliz yazar. (ç.n.)

hepsinden yan çizdim bunların. Bir tek Andrew'la biraz daha açıksözlü konuşabilirdim; Nell'e karşı suskun kalmaya kararlıyım. Çok şükür ki Andrew'nun varlığı Nell'in geçmişi çok derin eşeleymeyeceği anlamına geliyordu. Sonra Jane'den söz ettik ve her şey bir tık daha dürüst bir renge büründü. Evet, konuşmuştuk. Evlilikte bazı sorunlar olduğunu... Katolik mevzusunu öğrenmiştim. Ve evet, Komünist Parti "saçmalığını" da söylemişti bana.

"Bu tamamen duygusal" dedi Nell. "Sırf zıtlaşmak için. Şimdi Anthony öldüğüne göre Jane bırakır bunları. Ona bir emniyet süpabı gerekiyordu, hepsi bu. Anlatmaya çalıştım ona. Ama bugünlerde beni hiçbir konuda dinlemiyordu tabii." Cevap vermeme kalmadan devam etti. "Bunun en azından yarısı da o saçma sapan Kadın Özgürlüğü zırvalığı; Roz'dan kapmış."

Gülümsedim. "Senden kapmadığı belli."

"Arkadaşım, solumdakiler de başım üstüne, sağımdaykiler de. Fevkalade yardım ederim. Ki ben altı hizmetçiyle, dadıyla, lord hazretlerinin uşağıyla falan oynamıyorum. Demek istediğim, benim bir davam vardı fakat özgürleşmeye ihtiyacım var benim. Andrew, sırtımayı bırak."

Nell yaşına göre hâlâ bayağı güzeldi, hâlâ aceleciydi; fakat ondaki, daima hem güvensiz, hem duyarsız -eskiden sürekli değil de zaman zaman görülen- bir şey daha da kötülemişti. Ablası geleneksel rollerin nasıl oynanacağını unutmuşsa, Nell gereğinden iyi hatırlamıştı.

Andrew "Yeniden evlenmesi lazım" dedi.

Nell bana bakıp ağzını ördek gibi yaptı. "Bir zamanların köylü lafı."

"Buna karşı bir kanıt değil bu kızım."

"Ama sevgilim, *Jane bu*. Yemek yapmaya kaptırmış gönlünü."

Ben "O zaman Andrew haklı olabilir" diye mırıldandım.

"Aman Allah aşkına. Ben buna itiraz etmem. Aslında, Dan... kesinlikle aramızda kalsın, normal bir kadın Anthony'yi yıllar önce bırakıp giderdi." İçimden ona, bir zamanlar bu sözde örnek evliliği bizimkini aşağılamak için kullandığını hatırlatmak geldi ama Nell devam ediyordu. "Biliyor musun, Jane'in gelip bizimle uzun süre kaldığı bir zaman vardı ve ben neler olduğunu gayet

iyi biliyordum ama... ah, evet, bunların hepsi tarih oldu artık. Jane daima böyleydi.” Etrafına bakındı evlerin arkasındakileri suçlarcasına. “Hep bu korkunç, kendi içinde üremiş şehir. Jane hiçbir zaman burayı aşamadı. Sence de öyle değil mi?”

“Ben Kaliforniya’da sadece üç ay kaldım Nell. Oradaki düş-diyarından sonra epey uygarlaşmış geliyor bana.”

“Uzun süre kalacak mısın?”

“Elimden geldiği kadar uzun.”

“Andrew’la ben... biz düşündük ki, sen Caro’yla birlikte bir hafta sonu falan Compton’a gelmek istersin belki.” Gözlerini kocaman açtı, müthiş içten olduğunu gösteren tanıdık bir işaret ve “Geri kafalılığa tahammül edebilirsen” diye mırıldandı. “Ama lütfen.”

“İsterim. Güzel olur.”

Andrew “Çok iyi” dedi. Sonra “Atıcılığın var mı Dan?”

“Ben sadece zar atarım. Ve bu işte hem pek iyi değilim hem de pek sık oynamış değilim.”

“Harika. Eski tavlayı çıkarırız.”

“Aman Andrew, yapma Allah aşkına.” Nell bana kaşlarını kaldırarak baktı. “Son toplamda sekiz yüz bin pound borçlandım ona.”

“Limitimin biraz üzerinde.”

Andrew Nell’in başının yukarısından bir göz kırptı. “Oyun penilerle, aslında.”

Nell, Caro’nun nasıl görüldüğünü sordu. Barney’nin yanında çalıştığını tabii ki biliyordu ve bunun avantaj ve dezavantajlarını konuştuk; Nell’in kendisi de sistemin kölesi olduğundan, yeni işi gayet iyi gördüğü belliydi. İş hayatının kızın sosyal statüsüne makbul bir övünç eklediği de kuşkusuzdu. Onlara yeni daireden söz ettim ve Nell’in içinde, benim terk edilmeme gizliden sevinmekle, Caro’nun kendi başına yaşayacak olmasından korkmak arasında küçük bir savaş hissettim. Richard’ı bırakmakla “bayağı bir aptallık” ettiği kanısındaydı. Ama ben Caro’ya gerekenin çekici bir genç ahmaktan daha fazlası olduğunu söyleyince, Nell’in değilse de Andrew’nun bakışlarında onaylayan bir şeyler gördüm. Nell kaçınılmaz bir şekilde, “başka biri” var mı diye sordu... Caro çok ketum davranıyordu. Ben habersiz oynadım; öğrenmeye çalışacaktım. Yemek için içeri çağırıldık.

Büyük ölçüde Andrew'nun sayesinde, tahmin ettiğimden çok daha eğlenceli bir ortam vardı; ve tuhaftı çünkü gizliden, bir kutlama için beni kullandıklarını hissettim. Anthony'yle işin tamamen bitmesinden ötürü, bastırılan bir tür rahatlama vardı ve bunun başka bir şey aracılığıyla, onun adını ve yaptıklarını anmaktan dikkatle kaçınarak dışa vurulması gerekiyordu. Ben biraz, onların dünyasına törensiz bir şekilde yeniden kabul edilen hayırsız evlattım; ve bu bir ölü yemeğinden ziyade bir sevgi ziyafeti idi. Bense kendi cephemde onların dostluğunu kendi kedime kabul ettiğimden daha çok özlediğimi fark etmiştim; şakalar, diğer eş-dostla, çocuklarla ilgili kıvrır-zıvrır haberler, karışık akıntılar... bütün bunların, kelimenin hem edebi hem de gerçek anlamında yitirilmiş yakınlığı. Ben birebir ilişkilere gereğinden çok alışmıştım, hatta Caro'yla bile; davranışlardaki sanatsal ya da ticari ya da cinsel şifrelere; bu gevşek, sıcak klan bağı dışında her şeye. Yıllar önce Tarquinia'daki o gece banyosunun mütevazı bir seküler eşdeğeri idi bu hepsinden öte.

Rosamund saat üç civarında, kardeşini karşılamak için Reading'e giderken beni de istasyona götürdü. Arabayla yola çıkar çıkmaz –yemekte, aslında onun vaftiz babası olduğum hatırlatılmıştı– konuştum onunla.

“Anlaşılan, annenle harika bir ilişkiniz var Roz.”

“Konuştunuz mu?”

“Evet.”

“Şu son yıllarda bayağı zor günler geçirdi.”

“Ben de öyle anlıyorum.”

“Değişmiş gibi geldi mi sana?”

“Ancak ilk başta.”

Annesinin –eğer geriye değilse de– sola muhtemel olağanüstü sıçraması hakkında ne düşündüğünü sordum. Çok şaşırtıcı bir şekilde, Nell'in görüşünü paylaşıyordu sanki ama daha bir anlayışlı ve çok daha sempatiyle yaklaşıyordu tabii.

“Bence bu öncelikle, hayatta kalma mücadelesiydi. Onun hiçbir kariyerinin olmaması çok aptalca bir şey. Özgürlük vaazı falan değil bu, annemin gerçek hali aslında. Hatta kendi işimden bile pek zevk almıyormuş gibi yapmak zorundayım. Yani benim için seviniyor fakat aynı zamanda, onun yapması gereken şey

bu. Ve kendisi de biliyor bunu.” Bir süre susup sonra devam etti. “Eskiden babamı suçlardım. Fakat annemde aslında pek anlayamadığım bir şey var. Bir sürü şey konuşuyoruz ama sonunda daima bir engel var. Kadın bir şekilde hep sıradan konulara kayıveriyor. Kendini haklı göstermeye başlıyor. Sanıyorum çok geri görünmekten korkuyor.”

“Bu konuda yalnız değil.”

“Sanıyorum insan bunu yenemez. Bir gün, daha genç yaşta çocuk sahibi olmadığım için kendime lanet okuyacağım.”

“En azından, zamanında akıllılık olarak görülen bir şeyi yapmış olacaksın.”

“Sen yapmadın mı?”

“Buna cevap vermek zorunda mıyım?”

Gülümsedi, sonra yavaşladı ve durup, bir kavşaktan geçen üniformalı bir sıra kız öğrenciye yol verdi. Sorusu birdenbire geldi.

“Babam bunu niye yaptı biliyor musun?”

Bir süre sustum. “Sanırım bu bir iyilikti. En azından niyet olarak.”

“Birbirlerine nasıl tamamen uygunsuz olduklarını ancak şu son iki-üç yıldır fark ettim.”

“Tamamen uygunsuz insanların bu kadar süre dayanacağından kuşkuluyum Roz.”

“Doğru. Ama biz olmasaydık...”

Arabayı hareket ettirdi yine. Biz çocuklar demek istemişti.

“Kendilerine çok müthiş yüksek standartlar koydular. Bunlara ulaşmak hiçbir zaman pek kolay değil.”

“Sana niye böyle haşın davrandıklarını hiç anlayamadım” dedi Rosamund. “Hayatımın her günü insanların birbirini bundan çok daha kötü bir şekilde arkadan hançerlediğini duyuyorum.” Bir an sonra sesinin tonu değişti. “Unutulmuş vaftiz kızlarının çok kişisel sorular sormasına izin var mı?”

İçimden irkildim birden. “Elbette.”

“Yazdığın oyunda bir gerçek payı var mıydı?”

“Zamanında öyle gibi görünüyordu işte. Üçte bir.”

“Aslında kastettiğim, babamla Nell arasında bir şey.”

Hızla tehlikeli sulara giriyorduk. “Gerçekle hiçbir ilgisi yok. Tamamen kötü niyet. Korkarım.”

Kız birkaç saniye sustu.

“Çok tuhaf. Bunca yıl. Sen öylesine tamamen tabuydun ki. Sende nerdeyse boynuz ve çatal tırnak falan görmeyi bekliyordum.”

“Bir zamanlar vardı.”

Gülümsedi ama dürüstçe yanıt vermediğini bildiğinden kuşkulandım ve daha derinleri deşmeden hemen lafa giriverdim.

“Jane yeniden evleneceği için memnun musun?”

Buna karşılık olarak aniden bir bakış geldi. “Siz konuşmuşsunuz.”

“Dün gece boyu.”

Rosamund istasyona doğru saptı. “O adam... çok çekici. Çok canlı. Ben tümüyle taraftarım. Babam bile onaylardı, işin gırgır tarafı. Onu son gördüğümde –pazar günü– bu konuyla meşguldü.”

“Jane’in yeniden evlenmesiyle mi?”

“Özellikle değil. Anneme yeni bir yaşam gerektiğiyle” dedi Rosamund. “Şimdi nerdeyse, keşke ona söyleseydim diyorum içimden” diye ekledi. Bana döndü yine. “Sen annenle babanı hiç anlamış mıydın?”

“Sadece birini tanıyorum.”

“Unuttum.”

“Ve ben babamı anlamaya ancak şimdi, çok belli belirsiz bir şekilde başlıyorum daha.”

“Sanıyorum onları anlamak her şeyi müthiş sıkıcı hale getirirdi.”

“Korkarım genel olarak tüm yaşam için geçerli bu.”

Rosamund gülümsedi, bunu kabul etti; mutlu iş kızı.

Dan üç saat sonra Caro’ya haberlerin yanı sıra Rosamund’un sevgilerini de aktarıyordu. Caro öncelikle çok açıkça meraklıydı sanki olanların kısmen suçlusuymuş gibi. Ama Dan’ın Jane’i nasıl “bulduğunu” merak etmesine karşın, intihar konusunda Dan’ın beklediği kadar sorgulayıcı değildi. Annesinin nasıl olduğunu da öğrenmek istiyordu. Bahçedeki konuşma –ve Compton’a davet– layıkıyla aktarıldı. Tüm bunlar, kız Dan’ı Maida Vale yoluyla kuzeye, dairesini göstermeye götürürken

konuşuldu. Dan'ın o gün orada konuştuklarından birçoğunun hem gerçek hem de metaforik anlamda değiştirilmesi gerekiyordu sanki. Kafası kendi haberleriyle dolu Dan yavaş yavaş, kızının gizlediği bir şey olduğunu fark etmeye başlamıştı. Ama Compton konusu onları o zamana kadar kaçındıkları meseleye götürdü.

“Baba, bana dırdır etmen gerekmez. Anneme söylemem gerektiğini biliyorum.”

“Ne kadar geciktirirsen...”

“Bu sadece...”

“Sadece ne?”

“Bunu telefonda yapamam. Benim tek laf etmeme fırsat vermiyor zaten. Söylediğimi doğru dürüst dinlemiyor bile. Varsa yoksa hep en son Compton felaketleri.”

“Anneler kızlarını kıskanır. Terk edildiklerini düşünürler. Bu gayet yaygın bir şey.”

Caro bir an bir şey söylemedi.

“Onlar hep böyle miydi? Annemle Jane Teyze?”

“Nasıl yani?”

“Böyle farklı.”

“Bunun suçunu kısmen bende bulman lazım. Aramızda geçen şeylerde.”

“Jane Teyzenin repliği o.”

“Annenin neler yaşadığını ikimiz de biliyoruz.”

“Sen benim neler yaşadığımı biliyorsun. Annem Richard'ı beğeniyordu gerçekten. Herif çok iğrenç bir şekilde güvenliydi. Anneme kalsa beni onunla hemen anında evlendirdi.” Gereksiz sertlikte bir fren yaparak, yan yoldan çıkan bir arabaya yol verdi. “Onun ne yapacağını biliyorum. Bunun suçunu üstlenecek. Gözünden uzak kalmama izin verdiği için. Ve zavallı Andrew. O anlayacak.”

“Öyleyse bu senin sorunun değil. Ve sanırım Andrew hiç altta kalacak biri değil.”

“Bazen, adam ona nasıl dayanıyor anlamıyorum.”

“Caro.”

“Nedeni sadece, anneme karşı suçluluk hissetmem.”

“Bunu kusup atman lazım.”

“Ve gün boyu kulaklarımın çınlaması.”

“Saçma bu.”

“Problemli kız.”

“Hepimiz problemli kızların düzgün kızlardan çok daha ilginç olduğunda hemfikiriz.”

Dan bunu rahat bir şekilde, Caro’yu güldürmek için söylemişti. Fakat oluşan ya da bekleyen şey neyse artık su yüzüne çıkıyordu. Caro gülümsemedi ve biraz sessizleşti. Dan dönüp ona baktı.

“Ne var?”

“Bir şey yok.” Ama bir iki saniye sonra tekrar konuştu. “Bugün Bernard’a, sana anlattığımı söyledim.”

“Ee?”

“Üzgün olduğunu söylememi istedi o konuda... biliyorsun.”

“Onun için zor bir durum. Anlıyorum.”

“Bir gün onunla yemek yersen gerçekten sevinir.” Dan bu söze öylesine şaşırdı ki fena halde suskun kaldı. “İşin ona ait tarafı da var.”

“Biliyorum.”

Caro tereddüt etti; sonra kaçamaklı konuşmayı bıraktı.

“Sen insanları kendileri hakkında yanlış izlenim vermeye zorlamakta çok ustasın.”

“Kötü kişisel deneyimlerden olmasın?”

“İnsanları yönlendiriyorsun.”

“Kendileri hakkında yalan söylemeye mi?”

“Asıl mesele bu. Bernard yalan falan söylemedi.”

“Genel olarak sordum.”

“Senin aslında ne düşündüğünü hiçbir zaman anlayamıyorum.”

“Bu konuda gayet açık konuştuğumu düşünüyordum.”

“Bunu Jane Teyzeye ne zaman anlatsam tek söylediği, Sen mutlu musun?”

“Hayatım, tutarlı davranmıyorsun.”

“Biliyorum, tutarlı değilim ben.”

Bu söz neredeyse şiddetle söylenmişti ve Dan bir süre sustu.

“Onunla buluşmamı *sen* istiyor musun?”

“Önemli değil. Öyle bir fikirdi işte.”

Birkaç saniye sonra Dan kızın, önündeki yola bakarken gözlerini kırıştırdığını gördü. Yüz metre daha gittikten sonra tekrar baktı.

“Kenara çek. İlerde bir boşluk var.”

Kız itaat etti, arabayı park etti, motoru durdurdu, sonra başı öne eğik halde durdu asi bir çocuk gibi. Dan onun elini tutup kuvvetle sıktı ve kızın da buna karşılık verdiğini hissetti.

“Bu çok budalaca, Caro.”

“Biliyorum.”

“Annenle ben sana karşı aşırı koruyucu davranıyorsak, nedeni büyük ölçüde, birbirimizi sevmede böylesine çuvallamamızdır.”

“Sadece, öylesine bıktım ki..”

“Neyden?”

“İkinizden birini seversem bu daima diğerine bir ihanet gibi görülüyor.”

“Bizim sersemliğimiz bu. Senin bir kabahatin yok.” Caro’nun elini kuvvetle sıktı yine. “Bu yüzden mi bunu Jane Teyzene anlattığını söylemedin bana?” Kız başını sallayarak onayladı. “Öyleyse bir şeyi düzeltelim. Jane’le ilişkini kıskanmıyorum. Yahut Andrew’la ilişkini. İkisine karşı da, sana yardımcı oldukları için minnettarlıktan başka bir duygum yok. Ve hatta annenle bile eskisi kadar berbat bir tavır içinde değiliz. Annen bugün bana karşı iyi davranmaya gerçekten çok istekliydi.”

“Aman Tanrım.”

“İyidir. Ben senin için kıvranıp durdum.”

Caro ancak gölge halinde bir gülümsemeyi başardı, sonra serbest kalan elini konsolun altındaki kâğıt mendil kutusuna uzattı.

“Bernard mevzusu seni mutlu ediyorsa, o zaman bunu tartışmayacağım.”

“Sana söyledim diye kızdı.”

“Kızmaya hakkı yok.”

“Bana kızdı demedim. Aslında kızmadı. Sadece... sanırım utandı.”

“Dürüst davrandığın için mi?”

“Sözcükleri tam doğru kullanmadım. Buna karşı anlayış göstermediğinden değil. Uçakta o berbat karşılaştımanız.”

“Terbiyeli insanlar ağzını sıkı tutmalı falan dememiştir inşallah.”

Caro başını hayır anlamında salladı. “Onun düşündüğü, benim yaptığımı asıl kendisinin yapması gerektiği. Seninle bunun için görüşmek istiyor aslında.”

Dan hâlâ onun elini tutuyordu. “Ve sen de benim buluşmamı istiyorsun, öyle mi?”

“Bunun muhakkak anlamsız geldiğini biliyorum.” Caro durakladı. “Baba, o dış görünüşünün altında hiç de modern biri değil aslında.”

“Öyleyse söyle ona, tamamdır. Eğer gerçekten istiyorsa.”

Caro onun elini kuvvetle sıktı ve derin bir nefes aldı.

“Jane Teyzeyle ikiniz benim hakkımda ne karar verdiniz?”

“Senin hakkında karar vermenin işe yaramayacağına.”

“Kurtarılamaz olduğumdan mı?”

“Hayır, müdahale etmememiz gerektiğinden.”

“Bahse girerim için içine Freud ve Marx ve daha kim bilir neler girmiştir.”

“Bu iş bitince söylerim sana.”

“Şimdi öğrenmeyi tercih ederdim.”

“Bu doğru olmaz. Bizi haksız çıkarabilirsin.”

Caro yine hafifçe gülümsedi buna; düşmüştü ama tekrar atın sırtındaydı şimdi.

“Birisinin sana gerçekten ihtiyacının olduğunu fark etmek bu. İlk başta onunla yatmadım. Sandım ki bu sadece... her zamanki şey işte.”

“Devam et.”

“Yani sana ihtiyacı... aile dışı nedenlerden.”

“Anlıyorum.”

“Düşündüm elbette. Sizler neler hissedersiniz diye.”

“Bunu dert etmemelisin. Türümüzün en eski deliliği bu. Ana-babalar kendi genlerinin ürünü, nasıl olacaksa, kendilerinin olamadığı her şey olsun ister.”

“Bugün bunun her türlü benimsediğim.” İçini çekti. “Annem aslında seni suçlayacak, biliyorsun.”

“Ona izin vermem Caro. Senin bu Londra’da çalışman meselesi tamamen aramızda kararlaştırıldı.”

“Ben seni benim farklı olmamı istediğin için suçlamadım.”

“Canım kızım, keşke her şey farklı olsaydı, kendimden başlayarak. Ama nasılsak o durumda elimizden gelenin en iyisini yapmamız lazım. Ve senle ilişkimiz şu son iki yılda bundan daha kötü de olabilirdi... sen buna razısın en azından, değil mi?”

“Biliyorsun.”

“Her şeyin dille söylenebileceğini düşünmemelisin. Aslında benim tek hissettiğim, bizim tedirginlik veren bir ilişki sürdürdüğümüz. ‘Seni seviyorum’ gibi sözler daima gizliden bir belirsizlik anlamına gelir. Benim böyle şeyler söylemememin tek nedeni budur. Ve ayrıca da senin bunu bildiğini bildiğim içindir.”

“Çok derinden biliyorum.”

“Öyleyse devam et.” Dan eğilip onu başının yan tarafından öptü. “Şimdi, arabayı ben kullanayım mı?”

“Hayır, iyiyim.” Caro Dan’ın elini son kez kuvvetle sıktı ve elini kontak anahtarına götürdü; durakladı, dönüp Dan’ın boyuna sarıldı bir an; sonra motoru çalıştırmaya geri döndü yine.

Ev Dan’a gösterildi. Ev ve mahallesi Dan’ın pek hoşuna gitmedi; fakat ev epeyi temiz görünüyordu, fiyatı çok fahiş değildi ve Caro bu evi aklına koymuşsa yapacak başka bir şey yoktu. Böylece Dan *icazetini*, Caro da ilk ayın kirası için çekini verdi ve Hampstead Village’a gidip akşam yemeği yediler. Ve tüm bu süre boyunca Dan hep mücadele halindeydi sevgiyle... pek can sıkıntısı değil de, bir keyifsizlik arasında. Geçmiş onları kaçınılmaz bir şekilde hiç yalnız bırakmadı ve Dan’ın Anthony’yle ilgili hatırladıkları; ama bunlar ne kadar çoksa da sansür edilmeliydi. Bir an geldi, Dan’ın içinden ona söylemek geçti, Jane’in kendi kızına söylediği gibi, gerçeğin hiç olmazsa birazını. Hep kaçamak sözler, genç kuşaklar yaşlıları asla anlayamaz varsayımıyla hep ağırbaşlılıkta diretme; çocuklar dünyaya sadece, ana-babaları onlardan sır saklasın diye getirilmiş sanki... ve açıklanmaları elbette, ardına saklanan o bayatlamış dışsal tecrübe derslerinden belki de çok daha fazla gerçek değer taşıyabilecek türden sırlar. O gün akşam Dan’a, pratikteki gerçekliği anlatmak yerine, daha güvenli olduğuna hükmederek genel teorinin aktarılması giderek, kendini beğenmişçesine bir baba yanılmazlığı, her seferinde mantık ve dürüstlüğü kötü bir taklidinin yapıldığı bir girişim gibi gelmeye başladı. O gün daha

önce Rosamund'layken hissetmişti bunu; kız akıllıca ve dürüstçe bir soru sormuştu. *Ben bir zamanlar senin annenle yatmıştım, baban bunu öğrendi ve hiç unutamadı.* Ne kadar basit, bir sürü kuşku ve muamma bir dokunuşla ortadan kalkıverdi; Dan'ın kendi kızının geçmişle ilgili mitini özenle sürdürmeye devam ettiği düşünülünce.

Eve dönüp de birbirlerine iyi geceler öpücüğü verdikten sonra Dan uyuyamadı; ve saat farkından ötürü, Jenny'nin Kulübe'ye döneceği zamana kadar beklemek zorundaydı. Caro telgrafi görmüştü; bunun en azından gizlenmesi gerekmiyordu. Dan bir konuşma yazdırdı, sonra telefon bağlanıncaya kadar, gecenin en ileri saatlerinde kitap okudu.

Telefon hattı kötüydü ve aradaki gerçek uzaklığın her kilometresini belli ediyordu sanki. Mildred'le Abe, "onlar hakkında hep söylediğin gibi" çok hoş davranmıştı. Jenny Dan'ın gittiğine "gayet memnun" olacağını sanmıştı fakat öyle olmamıştı, dırdır edeceği birinin eksikliğini duyuyordu. Dan önce bu faslın ve Jenny'nin diğer ufak tefek haberlerinin bitmesini bekledi. Sonra kendi haberlerini söyledi ona.

"Ah *Dan*. Ne kadar *korkunç* bir şey bu senin için. Önceki gece mi?"

"Evet."

"Ama *neden*?"

Dan yine kaçamak cevaplar vermeye girişti; ama bu kez karşısında onu o günkü diğer iki genç kadından daha çok tanıyan biri vardı. Kaçamak yanıtlar vermek yerine oyaladı; Caro'ya, annesine ve üvey babasına yaptığı gibi teori kurdu.

"Ama seni onca yoldan getirtip sonra da... Dan, her şeyi anlatmıyorsun sen bana."

"Hayır. Öyle değil gerçekten. Hiç de öyle değil."

"Öyleyse ne?"

"Sana her şeyi anlatacağım. Ama şimdi değil. Bu sadece... eski ve hüzünlü kuşların eski tüneğe geri dönmesi işte."

"Sen bir zamanlar bana, her hikâye beş satırda anlatılabilir demiştin."

"Bu bir hikâye değil Jenny. Bir gün. Söz veriyorum."

"Senin verdiği sözleri biliyoruz."

“Ama seni ne kadar özlediğimi bilmiyorsun.”

“Tatlı sözler.”

“Keşke öyle olsaydı.”

“Beni çöp tenekesine atmak o kadar kolay değil.”

“Bunun da farkındayım.”

“Şu an yüzünü görebilseydim keşke.”

“Çok yorgun sadece.”

“Saat çok mu geç?”

“İki buçuk.”

“Aman Tanrım. Ah zavallı.”

Jenny Caro’yu sordu. Dan, iyi olduğunu söyledi ve sessizce, yeni bir eve taşınacağı gerçeğini de aktardı. Sonra Jane, Nell, onlarla tekrar biraraya gelmenin nasıl olduğu soruları geldi.

“Antropolojik olarak ilginç mi?”

“Bir şekilde. Hep bir hoşluk ve hafiflik. O yönden.”

Kısa bir sessizlik oldu, sonra Jenny “Hey” dedi, “bu arada, söz verdiğim şeyi yapmaya çalışıyorum.”

“Hangi sözdü o?”

“Bizimle ilgili. Yazmaya çalışıyorum.”

Dan bunu unutmuştu. “Ciddi misin?”

“Muhtemelen sana göndermeyeceğim.”

“Ama beni öyle saçma bir şekilde dıştan görünüşümle değerlendirmemelisin.”

“Eğleniyorum daha ziyade. Kendi romanımı yazmayacağımdan pek emin değilim” dedi Jenny. “İnsanlar bunu niye böyle mesele yapıyor anlamıyorum. Ne hatırlıyorsan yazacaksın işte. Ne hissettiysen. Ve hepsi var bunda.”

“Hepsi mi?”

“Yeteri kadarı. Senin o müthiş sarı kâğıtlarının ve kurşunkalemlemlerinin bundan daha çok işe yaradığından kuşkuluyum.”

“Birisi dizlerimin üstüne yatırılmak istiyor galiba.”

“Evet, lütfen. Ne zaman istersen.”

Bir dakika sonra konuşmayı bitirdiler; pek konuşkan olmayan bir dakika. Jenny’nin son sözleri “Henüz hazır değilim,” oldu. “Sana hâlâ ihtiyacım var.” Bir yakarış değildi bu; onun bir parçasından, belki de İskoç parçasından, eziyet yahut isyan etmeyip de sadece neyi yapabileceğine, neyi yapamayacağına gayet ılımlı, neredeyse klinik bir bakıştı.

Dan pencereye gitti ve Londra gecesine baktı. Aşağıdaki caddede, dört kat aşağıda, karşıda bir hareket ilişti gözüne. Bir sıra dükkân vardı ve belli ki çöplerinin toplanacağı geceydi. Kapılarının önündeki kaldırıma çöp kutuları, karton koliler, siyah plastik torbalar yığılmıştı. Bir gece berduşu yığınlardan birine eğilmiş, sessizce, neredeyse titizlikle, sanki bir mezatta yığınların arasından bir şeyler seçen biri gibi karıştırıyordu. Yanında çok eski, körüksüz bir bebek arabası vardı. Dan masasına gitti, çekmecedan bir dürbün aldı, ışığı kapatıp pencereye gitti ve dürbünü adama odakladı. Adamın üzerinde şeridi gitmiş siyah bir fötr şapka, beli iple bağlı bir palto ve lastik çizmeler vardı. Yüzü şapkanın altında görünmüyordu, çöpleri karıştırırken öte tarafa dönmüştü; fakat ihtiyar bir adam olduğu belliydi. Bir karton koliden üç ya da dört tane tel elbise askısıyla döndü, her birini parmaksız eldivenli elleriyle tutarak, kusuru var mı diye inceledi, sonra yanındaki çocuk arabasına koydu. Adamda tuhaf bir şekilde komik, halinden memnun ve profesyonel, kentin uyuyor, caddenin boş olmasına minnettar bir hal vardı –haftanın bu zamanında bu dükkânlarla ilgili normal bir rutini takip ediyormuş gibiydi sanki– ve Viktoryen, anakronik, neredeyse zamandışı bir şey. Adam hem çok gerçekti hem de, sokak lambalarının altında, gecenin bomboş sahnesinde teatraldı. Beckett yine ve Godot’yu beklemek.

Dan onu seyrederken ona karşı tuhaf bir sempati hissetti, içinden inip onunla konuşmak, birkaç dakikalığına modern Mayhew’u* oynamak geldi neredeyse; nasıl yaşıyor, neler hissediyor, nasıl bir felsefesi var, öğrenmek... hatta belki de yukarı gelip bir fincan kahve içmeye çağırmak. Biliyordu, gerçek bir hayırseverlik ya da merak değildi bu; Dan’ın bir şekilde gerçekdışı –kibar yalanlarla, yapay gülümsemeler ve nezaketlerle, alışılmış orta sınıf tavırlarıyla gırtlığına kadar dolu– hale geldiği bir günde gerçekliği yeniden kazanması içindi. Dan gün boyunca kendini inatla orta sınıf bir romanın içinde kapalı kalmış gibi hissetmişti; C. P. Snow’dan** çıkma, gayet uyumlu, gereğinden

* Henry Mayhew (1812-87); toplumsal yorumlarıyla tanınan İngiliz gazeteci, yazar, *Punch* (1841) dergisinin kurucularından; en tanınmış eseri *London Labour and the London Poor* (1851-62). (ç.n.)

** Charles Percy Snow (1905-1980); akademik çevrelerdeki ahlaksal ikilemler üzerine yazan İngiliz romancı. (ç.n.)

fazla makul bir Düzen onarımcısı gibi; hiç de yalnız kurt falan değil yani. Orada dilediği tek şey gerçek bir yalnızlıktı; Dan bir an buna, bir rokoko mekanik kanaryasının, yayı tekrar kuru-luncaya kadar sessizce ve aciz bir şekilde bekleyerek öylece durduğu odanın dışındaki ormanda öten gerçek bir kuşa imrendiği gibi imrenmişti.

Dan'da, az önce Jenny'nin sesini duymuş, Caro'nun birkaç metre ötede uyuyor olduğunu, gün boyunca gerçekleşen tüm o barışmaları biliyor olmasına, dişi akıllar ve duyarlılıklarla böylesine değişik şekillerde kuşatılıp sarılmış olmasına karşın, bir şeyin ondan gizlendiği ya da bir şeyi göremediği yolunda, tarifsiz bir duygu vardı; gözünün önündeki, gerçek yoksulluk ve ayrıcalıklı rahat arasındaki yeterince sıradan zıtlıktan ziyade, onun ardında ve ötesinde, göze bir an ilişen... yani Beckett'in, muğlak sembolizmlerinin ve "başboş romantik pesimizm" in ötesinde gözüne ilişen şeyle tanımlanabilecek bir eksiklik duygusu: Her bir insanın yalnızlığı, insanlık halinin en dibi. Ben neysem oyum. O neyse o. Dan yitik gerçek benliğini gördüğünü düşledi aşağıda, o loş figürde, ruhunun bir gece sokağında, varoluşun kıyısında yaşayan bir şeyde; konuşmanın ve davetin ötesinde, sonsuza dek ayrı halde.

Ama sonra, seyrettiği tiyatroya geri döndü yine. Birden, Dan'ın bulunduğu yerin tam altındaki kaldırımdan başka bir figür ortaya çıktı ve yolun karşısına geçti. Bir polisti bu ve yaşlı berduşun uğraştığı yere doğru yürüdü. Adam dönüp ona baktı. Miğferli polis yaklaştı, bebek arabasının içine baktı ve ikisi konuşmaya başladılar. Dan endişeyle seyreliyor, zamane Bumble'ının* ortaya çıkmasını diken üstünde bekliyordu. Berduş boyuna bir şeyler söylüyordu, bir sorgulamada ifade veriyordu sanki. Bebek arabasındaki bir yığın şeyi kaldırarak polise onların altındaki bir şeyi gösterdi ve onunla ilgili bir şeyler konuşuyormuş gibiydiler. Hatta berduş o şeyi biraz kaldırdı ve böylece Dan onu görebildi: Eski bir duvar saati, reddedilmiş zaman.

Dan sonra polisin elinin üstteki ceplerinden birine gittiğini gördü... ve gerçekten *deus ex machina*'yı** oynamak, pencereyi

* Charles Dickens'ın *Oliver Twist* romanındaki, kendini olduğundan çok büyük gören küçük memur tipi. (ç.n.)

** Bir roman ya da tiyatro oyununda tepeden inme ve doğaya aykırı şekilde son anda yetişen kurtarıcı figür anlamında. (ç.n.)

açıp bağırarak, zararsız bir ihtiyara ceza yazmanın saçmalığını protesto etmek geçti içinden. Ama polisin cebinden çıkardığı şey defter değildi. Bir paket sigaraydı sadece ve ihtiyara uzattı; o da başını minnettarca sallayarak bir sigara alıp paltosunun cebine dikkatlice koydu ve elini siyah fôtr şapkasına götürdü. Sonra polis yürüyüp gitti.

Ve bu da kahramanımızı yukardaki penceresinin ardındaki kafesinde kendi kendine gülümsemek zorunda bıraktı; yaratısındaki bir kusurun, oluşturmayı unuttuğu bir şey sayesinde düzeltildiğini gören kifayetsiz bir Tanrı gibi.

İkinci Bir Katkı

O adamı adını bile söyleyemediğim, İngiliz olmayan bir çiçekle hatırlamak aptalca bir şey. Çiçeği Abe'ye sorabilirim fakat önemli değil. Her gün kaç tane açtığını sayıyorum. Aslında bunlar azıcıklar, gülümsemiyorlar, memleketteki yabani güller gibi benim için. Şekil olarak yani, o güzel rengi unuttuysan. O mavimsi menekşe rengi bir kadife bulmak için canımı verirdim. Yılda bir kez giyerdim onu, senin anına. Bunlar yüzünden canım yeniden sigara içmek istiyor. Hayır, içmiyorum. Acımasız olmalıyım şimdi ve dört gözle bekliyorum onu.

Seni. Bay Wolfe.

Dan'ı en sevmediğim yer burası; tam olarak burası, yani Kulübe değil tabii. Abe ve Mildred'in evi. O saçma bilardo oyunları. Onunla Abe'nin on cent ve çeyreklik için deliler gibi itişip kakışarak, atışlarında ne kadar fırdöndü vuruşu yaptıklarını hiç durmadan tartışarak Minnesota Fats'la* Paul Newman'ı

* Amerikalı romancı Walter Tevis'in *The Hustler* (1959) adlı romanında yarattığı şişman ve hilekar bilardocu kahraman. (ç.n.)

oynaması. Abe bana bir yem, bir İskoç kurban rolü verdi. O lanet ülkeden çıkan tek doğru dürüst şeyin bir bilardo topuna falsolu vuruş olduğunu hiç bilmiyordun, değil mi?

Mildred'in kafası kapıda görünür: Yemek, millet. Abe'nin mahzun Edward G. Robinson yüzü: Ye, ye be! Deli misin? Adam beni neyim varsa o kadar sanıyordu. Mildred bana bakıp gözlerini yukarıya doğru yuvarlıyordu. Ne zaman büyüyecekler. Çocuk bunlar. Abe: Karırlarla zoru olanların hayal gücü yok demektir. Ve Dan duruyor orada, elinde bilardo sopasıyla mı rıldanıyor bana: Müthiş bir şey değil mi bu, güzel insanlar değil mi bunlar?

Ben daima bir kuşak geride, on bin kuşak gerisindeydim o küçük tatlı-ekşi Abe'nin. Dan'ın onun hakkında rasgelenin ötesinde ilk tanımı böyleydi; burada, Bel-Air'de geçirdiğim –bazı şeylerini hâlâ hatırladığım– ilk akşama gelirken yolda söylemişti. Adam potansiyel olarak büyük senaryo yazarı, reform geçirmiş alkolik, herkesi tanır, parsayı toplamış falan filan. Asıl espri şuydu: Ve sen akşamın sonunda bu adamı sevmezsen evine yürüyerek dönebilirsin.

Tuhaf, onun daha önce hiç kimse için böyle bir riske girdiğini duymadım. Ve daha da tuhafı onun, benim bu konularda başına buyruk bir genç kadın olduğumu, o zamana kadar hâlâ öğrenmemesi. Hikâyeden bir şeyler var bu işte.

O ilk akşam, yemekte. Dan Abe'ye, adını hiç duymadığımı eski bir filmin yönetmenini yanlış hatırladığımı söylemiş ve Mildred de Dan'ı desteklemişti. Bu adam Abe'nin dediği John Falanca değil Nick Ray'di. Mildred Abe'ye, yaşlanıyorsun dedi. Dan, Nick Ray olduğuna bin dolar bahse girdi. Abe o parayı almayacaktı ama nedeni de sırf “Sana önümüzdeki altı hafta boyunca bu genç güzel fistiği hamburgercilere götürme bahanesi vermemek için”di. Abe bana döndü ve tombul eliyle bileğimi tuttu. “Jenny, sana birkaç şeyi açıklamanın vakti geldi. Karım öyle bir salaktır ki benden başka kimse evlenmezdi onunla. Senin bu dandik İngiliz erkek arkadaşına gelince, benim ekmeğimi yiyor, kafamın içini sömürüyor, bilardoda hile yapıyor ve benim arkamdan karımı bakışlarıyla kesiyor. Sana bunları söylemedi ha?” Ben de oyuna katıldım ve Dan'ı evine ne diye soktuğunu hiç anlamadığımı söyledim. “Bu şehirde onu kabul

edecek bir yer var mı sanıyorsun?” Parmağını salladı bana. “Sen onun, son kızı benim adım Sir Beverly Hills Hotel diye kandırmaya kalktığını biliyor musun?” Sonra da: “Havlularını nerden alıyor sanıyorsun?”

Sonra Dan’a ve karısına baktı: “Dediğim gibi, Nick Ray’in o filmi almasının nedeni...”

Hep böyle oluyordu, başlangıçta. Mildred’la Dan onu öyle bir köşeye sıkıştırıyordu ki adamcağızı sirk ayısı gibi seyrediyordum nerdeyse. Tamam, tatlı bir adamdı, hoş bir Yahudi şakacı. Ama bunlar gereğinden çok uzun sürüyordu. Her şeyden önce, Bay Wolfe, bana yerel argoda hep o imgeleri bulmayı öğreten kimdi? Sürekli, oğlancılığa ve çiftleşmeye, atlamaya ve düzmeye ve pompalamaya yapılan türden göndermeleri (siktir git türünden laflar, değil mi?). Ve insanın, karşısına çıkan herkese orospu gibi davranıp da sonra orospuluktan uzak bir sanat ortaya koymayı bekleyemeyeceğini. Ya da bana, Abe’nin geçen gün eskiden niye bol bol serserilik yaptıklarını uzun uzun anlatırken çok haklı olduğunu söyleyen kimdi? Çünkü gerçek kişisel konuşmalar ve davranışlar öylesine acımasız ve kaba, erkekler her kadının onlar için birer külot indirme oyun sahası olduğundan öylesine bir emin ve turuncu at ki, perdede bir aşk sahnesini aptal gibi görünmeden oynayamıyorlar. Yani erkekler bir adabı muaşeret meraklısı âşık tavrı takınmak zorunda ve kadınlar da bunu yutmuş görünmek ve daima, onların verdiği işaret üzerine hemen kendilerinden geçmek zorunda, bedel olarak. Bunun kırılması için Cagney ve Bogart gibi garabetler gerekti.

Ve Yahudiler sizde ne varsa onunla idare etmek zorunda. Getto takıntısı; seyircileri Kazaklara çevirmek, sonra kendi kendinize, onları her ne pahasına olursa olsun memnun etmek gerektiğini söylemek. Adam da son gece bunlara sardırmıştı; bu işe yeni başladığında bütün sektörün nasıl Yahudilerin elinde olduğu ama Yahudi görünüşlü bir oyuncunun “çok kalabalık bir sahnede dublör olarak” bile iş bulamadığı. Kazaklar bundan hoşlanmazdı. Ama Yahudilik sinsice sokulmaya devam ediyordu. Zavallı ahmaklar diyor Abe, Yahudi olmayan tipleri bile beyaz tenli, düzgün burunlu Yahudiler sanıyorlardı.

Gereksiz laf kalabalığına daldım fakat aslında öyle değil.

Bayağılık yarışına giren ve geri kalmamaya çalışan Abe değil, Dan'dı. Dan, bunu Abe yaptığı zaman yerinde ve sevimli bir şey olduğunu fark etmiyor fakat elinden bir şey gelmiyordu. Dan yaptığındaysa, sadece yerindeydi. Ve çirkindi, sözde çözümlediği ve küçümsediği o dili kendisi de kullandığında. Oturup da Amerika konusunda, siyaset konusunda falan ciddi bir şekilde tartışmaları çok daha iyiydi. Ve birbirlerine karşı gerçekten sevgi ve saygı duyduklarını hissediyordum.

Mildred'i daha başından beri çok sevmiştim. Dan o kadının o evliliğe ne kadar çok şey kattığını hiç fark edemedi; en azından ben öyle düşünüyorum. Önceleri sadece tahmin ediyordum fakat artık bundan emin olmaya başladım.

Dan'ın algılamada birtakım eksiklikleri var. Mildred ve Abe'de bunu gördüm. Bunlardan biri, onları heyecanlandıran şeyin ne olduğunu pek görememektir. Sevimli bir adam sinirini bir yemek masasında ya da bir bilardo maçında birinden çıkarmak zorunda. Mildred çok daha fazla sözcük kullanarak söyledi bana: Adamın her zaman insana ihtiyacı var, sanırım benim de her zaman ona ihtiyacım var. Onun en son olayı (lafı gelmişken) masumca (yani Mildred hep ortalıktayken) benim için deli oluyormuş gibi yapması. Ama Mildred hep ortalıkta olduğundan, bu işte masum olmayan ama tanımlayamadığım bir şey var. Bugünlerindeki değil, geçmişlerindeki bir şeye batıyor bunun ucu. Genç bir erkek olsaydı ondan hoşlanır mıydım pek emin değilim.

Beni neyin heyecanlandırıldığını pek bilmemem de diğer bir kör nokta; lafa başlamak istediğim şey buydu. İlk şoktan sonra, Dan'ın gitmesi gerektiği kararını vermesini dert etmez oldum, hatta buna bir yatışma dönemi için bahane olarak sarılmasını da dert etmedim gerçekten. Ama gider gitmez, Dan'ın benim bu meseleyi onun gibi, yani kadın mizacından kaynaklanan aptalca bir şey gibi göreceğimi farz etmesi dert oldu bana. Eğer benden bıktıysa ya da ben ondan bıktığımı gösteren bir şey yaptıysam, eğer ikimizden birinin, hissetmediğimiz bir şeyin numarasını yapmaya devam etmesi değil de gücenmesi gerekli hale geldiyse... hayır, küstahlıktı bu, ikimiz için en iyisini onun bilecek olması. Sırf Sidney Carton'la* çok çok daha soylu bir

* Charsel Dickens'in *İki Şehrin Hikâyesi* adlı romanındaki kültürlü, alaycı alkolik tip. (ç.n.)

mevzuyu oynamak bu; sanki benim ebediyen evde kalmama sadece bir ay kalmış gibi. Dan'ın böyle davranmasına yol açanın ne olduğuna karar verdim artık. İlk baştaki kuşkum onun benden, İngiltere'de sorun haline gelme tehlikesi yarattığım için ayrılmak istediğiydi. Kızıyla ilgili mesele ve daha bir sürü şey. Ama bence bundan daha karmaşık... ve çok daha kötü.

Onun bir sevgilisi var. Adı Yitik.

Tüm bunlar Amerika hakkında öğrendiklerimle ilgili.

Aslında yitikten –hem geçmişte tüm yitirdiklerinden hem de daha tüm yitireceklerinden– *hoşlanan* gizli bir Dan düşlemem gerekiyor. Yitik, Dan için bir şekilde güzel, bereketli bir şey. Söylemek istediğim, Dan'ın bunun içinde debelendiği ya da bunun için ah ettiği falan değil (öyle olsa bir sürü şey açığa çıkardı), kendi kendine benimsediği yitiren biri rolüyle, kazanan birinden çok daha mutlu olduğunu keşfetmesi. Eski karısıyla baldızının onunla telefonda konuştuğu sırada vardı bu. Güzel, eski bir yitik alanın kokusunu aldığı bir heyecan. Şimdi olay benim de potansiyel bir yitik alan haline geliyor olmam. Bu yüzden böylesine duyarlı, dıştan böylesine anlayışlı; aslında, kelimenin tam anlamıyla, kaybol git diyor. Düşündükçe tüylerim ürperiyor. Sanki boğarak adam öldüren biri bir kızın boynunu okşuyor ve onu birkaç dakika sonra öldüreceği için sessizce ağlıyormuş gibi.

Bu adamın bunun gayet romantik olduğunu sanacak kadar aptal olduğuna inanıyorum kısmen. Tüm bunlar gerçekten, büyük R harfiyle yazılan türden Romantikse, edebiyatın tam da hiç sevmediğim döneminden.

Yanlışı yöne gitmiş ama bunun nedeni, fırtınalı bir denizde bulunması ya da vahşi bir Byronvari saç biçiminin Saçmalayan Tepeler'inde koşturuyor olması değil. Fakat aslında profesyonel bir melankoliktir o ve bunun her dakikasından zevk alır. Mojave'de benden onunla evlenmemi istemedi, onunla evlenmeyi reddetmemi istedi. Evet demediğim için çok kızıyorum şimdi kendime. Sırf onun blöfünü görmek için.

Hatta bir zamanlar kendimi Emma, onu da Bay Knightley* gibi gördüğüm için de sinirleniyorum. Delirmiş olmalıyım.

* Jane Austen'in *Emma* romanındaki, kadın kahraman Emma'dan on yedi yaş büyük, olgun erkek kahraman. (ç.n.)

Amerika'da hoşuma gittiğine karar verdiğim şey (sen kara bir gözlük gibiydin, sen gittiğinden beri çok daha fazla görüyorum ortalığı) onların, İngilizlerin yenilgiye, yitirmeye ve kendini inkara bu korkunç bağıllığını hiç anlayamamaları. İki gün önce Hıyar'a fena sinirlendim. Bir şeye canı sıkılmış halde geldi ve aman Tanrım, ne olduğunu bize söylemedi. Nerdeyse şimdiye kadarki en iyi performansı. Fakat herif hiç olmazsa bu konuda bir şeyler yapmak istiyor, onu gizlemiyordu. Üst dudağı kasmak saçmalıktır ve ben bu yüzden bunu tümüyle reddediyorum. Ben birisinin şömine rafındaki kül vazosu falan *olmayacağım*.

Birleşik Devletler'e ne beklediğinizi bilmeden gelirsiniz. Sonra bütün en kötü önyargılarınız doğrulanır. Yaşamaya değmeyen bir hayatın peşinde koşmak için otoyollara doluşan otomatlardan ibaret bir ulustur bu. Ne kadar şaka gibi bir sözcük bu *özgür yol*.^{*} Yani onların her şeyi kitaba göre yapma takıntısı... eğer kitapta şu ya da bu şey sizi mutlu eder yazıyorsa mutlu olmanız gerekiyor. Birden, memleketteki toplumun ne kadar hayret verici bir şekilde özgür (ya da başka halkların reçetesinin en azından kuşkulu) olduğunu fark ediyorsunuz. Dan'a bu yüzden âşık oldum. Adam özgür olmayan bir toplumda özgür görünüyordu ve ben ürktüm. Nedeni kısmen de, Kaliforniya'nın gelecek, İngiltere'ninse müzedeki bir şey, bir hayvanat bahçesinde can çekişen bir hayvan olduğunu bilmemdi. Hiçbir gurur kalmamış (yahut ne kadar gurur varsa, yanlış şeyler üzerine) ve herkesin amacı güzel ve sakın bir şekilde ölmek. Buruşuk Kent zamanı. Amerika'dan (ya da bu kısmından) nefret ediyor ve memleketim için umutsuzca duygular besliyordum. *Ondan* başka gidecek yer yok.

Sonra yavaş yavaş küçük şeyler uyanır aklında ve Amerika'yı biraz yanlış anladığını görürsün; belki de tüm o budalalıkların, zevksizliklerin, eşitsizliklerin, şiddetin ve itaatın ulusal enerjiyi canlı tutmanın bedelinden başka bir şey olmadığını. Birbirlerini bir sürü yoldan öylesine iğrenç bir şekilde sömürüyorlar ki bizler memlekette buna asla katlanamayız. Geçen gün Fisherman Market'e götürdün beni sırf, meyve ve sebzeleri görünüm ko-

^{*} Freeway: Otoyol. Muhtemelen, otoyollardaki sıkışık trafiğin yarattığı çelişkiye gönderme. (ç.n.)

nusunda nasıl Madison Bulvarı nosyonlarına uyacak şekilde yetiştirdiklerini göstermek için. Şekerli bir sünger tadında A sınıfı kocaman kırmızı elmalar. Saman gibi dev domatesler, koskocaman tatsız marullar. En önemli şeyin boyut ve görüntü, kalan her şeyinse değersiz olduğu yolunda bir sapkınlık. Beyni yıkanmışların konuşmasında, eğlenmesinde, davranışında görüyorsun bunu. Başarılı kişilerin nasıl giyineceğini, konuşacağını, evlerini nasıl döşeyeceğini gösteren geri zekâlı ucuz modellerde.

Kadın bana bilmem-nerde, “kasap eti” dediği şeyi almak için arabayla elli kilometre gittiğini söyledi, sanki hakiki mersinbalığı ya da Fransız trüf mantarı türünden fantastik bir lezzetmiş gibi. O şirin çıkarma. *Süpermarketler zaman kazan-dırır. Peki ne için?*

Mildred’in harika yemek yaptığını biliyorum ve güzel restoranlar var. Ve içinden hep, çok şükür Avrupa ve küçük, ihtirassız esnaflar var diyorsun... gerçek zanaatkâr onlar ve bundan ötürü saygıdeğerler. Burada bunu bilen bazı kişiler tanıyorum. Abe, geçen gün ona bundan söz ettim ve bana bununla ilgili, cuk oturan bir espri yaptı: Amerikalılar bir gün, birbirlerine hiç ihtiyaçlarının olmadığı ve istemedikleri ne kadar çok şey kazıkladıklarının farkına varırsa hepsi tekrar Avrupa’ya göçmeye kalkar.

Ama yine de bir çeşit ilerilik, bir bağımsızlık, bir kölelikten arınmışlık var. Bir umut. En azından istek var, olanak yoksa da. İngilizceyi kullanmaları, İngilizcenin onları kullanmasına razı olmak yerine. Bizde hiçbir nosyonu bulunmayan şeyler. Ben de bunu, faturayı nasıl ödeyeceğiniz konusunda bir tercih gibi görmeye başladım. Memlekette biz bunu kayıtsız ve hiyerarşik bir tavırla, geçmişe sarılarak yapıyoruz. Buradakilerse ileriye, herkesin başaracağı, zengin ve mutlu olacağı bir hayal dünyasına bakarak yapıyor. Süpermarketler, otoyollar, kirli hava ve çarpık kentleşme gibi dehşetler yoldaki kazalar sadece. Kapalı at arabaları miti. Bugünün sorunları sorun falan değil, yarınki yeni sahipsiz toprakların birer kanıtı sadece. Sürmeye devam et, her ne pahasına olursa olsun. Oysa bizimle, neysen onunla yetinirsin. Biz yıllar önce kitabın son bölümüne varmışken onlar sonsuza dek ilk sayfalarda kalmış.

Hatırlıyorsun değil mi, Dan bana Anglo-Sakson ırksal aklının benzersiz özelliği eşitlik manyaklığıdır diyordu. Bunun taa feodal çağ kadar eskilerde bile görülebileceğini savunuyordu. Magna Carta, Parlamento, teamül hukuku vesaire. Ama bu bizde on yedinci yüzyılda zirvesine vardı. Cromwell ve İngiliz Uluslar Topluluğu. O zamanlar şansımız vardı ama korkup bıraktık. Yahut da, korkmayanlar şanslarını Amerika'ya taşıdı. Amerikan ruhu çok umutsuzca karmakarışık hale geldi tabii. Fakat onda da diğer İngiliz tarzlarından bir şeyler var hâlâ. Dan birinde, burası Cromwell'in hiç ölmediği yer, demişti. Ben güldüm, ihtiyar çocuğu, kafasında demir başlığı, ayaklarında deri çizmeleriyle, batan güneşin yanında dururken görüyordum sanki. Dan bunun komik olacağını düşünmemişi.

Ama benim (sonuçta isabetli bir şekilde) göremediğim şeyse onun buna nasıl inanabildiği ve gizliden, böyle II. Charles'ı karşılamak için deniz kıyısına koşturan İngilizler gibi İngiliz kalabildiğiydi. Onlardaki Amerikan inancının da birazını kapabilseydi keşke. Ama günümüzde nedense kötü. Elimde sihirli bir değnek olsaydı kafasının üzerinde salları ve Dan'ın aynen olduğu gibi fakat Amerikalı kalmasını sağlardım. Yazık olmuş, gerçekten. Yanlış bir kültürde doğmuş. Bana kendimi çok özgür hissettirdi, nispeten. Bunun sadece yaş meselesi olduğunu sanmıyorum. Mildred onun hakkında zekice bir şey söyledi. Dedi ki, Dan benim tanıdığım en İngiliz İngiliz'dir. Ben de, "Ama Dan hiç tipik değil aslında" dedim. Mildred başını salladı ve "O bunu gizlemeyi öğrenmiş sadece tatlım" dedi, hepsi bundan ibaret.

Onun hakkında epey konuştuk bu arada. Kadının bana, kendisinin bilip de benim bilmediğim bazı şeyler anlatmak istediğini hissediyorum. Başka kadınlar, belki. Ve ben de kendisi hakkında bildiğim şeyleri anlatayım istiyor. Kaçamaklı konuşuyoruz ama sevgiyle. Kadın çok nazik. Resmi durum sadece geçici bir ayırım. Başkalarının bizim hakkımızda, ne kadar iyi niyetli olursa olsun, fikrini duymak istemiyorum.

Yarısından çoğunu kendime yazıyorum, biliyorsun bunu. Sana bütün bu saçmalıkları anlatmamı sen söyledin bana. Ama boşuna, bunların ne demek olduğunu da biliyorsun. Kara göz-lükler lafım ciddi değildi.

Çok özledim seni. Her günün her saatini. Ve geceleri.

Ertesi sabah. Bunu göndereceğim, her şeye karşın. Çifte kumrulara sordum ama bir anlamı yok dediler... ama seni seviyorsam, göndermek zorundayım.

Bu daha gelmedi, tabii. Ama Jenny'nin icadı küçük bir sıfatın biraz yoruma ihtiyacı var. Dan'ın Jenny'ye anlattığı bir hikâyeden, belki de Amerika'da doğmuş tüm fıkraların en hüznölüsü ve en çok şey ifşa edeninden alınma.

Brooklyn'li bir delikanlı Long Island'daki lüks bir malikânede seyis yamağı olarak işe girer. Her sabah bir atı eyerler ve malikânenin önüne götürüp, evin kızının merdivenden inip at gezintisine çıkmasını bekler. Çocuk kıza âşık olur; hem de öylesine kötü ki, bunalıma girer ve hiçbir şey yememeye başlar. Bir gün başseyis çocuğu bir kenara çeker. Çocuk ona neler olduğunu anlatır; kızın onunla hiç konuşmadığını, yüzüne bile bakmadığını, varlığından haberdar değilmiş gibi görüldüğünü söyler.

"Dinle" der ihtiyar, "bayannarın dikkatini çekmen için köpürtmen lazım."

"Nasıl yani?"

"Mesela kızın atını turuncuya boya. Buna dikkat etçektir. Konuşcan. Sonra işi bitirirsin."

Delikanlı o gece atı burnundan kuyruğuna kadar parlak bir turuncuya boyar. Ertesi sabah atı eyerler, sonra evin önündeki merdivenin dibine götürür. Kız merdivenden iner, ata bakar, sonra da dönüp onu tutan delikanlıya bakar.

"Birisi atı turuncuya boyamış!"

"Evet. Ben. Hadi sikişelim."

Ara Sahne

Dan'ın hayatında tabii ki kadınlar var, erkekler değil. Onda belki de daima kurnazca bir homoseksüellik izi vardı, gerçi yatılı okulun ilk yıllarından beri gey dünyasına karşı hiçbir zaman fiziksel bir ilgi hissetmiş olmasa da. Fakat onun kendi cinsiyle ilişkilerinde daima görülen bir kusurluluk vardı; hatta Anthony'yle, Abe'yle, yıllar boyunca iyi dost olduğu bir avuç diğer erkekle. Erkek arkadaşlardan keyif aldığı çok enderdi ve nedeni belki de onların kendisindeki daima riskli bir benzersizlik duygusunu tehdit etmesiydi. Diğer erkeklerin yüzlerinde, tavırlarında, maçoluğunda, tutkularında, kusurlarında hemen-cekik kendisini görüyordu; kendi cinsi daima, kadınların çeşitliliğinden ve tahmin edilemezliğinden yoksun gibi geliyordu... bütün ilginç kadınların kendilerinden söz etmesi gerekiyorken, erkeklerle ancak yavaş yavaş ve incelikli bir şekilde konuşulabilirdi gerçekten ona keyif veriyorlarsa; ve bu da bilinçli bir tavır değil, onların doğasından ötürüydü.

Onun gibi bir erkek en bayağı türde bir kendini beğenmişlikten, çirkin hayvanın Casanova dış yüzünden, çentik atılarak tutulan çetelelerden, tam bir kendine güvenden ayrılamazdı; fakat onun o konudaki tavrı en azından kısmen, kendi deyişiyile aslında botanikvari idi... botaniğin Anthony'nin sergilediği gerçek anlamında değil de, Dan'ın çarpıtarak kullandığı anlamında yani. Sınıflandırma ve sayma değil, aramayıydı bu. İlgisini çekecek kadınları, yeni türleri aramayı seviyordu; ya da daha doğrusu meslek yaşamındaki olayların, tesadüflerin ve durumların ona birileriyle karşılaşma olanağı sağlamasını bekliyordu. Bu konuda oldukça pasifti hatta, ilk hamleyi yaptığı çok enderdi; yeni yüzün ve ruhun önce kendisini ona göstermesini bekler, ondan sonra kendi kartlarını gösterirdi. Hiçbir zaman bir fahişeyle –yahut açıkça profesyonel biriyle– yatmamıştı; ve sadece bir kez çiftleştiği iki kadından da söz edildi. Böyle bir ilişkinin o yönü hiçbir zaman kendi içinde son bulmuyordu sanki; ve kendisi olduğunu bildiği o erkekleri daima hor görüyor ya da daha yakın zamanlarda da onlara acıyordu.

Hatta tüm bunlarda aradığı şey muhtemelen kadınlar değildi de, hâlâ aynalar topluyordu; karşısında kendini soyunmuş –ya da her halükârda, diğer erkeklerin karşısında mümkün olduğundan daha çok soyunmuş– kılacağı ve yansımasını görebileceği yüzeyler yani. Bir psikanalizci olsa, onun hayatının ilk aylarından kalma, yitik bir “ikisi bir yerde” benliğini aradığını, çifte ayrılığın, yani evrensel anlamda çocukluğun ve annesini gerçek anlamda yitirişin travmasına bir çözüm bulmaya çalıştığını söylerdi. Geçmişte Freud teorisine de başvurmuştu her ne kadar incelenen özne kendi analizcisi, kendi geçmişi olsa da. Ama buradaki sorun onun daima oldukça mutlu bir seks hayatı yaşamış olmasıydı. Kitapta hangi Freudiyen korku ve olguyla karşılaşsa gerçek bunları yalanlıyordu sanki; hiçbir zaman ne tatminsiz kalmış, ne de suçluluk duygusuyla dolmuştu. Nispeten rasgele ilişkilerinden de, daha uzun süren ilişkilerinden de hoşlanmıştı; bunlar bittiğinde bazen üzölmüş ama bu hiç çok uzun sürmemişti. Çok basitçe, her birini tanıma sürecinden zevk almıştı. Aslında, yaşı ilerledikçe bu zevk cinsellikten giderek daha bağımsız hale geldi; daha ziyade, neredeyse Caro'yla ya da sadece şimdi Jane'le olduğu gibi, daha çok yakınlaşmanın pek katkısının olmadığı bir keyif oldu.

Ve Jenny tüm bunların birazcık yanlış çıkmasıdır; Dan'ın sevgilisi diğerleri gibi yitik olmamıştı; oysa diğer tüm sevgilileri keşfedilmeyele aşağı yukarı doğru orantılı bir şekilde yitip gitmişlerdi. Kaçınılmaz bir şekilde, daima duygusuzluk, bencillik, kendi kendini kandırma ögeleri vardı. İnsan hiçbir zaman başka bir insana, "Seni inceledim, deneyledim, senden bir şeyler öğrendim, çok zevkli ve ilginçti ama şimdi hiçbir acı duymadan yoluma devam etmek istiyorum" diyemez.

Roman iki tür geçmiş zaman kipiyle yazılır: Yazarın aklındaki yakın geçmiş zaman ve kurgusal düzenin sonuca varılmış geçmiş. Ama sıkışık ve miyop kurgusal şimdiye göre... Jenny eğer Dan'ı yitiğe âşık olmakla suçluyorsa (ama bu yeniden kurgulamanın kronolojisinde tabii ki, Dan'ın sonucu okuması bir yana, kız henüz kalemi bile eline almış değil) bu konuda samimiyetsiz davranıyor çünkü Dan'ın ondan, onu incitemeyecek kadar çok hoşlandığını, yani Jenny ısrar ederse devam edeceklerini biliyor. Jenny her şeyden önce de Dan'ın, onun serzenişlerinin ardında modası çoktan geçmiş küçük bir kişisel gurur çekirdeğinin, bir kalıcılık mitinin yattığını bildiğini biliyor. Jenny zincirin halkalarından biri olmayacak, sonuncu olacak. Dan'da, varsayılan her mutlak şeyin göreceliği konusunda -Britanya gibi- kesin bir anlayış olduğundan, Jenny onun yenik düşmüş olduğunu varsayıyor... ki Jenny bundan ötürü suçlanmamalıdır çünkü Dan zaman zaman o maskeyi takar. Ama bu yine de, derindeki bir gerçeğin ya da Dan'ın içine doğan bir önsezinin simgesi olmaktan ziyade bir bahane, feda edilecek bir piyon maskesidir.

Benim diğer iki kız kardeş: Bir fabl.

Onlarla Londra'da, 1950'lerin sonunda, özel bir gösterimin ardından verilen bir davette, boşandıktan bir yıl sonra, yani biçim yönünden uygun fakat Andrea'yla yakın ilişki içindeyken tanıştım. Filmin benimle bir ilgisi yoktu, orada sadece yönetmenin bir arkadaşı olarak bulunuyordum ve olağan bir içkinin ve sonrasındaki abartılı konuşmaların nezaketen gerektirdiği süreden daha fazla kalmamak niyetindeydim.

Ama bayağı bir güruh da vardı ve bunların arasında, bir sahnede küçük roller almış iki de kız vardı. Oyunculukları iyi

değildi fakat iyi fotoğraf veriyorlardı ve gözüme çarpan etkileyici bir şeyler olmuştu. Tesadüfen, gösterime geldiğim sırada benim senaryoyla ilgili bir sorunum vardı. Sonunda *Siyah Tesadüf* adıyla (ve aptalca razı olmaya ikna edildiğim ortayolcu bir sonla) çıkacak olan, ırklar arası bir aşk hikâyesine ilk girişimin yarı yolundaydım. Film Eady* fonundan para almak için burada çekilecekti. Kafamı meşgul eden şey bu iki başkarakter arasındaki çok uzun bir sahneydi ve bunun kesilmesi, bir ara sahne, yani gerilimi azaltacak ve ayrıca, beyaz kahramanın siyah kıza doğru çok dümdüz gidişatını karmaşıklatacak küçük bir yan oyun, delikanlıya soluk tenin de cazibesi olduğunu hatırlatacak bir şey gerekliydi.

Film gösteriminde o iki kızın kısa sahnesi bittikten sonra benim kafam perdenin dışına, yahut ötesine, embriyon halindeki filmime kaydı. O kızları kullanmanın bir yolunu, sonra birçok yolunu gördüm, bir geliştirme potansiyelini. Senaryolardaki küçük karakterler daha ziyade satrançtaki ata benzer; hareketleri kısıtlıdır ama durumu kurtaracak hızlı dönüş olanaklarıyla çok işe yararlar. Filmin ışıkları sönmenden önce geçen son jenerikten iki kız kardeş olduklarını fark edememiştim ama sonrasında onları orada görmek ilgimi çekti... ve birden, bu daha hazırda-kilerle bir konuşmaya giriverdim.

Kızın adı Miriam'dı fakat Yahudi değildi ama Mile End Road** kadar *harbiden* Cockney'di***; filmde konuştuğu iki üç cümle için şivesinden eğitimle temizlenmiş bir şey yani. Kızın tuhaf bir şekilde narin bir yüzü, ufak tefek, ince bir vücudu, oldukça dikkat çeken giysileri vardı; ve saflıkla kuşkuculuğun aynı şekilde güzel bir karışımı. Bütün bunlar Londra işçi sınıfının layık olduğu yere gelmesinden önceydi ve bu tip, en azından benim için çok yeniydi. Londra'nın çevre ilçelerinden gelen (yahut en azından öyleymiş numarası yapan) ve Wardour Caddesi'nde karşısına çıkan ilk şişman ihtiyar köpekbalığının önüne atılmak isteyen –ve Cockney aksanıyla ilgili tek nosyonu hatasız bir orta sınıf “a” sınıfının yerine hatasız bir orta sınıf “i”sinin konulmasından ibaret olan– işsiz genç yıldız adaylarına daha

* Britanya'da, film endüstrisini desteklemek amacıyla, satılan biletlerden kesilen vergilerin toplandığı fon. (ç.n.)

** Londra'nın East End bölgesindeki bir cadde. (ç.n.)

*** Londra'da genellikle işçi sınıfının konuştuğu bozuk İngilizce. (ç.n.)

çok aşınaydım. Miriam kibar görünmek için birtakım girişimlerde bulunuyor ama gerçek aksanı boyuna çıkıntılık yapıyordu.

Ne olursa olsun, kız kaşarlanmış et değildi. Benim kim olduğumu öğrenmek istiyordu ve ilk başta bana inanmadı (“Siz bu işte hepiniz ne biçim pis yalancı”); sonra bunu telafi etmekten öteye geçti (“Ah harika bi şey... sayiden sen mi yazmışın onu?”). Bu tamamen bir iş geliştirme meselesiydi ve bu kadar sevimli biri olmasaydı çoktan bırakıp giderdim. Ama kız beni neşelendirdi. Kendisi hakkında konuşturdum ve gösteri dünyasında –en azından bir dalında– hiç de yeni olmadığını fark ettim. Hem babası hem annesi müzikhollerde çalışmıştı; kendisi ve kız kardeşi de. Peri Kızlar’ı hiç duymamış olmama çok şaşırmış gibi yaptı. Olay bir dans ve mırıldanan şarkılardı, “yannız, bunnarı yapamadık esasında, biliyi misin, çok ağır bi suç, bizim parayı bilem alamıydık” –burundan çekilen hızlı bir nefes ve acemice bir yüz ekşitme– “bazen.” Bunun çoğunlukla yazın deniz kıyısında verilen konserli davetlerde yapılan bir iş olduğu sonucunu çıkardım. Onların ajansı bu filmdeki iki küçük rolü duymuş ve işe alınmışlardı. Alışılmış ödeme biçimiyle diye düşündüm çünkü daha küçük olan kız kardeşi salonun karşı tarafındaki prodüktörün yanından hiç ayrılmıyordu sanki; kart zamparalığıyla tanınmış bir adamdı bu. Kız zaman zaman gizlice karşıya, benim yanımda duran Miriam’a bir bakış atıyordu. İkisinden de açıkgözlüğün ardında bir saflık izlenimi aldım.

Miriam’ı kullanabileceğime karar verdim ve belki kardeşini de; ve sirkeli patates kızartması kokan bu aksanı ilk düşündüğümün de ötesinde kullanmayı denememek bile yazık olurdu. Daha iyi bir yönetmen daha iyi bir performans yaratabilirdi. Kız hoşuma gitmişti üstelik; bir çeşit “ev yapımı” bir tarzı vardı... anlaşıldığına göre, giysiler ve sınıf konusunda önsezileri güçlüydü. Yazdığım senaryoda küçük bir iş olabileceğini söyledim, bir şeye söz veremezdim ama belki birlikte bir öğle yemeği yiyebilirdik...

Kız kirpiklerini kırptırdı.

“Ah, he ya. Ee... ?”

“İsteseydim çok daha dolambaçlı davranabilirdim.”

“Neyden daha dolambaçlı?”

“Dosdoğrudan.”

Kız burnunu çekti. “Belli.” Sonra, “Beni tek başıma gelmeğe kandıramazsın” dedi.

“İstedğin kadar muhafız getirebilirsin.”

Aslında ikna edilmesi zor olmadı. Saygın kadın eşlikçilerde anlaştık; kız kardeşi de olacaktı. Kızın adı Marjory’ydi ama Miriam ona Ağır diyordu. Kız dakiklikte pek sıkı değildi anlaşılan.

O konuda ikisi de pek sıkı değildi kısa zamanda öğreneceğim gibi. Öğle yemeğine geç geldiler ve özür falan dilemediler. Oraya pek yakışmıyorlardı ve ikisi de bunu biliyordu; oturur oturmaz dudaklarını ısırma ve birbirlerine bakıp burunlarını çekmeye başladılar. Böyle bir şeyi pek sık yaşamadıklarını anladım. Onları bu işe katacaksam geçmişlerini daha iyi bilmem gerektiği yolunda, tümüyle yalan olmayan bir gerekçeyle ağızlarını aradım. Çözölmeye başladılar. Onlarda, artık içine girdikleri dünya için hoş bir kendini bilmezlik vardı. Bu iş tamamen bir oyundan, bir eğlenceden, dalga geçmekten ve dalga geçilmekten ibaretti. Kısa süre sonra kendimi biraz, iki öğrenci kıza ziyafet çeken bir amca gibi görmeye başladım. Her şeyden büyük keyif alıyorlardı, yemeklerden, şaraptan, çevremizdeki diğer insanlardan, harcanan paradan. Beni de merak ediyorlardı. Hollywood’dan ve birkaç ünlü isimden söz ettim çünkü bunları duymak istediklerini biliyordum; ve sonra da devam edip, sinema sektörü hakkında muhtemelen onların alıştığından daha dürüst bir şekilde konuştum. Kesin hiçbir söz vermiyordum. İki kız kardeşin belki daha güzeli olan Ağır Marjory aynı zamanda daha suskun olanıydı; daha soğuk ya da daha somurtkan bir haller vardı kızda... her halükârda, onu korumak için oradaydı, gerçi ablası olsa da. Kendisi on dokuz yaşında, Miriam ondan bir yaş büyüktü.

Aralarında kararlaştırılmış bir işaret olsa gerek. Ağır biraz fazla birdenbire toplanmaya başladı.

“Pardon. Bi randevum var.”

Kimle diye sordum, gittikten sonra. Miriam omuzlarını kaldırdı.

“Bilmiyim. Bi herif işte.”

Prodöktörün adını söyleyip o mu diye sordum.

“O sade geceleri.”

“Bir sahnenin taslağını yazdım. Gelip okumak ister misin?”

“Evet, tamam. Gülmeyceğine söz ver.”

Artık kuşku yoktu kızda; hoş bir tevazu vardı sadece ve gülümsemekte zorlandım.

Taksiyle daireye giderken kız birden sözümün arasına giriverdi.

“Harbiden, bana maval atman gerekmiyi. Ben bu yollardan çok geçmişim.”

“Film konusunda seni kandırıyor değilim.”

“Biliyim.” Burnunu çekti yine. “Seni kontrol ettim.”

“İyi.”

“Gösteri içinde bi üçkâğıtçı yahut belalı bi çatlak diyilsen çalışamazsın.”

“Ee?”

“Gayet açık, diyil mi? Şindi sen biliyisin biz ne kadan aptalız.”

Ama bunun yanı sıra, sıkılan dudaklar ve hiç de aptal olmayan bir gülümseme geldi ve her türlü normal diyalog kesildi.

Ve hepsi bu kadardı. Kısa bir sahne okuma bahanesini yerine getirdik... kız pek iyi değildi, fakat o zaman ikimizin de zaten akli senaryoda değildi. Ve iş oraya gelince kız benden önce soyunmuş, yatağa girmişti; ve yatak dışı davranışındaki o zıtların karışımı orada da sürdü. Kız hem kibar bir namus kumkuması, hem de cinsellikte hiç de cahil olmayan biri, hem utangaç hem hevesli, hem kayıtsız hem sıcak biri olmayı becerdi; hem yatılacak kadar hoş biri olduğunun farkındaydı, hem de benim niçin böyle bir zahmete girdiğime biraz şaşıyordu.

Tek bir yanlış nota vardı. Hâlâ yatakta yatıyorduk ve kız “Artık yaylanayım mı istiyisin?” dedi.

“Gitmek mi istiyorsun?”

“Gideyim istemiyisen gitmem.”

Ve ben onu keşfetmeye koyuldum. O ve Ağır resmi olarak hâlâ evlerinde, benim giderek daha çok merak ettiğim bir yerde yaşıyor fakat onlar oraya biraz abartılı bir şekilde, Berbat Akne* diyordu. Keşke demeselerdi fakat orada hep kavga vardı ve

* Londra'nın doğusundaki Hackney semtinin bozuk söylenişi. (ç.n.)

bunlar Cockney puritenizminden ziyade (“Yani, yapamıyılar, benim tek derdim babam hepsinden beter hayvan bi puşt moruk”) iş derdinden ötürüydü. Annesiyle babası eski tarz bir komedi-şarkı rutini yapıyor, incili Kral ve Kraliçe olarak sahneye çıkıyorlardı ve vaktiyle kızlar da bu gösteriye katılırdı. Bu bir çeşit kıskançlıktı kıza göre; bir imrenme “çünkü biz kendi hayatımızı kazanmaya çalışıyoruz”. Ve budalacaydı, kız daha on beş yaşındayken hayatın en pis ve kanlı gerçeklerinin içine bırakılmıştı ve onlar bunu ve yapan adamın kim olduğunu biliyorlardı ve bu konuda hiçbir şey yapmamışlardı. Adam aynı eğlence programındaki bir akrobat grubundan biriydi. “Ona karşı sırsıklam bi salaktım, biliyi misin, herifçeeze hiçbi şans vermiyidim esasında. Annem onu mahkemeye ver dedi, ben dedim ki sade, bunu demesi kolay. Biliyisin, eğer herif... ama doğruya doğru, diyil m?” O zamandan beri birçok herif gelip geçmiş ama hiçbiri kalıcı olmamıştı; kız Berbat Hackney’in ve oranın genç erkeklerinin ötesine geçmeye çalışıyordu. Peki ya kız kardeşi?

“Aman Allah. Harbiden... herif çok pis bi sapık moruk. Herif bana da sulaniyi. Anliyi misin ne demek istiyim?”

“Tahmin edebiliyorum.”

“Defol dedim ona. Kız da dese keşke.”

Hemen sonra kız çok karakteristik, canlı bir kayıtsız meraklı tonla “Ben iyi miyim?” diye sordu. “Benden hoşlaniyi misin?”

Hoşlandığımı gösterdim. Sonra biraz uyuduk ve saat altı buçuk oldu. Senaryoda normal programın ilerisindeydim. Onun gece orada kalmasında anlaştık, sonra gidip bir film seyrettik ve geç bir akşam yemeği yedik. Eve dönünce kız Hackney’deki annesine telefon etti; olabilecek en kısa konuşmaydı. Eve gelmeyecekti; iyiydi. Bir arkadaşla. Ne yaptığımı biliyim anne. Sonra, Evet, bu sade onu ilgilendiriği, diyil mi? Telefonu kapattı ve kederli bir yüz takındı bana.

Ertesi gün eve taşındı benim davetim üzerine. Onunla yaşamının çok basit olacağını zaten biliyordum; ve bu yönden alıştım ona; işime karıştırmıyordum, sanırım ona daha ziyade bir ev hayvanı gibi davranıyordum; karnını doyurmaya, giy-

dirmeye, sevişmeye ve biraz bir şeyler öğretmeye hazır olduğum ama hiçbir zaman kalbimi veremeyeceğim biri yani. Birçok konuda hem uyanık hem cahil ve alışılmış tarzda bir savunma mekanizmasına sahip o kızlardan biriydi; her türlü üstün bilgiye karşı kuşkuluydu. Ara sıra çaba harcıyorsa da, bir şey okumak onu çok aşan bir şeydi. Ama bazı şeyler hakkında kendine has fikirleri olduğunu fark ettim hemen; mesela giyecekler, yemekler, gördüğümüz filmler, tuhaf sergiler üzerine. Benden gelen, özellikle de filmlerle ilgili bazı bilgiler üzerine. Ticari film yapımcılarının en büyük ahmaklıklarından biri, sıradan seyircinin kafasının nasıl çalıştığını bilmemeleridir. Dünyanın tüm o gammazcı fragmanları ve film analiz raporları bile asıl gerçeğe geçirilecek yarım saat kadar değerli değildir; ve ben bugün hâlâ, seyircilerin kafasının içini görmek istediğimde bazen olayı Miriam'ın gördüğü gibi görmeye çalışıyorum. Kız, duyguları ve ilginç görüntüleri emiyordu. Ona bazı klasikleri ve günümüz sinemasının ciddi filmlerini de gösterdim. İlk koklama ve tereddütten sonra niteliğe çok çabuk bir şekilde hayran kalıyordu ve bunun beni memnun etmek için olduğunu sanmıyorum.

Biraz ileriye sıçrayayım: “O kız”, aslında “onlar” olmalı. Miriam temel bazı alışverişleri ve ev işlerini yapıyor ama ben çalışırken ona yine de dolduracağı uzun saatler kalıyordu; kısa bir zaman sonra da gün içinde kendi başına çıkıp gitmeye başladı. Annesiyle babasına, kız kardeşine, yahut öyle diyordu; bazen de sinemaya gidiyordu. Sadece bir akşam geri dönmedi. Ama telefon etti, annesiyleydi, moruk domuzun tekiydi, sarhoştı, kız gece orada kalmak istiyordu. Ertesi gün geç vakitte geri döndü.

Onu gördüğüme sevinmiştim; gevezelik, geçirdiği berbat akşamın anlatılışı.

Birkaç gün sonra eve beklenen saatte geldi ama yalnız değildi. Bu kez yanında kız kardeşi de vardı. Kız, sanıyorum Miriam'ın şiddetli baskısı sonucu, yatarak yıldız olma fikriyle evden ayrılmıştı. Mutsuz ve biraz şok geçirmiş gibi görünüyordu ve benim evsizlere ve kimsesiz çocuklara yatacak ev işletmediğim çok dokunaklı bir şekilde farkındaydı. Bu sadece o gecelik olacaktı, kız evdeki bütün o hırgüre tahammül edememişti sadece. Evde fazladan iki oda vardı, hayır demem kolay değildi;

ve Miriam minnettar rolünden memnunsa da ben, harcamam gereken boş vakitlerimin bana kalmasından ve vermem gereken tuhaf bir “cep harçlığı”dan kurtulmanın yanı sıra başka kazançlar da hissettim. Evde kaldık ve onlar beceriden ziyade keyifle bir yemek yaptılar. Mutfaktan gelen alçak seslerini duyuyordum ve bir şekilde çok hoştu, onların sıradanlığı ve aralarındaki kardeşlik; yemek yerken aralarında bir çekingenlik vardı, bir kıkırdama eğilimi, birlikte yediğimiz o ilk öğle yemeğindeki gibi; ve sonra Miriam’la yatakta daha geç vakte kadar yalnız kaldık ve onun bütün endişelerini hissetmenin, onun dertleriyle “kafamı şişirme”nin avantajını yaşadım. Evinden, anasından, babasından daha çok söz etti bana.

Başlıca da, babasından... adam acıklı soytarılardan o çirkin biçimlerinden biriydi; sahnede ya da bir pubda tamamen neşe ve hoşluk ama kendi evinde efkarlı, yumruğuna hızlı bir zorba; daha da kötüsü, Miriam ve Marjory daha küçükken bazı “şeyler” vardı... “Harbiden Dan, anlatamam sana... çünkü, herif hep yarı sarfoştur.” Miriam sonra utanarak, “Demek istediyim” dedi, “o bilmemne diyil. Biliyisin. Sade... biliysin.”

“Peki bunlar hep bitti mi artık?”

“Tabii. Sade biz küçükken. Sade, hiçbir zaman unutamıyısın işte.” Durakladı, sonra karanlıkta fısıldayarak devam etti. “Bu kadan berbat olan, sankim bize bundan başka türlü nasıl sayıcı babalık yapcaanı bilmiyidi. O zamandan beri bizi kızı diye görmek istemiyi. Sankim bizim olmamız bilem annemin suçuymuş gibi. Öyle adi bi puşt moruk ki hayal bilem edemezsin. Çenemi kapayım mı istiyisin?”

“Hayır. Anlat bana.”

“Mesela, aylar önce bi gün eve döndüm, onu pazar yemeği diye dışarda meyhaneye götürcektim. Biliyi misin o hep benim peşimdeydi, hep içer boyna benimle hava atar ben her babanın rüyasıymışım gibi. Sonra gittik bi... aman Allah... biliyi misin. Herif birden bana ve Marjory’ye herkesin arasında her türlü sikiş lafını kullanmaya başlıy. Herifi gebertebilirdim. Harbiden. Ve bana annem gibi davranması. Hayal bilem edemezsin.”

Ama ben onun sessiz kaldığı birkaç anın ardındakileri, hem de gereğinden fazla iyi bir şekilde hayal edebiliyordum; ve bu iki kızın, en azından ahlaken annelerinin tarafını tutmasını

sağlayan tuhaf, neredeyse soylu işçi sınıfı sorumluluğunu fark etmeye başladım. Bana bir gün vesikalık bir resmini gösterdiler o kadının, kırklı yaşlarının başında, saçları arkadan sıkı bir şekilde bağlanmış, hafiften çingene yüzlü bir kadın ama yüzü gülümsüyor olsa da vaktinden önce yıpranmış, boyun eğmiş. Kadından boşanmasını isterlerdi fakat orada başka türlü bir işkenceyle karşı karşıyaydılar. Gösteri vardı; terkedilirse “puşt moruğun” ne yapacağı korkusu. Bir East End Miken öyküsü okuyorum, değişmez kaderin işleyişi; çok basmakalıp belki ama çok gerçek. O gün akşam yatmış, Miriam’ın durmadan anlattıklarını dinlerken, yaptığının seksi bir sokak köpeği tavlamanın ötesinde bir şey olduğunu fakat incitmemem gereken birine çattığımı anladım. Ertesi sabah Marjory’ye evde kalabileceğini söyledim, tüm bunları atlatıncaya kadar; Laius’un* zehrini yani.

Kızın çekingenliğinin gayet yanıltıcı ya da mizaçtan gelen bir şeyden ziyade, öncelikle bir kendine güvensizlik olduğu anlaşıldı. Onu Miriam yönetiyordu ve aralarında, biraz azarlamaya dayanan, soğuk bir ilişki geliştirdiler; ya da muhtemelen hep vardı da artık gizlemez oldular. Benim Miriam’a karşı tavrımın bir çeşit eşdeğeri ona aktarılmaya başladı; ablayla paylaştığım hükümler ya da bilgiler şimdi küçük kardeşe –kimi zaman epeyi daha, bir kafasına kakarcasına ve diktatörce– ulaşıyordu. Hakemi oynamak zor değildi. Hırlaşmaları hoşuma gidiyordu ve hiçbir zaman ciddi değildi. Birkaç kez ikisi bana karşı birleşti. Bana giderek, kahinimsi-ansiklopedimsi bir alay konusu gibi davranılmaya başladı: Niçin Tanrı’ya inanmıyordum, niçin İşçi Partisi’ne oy veriyordum, ekspresyonizm neydi, fish-and-chips’i niçin hor görüyordum... ve sonra bir gün, hayatımda hiç köpek yarışına gitmediğimi fark edince hayretler içinde kaldılar. Böylece, zorla Harringay’a götürülüp para kaybettim –ya da benim adıma onlar kaybetti– ve iş dışında takılan bir pezevenkmişim gibi tedirgin oldum; fakat eğlendim. Kazanacağından emin oldukları hayvanlar beceremeyince attıkları çığlıklar, feryatlar ve eve gelinceye kadar çaldıkları çeneler; ve yatağa girdiğimizde Miriam’ın sımsıkı yapışan genç vücudu.

* Yunan mitolojisinde Oedipus’un babası ve Jocasta’nın kocası olan kral. (ç.n.)

Özellikle o geceyi hiç unutamıyorum. Kız kardeşi beş-altı gündür bizimleydi ve artık, git demeden gitmeyeceğini anlamıştım. Miriam bana boyuna, kızın yine eski kişiliğine kavuştuğunu söylüyordu; ben ona mucize bir tedavi yapmışım sanki. Ayrıca, ikisi de beş parasızdı. Açgözlü değillerdi, hiçbir zaman para istemiyorlardı; ama verilince de hiç reddetmiyorlardı. Görünüşe göre bende para çoktu, minnettardılar fakat onlar için harcanan ya da Miriam'a verdiğim paralardan ötürü vicdan azabı duymuyorlardı. Fakat o gece, bu konu Miriam'ı gizliden rahatsız etmiş olsa gerek ki, konuşmadan yatıyordu; sonra boynumu öptü ve "Kardeşime sulaniyi misin?" diye fısıldadı.

O gün tazı stadyumundaki küçük bir olayı hatırladım. Köpeklerden biri, Marjory'nin para koyduğu hayvan kapak açılınca sendelemiş ve kendini toparladığında da hiç şansı kalmayacak kadar geç kalmıştı. Kız üzüntüden ve sinirden yüzünü benim omuzuma dayamıştı. Ben gülmüş ve bir an ona sarılmıştım. Miriam bunu görmüştü.

"Saçmalama. Sen çok daha fazla hoşuma gidiyorsun."

"Niye saçmaymış bu?"

"Kıskançlık."

"Benim sorduğumu söylemiyisin."

Başının tepesini öptüm. "İkinizi de seviyorum. Ama yatakta sadece seni."

Düşüncelerle dolu bir sessizlik oldu. "Anlamıyorsun Dan. Yapmanın benim için bi mağzuru yok."

Kıçına vurdum hafifçe. "Yapma. Çirkin bir laf bu."

Bir darbe daha. "O sana sulaniyi."

"Nerden biliyorsun?"

"Çünkü konuştuk."

"Öyleyse, konuşmamalıydınız böyle bir şeyi."

"Çünkü biz senden hoşlanıyoruz. Çünkü sana minnettarız."

Kız "Eğer sen de istiyisen" dedi.

İstemediğimi kesin bir şekilde söylemem gerekirdi; fakat o karanlık, yakınlık günışığından çok farklıdır. Bir kısmım bu fikri iğrenç bulmuyordu. Ama her şeyden önce, merak duyuyordum.

"Benden gerçekten hoşlanıyorsan" dedim, "beni kıskanman gerekirdi."

“Harbiden. Benim için mağzuru yok.” Boynumu öptü yine. “Seni taniyisem... biliyisin.” Kız sonra, “Demek istediğim iğrenç bi şey diylil” dedi. “Moruk babalığın yaptığı gibi diylil. Yani ikimizi beraber. Öyle bi şey diylil.”

İçimden onunla bu konuda dalga geçmek, bu işin “ikisiyle birden” olamayacağı için düş kırıklığına uğramış numarası yapmak geldi. Ama biliyorum, kız çekinmekten ötürü dili tutularak, cömertçe bir şey söylemeye çalışıyordu... teklif ettiği şey kulağa ne kadar saçma, edepsizce, ne dersiniz deyin, gelse de. Kız aslında, onunla benim bir geleceğimizin olmadığını, aradaki mesafenin çok büyük olduğunu bildiğini söylüyordu; yani kardeşiyle ikisinin bana düşmekten çok memnun olduklarını...

“Kardeşin de böyle mi düşünüyor?”

Başını sallayarak onayladığını hissettim. “Evet, biraz.”

“Onu evden atmayacağım Miriam. Eğer mesele buysa.”

“Ben söylediğim şeyi düşünmüştüm sade.”

“Sen çok tatlısın. Ve olağanüstüsün.” Başını kaldırıp dudaklarından öptüm; sonra yan döndük, onun sırtı bana dönüktü ve sarıldım ona. Konunun kapandığını ve artık uykuya geçeceğimizi düşünüyordum. Ama biraz sonra kız fısıldayarak konuştu yine.

“Bundan sonra hiçbi zaman hayırsız olmaycam.”

“Dinlenmemiz lazım artık.”

Bunu duyunca bir an şaşırdı ama başını sallayarak onayladı yine ve sonra sessizlik.

Bu fısıldayarak konuştuklarımızın sonucunu ertesi gün Marjory’ye aktarıp aktarmadığını hiç bilmiyorum; bununla ilgili hiçbir belirti göremedim. Ayrıca, teklif edilen yedeğe yeni bir gözle yahut daha açıkça bakmaktan da kendimi alamadım. Onları günlerdir birlikte görmüşken şimdi her birinin kendi cazibesini ayırt etmeye başlamıştım. Küçük olanın akli öteki kadar bağımsız değildi fakat erkekler konusunda daha bilinçliydi; bu kez cüretle sinsiliğin başka bir karışımı, ayrıca, belki de bir yaş küçük olmasından ötürü bir tür toyluk, altta yatan bir masumiyet. Ablası kadar utangaç değildi ama bir tık daha çocuksuydu.

İki gece sonra yatmış, kitap okuyordum. Kızlar mutfaktaydı, her gece kendilerine kakao yapıyorlardı. Seslerini duyuyordum, sonra Marjory'nin yattığı Caro'nun eski yatak odasına girdiler. Birkaç dakika sonra biri gelip odamın kapısında durdu. Marjory'ydi. Kısa bir gecelik giymişti. Onu ilk kez üzerinde gündelik giysiler dışında bir şeyle görüyordum.

"Miriam bu gece tek başına yatmak istiyi."

Onu bir haberciden öte bir şey gibi görmüyormuş tavrından ötürü epey gerginleşmiştim.

"Ah. Tamam."

Kız yerinden kımıldamıyordu.

"Dedi ki, ben gelecekmişim. Ve giderim, eğer sen dersen."

"Yani emirlere karşı geliyor."

Bir şey söylemedi, yere baktı, sonra bana baktı yine; dudakları güzeldi ve dudaklarında, beklerken havada asılı duran ürkek ve hüznü, otuz iki dişini gösterircesine bir gülümseme vardı. Şimdi de ben aşağı bakıyordum, kitabıma ve gözlerimi oradan ayırmıyordum.

"Bence sen gitsen iyi olur."

"Benden hoşlanıyormisin?"

"Elbette hoşlanıyorum."

"Ee, öyleyse?"

"Senden yararlanmak istemiyorum. Ya da Miriam'dan."

Kız bir an bekledi. Gecelik çok kısaydı; kabarık kollar ona yakışmıyordu... ya da hiçbir kadına yakışmazdı, benim görüşümce. Bacakları, daha ince ve sade bir şey giymesi gerektiğini gösteriyordu.

"Ne okuyisin?"

Buna gülmek zorunda kaldım; ne okuduğum gayet belliydi; ve kız birden gücenmiş göründü.

"Sordum sade."

"Miriam'a çok kesin bir şekilde, böyle bir şey istemediğimi söyledim."

"Dedi ki sen sade terbiyeli olmak için öyle söylemişin."

"Bazen öyle olmaya çalışmak lazım."

Saçını geriye attı. Kapının pervazına yaslanıyordu, elleri arkasındaydı.

"Öyle yapmak zorunda mısın yani?"

“Yüzsüzlük yapma.” Yere baktı. “Ben böyle mutluyum.”

“Ben diydim. Bi de benim ayaklar buz kesiyi.”

Yumuşadım.

“Git sigara getir.”

“Sonra kalabilir miyim?”

“Sadece konuşmak için. Bir sigara kadar.”

Kız kayboldu, sonra geldi ve yatağın ayakucunda durup sigaraları yaktı. Gecelik şeffaftı. Yatağın boş tarafına geldi ve benim sigaramı verdi.

“Yanına oturabilir miyim Dan? Benim ayaklar harbiden üşiyi.”

Sigaradan bir nefes çektim. “Ben git deyince kadar. Ondan sonra git.”

Çekinerek yatağın öte tarafına çıktı. Kuvvetli bir parfüm kokusu geliyordu. Okuduğum kitaba bir bakış attı.

“Şiir mi bu?” Daha yakından bakmak için boynunu uzattı. “Acık okusan bana keşkem. Miriam’a yaptığın gibi.”

Yatak odamda düşündüğüm kadar sır olmadığını fark ettim. Kitap, Bullen’in on yedinci yüzyıl aşk şiirleri antolojisi *Speculum Amanti*’ydi ve geçen gece Miriam’a biraz okumuştum.

“Olmaz. Sana yanlış fikirler verir.”

Ablası gibi burnundan hızlı bir nefes çekti. “İdağya girerim o matkap herif kadar pis diyildir.” Miriam’la yatacağım için pijama giymemiştım ve yatak üstlüğü olarak eski bir süveter vardı sırtımda. Dirseğim dürtüldü. “Hatırımı kırma. Acık bi şey işte.”

“Ciddi bir şekilde konuşacağız sanmıştım.”

“Bi dakkacık.”

Okumaya başladım. İlk kıtanın sonunda yaklaştırmaya başladı. Yazılı harfleri okumak istiyordu. Sonra benim ötemdeki kül tablasına uzandı ve sonunda daha da yaklaştı; birkaç dize sonra sağ kolum kaldırılıp onun omuzlarına konuldu ve çıplak bir bacak battaniyenin altındaki bacağıma boylu boyunca sürtündü. Kız o kısa şiirin sonuna kadar ve peşinden gelen daha uzun şiirin çoğu süresince uslu ve küçük bir kız çocuğı gibi durdu; ama sonra, sigarasını söndürünce vücudu döndü ve bir bacak gelip üste çıkarak öteye geçti. Üçüncü şiirde bir el nevresimin altına sokuldu ve gecelik öylesine yukarılara kadar sıyrılmıştı

ki, giymeye devam etmek saçma hale geldi. Kitabı kapattım. Yüzü omuzuma doğru dönmüş, gözleri kapalıydı.

“Durma” diye mırıldandı. “Hoşuma gidiyi. Çok güzel.”

Elimden başka ne gelirdi ki; kısa bir beş saniye, gerçekleşecek olanın ahlaksal içeriklerini araştırdım... sonra ışığı kapattım ve bedensel içeriklerini araştırmaya başladım. Ablasından daha masum değildi, tabii ki; ve en azından karanlıkta hiç de onun kadar ahlak kumkuması değildi.

Ertesi sabah, gösterdiğim zayıflıktan pişmandım. Marjory yataktan çıkmıştı, ikisinin mutfaktan gelen seslerini duyuyor ve numaradan ibaret olmayan soğuk bir çekingenlikle yaptığım şeyi konuştuklarını biliyordum. Mutfak masasında konuşmadan, dudaklarını ısırarak oturuyorlardı. Sonra Miriam bana bir bakış attı.

“Birinci sırayı bulmuşun ha?”

“Eşit birinciler.”

Bakıştılar, sonra kıkırdamaya başladılar; normale döndüler ve hepsi bu kadardı. Herhangi bir suçluluk duygusu yahut utanma, bu işin olası sonuçlarının hiçbirisi onlarda varlığını koruyamazdı. Olaylara kendilerince hükmetmelerine, hâlâ gerekli gördükleri tabular neyse onları gözetmelerine izin vermek makul geldi bana. “Birinci sıra”dan bir daha hiç söz edilmedi; hiçbir zaman da “ikisiyle birden” yatmadım. Yatağın dışında hiç tercih gösteren bir davranışta bulunmuyordum; aslında onlar da benimle her türlü fiziksel temastan kaçınıyorlar ya da bunun ortak olmasında ısrar ediyorlardı, yani sinemada ikisinin de birer elini tutuyordum, neyse bu. Televizyon seyrederken normalde benden uzakta beraber oturuyorlardı küçük kız kardeşler gibi; ama çok sert bir okulda yetişmişler ve çok küçük olmalarına karşın geceleri rahat bırakılmışlardı. Birbirlerine söylenip durmalarına karşın, birbirlerinin çok yakın temasını hissetmek hâlâ hoşlarına gidiyordu.

Bir gün oyuncaklarını, bebeklerini paylaşmaktan söz ettiklerini, o zamanki yakınlıklarını hatırlıyorum; ve bende buldukları yetişkin oyuncağı nasıl böyle hiç kıskançlık göstermeden paylaşabildiklerini biraz daha iyi anladım.

Aslında buydu, tabii. Bir şekilde, sevgiden tümüyle yoksun, karşılıklı bir merak, ilgi ve fiziksel zevk karışımı bulmuştuk.

Fiziksel zevk bile çoğunlukla benim tarafımdaydı korkarım; ayrı zamanlarda ikisi de, en çok karanlıkta yatıp konuşmaktan hoşlandıklarını itiraf etti. Sıklıkla, ben son vermezsem tüm gece boyu konuşuyorlardı. Hayatları boyunca böyle bir itirafa aç kalmışlardı... daha önce hiç profesyonel bir dilciyi, onlara güzel sözler söyleyecek, onları dinleyecek, hatalarını kırmadan düzeltecek birini tanımamışlardı. Özellikle Marjory'de hoş ve taze bir hatırlama yeteneği vardı... okul çıkışları, oynadıkları tiyatrolar, müzikhol karakterleri, işin numaraları, akrobalar. Miriam'dan daha iyi bir taklitçiydi.

Bir akşam oturma odasında bana eski gösterilerini yaptılar; danslarda bayağı marifetli ayak hareketleri vardı ama söylemeye kalkıştıkları bir şarkının yarısında kaldılar... çok şükür. İkisi de melodiyi tutturamamıştı; ve ölü bir sanatın hayaleti, can çekişen bir eğlence biçimi geziniyordu tüm bunların üzerinde. Her şeyden önce de, artık onlara karşı kesin bir sorumluluk hissediyordum. Senaryonun ilk taslağı gitmişti ve onları koyduğum sahne –ikisini de kullanmaya karar vermiştim– prensip olarak geçmişti fakat onlara hâlâ, prodüksiyon ekibi gelip de oyuncu seçimi başlayınca kadar, roller için söz veremiyordum. Onları bu konuda uyarmıştım ve pek aldırıyor gibi görünmüyorlardı; temsilcileri onları birtakım eski işlere “tıkıştırmak” için ısrar ediyor fakat onlar ilgilenmiyor, hep mankenlikten, kabareden, her türlü budalaca fikirden konuşuyorlardı; ve ben onların temsilcisine destek olmamam gerektiğinden giderek kuşku duymaya başlamıştım. İkisinin de içinde bir serserilik, bir amaçsızlık vardı; yahut belki de Brecht'in ölümsüzleştirdiği türden bir cesaret demem gerek. Ceplerinde bir sinema bileti ve bir paket cipse yetecek para ve yatacak bir yer olduğu sürece dertleri yoktu. Bu durum beni bazen rahatsız ediyordu ama bunun orta sınıfa has, koşullanmış bir rahatsızlık olduğunu da biliyordum.

Yedi ya da sekiz hafta böyle yaşadık. Sonra benim New Mexico'ya gitmem gerekti; senaryomun müstakbel yönetmeni bir Western'i bitiriyordu ve bazı yeniden yazımları tartışacaktık. Onlara ben yokken evde kalabileceklerini söyledim, onlar da olur dediler. Ama yola çıkmadan önce bir akşamüzeri eve gelip de onların gittiğini görmem pek büyük bir sürpriz olmadı. Her

şey boşlukta kalmıştı. Masamın üzerine bir Eski Eton kravatı –bunu herhalde lüks bir tarzide görmüşler ve modelinden hoşlanacağımı düşünmüşlerdi sanırım– ve berbat bir çift Siyam koldüğmesi konmuştu. Onlara henüz her şeyi öğretmemiştim ve benim hiçbir zaman koldüğmesi kullanmadığımı fark etmelerine biraz üzıldüm. Daha güzeli, bir demet kasımpatı... ve daha da güzeli, kargacık burgacık bir nottu: *Biz hiç kimseyi senin yarın kadar bilem yok sevmedik.* Onları bir cümlede çift olumsuz kullanmayacak kadar ilerletmiştim; ve “bile”nin nasıl söyleneceğini benim senaryomdan öğrenmişlerdi. O not, hâlâ saklıyorum.

Hackney’e telefon ettim ama yoktular; Birleşik Devletler’e gidinceye kadarki iki gün zarfında kaç kez aradıysam yoktular. Temsilcileri de yardımcı olamadı. On beş gün sonra, geri dönünce adamı tekrar aradım. Bu arada prodüktöre ve yönetmene, Miriam’la Marjory’yi en azından bir deneme fikrini kabul ettirmiştim. Ama temsilci bana onların kısa bir süre önce Almanya’ya gittiğini, Münih’teki bir gece kulübünde çıkan bir dans grubuna gireceklerini söyleyince donakaldım. Adam bana bunun “gerçekten böyle” olduğu, kendisinin kesinlikle beyaz kadın ticareti falan yapmadığı ve film ihtimalinin şimdi çok daha kuvvetli hale geldiğini kendilerine bildireceği yolunda güvence verdi. Hatta bana adreslerini bile verdi ve oraya mektup yazdım. Ama hiçbir yanıt gelmedi; ve rol dağılımı başladığında izleri hâlâ bulunmamıştı. Münih’teki gruptan, katıldıktan sadece üç gün sonra ayrılmışlardı. Anneleri İtalya’da olduklarını düşünüyordu ama “hiç mektup yazmadılar” dedi. Kadının yorgun ve boyun eğmişçesine söylediği bir söz yüzünden son bir suçluluk duygusuna kapıldım: Ben onların süttten kesilmesine yardım etmiştim ve şimdi kadın onlardan yoksun kalmıştı. Onların senaryodaki iki sahnesini değiştirdim. O günden beridir onları ne gördüm ne de bir haber aldım.

Hayatımda tanıdığım en uygar dişi yaratıklardı; ve eğer bu yazdıklarını okumuşlarsa burunlarını hızla çektiklerini ve kıkırdadıklarını duyar gibiyim. Geriye dönüp baktığımda onlarda hayret verici bir dürüstlük, bir nezaket ve bir zekâ olduğunu görüyorum. İlişkimiz kesinlikle bundan çok daha uzun süremezdi. Ama bunu ideal bir dünyanın, hatta belki de bir

geleceğin bir anlık görüntüsü gibi hatırlıyorum şimdi; o iki vücutla yakınlaşırken, eski harem fantezisini yaşarken hiçbir zaman iğrenç bir erkek şovenist anlayışı yoktu çünkü tüm bunlar her türlü engelden, cerahatten, romantik aşkın habis bencilliğinden çok uzaktı. İki ay sürdürdük bunu; gazez yoktu, gözyaşı yoktu, sahiplenme yoktu, hiçbir şey yoktu aslında, insanca kazançtan başka. Ve benim değil, öncelikle onların eseri idi bu.

Jenny bir gün çalıştığı yerde aptalca bir psikoloji oyunu bulmuştu ve beni de oynattı. Ebediyen ıssız bir adada birlikte kalacak üç kişi seçmen gerekirse bunlar hangi cinsiyetten olurdu?

“Üç kadın.”

“Böyle söyleyeceğini biliyordum.”

“Öyleyse sorman gerekmiyordu.”

“Dengeli erkekler bir erkek iki kadın der.”

“Karışık çiftler için daha iyi tabii.”

“Senin bilmediğin, üç kadın senin kadınlardan nefret ettiğin anlamına geliyor. Onların birbirini kırdığını görmek istiyorsun.”

“Bir zamanlar, asla böyle yapmayacak iki kadın tanımıştım. Bu durumda, sadece bir tane daha bulmam gerekiyor.”

“Bunun ben olmayacağım bal gibi belli.”

“O zaman bize ikisini bulmak kalıyor.”

Ama Jenny yumuşamamıştı. “Kimdi bunlar?”

“Tebdili kıyafet etmiş melekler.”

“Sen yaratıyorsun bunları.”

“Bir gün seni de yaratacağım.”

“Bunu zaten yapmadığını nereden çıkardın?”

“Kurallara aykırı.”

“Hangi kurallar?”

“Şimdiki zaman kipi.”

“Domuz.” Gülümседim fakat o gülümsemedi. “Sende en nefret ettiğim şeyi devamlı değiştirmem gerekiyor. Şimdi bunun, başkalarının oyunlarını iğrenç bir şekilde kendin oynaman için kullanman olduğuna karar verdim.”

Ve o zaman, iki kız kardeşten birinin, hangisi hatırlayamadım, bir zamanlar bana söylediği bir şeyi hatırladım.

“Senle yaşarken hoşuma giden şey sen her şeyi oyun gibi yapıyısın. Hiç önemli diyilmiş gibi. Hepimiz mutluysak eğer.”

Açıkça bir iltifat, en azından, Jane’in bir zamanlar hayran olduğu manastırın duvarları içinde; ama bunu hatırlamamın nedeni, beni o zaman bile hafiften incitmiş olmasıydı. Onlar kaybolunca hissettiğim düş kırıklığı belki de kısmen, yardım-severliğimin engellenmesinden, onları tavlama için kullandığım teklifi yerine getirememekten ötürüydü. Zaman belki de bunu kısmen bir zevk kaynağı haline getirmişti Jenny’nin iddia edeceği gibi. Fakat o ikisinin ölü ruhlar gibi tekrar tekrar gözümün önüne gelişinde daima, kaçırılmış fırsatları ebedileştiren –ve hatta yazılı sözlerle cin çıkarmayı yararsız ve boş bir şey kılan– bir duygu vardı. Keşke böyle bir şey hiç olmasaydı falan demiyorum ya da bunun bitmesi gerektiğini kabul etmiyor değilim. Asla gerçekten gitmediklerini bilsinler istiyorum sadece.

Onlara biraz para, geçici bir barınak, yaşamla ilgili birkaç olgu verdim. Karşılığında da, gerçi o zamanlar göremesem de, sınıfımın, eğitimimin ve türümün sınırlamalarıyla ilgili, kalıcı bir ders aldım. Onlara burada “Miriam” ve “Marjory” dedim ama sanırım onlar için, çok daha ünlü dokuz kız kardeş arasından daha güzel isimler bulunabilir: Clio* ve Thalia** belki de.

“Yani diyisin ki... aman Allah Dan, sen ne yapmışsın bütün hayatın boyu yav? Bu yaşına kadar... yani sen hiç köpek yarışına bile gitmedin ha!” Benden öteye, Marjory’ye bakıp yüzünü ekşiterek, dedikodu yapan bir mahalle karısı gibi dudak büküyor. “Bunnar onun kitapları. Kitaplarını seviyi.” Marjory de sessizce dudak büküyor. Miriam mutfak masasının üzerine bir dirseğini dayayarak yayılıyor. Ben artık orada değilim. “Onu bi götürelim mi şimdi? Sırf gırgırına ha? Ama tabii söz verdircez sosyetik laflar etmeycem diye. Yoksam stattan yaka paça kovarlar.” Marjory bir kıkırdamayı bastırarak pufluyor. Miriam başını eğerek gamsızca bir habersizlik numarasıyla inceliyor beni. “Sen normal bi herif gibi yapabilirim diyimisin Dan? Sade bi akşam için ha?”

* Yunan mitolojisinde tarih perisi. (ç.n.)

** Komedi ve kırsal şiir perisi. (ç.n.)

Miriam'ın çok açık gri-mavi gözleri vardı. O gözler sataşıyordu, yaşıyordu ve o günden beridir, onlara sahip olacak her erkeği tüm yüreğimle kıskanıyorum.

İçi Boş Adamlar

Kötü başladı. Restoranda buluştuğumuzda Barney kafayı bulmuştu ve aklım olsaydı döner, tek laf etmeden çeker giderdim. Ben yaklaşırken gerektiğince alaycı ve duruma uygun bir gülümseme takınmıştı ama gözleri başka bir şey söylüyordu. Bir satranç maçı yapmak için bir araya gelmiştik ve görünüşte ne kadar çok feda yapmış olsa da stratejisi kaybetmek değildi; en azından bir beraberlik için mücadele edecekti. Bir zamanlar uyarılmışıtm. Göstereceğim her açık öfkeyi kullanırdı. İngiliz taşlarla oynayacaktık.

Anthony'nin ölümü en azından açılışları halletti. Caro'yla yaptığımız o çok içten konuşmadan üç gün sonraydı ve intihar haberi ulusal gazetelerde kısaca bildirilmişti. *Times*'da kısa bir anma yazısı çıktı; ve Barney bütün bunları bizzat Caro'dan öğrenmişti tabii ki. Kamuoyunca bilinenlerin ardında başka bir hikâye yattığını tahmin edebilecek kadar iyi bir gazeteciydi ama bu konuda hiç doğal olmayan bir şekilde, bir şey sormuyordu; sanıyorum Caro böyle öğütlemişti herhalde. Benim için müthiş

korkunç bir şey olsa gerekti, nasıl bir şoke olduğunu hayal edebiliyordu... yiyecekleri ısmarladık ve Barney bir tane daha duble cin tonik söyledi.

Onu bir kez daha Caro'nun gözüyle görmeye çalıştım... yani içeri giren diğer müşterilerden birkaçına fazla çaktırmadan kaldırılan elleri, başgarsonla çene çalmayı, çevremizdeki şirket masraf hesabıyla sürdürülen yaşamın kötü kokusunu görmezden gelmeye çalıştım. Buluşmak için gereksiz yere havalı bir yer gibi geldi bana; olağandışı bir totoloji. Onun artık başarılı bir "şahsiyet" olduğunun bana hatırlatılması gerekmiyordu.

Sonunda meseleye girdi, her ne kadar gözleri bana doğru değil bardağına dönük olsa da. Duvardan çıkıntı yapan bir sırada, yan yana oturuyorduk.

"Dilerim Caro anlatmıştır, sana uçakta söylememenin bende ne kadar kötü bir duygu yarattığını Dan. Açıkçası, nasıl oynayacağımı bilemedim."

"Seni bundan ötürü suçlamıyorum."

Eski, alaycı gülümsemesini takındı. "Ama suçluyorsun."

"Sen suçlamıyor musun?"

"Herhalde." Sıkıntılı bir sessizlik oldu. "Ben hiçbir zaman senin sevdiğin kişiler listesinin pek yukarılarında değildim. Farkındayım." Değer inkarı teklifini reddettim. Bir yudum daha cin içti. "Bak Dan, buluşmamız gerektiğini düşünmemin nedeni..."

Garson benim tütsülenmiş somonumu getirdi -Barney kilo vermeye çalıştığını söylemişti- ve bir an ara vermek zorunda kaldı. Orası bizim gibi kişilerle dolmuştu sanki; iş konuşan, anlaşma sağlayan erkeklerden oluşmuş, çok az kadının bulunduğu gruplar. Benim yan tarafımdaki bitişiğimizde, anlaşıldığı kadarıyla bir yayıncıyla yazarlarından biri vardı; Amerika'daki düş kırıklığı yaratan bir satışla ilgili konuşmalar duyuyordum. Bu "onların" hatasıydı, yazarın değil... o, Atlantik ötesi kafaların üzerinde bir yazardı. Yayıncının tumturaklı konuşmasından, Atlantik ötesi bir kafayı önündeki tabakta duruyor olsa da tanıyamayacağını anladım ama kalem siyah mürekkeple dolu halinden mutlu görünüyordu.

"Kategorik olarak evlilik dışı bir ilişki değil bu. Caro yıllardır başıma gelen en hoş şey." Pembe etin üzerine limon sıktım ve

Barney'nin benzer şeyler söyleyeceğini umdum. "İnan bana. Çok ciddi söylüyorum."

"Sanırım ben, Caro sadece evlilikdışı bir ilişki olsaydı da daha mutlu olabilirdim."

Barney bir an sessiz kaldı. Yayıncının Almanya'dan büyük umutları vardı. Somonu yemeye başladım. "Caro'ya karşı pek hakça bir şey değil bu, öyle mi?"

"Onun üzülmesini istemiyorum, hepsi bu. Caro hiç de bazen görüldüğü kadar karmaşık biri değil."

"Bunun farkında olmasaydım ondan bu kadar hoşlanmazdım."

"O zaman, ne demek istediğimi anlıyorsun."

"Konuştum onunla. Her şeyi unutmak istiyor, tek söylediği bu. Benim ne olduğumu biliyor Dan." Adımın yüzümün taşına böyle sinsice sürtülmesine sinirlenmeye başladım ve Barney bunu hissetti herhalde. "Belki de senden daha iyi biliyor. Bütün o pisliğin ardında."

"Arkadaşım, benim derdim senin ne olduğun değil. Sadece, Caro'nun neler yaşayacağı."

"Benim kötü bir etki yapacağımdan bayağı bir emin görünüyorsun."

Şarap geldi ve Barney sabırsızca tadına baktı. Kadehlere dolduruldu, buz kovalasına konuldu. Fil oynamaya karar verdim.

"Bildğin gibi, benim yakın zamanlarda Caro'dan pek büyük olmayan bir kız arkadaşım oldu. Sen işi tencere dibin karaya falan vardiyecek değilsin Barney. Fakat onların neye tav olduğunu gayet iyi biliyorum; gençliğimize ve mavi gözlerimize değil tabii ki. Bunda sağlıklı bir şeyler olsa gerek. En azından onların yönünden."

"Bu pek, seçenek yokluğundan ötürü olamaz herhalde, değil mi?"

"Mesele o değil."

İkimiz de konuştuklarımızı başkalarının duymasını istemiyorduk ve konuşmanın bu kısmı sessizce, sanki gizli bir tertipmiş gibi gidiyordu.

"Benim sağlıklı ilişkilerde tecrübeli olduğumu unutuyorsun. Koca bir ömür tükettim bununla."

“Senin evliliğin mi?”

Barney derin bir nefes aldı.

“Bazı kişiler ona böyle diyor sanıyorum.”

Somonumu yiyordum. “Herhalde bunu canlı tutan bir şey vardır.”

“Sadizmle mazoşizmin alışılmış mutlu karışımı.”

“Yapma yahu.”

Bir süre sustu. “Sen şanslısın Dan. Sen bütün bunlara yetişemedin.”

“Nelere?”

“Nefretin ötesine, uyusukluğa geçiş. Diğer her şeyi metaforik olarak öylesine sikip atarsın ki bir hayat tarzı haline gelir.” Bir şey söylemedim ve Barney biraz daha açık konuşarak yeniden girişimde bulundu. “Mesele, çocuklar. Biliyorsun. Kadın en azından hıncını onlardan çıkarmıyor hiç olmazsa. Bir anlaşma yaptık. Onun beni tatsız yoluma gitmede serbest bırakmasının bedeli. Şikâyetçi değilim aslında.”

“Unuttum, en küçüğü kaç yaşındaydı?”

“On iki. Ancak serbest kalabildim, eğer kastettiğin buysa.” Gizlice bir göz attı bana. “Bunların hepsini Caro’ya anlattım. Saçma bir şey belki ama Margaret’in etimden et koparma tarzı buysa kurtulabileceğim bir şey olduğunu sanmıyorum.”

Saçmalıktı bu; pezevenk herif şimdi sahtekârlığını savunuyordu.

“Sana Caro’yu meşru bir kadın yap demek aklımdan bile geçmiyor.”

“Böyle bir şey demek istemedim oğlum. Durumu izah etmeye çalışıyorum sadece.”

“Karın biliyor mu?”

“Hayatımın o tarafı benim meselem. Anlaşmanın bir kısmı.” Salonun karşı tarafına dikti gözlerini, sonra arkasına yaslandı; alttan almaya başladı yine. “Oxford’daki entelektüel kadınlara öyle bir uyuz oluyordum ki. Hep sana imreniyordum. Senin talihine. Seninle hiç doğru dürüst takılamadık. Biraz tepki olarak Margaret’e tav oldum. Sanki daha zekilerin beni sıktığına gerçekten inanıyormuşum gibi. Onları istemek yerine. Benim moruk demiryolcuydu, bilmiyorum hatırlıyor musun?”

“Hayal meyal.”

Gayet iyi hatırlıyordum aslında. Seyrettiğim bir röportajda hiç gereksiz yere bundan söz etmişti.

“Hep o Methodist zırvalıkları. Hayatın boyunca damgalar seni, bir kez içine girdin mi. Hoş bir küçük kadıncağzı miti.” Sessizce burnunu çekti. “Mesajın öteki tarafını anlamamışım. Hoş bir küçük adamı gerektiriyor aynı zamanda.”

Yemeğimi bitirip arkama yaslandım; ve onun gibi, kalabalık salonun ötelere diktim gözlerimi.

“Caro’yu pek kafasından ötürü seçmiş olamazsın.”

“O zamandan beri, daha zekiler de oldu. Daha zeki ama başka hiçbir şey yok.” Durakladı. “Niyetim gücendirmek değil, Tanrı biliyor ki hepimiz çocuklarımızdan yakınıp duruyoruz. Ama ben Caro’nun kesinlikle kafasız biri olduğu kanısında değilim. Tamam, seni eğitim yönünden düş kırıklığına uğratmış. Fakat insanlarla ilişki konusunda epey bir yeteneği var. İnsanlara gerçek notunu vermede. Ve demek istediğim sadece telefonda değil.”

“Bunu duyduğuma sevindim.”

Bu konunun derinleşmesini sağlayamıyorum ve Barney yine kısa bir süre sustu.

“Bilmiyorum sana söyledi mi ama Caro büroda ilk başta boyunu aşmıştı. Onun biraz ayağını yere basmasına yardımcı olmak istedim.” Bekledim. “Ben Fleet Caddesi’ne asla *droit-du-seigneur** oyunu için girmedim. Olay böyle olmadı. Buna inanmanı istiyorum. Ben... ben de bir sürprizle karşılaştım. Bunun dışardan bakınca herhalde nasıl görüneceğini biliyorum.” Nasıl göründüğünü görmek için yüzüme baktı. “Bunu başa gelen bir bela gibi görmeni tamamen anlıyorum. Ama Caro’yla benim aramda... o bana çok şey veriyor Dan. Dilerim ben de karşılığında ona bir şey vermeyi başarabilirim. Aslında benim içimde çoktan öldüğünü sandığım bir şey.”

Bir kez daha sustu; dilbalıklarımız gelmiş, servis ediliyordu.

“Bu, Caro’nun hayatını sürekli rehin almak isteği değilse tabii.”

“Sen kendin söyledin, biz biraz da aynı gemideyiz. Hiç olmazsa senin duygularının birazını paylaştığım için güven bana.”

Sesinde daha bir keskinlik vardı.

* Feodal dönemde senyörün düğün gecesi serfinin geliniyle yatma hakkı. (ç.n.)

“Tamam, Barney.”

“Mesele bu değil. Ben bunu, Caro bence mükemmel bir kız, beni çok mutlu ediyor, onu üzmem istemiyorum diye anlatabiliyorsam da. Onda kusur bulamıyorum diyorsam da. Hiç yoktan ortaya çıkıverdi. İki taraflı bir şey.”

İstemedim, Barney’nin gerçeği söylemeye çalıştığını düşünmeye başladım, en azından beklenmediklik konusunda. Belki de Barney’de, kaşarlanmış kişiliğinin altında daima bayağı normaldişi, geçmiş kuşaklara has bir şeyler vardı... evliliğinde, ne kadar hafiften söz ettiyse de, “anlaşma” sözcüğüyle tanımlanabilecek olandan öte bir şeyler olması gerektiğini biliyordum. Ayrıca, aramızda bir benzerlik de vardı: Onun Methodist, benim İngiliz Kilisesinde yetişme tarzımız. Ortak bir isyan, mantığın ve aklın hiç arındıramayacağı kadar derin seviyelerde varlığını koruyan bir suçluluk duygusu; kendini diğer her yönden reddettiğin bir adamla aynı suçtan, aynı hücrede bulmak gibi rahatsız edici bir duyguydu bu. Bıçağımla çatalımı aldım.

“Konuyu burada bırakalım mı?”

“Caro sana farklı bir şey söyledi mi?”

“Hayır.” Dilbalığını kesmeye başladım.

“Gelmen büyük nezaketti. İstemediğinin farkındayım.”

“Viktoryen babayı oynamak hiç hoşuma gitmiyor. Bu koşullarda çift kat saçma bir şey.”

“İnsanın kendi evinde büyüyen Eumenides’i”^{*}.

“Madem öyle demek istiyorsun.”

Barney yiyeceğine dokunmadan hâlâ sigara ve şarap içiyor ama benim yiyişimi seyrediyordu. “Caro sen incineceksin diye çok korkuyor... biliyor musun?”

“O mutluydu ben incinmeye hazırım. Başka türlü davranmaya hakkım yok. Ona bunu anlatmaya çalıştım.”

Barney’nin konuşmaya devam etmek istediğini ve Caro’nun Nell ve benimle ilgili duyguları hakkında bir konuşmaya gireceğimizi hissettim. Ama herhalde benim buna izin vermeyeceğimi tahmin etti.

“Dilbalığı nasıl?”

“Harika.”

^{*} Yunan mitolojisinde, cezalandırılmamış suçluların peşini bırakmayan, yılan saçlı öfke ve intikam cinleri. (ç.n.)

“Özen gösteriyorlar. Bugünlerde çoğu yerden daha fazla hem de.”

Yemeye başladı ve Amerikan yemeklerinden konuşmaya geçtik; sonra da başka şeylere... Caro’yu parantez içinde, maçı da beklendiği gibi berabere bırakarak. Daha öfkeli davranmadığım için, kendimi saldırıya açık kılmamaya ve bir baba olarak incelenmeye kapalı kalmaya böylesine kararlı davrandığım için üzgün ve gizliden öfkeliydim. Kendimi Jenny’nin babasının yerine de koydum. Kız, annesiyle babasının son ve en küçük çocuğuydu –babası Cheshire’da doktordu– ikisi de altmışlı yaşların başındaydı. Aslında bunları hiç konuşmamıştık. Onlar ilişkimizi biliyordu; Jenny bana onların açık fikirli olduğu, onun kendi hayatını istediği gibi yaşamasını istedikleri yolunda güvence vermişti...

Birisi dışarı çıkarken bizim masanın yanında durdu; televizyondan, diğer bir yüzdü bu ama daha ziyade köşe yazarı olarak tanınıyordu. Daha o sabah onun, alametifarikası –ve düşüş nedeni– olan iğneleyici bir zekâyla yazılmış makalesini okumuştum. Yıllardır, çok ciddiye alınan *saeva indignatio** anlarıyla gereğinden fazla soytarılık etmişti. Tanıştırıldım, onunla Barney arasında alaycı birtakım atışmalar oldu; farklı ve bir şekilde çok daha gerçek bir Barney eskrim maskesini takmış, savunmada, iş üzerindeydi. Anlaşılan, adam Barney’nin programına kısa bir süre çıkacaktı ve yapılan hamleler ve savuşturmalar özellikle bununla ilgiliydi. Barney adam gidince bana onun hakkında ne düşündüğümü sordu. Ben onu biraz ziyan olmuş bulduğum hakkında bir şeyler söyledim; daha küçük bir yeteneği yüzünden tükenmiş potansiyel bir Junius.**

“Ona bu yönden saldırmak istiyorum.”

“Önceden uyarmadan mı?”

“Neden daha iyi değilsin diye sorulmasına yol açacak kadar iyi olduğunu biliyor.” Hafiften alaycı bir şekilde söylenmişti bu. Barney sonra omuzlarını kaldırdı. “Zaten, okumayı unutmuş bir kültürde kim Junius olabilir ki?”

“Ama bu işi çok kötü yapmış değil, öyle değil mi?”

* Şiddetli kızgınlık. (ç.n.)

** 1769-72 arasında, Britanya kralı III. George’un bakanlarına saldıran bir dizi anonim makale yazmış bir adamın takma adı. (ç.n.)

“Ah tabii.” Yine hafiften alaycı konuşuyordu. “Eldekilerin en iyisi.”

Gülümsedim; ve acaba Barney’nin el koyduğu, kötü bir başbakana kıskanç bir rakip tarafından yapılan o çok ünlü eleştiri savaş sonrası yılların en İngiliz yorumu değil miydi yoksa diye düşündüm; tüm konuştuklarımızın ardında ve siyasetin çok ötesinde. Yanlış olan, kişilerden çok, koşullardı; insanlardan çok, ortamdı... ve bunun en büyük sorumlusu özellikle o zamanlar bulundugumuz ortamdı sanki. Bütün o masalarda bizim gibi adamlar –ve aslında herhalde tesadüf olsa gerek ama bizden daha genç ya da daha yaşlı yüzlerin yokluğu dikkat çekiyordu gerçekten– diğer ortayaşlı erkekler birbiriyle itişip kakışıyor ya da dışarıdaki dünyayla itişip kakışmaya hazırlanıyordu büro çalışanlarının sonsuz ihaneti halinde.

Dan kenara çekilmeye hakkı olmadığını biliyordu çünkü ticari sinema elbette kitleleri manipüle eden medyalardan biri olarak görülmeliydi; ama bir bulantı hissediyordu. Oxford’dan tanıdığı daha birçok öğrenci bu dünyanın ve bunun tüm o çabucak güç kazanma yanılsamalarının çekimine kapılmıştı ve şimdi siyasette, televizyonda, Fleet Caddesi’nde ydiler; iletişim makinesinin dişlileri haline gelmişler, kariyer uğruna, basın patronlarından alacakları maaş için tüm eski inançlarını yok etmişlerdi. Barney devam ederek, bir zamanlar onlarla aynı evi paylaşan ve hepsinden epeyi daha solda bir öğrenciden söz etti; son on beş yılını Beaverbrook imparatorluğunda geçirmişti... gizliden sosyalist olarak kalmıştı, Barney’e göre. Dan onu çok iyi hatırlıyordu; daha ziyade bir Orwell figürü, ikisini de küçümseyen sert ve alaycı, tuhaf bir genç tipi ydi. Ona Krupskaya’nın sevgilisi derlerdi, evlerinin sahibesi kadını memnun ediyordu. Barney bunun bir hücre meselesi olduğunu söyledi.

“Fleet Caddesi’nde kalmak istiyorsan daimi üyesi olsan iyi edeceğin bir grup varsa Birleşik Şizofrenler Derneği’dir.”

“O hiçbir zaman öyle değildi.”

“Oho, kendisine hâlâ oradan mesajlar geldiğini düşünüyor.”

“O gazetede mi?”

“Aynen. Kafadarlarının bulduğu küçük bir nüans tüm varoşlarda bir çan çalıyor diye kandırırsın kendini.” Bana bir bakış attı. “Ve tam bir profesyonellik. Bunu hafife almamalısın. Geçen

yıl bir gazete biliyorum, acemi yardımcılara verilen kursların bir kısmında yoldaş Goebbels'in Otuzlu yıllardaki çalışmalarının başarısı analiz ediliyordu.”

“Sanıyorum bunu yeterince duydum.”

“Belki de sende hâlâ, insanların gazeteyi haber almak için okuduğu gibi tuhaf bir eski inanç vardır.”

“Sırf eğlenmek için mi yani?”

“O bile değil. Bahane bulmak için. Kendi başlarına düşünmek gibi sıkıcı şeylerden kurtulmak için.”

“Sen bu yüzden mi saptın?”

“Tîviye mi? Kim bilir. Para. Muhtemelen yanlış bir inanış, ben herkes kadar üçkâğıt yapabilirim. Ve şurası muhakkak ki, mesele burada. Tek bir yalanla iki klişeyi birden yok etmek.” Konuşmasının devamında artık o kadar alaycı konuşmuyordu, sanki birden, Caro hakkında konuşurken sunduğu imajı yok ediyor olduğunu görmüş gibi. “Açıkçası, bugünlerde çok fazla seçenek yok Dan. Küçük ekranda kendine bir iddia bulamayan herifin Tanrı yardımcısı olsun. Hiçbir zaman zirve yapamaz.”

Kahve içip konuşurlarken Dan aslında gitmek istiyordu; fakat ağaçların arasına gizlenip dışarıdaki dünya hakkında hüküm verilen bu eski İngiliz oyunu da gizliden hoşuna gitmişti. Ona Jane'in “eyyamcı entelektüeller” aşağılamasını da hatırlattı bu. Jane'in bastırılmış şiddeti ona çocukça ve hafiften komik gelmişti; ama şimdi, kişisel düşmanlığının yardımıyla kendini Jane'in görüşüne, kabul ettiğinden daha yakın hissediyordu. Hastalığa karşı Jane'in tedavisine inancı yoktu ama teşhisi desteklemeye başlamıştı. Dönemin tarihi yazılacağı zaman iletişim endüstrisi havuza çekilecekti. Bu endüstrinin ulusal farkındalığıyla ulusal gerçeklik arasındaki kanal Britanya'nın bir yerinde fena halde tıkanmıştı. Bunun kaçınılmaz olduğu, insanların elinde olmayan faktörlere bir hayli bağlı bir şey olduğu, bundan ötürü toplumun bir kesiminin sorumlu tutulması gerektiği öne sürülebilirdi; ve elbette, bu tıkanmanın olmasına ve sürmesine izin veren kamu-oyma da suçlanırdı. Ama Dan'ın gözünün önüne, fetvacılardan ve ahkâm kesenlerden, editörlerden ve röportajcılardan, eleştirmenlerden ve köşe yazarlarından, kukla kişiliklerden ve tavır madrabazlarından, boş lafların ve yorgun imajların oluşturduğu muazzam bir uyuşturucu yığınının üzerine çöreklenmiş ve ara-

larındaki kişisel rekabetlere ve kıskançlıklara karşın tek bir ortak kararda, içinden yükseldikleri sistemdeki statülerini ve önemlerini korumada birleşen yekvücut bir medya mafyasından oluşan, pıhtılaşmış bir kusmuk gelmişti.

Onunkisi tüm yirminci yüzyıl açmazlarının en bilindiğiydi elbette; toplumsal özgürlüğün kötüye kullanılmasına karşı duyduğu nefretin bedelini kişisel özgürlüğüyle ödemesi gereken ama bunu yapamayan insanın, yani insan hayvanın açmazı. İki saçma önermenin arasında kalmak gibi bir şey bu: “Ölüm Kızıl’dan iyidir”le, “Bir özgürlük hiç özgürlük olmamasından iyidir” arasında; korku hastalığıyla, taviz verme hastalığı arasında. İnsan, dünyasının kalbinde her tarafa yayılan bir kanser hissediyor; ama yine de bunu, kanserle birlikte, hastalanmış merkezi organının yani özgürlüğünün çıkarılacağı cerrahi müdahaleye tercih ediyor.

Bu sırada Barney brendiye geçmişti. Restoran artık boşalıyordu ama Dan yine de nedense oturmaya devam ediyor, çoğunlukla dinliyor, ara sıra teşvik ediyor ve tartışmaktan kaçınıyordu. Barney kendi açmazına dönmüştü: Aslında kimse artık dinlemiyordu, hiçbir şeyden iz kalmıyordu, on beş milyonluk seyirci kitlesi hiç kimseden oluşmayan bir kitleydi, unutmaya hızı ışık hızına yaklaşıyordu... aldığı mektuplar, söylenen en basit şeyleri yanlış anlayan gerzekler. Hatta Caro’ya bile geri döndü; onun kanısınca Caro’nun “yıllardır” onu gerçekten dinleyen ve anlayan ilk insan olduğu; geri zekâlıların ilgi odağı ve müşkülpesentlerin boy hedefi olmanın bedeli.

Dan söylenmek isteneni biliyordu: Herkes hemen ün ve önem kazanmak isterse kalıcı şeylere ulaşamazdı. Belki de onlarınki aslında talihsiz bir kuşaktı. Eski Oxford’un son kuşağına yakalanmışlar ve onlara tarihin ebedi mükâfatına hayran olmak ve imrenmek, *aere perennius*’un* en yüce mükemmellik olduğu öğretilmişti... ve temel sonuç olarak da, toplumda denge sağlayan tüm ahlaksal ve dinsel değerler yok olup gidiyordu. Gerçek onları gütmüştü ve nedeni belki de onların ister istemez, gelip geçici şeylere karşı çok yaygın ve doymak bilmez bir açlığın olduğu, her tanınmışlığın, her ünün, her geçici başarının placebo

* “Monumentum aere perennius”: “Tunçtan sağlam bir anıt”; ölümsüz sanat eserleri için kullanılan bir niteleme. (ç.n.)

olarak yutulduğu bir dünyaya fırlatılmış olmalarıydı. Hatta Barney'nin dünyasında oyunun kuralları sabitlenerek, böyle şişirme ödüllerin alınması ve bahşedilmesi kolaylaştırılmış ve bu sabitlemenin kapsamı genişletilmeye çalışılmıştı ve böylece, değersizliğin süslenmesini, gerçek insanlık değerlerinin rezilce kötüye kullanılmasını, gerçek başarı derecesinin yerine görünürlük derecesinin konmasını eleştirmek şimdi hemen elitizm ve kendini beğenmişlik, dünyadan habersizlik suçlamasını getiriyordu. Onların kültüründeki bütün iğrenç alanları, kapitalizmin işe yaramaz derlemelerini ve kâr takıntılı aşırılıklarını, plastikten yapılarını sarmıştı bu: Tivilend, poplend, filmlend, Fleet Caddesi, akademi sirki, dördüncü sınıf fanilerin üçüncü sınıf fani kıldıkları... Dan Kaliforniya'da bir yerde okuduğu bir tabiri düşününce tüyleri ürperdi. Doğal işlemin kozmetizasyonu. Ama Barney söylemişti; asıl fonksiyon eğlendirmek değildi; düşünmemek için bahane yaratmaktır.

Ve Barney şimdi meslek hayatındaki tek onurlu dönemin, Londra'ya gelmeden önce bir taşra gazetesinde harcadığı bir yıl olduğunu iddia ediyordu. Bilgece bir vasatlıkla, gerçek bir ün arasında kalmış olduğuna hükmettiği gayet açıktı. Zaman. Ölüm korkusu, boşa giden yolculuk; bunlar Püriten yanılgısının bir bölümüydü: Yaşam ya bir hedef, varılan bir başarıdır ya da harcanan çabaya değmez. Sabun köpüğü patlar ve geriye bakınca kalan hiçbir şey yok gibidir.

Dan biliyordu ki yine tatlı sözlerle gönlü hilekârca kazanıyordu; ayrıca, Barney'ye fark ettirmedeği kadar ustaca bir manevrayla, kabul ettiğinden daha ciddi bir anlamda aynı gemide olduklarının farkına vardığını kendi kendine itiraf etmeye yönlendiriliyordu; ama sonunda, restorandan çıkıp da kalabalık Covent Garden kaldırımında durup el sıkıştıklarında bunun sadece sembolik bir kavrama olmadığını fark ederek şaşırdı. Dan hiçbir zaman Barney gibi olmayacak, onu Caro konusunda hiçbir zaman affetmeyecekti ama kendini birden, ondan nefret edemeyecek kadar yaşlı hissetti. Tam dönüp bir taksiye binmişti ki Thorncombe'den bir anıyı hatırladı; bir akşam tarlalardan birinde rastladığı, miksomatozdan* can çekişen bir tavşan...

* Tavşankıran; sivrisineklerle taşınan bir virüsün yol açtığı öldürücü bir tavşan hastalığı. (ç.n.)

Dan ona nasıl da bakakalmış, sonra yürüyüp gitmişti. Hayvanın kafasını en yakındaki kapı demirine vurup öldürmesi gerektiğini biliyordu... ama ya hastalanan insanın kendisiyse?

O günün ve akşamın geri kalanını dairesinde tek başına geçirdi. Caro bürodan çıkınca doğrudan Barney'le gala gecesine gidecekti. Dan bir süre Kitchener senaryosu üzerinde çalıştı fakat akli orada değildi; öğle yemeğinde başlayan depresyon devam ediyordu. Jenny'ye telefon etmek istiyordu ama saat farkı buna engeldi ve aslında Jenny'yle Barney hakkında konuşmak istemediğini biliyordu. Tekrar konuşmuşlardı ve kız orada olanı biliyordu. Oxford'u, Jane'i aramayı düşündü fakat oradan da pek duygudaşlık bulamayacağını biliyor ya da tahmin ediyordu. Çalışmıyor, kitap okuyamıyor, televizyon seyredemiyordu. Sonunda dairede amaçsızca dolaşıp durdu ve orayı satsam mı satmasam mı diye karar vermeye çalıştı. Belki de Nell haklıydı, bu dairede daima düşmanca, soğuk ve yabancı, hafiften metruk bir şeyler vardı; sonra Caro'nun çok yakında gidecek olması... evi tutmak için son neden, artık o bile yoktu. Kimse sevmiyor beni, kimse düşünmüyor.

Gece yarısına kadar bekledi ama Caro gelmedi. Bunun ardından hemen o günü bir kayıp olarak sildi (çok yanlış çünkü kendini biyolojik olarak sınırlı, esasen işe yaramaz hissetmek en azından, kültürünün kaçınmak için bir sürü çaba harcadığı yüze bakmaktı); ve gidip yattı.

Mükemmel Kız |

Caro sabahlıkla çıktı. Ben kahvaltımı bitirmiştim. Bana yarı suçlu, yarı mahcup bir gülümsemeyle baktı ve bu kez gardını almadı; gidip kendisine bir kahve koydu. Oyunu sordum ona; kısa bir zaman önce *Times*'da soğuk bir eleştirisini okumuştum. Oyun Shakespeare'in *Fırtına*'sına Norveç usulü kederli, buruk bir yanıt olmuştu: *Biz Ölümler Uyandığımızda*.

"Hoşuma gitti. Güzeldi." Kuşkuyla gülümsediğimi gördü. "Gece. Oyun değil."

"Bernard beğendi mi?"

"Prodüksiyonun biraz yutturmaca olduğu kanısında."

"*Times*'ın yazdığı da bu."

"Öyle mi? Onunla bir içki içtik aslında. Ara sırasında."

Bu kez ben bastırdım gülmemi, kendimi bir taşralı –ve vaktiyle Caro'yu benim dünyamın sahte parıltılarından koruma konusundaki kararlılığımın onu başka bir dünyaya... hem de gayet doğal bir şekilde sıçratacağını göremeyen bir aptal– gibi hissetmek zorunda kalmama. Caro gelip karşıma oturdu kahve kupasını kollayarak; sonra gardını aldı.

“Duydum ki yumrukleşmamışsınız gerçekten.”

“Her şey gayet uygarcaydı.”

“Bernard minnettardı.” Aşağıya baktı. “Yemekler iyi miydi?”

“Evet. Çok beğendim.”

“Bir masa ayırsınlar diye dayılanmak zorunda kaldım. Orası hep çok doludur.”

Ama sonra yine çekingendi, söze nasıl devam edeceğini bilmiyordu.

“Benim hissettiklerimi değiştirmede Caro. Öylece bıraktık eğer... ama sana söylemiştir herhalde. Sen mutluyusan.”

“Kendisinin gereğinden fazla konuştuğunu söyledi.”

“Değil aslında. Ve söyledikleri gayet ilginçti.”

Caro burnunu çekti. “Görüyorum ki onunla baş edemediğim gibi senle de baş edemeyeceğim.”

“Bilmediğin bir şey değil zaten.”

“Belli.”

“Vallahi.”

“İddiaya girerim bütün akşam saçını başını yolmuşsun-
dur.”

“Biraz öyle. Ama senle ilgili değil. Daireyle ilgili.” Sorgular-
casına baktı bana. “Artık buraya ihtiyacın olacak mı diye. Bunu
satıp daha küçük bir şey alsam mı diye.”

“Sırf ben...”

“Ondan değil. Sanıyorum bir yıl tatil yapacağım Caro. Elim-
deki senaryo biter bitmez. Ve Thorncombe’de yaşayacağım.”

“Thorncombe mi!” Caro başını yana eğdi. “Neler oluyor?”

“Hiçbir şey. Bu daireyi elde tutma konusunda ne düşündü-
ğünü merak ediyorum sadece. Ayrıca, sen tekrar isteyinceye
kadar kiraya da verebilirim.”

Ama Caro kuşkuyla bakıyordu şimdi.

“Bunun seni bıraktığım için olmadığından emin misin?”

“Saçmalama.”

Kaşlarının altından bir bakış attı bana.

“Orda can sıkıntısından delireceksin.”

“Belki de.”

“Oxford’da neler oldu?”

“O düşünceyle meşguldüm bir süre. Ve evet, biraz. Hatta
Bernard bile, biraz.”

“Bernard neden?”

“Akademik bir tatil istemesi mi? Akademisyenlerin bu yanına imrendiğimiz konustunda uzlaştık.”

“Bu saçma. İşi yoksa ölür o.”

“Hâlâ hayatta kalma şansım varken kaçıp gitmek istiyor canım. Ve artık sen de çok özgür ve uygar bir genç kadınsın.”

Dikkatle süzdü beni. “Çok acımasızsın. Bir şey gizliyorsun sen.”

“Senin iznini almadan gitmem.”

Gözünü dikip bana baktı, sonra kalkıp bir kahve daha aldı; sonra kendine ekmek kızartmaya karar verdi. Ekmeği keserken konuştı.

“Jenny McNeil sana nasıl dayanıyor anlamıyorum.”

“Jenny McNeil de dayanamıyor. Bazen.”

Ekmek dilimini kızartma makinesine koydu.

“Sibiryada yaşıyorum diye ağlayan bir anne yeter de artar bile.”

“Öyle olmayacağına söz veriyorum.”

Mutfağı ayıran tezgâhın ötesinden yüzünü ekşiterek baktı. “Ne kadar acayip olduğunun farkında değilsin galiba, senin gibi bir tipin. Çok feci bir başarısızlıkmiş gibi dolaşıp durmak. Doğrusu, dün geceki şu oyun. Bence aptalcaydı. Bütün o şeyler aslında hiç yaşanmamış bir şey üzerine. Çok üzücü.” Cevap vermeme kalmadan devam etti. “Senin baban hep, hayatının kocaman bir yanlış olduğunu mu ima ediyordu yani?”

“Hayır.”

“Al işte.”

“Fakat onun ilk kuralı, gerçekte ne hissettiğini hiçbir zaman söylememekti. Bunu mu tercih ederdin?”

“Tek alternatif buysa hayır.” Kızartma makinesine bakıyordu.

“Jane Teyzeyi bundan ötürü bu kadar seviyorum. Benim hayatımda, bu konuda gerçekten bir şey yapmış görünen tek yetişkin insan o.”

“Hangi konuda?”

Kızarmış ekmek makineden dışarı fırladı ve alıp masaya geldi.

“Söylediğin şeyde.” Ekmeğe tereyağı sürdü ve sonra üzerine marmelat koydu. “Geçen gün senle ilgili bir şey söyledi. Öğle

yemeği yediğimizde. Ben hep, senin yaptığından ötürü utanmam gerekiyormuş gibi hissettiğimi söyleyince.”

“Ne dedi?”

“Senin hep iki kişilikli olduğunu söyledi.”

“Hepimiz öyleyiz en azından.”

“Dedi ki sen kendini geçmişinden herkesten daha çok ko-parmışsın. Hatta hepimiz henüz üniversitedeyken bile.”

“Ben Viktoryen bir çocukluk geçirdim Caro. Bundan kurtulmam lazımdı.”

“O zaman Jane Teyze senin bunu Oxford’a da yaptığını söyledi. Ayrıldığında.”

“Pek olağandışı bir şey yok bunda. Okulu bitiren çoğu kişi böyle yapar.”

“Öyleyse annem de.”

“O da olur.”

“O seni anlamıyordu.”

“Anlamadığından eminim.”

Marmelat sürmek için gereksiz yere fazla zaman harcıyor, kullanacağı sözcükleri arıyordu.

“Benim senin için neden bir sorun haline gelebileceğimi göstermeye çalışıyordu. Geride bırakamayacağın bir şey yani. Diğer her şey gibi.”

“Sevgili kızım, ben Thorncombe’ye seni bırakmak için gitmiyorum ki. Bak oraya en az ayda bir kez gelmezsen kıyameti koparırım.”

Dirseklerini masaya dayayarak ekmeğini yemeye başladı. “Sence Jane Teyze haklı mı?”

“Böyle kahvaltıda psikanalizden pek hoşlandığımdan emin değilim.”

Gözlerimin içine baktı

“Lütfen.”

“Seni benim çalışma hayatıma daha fazla sokabilirdim. Ama beni hiçbir zaman bunun için sevmeni istemedim.”

“Dedem duyguları yasakladı diyorsun ama sen...” sonra başını salladı.

“Ben ne?”

“Sadece, keşke benimle daha çok konuşsan diyorum. Kendin hakkında. Bunun yerine, hep benim hakkımda konuşuyoruz.”

Ekmeğini salladı. “Birden bu daire ve Thorncombe meselesini atıyorsun üstüme ve ben kendimi yine tutucu biriyle karşı karşıya hissediyorum. Hayatıma bir girip bir çıkan bu esrarengiz kişiyle. Ve ben onu şimdi özlemişken burada olmadığını anlamıyor görünen biriyle.” Birden ekmeğini tabağına koydu ve ekmeğe dikti gözlerini; ellerini dizlerinin üzerine koydu. “Baba, ben aslında sana Bernard’la görüşmeni niçin istediğimi anlatmaya çalışıyorum. Bunu sana niçin söylediğimi. Jane Teyze söylediği şeyin benim için bir şoke olduğunu fark etmedi. Yani... benim hissettiğim... biliyorsun. Arabada konuştuğumuz.”

“Devam et.”

Ekmeği tekrar aldı, derin bir nefes verdi. “Benim de kurtulmam gereken bir sürü geçmiş var işte.”

“Peki benim daha çok yardımım olabilir mi?”

“Şimdi kendimi sana Andrew’dan çok daha yakın hissediyorum. Ama bu saçma. Onunla daha kolay konuşabiliyorum çünkü.” Kendi kendine başını hafifçe sallayarak onayladı. “Ve sanırım bunun nedeni, onu tanıyorum ama seni tanımıyorum... seni tanımadığımı hissediyorum. Yani bir yerde sen benim seni tanımamı istemiyorsun.”

Aramızdaki masa örtüsüne diktim gözlerimi. Ne kadar tuhaf bir zaman ve yerdin bu böyle bir saldırı için... hayır, yanlış sözcük; bu gayet meşru sınav için. Bir noktada bütün babaların başına gelmesi gereken metaforik bir boynuzlanmayı hissediyordum sanki: Benim kanımdan ama benim genlerimin ve annesinin-kilerin ötesinde bir şey. Ve Barney’nin onunla ilgili iltifatını hatırladım: İnsanlara numarasını verir.

“Bunun benim Kaliforniya’ya gitmemle bir ilgisi var mı?”

“Seni özledim.”

“Sen de gelmek istiyor muydun?”

“Ben... düşünmüştüm bunu.”

“Söylemeliydin.”

“Beni istemediğini hissettim.”

“Annenden korktum. Yoksa ben de düşünmüştüm bunu.”

“Ben bunun Jenny McNeil’le ilgili bir şey olduğunu farz ettim.”

“Kesinlikle hayır. Orda çıktı o.”

Ve bu küçük itiraflar yığınının sonra bir sessizliğin içinde kaldık, başka senaryolar yazarak. Kalktım, onun omuzunu tuttuktan sonra ocağın üzerinde kaynayan kahveye gittim ve onunla oradan konuştum yine.

“Caro, sanıyorum sende, büyüdükçe hayatın daha kolaylaşacağı yolunda bir anlayış var, çünkü hayata daha çok hâkim olacağını sanıyorsun. Ama birçoğumuz için böyle değil. Sadece, hayat tekrarlayan biçimler sergiliyor ve insanın önceden tahmin edebileceği tek şey biçimlerin yeniden ortaya çıkması. Sanki insan doğduğunda bir bilgisayara sokuluyor. Ve hepsi bu. Benim yaşımda insanların kafasına dadanmaya başlayan şey budur. Bernard’ın da. Kendimiz olan şeyden kurtulabilecek miyiz, kurtulamayacak mıyız.” Caro bir şey söylemedi ve ben yerime oturdum yine. “Sen benden, hayatımla ilgili hiç kuşku yokmuş gibi davranmamı istiyorsun. Eğer öyle yapsaydım sanırım o zaman gerçekten tutucu biriyle karşı karşıya kalırdık işte. Ayrıca ben bir yazarım. Bizler geleneksel olarak, canlı insanlarla birebir ilişkilerde çok kötüyüzdür. Bu ilişkileri mitsel diğer insanlar için yaratmada çok daha becerikliyiz. Önümüzdeki yıl bunu bırakmak istememin bir nedeni de tüm bunları bir analiz etmeye çalışmak.” Aşağıya baktım. “Belki kâğıt üzerinde. Bir roman denemeyi düşünüyorum.”

“Ciddi misin?”

“Gizli kalsın. Lütfen bunu kimseye söyleme. Bu bir emirdir.”

Gülümsedi; küçük bir kızın meraklı gülümsemesi.

“Ne hakkında olacak?”

“Kinayeler ve metaforlar.”

“Konuşma samimiyse kinayeler nedir ki?”

“Doğrudan söyleyemediğim her şey.”

“Böyle bir gizlilik niye?”

“Çünkü becerip beceremeyeceğimi bilmiyorum.”

Bana şakadan azarlıyormuş gibi baktı. “Bu kadar dikdörtgen şey yeter.”

Gülümsedim; kız benim ona bir zamanlar, topluma genç kız olarak ilk çıktığı günlerde reva gördüğüm türden bir alaycı lafı tekrarlıyordu. O zamanlar bana (sanki suçlarcasına bir havayla) niçin “her şeyi bu kadar çok” bildiğimi sormuştu. Ben

de, gerçekten çok şey bilmekle, çok şey hakkında az şey bilmek arasındaki farkla ilgili bir şeyler ve bildiklerimin çoğunun da bulunduğumuz odanın çevresindeki raflarda yığılı duran o “karton kapaklı tuhaf dikdörtgen şeyler”den geldiğini söylemiş, yani böyle bilgilerin –Caro’nun aksine– kitap okuma becerisini edinen herkes için orada durduğunu ima etmişim. O günden beri kitaplar bizim özel jargonumuzda “dikdörtgen şeyler” haline gelmişti.

“Peki yazarlar ilişkilerde niçin kötüdür?”

“Çünkü biz daima daha iyi ilişkileri düşleriz. Çok daha az bir çabayla. Ve düşsel ilişkiler gerçek ilişkilerden çok daha tatmin edicidir.”

“Bu yüzden mi gerçek ilişkileri geride bırakmaya çalışıyorsun?”

“Bilmiyorum Caro. Belki de. Asıl tuzak şu; tamamen uyanık olmamız pek de, gerçekte hiç yaşamadığımız şeyleri bulabilmemiz demek değildir. Fakat artık yazamamamız demektir. Sende olmayan şeyden yaratırsın. Sende olandan değil.”

Caro beni bir süre süzdü sanki sanatla ilgili bu temel gerçek onun için yeni bir şeymiş gibi; sonra mutfak saatine baktı.

“Aman Tanrım. Benim gitmem lazım.” Kalktı, kahvaltıdan kalanları tezgâha taşıdı, sonra tepeden bir gülümsedi bana. “Hatırlıyor musun nasıl bir şeydi? Olan biten her şeyi anlamaya çalışmak, ha?”

“Tabii.”

“Ben bir baş belasıyım.”

“Hayır.”

“Bana kızgın değil misin?”

“Asla.”

Duraklayıp gözlerime baktı, sonra giyinmeye gitti. Ama birkaç dakika sonra oturma odasına girdi ve benim çalıştığım masaya geldi. Sonra, hoşuma giden bir suskunluk ve çabuklukla birden üzerime abanarak yanağımdan öptü; ve kapıya gitti yine fakat orada döndü.

“Böyle bir zavallı olmanın cezası olarak bu gece benim et yemeğimi yiyeceksin.”

“Bir şey almamı istiyor musun?”

Düşündü.

“Hazımsızlık ilacı falan mı?” Bir gülümseme. “Korkma güvendesin, gerçekten. Jane Teyzenin tariflerinden biri.”

Sonra gitti ve Dan, yemek tarifi verenin onun hakkındaki hükmünü rahatsız edilmeden düşünmek üzere yalnız kaldı. Hüküm yerindeydi ama Jane’in Dan’ı Dan’ın kızına böyle anlatması içine dert oldu. Caro’nun iddiasına göre nazikçe söylendiği kuşkusuzdu; ve Jane, Caro’nun bunu ona aktaracağını bilseydi hiç söylemeyeceği daha da kuşkusuzdu; ama Dan bu diplomasinin altında, bir zamanlar Jane’i Katolik Kilisesine götüren ve şimdi de anlaşılan, Moskova’nın yarı yoluna kadar iteceğe benzeyen, bir mutlaklık sistemine doğru o eski, karşı konulmaz çekimi... aralarındaki ilk ihtilafları yaratan şeyi fark etti. Bir araya geldiklerinde Jane bunu saklıyordu belli ki... ya da daha ziyade, bir araya gelişleri daha açık ve gerçek hale geldikçe daha çok saklar oldu. Bir yerde Dan hâlâ sorumluluktan kaçan çekirge, Jane’se sorumluluk sahibi karıncaydı.

Ama Caro’nun gitmesinden hemen sonra, Caro’ya kendisinin yazarlarla ilgili tezlerini kısmen kanıtlamış olan Dan fiziksel olarak Jane’i değil, onun bazı ahlaksal tavırlara indirgenen alışkanlıklarını sanatsal yönden düşünüyordu; Dan’ın suçlu vicdanının bir simgesi olarak, özellikle de Jane’in doğasının dışı ve karakteristik İngiliz yapısından ötürü belki. Bunun sırrı, onun Jane ve Anthony’deki hep en hoşlanmadığı şeydeydi: Bir kendini beğenmişlik, her şeyde kusur bulan bir soyutlanmışlık, dar görüşlü bir ahlak damarı. Tüm bunların ardında da, kabullenmek zorunda kaldığı ve kendisinin değerlendirilmesinde kullanılmasına boyun eğdiği şeyin bir özü vardı. Merkezi bir karakterin hayaletini görmeye başladı, bir temanın, kafasındaki, belki bir kez daha gerçeği metafor, kendini gerçek kılan bir şeyin... mitlerin yaratılması konusunda Caro’ya söyleme cesaretini bulduğundan daha zor bir gerçeğin. Bunun için birkaç sayfa harcamak hiç de gerçek-gibiliği bozmak değildir çünkü Dan o sabah bir saattir Kitchener’ı –ve büyük olasılıkla da, az önce söylenmiş, rahatsız edici bazı iç gerçekleri– bir kenara bırakarak, bildiği bir ortamın güvenli korunağını terk edip de, bilmediği bir ortamın gizemlerine ve karmaşalarına neden girdiği konusunda birkaç notu bir araya getirmeye başladı.

Hatırlıyorum, çocukken babama herkesçe bilinen zor bir soruyu yöneltmiştim: Dünyayı Tanrı yarattıysa, dünyadaki kötülöklere niçin izin verdi? Buna herkesin bildiğı eski bir yanıtı aldım: Böylece her insan iyiyle kötü arasında bir seçim yapmada serbest olur ve sonra da İsa'nın yardımıyla, ahlaksal kusursuzluğunu gösterir. Bu muammaya bu basmakalıp çözüm aslında beni tatmin etmedi. Belki de, artık tomurcuklanmaya başlamış senaryo yazarı bu iş için korkunç derecede uzun bir metnin yazılmış olduğunu hissetmişti; ve muhakkak ki kinik bir embriyon, bu sistemin niçin kurbanlarına da en azından eşit bir seçim olanağı ve irade gücü verecek şekilde planlanamadığını merak ediyordu.

Bu soruyu sorduğum zamanlar ben de hayatı sınavlarda ve oyunlarda başarıya göre değerlendirecek şekilde yetiştirilmiş diğer tüm orta sınıf çocuklar gibiydim; fakat o zamanki İngiliz orta sınıf hayat görüşünün diğer iki büyük prensibi, yani ancak aşağılık adamların hile yapacağı, dürüstlüğün dindarlıktan

ayrılmayacağı bize gayet aptalca –her şeyden öncelikli koşular olarak– hatta çalıştığımız derslerin ve oynadığımız oyunların kurallarından ve tekniklerinden bile daha katı bir şekilde aşılanmıştı. Bir elimize bir balon, diğerine sivri bir iğne vermektir bu. İkisi eninde sonunda birbirine temas edecekti; ve tabii ki, sosyal adaletsizliğin şişkin göbeği ulusal ruhun merkez komitesindeki dürüstlük fanatikleri tarafından tekrar tekrar mızraklandırıldığında tüm İngiliz (ve Amerikan) tarihinde yankılanan temaslar yaşandı.

Başrahiplerin göbeği ve gizli yaprakların arasından atılan oklar... 1960'ların başında, iki sözleşmenin arasındaki kısa bir sürede –sırf kendi zevkim için– Robin Hood üzerine bir senaryo yazmaya kalkıştım. Ama (büyük ölçüde uydurulmuş) versiyonumu korkunç şekilde gerçekçi ve romantizmden yoksun kılma gibi büyük bir hata yaptım. Ortaya çıkmakta bariz bir şekilde başarısız kaldı; kimseye beğensin diye göstermedim. O zamanlar bunun benim geçmişimle gerçek ilgisini göremediğim gibi, neredeyse her İngiliz'in hayatı boyunca kafasında taşıdığı, İsa hikâyesi dışında bu belki de tek arketipik ulusal miti niçin öğleden sonra TV dizileri ve kahvaltı tahıl gevreği paketlerinin yüzleri, bu âlemin Walt Disney'leri ve Errol Flynn'ları için bir konu haline getirdiğimizi de göremedim. Saklanmaya dayalı bir mittir bu ve dolayısıyla bizler bunun gerçek önemini ilk kez türküsü söylenip de halk ağzında söylenceye dönüşerek varolmaya başladığından beri hep gizledik; gerçi bunun tek bir insanın değil tüm bir halkın kafasından çıkarak yaratılması bile asıl oyunu ifşa ediyor. O kadar derin bir anlamı var ki, İngiliz olmanın sonsuz bir kamuflaje, aşağı görmeye, küçültmeye, şaka yollu bir alaya gereksinim duymak olmadığını düşünmek olanaksız... çağdaş yetişkinler için değil, ebedi çocuklar için.

Ayrıca bu, bazı İngiliz ve Amerikalı romancıların yaptığı, ilk paragrafımdaki Yaratıcıyla kurulan son moda benzetmelerden çok genel sanatsal yaşantıyla ilgili bir şey. Bir Tanrı varsa, o erkek ya da dişi (ya da şey) Tanrı, tek tek düşüncelerde ya da duygularda haklı olarak öncelik verilen –acı, eşitlik, adalet ve bunun gibi– bir sürü şeye karşı son derece soğuk ve ilgisiz olsa gerek. Sürdürülebilir tek Tanrısal benzetme, yapıtını sadece tesadüfi prensiplerle düzenleyen, yani hiç düzenlemeyen tama-

men raslantısal bir sanatçıyla yapılandır... ve bu hipotetik Tanrı da anlaşılan öylesine sınırsız bir şekilde karmaşıklaşan bir zar atıyor ki, bu benzetmenin hiçbir anlamı yok.

Sıradan bir yazarın, eserinde, en azından, bitmiş metinde yok etmeye çalıştığı şeylerden biri kesinlikle rasgeleliktir. Yazar daima hesaplar, planlar ve büyük soru işaretinin ilgisiz olduğu ve her şeyin tesadüfe kaldığı yerlerle uğraşır; ve yazarın yarattığı son, yani onun gözden geçirilmiş ürünü tasarı yönünden, bir makine parçası ya da bir mimarın dizayn ettiği bina gibi sabit ve önceden belirlenmiş bir şeydir. Yazar *ex nihilo** değil, önceden varolan bellek stokundan ve yaşantılarından yaratmaktadır; yani hiç olmamış ya da hatta hiç olmayacak yahut asla olamayacak bir şeyi yazarken bile yaptığı şey aslında bir yeniden düzenleme ya da çıkarsamadır.

Çok daha önemli bir şeyse, halihazırdaki dünyadan başka, düşsel dünyalar yaratmak arzusudur; teologların Tanrısının şahsen ilgilenmez görüldüğü diğer bir mesele yani. Bu arzuyla ya da gereksinimle, en azından benim yaşantımda daima, hem dinsel hem askersel anlamda çekilme nosyonu arasında güçlü bir bağ var; gizli yer nosyonu da bir kaledir. Ve benim için, Robin Hood –yahut orman– mitinin salt bir halk özleminin toplumsal anlamda simgeleştirilmesinden, İngiliz düş gücünün dominant bir ruhsal özelliğinin, temel bir davranış tarzının, (bizzat dildeki bazı önemli sesli harf kaymalarının benzeri) arketipik bir *hareketinin* yüceltilmesine dönüştüğü yer burasıdır.

Ben bunu yine babamın yardımıyla, çok değişik bir şekilde açıklayabilirim. Babamın 1830’ların Oxford Hareketi’ne karşı (İhtilaf’ta** olduğu gibi, sempatiden ötürü değil, tasvip etmemekten ötürü) diğer bir yan teolojik ilgisi vardı; ve hatırlıyorum, Keble ve Newman ve Roma’yla flört eden diğerlerine özellikle kara bir leke sürülmüştü ve nedeni de bunların muhalif fikirlerinin, çekiniklik teorilerinin çok tuhaf ve çok İngilizvari kısmıydı: İç dinsel sırların ve duyguların bayağı dünyadan gizlenmesi gereksinimi. Babama göre bu, özündeki Roma cizvitliğini gösteriyordu; ama bu fikir, “gösteri”den ve “şevk”ten

* Hiç yoktan. (ç.n.)

** Dissent; Anglikan Kilisesi doktrinini reddetme hareketi. (ç.n.)

böylesine nefret eden, yani çok daha gündelik meselelerde bile, böylesine hoşlanmadığını savunduğu teorisinin tam bir timsali gibi davranan bir adamdan geldiği için, inandırıcı değildi. Babam hariciler tarafından yanıltılmış ve resmen, Oxford Hareketi'nin esasında ne kadar İngilizvari olduğunu görememişti.

Ben bu çekilmeyi (ya da çekinikliği) oyun yazarken çok daha güçlü bir şekilde yaşadım ama bazı ilk senaryolarımda da devam etti; ve bu, yakın zamanda çalıştığım, başka kişilere ait temalarda çok müphem bir kavram hale gelmesine karşın, orada bile, konuyu ele alış tarzı kısmi, akıcı ve hâlâ şekil değiştirebilir kaldığı sürece varlığını koruyordu. Belki şikâyet ediyordum ama bunun birçok yönlerden en keyifli zaman olduğunu da biliyordum ve nedeni de özellikle bu çekilme, bu gizlilik yönüydü... bomboş bir adaya, yeni bir gezegene ayak basan ilk insan olduğunu hissedermiş gibi. Daha önce orada hiç kimse bulunmamış; sonunda dünyanın önüne serildiğinde ne kadar köhne bir yer çıksa da.

Yıllar önce, Avrupa edebiyatında yazarın kendini ifşa ettiği yapıtların en büyüleyicilerinden birinin İngilizce çevirisine rastladım; o tuhaf Fransız Restif de la Bretonne'nin başyapıtı, romantik biyografisi *Monsieur Nicolas*. Kitabın ilk bölümünde yazarın 1740'larda, uzak bir Burgonya köyünde yaşadığı çocukluğunu betimlediği bir pasaj var; ilk okuduğumda beni büyüledi ve o günden beridir bana bu iç çekilmenin damgasını vurdu ve anahtarını verdi.

Yazar anlatıyor; babası bir gün her zamanki çobanını bulaamayınca onun ailenin sürüsünü gütmesine izin vermiş ve çocuk sürüyü götürürken, köyün ardındaki dağların arasında gizli bir vadiye rastlamış. Daha önce kimsenin böyle bir yerden söz ettiğini duymamış; orası mucizevi bir şekilde bereketli, yeşil, gizli bir yermiş ve bir sürü kuşla ve hayvanla doluymuş... bir tavşan, bir karaca ve çiftleşen bir çift yabandomuzu. Hayatında ilk kez gördüğü bir ibibik uçarak gelmiş ve yabani bir balarmut ağacında karnını doyurmaya başlamış. Yazar buradaki hayvanların vadi dışındakilerden bir şekilde daha ehli ve büyülü olduğunu hissetmiş ve yasak bir yere girdiği duygusuna kapılmış. Fakat orası kafasında çabucak "onun" vadisi haline gelmiş; oraya

tekrar gelmiş, taşları dizerek küçük bir anıt yapmış, bir ateşte piknik yemeği pişirmiş ve hatta diğer genç erkek ve kız çobanlardan oluşan bir toplulukla gelip orasını kutsamış –bu da diğer bir büyüleyici pasaj– “insanın krallar, yasalar ve yasaklar karşısındaki durumunu” hissederek. Bölgeye has şiveden gelen bir sözcüğü kullanarak oraya *la bonne vaux*, bolluk vadisi, kutsal vadi adını vermiş.

Aslında Restif’in eseri, İngilizlerin kolayca Samuel Palmer’ın Shoreham’daki yıllarıyla özdeşleştireceği bir hayalin önceden sezilmiş çok tuhaf bir şekilde yakın bir benzeri; normal dünyanın dışında, çok özel ve kapalı, çok yeşil ve bereketli, esrarlı, tekinsiz ve hiç akıldan çıkmayan, aynı zamanda da tüm varlıklar için esrareniz ama derin bir eşitlik anlayışı anlamına gelen bir büyü hissinin hüküm sürdüğü bir yer. Edebiyatta ve sanatta tekrar tekrar, şu ya da bu şekilde yineleniyor elbette, Cennet Bahçesi ve Arden Ormanı’nın yüceliklerinden, 1930’larda James Hilton’un Shangri-la saçmalıklarına kadar. Ama belki benim Restif’in hayatını, düşünce ve duygularını (erotizmini, güçlü şu andalığını ve geçmişliliğini ve yine derinden etkileyen içgüdüsel sinematik bakışını) keşfetmem, dil engeline rağmen edebiyatın ve objektifin çok ötesine geçip de kayıp bir babayı, kayıp bir ağabeyi bulmaya dönüşen yaşantılardan biriydi; belki de *Monsieur Nicolas* esrareniz bir şekilde, Avrupa edebiyatındaki diğer büyük otobiyografilerin arasındaki gerçek yerini alamadığından Fransa dışında bir sır olarak kalıyor ve *la bonne vaux* da benim bu fenomen için gözde Quarles* amblemim oluyor.

Benim, mesleğime karşı tahammülümü yitirmemin açıklaması budur, kutsal vadi ve temsil ettiği her şey; ve ayrıca da sinemanın neden İngilizlere hiç tahammül edemediğinin, verdiğim daha önceki nedenden çok daha derin bir açıklamasıdır bu.

Film, her türlü yüzeysel görüntüsü yanıltıcı olan ve bugünden, yani kameradan kaçışa dayanan böylesine psikolojik bir sanatı gerçek kılacak bir kültür ortamı olamaz. Biz İngilizler için kamera, yani kamusal göz performansı yalanı davet eder.

* Francis Quarles (yak. 1592-1644) içinde gravür amblemler bulunan *Ambles* adlı şiir kitabıyla tanınan İngiliz şair. (ç.n.)

Biz bu görüntülerden komedimizde, mizahımızda toplumsal ve siyasi olarak bol bol yararlanırsınız; ama kişisel gerçekliğimiz için başka bir yere ve tüm sözcüklerin ötesine gideriz. Özeldeyse sadece gerçek benliğimizi ifşa etmeye çok dikkat ettiğimizden, okunan metnin “özel” biçimi bize, görünen manzaranın alenileştirilmesinden daha çok hitap ediyor olsa gerek. Üstelik basılı metin failine bir kaçış olanağı sağlar. Bu sadece bir iz, geçip gitmiş ve artık ormanın başka bir yerindeki bir hayvanın ayak izleridir; ve bu durumda da, dilin doğasından ötürü okurun aklında (yani diğer bir ormanda) dışarısından çok daha fazla iz kalır resim ve müzik gibi dıştan değerlendirilen gerçek sanatlarda olduğu gibi.

Bizim film yapma konusunda asıl “engel”imiz, gizlice düşündüğümüz, bir İngiliz’in gerçek bir resminin kameranın yakalayamadığı şeyleri ifade etmesi gerektiğidir... içsel benliğin dikkatten sürekli kaçışı, bir şeyi söyleyip başka bir şeyi düşünmenin sürekli fiili gerçekliği. Ya da bu önerme tersine çevrilebilir: İngilizlerle ilgili, başarılı bir şekilde filme çekilebilecek hiçbir roman onların gerçek bir resmi değildir. Ebedi engel, İngiliz ruhunun anlaşılmasız ve kaçıp kurtulan doğasının görsel temsile karşı derin soğukluğudur; ve bizim kendimizle ilgili iyi filmler yapamamamız ya da bir Bergman, bir Buñuel, bir Satyajit Ray kadar prestijli sanatçılar çıkaramamamız büyük ölçüde bundan kaynaklanır.

İçimde her halükârda, sinemayla ve çocuğu televizyonla daha derin ve pek yerel olmayan çatışmalar vardı. Her sanat, hitap ettiği kitlelerdekinin tek tek imgelemelerinin yerine geçen bir şeydir; ama bu ikisi artık o rolün ötesinde ve bir gasp etme konumundadır. Bunlar insanın doğasından gelen gücü çekip dışarıya sızdırır; sinsice kendi kurallarını, kendi bakış açılarını, kendi görüş sınırlarını empoze ederler; yakalayamadıkları şeyin varlığını yadsırlar. Sık sık tekrarlanan tüm yaşantılarda olduğu gibi, sonuçları hep örnekseldir ve benzerlik yoluyla, o an görülenin çok ötesini –aslında, özgür ve bağımsız bir düş gücünün önemli olduğu tüm yaşam alanlarını– etkilerler. Televizyonun çok konuşulan gelip geçiciliği bir teselli değildir; tek bir sigara kansere yol açmaz diye, sigara içmenin tehlikeli bir şey olmadığını iddia etmek gibi bir şeydir bu.

Kısacası, popüler sanatın ve anında demokrasinin yayıcıları olarak yere göğe sığdırılamayan meziyetlerine karşın ben uzun zamandır, bu dominant medyaların ikisinin durumunda da çürümüş bir şeyin kokusunu almaya başlamıştım; belki biraz, bir zamanlar Nazi Partisi hakkında kuşku duymaya başlayan, farz edelim ki sorumluluk sahibi bir Alman görevli gibi. Bu mekanizmada ve hizmetkârlarında, henüz kesin bir şekilde totaliter değilse de, uğursuz bir şekilde basmakalıplaştıran bir şeyler görmeye başlamıştım. Sinema da bir yerde televizyon gibi, çok önemli bir psikik fonksiyonu, yani kendi başına düşleme yeteneğini köreltiyordu. Ama kuşkusuz ki Nazilerden hoşlanmayan ama yine de ülkelerine ihaneti daha büyük bir suç olarak gören birçok Alman gibi ben de yıllarca kendimi bu duygulara karşı ve büyük ölçüde körleştirdim çünkü ben onların kurbanı değildim. En azından, yasadışıydı bu: Çünkü Dan uyuşturucuya dayanıklıydı ve bunun üretimine devam edebilirdi. Ama başka nedenler de bulmuştu.

Tüm Marksist eleştirmenlerin dediğine göre, bu dışsal gerçekten içsel fanteziye çekilme anti-sosyaldir ve esasen bencilliktir. Her sanatçı benim Oxford'daki eski odamın bir eşdeğerinde, sayısız aynayla yaşar; ve tıpkı bunun gibi, sinemadaki, onun iletişim sanatına has görünümlerdeki bir şey, yani yaratı periyodunun görece hızlılığı başlangıçta bana sağlıklı görünmüştü –bu endüstrinin çok sevdiği bir tabirle, mastürbasyonu bırakıp çiftleşmeye geçme gibi– ama bu aynı şey sonunda beni çekilmede, *la bonne vaux*'ta yaşadığım tek başına zevkten giderek yoksun bıraktı... ve belki de bunun telafisini başka çekilme biçimlerinde, Jane'in Caro'ya ima ettiği türden çekilmelerde aramama yol açtı.

Beni roman fikrine yönelten şeyin, bu sanat biçimine karşı içsel bir sevgiden daha ziyade bu olduğunu biliyordum. Bir okur olarak, tiyatro ve şiir benim için daima çok daha büyük anlam taşıyordu. Yani kurguda, çekilme konusunda çok daha büyük bir kapasite hissettim. Robin Hoodvari terimlerle, romanın içinde bir orman gördüm film senaryosunun seyrek ağaçlıklarından sonra... ve bir risk. Şimdi sinemada yaptığım çalışmaların büyük çoğu daha baştan garantiydi. Aşırı sıklıkla, para hep orada olmuştu, hep bir stüdyo talebi vardı; ve işlem

neredeyse otomatikti, zaman zaman takıldığı ve düş kırıklığı yarattığında bile hatta.

Robin Hood senaryosu sırasında, şimdi o zamanlar fark ettiğimden daha öngörülü olduğunu sezdiğim bir sekans yaşamıştım. Aksiyonla ve barbarlıkla dolu bölümlerin arasında gevşetici bir bölüm olarak bir yaz dönemi düşledim; ormandaki ağaçların altında yaşayanlar şişmanlıyor (*la bonne vau*x'un özü, geçiciliğidir) ve çetenin morali çözülüyordu; lirik ve idilik bir şey olarak başlayan olay yavaş yavaş ekşimeye başlıyor, *doğadaki* kanunsuzlar *doğadışı*, keyif düşkün ve tembel, ilk başta kurtulmak için ormana kaçtıkları dışardaki ayrıcalıklılar gibi, kendi tarzlarında ayrıcalıklı hale geliyordu. Anlaşılması zor bir şekilde, belki de Barney ve dünyasıyla ilgili duygularımın ardında yatan buydu... ve dolayısıyla da kendi dünyamın; ekşiyen, alışkanlığa dönüşmüş, amaca uygun kılınmış bir ayrıcalık. Bizler kendi yirminci yüzyıl Nottingham Şeriflerimize,* toplumumuza, dünyanın gidişine karşı nefretimizin sadece yan hatlara çekilmekten hoşnut olmaya dönüşmesine razı olmuştuk.

Senaryoda bu ataleti şiddetle, yani çeteden iki kişinin bir köylü kızının ırzına geçmesiyle çözmüştüm; sonra Robin Hood'un öfkesi ve kendine yönelik öfkesi geliyor, birincisi bu iki adamın asılması için acele bir girişimle, ikincisi de bunların affedilmesi ve kendisinin lider ve hareketin iradesi olarak nihai sorumluluğunu kabullenmesiyle ifade ediliyordu.

Ve şimdi, o sabah Londra'da, son yirmi dört saatin ve Caro'ya kafamdakilerle ilgili en azından o kısmi itirafın –aslında yapmaya niyetlenmediğim ama, yarı Caro'yu yatıştırmak, yarı da bu işi geri dönmesi biraz daha zor hale getirmek için çıkıveren bir itirafın– etkisiyle nasıl bir tuzağın içinde olduğumu görmeye başladım. Bu muhtemelen daha da geri çekilmeydi ve bundan, benim Robin Hood'u (o kullanışlı eylem adamını, kuklayı, uşağı... –en azından, sonradan Byron'dan daha bir anlayarak okuduğuma göre– o vicdanlı eşkıyayı) geri döndürdüğüm gibi geri dönebileceğimin hiçbir garantisi yoktu.

O sabah yazdığım bir not şöyle: *Göç etmeyi nasıl durduracağınızı unutan bir kuş gibi hep uçarken görülmesi gereken bir karakter. Sonra: Onu durduran nedir?*

* Robinhood'un en büyük karşıtı, zorba bir yönetici. (ç.n.)

Buradaki ironi, bütün sanatçıların, en azından yaratı sürecindeki teolojik ya da bilimsel kanıtlarla varılabilecek her tür ilk hedeften çok daha “Tanrısal” olmasıdır. Onlar genetik, çevresel ya da teknik yönden özgür değildir elbette; hangi yetenekleri, geçmişten ve bugünden hangi deneyimleri varsa onun içinde tutsaktırlar; ama bu sınırlı özgürlük bile yine de, düşünmüş şeylerden oluşan muazzam bir orman sayesinde, Batı toplumunun onlara bahsettiği, bu ormanda dolaşma izni sayesinde, belki mistikler ve deliler hariç diğer tüm insanların bulabileceğinden çok daha büyüktür. Tek gerçek budur ve kamuoyunun bu geri çekilişin nihai ürününe göstereceği kabulden büyük ölçüde bağımsızdır.

Ama zanaatkârla gerçek sanatçı arasındaki fark aynen, insanın neyi yapabileceğini bilmesiyle bilmemesi arasındaki farktır... ki bu uğraşlardan birinin güvenli, diğerininse başlangıçta daima tehlikeli olmasının nedeni budur. Geriye dönüp yapıtlarıma bir bakmak benim, yapıtlarımın büyük çoğunluğunda hangi kategoriye girdiğimi anlamama yeter; kötü bir güvenilirlik kokusu gelmesinin en büyük nedeni bunları benim (ve stüdyodaki üstlerimin) dünyanın neler duymak istediğini bilerek, çok daha küçük nedeni de benim kişisel ve kamusal gerçeklikle ilgili tüm bildiklerimin sonucu yazmış olmamdır. Benim aslının yerine koyduğum en zararlı çekilme bunun farkındalığından kaçış olmuştur. Kuşu hiç durmadan uçmaya zorlayan şey yere konma korkusuydu; yere gerçekten basmanın riski.

En kötü ayartısı geri dönmemek olan bakir doğa.

Modern romanda tercih ettiğim bir çizgi varsa, Henry James’le başlayan ve Virginia Woolf’tan geçerek Nabokov’a kadar gelendi; hepsi de kendi gruplarına, gizli toplumlarına has değişik kılıklarda, *la bonne vaux*’u ve oradan sürgün edilmeyi bilenler. Hepimiz böyle bir kişisel tercihin genel bir kriteri yansıttığını düşünmek isteriz fakat ayrıca bu daima, kısmen de kişisel başarısızlıktan doğar... bizde eksik olanı, yani eksik halimizde neyin özlemini çektiğimizi açık eder. O sabah bir not daha yazmışım.

Eğer bir yaşam büyük ölçüde gerçekten kaçışlardan ibaretse, düşlenenlerden kaçışla bir ilişkisi olsa gerek.

Ritüel

Dan'ın Güney Devon Vadisi'ne gerçek anlamda çekilmesini zorlaştırmakta her halükârda kararlı, daha sıradan bir sürü şey olduğu görülüyordu. Takip edilecek bir soruşturma ve cenaze vardı; Caro'yu dairedeki son günlerinde bırakıp gitmemesi gerektiği yolunda bir duygu... o kahvaltı psikanalizinin akşamında daha çok ve çok daha sevgi dolu konuşmuşlardı. Daire konusunda ikisi de tereddüt ediyordu ve sonunda, karara varmayı bir süre ertelemeyi seçtiler. Dan bu tereddüdün Caro açısından, Barney'le ilişkinin bir gün bitmesi gerektiğinin zımnen kabulünü simgeliyor olmasını diliyordu.

Son olarak da, Kitchener kemendini yazarın boynuna geçiren David Malevich vardı; ve şimdi bunu sıkmaya başlamıştı. Dan Oxford'dan döndüğünün ertesi gün New York'a telefon etmişti ama karşısına prodüktörün sekreteri çıktı ve kadın, kendisinin de onu aramak üzere olduğunu söyledi. Patronu kent dışındaydı ama birkaç gün içinde Londra'ya uçacaktı ve acilen onunla bir araya gelmek istiyordu. Bu "acilen" lafı Dan'ın vicdanına sap-

landı. Evle ve aileyle ilgili şeyler arasında bir sonuca varmaya çalışıyordu. Geçen gece Oxford'da içine doğan şeyin pek yanlışlığı olmadığı anlaşılmıştı. Fena halde ihtiyaç duyulan yeni fikirlerin en azından bir damlası vardı bari; ve içinden yarı yarıya hâlâ, keşke bu filmi hiç almasaydım diyorsa da filmin teknik sorunlarının bazıları yıldırııcıdan ziyade ilginç gibi gelmeye başlamıştı. Tekrar İngiltere'de olmak yaramıştı; Kaliforniya'dayken o nalet ihtiyar kahraman ona hep iki kat daha gerçekdışı gibi geliyordu.

Malevich, standart satirik Amerikalı prodüktör –etrafı telefonlar, memeler ve puro dumanlarıyla çevrili, dangalak gözlüklü kurbağalar– nosyonundan çok uzaktı. Uzun boylu, zayıf, moral bozucu bir şekilde fit ve neredeyse dazlaklığına rağmen elli beş yaşına göre genç görünümüyle bu işe pek uygun biri gibi bile durmuyordu. Bir zamanlar, istediği bir oyuncuyla arasındaki bir tartışmanın –fazladan yirmi bin dolarına– bir tenis maçıyla sonuca bağlanmasını kabul etmesiyle ünlenmiş, kendisinden çok daha genç rakibini üç sete karşı sıfır sonuçla yenmişti. Bu hikâyenin bir versiyonunda da, maçın sonunda ağa gitmiş ve o parayı, tenis dersi almak için harcanmak koşuluyla geri vermeyi teklif etmiş. Ama bundan kuşkuluyum. Cimriydi. Sigara da, içki de içmez, New England'lı iş insanları gibi ciddi giyinirdi. Pekâlâ, başarılı bir şirket avukatının ya da bir Wall Street bankerinin yerine geçebilirdi; bu iki mesleğe de sadece fiziksel ve terzisel olarak uygun olmakla kalmıyordu.

Dan'ın onun için yazdığı üçüncü senaryoydu bu ve Malevich'in onu zekice dinleyeceğini ve ters düştüklerinde de kişisel kaprislerini gayet iyi kontrol altında tutacağını biliyordu; ve yönetmenlerinin son taslaklar üzerinde doğaçlama yapmasına da göz yummazdı; ki bu da ona içlerinden en az birinin taktığı “Cengiz Han” lakabını kazandırmıştı. Dan Janée onun hakkında haksız bir şey söylemişti çünkü bir zamanlar Lévi-Strauss'un fikirleri hakkında konuşan oydu... ve aslında hiç de sıkıcı falan değildi. İş konuşurken mesleğin jargonunu kullanmaya yatkınsa da, konusunda çok şey okumuştı. Ambalajındaki, gösteri dünyasına has keskin bir zekâ ve becerinin altında romantik bir idealist, neredeyse bir hayalperest yatıyordu. Sinemaya Broadway'de başarılı bir emprezaryoluk döneminin ardından

gelmişti ve neredeyse her bağımsız tavrın korkunç bir kişisel hakaret gibi görüldüğü bir dünyada kendisi olarak kalmayı başarmıştı.

Senaryo aşamasından öteye götürmeyi hiç başaramadığı projeler yönünden bir iki felaket yaşamış ve bir zamanlar (Dan'ın ilk baştaki iki girişiminden birinin de dahil olduğu) yüksek bir başarısızlık oranı görmüştü; ama yıllardır, hangi yeni trendlerin –yahut eskiye geri dönüşlerin– seyirci çekeceği konusunda tahminleri büyük stüdyoların çoğundan epey daha ferasetli çıkmıştı. Birinde, bütün büyüklere teklif edip de başarısız kaldığı bir senaryoyu alıp Demir Perde gerisinde bir ortak yapım anlaşması yaptı; dünyayı sarsan bir film değildi ama, Hollywood'da bunu reddedenlerden birinin yıllık bütçesinin kallavi bir kısmını döktüğü pahalı bir zırvadan epey daha fazla hasılat getirdi. Bir iki yıl sonra Malevich onların dahili masraf-kazanç hesap dö-kümünün bir kopyasını (henüz gün yüzü görmemiş rakamları) bir şekilde ele geçirdi, hemen kendi bilançosunun bir kopyasıyla birlikte ciltlettirdi, sonra ilgili stüdyo şefine, yanında Florida'nın uzak bazı yerlerindeki huzurevlerinin broşürleriyle birlikte gönderdi. Kendisini geçerli bir neden olmadan reddeden herkese karşı saldırgan bir kin beslerdi.

Nell'le yaşadığı günlerdeki girişimlerinden beri hiç kalabalık kadrolu bir iş yapmayan Dan, Kitchener fikri ilk sunulduğunda gülmüştü. Ama prodüktör her zamanki yarı alaycı ve inatçı tarzıyla tezini savunmuştu ve teorisi, ABD'de Vietnam'a karşın, emperyalizm konusunda gizliden epey bir nostalji olduğuydu ve özellikle de başka birilerinin emperyalist amaçlar için uğ-raştığını görmek hoşlarına gidiyordu; sonra savaş konusu, kol-tukaltı kıllarından tutulup içeri sokulacak başka birtakım ünlü tarihsel figürler, siyasi entrikalar, egzotik yerler vardı. Kitchener hakkında çok şey okumuştı; Dan'ın o sırada bu ihtiyar hakkında bildikleriye bir kibrit kutusunun üstüne sığardı. Biraz kendini naza çekme gibi bir hata yaptı; o ancak eğer emperyalizmin saçmalığı gösterilirse ilgilenebilirdi ve dünya savaş emperyalizmi için asker toplayan bu meşhur parmağın* sonunda yol açtığı hoş bir ironi vardı. Malevich bu saygısız fikri dahiyane bir buluş

* Kitchener'ın Birinci Dünya Savaşı'nda, parmağını uzatarak "Vatan seni istiyor, orduya katıl" dediği ünlü militarist afişe gönderme. (ç.n.)

olarak gördü... Dan'a işte tam da bunun için gelmişti, paketin geri kalanını toparlamaya başlamadan önce sağlam bir senaryo istiyordu. Dan buna tav olmamıştı ve hâlâ nazlanıyordu.

Ama sonra kendisine gönderilen bir mektupta, geliştirme finansmanı ve ödenek konusunda bir sıkıntı olmadığı garantisi verildi eğer istediği buysa; gösteriş havucuna bir de altın eklenmişti. Bu da bir öğle yemeği gerektirdi. Ama bu arada Dan da ilk araştırmasını yapmış ve Kitchener'in ona bir dayanak noktası sağlayacak kadar tuhaf bir karakter olduğuna karar vermişti (Malevich'in daha önce değindiği gibi, bunun T. E. Lawrence'de bir sürü ilginç ön-yankısı vardı). Müthiş bir utangaçlıkla direşken bir megalomaninin acayip ve Dombeyvari* bir karışımının, ekmeğini hak eden her oyuncu için makbul, karmaşık bir role dönüştürülebileceğini biliyordu (ve bu karışım Dan'ın, kökeni Yugoslav Yahudisi olan Malevich'in neden, toplama kampını icat etmiş bu adama karşı böyle hiç akla gelmeyecek bir ilgi duyduğunu tahmin etmesine yardımcı olmuştu). Kitchener'in görünürde gerek normal gerek sapık hiçbir seks yaşamının olmamasında bile potansiyel bir olanak vardı.

Aslında ihtiyarın kendisi Dan için kesinlikle bir sorun olmamıştı; mesele sadece, işin içine girmesi gereken muazzam miktarda materyal, bütün o yerler ve olaylar, bütün o Gordon'lar, Botha'lar, Curzon'lar, Churchill'ler ve resmi geçide katılması gereken daha bir sürü kişiydi. İster münasip bir dramatik gelişirmeye, ister tarihsel gerçeklerle bir şeyler verilmeliydi ve Dan'ı en çok rahatsız eden de, düşürüldüğü hokkabazlık işiydi. Sonunda (boğulan birinin can yeleşine sarılması gibi) küçük bir normal numaraya razı olmuştu. Kitchener'ı kariyerinin ortasında ve coğrafi olarak merkezi bir odakta yakalamak istiyordu; ve sonra o noktadan geri dönüşler ve ileriye yolculuklarla onun tüm yaşamında dolaşacaktı. Yıllar önce, Andrea'yla beraber yaşarken Mısır'a gitmişti. Andrea kış mevsiminde hafif bir zatülcenp geçirmiş, çalışamaz olmuş, hem üzülmüş hem üzmüştü; kadın yolculuk yapabilir hale gelir gelmez Dan onu Nil'deki bir gemi gezisine götürdü. Birkaç gün Asvan'da kalmışlar ve orada, nehir üzerindeki adalardan birine hayran olmuşlardı:

* Charles Dickens'in *Dombey ve Oğlu* adlı romanındaki kendini beğenmiş, parasıyla övünen soğuk tüccar tipi. (ç.n.)

Kitchener'ın Adası. Dan orayı, egzotik ağaçlar ve çevreyi kuşatan çölün yanında sıvı yeşil bir huzurun, nehirden geçip giden felukkaların ötesinde çok net hatırlamıyordu fakat orası kan ve yıldırımlara, başka ülkelere, başka zamanlara yapılacak tüm sortiler için sakın bir rampa gibi geliyordu.

David'i, adam Londra'ya tam zamanında gelip de Connaught'ta karşı karşıya oturduğumuzda yeterince tanıyordum ve her şey yolunda gidiyormuş falan gibi yapmıyorduk. Sorunlarımı dinledi; çıkarılabileceğini düşündüğüm bir iki şey konusunda bana katıldı, bir başkasında, yani benim için çok zamana, David içinse masrafa mal olacağını bildiğim, 1894'te Hidiv'le kavga sahnesinde directti; hiç olmazsa kâğıt üzerinde bir görmek istiyordu. Bu konuda kazandıktan sonra devamında, Kitchener Adası'nı tüm tekerlek parmaklarının çıktığı bir merkez olarak kullanma fikrine övgüde bulundu. Orasını elimden geldiğince güzel bir şekilde betimledim; hikâyeye sağlayacağı avantajları anlattım.

"Hoşuma gitti Dan. Bunu bozmayacağız."

"Benzer bir ada bulmak çok zor değil. Tek mesele arkadaki çöl fonunu bulmak."

Beni süzdü ve başını sallayarak onayladı. "Belki bir daha düşünmemiz lazım, ha?"

"Bundan hiç hoşlanmıyorum. Bir yerlerde olsa gerek."

Elma suyundan bir yudum aldı, sonra birden bana bakıp gülümsedi. Onun aynı zamanda birinci sınıf bir kâğıt oyuncusu olduğunu da hatırlamam gerekirdi.

"Bunun yerine, benim gibi çok meşgul bir adam burada ne halt ediyor diye sorabilirsin."

"Sen zaten söylersin diye düşündüm." Başka bir proje için Roma'ya gidiyor olduğunu söylemişti.

"İlk önce Kahire'ye uçuyorum. Yarın."

"Deme sakın yani..."

"Gelmek ister misin?"

"Mısır'da çekim mi?"

Sırıttı. "İsraililer bile yapıyor bunu. Her zaman."

"Güzel gerçekten... biraz siyasi bir sorun yok mu?"

"Silahlı Yahudilerle dolarlı Yahudiler birbirinden farklı şeylerdir."

Para verir gibi bir hareket yaptı. “Ada senindir. Onların Washington elçiliğinin dediği bu... her şey.”

“Yani senin için sorun yok mu?”

Omuzlarını kaldırdı. “Yani birkaç briç oyunundan olurum.”

“Harika bir şey bu David.”

“Işık iyi diye duydum.”

“Kaliforniya kadar iyi. Hatta daha da iyi. Smog falan yok.”

“Hatta Asvan’da bir çeşit set de var. Stüdyolar, teknisyenler. İhtiyacımız olursa. Ekstraların sürüsüne bereket. Haftalığına. Develer bedava.” Yemek yemeye başladı yine ama dayanamayıp çatalıyla beni dürttü. “Sen hâlâ, iyi bir prodüktörü görünce tanıyamıyorsun.”

“Peki ya Kahire sahneleri? Suakin’dekiler?”

“Yarın yapabilir misin?”

Anthony’yle ilgili haberi söyledim.

“Çok kötü.” Bir an düşündü. “Benim sevdiğim tarz budur Dan. Elinden geldiğince çabucak at kendini oraya... güzel bir yolculuk olacak, değil mi? Ben Roma üzerinden dosdoğru New York’a döneceğim ama benim büro sen kimle buluşmak, neyi görmek istiyorsan sağlayacak sana. Onlar orda her şeyi ayarlayacak. Bizi bekliyorlar dört gözle.” Bir gözkapağı seyirdi. “Kızlar, kadınlar... aklına ne gelirse.”

“Sanırım sen Arapları Eskimolarla karıştırıyorsun.”

“Konuştuğum beyefendileri değil tabii.”

“Sevindim.”

“Yani keyfini çıkaralım.” Bifteğinin kalanını istemediğine karar verip arkasına yaslandı. “Jenny McNeil ne zaman dönüyor?”

“Üç dört hafta sonra. Uzatmazlarsa.”

“Kaçırma onu. Duyduğuma göre, hak ediyor.” Tereddüt ettiğimi gördü. “Değil mi?”

“Şu anda senaryoda geri kalmış durumdayım David. Bu işi iptal etmemem gerektiğinden emin değilim. Bu yoldan geçtim. Benim için gerektiği kadar.”

“Ve vaktinde teslim etmeyen yazarlara ne yaparım biliyorsun.”

“Aynen.”

Gülümsüyorduk. Yere baktı, sonra bana; daha ciddiydi. “Bunun gerçekten iyi bir şey olmasını istiyorum Dan. Süreyi siktir et. Birkaç hafta daha istiyorsan...” ellerini açtı. “İki hafta nasıl?”

“Bir girişeyim.”

“Londra bürosuna bildir hemen. Vizeleri halletsinler, bütün o kıvrır zıvrır işleri.”

“Tamam.”

Kollarını göğsünde kavuşturdu. “Şimdi yönetmenleri konuşalım. Bil bakalım geçen hafta kimle yemek yedim.”

Ama Dan taksiyle eve dönerken, gitmemesi gerektiğine karar verdi. Gerekli değildi; mesleğin bir ikramiyesiydi bu sadece; onun değil, nihai yönetmenin ve lokasyon yöneticisinin işiydi. Ayrıca, senaryoda David’in fark ettiğinden de fazla geri kalmış, daha yarısına bile varmamıştı ve sözleşmedeki sürenin yarısından azı kalmıştı. Üstelik bu, daha henüz yeniden girdiği yaşamlardan bir kaçış daha gibi bir şeydi: Sinema dünyasının en habis ve dayanıklı “ayrıcılık”larından birine, sözde her türlü normal görev, rutin, ekonomi ve öz-disiplin düşüncesinin üzerinde olma özgürlüğüne başvurmak. Ertesi sabah Caro’yu görüp de kız toplantı nasıl gitti diye sorduğunda bile bir şey söylemedi.

Bir gün sonra tekrar Oxford’daydı ve soruşturmaya girdi. Binddiği tren ancak ucu ucuna yetiştiğinden, dosdoğru, soruşturmanın yapıldığı mahkemeye gitti. Jane’le Rosamund oradaydı ve Andrew da o sabah arabayla gelmişti; Nell Andrew’nun hâlâ kabakulak geçiren oğlu ve varisine bakmak için evde kalmıştı. Bir iki sıra dolusu başkaları da vardı; gazeteci olduğu belli bir iki kişi, Dan’ın üniversiteden arkadaşlar ya da mesai arkadaşları olduğunu tahmin ettiği bir grup ama çoğu sırf meraktan gelmiş ilgisizlerdi. Tıbbi ve ölüm sonrası ayrıntılar yazıldı, Anthony’ye son bakan hemşire ifade verdi, o gece görevli koğuş rahibesi de; sonra Jane kibarca sorgulandı. Evet, çok şaşırmıştı, Anthony’nin dinsel inancına tamamen aykırıydı. Anthony hiç böyle bir şey yapmaktan söz etmemişti. Onunla bu konuyu genel olarak konuştuğunu hiç hatırlamıyordu. Anthony’yi strese sokacak ailevi ya da parasal bir sorun yoktu. Hastalığının prognozu kendisine sürekli ve tam olarak bildirilmişti, pek vakti

kalmadığının bilincindeydi... vesaire. Jane çok sakindi, sesi gayet düzgün çıkıyordu, özellikle de, yaşlı sorgu yargıcı, Anthony'nin "hayatına son vermek" için tam o günün akşamını seçmesinde onun bildiği herhangi bir özel neden olup olmadığını sorduğunda.

"Kesinlikle yok." Devam etti, "Ziyaretine gelmesini özellikle istediği eski bir arkadaşını -kız kardeşimin eski eşini- görmüştü. Bunu çok özlemle beklediğini biliyorum ve gerek eşimden gerekse sonradan Bay Martin'den öğrendiğim kadarıyla, bundan çok keyif aldığını da biliyorum."

"Siz bu buluşmada hazır bulunmadınız, değil mi?"

"Eşim, o koşullarda bencillik edip Bay Martin'i sadece kendi için isteyebilir mi diye sordu. İkisi çok yakın arkadaştı burada öğrenciyken, aynı üniversitede ve birbirlerini yıllardır görmemişlerdi."

Adam bu noktayı zorlamadı ama Dan onun bir şeyler yazdığını gördü; ve birden, bu işten çok kolay kurtulamayacağı yolunda, berbat bir sezgi hissetti. Bu sezgisi, kendisi Jane'in yerine geçince hemen sınanacaktı.

"Rahmetliyle neden yılarca görüşmediğinizi sorabilir miyim?"

"Bayan Mallory'nin kız kardeşinden boşandığım zamanlar epey bir kırgınlık olmuştu. Bunun suçlusu büyük oranda benim. Nedenini açıklamaya hazırım, konuyla ilgili olduğu kanısındaysanız."

"Ben sadece o akşamla ilgiliyim. Bir araya gelişiniz aslında bir barışmaydı diyebilir miyim?"

"Evet."

"Peki ruh hali beklendiği gibi miydi?"

"Tamamen."

"Başka şeyler de konuştunuz mu?"

"Bu yıllar süresince yaşadıklarımız. Öyle şeyler."

"İntihar sözü geçti mi, dolaylı da olsa?"

"Hayır, hiç. Hatta bir noktada bana takıldı, dünyanın durumu hakkında karamsar görüşlerimden ötürü."

"Peki onun -tıbbi durumundan kaynaklanacağı muhakkak olan dışında- herhangi bir endişesinin yahut üzüntüsünün sözü geçti mi?"

“Akademik çalışmasının değerinden biraz kuşkuluydu. Ama belli ölçüde bir kendini aşağılama daima onun karakterinde varolan bir özellikti. Onu ilk tanıdığımdan beri.”

Sorgu yargıcı buruk bir şekilde gülümsedi.

“Yani sizin görüşünüzce bu soruşturma için bir önemi yok, öyle mi?”

“Evet, eminim.”

“Siz ayrılırken hissettiğiniz, onun yapmaya niyetlendiğiyle ilgili herhangi bir şey var mı?”

“Hayır, hiçbir şey yok. Ertesi gün onu tekrar ziyarete geleceğimi söyledim. Bunu dört gözle beklediğini gayet açıkça belli etti.”

“Geriye dönüp baktığınızda, bu kararı sizinle görüşmesinin öncesinde vermiş olduğu izlenimi aldınız mı? Ya da bir neden ötürü, sonrasında?” Cevaplamam için sustu. “Başka bir deyişle bu, önceden tasarlanmış bir şey miydi yoksa hemen o anda mı yapıldı?”

“Bizim buluşmamızın gösterdiğine göre, ikincisi. Ama sanırım onun doğasına –ve mesleğine– daha uygun olanı, önceden tasarlayarak yapmaktır.”

“Yani siz, onun kararının bu ailesel barışma toplantısından önce verilmiş olduğunu –ve daha doğrusu, bu buluşma mutlu bir şekilde sonlandıktan sonra da, önceki kararı engelleyen bir şeyin kalmadığını– söylüyorsunuz, varsayıyorsunuz, öyle mi?”

“Bunu daha akla yakın buluyorum.”

“Aranızdaki kırılganlık konusunda kendisine düşen hata oranında bir kefaret hissediyor muydu? Sanırım onun isteği üzerine Amerika’dan geldiniz, değil mi?”

“Cevabım evet. Her iki sorunuza da.”

“Ama bunu size –belki kimsenin fark edemeyeceği kadar önemli– son bir vicdan borcunun ödenmesi olarak açıklamadı, değil mi?”

“Bu işin bu kadar uzamasına çok üzülmüştü. Ben de öyle.”

“Ama kesin bir dille –artık huzur içinde gidebilirim diye bir şey– söylenmedi, değil mi?”

“Kesinlikle hayır.”

“Ya da bir şekilde ima edildi mi?”

“Bu konuda en ufak bir kuşku olsaydı Bayan Mallory’yi hastaneden ayrılmamızdan önce muhakkak uyarırdım.”

Adam durakladı. “Bu buluşmanın niçin daha önce düzenlenmediğini pek anlayamadım.”

“Sanırım ben Amerika’da olduğum içindir.” Bir şey söylemesine fırsat kalmadan hemen devam ettim. “Bir araya geldiğimizde, keşke bunu bu kadar geç... onun hastalık dönemine bırakmasaydık dedim. Onun ne söylediğini tam hatırlamıyorum ama sanırım, beni kendi kişisel trajedisıyla üzmememe gibi çok nazik ama son derece gereksiz bir düşünce yakın zamanlara kadar aşılamamış.”

“O zaman da anlaşılan, bu onun kafasında epey bir önem kazanmış, öyle mi?”

“Evet.”

“O, aranızdaki bu tatsız ilişkinin suçunu gerektiğinden fazla bir oranda üstlenmiş gibi geliyor muydu?”

“Ben boşanma olayında sadece yasal yönden değil ahlaksal yönden de suçlu taraftım. Asıl savaş nedeni, boşanmayla ilgili olaylar üzerine yazdığım ama bunda rol alan gerçek kişilerin kötü bir şekilde hicvedildiği bir oyundu.”

Sorgu yargıcı gülümsedi.

“Açık sözlülüğünüz saygı uyandırıyor. Ama benim sorumun cevabı değil.”

“Affedersiniz. Bence o, olanlardan ötürü kendine bir suç yükleyerek aşırı hassasiyet gösteriyordu.”

“Kendini nerede hatalı gördüğünü sorabilir miyim?”

“Benim günahlarımı affetmemekte mi?”

“Yani bir merhametsizlik mi?”

“Bu işi çok zora soktuğu kanısındaydı.”

“Ve haksız yere de olsa, kendini suçluyordu, öyle mi? Ne kadar ciddi bir şekilde?”

“Yanlış bir izlenim vermek istemiyorum. Bütün bunlar gayet neşeli bir şekilde konuşuldu. Mizah hiç eksik değildi. Daha ziyade, geçmişteki hatalarına gülen iki insan gibi.”

“Fakat o, özellikle de dini inancı düşünülecek olursa, bu meseleye dıştan görünen tavrının düşündürdüğünden daha ciddi bakmış olamaz mı?”

“Onun intiharının bir çeşit kefaret ya da kendi kendine verilmiş bir ceza anlamına geldiğine inanmak zor geliyor bana. Konuşmamız süresince davranışları tamamen mantıklıydı.

Hatta birkaç komik hikâye bile anlattı. Onu duygusal ve psikolojik olarak, hatırladığım haline göre pek fazla değişmiş bulmadım.”

“Yani siz sonuç olarak, onun bu yarayı daha önce iyileştirmedığı için kendinde bulduğu suç önemsiz bir faktör olabileceğinden, asıl sebep olamaz diyorsunuz, öyle mi?”

“Benim kanımca. Ve Bayan Mallory’nin de benimle aynı görüşte olduğunu biliyorum. Bu ihtimali elbette konuştuk.”

Sorgu yargıcı notlarına baktı yine. Dan, adamın tam gerçeğe ulaşmadığını bildiğini ve daha derin eşelemeye yarı eğilimli olduğunu düşündü. Ama sorgu yargıcı sonunda başını sallayarak onayladı. Dan kürsüden inebilirdi. Hemen sonrasında da duruşma bitti.

Dan gidip hepsiyle beraber öğle yemeği yedi ve Jane’in diğer iki çocuğu, Anne ve Paul’la tanıştı. Anne, ablasına çok benziyordu; ama Dan Paul’la hiçbir ilerleme sağlayamadı ve tek tesellisi, Andrew’nun o çocuğu neşelendirmek için hiçbir girişiminin onunkinden pek başarılı olamamasıydı. Çocukta tuhaf bir şekilde çekinik ve suratsız, ilişkiye girmemeye kararlı bir hal vardı; sanki kısmen, babasının öcünü almaya kararlı bir Orestes,* kısmen de, bu aileden olmayı hiç istemeyen biriydi. O da yaşına göre çok uzun boyluydu, Anthony’nin çocuğuydu yine fakat onun açık tavırlılığından tümüyle yoksundu. İnsanların yüzü hariç her yere bakmaya hazırды sanki. Jane onu idare etmeye çalışıyordu ama Dan kadının yaşadığı sıkıntıyı hissetti.

Dan’ın Jane’le yalnız konuşma şansı yoktu fakat Andrew bir hafta sonu Compton’da bir aile toplantısı düzenlemeye karar vermişti ve gelecek ama bir sonraki hafta sonunu teklif etti çünkü o gün zaten cumaydı. Anne Floransa’ya dönecekti, Roz gelebileceğinden emin değildi ama Dan kendisine uygun olduğunu ve inşallah Caro için de uygun olacağını söyledi. Sonra Jane’in ertesi pazartesi günü Paul’u Dartington’a geri götürmek istediği anlaşıldı; ve Dan organizasyon işine katıldı. Caro’yla ikisi arabayla Oxford’da gelecek, onları Compton’a götüreceklerdi. Sonra da Dan ikisini Devon’a götürecekti. Jane’le oğlu pazar gecesini çiftlikte geçirebilir, sonra Jane ne zaman isterse trenle

* Yunan mitolojisinde Agamemnon’la Clytemnestra’nın oğlu; kız kardeşi Electra’nın teşvikiyle annesini ve âşığı Aegisthus’u öldürerek babasının öcünü alır. (ç.n.)

evine dönebilirdi. Dan, Jane'in bunu reddetmek eğiliminde olduğunu, Paul'a gizliden destek olmak istediğini hissetti –çocuk omuzlarını kaldırıp “Fark etmez” dedi sanki istemiyormuş gibi– ama Dan Rosamund'da daha iyi bir müttefik buldu. O yemekte kıza daha da bir ısınmaya başlamıştı; Jane biraz kapalı, kaçamaklı tavır alırken kızda gayet olumlu bir hava vardı. Andrew kızla Germaine Greer konusunda dalga geçmeye başladı ve kızın açıksözlülüğü Dan'ın hoşuna gitti. Kızda Jenny'nin görüntüsü yoktu ama bunun dışında bütün nitelikleri benziyordu. Dan'ı yine istasyona götürdü ve bu kez, çok yakında bir gün Londra'da bir akşam birlikte yemek yemeye söz verdi.

Soruşturmanın ertesi günü Jenny'nin “ilk katkı”sı geldi. Dan'a bir şoke oldu bu; ve nedeni, Jenny'nin yazdığı şeylerin bir bakıma Dan'ın bir eleştirisi olmasından ziyade, mesafeli tarzı, sert, biraz fazla sert nesnelliği, “sen ve ben”in “onlar” haline gelmesiydi. Jenny'nin böylesine dürüstçe yazabilmesi pek o kadar büyük bir şok değildi çünkü Dan daha önce onun memlekete yazdığı mektuplardan birini, göndermeden önce, onun haberi olmadan okumuştı. Mektup Los Angeles ve filmle ilgiliydi, oyuncu bir kadın arkadaşını neşelendirmek için yazılmıştı ama Dan orada da hafiften bir yabancılığı, tanımadığı bir insanın açığa çıktığını hissetmişti.

Aşk çok tuhaf bir şeydir; zamanın başlangıcından beri hep, sevgilileri birbirine yaklaştıracakları yanılsamasıyla yürütülür; ki her türlü fiziksel ve psikolojik yönden yaklaştırır elbette. Fakat aynı zamanda da epeyi körlemesine bazı varsayımlara, yani ilk tutkulu dönemde, sevilenin mizacının ebediyen gerçek ve doğru bir mizaç olduğu yolunda, birincil önemde bir fanteziye dayanır. Ama bu dönem, karşılıklı yanılsamaların son derece duyarlı bir dengesidir ve dışları birbirine öylesine hassas bir şekilde geçmiş çarklardan oluşan bir sistemdir ki en ufak bir toz parçacığı –araya giren, o zamana dek bilinmeyen arzular, zevkler, karakter değişimleri, idilin içine giriveren yeni bir bilgi– tüm işleyişi bozabilir. Ben bunu biliyordum ve bunu bazı bitkilerde bilinen bir hastalığın belirtileri gibi gözlemeyi öğrenmiştim; Jenny'yle ilişkimde bunun daha önceki bazı küçük olaylarda da gerçekleştiğini gördüm. Kız benim babamın rahip olduğunu

öğrenince on dakika süresince zaman durdu; ama bu durum beni birazcık komik hale getirdi ve Jenny beni bağışladı. Eritilen bu tehlikeli engeller toplama katıldı. Demek istediğim sadece, Jenny'nin yazdıklarının benim bir sabahımı felç ettiği, bazı haberler gibi. Tekrar konuştuğumuzda –tesadüfen o günün akşamıydı çünkü beni Kaliforniya'daki öğle yemeği paydosunda aramıştı– toparlanmıştım ama bunu kabullenmeye tam hazır da değildim.

“Geldi mi?”

“Evet.”

“Küs değiliz, değil mi?”

“Pek değiliz.”

“Dan.”

“Evet Jenny.”

“Ee, bir şeyler söyle.”

“Bunu yapabileceğini bilmediğimi pek söyleyemem.”

“Sen gücünmişin.”

“Sadece, bu kadar dürüst olabildiğin için biraz afalladım işte.”

“O sen değilsin ki. Bir karakter için bir fikir sadece.”

“Yalancı.”

“Bugün iki kez repliğimi unuttum. Seni düşünmekten. Keşke hiç göndermeseydim onu.”

“Çok güzel yazıyorsun.”

“İnşallah onu yakmıştır dedim içimden. Böyle bir şey hiç olmamış gibi davranır.”

“Mümkün değil.”

Bir sessizlik oldu.

“Seni çok özlediğim içindi. Senin yerine kâğıtla konuştum. Hepsi bu.”

“Ama daha daha.”

“Seni niye bu kadar çok özlediğimi sormuyorsun.”

“Söyle.”

“O rolü almaya karar verdim. Evet dedim.”

“İyi. Al demiştin ben de sana.”

“Şimdi gemileri yakmış gibi hissediyorum kendimi. Senin pis işini senin yerine yapıyorum.”

“Salaklaşma.”

Kız bir an bir şey söylemedi. “Daha daha konuşmayı kimden öğrendim biliyorsun.”

“Öğretmen kendisine ders verildiğini hissediyor o zaman. Mesleki kıskançlık.” Yine bir suskunluk oldu; onun morali bozuk bir şekilde nefes alışını duyuyordum neredeyse. “Ve ödö kopuyor eğer incinmiş gibi görünmezse sen ona başka bir şey göndermezsin diye.” Kız yine bir şey söylemedi. “Bu işi burada bırakamazsın.”

“Bunun nasıl bir duygu verdiğini sana anlatma çabasıydı bu. İlk başta.”

“Nasıl bir duygu verdiği çok ilgimi çekiyor.”

“Sen çok yakında, uydu aracılığıyla boğulan ilk adam olacaktımsın gibi geliyor bana.”

Bir beş dakika daha böyle devam ettik ama sonunda ben ona, onun bana güvenmekten ziyade benim tarafımdan kızdırıldığını anlatırken, onun bana bunu asla göstermeme kararlılığıysa –“başka bir şeyi daha yazsaydım”– aynı şiddetini koruyordu. Konuşmanın sonunda ben affedilecek... yahut affedilmeyecek kişi haline gelmiştim. Ben “kitaplarla çevrili çalışma odamda” neşeli bir akşam geçirirken onun bir öğleden sonrasını Hıyar’la yatakta çıplak halde geçireceği hatırlatıldı bana. Öyle bir sahne için ve bir de benim (elbette Jenny’nin o rolü almasından çok önce) yazdığım, tutkuludan ziyade komik bir sevişme sonrası sahnesi için bazı kadın oyuncular kadar rahatsızlık hissetmiyordu. Bunu dört gözle beklemediğini biliyordum ama beni büyük ölçüde bunun için, yani bana yazdığı şeyler için olduğu kadar, biraz da cesaret toplamak için aradığını fark etmeme fırsat kalmadan konuşmayı bitirmişti. Ertesi sabah erken kalkıp onu eve, Kulübe’ye döndüğü zaman aradım. Sahne pek kötü geçmemişti, çok fazla kez çekim yapılmamıştı ve barıştık; ben gerçekten incinmemiş ve yazacaklarını okumak istiyormuş gibi davrandım.

Cenazelerden hiçbir zaman pek hoşlanmazdım ve nedeni belki de, babamın tuhaflıklarından birinin, kendisi köyde en ufak bir mevkiye sahip birinin cenaze törenini yaparken bile benle Millie Halanın hazır bulunmasını istemesiydi ve ben o bir sürü uğursuz şeyin arasında hep sonuna kadar oturdum.

Anthony'nin cenazesinde de fikrimi değiştirecek bir neden yoktu. Cenaze ritüelinin Katolik versiyonu hafiften değişikti ve merhumun fakülteadaki arkadaşlarından birinin hocavari ve hoş bir kısa övgü konuşması vardı. Bu cenazeye beklediğimden epey az bir kalabalık gelmişti. Ama daha sonra Jane, insanları gelmekten vazgeçmeye teşvik ettiğini söyledi. Ve defnetmeden sonraki, orta sınıfa has anma toplantısı girişiminde yine de onun oturma odasını fazlasıyla dolduracak bir kalabalık vardı.

Jane'le o gün pek konuşamadım fakat onu seyrettim. Soruşturmadakinden daha gergin görünüyordu ve nedeni belki de, artık ötesinde olduğunu iddia ettiği türden bir rolü oynamak zorunda kalmasıydı; bir sürü nazik soru, başsağlığı dileklerine gülümsemeler, nazik sohbetler. Cenaze töreni ve defin sırasında üzerinde siyah bir manto vardı ama bunun altına köylümsü ama şık kahverengi-beyaz bir elbise giyecek, oltutaşından bir gerdanlık takacak kadar isyankar davranmıştı; ve bu durumla birlikte, geri döndüğümüzde pek o kadar yakın olmadığı konuklara karşı takındığı neşeli bir hal onun nedense kırılğan ve soğuk görünmesine yol açıyordu. Kıyafeti geleneklere karşı ancak küçük bir saygısızlıktı ama vardı.

Mezarlıkta, küller küllere, toprak toprağı, tabut mezara indirilirken ona bir bakmıştım. Ağlamadığı fark ediliyordu ve Paul'un elini tutuyordu. İki kızın ve benle Nell'in arasında duran Caro'nun, hatta Nell'in bile çok etkilendiğı belliydi; ama Jane'in yüzü, başını öne eğmesinden birkaç saniye öncesinde neredeyse kayıtsızdı, Oxford'da ilk akşamımızdaki o gömülü gücenikliğin bir gölgesi idi sanki. Sanırım böyle durumlarda herkes farkında olmadan dula bir göz atar, yani bakan sadece ben değildim. Orada da herkese ilan edilen bir şey vardı. Harvard'daki adamı, onun Jane'in şimdi dönüştüğü zor kadınla nasıl baş edeceğini bilip bilmediğini düşündüm. Adamın orada olmadığını biliyordum, mezarlıkta toplanmadan önce Roz'la konuşmayı başarmıştım ve anma toplantısında annesinin maskesini dürtmeye çalıştım bardaklarımızı yeniden doldurmaya geldiğinde. Caro'yla ve Anthony'nin yaşlı bir teyzesiyle beraber ayakta duruyordum.

“İyi misin Jane?”

“Evet, iyiyim. Bu kadarcığına dayanabilirim.” Dönüp arkasına, Anthony’nin Katolik ahbablarından, bazıları üniformalı bir gruba göz attı ve suratını ekşitti. “Sanırım sen iyi bir de-sanktifikasyon* ritüeli bilmiyorsun, değil mi?”

“Gülmek işe yarayabilir.”

“Sahi mi?”

Ama sonra yürüyüp gitti sanki ne kadar geleneksel göründüğüne hiç aldırmyormuş gibi.

Compton’daki hafta sonu toplantımızdan önce Roz’u akşam yemeğine götürdüm. Anthony’nin söylediği ama yalnızken aktarmayı tercih ettiğim şeyler olduğunu söyler söylemez meraklı hale gelen Caro’yu biraz incitmek anlamına geliyordu bu; fakat onu bir akşam benimle bir antika mücevher dükkânında Roz’un beğeneceğini düşündüğü bir şeyler bulmak için bir saat dolaştırarak yumuşattım; benim içinse, onu yıllardır doğum günü hediyesinden yoksun bırakmanın kefaretiydi bu. Sonunda gümüş üzerine yosun renkli akik bir kolye bulduk ve Caro da gözüne takılan daha küçük bir şeyle çıktı (onları yenemiyorsan satın al).

Roz hediyesini beğendi, böyle bir şeyi kesinlikle beklemiyordu ve hemen boynundaki boncuklu kolyeyi çıkarıp onu taktı. Akşam güzel geçti. Onun gerek iş gerek özel yaşamını dinledim biraz; sonra geçmişe götürdüm onu. İlk başta niyetlendiğimden çok daha ayrıntılı şeyler anlattım fakat annesiyle benim dostluk dışında bir şey yaşadığımız yolunda en ufak bir ima verecek şeyleri bile gizledim. Oyun konusunda suçu tamamen üstlendim, yanlış güdülerimi açıklamaya çalıştım ve annesiyle babasının tepkilerini mümkün olabilecek tek şey olarak gördüğümü kesin bir dille söyledim. Bunların birazını Jane’le konuşmuşlardı anlaşılan; Jane bir zamanlar benim hakkımda ona, benim asla Nell’le evlenmemem gerektiğini ve hiçbir suçumun olmadığını söylemişti. Bir an bende, karşımdaki kıza birtakım itirafların eşğine gelmiş tuhaf bir Jane hissi uyandı.

“Nedenini söyledi mi sana?”

* Örneğin kilise gibi kutsal bir mekânın başka bir amaç için kullanılmadan önce kutsallığının kaldırılması ritüeli. (ç.n.)

Kız gülümsedi. “Ben sadece bir yeğenim. Ama Nell bana bile zaman zaman biraz fazla geliyor.”

“Nell değişti. Annenden çok daha fazla, sanırım.”

“Bu sadece onun sorunu. Jane’in. Değişim falan yok. Bu konuda söylenen her şeye karşı.”

“Bunları ciddiye almıyor musun?”

“Ancak görünce inanırım. Biliyorsun, onun Katolikliği. Altta bir yerlerde hâlâ bu var. Cenaze Ayını süresince burnunun dibinde kötü kokan bir şey varmış gibi durmak iyi, hoş, kargalar falan hakkında konuşmak. Ama derinlerde, o hâlâ orda. Tuhaf bir psikolojik tarzda. Hep o ‘günah ve suç’ mevzusu.”

“Ama farklı bir amentüye nakledilmiş halde, değil mi?”

“Bunu tartışıyoruz.”

“Peki kabul etmiyor mu?”

“Her zamanki geri çekilişlerinden birini yapıyor. Ben onun yaşadıklarını yaşamamışım, ben bilemezmişim. Vesaire.”

Kendi ruhumu açtıktan ya da buna benzer bir şey yaptıktan sonra Roz’u annesi ve babası hakkında konuşturmak zor değildi. Fakat aslında Anthony ve Jane’in bana söylemediği bir şey bulamadım... ya da tahmin ettiğim şeyi. Daha ziyade, bilinen gerçeklere yeni bir açıdan bakıştı bu; dramatik bir ironi. Roz’un, annesini hep önadıyla anmak fakat Anthony’dan daima “babam” diye söz etmek gibi, bazı şeyler ifşa eden bir alışkanlığı vardı ve o evin son yıllardaki durumunu yansıtıyordu sanki bu... bir erkeğe, dişileri tarafından karşı cephe oluşturulması gibi basit bir şey değil, erkek ve kadın akılları arasındaki, üzerinde konuşulmayan bir alandan oluşan mesafeydi. Jane’den duyduğum bir cümlenin çok benzerini tekrarlardı: Hiçbir zaman söylenmeyen çok şey vardı. Ve Roz’un Anthony’yi sevmemesinden değil, uzun ve kurallı bir replik dışında ona nasıl yaklaşacağını hiçbir zaman bilememesindendi bu, bazen “korkunçtu, sanki nerdeyse biz onun evlat edindiği çocuklarmışız da, bize ilgi göstermesi gerekiyormuş gibi”. Jane’le birlikte kiliseden uzaklaşmaları Anthony’yi düş kırıklığına uğrattı mı diye sordum.

“Şüphesiz. Ama hiç, bir zamanki gibi lafı edilmedi. Ben on altı yaşındaydım, neler hissettiğimi Jane biliyor... gezmeye gittik bir gün sırf babam ve ben, onun orkide gezintilerinden biri ve ben baklayı ağzımdan çıkardım... ve babam harikaydı. Kuşku-

lardan söz etti ve inançtan... biliyorsun, sanki bir felsefe problemiymiş gibi. Biraz daha çaba harcamamı istedi. Ama ben bir sonraki sönestrin sonunda hâlâ aynı kanıda olduğumu söyleyince hiç tartışmadı. Kesinlikle mantıklıydı, asla beni geri kazanmaya çalışmadı. Sanıyorum Anne'le de tümüyle vazgeçti... aynı şeyin olacağını kabullendi. Şimdi, bu konunun onu dayanılmaz bir şekilde soyutladığını görüyorum. Saçma bir şeydi, babam bizi hatta böyle bir sorunun varlığını sürekli hatırlamaktan korudu. Bu durumu bilmeyen Katolikler, yemeğe falan gelirlerdi ve durumdan habersizce bir şeylerden söz açarlardı, Katolik geyik muhabbeti yani. Ve babam onları taş gibi sustururdu." Kız durakladı, sonra "Onu son gördüğümde söz ettim bundan" dedi. "Yok olan inancımдан."

"Onu incitip incitmediğinden mi?"

"Bunun onu incitmesine üzüldüğümünden."

"Ne dedi?"

"Beni zorlamaya çalıştığı şey olmamı tercih ettiğini söyledi." Kızın yüzünden hafif bir titreme geçti ve yere baktı.

"Değiştirelim bu konuyu."

"Hayır." Başını salladı ve gülümseyerek bana baktı. "Ben... bu sadece... artık çok geç."

"O çok dürüsttü ve duygularında çok çekingendi Roz. Bu tehlikeli bir kombinasyon yani, sıradan fanilerle yüzleştğinde."

"Evet, biliyorum."

"Ve müstakbel üvey baban daha candan mı?"

"Ah, Peter iyidir. Çok parlak biri sözde ama hayattan keyif alıyor. Bir soytarı olmayı tercih edebilir aslında."

Biraz ondan söz etti bana. Kuzeyliymiş, Tyneside'lı, bir tersane işçisinin oğlu "ama hayatta tahmin edemezdin"; Oxford'da büyük bir burs sahibi, Anthony'nin öğrencisi, asla geriye bakmamış. İlk evliliğinden iki çocuğu varmış, boşanmada suç ondaymış, kendini o zamanlar çapkın bir adam olarak görüyormuş. Kız onun eski öğrencilerinden biriymiş ve skandal gibi bir şey olmuş.

"O kızla niçin evlenmedi?"

"Açıkçası pek bilmiyorum. Jane evlenmek istediğini söylüyor ama bir şeyler ters gitmiş. Eski karısı korkunç bir baş belasıdır, hemen bir köşe ilerimizde oturuyor hâlâ."

“Evet, duydum.”

Neşeli bir şekilde takıldı bana. “Bakıyorum o gece müthiş bir sürü şey duymuşsun.”

“Gestapo benimle gurur duyardı.”

“İlerleme kaydetmene bayağı şaşırdım.”

Gözlerimi ondan kaçırıp yere baktım.

“Baban bana bir çeşit görev verdi Roz. Peter’i bilmiyordu tabii, bu durum beni kurtarıyor ama benden kırıngnlığı düzeltmemi istedi. Ve ben bunu yapmayı çok istiyorum. Sırf o bunu istedi diye değil. Hepinizle. Eğer yararı olacaksa.”

“Bence oldu bile. Biz de konuştuk Jane’le. O gün seni istasyona bıraktıktan sonra.”

“Jane onu çok şey söylemeye zorladığımı düşünmüyordur inşallah.”

Kız gülümsedi. “Ona göre, o seni çok şey dinlemeye zorlamış.”

“En azından, iyi bir arabulucumuz var.”

Kız oltutaşı gerdanlığına dokundu. “Şimdi de çok yüzünüzce rüşvet aldı.”

Paul’dan konuştuk sonra ve başka şeylerden. Roz’un sonraki cumartesi günü çalışması gerekiyordu ve bizimle Compton’a gelme fikrinden vazgeçmek zorundaydı. Ama baharda, o zamanki erkek arkadaşıyla Thorncombe’ye geleceğine söz verdi. Sadece, bir enişteyi sevindirmek için yapılan bir hayır işi falan değildi bu. Aile yörüngesine yeniden girişimin ardından, Thorncombe’nin bir zamanlar, ben orayı satın almadan çok önceki ruhuyla ilgili belli belirsiz bazı şeyler hatırlamaya başlamıştım; aslında, orayı niçin aldığımı... hayaletler satın alınabilirse. Fakat onlar şimdilik beklemeliydi.

Caro cuma öğleden sonrası için izin koparmıştı ve öğle yemeğinden hemen sonra yola çıktık; onun Mini'siyle değil benim Volvo'yla. Ben ona hafta sonunun kapatıldığını söyleyince –vicdanını benim yanı sıra annesine de uydurması gerekeceğinden– birazcık tereddüt etmişti ama hepsi bundan ibaretti. Cenazeye, bir noktada bu işin yapılması gerektiği anlayışıyla gitmiştik aslında. Ama gardını alan kişi iş oraya geldiğinde ürktü ve bundan ötürü pek suçlayamazdım onu. Bunun ne yeri ne de zamanı değildi ve Oxford'lu bir sürü yüzün görüntüsü sayesinde, eve döndüğümüzde Nell'de heyecanlı bir sosyalleşme havası vardı. Londra'ya dönerken kendimi yine, annesini kızına karşı savunmak gibi, hiç alışık olmadığım –ve hiç inandırıcı olmayan– bir rolde bulmuştum. Ben uzun yıllardır, şimdiki gibi daha cana yakın olduğum durumu yaşama şansı olmayan, yitirmiş biriydim.

Caro Oxford'a ikinci yolculukta neşeli olmaya biraz fazla kararlıydı; gerçi ben söyleyecek olsam hiç hoşuna gitmezdi ama,

annesinin ona karşı endişesinin bunda bir payı vardı. İçinde bir gerginliği gizliyordu şeffaf bir şekilde: Nell Barney gerçeğiyle karşılaşacak, ben de Compton'la karşılaşacaktım. Sanki tümüyle yabancı kişilerin arasına girecekmişim gibi, beni *Taşra Yaşamı*'nın nasıl olduğu konusunda bir kez daha uyarmaya başladı; ben "iyi" davranmalıyım bütün o...

Son günlerde, sanki sözsüz anlaşmışız gibi, Barney'den söz etmeyi tümüyle bırakmıştık. Caro iş çıkışı dışarda kaldığı günlerde de genellikle gece yarısından hemen sonra eve dönüyordu; fakat en az bir keresinde, tesadüfen uyanık olduğum bir gece saat üçü epey geçeye kadar kaldığını duydum. Ertesi sabah söyledi ama ben bir şey demedim. Caro sürekli yorgun görünüyordu aslında; ama ne kadar derinlemesine araştırsam da, mutsuz değildi. Bir hafta sonra yeni dairesine taşınacaktı ve Caro orada hiç olmazsa, şu anda paylaştıkları kim bilir kimin yatağından yahut evinden böyle uygunsuz saatlerde sıvışmaları bir daha yaşamayacak diye teselli buluyordum. Onun neden gece böyle eve dönmesi gerektiğini pek anlayamıyordum ama bu da yasak bir konuydu. Fakat öteki konularda birbirimizi daha iyi anlamaya başlamıştık. Ona Jenny'den, Abe'yle Mildred'den söz ettim; ve annesini neden Andrea için terk ettiğimi daha çok anlattım. Sonra, evde kaldığı bir akşam masamın üzerinde, gün boyu çalıştığım Kitchener senaryosundan kalmış karmakarışık, üzeri düzeltmelerle dolu kâğıtları gördü; bir şey söylemedi ama bir saat sonra yemekte birden, onları daktiloya çekmeye çalışabilir miyim diye sordu.

"Değmez. Son halinden çok uzak."

"Ben düşünmüştüm ki..."

Bir an durdum, sonra kalkıp bir sahne buldum; gelip onun yanına koydum ve başından öptüm. Yarım saatliğine sekreteri oynamıştı ve sonunda alıp getirdiği metni senaryo yazarlığı ve sorunları üzerine doğaçlama bir ders için temel olarak kullandım. Sahne hâlâ zayıftı ve nedenini açıkladım. Aslında bu benim için bir dersti. Kız birden, hiç tanımadığım, daha küçük bir cocuktı; bir sürü soru soruyordu... böyle bir çalışmanın ne hakkında olduğunu ilk kez anlıyordu belki de. Aslında söylenmesi gereken bu değildi ama, işe yaradı.

Oxford'a vardık. Teyzeyle yeğen arasında varolduğunu bildiğim sevginin daha bir özelini hissettim. Jane cenazedekinden çok daha rahatlamış haldeydi; kâbustan biraz temkinli de olsa belirgin bir kurtulmuşluk, yüz ifadesini yeniden kazanmışlık hali. Onlarla beraber erken bir çay içtik, sonra Caro bulaşıkları yıkar, Paul ona kaba hareketlerle yardım ederken Jane beni üst kata çıkardı. Orkidelerle ilgili bir kutu dolusu kitap ve yazı vardı; Anthony'nin almamı istedikleri.

"Onun çizimlerini ve sayfa kenarına yazdıkları dışındaki notlarını falan koymadım. Paul pek ilgilenmiyor ama sanırım bir gün onları görmek hoşuna gidecek."

"Elbette. Ve bunları da geri almak isterse."

"Onun böyle can sıkıcı davranmasından ötürü çok üzgünüm. Okula dönmek istiyor."

"Olay ona zor mu geldi?"

"O ânı atlatmak zor. Sanırım onun ya benimle tamamen yalnız kalması ya da benden ayrı kalması gerek. Şu son birkaç gündür bir sürü insan geldi. Paul çok mantıksız... aslında bu kadar zeki bir çocuk için." Ama Jane sanki kendi sorunlarını gereğinden çok ortaya dökmüş gibi gülümsedi. "Neyse. Roz, onu kazanmışsın."

"Ve kazanıldım."

"Gece yarısı yataktan kaldırılıp sizin akşamınızı dinledim." Sonra da "Ve hediye gerekli değildi" diye ekledi. "Ama hoşuna gitmiş."

"Caro seçti."

"Roz heyecanlanmış."

Aşağıya, aramızdaki kitaplara baktı; benim bu kıvr zıvırlardan çok onun gözlerini incelediğimin farkındaydı.

"Atlattık mı?"

"Bir mucize."

"Peki Amerika'dan haber var mı?"

"Mektup yazdı."

Dışarıda telefon çalmaya başladı ve Jane açmaya gitti. Konuşması bittiğinde Caro'yla Paul işlerini bitirip geldiler ve dört kişiydik yine.

Arabada konuştuk elbette ama her şeye arka koltukta annesinin yanında oturan, derin düşüncelere dalmış yeniyetme genç

hükmediyordu sanki. Hava çok ağır ve gökyüzü griydi; rüzgâr, yağmur yoktu ve gayet ılıktı ama boğucu ve yerinden kımıldamaz görünen bir bulut örtüsü vardı. Buna nezaret edecek bir insan ruhu gerekseydi bu rolü Paul oynardı herhalde. Caro konuştuğumuz her şeye onu da katmayı görev edinmişti ve Paul birtakım cevaplar veriyordu ama hiçbir şeye gönüllü değildi. Hepimizin gülümsediği bir şey söylendiğinde Jan'e bakıyordu –bir iki kez dikiz aynasından gördüm– ama çocukların bazen, nasıl bir tepki gösterecekleri konusunda fikir almak için ana-babalarına baktığı tarzda değildi bu; daha ziyade, onu suçlamak içindi, sanki kadının rol yaptığını biliyormuş gibi... sıradan bir nezaket gösterisinden öte bir şey olmasa bile. Paul tuhaf bir şekilde arkaya doğru gerilmiş bir şekilde oturuyordu, şoföre güvenmeyen biri gibi. Cotswolds'un yokuşları başladığında Paul'un aslında ön koltukta oturmak istediğini düşündüm ve Caro'yla yer değiştirmelerini teklif ettim.

“Hayır, böyle iyi.”

“Teşekkür ederim,” diye fısıldadı Jane.

Paul kısa ama gerçekten can sıkıcı, kesinlikle zorla yaptığını gösterecek şekilde ayarlanmış bir süre sustuktan sonra konuştu.

“Teşekkür ederim.”

Tavırları öylesine kabaydı ki onun için üzölmeye başladım. Ölüm onu dışa göstermek istediğinden fazla sarsmıştı belli ki; kendi çocukluğumdaki, her hassasiyetin de, her iyi niyetli yakın ilginin de daha çok kabuğunuza çekilmenizden başka bir sonuç vermediği ruh hallerini hatırladım. Ama somurtmamın bir günden uzun sürdüğünü hatırlamıyordum. Çocuğu mutsuzluğuyla bırakmamız gerektiğine karar verdim ve Caro yine ters bir cevap aldığında koluna dokundum ve ona, uğraşmaktan vazgeç işareti vermeyi başardım.

Compton'a alacakaranlıktan az önce vardık. Kapıcı evinin bitişiğindeki dış kapılar –kapıcı evinde şimdi Andrew'nun traktör sürücülerinden biri kalıyordu herhalde– ardına kadar açıktı ve içeriye ancak bir faytonun yahut en azından bir Rolls'un uygun düşeceği o bitmek bilmez yollardan birine girdik. Sonra gri Paladyen binanın önüne geldik; çakıllar, etkileyici taş vazolar ve korkuluklar, ön cephenin yarısı kasvetli bir karanlık içinde;

oraya Donuk Kanat adını vermişlerdi çünkü özel günler dışında ısıtması çok pahalıya mal oluyordu; ama diğer yarının zemin katındaki zarif uzun pencereler alacakaranlıkta hoş karşılayan bir sarı renkte parlıyordu. Bir kapı açıldı; Andrew polo yakalı kalın bir beyaz süveterin içinde belirdi, yanında incecik Nell, onun yanında Paul'un yaşında, binici pantolonu giymiş bodur bir kız öğrenci –Caro'nun yarı kız kardeşi Penelope ya da Penny; iki tane İrlanda seteri– merdivenlerden indiler, köpekler ve insanlar ve bir sürü el sıkışma, kucaklaşma, ayaküstü konuşmalar; sonra Andrew bagajları taşımama yardım etti. Ve oranları mükemmel salona girdiğimizde, ilk yuvarlak basamakların tepesinde sabahlıkla oturan bir oğlan çocuğu gördüm.

“İşte bu, Bücür” dedi Andrew. “Hâlâ karantinada.”

Jane'le Caro basamakların altında durmuş, çocukla konuşuyordu ve babası beni ileriye yöneltti.

“Bu, Caro'nun babası, Andrew. Meraba de.”

Çocuk güçlkle kalktı ve başını bir aşağı bir yukarı salladı. “Meraba efendim.”

Nell “Bütün öğleden sonra bunun provasını yaptı” diye mırıldandı.

Andrew'nun evi ayakta tutmak için neleri satması gerekmişse, bunlar belli ki tablolar ve mobilyalar değildi ve evin içini görmek benim için biraz şok gibiydi. Yıllar önce, Andrew'nun yirmi birinci doğum günü için geldiğimde burası beni çok etkilemişti ama bu kez o kadar müthiş gelmeyeceğini tahmin ediyordum. Sanırım şaşırtıcı olan, dekorun kendisinden ziyade, çağdaş İngiltere'de birilerinin hâlâ böyle bir ortamda yaşayabilmesiydi. Halka açılan büyük malikânelerdeki soğuk müze hissi yoktu burada, içinde rahat bir sıradanlıkla yaşandığı belliydi ama mekânında ve şıklığında, büyük oranda on sekizinci yüzyıldan kalma koltuklarında, divanlarında, saksılarında ve tablolarında kalmış yapay, gerçek dışı bir şeyler vardı. Oturma odasına girmiştik ve bir ateşin etrafında dağınık bir çember halinde oturduk ama yine de odanın dörtte üçü boş boş kalmıştı. Sanki bir film setindeymişiz de, mekânın yarısının kamera için boş bırakılması gerekiyormuş gibiydi biraz. İçki içtik. Nell ateşin karşısında, bacakları halının üzerinde geriye kıvrılmış halde otururken Andrew yayılarak oturmuş, benimle Volvo'lar üzerine

sohbet ediyor, bir tanesini denemeyi düşünüyordu. Andrew'ya çektiği çok belirgin ve büyüyünce kaybolacağı düşünülen tom-bulluğun kötü bir örneği olan Penny kocaman bir kanepede teyzesiyle Caro'nun arasında otururken her zamanki gibi sessiz Paul bir koltuğa büzüşmüştü.

Ben Caroline'i yeniden inceliyor, kızın tüm bunlardan kurtulmasının bir mucize olduğunu hatırlıyor, içimden gülerek, ona hiçbir zaman Compton'un, o mekânın neyini sevmiyorsun diye sormadığımı düşünüyordum; yanıt, buradaki bir şey olsa gerekti, buranın dünyadan elini çekmişliği, taşralığı, kırsaldaki çoğu yerin yaşam tarzındaki belirgin bir gerçekdışılık... ve daha da içsel bir şey, ruhunda bir kusur. Ve Jane hakkında da kafa yordum biraz, tüm bunları bütün o yeni edindiği siyasi güdülerıyla nasıl bağdaştırdığını... Gramsci'yle ve pratiğin felsefesiyle. Bu konuda, Nell'le Roz'un gerçeğe benim ilk başta sandığımdan daha yakın olduğunu düşünmeye başlamıştım. Bu konu, suratıma ilk çarpıldığı günden beri hiç açılmamıştı ve giderek, tam histerik değilse de histrionik* bir başkaldırma tavrı gibi gelmeye başlamıştı... ya da herhalde “çelişkilerle dolu bir bilinç”ten, kendini azat etmekten kaynaklanan bir tavır, daha *şefkatli bakılırsa fakat esasen bir tavır yine de. Ama her şeye karşın, Jane'in varlığından memnundum.*

Nell bize hafta sonu programını anlatmaya başladı. Sadece bir resmi katılım vardı, Miles ve Elizabeth Fenwick adında birileri cumartesi akşam yemeğine davet edilmişti.

Caro, “Aman, o iğrenç kızlarını çağırmadınız inşallah!” dedi.

“Hayatım, benim de biraz nezaketim var. Adam seninle tanışmak istiyor Dan, gerçekten.”

“Benimle mi?”

“İş biraz karışık. Adamın müstakbel damadı, kız bir rahibe, Caro'nun çok sevdiği iğrenç kız değil, çocuk film işine girmek istiyor. Sanırım para yatıracak, başka bir şeylerden ziyade ve Jimmy Knight denen bir karakterle temas kurmuş... adını hiç duydun mu?”

“Hayır. Bir yapım şirketi var mı?”

“Anlatır sana. Aslında Miles'ın tek istediği, birisinin onu bunun tam bir delilik olmadığına inandırması.”

* Aşırı duygusal, teatral. (ç.n.)

“Fakat adama bunun tersini söylersem yalan söylemiş olurum.”

“Evlenecekler zaten. Bunların hiçbir anlamı yok.”

“Öyleyse yalan söyleyeyim daha iyi.”

“Hayır, lütfen ne düşünüyorsan onu söyle. Adamı bir gerzek gibi gösterdim. Fakat aslında milletvekili.”

“Bunun tartışılmaz kanıtı” diye mırıldandı Jane.

Andrew’la ben güldük ama Nell ablasına parmağını salladı. “Bir daha böyle bir laf edersen onun yanına oturturum seni.” Bana döndü. “Mümkünse onunla birkaç dakika konuşuver. Lütfen.”

“Tabii.”

“Bunun dışında, ata binme, yürüyüş, rehberli geziler, pin-pon...”

“Masa tenisi.” Bunu söyleyen Paul’du. Hepimiz dönüp ona baktık. Çocuk uzun saçlarını geriye doğru sıvazladı, sonra dizlerine dikti gözlerini. “Doğru adı budur.”

“Affedersin. Masa tenisi.”

Caro, “Bu işi deniz kenarındaki müthiş bir otelmiş gibi anlatıyorsun” dedi.

“Müthiş bir kır oteli hayatım.”

Andrew söze girdi. “Snooker* oynar mısın Dan?”

“Amerika’da biraz bilardo oynadım. Aynı prensip.”

Andrew bana göz kırptı. “Bizim iş tamam öyleyse.”

Nell parmağını uzattı suçlarcasına. “Fakat o yok, bilirsin ne olduğunu.”

“Tabii ki yok kızım. Ağzından yel alsın.”

Nell bana ciddi bir şekilde baktı. “Bir gör bak. Daha geçen hafta köydeydi, ihtiyar emeklilerin bira paralarını dolandırdı.”

“Saçmalık. Benim arazi işlerine bakıyordum. Onlar benim kazanmamı bekliyordu zaten.” Boş boş bakan gözlerini Jane’e döndürdü. “Kazanmasam o herkesin kazıkladığı adamcağızların buruşuk elini öpmezdim herhalde.”

Jane gülümsedi. “İtiraz etmek yok.”

“Kaldık yine.”

* 21 topla oynanan bir tür bilardo. (ç.n.)

Nell bana bakıp suratını ekşitti. Ateşin karşısında hâlâ bir koluna dayanarak oturuyordu.

“Geçen gün inek ahırına gittim, iki bakıcı orda; bizim çoban, traktör sürücüler ve kim bilir daha kimler hepsi Andrew’nun başına toplanmış, ben de dedim ki ne güzel, ne harika, Andrew onları böyle hep işle meşgul ediyor... ne gezer. Spor toto. Yani sadece, bu hafta o lanet olası çarpılarını nereye koyacaklar meselesi.”

“Acayip ciddi bir iş yahu. Kitlelerin yeni afyonu bu.”

Nell elini sallayarak kocasını susturdu.

“Bu sadece, heriflerin kafasını ücret artışı istemekten uzak tutmak için uyanık bir plan olsaydı hiç dert etmezdim. Fakat Andrew hepsinden daha beteri.” Caro’ya baktı. “Noel’in hemen öncesinde ne yapmış biliyor musun? Papaza hafta ortası akşam duasında sekiz beraberlik için dua etsin diye açıktan pay teklif etmiş.”

Caro gülümsedi. “Adam ne demiş?”

“Aferin adama. Senin ruhun için dua etsem daha iyi olur demiş “

Penny, “O sadece bir şakaydı anne” dedi.

“O kadar emin olma.”

Bir an Jane’in bana bakışını yakaladım, imalı bir şekilde gülümsedi; o da ben de Nell’in kibarlık yapmaya, bizi rahatlatmaya çalıştığını, kendisinin ikimizin hafife aldığı sorunlarının olduğunu iddia ettiğini, aynı zamanda da bunun tam tersini gösterdiğini biliyorduk.

Birkaç dakika sonra alınıp götürülüyordum. Snooker masası normalin ancak yarısı kadardı ve kesinlikle külüstür bir şeydi, evin altındaki uzun bir kilerdeydi ve yakınlarda bir yerdeki bir merkezi kalorifer kazanı zaman zaman gürlüyordu. Bir pin-pon masası ve bir nedenle konmuş bir meyve makinesi de vardı. Andrew topları çerçevenin içine koyarken bana baktı ve göz kırptı.

“Beş pound. Sırf heyecan olsun diye, ha?”

“Madem ısrar ediyorsun.”

“Daima geri alırsın. Leydi hazretlerine söyleme yeter ki.”

Gülümsedim ve bیلardo sopamı tebeşirledim. “Sen hâlâ ciddi kumar oynuyor musun?”

“Kesinlikle hayır. Oxford’dayken kaybettiğim para bütün sonraki yılların on katından fazladır. Prensip meselesi.” Eğilip istakayla ilk vuruşunu yaptı. “Bugünlerde sadece çok çalışan bir çiftçiyim ben Dan. Bütün o havanın-cakanın ardında.”

“Caro söyledi bana.”

Oynarken bir yandan da Caro hakkında biraz konuştuk ve tahminimce Andrew bu oyunu, yüz yüze konuşulması tuhaf kaçabilecek şeyleri, Caro’yu sevdiğini, onu düşündüğünü vuruşların arasında kayıtsızca söylemek için uygun bir yol olarak bulmuştu; ve böylece ben de ona böyle mükemmel bir üvey baba olduğu için teşekkür etme fırsatı buldum. İlk oyunu gayet kolayca kazandı ve bir sonrakini ben kazandıysam da korkarım ancak kazanmama göz yumması sayesindeydi. Bu arada Paul’le Penny aşağıya gelip pin-pon oynamaya başlamıştı. Ben onların kendi isteklerinden ziyade, aşağıya gönderilmiş olduğu kanısındayım. Paul’ün bu oyunda gayet iyi olduğu belliydi ve karşısındaki kilolu kızsı açıkça hiç iyi değildi. Oğlan monoton bir düzenlilikle, kızın amatörce kurtarışlarının her üçüncü ya da dördüncüsüne sert bir vuruşla karşılık veriyordu. Bu koşullarda, sadizme çok yakın bir şeydi bu. Kıza hiçbir şans vermiyordu ve kızın o küçük beyaz topu bir köşeden geri çevirmek için sürekli koşturup durması belki kilo sorunu bakımından yararlıysa da, Paul’ün açısından neredeyse şeytani bir şekilde bencilceydi. Oyununu kıza göre ayarlayıp atışlarını kolaylaştırmadı. Biz onların üç-dört maçını seyrettikten sonra Andrew da aynı şeyi hissetmiş olsa gerek. Snooker masasına yaslanmış halde duruyorduk. Andrew birden işe karışmaya karar verdi. “Dur Penny. Senin yerine ben haklayım onu.”

Kız raketini babasına verdi ve Andrew daha yüksek nitelikte, canlı bir maç gösterdi. Biraz soytarılık yapıyordu ama Paul’ün bunları gayet ciddi karşıladığını görüyordum. Sonra Caro aşağı indi; yukarda “kafayı bulmuş”lardı ve onlara katılmanın zamanıydı. Onunla yukarı çıktım ve yolda çekinerek, Snooker oyunumuzun iyi olup olmadığını sordu.

“Ben Andrew’yu hep severdim Caro. Annenin ve Jane’in sevdiğinden de çok, tuhaftır... hepimiz öğrenciyken de.”

Yüzünü ekşitti. “Üst kattakiler de hep evrensel sevgiler. Artık kimseyi tanıımıyormuşum gibi geliyor.”

“Gitmeden önce iyi bir kavga çıkarmayı başaracağımızı bekliyorum.” Ona bir baktım. “Yeter ki nedeni sen olma.”

“Yatma vaktinde bir randevu ayarladım.” Suratını ekşitti yine. “En çok korktuğum nedir bilmiyorum. Annemin Bernard’dan nefreti mi yoksa onu eve çağırmaya kalkması mı.” Ama hemen devam etti. “Fenwick’leri çağırdığı için üzgünüm. Aslında adam bayağı bir eğlencelidir. Birazcık kart zampara. Üçüncü evliliği bu.”

Caro’nun, macerası hakkında öğütte bulunacağım acemi Sam Goldwyn’ı da tanıdığı ortaya çıktı. Çocuk Richard’la beraber Eton’da okumuştı; “tıpkı Richard gibi aslında, yalnız daha salağı”. Sonra, sanki benim onun bu tür kişileri tanıyor olmasından bile utanacağımı biliyormuş gibi, biraz aşağılayarak, onun bir lord olduğunu söyledi. Bu da en azından, gerçeği söylemediğim için vicdanımı rahatlatmıştı.

Resmi ortama karşın epey iyi bir akşam yemeği yedik. Nell’in belli ki yemek yapmayı bilen İtalyan hizmetçisi yemekleri salona getirdi ama servisi bize bıraktı; ve üç tane çocuğun varlığı yüzünden konuşmalar güvenli bir sıkıcılık düzeyinde devam ediyordu. Ben Andrew’la çiftçilik ve kırsal konular üzerine konuştum. Jane Nell’le, hakkında bir şeyler duyduğu herkes hakkında çene çaldı, Caro bir kulağıyla onları, diğeriyle de, bir zamanlar kendisinin de yaşadığı midilli manyaklığının tüm sancılarını yaşadığı belli yarı kız kardeşini dinliyordu. Paul bile biraz lafa karışmak zorunda kalmıştı.

Ama her zaman olduğu gibi, insanlar gayretle en iyi tavırlarını gösterirken, pek tatsız olmasa da bir gerçekdışılık havası çöktü hafiften yine. Belki de kısmen, evdendi, dışarıdaki derin sessizlikten, geleneksel İngiliz üst sınıfların, başkalarıyla nezaket oyunu sürdürmesini –bu tür ortamlara tiyatro sahnesindeki oyuncuların daha çok hâkim olacak kadar alışık olmalarını– sağlayan geleneksel kökenlerinden gelen o tuhaf havasındandı. Çok saçma bir şey bu *çünkü gerçekte hiçbir sınıf sahip olduklarına bunlar kadar inatla yapışmaz. Ama yine de, dıştan bakışla oradaki tek gerçek üst sınıftan kişi Andrew en doğal olandı. Türünün diğer bir özelliğini sergileyerek bize, hepimizin aşağı yukarı böyle yaşadığını varsayıyor olduğunu düşündürmeyi başardı.*

Zaman zaman Caro’yu bana bir bakış atıp, ne düşündüğümü

tahmin etmeye çalışırken yakalıyordum; ve daha da şaşırtıcısı ama daha gizlice, Jane'i de... gerçekte kimin tarafındaydım ben, bunca yıldan sonra gerçekte kimdim ben, bulmaya çalışıyordu sanki. Hatta onun içten içe, çekirgenin böyle köşeye sıkışıp da sorumluluklarını yerine getirmek zorunda kaldığını görmekten gizlice sevindiğini bile düşündüm. Ama Jane, kız kardeşinin evinde samimi konukluğu çok inandırıcı bir şekilde oynuyor olmasına karşın onda yine de hem halihazırda doğal olmayan hem de Jane'in eski mizacına göre doğal olmayan müthiş bir savunmada durma hali vardı. Hiç de Oxford'da has o bilinen, geleneksel koşullara itaatsizliğin ardına gizlenmiş, esasen kuşkucu bir aklın savunması değildi bu; ama Roz'un söylediğinden daha derin, daha bir endişeli, belki de tam tersi bir şeydi, kuşkuculuğun ardına gizlenen bir inançtı sanki. Kimsenin sessiz kalmasına izin vermeyen Nell bunu şiddetlendiriyordu. Jane yemek süresince pek konuşmadı ve bu da onun eski kişiliğinin sakin ve özgüvenli yanını hatırlatıyordu. Benim ilgimi çekmeye devam etti ve defetmeye de... zaman zaman onun pek çekici olmayan, üstün ahlaki hükümler veren, gerçek benliğini daha aşağı fanilerden ebediyen esirgeyen o diğer yanı ilişti gözüme. Onun yeni doktrininin altında ve eskisinin de altında bu vardı, onlardan çok daha kalıcı bir şeydi ve belki de Jane'in farkında olmadan bunlarda aradığı buydu... aslında Oxford Hareketi'nin gizleme teorisinden çok da farklı olmayan bir şeyin haklı çıkarılmasıydı. Bunların doktrin olarak değeri kesinlikle, sıradan sürüleri gerektiğince uzak tutan muğlaklıkları, gizemleri, kendilerine has jargonları kadar önemli değildi.

Ama Jane farklılığını koruyordu; tanıdığım kadın yazarlardan birini yahut ikisini hatırlattı bana hafiften; elbette erkeksi olmayan ama dişi de olmadığını hissetme bağımsızlığından kaynaklanan bir direnmeyi; bu onların durumunda belki de düş gücüne geri çekilme sırasında yaşadıkları fakat onları cinsiyetlerinin genel kitlesinden soyutlayan, başkalarından da soyutlayan deneyimden kaynaklanıyordu. Jane'de, benim yazmak istediğim şeyin özü olabilecek bir ipucunu aramakta haklı olduğumu hissettim; ama başaracağımdan umudum giderek azaldı. Artık Anthony'yi kandırmayı bıraktığı belliydi. O hiçbir zaman ampirik yoldan, mantıksal yoldan anlaşılabilir bir

kadın değildi; aslında sorun kısmen buydu, kendisini açıkça ve dürüstçe eleştirebilmesi ama yine de karanlıkta kalmasıydı... yalnızca anlaşılmaz değil, neredeyse kasıtlı bir şekilde iki yüz-lüydü; gerçi bu, riyakârlığı düşündürmesine karşın, belki de sadece bir kendini koruma, “karanlık” benliğin duygularının ortaya çıkmasına izin verirse çok şeyi mahvedeceğini bilme meselesiydi. Bu yorum onda fark ettiğim daha somut bir şeyle desteklenmişti: Jane’in en azından o gün akşam söylediği her şeyin iki yanında sanki tırnak işaretleri vardı ve belki daha dürüstçe söyleyebileceği hipotetik bir cümleden zekice ayrıl-mışlardı sanki. Onun herhalde hepimiz gibi bir çaba harcıyor olduğunu biliyordum, yani bir anlamda haksızlıktı bu. Ama ben, bir kadın yazarla benzerliği reddederek, karşımda sözcük-lere karşı büyük bir güvensizlik duyan, daha iyi bir şeyi bekleyen biri varmış gibi tuhaf bir izlenimle kalmıştım.

Kahvaltıya indiğimde Nell’i yalnız buldum. Anlaşılan, Penny ahırdıydı, Andrew bir saattir oğluna moral veriyordu, Jane’le Caro henüz kalkmamıştı ve Paul de tek başına çıkıp bir yerlere gitmişti. Sabah gökyüzü açıktı, dışarda gün ışığı ve hoş bir manzara vardı. Ama bu sıfat bana kahve koyan Nell’in bakışlarını pek nitelemiyordu.

“İyi ki bu hafta sonu hep gülümseyeceğime yemin etmişim. Gebersem de.”

“Caro mu?”

“Sen yattıktan sonra.”

Üzgün görünmeye çalıştım.

“Onu sana söylemeye ben zorladım Nell.”

“Merak etme. Sen aklandın.”

“Bir oldu-bittiyle karşılaştım. Döndüğüm gece.”

“Senin suçun değil bu.” Bir sigara yaktı. “Yahut ikimizin de suçu.”

“Bence Caro bizim bazı meziyetlerimizi de almış.”

Dumanı burun deliklerinden verdi; eski bir saldırganlık parıltısı vardı gözlerinde, bir tehdit.

“Yaşlandıkça yumuşuyoruz.”

“Daha dürüst oluyoruz.”

“Peki ya akademik bir ilgi konusu olarak...?”

“Bence Caro bunu atlatacak. Bizim gibi.”

“Bizim tarzımızda.”

Şık yemek odasında biraz gırgır bir havayla sağa sola bakındım ama Nell benim rahatlamaya davetimi reddetti ve aramızdaki masanın cilalı gül ağacı yüzeyine dikti gözlerini.

“Biliyorum, onu aptal bir gelinlik kıza dönüştürmeye çalıştığımı düşünüyorsun.”

“Kendini küçümsemek bu. Ve Barney konusunda ben de en az senin kadar suçluyum.”

“Yalnız, Caro böyle düşünmüyor galiba.”

“Niye böyle söyledin?”

“Görüldüğü kadarıyla çok seviyor işini. Londra’yı. Dün gece bunun bütün ceremesini ben çektim. Sanki benim olup olacağım bir hapisane mürebbiyesiymiş gibi.”

“Yakışık almaz bir şey yaptığını biliyor. Ben de aynı muameleyi gördüm. Bütün günahlarım hatırlatıldı.”

“Neymiş onlar?”

“Ona hâlâ çocukmuş gibi davranmak. Onunla açık konuşmamak.”

Nell bir süre sustu, sonra beni şaşırtan bir içtenlikle konuştu.

“En sinir olduğumsa, ilk önce Janée söylemesi.”

“Benim anladığım, onun uzun zamandır ikimizle ilgili düşüncelerini paylaşmak için gittiği kişi Jane.”

“Ben onun annesiyim.”

“Ben onu bundan ötürü mazur göstermeye çalışmıyorum Nell.”

“Çok mantıksız bir şey mi bu dediğim?”

“Değil tabii ki.” İçimden ona, kendi annesine biz evlenmeden önceki ‘her şey’i pek söyleyemediğini hatırlatmak geçti; ama dilimi tuttum.

“Onun kuşağında neler olduğunu hiç anlayamıyorum.”

“Andrew’ya söyledin mi?”

Nell Andrew’nun konuşmasını taklit etti. “Biraz hayatını yaşasın, öyle değil m?” Güldüm ama Nell gülmedi. “Bana karşı gizli bir tertip hissediyorum.”

“Benim tarafımdan değil.”

“Elimden geleni yaptım ben.”

“Biliyorum.” Nell hâlâ kuşkulu bakıyordu. “Bak Nell, Allah aşkına, ben o herife dayanamıyorum... Caro sana benim geçen gün onunla yemek yediğimi söyledi mi? Onun isteği üzerine?”

“Laf arasında geçti.”

“Adam beni en azından, bunun soğukkanlılıkla bir baştan çıkarma falan olmadığına ikna etti. Kendi dünyasının hasta olduğunu ve kendisinin bunun içinde kapana kısıldığını bilen hoşnutsuz bir TV idolü haline gelmiş... anlıyorsun ya. Ama bence onda kızın ihtiyacını duyduğu bir şeylerin olduğuna inanmak zorundayız. Böyle bir şey mümkün gibi gelmiyor olsa da.”

“Kız, evlilik diye bir mesele yok diyor.”

“Aynı şeyi adamdan da duydum.”

Nell’e, Barney’nin bana evliliği hakkında söylediklerinden fazlasını anlattım. Nell’in arkasındaki pencereden Paul’un çakılların üzerinde başı öne eğik halde yürüdüğünü görüyordum. Nell sigarasını söndürdü ve sonra onun sonuna kadar açılmış gözleriyle karşılaştım: “Ben her şeye katlanabilirim.”

“Beni suçluyor musun?”

“Ne için?”

“Onun eğitimi konusunda sana pek söz hakkı bırakmadığım için.”

“Bunun olanlarla bir ilgisi yok.”

“Ama bu bir hataydı, değil mi?”

“Susma hakkımı kullanıyorum.”

Nell alayvari konuşmaya geri çekildi. “Ben de hep, evde bir mi yoksa iki mi solcu var, onu bulmaya çalışıyordum.” Sonra, “Senin kız bu konuda hep suskun” diye ekledi.

“Ben sadeliğe inanmaya çalışıyorum Nell. Dinden sapan Katoliklerin yeniden iman kazanmaya çalışması gibi. Gerçekten ziyade bir özlem bu.”

“Benim de bazen bunu özlemediğimi mi sanıyorsun?”

“Her zaman birtakım ödülleri vardır.”

“Jane’in benim hakkımda ne düşündüğünü biliyorum. Yaşadığımız hayat.”

“Benim aldığım izlenime göre Jane düşündüğü hiçbir şeyden çok emin değil.”

Nell kalkıp pencerelerden birine doğru döndü; orada Viktoryen tarzı, çok süslü bir tel bitki kafesi vardı ve Nell onun içindeki süs bitkilerinden biriyle oyalandı bir süre.

“Jane’in bir çeşit aile ombudsmanı olarak yararlı olduğunu biliyorum. Onun biz sıradan fanilere karşı Minerva’yı* oynamasından başka bir şey değil bu.” Bir sukulentin kahverengiye dönmüş çiçeklerini huysuzca kırpmaya başladı. Davranışının, duygularını çocukça açığa vuran bir bölümüydü bu; biçimsiz uçları kesip atarak kendisinin taciz edilmiş bir ev kadını olduğunu göstermeye çalışıyordu; ama sonunda ve saçma bir şekilde, bir zamanlar ekmekle çöreğin aynı şey olduğunu sanan kadının ruh halini gösterdi. “Bazen, onun bizi en aptalca dış görünüşümüzle değerlendirdiğini düşünüyorum. Sanki bizim burasını çekip çevirirken yaşadığımız sürekli dertler yokmuş gibi. Bütün bunlar.”

“Sarayların dışında yaşayanların kapıldığı eski yanılgılar bunlar.”

“Saraylar ha!” İçinden geçenleri burnundan hırçınca bir hava vererek dışa vurdu. “Çatının onarımı için çıkardığımız hesabı bir görmen lazım senin.” Gülümsedim ama çiçeklerinden geriye dönüverdi ve yüz ifademi yakaladı. “Tamam. Peki cevap nedir Dan? Yağmur içeri mi girsin yani?”

Bir yanıt bulma derdinden kurtuldum çünkü Jane Caro’yla birlikte geldi. Caro’nun o meselenin alenen tartışılmasını yasakladığını ancak ondan sonrasında öğrendim; ve Nell de bu yüzden, ona verdiğim, ikisi içeri girerken konuyu değiştirmek için kullanabileceği iyi bir bahaneyi kaçırdı.

Jane’le yalnız kalamadık; ancak öğle yemeğinden sonra kısa bir süre. Hepimiz bir yürüyüşe çıkacaktık, o ve ben dışarıda bekliyorduk ve diğerlerinden önce hazırдық. Jane zayıf gün ışığında evin önündeki taştan korkuluğa yaslanmıştı, ayağında birisinden ödünç aldığı lastik çizmeler vardı; hiçbir zaman pek kırsal bir kadın olmamıştı ve bu konuda değişmediğini belli etmenin bir yolunu buluyordu. Ben yaklaşırken gülümsedi bana.

“Kendini aşırı planlı hissetmiyorsundur inşallah.”

* Roma mitolojisinde zekâ Tanrıçası. (ç.n..)

“Değişiklik oluyor.”

“*Vie de campagne*.”*

Andrew öğle yemeğinden önce beni evde ve bir zamanlar ahır olan çiftlik binalarında uzun süre gezdirmişti. Caro’yla ilgili haberi tartışmıştık. Onun tepkisi tabii ki Nell’in tahmin ettiğinden daha zekiceydi. Benim görüşümü kendi tarzınca benimsiyordu: Yapılabilecek tek şey işler yolunda gitsin diye dua etmektir. Barney’ye karşı özel bir duygusu yoktu; “o TV tiplerinin hiçbirine tahammülüm yok, doğrusunu istersen”; ve beni her türlü gizli tertip lekesinden arındırdı. Genç hayvanların üstüne titremenin tehlikeleriyle ilgili bir şeyler söyledi; sonra da atların bir iki defa düşmesi gerektiğini. Nell’i açıkça eleştirmediyse de, (Nell’in bana kahvaltıda söylediklerinin doğruladığı gibi) Andrew’nun uzun zamandır savunduğu bir şeyin şimdi kanıtlandığı yolunda bir izlenim edindim. Andrew’la konuştuklarımız ona karşı saygımı azaltmadı. Onda toprak sahibi çiftçilerin o müthiş rahatlığı vardı; bu kısmen onun sosyal konumunu biliyor olmasından geliyordu belki ama kısmen de, doğal süreçlere gayet aşinalığından. Ayrıcalıktan kaynaklanan bir üstünlükken, üstünlükten kaynaklanan bir ayrıcalık haline gelmişti bu.

“Caro’nun köprüyü geçtiğini biliyorsun, değil mi?”

“Hem de fena halde.” Jane yerdeki çakıllara bakıyordu. “Anneyle kız arasına girdiğim için ciddi bir fırça yedim.”

“Nell bir geri zekâlı.”

Jane gülümsedi ve bir şey söylemedi. Onun yanına, korkuluğa yaslanıp yüzümü eve döndüm ve sessizliği bozdu.

“Böyle yerlerin varolduğunu unutuyor insan.”

“Şansı varsa.”

“Senin durumun gayet iyi. Görünürde bir sıkıntı falan yok.”

Jane gülümsedi yine. “Mesele ev değil. Bu tür evlerin insanlara neler yaptığı.”

“Ev mi onlara sahip oluyor?”

“Mumyalıyor onları bence.” Evin kasvetli ön cephesine dikti gözlerini. “Caro’nun bazen benle konuşurken Nell için kullandığı bir sözcük var. Onun farkına varamadığı kadar çift anlamlı.

* Balzac’ın *İnsanlık Komedyası* adlı toplu yapıtlarının *Scènes de la vie de campagne* (Kırsal yaşamdan sahneler) adlı bölümüne gönderme. (ç.n.)

Mummycik.”* Sonra, “Ben de kedicik oluyorum” dedi.

“Ben niçin Nell’e nazaran Andrew’nun hiçbir eyini pek kafaya takmıyorum hiç anlayamadım.”

“Andrew mumyalanmış halde doğmuş. Onunkisi doğal en azından.”

“Sakin ol yoldaş.”

Jane hafifçe gülümsemesini bozmadı. “Bunun siyasetle bir ilgisi yok Dan. Biraz zgr irade meselesi. Buraya her geldiğimde bir kardeş kâbusu yaşıyorum.”

Ona bir bakış attım. “Olacak şey değil.”

Jane omuzlarını kaldırdı. “Ee... bu biçimde değil. Ama başka eşitleri de var... eski halinden kurtulamamanın.”

“Amerika’daki arkadaşın mı mesele?”

“Hayır.” Jane olumsuz anlam net olduğu halde başını hayır anlamında salladı. “Sanırım yaşadığım yıllar sadece.”

“Gidip sana bir baston getireyim mi?”

Jane dudaklarını sıktı.

“Görüyorum Roz bir müttefik bulmuş.”

“Tabii. Zavallı ihtiyara her fırsatta eziyet et.”

“Kesmesi daha kolay bir düğüm gibi.”

“Sen salaklaşıyorsun da artık.”

Serzenişi kabullendi ama sonra sanki buna kendininkini eklemek ve salaklığını mazur göstermek istermiş gibi ne anlama geldiği belirsiz bir yan bakış attı bana.

“Sen bütün bunların dışında kaldın, ne kadar akıllısın Dan.”

“Tuhaf bir niteleme bu.”

“şanslısın.”

“Gangren olmamış olmak... mesele sırf ampütasyon mu?”

“Sanırım bir şekilde onu kastetmiştim.”

Gözlerini çakıllara dikti sanki benim metaforum onun için-deki bir şeyi dondurmuş, kastetmediği bir şeyi kazıp çıkarmış gibi. Caro’yla yarı kız kardeşi göründü ve biz doğrulup onlara doğru yürüdük. Başka bir şey söylemedim ama Jane’in tesadüfen mumyalamadan söz etmesi bana Mısır’a gitme teklifini hatırlatmıştı... ya da daha doğrusu, fikrimi değiştirmek istersem bir telefon edip, oraya gitmeyi beş dakikada ayarlayabileceğimi. Jane’in akıllılıkla ilgili sözünde, gerçi açıkça bir iğneleme olma-

* “Mummy” hem “anne” hem de “mumya” anlamına gelir. (.n.)

dan söylenmişse de, şimdi tanıdık gelen bir uyarı seziyordum. Benim de mumyalanmış ayrıcalıklarım vardı; Jane'in gözünde daha düşük, daha kör bir dünyaya sürgün halde kalmıştım. Bana öyle geldi ki, Jane'in asıl özgürlük yoksunluğu buradaydı: Uzlaşamamazlıkta. Bu ancak ve sadece kısmen, kendini hiç affedememezliğiyle telafi oluyordu.

Bu aynı zamanda Nell'in yanıtlanmamış sorusuyla da ilgiliydi: Bu durum yağmurun içeri girmesine yol açar mı açmaz mı. Jane bir yerde, vaktiyle Katolik doktrinindeyken olduğu gibi, en azından kendi yaşamında her şeyin belirlenmiş, kaderinin çizilmiş olduğu yolunda, derin bir sezgisel inanca sarılmıştı; ve bu da onu en eski yanılgıya götürmüştü, yani dışsal bir değişimin hiç değişiklik olmamasından iyi olduğu sanısına... onun bir zamanki, her şeyin mubah olduğu Rabelais'in düş diyarına hevesinden daha savunulabilir olmayan bir amentüye yani. Jane'in Rabelais'in ve Katolik ardılının yerine koyduğu her şey –ve belki de bu at değiştirmenin bunların ortak erişilmezliğiyle çok ilgisi vardı, yani kişisel özgürlükten umutsuzluğun çok iyi bir kanıtıydı bu– Compton'un bir gecede bir yaşlılar evine, sendika görevlileri için bir yaz kampına, kim bilir hangi... fonksiyonlara dönüştürüleceği bir eşitlikçi Ütopyaydı; gerçekleştirebilir olsalar bunlara karşı çıkmazdım ama mesele bu değildi. Kişisel özgürlüğün sınanabileceği tek doğru ve gerçek alan halihazırdaki olasılıklardı. Elbette hepimiz daha iyi, daha soylu, daha sosyalist hayatlar yaşayabilirdik; ama bu ancak onları bir “gelecekte bitmiş zaman” durumunda varsaymakla mümkündü. Açıkçası, bugünden, bu hazırdaki ve kusurlu dünyadan ancak böyle kaçılabilir ve bunun içinde değilmiş gibi davranılabilirdi.

Çayır vardı, bir hendeği geçince, ötedeki ağaçlık otlak, yeşilin üzerinde mavi ve gri uzaklıklar, sıçrayarak koşturan iki seter, dağınık kabilemiz: Jane ilerde, Caro'yla Penny'nin arasında yürüyordu, ardından Paul'le Nell –Nell herhalde ikisinin sempatik teyzeyi oynayabileceğini göstermeye kararlıydı fakat oğlan daha uysal bir gölge gibi görünüyordu şimdi– Andrew'la ben de gerideydik. Bir arazideki figürler, Andrew'nun arazisindeki; sülalesinin ilkleri Restorasyon'dan sonra “gaspetmiş” burayı . .

kendi kullandığı sözcük bu, ikimiz gezi sırasında burası hakkında konuşurken. Baronetlik unvanı, Milletler Topluluğu sürecinde monarşiye sadakat sayesinde gelmiş. Andrew elbette kendi tarzında aşağıladı tüm bunları sanki cetlerinin üç yüzyılı, bu manzara, bu toprak, dedelerinin diktiği ağaçlar onun için hiçbir şey ifade etmiyormuş gibi... çok sağlam kök salmışlığın ve güvenliliğin o son derece bayağı tevazusu. Bunun onda, bu kişisiz, önem vermeyen görüntünün –çok belirginleştirilmiş tırnak işaretleriyle– “köylülük”ten ve “toprak ağasını oynamak”tan ve “hanfendi hazretleri”nden konuşan bu adamın altında ne kadar derin bir etkisi olduğunu merak ettim.

Tesadüfen, o gün daha sonra bununla ilgili bir ipucu buldum. Bir iki kilometre yürüdükten sonra vardığımız bir tepede Andrew’nun cetlerinden birinin yaptırdığı pahalı ve gereksiz bir bina vardı; tepesi sivri gotik pencere, kasvetli koyu renk taşlardan ama güneydeki zarif Gloucestershire vadisinin ve köyün güzel manzarasına bakan bir kule. O zaman Nell akşam yemeğini organize etmek için geri dönmek istemişti fakat Andrew’nun hasta bir dişi koyunu vardı, aşağıımızdaki bir tarlada bulunan sürüyü görmeye gidebilirdik ve grup bölündü. Bir tek ben Andrew’la giderken ötekiler eve döndü.

Andrew’nun çobanı dişi koyunu yeşil-beyaz bir karavanın yanında, dallardan yaptığı küçük bir ağılın içine koymuştu; karavan o tuhaf kaleden aşağıya baktığımızda göze çok çirkin görünüyordu, Nell bile yakınmıştı bundan ama mart ayındaki kuzulamalar için gerekliydi. Ağılın bir köşesine oluklu saçtan derme çatma bir barınak yapılmıştı ve Andrew vardığında hayvan bunun içinde, yere konmuş samanların yanında güçsüz bir haldeydi. Benden dışarda durmamı istedi ve onun hasta hayvanı tutup ustaca sırtüstü yatırarak muayene edişini seyrettim. Sürünün geri kalan hayvanlarından bir ikisi yüz metre öteden bir süre baktılar, sonra otlamaya devam ettiler. Andrew bir dakika sonra geri geldi.

“Bir şans var mı?”

Başını hayır anlamında sallarken, dalları kapatan ve içeri girmek için çözdüğü ipi tekrar bağlıyordu. “Gidiciye benziyor. Sanırım zatürre fakat at doktorunu getirsem iyi olacak. Bu lanet olası hayvanlar her kış yeni bir hastalık yaratıyor.” Geriye dö-

nerken karavana baktığımı gördü. “Bunun için üzgünüm. Fakat iyi çobanların zevksizliğini düzeltemezsin.”

“Bulması zor mu bugünlerde?”

“Altın gibi. Ve bunun farkındalar.” Karavanın arkasına gitti, bir değnekle geri döndü ve sürüye doğru yürümeye başladık. “Bunları bırakmam lazım aslında. Koyunları. Bugünlerde ekonomik yönden biraz anlamsız bi şey.”

“Niye ki?”

“Diğer bi sürü şey gibi. Eğer bu iş bizim sayın komünist komiserlerin eline geçerse...”

“Bunun ciddi bir neden olduğuna inanamıyorum.”

“Öyle mi? Ben gidince bu işi Bücür’ün devralabileceğine hiç iddiaya girmem. Gidişat bunu gösteriyor.”

“Üzülüyorsun herhalde.”

“Bazen.” Omuzlarını kaldırdı. “Bu işin kendine has zevkleri var Dan. Biz tilkiyiz şimdi.”

“Ama henüz ininde kısıtılmış değilsin ha?”

Sırıttı. “Gittiği yere kadar.” Sürüye bakmak için durduk ama konuşmaya devam etti. “Yıllar önce, ben yeni başladığımda, valinin ölümünden hemen sonra şerefsizin tekini tutmuştum burda. İyi çiftçi ama sendika gelmiş buraya.” Bir elini çenesine koydu. “Vaaz vermeye başladı ama benim pubda bir casusum vardı, her şeyi biliyordum. Herifin elindeki kartları fırlatıp atardım ama yapmadım. Karışmamaya karar verdim. Sonra bir gün dedi ki gidiyormuş, karısına bir amcasından biraz para kalmış, gidip domuz işine girecekmiş. Son maaş gününde bayağı bir hırlaştık. Herifle biraz dalga geçtim resmin öteki tarafını görmek için. Herif aptal değil, işini biliyor. Tarih, istatistik, hepsi tamam. Ve bana söylediği son şey şuydu: ‘Gittiği yere kadar keyfini çıkar’”. Andrew bir süre sustu. “Bunu hiç unutmuyorum.”

“Kendisine yandaş buldu mu?”

“Gençlerden birkaçını. Çok sürmedi. Toprak hakkında bi şey varsa o da şu, vali bey çalışmaz, hepsi biliyor bunu. Ben bu yüzden hâlâ haftada birkaç gün çift sürüyorum.” Göz kırptı bana. “Çok basit bir adamdır, senin sıradan köylü.”

“Sen beni kandıramazsın Andrew” dedim.

“Sırf sevgili baldızımı.”

“Onu bile kandıramazsın korkarım.”

“Zeki kız. Onun içinde bir sürü şey var daha. İnşallah atlatır bunu.”

Anthony’nin ölümünü mü yoksa onun yaşam tarzını hor görüyor oluşunu mu kastettiğinden pek emin olamadım; ve doğrusunu da bulamadım çünkü arka bacağı topallayan bir dişi koyun görmüştü ve kısa bir takipten sonra yakalayıp çevirdi... ve toynak iltihabı hakkında konuşmaya geçtik.

Eve dönüş yolunda konuya hafiften bir dönüş yaptık çünkü bana çok eski günlerden, sazlıklardaki kadın zamanından, eski “kafadar”ı Mark’tan söz etti. Ben onun nasıl olduğunu sordum. Anlaşılan, 1950’lerin sonunda Hampshire’daki çiftliğini satmıştı ve şimdi Yeni Zelanda’da çiftçilik yapıyordu; Andrew’yu da peşinden gelmeye ikna etmeye çalışmıştı, hâlâ çalışıyordu. Fakat Andrew artık onun için geç olduğu kanısındaydı ve zaten “hanfendi hazretleri bunu kabul etmez”di.

Tüm bunları konuşurken, parktan geriye kalan kısmı geçip eve yaklaşıyorduk ve Andrew’yu bu mülklerden koparmak için ancak yeni bir Cromwell ya da Milletler Topluluğu falan gerektiğini fark etmeye başladım; azim ve buna eşlik eden cesaret varlığını koruyordu... ve aynı zamanda bir körlük, her şeyi bir oyuna, bir tavşan-tazı oyununa, bir kumara çevirme isteği de. Onun şimdi zararsız iddia merakı, o küçük “prensip meselesi” tuhaf bağımsız tavırlardan, basit bir soyaçekimden çok daha derindi; bir yaşam prensibiydi. Koşulların umutsuzca aleyhine olduğunu biliyordu fakat artık tarih ve evrensel eğitimle birlikte yeni medyanın (siyasi temsiliyeti bir yana) yaptığı evrensel yayın sonucu gelen, insan hakları konusunda karşı konulmaz yeni farkındalık herhalde galip gelecekti. Jane’le onun arasında gerçek anlamda bir tartışma yoktu çünkü konu esaslı bir şekilde çözümlenmişti. En fazla birkaç on yıl sonra Jane’in tarafı istediğini yapacaktı. Andrew boyuna zikzaklar çizecek fakat asla kurtulamayacaktı; bir türün, bir adaptasyon hatasının kuyruğu; ve evin önündeki çakıllara adım attığımız zaman nihayet Jane’in mumyalanmış halde doğma konusunda söylediğinde bir haklılık gördüm çünkü Andrew’nun adaptasyon hatası, taşınması gereken muazzam bir arazi, ev, gelenek ve aile üstyapısının bir sonucu; ama daha iyi bir benzerlik, ağır zırhları kendilerini aşağıya çeken son brontosauruslarla kurulabilirdi.

Canavarlar... ve tuhaf bir şekilde, kelimenin gerçek anlamında epey gerçek bir canavar kapıdan girişimizi bir dakika geciktirdi. Biz eve yaklaşırken arkamızda, uzaklarda bir yerde alçaktan uçan bir jetin farkındaydım ama merdivenleri çıkarken onun uzaktan gelen gümbürtüsü anormal hale geldi ve dönüp arkama baktım. Uçağı yedi-sekiz kilometre uzakta, iniş yaparken gördüm.

Andrew “Concorde” dedi. “Bu mereti Fairford’da deniyorlar.”

“Aman Tanrım. İlk kez duyuyorum bu sesi.”

“Keşke ben de aynı şeyi söyleyebilseydim.”

Gümbürtü tuhaftı; uçağın çok uzaklığına karşın göğü dolduruyor, kararan kış göğünde her yeri istila ediyor gibi geliyordu ve bu gürültü o küçük kıymık gibi makineden çıkıyor olamaz gibiydi sanki. Evden gelen sesleri duydum; Caro’yla Jane ve diğer iki çocuk ön kapıda durmuş, bizimle birlikte seyrediyordu. Andrew derin bir nefes aldı.

“Bu iş başladıktan hemen sonra çok büyük bir protesto mitingi oldu. Lechlade’de. Tam bir savaş alanı. Oralı solcular birbirlerine bağıyor... Fairford sendikacıları bütün kadroyla sokakta. Bizim tayfa onlardan beter. Bizim bütün o sözde siyasiler oy kaybetmesinler diye tarafsız kalmaya çalışıyor. Hemen her şeyin özeti bu aslında.”

“Üç kör fare ha?”*

“Altmış milyon tane oğlum. Bana sorarsan.”

Ve Andrew, ulusu hakkında bu geniş kapsamlı hükümle sırtını geleceğe döndü.

Daha iki gece önce dairedeyken, babamdan kalan eski *Shirburn Türküleri* kitabını çıkarmıştım.

Güçlü haşmetli kalelere
niye böyle bel bağlarsın sen?
O gösterişli çardakları
niye seversin yapmayı sen,
Keyif sürerken kırlarında
ve geyikli çayırlarında?

* Küçük çocuklara söylenen bir ninni. (ç.n.)

Tövbe de sen ey İngiltere
kıyamet günü çok yakında.

Anlaşılan, türkünün anonim Jeremiah’i* bizim akşamdan mazoşist bir zevk alırdı herhalde. Konuklarımız gelmeden onlar hakkında daha birtakım şeyler anlatılmıştı bana. Fenwick, siyasetçiliği kadar başarılı bir avukattı; “hemen sınırın ötesinde” sağlam bir Muhafazakâr koltuğu vardı; ama hiç “köylümsü” değildi, kesinlikle böyle söylendi. Resmi soruşturma açılmış bir plan meselesinde Andrew lehine ...”parlak”– en azından başarılı bir iş çıkarmıştı. Bürosunun dışında gayet neşeli bir ihtiyardı; şimdiki, yani üçüncü ve kendisinden çok genç karısı Amerikalıydı; kadını görsem hoşlanırdım.

Kadın, İngiliz eşdeğerlerinden ilginç biriye de pek hoşlanmadım. Manhattanlı modern bir kökeni ve bir Anglo-Amerikan yüksek sosyete aurasının içinde katı Wasp** değerleri vardı; güzeldi, otuzlu yaşların ortalarında olsa gerekti; ve aksanı neredeyse kaybolmuş olsa da, transatlantik kadınların karakteristik huyu olan –ve Nell’i bile gölgede bırakan– her konuşmadan kendi payını almada ısrarını koruyordu. Kendine düşenden daha fazla bir payı yani. Sanat konusunda kültürü sığdı ve bunun herhalde farkındaydı. Bütün değerlendirme-yargılamaları bir makasın kırt-kırtları gibiydi sanki; gördüğü her şeyi küçültmüyorsa da, *demode* buluyordu belki. Yüzü hafiften domuza benziyordu, nefis bir beyaz domuz. Milletvekili sık sık ona gizlice, bir şekilde kuşkulu bakışlar atıyordu sanki yeni bir ev hayvanı almış biri gibi. Kadın epey sıradan bir tipti tabii; onun eşdeğerlerini sinema dünyasının daha yüksek basamaklarının eteklerinden tanıyordum. Bu tür insanlar bana daima tuhaf bir şekilde, sanki Amerikalı değilmiş, Cumhuriyet’ten ziyade bir kastın tuhafılık ve manyaklıklarına tutkunmuş gibi gelirdi. Halihazır-daki hanfendi fikrimi değiştirecek hiçbir şey yapmadı; oynaya-cağı bir İngiliz kast sistemini bulduğu bir yere göçmüştü sadece.

Kendisinden çok daha yaşlı kocası daha çok ilgimi çekti. Adamın kırılmış saçlardan oluşan hâlâ yakışıklı bir yelesi ve

* Kötümser kehanetlerde bulunan kişi anlamında. (ç.n.)

** White, Anglo-Saxon, Protestant. (ç.n.)

delici gri gözlerinin üzerinde muazzam gür kaşları vardı; *savoir-vivre** yoksunu olmadığı da gayet açıktı. Konuştuğu herkese soru sorduğu, onlardan keyif aldığı –ve aynı zamanda da onları bayağı zekice değerlendirdiği– yolunda, güzel bir izlenim bırakıyordu. Yemekten önce Jane’in yanına oturup Anthony’yle ilgili şeylere kulak kabarttığını gördüm; ve Jane’in ona karşı belki başka nedenlerden ötürü hissetmesi muhtemel düşmanlığı eritişini seyrettim... bir fıkra ve Jane başını geriye attı; gerçekten hoşuna gitmişti.

Bundan hemen sonra onunla bir köşeye gönderildim ve film yapım şirketleriyle ilgili tehlikelerin kısa bir alfabetesini sundum. Fenwick sadece, müstakbel gelinin babası olarak değil, lordcuğun annesinin eski bir arkadaşı olarak da endişeliydi. Delikanlı belli ki görsel *demi-monde*’a** girmeyi kafasına koymuştu ve beraber takıldığı tanınmış bir iki moda fotoğrafçısının adı onun sanata yatkınlığının kanıtı gibi sunuluyordu; baştan savma bir soruşturmayla yapılıyordu bu, sanki Hazine Avukatının mahkeme, kuşkulu bir emsal kararı, daha sonra çürütmek için, desteklermiş gibi yaptığına benzer bir şekilde. El altında tutulan genç aristokratların zamanın başlangıcından beri hep üçkâğıtçıların ağzını sulandırıldığını söyledim; ve söylediklerim hemen kabul gördü. Ve görüşlerime gösterilen saygıya karşın, tereciye tere sattığını çabucak anladım; Fenwick, dağıtım garantisi olmadan *prodüksiyona kalkışma deliliği vesaire hakkında her şeyi gayet iyi biliyordu. Benim için tek sır, bu adamın bu dünya hakkında bunca şey bilmesine karşın, bu zamane Marmaduke’unun*** büyük olasılıkla, eline geçirdiği her yıldız adayı ve modelle yattığını –ve sonunda kızının mutluluğu bir manastırda bulacağını– tahmin edememesiydi. Ama bunlar benim geçtiğim özetle pek yoktu. Fenwick’in zekâsında bir kör nokta hissetmiştim zaten; yahut belki de bu çok derin bir kinizimdi sadece.*

Akşam yemeği iyi gitti. Fenwick iyi bir hikâyeci idi, hatta kendi aleyhinde bile; ve adamda o nadir niteliğin, deliliğin hafiften bir esintisi vardı; normal âdetlerin elverdiğinden bir kerte daha sivri, daha aykırı, daha edepsiz olma becerisi yani. Olağanüstü bir özgüvene, çok şey yaşamış ve çok şeye karışmış bir

* İyi yaşamasını ve sosyete de nasıl davranılacağını bilmek. (ç.n.)

** Adı kötüye çıkmış kadınlar dünyası. (ç.n.)

*** Çizgi roman karakteri, sakar ama sevimli, iri bir köpek. (ç.n.)

adamın kuşkusuzluğuna dayanıyordu bu ama hafifçe, kendisiyle alay edercesine takınılıyordu. Onun zavallı Caro'ya, "Büyük Ur'un* ("Büyük *Neyin?*) en kötü günah ini" uğruna taşrayı terk ettiği için sitem ettiğini duydum; ama genç kadınları eğlendiren yaşlı birinin tatlı sertliğiyle söyledi bunu. Her türlü siyasi göndermeden dikkatle kaçındı; Fenwick'ler bu konudan uzak durmaları için uyarılmış olsa gerekti... yahut belki de biliyorlardı. Jane onlarla daha önce Compton'da tanışmıştı herhalde.

Ben, sinema sektöründeki her profesyonelin korktuğu, kaçınılmaz, ünlü kişi muamelesinden payıma düşeni aldım –film teknikleri konusunda bitmek bilmez çocukça sorular, başka bir starın adı anıldığında dikilen kulaklar ve önüne hoşaf konmuş eşek gibi budalaca gülümsemeler– ama bu bile geneldekinden daha bir akıllıcaydı. Konuşma şimdiki işime, yani Kitchener senaryosuna kaydı. Biraz Kitchener hakkında konuştum fakat o grupta emperyalizm deliliğini biraz es geçtim ve daha ziyade psikolojik enigmanın üzerinde durdum. Fenwick bunları sesizce dinlemişti ama sonunda karşıdan bana gülümsedi.

"Ben bir zamanlar onunla tanışmıştım. El sıkıştık. Yedi yaşındaydım."

"Aman Tanrım... nerdeydi bu?"

"Taplow'da... Desborough'da mıydı? Savaştan hemen önceydi, 1914'te. Çok olağanüstü gözleri vardı. Çok açık maviydi ve müthiş şaşıydı. O meşhur afişte bunu yumuşattılar. Acayip uzun boylu. Bir gökdelenle tanışmak gibi."

"Size bir şey söyledi mi?"

Fenwick yedi yaşındaki halini takındı bana; gür kaşlarının altından sert sert baktı. "İnsanların daima gözlerine bak oğlum. Ben onun çizmelerine bakıyordum herhalde. Osbert Sitwell'in onun için ne dediğini biliyor musunuz?"

"Tanrımsı şey mi?"

"Buna şahadet edebilirim. Korkunç bir fiziksel varlık. Mık-natıs gibi, insan başka birine bakamıyor."

"Ona hâlâ hayranlığınız var mı?"

"Muhteşem bir canavar. Bir general olarak... birinde Winston'dan bu konuda bir *obiter dictum*** duyduğumu hatır-

* 'Great Wen'; Londra'ya, hızla büyümesi nedeniyle takılan kötüyeyici bir isim. (ç.n.)

** Gayrı resmi görüş. (ç.n.)

liyorum.” Churchill’in konuşmasını övgüye değer bir şekilde taklit etti. “Omdurman kahramanı en küçük bir stratejik karar hakkında düşünmektense Şeytan Majestelerinin kıcını yalardı.” Güldük ve Fenwick burnunu tutup sıktı, sonra parmağını kaldırarak gereğinden fazla gırgırı sonlandırdı. “Ne var ki, onun 1916’daki ölümünün şokunu da hatırlıyorum. Tabii ki onun görünenlerin ardında yol açtığı karışıklığı kimse bilmiyordu. Ben ilkokuldaydım. Sınıftan ciddi bir şekilde çıkarıldık, bütün kadro, hatta hademeler bile, içlerinden birinin gözyaşlarına boğulduğunu hatırlıyorum... başöğretmen... korkunç bir haber, sanki artık Prusyalılar sürüsüyle aramızda hiçbir şey kalmamış gibi.” Bunu hemen kafamda not aldım, bir sahne yaratma tarzı olabiliirdi. Fenwick geriye yaslandı, elini şarap kadehinin sapına uzattı. Kadehi birkaç santim kımıldattı; bir yargıca has bir düzeltme ama kadehin konumundan öte bir şey. Bana bakıp gülümsedi. “Kitchener gibi bir adamı daha fazla yargılayabilir miyiz, bilmiyorum. Mesele onun hataları değildi, anlıyorsunuz. Bizim sevgili Montgomery gibi. Sanıyorum bunun nedeni onun bir insan olarak, hatta bir general olarak, milli bir sembol, bir amblem haline gelecek kadar güvenilir olmamasıydı. Bütün millet savaşın ilk iki yılında onu bir amblem gibi taşıdı.” Çalı gibi kaşlarını kaldırıp uyardı beni. “Ve onu oynayacak birini bulabilirsiniz. Fakat o varlığı... o amblem gibi vasfı hiçbir zaman bulamazsınız.”

“Bu sorunun gayet farkındayız. Biz Max von Sydow’u düşünüyoruz... İsveçli miydi? Konuşmasına dublaj yapmamız gerekecek tabii.”

Rol ve oyuncular konusuna geçtik; Fenwick, Churchill’le ilgili yorumların yanlış olduğu kanısındaydı; ve sonra başka şeylere.

Sonunda Nell kalktı. Erkekler yalnız bırakılacaktı anlaşılan ama Nell parmağını masadaki Andrew’ya sallayarak bu eski ritüelin saçmalığını hafifletmeye çalıştı.

“Yirmi dakika. Yoksa gelir ensenize yapışırım.”

“Tamam hanfendi.”

Paul kadınlarla gitti ve ben Andrew, Fenwick ve bir şarap sürahisiyle kaldım... sonunda, siyaset. Bu konu benim değil, Jane’in hatırına yasaklanmıştı. Andrew masanın ucundaki ye-

rinden kalkıp Fenwick'in yanındaki bir sandalyeye oturmuş, onu zımni odak haline getirmişti. Fakat Andrew'nun bana boş boş bakarak sorgulayan bakışını fark ettim; ve daha önce de sorulabilecek bir soruyu sezdim.

"Sen hâlâ sosyalist misin Dan?"

"Sanırım bunun için önceden uyarılmam gerekirdi."

Fenwick "Bence de öyle" dedi.

Fakat Andrew sorusunda diretti.

"Oy olarak evet." Karşımdaki Fenwick'e gülümsedim. "Ama partinin seçilen bütün vekillerine karşı güvenimden değil pek."

"Sevgili dostum, hepimiz aynı sorunu yaşıyoruz. Ya da memleket yaşıyor."

"Güven boşluğu mu?"

Kuşkucu gri gözler beni süzdü.

"Bence seçmenlerin körlüğü daha doğru bir tabir olur."

"Ne yönden?"

Fenwick'in iki parmağı yine yuvarlak brendi kadehinin –şarap istememişti– sapının iki yanından uzanıp onu biraz döndürdü. Bana baktı. "Sizin gibiler mi? Kafasını kuma gömen yüksek entelektüeller mi?" Yarı şaka gibi söylenmişti ve sataşma falan değildi... hatta hafiften, bu konuyu açmaya pek niyetli değilmiş gibiydi sanki.

"Neye karşı kör olduğumu öğrenmek istiyorum."

"Mobokrasi?"*

"Biraz ağır bir söz."

"Bütün belirtileri var. Sizi temsil eden biz zavallı enayileri, demokratik süreçleri, kanunları –'hem karnım doysun hem pastam bütün kalsın'a engel olan her şeyi– hor görmek." Kollarını göğsünde kavuşturdu, biraz geriye yaslandı. "Benim fikrimce bu artık parti meselesi falan da değil. Tek fark, benim grup –bizden bazıları– durumun intihar derecesinde tehlikeli olduğunu söylüyor. Ama sizin taraf öyle değilmiş gibi davranıyor... mecburlar, efendilerinin rahatını bozmamak için. Ama biliyorlar."

"Sendikalar mı?"

"Onların da efendileri var."

"Yatağın altında mı?"

* "Ayaktakımının iktidarı" anlamında. (ç.n.)

Bu laf hoşuna gitti. “Tam içinde, benim fikrimce.”

“Ama buna karşı bir tedbir cadı avı gibi bir şeydir herhalde ha?”

Arkasındaki Andrew’ya, sanki keşke bizi bu konuya sokmasaydın dercesine sitemli bir bakış attı; sonra gayet ciddi bir şekilde baktı bana, sanki benimle ilgili tahmini de bununla ilişkilirmiş... ama beni delil yetersizliğinden şimdilik suçsuz buluyormuş gibi.

“Tamamen gayrı resmi konuşuyorum, dostlar arasında, mükellef bir yemeğin sonrasında.” Bir an sustu. “Ben bunu şöyle görüyorum. Kaçınılmaz çatışmaların ertelenmesi gerektiğine inanmıyorum. Siz ikiniz çok gençsiniz ama ben devekuşu oyununun Otuzlu yıllar boyunca hep oynandığını gördüm... kendi partim tarafımdan da, diğerlerinin yanı sıra. Benim jenerasyonum bütün bunların bedelini ödedi. Hayırlısını bekleyerek.” Alaycı bir iyilikseverlikle süzdü beni. “Parlamenter demokrasiye, sosyal düzene ve biraz serbest girişime inanmıyorsanız, pekâlâ, o zaman oturup memleketin kaosa ve sonunda bir kan gölüne gidişini seyredin. Ama bu şeylere, ayrıcalıksız insanlar için şüphesiz ki takdir edilecek bir endişeyle sınırlı da olsa biraz inancınız varsa... o zaman, yanlış partiyi desteklediğinizi söylemek zorundayım.” Elini hızla yukarı kaldırdı. “Bazı iyi adamlar var tabii. Ön Sırada* da, arkalarda da. Ama söyleyecekleri şeyler giderek azalıyor. Kartlar açıldığında ben onlara, Robespierre ve müritleri tezgâhı kurduğu zamanki ılımlılardan fazla bir şans vermiyorum.”

“Elbet yine de tutulacak bir yol vardır o...”

“Bence teori, Britanya’nın mezar taşında harika bir kitabeden başka bir şey olmayacak. Burada, kendinin zamandan istisna olduğuna inanan bir millet yatıyor.”

“Yani bu süreç geri döndürülemez mi diyorsunuz? Çok mu geç?”

“Sevgili dostum, bu yüzyılın tarihi giderek artan deliliklerle dolu. Kamusal işlerde mantığı savunan birinin akıl sağlığını koruması ancak maçın sonucunun önceden belirlendiğini farz etmesiyle mümkündür. Bu sürecin geri döndürülmesi konusunda gerçekten de pek ümit görmüyorum, dediğiniz gibi. Ve

* Avam Kamarası’nda bakanlara ayrılan yer. (ç.n.)

sizin gibi kişiler –ve siz tartışılmaz bir şekilde, bugünlerde eğitilmiş çoğunluğun içindesiniz– belli ki bir kenarda durup, kötünün kötüsünün gerçekleşmesini seyretmeye razıyken kesinlikle böyle.”

Andrew’nun bana doğru ittiği şarap sürahisini aldım. “Siz serbest girişimde bir kısıtlamayı daha adaletli bir toplum için kaçınılmaz bir bedel olarak görmüyor musunuz?”

“Ah. O zaman siz bana, hiçbir özgürlüğün olmayacağı bir toplumda neyin adaletli olduğunu söyleyebilir misiniz?”

“Ama nükleer bir holokostun kaçınılmaz olduğunu söylemek gibi bir şey bu. Bu mümkündür, hatta muhtemeldir belki... ama günümüzün gerçeği elbette tercihlerdir, değil mi?”

Olaylara daha önce yemek sırasında adamın karısı gibi bakıyor olduğumu fark ettim.

“Pekâlâ. Kabul edelim. 1984 asla gelmez. Ama benim tahminim, yirmi yıl içinde, belki daha da kısa bir sürede, artık özgür bir toplum olmayacak. Sizin parti rüzgârda şeytanarabası gibi savrulacak. Benim parti varlığını bile koruyamayacak. Eğer parlamento bir şekilde var olmaya devam edecekse de, kauçuk bir mühür olacak sadece. Bütün iktidar başka ellerde olacak. Beni haddini aşmış kaptanı ve mürettebatı denizcilik kabiliyetiniz bence yetersiz diyerek ikaz eden gergin bir ihtiyar yolcu gibi görmek istiyorsanız görebilirsiniz. Ama bunu *Titanic* çarptıktan sonra yapmanın bir anlamını görmüyorum. Ve siz bizim şimdiki devlet gemisinin doğru götürüldüğünü ve yönetildiğini düşünüyorsanız... pekâlâ.”

Omuzlarını kaldırdı hafifçe. Konuşma tarzı, gerçi hâlâ neşeliyse de, tuhaf bir şekilde iğneleyici hale gelmişti sanki bu Tony Lumpkin’e* ve sinema dünyasından tipe hayatın gerçeklerinin öğretilmesi gerekiyormuş gibi.

Andrew, “Bizim işçilerde böyle bir enerji gerçekten var mı merak ediyorum” dedi.

“Bunun bu konuda katıyen önemi yok Andrew. Onların gelecekteki efendilerinde bu enerji var. Mesele, benim bu kadar üzücü bulduğum şeyin doğrusunu bilmesi gerekenlerin ilgisizliği. Her iki partide de, ne yazık ki.” Bana yarı alaycı bir şekilde gülümsedi. “Bütün suçu size yüklemiyorum elbette.”

* Oliver Goldsmith’in (1728-1774) *She Stoops to Conquer* adlı oyunundaki hödük soytarı karakter (Andrew kastediliyor). (ç.n.)

“Çok gerekli bazı toplumsal ilerlemelere de, dilerim.”

Ben şimdi biraz küstahlaşmışım. “Esasen, savaştan beri her iki partinin de imkânları kıt olanların talihini düzeltmek için yaptığı her şeyi kabul ediyorum. Hastaların, muhtaçların... tabii ki.” Adam parmağıyla masaya vurdu. “Benim kabul etmediğim, bütün o becerinin, enerjinin, fedakârlıkların, o büyük çabaların alçaltılıp bir suçmuş gibi görülmesi. Toplumsal sağlığın evrensel bir ucuz bayağılık standardıyla sağlanmasını kabul etmiyorum. Siz bir yazar olarak niçin sizden on kat aşağıda biriyle aynı maaşı alabilirsiniz ki? Niçin Andrew burada, mülkünde yaptığı bütün geliştirmeler için adil bir ödülден yoksun bırakılsın? Siz sosyalistlerin farkına varamadığınız, herkesin aynı seviyeye çekilmesinin sadece saçma bir fikir –her şey bir yana, genetik bir imkânsızlık– değil, ayrıca da zarar verici bir şey olduğu. Toplumun alt yarısına bir faydası yok bunun. Mutlak bir adalet hep bir mit olacak çünkü hayatın esası adaletsizdir. Ama bunu bir amaç edinmek adaletsizliktir.” Bir şey söylemeye çalıştım fakat adam elini kaldırdı yine. “Beni affedin ama bütün siyasetler tek bir tarafta. Hiçbir mahluk varlığını zorlanmış niteliklerle sürdüremez. Biyolojik bir gerçektir bu. Evrim tamamen, bireyin kendi tarzını serbestçe geliştirebilmesine bağlıdır. Bütün tarih, gerek insan, gerek doğa tarihi bunu gösterir... tekrar tekrar.”

“Peki ya Çin?”

Münasebetsiz bir avukattan gelen edepsiz bir öneriyi tartan bir yargıçmış gibi, fiilen takmadığı gözlüklerin üzerinden baktı bana.

“Çin’in ne olacağı görülecek daha dostum. Benim söylediğim elbette Batı için geçerlidir. Avrupa ve Amerika için.”

“Ama ben anlayamıyorum, eğer Britanya’nın en az yarısı daha çok eşitliğin iyi bir şey olduğu görüşündeyse nasıl engellenebilir bu yola gitmesi... güç kullanma dışında tabii.”

Şimdi bir *faux pas** yapmışım ve gördüğü hata üzerine şeytan, takındığı üzgün görüntünün altına gizlediği habis bir zevk parıltısını gösterdi.

“Bir *à la grecque* albay** olma konusunda en ufak bir isteğim bile yok.”

* Uygunsuz hareket, gaf. (ç.n.)

** Yunanistan’daki albaylar cuntasına gönderme. (ç.n.)

“Demek istediğim öyle bir şey değildi.”

Fakat aslında öyle bir şeydi ve o da biliyordu bunu. Yeniden brendi almak istemedi. “Bu memleketin komadan çıkma konusunda son şansı hızla yok oluyor. Hepsi bu.”

“Westminster’da genel bir kanı mı bu?”

Bu kadar basit bir yaklaşıma karşı püff diye bir nefesle karşılık verdi.

“Westminster’da sadece tek bir genel kanı var. Bağımsızlık ne pahasına olursa olsun yok edilmeli. Yeni Kutsal Üçleme üç Baş Parti Denetçisi tarafından oluşturuldu şimdi. Akli başında bir ülkede seçim tartışmasına hâkim olması gereken bu mevzu bu yüzden çok dikkatlice geri plana itildi. Üç partinin siyaset üretenleri bunda tam bir muvafakat halinde. Allah korusun ya biz seçmene, dur da hayatının en önemli şeyini düşün dersek. Paranın dışında tabii.”

Bir sessizlik oldu, sonra bana daha doğal bir şekilde gülümsemi sanki benim onu pek öyle gördüğüm gibi değerlendirmem gerekiyormuş gibi. “İnanın bana, meslektaşlarımdan çoğu benim fikirlerimi seçmen zehri gibi görüyor.” Andrew’ya bir bakış attı. “Ortak arkadaşlarımız da dahil buna korkarım ki.”

Andrew “Biraz hırslı bir heriftir o.”

“Evet anlıyorum. Evet. Ona bol şanslar.”

“Peki bu iş gerçekten bir kan gölüyle mi bitecek sizce?”

“Bence, hepimizin Marksist bir cennette bir yer için itaatkâr bir şekilde kuyruğa gireceğimiz düşüncesi Britanyalılarla ilgili yanlış bir inanca dayanıyor. Bizler elbette bir Hitler’le –dış bir tehditle– karşılaştığımız zaman mahrumiyetin keyfini çıkarmakta çok başarılıyız. Benim tahminim, aynı şey içerden dayatıldığı zaman soğukkanlılığımızı kaybedeceğiz. Sizin gibi orta sınıf liberaller kesinlikle hariç, sayısız insanın kafasına birden, adice üçkağıda getirildikleri dank ediverecek. Aşırı bir hayal kırıklığına uğrayacaklarından ve çok öfkeleneneceklerinden hiç şüphem yok. Ve aynı zamanda bu sırada devletin düşmanca davranan çok büyük bir baskı aracıyla karşılaşacaklar. Kriket sahasındaki etiğin imdadımıza yetişeceğinden epey şüpheliyim.”

Oturma odasının kapısı açıldı, Caro orada gülümseyerek duruyordu. Elinde bir binici kırbacı vardı.

“Bunu göstermem emredildi.”

Fenwick korkmuş taklidi yaparak ellerini yukarı kaldırdı hemen. “Canım sen en büyüleyici parti denetçisini yapıyorsun. Bilhassa da baban beni her konuda yenmek üzereyken.”

Odadan bir saçmalık –neredeyse kasti bir anlamsızlık– duygusuyla çıktım. Porto şarabı, brendi ve çevremizdeki, mumlarla aydınlatılan on sekizinci yüzyıl salonu... toprak sahibi kuşaklar böyle nutuk atıyordu demek, dünyalar hep mahvoluyordu... Fenwick’ten daha mantıksızca fakat elbette daha büyük bir inançla. Fenwick oyunu öylesine açıkça oynuyordu ki, bu hadise diğer mesleğinde verdiği ve iki genç meslektaşına açıklamalar yaptığı bir brifing olsaydı vakasının genel hatlarını bundan daha belirgin bir kişisel ilgiyle çizemezdi. Bunu hafiften aşağılayıcı bulmuştum. Eski, küflenmiş ilçe günlerinin bir yankısı vardı, sanki ona bizim toplumsal kaderimiz hakkında, ne kadar yüzeysel de olsa karar verme hakkı tanınmış gibi; ve aşağılayıcılığı kendisinin siyasi ve kara milenyumla ilgili inançlarından değil, kaderlerimizin gerçek önemine karşı kayıtsız tavrından kaynaklanıyordu. Kaderlerimizden endişe duymaktan ziyade zevk alıyordu.

Derinde, adam bütün o mantığının ve deneyiminin ardında, bir egoistten öte bir şey değildi; onda, muhafazakâr felsefenin en azından temelinde hep gördüğüm ve tiksindiğim, destekleyen kişilerde vücut bulan bir şey vardı: Talihlilerin kendi talihlerini her ne pahasına olursa olsun koruması gerektiği inancı. Bu inanç, meritokrasiyle* ilgili tartışmalara, Fenwick’in de bizzat ilerleme kaydettiği o yalancı-biyolojik iddiaya, 1945’ten beri partisindeki tüm o sola kaymalara karşın varlığını korumuştur; hep bu bağnazca kemikleşmiş azim; köpek kulübesine götürülen, statükonun dışına bir milim bile kıpırdamaya izin vermeyecek bir köpekti sanki. Belki de tüm siyasetçiler gibi, oy kazanmak için çok ciddi bir çaba harcamamıştı; ya da sadece muzırlığından, can sıkıntısını gidermek için yapmıştı bunu. Ama konuşmasında gerçek bir kederin ya da burukluğun en ufak bir belirtisini hissetseydim onu daha çok severdim... ve belki de daha can kulağıyla dinlerdim. Andrew en azından, bu büyük tarihsel ve toplumsal değişimden kurtulmayı kişisel bir müca-

* Kişilerin bireysel üstünlüğüne ve liyakate dayanan yönetim biçimi. (ç.n.)

dele konusuna dönüştürmüştü... yine bir oyuna belki ama kazanılacak ya da kaybedilecek şeylerin çok gerçek olduğu bir oyuna.

Fenwick'te, onun beni –sanki ben onun artık kaybetmiş olmasını dert etmediği “savaş”ın sonucuna karşı kayıtsızmışım gibi– suçladığı duygusuzluğun çok daha kötüsünü hissettim; ve bu duygusuzluğun ancak kendisinin bunun bedelini şahsen ödemek zorunda kalmayacağını bilmesi yüzünden olduğunu varsayabilirim. O, zengin ve keyifli kişisel ve mesleki hayatını yaşamıştı ve artık hiçbir şey ondan bunu geri alamazdı. Kuşkulandığım, kızı konusundaki kinizm –yani adamın babalık sağduyusunu bir unvan için bir kenara bırakması– bunun yan-şımından başka bir şey değildi. Adam dışa kapalı ve halinden memnundu; ve onun gibi entelektüel bir muhafazakâr, yani kuduruk bir benciliğin dışında da bir muhafazakârlık olduğunu görmeye yetecek zihinsel donanım ve deneyimin böylesine süper fazlasına sahip ama yine de bu kuduruk bencilliği kendi partisinin en geri kafalı ve aptal, sıradan üyesinden bile daha şiddetle sergileyen bir muhafazakâr iki kat iğrenç geldi bana. Herif kendisinin ne olduğuna resmen yürekte inanıyordu; sistem ikinci plandaydı.

Ona karşı nefretimi o sırada bu kadar ayrıntılı bir şekilde analiz etmemiştim elbette. Fakat o geceyi hiç unutmuyorum ve nedeni de özellikle, adamın karamsarlığına boş verecek kadar liberalliğimi korusam da, Jane gibi birine herhalde onunla aramızda psikolojik bir benzerlik olduğunun görüneceğini biliyor olmamdı; ortak bir yenilgi kini... her ne kadar kendimkini daha iyi gizliyorsam da. Odadan ve tartışmadan en azından bir ayrışmayı ilan etme gereği duyarak çıktım. Kadınların yanına geri döndüğüm sırada bunun farkındaydım. Kahvemi aldım ve Jane'in oturduğu yerin tam karşısına –eğer alçak sesle konuşursak başkalarının duyamayacağı kadar uzak bir noktaya– oturdum.

“Dünyanın geleceği hakkında uzlaştınız mı?”

“Bu ülkede uygar yaşamın en fazla yirmi senesi kalmış. Duymak hoşuna gidecek.”

“Moral veren bir haber.”

“İlk ağızdan.”

“Keşke ben de olsaydım.”

“Tam ayrıntıları sana yarın anlatacağım.” Bir baktım ona. “O zaman sen de benim hangi taraftan olduğumu söylersin. Ve o gün bir an önce gelse keşke.”

Jane gülümsüyordu. “Tamamen boşa gitmediğine sevindim.”

“Herif sadece eski tarz bir gerici olsa pek aldırmazdım. Fakat üstelik bir de Pontius Pilate.”*

“Anthony onu çok beğeniyordu. Onda avukatlara karşı bir şeyler vardı. Mesleki bir kıskançlık, sanırım. Onların her şeyi savunmaya hazır olması. Bir para karşılığında.”

“Bu hafiften bir ima mı, yani camdan evlerde yaşayan insanlar... ?”

Jane bana çabucak, yarı neşeli yarı endişeli bir bakış attı.

“Hayır.”

“Kitchener’la ilgili yaptığım iş pek muhteşem değil.”

Karşıya, kahve masasının yanındaki bir tabloya bakan diğerlerine dikti gözlerini; sesini biraz alçalttı.

“Lütfen beni ahlak hocası yerine koyma Dan. Kendimi yeterince sosyal cüzzamlı gibi hissediyorum zaten.”

“Bu kadar sezgi gücüne sahip olmamalısın.”

“Erkek şovenizminin birincil belirtisi olan bir düşünce bu. Ya da Roz böyle söylüyor.”

“Jenny McNeil’den edinmişim bunu. Ama ben değişmeden kaldım.”

“Çok ayıp.” Ama sonra, bu kibarca savunmayı yok etmek istermiş gibi odanın en uzak kısmına, Paul’la Penny’nin bir oyun için bir masaya eğildiği yere baktı. “Paul’un bir ricası var.”

“Nedir?”

“Onun sömestr projesi antik tarla sistemi üzerine. Dorset’te bununla ilgili ünlü bir tesis var.”

“Yarın gidelim oraya, iyi mi?”

“Eğer o... hep harita üzerinde çalıştı. Eğer buradan planladığımızdan biraz daha erken ayrılmayı kabul edersen.”

“Tamam. O yol daha güzeldir her halükârda.”

“Paul çok saçmalıyor. Açıkça, dün buraya gelirken bakmak istediği başka bir yerden geçtik.”

“Gidip onunla o yer hakkında konuşayım mı?”

* İsa’yı çarmıha gerdiren Roma valisi. (ç.n.)

“Çok makbule geçer.”

Penny’yle Paul kocaman bir puzzle yapıyorlardı. Paul utandı ama çıkılacak geziden ötürü minnettar görünmeye çaba harcıyordu. Gidip bir harita getirdi; ve bir yol güzergâhı çizip kilometre olarak mesafeleri dikkatle yazdığı bir de kâğıt. Bana konuyla ilgili, alanın havadan çekilmiş fotoğraflarının bulunduğu bir kitap gösterdi. Bu “çok önemli” dedi saldırgan bir diklenmeyle profesörvari bir otorite ve ben bununla biraz olsun ilgilenecek miyim diye bir endişenin tuhaf bir karışımıyla. Resimde öküzle sürülmüş çift izleri gördüm ve Thorncombe’deki kırların birinde bunların hâlâ görüldüğünü söyledim ona; ve onun gözünde ilk kez varoldum. Onlar ne kadar büyüktü, düzmü yoksa kavisi miydiler... ve ben, çiftliğin çok daha büyük olduğu on dokuzuncu yüzyıl başlarından kalma, bütün eski tarla çitlerinin gösterildiği bir tapu-kadastro haritası olduğunu söyleyince, bir fethetmeye başladığım ya da Jane’in söz ettiği “küçük saplantılı tip”in anahtarını bulduğum gayet açıktı. İki çocuğu yatağa postalamaya gelen Nell’den ya da bizzat Jane’den gelecek uzun bir diskurdan kurtuldum. Değişen planlar üzerine bir konuşma oldu. Sonra iki çocuk toparlanıp iyi geceler dediler ve gittiler.

Fenwick’ler on birden hemen sonra gitti ve onlar hakkında konuştuk. Andrew bu işi benim yararına “tezgâhladığını” düşünüyor gibiydi; ve Fenwick’le onların çok daha genç yerel milletvekilinin arasında bir soğukluk olduğunu itiraf etti. Nell adamın kendini başarısız gördüğü, iki kariyeri arasında fena halde bölündüğü, yargıçlığa yükselmiş ya da kabinede görev almış çoğu kişiye de gizlice sinir olamayacak kadar yakın olduğu kanısındaydı. Adamın Britanya için dünyanın sonu kehanetinden söz etmedik.

Sonra Caro kalktı ve yatması gerektiğini, çok yorgun olduğunu söyledi ama ben “çok incelikli”nin daha doğru olabileceğini düşündüm. Dördümüz ateşin etrafında gecenin ilerleyen saatlerine kadar oturup Caro’yu ve Barney’yi, sonra Paul’un sorunlarını ve “ruh hallerini” konuştuk. Caro hakkında her şey gayet ılımlı ve mantıklı ve hatta Nell’le ikimiz arasında geçmiştekinden çok daha açık sözlülükle konuşuldu. Varlığını hep koruyan düşmanlıklar gerçekten dinmiş gibiydi ve Caro’dan, potansiyel

bir halat çekme yarışının ipi olarak değil, ayrı bir insan gibi söz etmeyi başardık; ve hatta, Barney'nin bizimle daha yakın temasa girmesini tasvip etmeme konusunda ortak bir siyasette bile anlaştık. Bu konuda Jane'in zekâsı ve Andrew'nun sağduyusu da yardımcı oldu tabii ki.

Sonra bir sessizlik oldu. Nell bir iskemlede oturuyordu ve sırtı Andrew'nun uzandığı ve neredeyse uyumak üzere olduğu bir kanepeye dönüktü. Jane ayakta kalmasını çıkarıp atmış, şöminenin diğer tarafındaki bir koltuğa kıvrılmıştı. Şimdi kız kardeşi ona dikti gözlerini.

"Evet. Böylece son bir aile sorunumuz kaldı."

"Hayır, teşekkürler."

"Jane, hepimiz böyle müthiş makul ve anlayışlı davranırken senin bir katkıda bulunmamanı hiç anlayamıyorum." Jane onu süzdü, sonra gülümsedi ve başını salladı. "Biliyorum bizler çok geri kafalıyız ve gaza getirilmesi çok zevkli kişileriz ve... hadi yahu."

"Ne yapayım yani?"

"İtiraf et."

"Kafamda bir şey olduğunu mu?"

"Emin olmadığını."

"Şu an emin olduğum tek şey bundan konuşmak istemediğim."

"Senin için endişeleniyoruz. Her zaman." Nell Andrew'nun bacağına dürttü. "Öyle değil mi Andrew?"

Andrew gözlerini açtı ama tavana bakarak konuştu.

"Sürekli konuşma konusu bu."

"Koltuklarım kabardı. Fakat etkilenmedim."

"Tartışmayacağıma söz veriyorum." Jane derin bir nefes aldı ve benim oturduğum yere bir an hızla yarım bir bakış attı. Üzerinde bir gece gömleği ve uzun bir etek vardı ama diğer kadınların giydiklerinin yanında biçim ve renkleri bayağı ciddi, çok suskundu. "Ve Dan'la konuşmuşsun. Yani bunlar çok büyük bir sırmış gibi yapma."

"Çünkü bunları konuşmak istemiyormuş gibi yapmıyorum Nell."

"Kararını verdin mi?"

"Henüz değil."

Nell onu bir an, sanki ben aptal değilim dermiş gibi süzdü, sonra benden yardım istedi.

“Dan, sence bu kız deli değil mi?”

“Bence öyle olması gerekiyorsa öyle olmalı.”

“Andrew gibi konuştun.” Jane’e yine güvenmişçesine baktı.

“Çok saçma. Sende hepimizin toplamından çok akıl var.”

“Herhalde öyledir. Bu konuda.”

“Senin kıyafetin Marksist kadınlara bile benzemiyor.” Jane gülümsedi. “Onlar gibi konuşmaman bir yana.”

“O şekilde yolculuk yapmak biraz elverişsiz geldi bana.”

“Çünkü gerçeği gördün.”

“Bir kısmını.”

“Öyleyse niye?”

“Çünkü biçimsiz dile getirilen bir gerçek gerçekliğini korur mu?”

“Oxford’un alay konusu haline gelmeden zavallı çocuklarını düşünebilirsin hiç olmazsa.”

“Çocukları çok düşündüm ben. Ve yaşayacakları dünyayı.”

“Şu tatsız mevzular mı yine?”

Jane gülümsedi yine ve dilini tuttu. Onun ateşteki közleri seyrettiğini gördüm; ve Nell’in onun böyle gizemliliğe ve gizliliğe çekilmesine karşı kızgınlığına biraz sempati hissettim. Gözlerinde bana karşı bir suçlama vardı.

“Onu destekliyor olamazsın.”

“Duygularını anlıyorum. Jane’in buna verdiği karşılığı pek değilse de.”

“Evet, biz de. Kimse toplumun geriye gitmesini istemiyor.”

Jane hâlâ hafiften gülümsüyor, ateşi seyrediyor, söylenenlere aldırımıyordu. Andrew uyurken hafiften horladı.

Nell Jane’e “Pekâlâ” dedi, “Ama biliyorsun ki bence sen dünyanın en kaypak yılanbalığısın.”

Nell’in konuşmasındaki, sevgisini pek gizleyemeyen hırçınlık, şımarık çocuklara has güveniklik beni birden, birlikte geçirdiğimiz eski günlere götürüverdi... Nell’in tartışmalarımızda sık sık oynadığı bu role... dördümüzün en genci, biraz şımarılmış kasıtlı soytarı. Ama paradoksal bir şekilde, bu yüzeysel benzerliğin altında gerçek ilişkileri değişmişti. Duygusal ve psikolojik yönden Jane şimdi bir şekilde küçük kız kardeşti;

daha toy, kendinden o kadar emin olmayandı. Ve neredeyse sanki bunu gizlemek istermiş gibi birden ayaklarını yere bastı, gidip Nell'in yanında diz çöktü, eğilip onu yanağından hafifçe öptü, sonra kalktı yine.

“Güzel bir akşamdı. Ben yatmaya gidiyorum.”

Nell başını kaldırıp ona kederle baktı.

“Bu seni bir yere vardırılmaz.”

Ama Nell de azarlarcasına bir bağışlayıcılıkla kalktı, Jane'in elini bir süre sıkı sıkı tuttu, sonra Andrew'ya dönüp onu sarstı ve sonunda şekerlemesinden uyandırdı. Jane'le kısa bir süre bakiştık; Jane yüzünü hafiften ekşitti utangaç bir şekilde, sanki benim böyle bir davranışa tanık olmamdan utanıyormuş ve bende bu tavra karşı hissettiği bir sempatiden hiç hoşlanmıyormuş gibi.

Miriam'la Marjory'nin beni terk etmesinden hemen sonra New Mexico'ya gittiğimde bol bol boş vaktim vardı. Yönetmenim çektiği Westernle meşguldü ve senaryo üzerinde konuşmalarımızı mecburen akşamları yapıyorduk. Ünite Santa Fe'de kurulmuştu; bu kez tepeden görünen manzaraları boş vermişler ve daha ziyade, Rocky dağlarının çölün ülkenin içlerine doğru uzanan güneydeki son uçlarında çekim yapıyorlardı. Benim oraya ilk gidişimdi ve benden önceki birçokları gibi –en ünlüleri D. H. Lawrence, tabii ki– görür görmez hayran kaldım.

Santa Fe, San Francisco ve New Orleans'la birlikte, tüm Amerikan kentlerinin en insanilerinden biridir; bir mucize olarak, şimdiye dek gökdelenleri yasaklamayı başarmıştır ve oradaki, kelimenin tam anlamıyla düşük profil başka şeylere de uzanır. Sanıyorum Lewis Mumford, Amerika'nın çoğu kent merkezindeki mimarının insanlar arasında bir mesafe yaratma –normal insanlığı ve onun tüm normal ölçülerini göz önünden

silme- amaçlı bir girişim olduğunu söylemişti. Santa Fe belki de yukarıya doğru sıçan yarışından çekildiği ve çok büyük bir sanatçı ve zanaatkâr kolonisini topladığı için, fark edilebilir ölçüde huzurludur; taşramsıdır belki ama bundan gurur duyar. İspanyol koloni döneminden kalma kerpiç yapılar, güzel verandaları, New Mexico'da her alacakaranlık vakti buram buram kokan tatlı-keskin *piñon* ağacı tütsüleri, yüksek çöl göğünün harika ışığı ve havası, kavaklar, uyku bir merkezi meydanı çevreleyen eski sütunlu dükkânlar, gece sessizliğinde çalan katedral çanları... bunlar Avrupalıların Amerika mitine hiç uygun değil ve ben görür görmez çok hoşuma gitti ve o günden beri de fikrim değişmedi.

Ama Santa Fe, çevresindeki diğer coğrafyalara karşı beğenimi ciddi şekilde sarsmasa bu kadar çekici bir kent olamazdı. Birleşik Devletler'de daha güzel manzaralı yerler var ama hiçbirinde Santa Fe ile seksen kilometre kuzeydeki Taos arasında Rio Grande'yi çevreleyen sıradağlardaki gibi saf bir denge, klasik bir mükemmellik ve soyluluk, neredeyse Yunanistan gibilik yok. Bazı ufuklar unutulmaz; çocukluğumdan kalan, Dartmoor'un güney kıyıları böyledir. Hep rüyalarımın girdi; ve konturlarının gizli şablonu çok farklı manzaralarda dışsal bir görüntü halinde hâlâ duruyor. Buradaki Rio Grande vadisi de büyük Pueblo Kızılderili merkezlerinden biridir ve ben onların vadi rezervasyonlarındaki modern köylerinden pek etkilenmediysem de, uçuşumun karşı tarafından Santa Fe'ye bakan Jemez Dağlarının tepelerindeki terk edilmiş "ortaçağ" yayla yerleşimlerine vuruldum.

Bunların atmosferi paradoksal bir şekilde, çok Avrupalı; daha doğrusu Etrüsk ve Minos tarzı... yani üzerlerinde dolaşan bir yitklik ve gizem, eski sakinlerinin hem sanatında hem de çok az bilinen yaşam tarzlarında bir an görünür gibi olan, doğayla insan arasında büyümlü bir ilişki hissi var. Lawrence'i bu kadar çeken şey bu olsa gerek. Muhteşem bir şekilde konumlanmışlar; her köyün akropolisi uçsuz bucaksız yeşil çam ormanlarının ve sonsuz düzlüklerin tepesindeki pembe volkanik tüf kayalıkların üzerine birer heykel gibi oturmuş. Ufukları, diplerindeki kozalaklı ağaçlıkların daha yüksekteki titrek kavak ormanlarının kehribar grisinde, sonra da karda ve göğün tozsuz

mavisinde eridiği dağlarla çevrili. Görüntüler sonsuz, çoğu kentlinin artık varlığını unuttuğu türden; daha hassas ve soylu ama henüz kirletilmemiş, başka bir gezegenden. Bildiğim en yakın Avrupalı eşdeğeri Girit'teki Phaestos.

Jenny'yi oraya götürdüm, çok kısa bir süre. İki günlük bir boş zamanı vardı ve beni buna ikna etti çünkü ben de onun benimle ilişkisi konusunda bayağı bir heyecanlıydım. Böylece, bir akşam Los Angeles'tan uçağa binip Albuquerque'e gittik ve gece arabayla Santa Fe'ye vardık. Bu yaptığımız biraz yaramazlıktı çünkü ancak süperstarlar böyle risklere ve böyle zevklere girebilir. Jenny ilk Meksika yemeğini yedi ve rasgele yer ayırttığım eski bir *posanda*'yı* beğendi; gecenin keskin havası, *piñon* dumanlarının hoş kokusu, köylü çanak-çömlekleri, kilimler ve süs eşyaları satan, sonsuz uzanan Kızılderili dükkânları, eğlenen kaçkınlar.

Ertesi gün onu Bandelier Ulusal Parkındaki Puye ve Frijoles Kanyonlarına götürdüm; Los Alamos'un gizli gölgesinin altında. Jenny Puye'de heyecanla bir dizi kaya yerleşimine çıktı, sincapları yanına çağırmaya çalıştı, bitmek bilmez sorular sordu, akropoliste gezdi; bir ispinoz, bir ağaçkakan ve birçok yayla kuşu gösterdim ona; durmadan öpüyordu beni liseli kızlar gibi, ben onu böyle fantastik bir yere getirecek kadar sevecen biri idim ve bütün bunları bilecek kadar akıllıydım. Bunların hepsi, bir kanyonun dibinde gizli çok farklı bir yer –*la bonne vau*x'un müzeye dönüşmüşü– olan Bandelier'de de devam etti; orası uykudaydı, içine dönüktü ve kafamızdaki beylik “Kızılderililer” resminden hayal edilemeyecek kadar uzaktı... Cennet Bahçesi'nden pek farklı olmayan, çekingен bir tarım kültürünün ilk örneği. Onların hâlâ varlığını koruyan tüm o bitkilerinde, yukkalarda ve silindir biçimi dikenli armutlarda, ilaç bitkilerinde ve boya otlarında bir tür numen,** genç Restif'in bir zamanlar dünyanın diğer ucunda hissettiği her şeyin eşdeğeri bir hal vardı sanki. Nerdeyse bir gülümseme bu, dedi Jenny, diyorlar ki bakın, biz burada siz küflenmiş insanlardan daha uzun zamandır yaşıyoruz.

Arabaya binip doğuya, Santa Fe'ye döndük harika bir akşam havasında, güllerin, toprak boyası renklerin, yeşillerin ve kenti

* Taverna. (ç.n.)

** Animistlerin bazı nesnelerde yaşadığına inandığı ruh. (ç.n.)

çevreleyen dağların dev bir kırışık kadife kilim gibi duran, ormanlarla kaplı kıvrımlarının arasından; yukarıda berrak ve bulutsuz bir gökyüzü, hiçbir kameranın yakalayamadığı bir ışık ya da yakalayamayacağı çünkü özü renklerinde ya da dikey düzlemlerinde değil, derinliklerinde. Akşam yemeğinden önce eski kentte dolaştık yine. Geç vakte kadar açık kalan turist dükkânlarının birinden gümüş ve turkuaz bir kolye aldım ona; margarita içtik, yemek yedik, seviştik; ve kusursuz bir gün oldu.

Jenny bunların hepsini kendi bakış açısından tanımlayacaktı çünkü felekten çalınmış o iki gün onun, asıl gelişi daha sonra gerçekleşecek olan son “katkı”sının temeliydi, metnini yeniden düzenliyordum şimdi (ama bunu yapma yetkisini bana daha baştan lütfetmişti) ve amacını nedense, üçüncü ve henüz eklemediği katkısına karşın, “benden esirgemiş”ti. Ve Los Angeles’ta, diye yazacaktı, hep “parantezlerin içinde”ydık; ama New Mexico’da, kaçışlarımızdan birinde, birkaç saatliğine dışındaydık bunların.

Benim tanımlamamsa, onun versiyonunu kullanamıyorum nedense, acımasız; ve bunun suçu kesinlikle Jenny’de değil. Ertesi sabah yine alışveriş yapmak istiyordu, arabayla gidip çok eski bir Kızılderili yerleşimini daha görecektik ve sonra da oradan otobana girip dosdoğru Albuquerque’ye gidecek, akşam Kaliforniya’ya dönecek uçağa binecektik. Yerleşim yerinin adı Tsankawi’ydi; Puye ve Bandelier’deki o yer kadar ünlü değildi ama benim en sevdiğim yer hep orasıydı, benim koz kartım, tüm bölgenin özetiydi. İlk yolculuğumda birçok kez, ve o günden beri de iki kez daha gittim oraya.

Bazı yerlerin insanda niçin böyle derinden çekici bir etki yaptığını, neden insana geçmişinin oralarda geleceğiyle gizemli bir şekilde bir araya geliyormuş ve aslında, bir şekilde daima hep orada olacakmış gibi geldiğini hiçbir zaman pek anlayamadım. Thorncombe’yi satınaldığımda çok güçlü hissettiğim bir duygu bu; oraya hissettiğim asıl ihtiyacın bilinçaltımın derinliklerinden geldiği ve bulduğum gayet bilinçli nedenlerin ancak ikincil olduğu duygusu. Thorncombe’de duygusal ve nostaljik türden, gayet bilinçli nedenler vardı, yani kurulan bu benzerlik tam doğru değil; ama Devon’daki bir çiftliği Tsankawi gibi bir yere benzetmenin daha belirgin absürtlüğü de görün-

düğü kadar budalaca değil. O yayla bir şekilde, tüm yerlerin ve sınırların ötesine geçmişti; onda az önce söz ettiğim, akıldan çıkmayan ve gizemli bir kişisel tanıdıklık hissi vardı ama sadece belirsiz ve unutulup gitmiş bir Kızılderili kabilesine değil, insan kültüründeki buna benzer bütün yüce uyum anlarına, bazı binalara, tablolara, müziklere, büyük şiir pasajlarına duyulan daha basit bir insani tanıdıklık da vardı. Doğruluyordu; bu oydu; geri kalan her şeyi açıklamak için yeterdi bu, evrimin körlüğünü, müthiş ziyankârlığını, kayıtsızlığını, acımasızlığını, boşunalığını. Oranın gizli bir yer, kelimenin tam anlamıyla çekilinecek bir köşe, daima kafama takılan şeyin bir analogu olduğu hissi vardı; fakat aynı zamanda da muzaffer bir aykırılık halinde duruyordu ve son olarak da, benim için Tsankawî'yi diğer yerlerden ayıran şey şuydu: Diğer yerlerde bir hüznün, yok olmuş bir gelecek, kültürel bir yitik vardı; ama Tsankawî, zamanı, tüm ölümleri yenmişti. Issız sessizliğiye sürekli çalan, yüksek perdeden, direngen bir notaydı.

Oraya son gittiğimde, üç yıl kadar önce, Abe'yle Mildred'i de gelmeye ikna etmiştim; belki de o yerin onların –yahut en azından Abe'nin– temsil ettiği türden bir gerçeğin karşısında kendini kanıtlayıp kanıtlamayacağını görmek içindi bu. Biraz kutsal bir toprağa ayak basıyor oldukları yolunda hiçbir uyarıda bulunmadım onlara ve yoldan, yaylanın tepesine kadar yedi yüz-sekiz yüz metrelik yokuşu, pek yürüme odaklı bir Amerikalı olmayan Abe'nin yakınma dolu esprilerinden bir yağmurun altında çıktık. Yerel St Bernard köpeklerin iyi cins bir tekila getireceğinden emin miydim; niye bütün İngilizler –bu bayağı bir soğuktu– kendini Kaptan Scott sanıyordu; o, Kızılderilileri filmlerde severdi ama kendisi lütfen, rezervasyonu iptal edebilir miydi... ve sonra, son derece yoğun mağara evlerden oluşan bir arı kovanının önünde durduğumuzda, Burası herhalde giysiciler çarşısı, dedi. Sonunda, tepeye vardığımızda harika bir manzara olduğunu kabul etti ama hâlâ, satın almalarını istediğim arsanın hangisi olduğunu sormadan edemiyordu. Zeki bir insan olan Mildred keyfimin giderek kaçtığını görüp kenara çekti beni: Abe'de agorafobi vardı, böyle büyük bir boşluk ve ıssızlık onda gizili bir dehşet uyandırmıştı. Sonra bana, çocukken tatillerde gittiği Florida'daki bir evin yakınında bulunan bir ormandan,

oranın ebediyen, kaybolup gitmiş Seminole Kızılderililerine ait olduğundan ve oraya girerken, yasak bir yere giriyormuş gibi hissetmemenin mümkün olmadığından söz etti. Mildred, Sanki bir kanunu çiğniyormuşsun gibi, dedi. Aynı şeyi burada da hissediyordu. Güzel, çok güzel bir yerdi.

Niyeti tatlılıkla, Abe'nin "dangalaklığı"na karşı küçük bir Anglo-Amerikan komplosu yapmaktı; fakat arabaya doğru geri dönüş yolunda bunu biraz aşırıya kaçırıp, ona her şeyi niye böyle berbat ettiğini sordu, niye gettoyu arkasında bırakmadığını, *ona* ne cüretle püriten diyebildiğini... vesaire. Haksızlıktı bu, gerek tarihsel olarak gerek bugün için çünkü Abe Bel Air'deki başıboş bırakılmış bahçesinden ötürü gerçekten de hiç Yahudivari olmayan bir gurur ve o bahçeye büyük bir ilgi duyuyordu. Arabaya bindiğimizde Abe aniden, dışarı çıkmak için bir harekette bulundu.

"Durun. Sanıyorum kafa derimi yolda bıraktım."

Tüm bunlar bana, diğer insanların benimle aynı duyguları paylaşmasını bekleyemeyeceğim yolunda bir uyarı olmalıydı; bu sadece İngilizlere has bir saplantı değil, çok kişisel bir şeydi ve ben bunu bir de, en duyarlı ilk ziyaretçilerden bile, benim ancak tekrar tekrar edinilen bilgiler sayesinde geliştirdiğim tepkiyi bekleyemeyeceğimi düşünmemek gibi çocukça bir hatayla birleştirmiştım. Çünkü orası benim için biraz sözcüklerin ötesindeydi ve ben aptalca, herkesten hemen huşu dolu bir sessizlik istemiştım.

Jenny'le ben Tsankawî'ye öğlenden hemen sonra vardık. Yine eşsiz bir gündü ve hafif bir rüzgârın dışında neredeyse yaz sıcaklığında bir havaydı. Tavşan çalılarıyla dolu, kıvrır kıvrır bir ormanın kenarına park ettik ve hemen iyi bir alamet belirdi: Güneşte muhteşem görünen, dağınık bir sürü halindeki mavi kuşlar ötücü yalıçapkınları gibi bizim önümüz sıra bir çamdan ötekine kona kona kaçıyor. Yine, Jenny'ye de sınavdan geçeceği yolunda bir uyarıda bulunmamıştım. İlk yokuştan el ele çıkıp kocaman bir kaya platformuna, ilk alçak kayalıklardan çıkıntı yapan doğal bir tiyatro sahnesine vardık. Jenny'deki oyuncu bundan hemen hoşlandı, kayanın kenarına gitti, bir Sarah Siddons pozunu verdi ve dönüp bana gülümsedi. Jenny o gün maviler içindeydi, pastel rengi bir pantolon ve gömlek,

pembe bir eşarp, her zamankinden daha belirgin çiller; en masum kişiliği. Sonra yokuş çıkmaya devam edip tuğla rengi ve mağara evlerle delik deşik ikinci bir dizi kayalığa geldik; kuşaklar boyu, çıplak ya da mokasenli sayısız ayağın aşındırmasıyla kimi yerde otuz santim ya da daha derin izlerin olduğu eski Kızılderili patikasını takip ederek, yumuşak tüflerden oluşan hafif kabartıların karşısına vardık... sabırlı bir devin oyarak yaptığı güzel soyut grafiti eğriler; ve tüm çevremizde, aşağıımızda çamlardan bir deniz, engebeli vadi düzlükleri, uzakta tepeleri karlı dağlar.

Yüksek kayalıkların dibinden yürüdük ve her mağara girişinin yanındaki kaya resimlerini gösterdim ona, Jungvari mandalaları* ve patika bekçilerini; bir elini kaldırmış, dur diyen, gerçi çocuk bahçesi düzeyinde basit ama tuhaf bir şekilde muhteşem, kayalara kazınmış adamları; sonra daha devam edince, sık bir tören mağarasının kararmış duvarına kazınmış, kuş tüylü bir yılanı. Sonra *piñon* kozalakları topladık, sallayıp tohumlarını çıkardık ve kabuklarını kırdık –yumuşak çekirdekleri yeniyor– ve parmaklarımız hoş kokulu bir reçineyle kaplandı; kocaman bir kayanın kuytusunda oturup sigara içtik bir süre, onun sırtı benim göğsüme yaslanmış halde, ayaklarımızın altındaki manzarayı seyrederek. Orası rüzgâr dışında çok sıcaktı ve Jenny ceketini çıkardı; biraz sonra gömleğinin düğmelerini çözdü, gömlek iki yana açıldı ve güneşte göğüslerini havalandırdı. Bir dakika sessizce oturduk, elim onun çıplak belindeydi, sıcaktan uyuyacaktık neredeyse.

“Keşke bütün her şeyi çıkarabilsem. Ve sevişsem.”

“Burada mı!”

“Etrafta kimse yok.”

“Dün gece hakkını aldın.”

Omuzumu dürttü. “Her taraf mağara.”

“Sana kahverengi keşiş denen bir örümcekten söz edeyim istersen. Akrepleri, tarantulaları, karadulları saymaya hiç gerek yok; vampirleri, çingiraklıyılanları, öfkeli Kızılderili ruhları...”

“Hain.”

“Bu düşünceyi belleğimde saklayacağım.”

* Çeşitli resimlerle süslenmiş sembolik çember. (ç.n.)

“Sen tembelin tekisin. Hiç hayal gücün yok.”

Belini okşadım. “Gereğinden fazla.”

Göğsüme dayalı duran başını biraz çevirdi. “Yarın. Eski berbat ‘gibi yapmalar’ yine. Şurada oturmak binlerce yıl uzak kalmak olacak zaten. Gerçekmiş gibi gelmeyecek.”

“Bazı yerlere tekrar gelinebilir.”

“İlki gibi olmaz. Hiç aynısı değildir.”

“Peki seks bunu değiştirir mi?”

“Ancak daima beraber olunacağını bilmek değiştirir.”

Sonra başını yukarı çevirdi, çenemi çabucak öptü ve benden uzağa kaydı. Gömleğinin düğmelerini iliklemeye başladı, kalkıp pantolonunun içine soktu ve yukarıdan bana gülümsedi. “Şimdi mutlu seksiz turistler olalım yine.” Ve beni kaldırmak için elini uzattı.

Kayalıkların dibinde birkaç yüz metre daha gittik ve sonra yaylanın tepesine tırmanacağımız bir yer bulduk. Merkezi pubblo orada oyulmuş, kayalardan oluşan dairevi surlardan da biraz öte bir şey oluşmuştu. Muhtemelen on ikinci yüzyılda yapılmış ama nedenini kimse bilmiyor –çünkü bunların savaşı kültürler olduğunu yahut o zamanlar birileri tarafından tehdit edildiklerini gösteren bir kanıt yok– ürünlerin yetiştiği vadi tabanından çok zahmetli bir şekilde yüksek inşa edilmiş. Pozisyonu herkesi, her şey için pragmatik bir açıklama arayan – özellikle Amerikalı– herkesi şaşkına çeviriyor; ama burayı terk eden Kızılderililerin, belki dinsel nedenlerle, gökle yer arasında kusursuz bir denge halinde durmak istediği gayet açık geldi bana.

En yüksekteki moloz yığınının oturup elli kilometre doğudaki Sangre de Cristo dağlarına baktık; kuzeyde Taos Dağı ve Rocky Dağları ve güneyde, çölün ötesinde, Albuquerque yakınındaki Water-Melon. Dünyanın yuvarlaklığının elverdiği kadar uzaklar görünüyordu. Çok daha yakında, üç kilometre falan ötedeki başka bir tepenin üzerinde iki kuzgun spiraller çizerek uçuyor, horlamaya benzer sesler çıkarıyordu ve sesleri hâlâ zaman zaman kulağıma gelen, Devon’daki seslerden farksızdı; bir kuş, bir ses beni daima, bir saniyenin binde birine sığan otuz yılın ötesine, çocukluğuma götürüyor. Ve yanımda Jenny, yukarı kaldırdığı dizlerini kollarıyla kavramış, eşarbindan çıkmış saç kıvrımlarında rüzgârın küçük dilleri.

“Bunlar ne?”

“Kuzgun.”

“Ben kuzgunlar sadece Britanya’da var sanıyordum.”

“Holarktık. Bütün kuzey yarımkürede var. Yaşayacak yer buldukları her yerde.”

Bir süre onları seyretti, sonra bana haylazca bir bakış attı. “Onlar ‘Bir daha asla’ demiyor.”

“Adam onu yanlış anlamış. Mesajın doğrusu ‘bundan sonra daima’ydi.”

“Korkunç bir gülümseme ve çok eski çağlardan bir kuzgun... Dedi ki kuzgun, Bundan Sonra Daima.” Dudaklarını ısırды. “Pek hoş olmadı.”

“Ve kendi türün hariç her şeyi suçla.”

Jenny hızla dönüp benimle yüz yüze geldi, dirseklerini dizlerine dayayıp yüzünü iki eliyle kavradı ve keyifli bir şekilde baktı bana.

“Birinin tarlasına bastım galiba.”

“Sorun ayakta mı yoksa yanlış duygularda mı?”

“Yapma yahu. Benim Edgar Allan’la ne sorunun var ki?”

“Bu dünyadaki tek gerçek ‘bir daha asla’ senin arkandaki ormanda.”

Tsankawi, Los Alamos atom bombası laboratuvar sahasının bitişiğindedir. Birkaç kilometre ötede kocaman, gümüş rengi bir hangarın tepesini görüyorduk; zaman zaman da, ağaçların arasında gizli, kilometrelerce uzanan dikenli telden çitlerin tepesindeki gözetleme kulelerini. Jenny sağına soluna, sonra dönüp arkasına baktı.

“Ben bunu hâlâ eski bir döktüren şiir diye düşünüyorum.”

“Çünkü sen döktüren genç ve güzel bir oyuncusun.”

Dik dik baktı. “Hoşuma gitmedi bu.”

“Kuşlar ornitomansiye bilmez.”

“Ne demek o?”

“Kuşların uçuşundan ve sesinden kehanette bulunmak. Romalılar çok meraklıymış buna.”

“İnanmayanları aslanlara mı atıyorlarmış? Senin gibi?”

Hâlâ gözlerini dikmiş bana bakıyordu fakat artık bakışında şakamsılık yoktu.

“Bu sabah o ispinozu tanıdın gerçekten. Henüz umutluyum.”

“Sadece burayı sevmem niye yetmiyor? Bütün o aptal isimleri ve korkunç bilimsel sözcükleri öğrenmek istemiyorum.”

“Çünkü bilmediğin bir şeyi aşağılamayı haklı göstermemelisin. Hiçbir şeyi.”

“Ama senin yaptığın tam da bu işte. Beni hor görüyorsun çünkü bilmiyorsun neler hissettiğimi. Burada seninle beraber olmanın benim için kuşlarla, arılarla ve kuzgunlarla beraber olmaktan çok daha büyük bir anlam taşıdığını.” Jenny “Ben sosyal bir insanım” dedi. “Başka her şeye karşı kör olduğum anlamına gelmez bu.”

“Tartışmayalım.”

“Tartışmıyorum, yakınıyorum sadece.”

“Tamam.”

“Ben dünyaya kendi tarzımda bakınca çok huysuz oluyorsun.” Bir yanıt vermedim ve Jenny “Ve huysuz gibi sözcükler kullanınca” diye ekledi. Gülümsedim, bir an benimle göz göze geldi, sonra döndü ve bir dirseğine dayandı. “Neyse, ne anlamı var ki. Bir sonraki sevgilim muhtemelen herkes gibi, doğadaki şeylerden sıkılan biri olacak.”

“Bu oyunu oynamamayı kabul ettiğimizi sanıyordum.”

Bir şey söylemedi. Hemen önünde bir sincap deliğinden çıkmış gevşek topraklardan bir öbek vardı. Orada bir kırık çömlek parçası buldu, aylakça onu temizlemeye başladı. Sonra kaldırıp gösterdi bana.

“Olağanüstü, değil mi... köşesinde bir delik var. Birisi bunu süs eşyası olarak takmış herhalde.”

On santimetrekare büyüklüğünde, soluk gri zemin üzerine siyah çizgiler ve daha koyu zikzaklar bulunan bir şeydi; ve deliği de gördüm; yüzlerce yıl önce Kızılderili bir kadın tarafından özenle oyulmuştu. Jenny onu mavi gömleğinin üstünde tuttu.

“Güzel değil mi?” Bir koluna dayanarak doğruldu ve toprağı karıştırmaya başladı. “Merak ediyorum başka var mı.” İki parça daha çıktı ama daha küçüktüler ve üzerlerindeki izler o kadar belirgin değildi. Jenny yine delikli parçayı gömleğinin üzerinde denedi. “Bunlardan dört beş tane olsa, bir pandantif şeklinde, muhteşem olur.” Birden elini kaldırıp alnına vurdu. “Dan, harika

bir fikrim var. Fairfax'taki o küçük mücevher stüdyosu. Bunları gümüş teller üzerine oturtabilirler. Memleketteki bütün millete ne alacağım diye düşünüyordum.”

O sabah Santa Fe'de ortaya çıkan bir konuydu bu; ben durmuş, onun sayısız tezgâhtaki yüzüklerin, bileziklerin ve boncukların arasından bir şeyler seçmesini seyrediyordum ve Jenny'nin zevki, kazıklanmaya karşı –kısmen atalarından, kısmen de, savurgan bir film yıldızı olmama konusunda müthiş kararlılığından gelen– nefretiyle çok şiddetli bir savaş halindeydi. Tek istisna, beğendiği için annesine almak istediği ama fiyatı yüzünden vazgeçtiği bir kolyeydi.

“Gerçek İskoç budur işte.”

“Yuh. Onlar çok daha kişisel.”

Ve kız ayağa kalkmış, etrafına bakınıyordu, sonra birkaç metre ötede yeni bir ganimet gördü. Onun gidip orada çömelişini, yine yumuşak toprağı eşelemesini seyrettim ve neredeyse hemen ardından bana bir büyük parça daha gösteriyordu.

“Bak ne kadar güzel. Daha da hoş.”

Küçük bir kız gibi, kafayı döküntü parçalar bulmaya takmıştı. Oturmuş onu seyrediyordum; daha da uzaklara gidiyor, ikide bir çömeliyordu. Bir yerde pembe eşarbını çıkardığını gördüm ve sonra tekrar kalktığında, ondan yapıverdiği torbayı iki ucundan tutuyordu.

Gücenmeme yola çan şeyi hangi faktörlerin oluşturduğundan hâlâ pek emin değilim. Onun tarafından iki tavır, geleceğimizle ilgili yasaklı konuyu açma ve sonuç olarak bunun gizli bir alay kadar bile ciddi bir şey olarak görülmediği duygusu; doğa konusunda küçük bir bağımsızlık gösterisi; onun buranın benzersizliğini hissetmediği, buranın onun için sadece diğerlerinin bir başka türlü olduğu duygusu; bir geçicilik, bir daha ele geçiremezlikler, uçurumlar, güldeki tırtıl duygusu; onunla bir daha buraya gelmemin hiçbir ihtimalinin olmaması –sıklıkla zevk veren bir duygudur çünkü süreksizlik yaşantıya hiçbir sağlam evliliğin veremeyeceği bir heyecan katar– ama şimdi, bu uçsuz bucaksız Olimposvari coğrafyada acı ve buruk geliyordu.

İki kuzgunun bağırışları sıklaştı ve onların, bölgelerine giren kırmızı kuyruklu bir şahine saldırdığını gördüm; bu sesler

Jenny'nin bile dikkatini çekti ve kız kırk metre uzaktan dönüp bana bunun nedenini işaret etti. Amerikalılar bu kuşa şahin diyorsa da, aslında İngiliz atmacasının ırksal bir varyantı sadece ve gerçekten, uzaktan ayırt edilmesi mümkün değil; saldırı tarzı da Güney Devon göğündeki benzeri sahnelerden ayırt edilmiyor; ve bu da beni Thorncombe'ye götürdü yine, oradaki geçmişime ve bugünüme ve Jenny'yi kalıcı bir geleceğe katmanın olanaksızlığına.

Ben sosyal bir insanım; ve ben çok küçük bir insandım, derine inilirse, yani –daha bir sürü diğer engel olmasa da– bu daima aramızda duracaktı herhalde. Bu küçük raslantı, İngiliz kırsalından iki türü ve çok uzak, yabancı bir coğrafyada tekrarlanan ortak davranışlarını görmek bunu bir şekilde kanıtlıyordu; benim bütün kalıcı ilişkilerim bu sanki karanlık bilgi ve deneyim dünyasıyla... elbette sadece tabiat bilgisi anlamında değildi bu çünkü ben esasen bir gözlemci ve benzeşme biriktiricisiydim... buzdağı gibi, gerçekten hoşuma giden ve beni etkileyen şeylerin onda dokuzu benim, ne kadar içten olursa olsun, etkilediğim insanların anlayışından epey daha derinlerde gömülüydü. Bunu bir çeşit suç ya da pişmanlık gibi gördüğümü söylemem doğru değil; daha ziyade, melankolik bir kibirdi bu, belki de Jenny'nin fark ettiğinden daha derinden İngiliz olduğumu bilmenin gururu; çünkü bu, oyunu açık eden dış tezahürlerden ziyade, açık edilmemiş anılara, açık edilmemiş gerçek duygulara çok bağımlı, tuhaf bir şekilde yapılanmış bir düş gücüydü.

Bizler geriye bakışlarda, geçmişte ve gelecekte yaşayan tüm ırkımızdan üstünüz; ve benim uzun bir körlük sırasında girdiğim sanatsal uğraşta, geriye bakışın (yahut ileriye bakışın, yana bakışın) bu psikolojik ve duygusal eşdeğeri, yani bu İngilizlik özü –sürekli şimdilik içinde akmak olan, şimdiki görüntüye zincirlenmiş– bu medyanın doğal mizacının tam karşısında yer alıyor. Elbette senaryolarda geriye bakışları kullanmıştım ve Kitchener üzerine senaryoda yoğun bir şekilde kullanacaktım fakat aslında bunlardan hiçbir zaman hoşlanmadım. Benim (başkalarının yanı sıra Abe'den) kaptığım kutsal kitap inancına göre, bunlar elverişsizdi, acemiceydi, iyi marangozların bazen uğraştığı bir tür uyduruk işti ve *Yurttaş Kane* gibi bir iki çok ender vaka dışında kaçınılması gereken şeylerdi.

Bu kitabın amaçlanan halinin küçük ilk tohumu o gün aklıma düştü: Benim ırksal varlığımın ve aklımın gerçek yapısıyla daha uygun düşecek bir medyanın özlemi... yoğun, iç içe geçen bir şey; zamanı sıkışık, çizgisel ve hep ilerleyen değil, bir ufuk gibi yatay gören bir şey. Bir zamanlar Tsankawi'de yaşamış insanlardan öğrendiğim bir şeyin, yani onların zamanı bugün hariç bir şekilde düşünememesinin, geçmiş ve geleceği de şu an varolmayanlara dayanarak düşleyememesinin ve böylece, anılarla duygular arasında bir tür eşdeğerlik, parçalanmış modern insanın tümüyle yitirdiği bir bilinç bütünlüğü yaratmalarının vurguladığı bir özlem bu.

O, neredeyse doğar doğmaz erişilmez olduğunu ilan eden bir düşünce, bir ileriye bakıştı ve ben o anda roman açısından mı yoksa bir romanı mı düşündüğümü bile hatırlayamıyorum şimdi. Eğer kafamdan geçen, pratiğe yönelik bir şey varsa tiyatroya geri dönüşle ilgiliydi... kısmen de Jenny'yle; kızın meşru sahneye karşı hâlâ güçlü bir aşkı vardı ve benim bu konuda karamsarlığımdan yakınıp duruyordu. Ama yaşadığım o gerçek ânın, Tsankawi'nin, Jenny'nin, kuzgunların ve şahinin, tüm o demlenmiş rezonansların benim hünerimin hiç erişemeyeceği kadar uzak olmasından, kameranın, diyalogun ve dram sanatının böylesine sonsuz ötesinde, görme sınırlarının ötesindeki tüm manzaralar gibi erişilmez olmasından tedirgindim. O mümkün olabilecek en saf ve açık yerde hücredeki bir adam gibi hissediyordum kendimi.

Bu duyguları o andaki bir hoşnutsuzluk konusuna bağlamam gerekiyordu; ve çok haksız bir şekilde, bunun Jenny'nin çanak parçaları araması olduğuna karar verdim. Bu nesnelerin tepenin her tarafında binlerce bulunması hiç önemli değildi ve bu hareket bir şekilde, kutsallığa karşı bir saygısızlık, neredeyse Abe'nin yabancı bir çevreye espriler dışında tepki verememesi gibi bayağı bir şeydi. Kız orasını kullanıyordu ve oradaki insan eliyle yapılmış şeylere karşı, bir kilisedeki ya da bir müzedeki... ya da başka birinin evindeki şeylerden daha fazla bir hakkının olmadığını anlamalıydı.

Ben şimdi bu çok zorlama benzetmeyi savunuyor değilim. Hatta o zaman kendi kendime, rahatsızlığımın saçma bir şey

olduğunu söyledim; ve bunun çok hafiften bir haklılık payı olsa da (yolun alt tarafındaki bir tabelada, insan eliyle yapılmış bir nesnenin sahadan dışarı çıkarılmaması isteniyordu) en uygun tepki Jenny'ye kibarca, bazı yerlerdeki huzurun yağmalanmaktan kaynaklandığını söylemekti. Kız bunu anlardı, özellikle de, orasının benim için önemli olduğunu biliyorsa. Ama ben doğallıkla –ya da hiç doğal olmayan bir şekilde– bir İngiliz olarak, ona bu konuda hiçbir şey söylememeye karar verir vermez ona kara bir işaret koyuverdim... yani bu olayı kendimi ödüllendirmek için kullandım; onun yaptığını görmezden geliyormuş gibi yapmak için değil tabii ki, ağaçların arasında saklandığım yeri bir kez daha gizlemek için.

Ve aslında bunun Tsankawî'yle hiçbir ilgisi yoktu. Gizliden, Jenny ona yıllardır başka hiç kimseyi sevmediğim kadar âşık olmama daha da olanaksız bir tepki versin istiyordum. Bunun kesinlikle bir işe yaramayacağından gayet emin olmam önemli değildi, bunun ona karşı haksızlık olduğu, yaptığımızın doğru olduğu ve benim aramızda dikkatle ancak kalıcı bir ilişkiyi varsayan ve bu konuda bir tartışmayı da, hipotetik bir oyun gibi bakılmadığı takdirde gayet uygunsuz olarak gören bir tür dilek kipi yaratmış olmam önemli değildi; ben yine de Jenny gizlenmiş olanı okusun istiyordum. Jenny tamamen haklıydı. Mojave'de ona evlenme teklif ettiğimde, reddetmeyi davet edecek bir şekilde yapılmıştı bu; neredeyse sırf meraktan, nasıl karşılık vereceğini görmek için. Onun hayır deyişindeki yarı alaycı, yarı sevgi dolu tavır bile hoşuma gitti. Ama sanırım ben de bütün erkekler gibi, onun gerçek benliğinden, yahut en azından, benim benliğimin daha gizli birtakım öğeleriyle çelişen tüm kısımlarından vazgeçmesini bekliyordum.

Süregiden, onu kandırma, bir evlilik olasılığını araştırma, yalan söyleyip, onun bir eş olabileceğini, çocuklar doğurabileceğini, hem benimle yaşayıp hem de aktif bir kariyer sürdürebileceğini iddia etme dürtüsü o kadar güçlüydü ki, benim buna karşı direnmem epey bir takdiri hak ediyordu. Sinema dünyasının bitmek bilmez deliliklerinden biri de sözleşmelerde sırf bu, jenerikteki takdir meselesi üzerine çekişmelerdir; kim kimden önce yazılacak, harflerin büyüklüğü ne kadar olacak, o

bölüm ne kadar uzun sürecektir; ve benim o günkü vakam da bunun benzeriydi. Jenny benim feragatime yeteri kadar takdir edici bir yer vermiyordu; ve geriye dönüp baktığımda, sanıyorum kırık parçalar toplamanın asıl gücendiriciliği Jenny'nin benim yitik uygarlığıma yeterli saygı göstermemesiydi. O kırık çömlek parçaları bendim ve onların Jenny için belli ki süs eşyasından, kız kardeşlerine ve arkadaşlarına götüreceği ucuz hediyelerden başka bir anlamı yoktu.

Jenny yirmi dakika falan sonra geldi, pembe eşarabının içi doluydu ve yanıma çömelip, bulduklarını bana gösterdi. Gümüş telle çerçevelenirse daha da güzel görüneceklerine karar vermişti. Ben ona böyle birden aşırılığa kaçtığı için takıldım. Onu kandırmak kolaydı ve kızın akli zaten pandantiflerini düzenlemekle, onları üçlü beşli dizmekle, değiştirmekle, ganimeti hakkında kafa yormakla meşguldü. Ama sonra yalnızlığımız bitti. Aşağıdan gelen genç bir çift göründü ve Jenny bulduklarını biraz suçlu bir şekilde hemen eşarbiyle örttü. Yakınımızdan geçtiler, bir el sallama ve bir merhaba. Genç adamın sırtında Kızılderili tarzı taşıdığı bir çocuk vardı; oldukça haşin yüzlü genç karısı önde, uzun bir hippie eteğiyle yürüyordu. Hoş bir içtenlik, mütevazilik, sadelik havası vardı ikisinde; araştırma öğrencileriydiler belki, yahut entelektüel bir komündendiler. Ama gelip tecavüz ettikleri şey sadece o mekân değildi. Bunu Jenny'nin gözlerinde de gördüm onların geçip gidişini seyrederken. Sonra çok tuhaf bir şey yaptı. Kırık parçaları açıp baktı.

“Dan sence yaptığım ayıp mı? Bunları burada mı bırakmalıyım?”

O genç aileyle, onların Amerikan yerlisi olmasıyla, onlardaki cesur bir yoksul mutluluk havasıyla ilgi bir şeydi bu, benimle bir ilgisi yoktu.

“Bunların yokluğunu hissedeceğini sanmam.”

“Şu iki günü hatırlatacak bir şey istiyorum.”

Sonra gözlerimin içine, bazı özel anlardaki gibi ciddi, neredeyse çocuksu bir içtenlikle baktı. Gülümsedim çünkü o gülümsemiyordu.

“Öyleyse topla onları. Uçağa yetiştireceksek...”

Çok üzücüydü aramızda birden oluşan bu kötü duygular ve bir şey söyleyememek ya da daha doğrusu, söylememiz gerekenin dışında şeyler söylemek, Dan'ı kaybedeceğimi bildiğimden ama nedenini bilmeden. Ancak tahmin ederek, tahmin etmeye çalışarak. Sonra da korkarak. Aslında kızmıştım, keşke konuşsaydım. Çok korkunç bir duygu bu, birden birisini tanımadığını fark etmek. Sanırım erkeklerin hoşuna gider bu yahut aldırmazlar ya da farkına varmazlar. Ama kadınları mahveder, bilemezsin. Nedeni o çocuklu çift diye düşünmüştüm ama bilmiyordum. Ve *sen* de o iki günün benim için ne demek olduğunu bilmiyordun çünkü hep düşünüyordum, onunla evli olmak böyle bir şey olacak, işte böyle kendi başımıza; ve asla başka biriyle yolculuk etmek istemeyeceğimi biliyordum ve o doğa mevzusu, dürüstçesi, öğrenmeye başlamıştım, en azından, bu yüzden seninle kavga etmek istemediğim için, en azından, bunun senin için ne demek olduğunu anlamaya *başlamak* için... kendimi sana ne kadar yakın hissettiğimin farkında değilsin tüm o ikinci gün... birinci gün de. Bunun için sevişmek istedim fakat istediğim sadece sevişmek değildi. Bu yüzden güldüm senin kuzgunlarına. Sen kadınlarla ilgili birçok dışsal şeyi anlıyorsun ama ben bazen, içsel şeylerin hiçbirini anlamadığını düşünüyorum. Yahut belki de daha kötüsü; biliyor ama bilmiyormuş gibi yapıyorsun. Senin bildiğin, benim aslında ne düşündüğümü, kim olduğumu, nereye gittiğimi bilmediğim. Benim gibi kızlar için aslında gerçekten, koruyucu derneklerin gerektiği.

Kendini böyle geriye çekmiş ve beni resmen dışlamışken.

Benimle evlenir misin demek istedim. Tam ânını hatırlıyorum, tekrar arabaya binmiştik ve sen yolu bulmak için haritaya bakıyordun. Hayır, istediğim o değildi, ağlamak istiyordum. Yani, o işi orada çözümlemeliydik, öyle ya da böyle. İkimiz de korkaktık. Sen beni korkunç bir şekilde baştan çıkardın, belki de İngilizlerin İskoçları hep kandırdığı gibi. Sizin tarzınızın her nedense daha kurnaz, daha derin olduğunu, sonuç olarak daha çok işe yarayacağını, bizim aptal İskoç dürüstlüğümüzünse köylülükten başka bir şey olmadığını iddia ederek.

İşte. Beş dakikadır hiçbir şey yazmadım, ağlıyordum, sırf sinirden. Sana nefretimden. Daha genç olmadığın için nefret ettim senden. Bu kadar uzakta olduğun için. Bundan sonra telefonda konuştuğumuzda bunu sana söyleyemeyeceğim için. Sen *biliyordun*. Sen *bir şey* söylemeliydin.

Batıya doğru

Saat on bir buçukta yola çıkmış, iyi duygulardan ve yeni bir kararlılıktan oluşan bir çorbayla uğurlanmıştık. Geçmiş unutulmuştu, bizler artık uygar insanlardık; hepsi gelip Thorncombe'de bir gece kalmalı, Caro'yla beni şerefleştirmeliydi; hatta ben Nell tarafından bir ara kenara çekilip, Jane'in dik kafasına biraz akıl sokmakla görevlendirilmiştim ("çünkü başka biriyle bu konuda konuşmaz"). Biraz fazla olmuştu bu kardeşçe sevgi havası ve nedeni de kısmen, çocukların varlığıydı; ve biz ayrılır ayrılmaz Jane'e karşı bunu bırakabilirdim. Ama yanımda Paul harita inceliyor, yahut inceliyormuş gibi yapıyordu ve rol yapmaya devam etmemiz gerekiyordu.

Göğün açık ama sisli olduğu son derece sakın kış günlerinden birinde yola çıktık; hava araba kullanmayı zorlaştıracak kadar sisli değildi fakat iki üç kilometre uzaktaki tüm görüntüler bir grilik içinde kayboluyordu; gün ışığı sonsuz bir tülbentle kaplıydı, tepedeki gökyüzü ancak belli belirsiz bir maviydi.

Göğün İngilizliği hoşuma gitti; görülebilecek şeylerin yarısı daima bir tülle örtülüydü ve ancak hayal edilebilirdi...

Günün tamamında İngilizlik, kökler olacaktı ve merkezinde, yahut en azından tüm kenarlarından hafifçe, belli belirsiz görünecekti. Paul ilk utangaçlıktan sonra –her sabah bu fethetme sorunuyla kalkacakmış gibiydi sanki– şimdiki takıntısı konusunda hassas olduğunu gösterdi; gerçi zaman zaman biraz tutarsız hale geliyor, kendini birden, bütün bildiklerinin apansızın sonuna gelivermiş gibi görüyorsa da, ortaçağ tarımı konusunda –on beş yaşında bir çocuk için ve benim neredeyse tam cehaletimin yanında– muhteşem bilgiler edinmişti. Olguları eski Ripley çizgi-romanlarındaki gibi “*İnanabiliyor musun*” tarzında ortaya koyma eğilimindeydi; fakat elindeki olgular... “kapalı” ve “ova” (çitli ve çitsiz) İngiltere, derebeylik sistemi, öküz koşumu, çift sürme dizaynı ve çift sürme teknikleri, teçhizatlar ve topraklar ve taraçalarla ilgiliydi. Elinde çizimlerle dolu bir dosya vardı. Arabayı kullanırken ara sıra bir göz atıyordum; anlaşılan, çok düzenli, titiz bir çocuktü, çizimi fena değildi ve yazısı, davranışını gören birinin tahmin edeceğinden çok daha olgundu. Bu konuya niçin bu kadar ilgi duyduğunu sordum; bir hataydı; bunun ne kadar incelikle sorulursa sorulsun, yetişkinlerin gizlenmiş bir tepeden bakış hissi uyandırmadan soramayacağı bir soru olduğunu düşünmeliydim. Bir an tereddüt etti.

“Krallar, kraliçeler ve bunun gibi şeyler çok sıkıcı geliyor.”

“Bana da. Ama bize hiçbir zaman seçim hakkı tanınmadı.”

Ona kendi yatılı okulumdaki dehşetten söz ettim sonra; ve Jane arkadan katıldı... o çağda yaşadığı ve Dartington gibi aydın bir yerde okuduğu için çok şanslı olduğunu ima ettik. Paul benim yeniyetmeliğimde katlanmak zorunda kaldığım dayaklara ve diğer her türlü şeye karşı dehşetli bir ilgi gösterdi; ve sonra püritence bir sapkınlıkla, biraz daha fazla disiplin olsa Dartington’daki bazı arkadaşları için fena olmayacağı yorumunda bulundu. Bunda, onu oraya gönderen ana-babasına dolaylı bir sitem ve kendisinin onların sandığı kadar “sorunlu” olmadığı yolunda bir ima hissettim. Fakat annesine uzattığı, gizlenmiş bir zeytin dalıydı belki de bu. Bana Anthony’yi çok hatırlattı; henüz üstesinden gelmeyi öğrenemediği ve gerçi henüz embriyon halindeyse de, babasının ironik mizah anlayışıyla herhalde

telafi edemediği –ama bir gün onu gerçek ve muhtemelen de müthiş kibirli bir âlim yapacak– derin bir inatçılık. Zavallı Penny’nin pin-pon masasındaki kurtarışlarına nasıl sert vuruşlarla karşılık verdiğini unutmamıştım. Onda çok acıklı bir yenme ihtiyacı vardı.

Jane pek fazla bir şey söylemiyor, tatlı bir dille, onun bir şey unutmamış ya da konuyu yeterince açıklamış olduğundan emin olmasını sağlamaya çalışıyordu sadece... biraz fazla anaç bir endişe vardı bunlarda ve Paul bunu hissetti; ama bu kez beni günah keçisi değil, müttefiki yaptı.

Shaftesbury’de A30’dan sapıp güneye dönerek Grimstone Down’ı bulduk –hiç zorlanmadan çünkü Paul ev ödevini yapmıştı– ve Volvo’da oturup, Nell’in almamız için ısrar ettiği sandviçleri yedik. Paul incelemesine başlamak için o kadar aceleliydi ki, sandviçlerimiz bitmeden gitti. Onu bir an, elinde kitapla Kelt tarlalarını incelerken gördük.

“Bu kadar sabırlı olduğun için teşekkür ediyorum Dan.”

“Gerçekten çok iyi hazırlanmış.”

“Keşke başka bir anahtar daha bulsa. Surat asmakla can sıkılmak arasında.”

Öndeydim, arkadaki Jane’e doğru yarı dönük duruyordum fakat arabanın ön camından dışarıya, ayakta durup çevreyi çözümlemeye çalışan oğluna baktım.

“Mizah duygusuna sahip bir kız bulursa eğer.”

“Dilerim.”

“Bilmiyorum. Yakışksız değil.”

“Mesele o değil. Kendisine gülünmesinden nefret ediyor” dedi Jane. “Roz’a göre, ben onun üzerine fazla titriyordum.”

“Evet... üzücü deneyimlerime dayanarak.”

“Sanıyorum sen anneni hiç tanımamışsın.”

“Annemin yerine geçeni tanıdım. Onun üzerime titremesi yüzünden ona neler borçlu olduğumun hiç farkına varamadım. Vardığımda da artık çok geçti.”

“Bu da, hiç olmamasından iyidir yine de.”

Gülümseyerek arkaya doğru bir bakış attım. “İkinize hep imrenirdim. Dışışleri Bakanlığı yetimleri olarak çok rahat ve tasasızdınız.”

“Öyle olmak zorundaydık, yaşamak için. Bütün o dadılar, uşakların paravanları. Biz onlarla *en poste** halindeyken bile. Babam bize iyi geceler öpücüğünü akşam kıyafetiyle veren biriydi.” Jane yediklerimizin artıklarını toplamaya başladı. “Geçen gün eski bazı fotoğrafları ayırıyordum. Bunların birinde babam tam bir büyükkelçi şıklığındaydı. Gözünden bir damla yaş gelmesi bile tamamen imkânsız... öfkelenmesi bile. Bir terzi mankeni gibi.” Hafifçe güldü, “Sanırım fazla titizlik gösterdim.”

“Ama tek seçenek bu değil, öyle değil mi?”

“Olmaması için çalışıyorum.”

“Ben pek de... Caro’ya karşı vicdanımla.”

Jane bir süre sustu. “Geri dönerken konuştuk onunla Dan. Dün öğleden sonra sizden ayrıldığımızda.” Bir an onun kahve-rengi gözleriyle bakiştık, sonra gözlerini aşağı indirdi. “Gelecekte daha temkinli bir rol oynayacağım.”

“Dilerim Caro’nun rızasıyladır, öyle mi?”

“Evet, o da... kabul etti.”

“Şu son on gündür ona karşı senin öğütlerini tutmaya çalışıyorum.”

“Sonrasında bu yüzden kendimi çok kötü hissettim.”

“Salaklaşma. Caro konusunda en başından beri haklıydın. Wytham’daki o gün.”

“Unuttum.”

“Sen dedin ki, Caro bir gün sana ihtiyaç duyabilir. Fakat o zaman değil.” Gülümsedim. “Bu yüzden o zaman senden nefret etmişim.”

“Dayanılmaz gibi geliyor. Unutmuşum.”

“Haklıydın.”

“Böyle bir şey söylemeye hakkım yoktu.”

Bir an, Wytham’daki o günün ardındaki şey vardı havada ama dokunulmaz halde duruyordu.

“Bu söz o yılları atlatmama yardımcı oldu Jane. Geriye dönüp bakınca.”

“İncinmedin mi?”

“Böyle bir sözün incitebileceği kadar incinmedim. Yalnız, ilk başta katlanılmaz geldi. Caro’yu ilk kez buraya getirdiğimde.”

* (Fr.) Resmi diplomatik görevde. (ç.n.)

“Evet, onu hatırlıyorum. Nell’in ağzından duydum. Caro da sarsılmış.”

“Çok tuhaftı. Birden, kim olduğumuzun farkına vardık. İki taraf için de öyleydi. Senin de tahmin ettiğin gibi.”

“Wytham’ın yanılmaz Pythia’sı*.”

“Çoktan bağışlandı. Ve karşılığı Caro üzerinden ödendi.”

“O zamanlar ne kadar dayanılmaz şekilde kendimden eminmişim.”

“Hepimiz öyleydik. Öyle ya da böyle.”

Yolun yüz metre ötesinde Paul’un dönüp bize doğru belli belirsiz bir sitemle baktığını gördüm. Jane’in kımıldadığını duydum.

“Sanırım bir konferans daha dinleyeceğiz. Dayanabilirsen eğer.”

Paul’u bulduğumuzda, yer düzeyindeki şeylerin hava fotoğrafından çok daha karmaşık olduğunu keşfetmeye koyulmuştu; ama ben, yürümeye devam edersek onun fotoğrafta gördüğü patikadaki dönemece varacağımızı ve nerede olduğumuzu çıkaracağımızı söyledim. Bomboş yayla, çakmaktaşılarıyla kaplı kahverengi toprak, görev bilircesine ilgilenen Jane, yeniden konferansa başlayan Paul, tepemizde dönüp duran bir kızkuşu sürüsü, güneydeki Dorset kırsalının soluk gün ışığında yumuşak yeşili, Paul’un bana insan gibi davranışı... birden, annesinden çok benden ilgi ve fikir birliği aramaya başlamıştı sanki her erkek *Jane’den* daha iyiymiş gibi. Tarihi yeniden yazdım. Ben Jane’le evlenmişim, o bizim oğlumuzdu, her zaman böyle geziler yapıyorduk... en azından, biz iki yetişkin, hayatımızı birlikte geçirseydik o zaman ne kadar farklı olurduk diye düşündüm. Ben belki daha iyi bir yazar olurdum, yahut en azından oyun yazarlığım bu kadar süreksiz olmazdı; ve Jane de bir zamanlar onu çağıran kariyerine –sahneye– devam ederdi belki. Ama Jane’i daha iyi bir kadın yapıp yapamayacağımdan epey kuşkuluydum.

Jane’in o, refahla dolu ve büyük ölçüde yabancı ülkelerde geçen çocukluğundan söz etmesinde bir ipucu vardı; eski günlerde bunun iyi ve kötü yanlarının pek konuşulduğunu duymamıştım. Jane’in ve belki Nell’in de kaderi daima, o terzi

* Eski Yunanistan’ın Delphi kentindeki kadın kâhinler. (ç.n.)

mankeninin ardındaki gerçeği aramaktı; ve muhtemelen bundan ötürü de yine kaderleri şu ya da bu türde, tatmin edicilikten uzak evlilikler yapmaktı. Jane'in Anthony'yı seçmesinde bilinçaltı bir faktör olsa gerekti. Anneleri daima şık bir hiçti ve statüye, paraya ve büyükelçilik hayatının taşlaşmış hiyerarşilerine bunların temel prensiplerinden vazgeçemeyecek kadar alışmıştı. Kadın aptal değil, aslında kendi tarzında gayet esprili ve neşeli bir kadındı fakat özünde son derece bencildi ve bir büyükanne olarak hediyeler ve para yönünden cömertliğinin her iki kızından da gizleyemediği bir gerçektir bu. Nell tıpkı onun gibiydi; o hafta sonunda yeniden fark ettiğim bir şeydi bu; fakat aynı şekilde şiddetli bir özsaygının izi Jane'de de vardı. Aslında Jane'in şimdi, Amerika'daki ikinci evlilik dönemi de bir kültür değişikliği dışında birincisinden temelde farksız olan annesinin yaşam tarzını hor görüyor olması pek önemli değildi; Jane ondan yine de, her şeyi kendi bildiği gibi görme kararlılığını almıştı.

Ama bu hiç olmazsa bir arama fonksiyonuydu; oğlunun, tıpkı babası gibi, dikkatini bakmaya vermiş olduğu gayet açıktı... onda da aynı saplantılı sabit fikir vardı ve şu anda tarla sistemlerinden başka bir şey görmüyor ya da görmüyor gibi görünüyordu. Dikkati dağıtan her şey, bizim bir an durup kızkuşlarına bakmamız, başka bir sefer de Jane'le ikimizin haritaya bakarak, vadinin karşısındaki, üzerinde bir hafriyat olan tepenin adını bulmaya çalışmamız onu sinirlendiriyordu. Anthony'nin bizim öğrencilik yıllarımızdaki tavırlarından biri de şiire, daha doğrusu her türlü yazarlığa karşı ancak kısmen yapmacık bir küçümseme idi. Onun vecizelerinden birini hatırlıyorum: *Metafor Batı uygarlığının küfrüdür*. Bütün dillerin, hatta en mantıklı ve felsefi dillerin bile temelde metaforik olduğunu göstermenin bir yararı yoktu; kötü olan, metaforu retorik olarak kullanmaktı... hatta birinde Shakespeare'i, üç yüzyıl önceden Freud'un önünü klinik anlamda kesmek yerine *Hamlet*'i yazmakla bile suçlamaya kalkıştı. Ciddi değildi tabii ki, bizleri olanaksız şeyleri savunarak şaşırtıyordu sadece. Fakat onda, toplanamayacak, sınıflanamayacak, net bir şekilde tanımlanamayacak, kaydedilemeyecek şeylere karşı çok daha gerçek bir nefret, neredeyse bir korku vardı. Onun şaşırtıcı bir sıklıkla melezleşen *Dact-*

ylorchis grubu ya da Britanya yabani orkideleri konusunda saplantısından söz etmiştim; bence bu türler arasındaki değişken sınırlar onun asabını ciddi biçimde bozmuştu ve bu bir botanik meselesinden ziyade, onun her şeyinin sözde son derece düzenli doğasında rahatsız edici bir kusurdu. Paul da bilerek ya da bilmeden onun izinden gidiyordu. Jane'in "başka bir anahtar"dan kastettiği belki de buydu.

Daha Saksonlar gelmeden önce dönüştürülmüş ve çakmaktaşıları, benim Jemez'deki Pueblo Kızılderililerinden bile daha karanlıkta kalmış sayısız kuşak tarafından çift sürüle sürüle tekrar tekrar kırılmış bu çok eski tarla sessizce bunu söylüyordu bana sanki... soğuk, haşın, çok hüznü bir yerdi burası. Jane'in dediği gibi, tam da Tess'in* şalgam çapalayacağı ya da taş toplayacağı bir yer olurdu. Ayrıca, zaman yönünden de zengindi; metaforların anası. Bilim bir kamera gibiydi burada, bir mahkûm.

Sonunda, bir saat sonra Paul'u neredeyse sürükleyerek götürmek zorunda kaldık. Bütün gününü ve gecesini orada, tarlalardaki eski çizgileri ve buna benzer şeyleri takip ederek geçirse memnun olacağı gayet açıktı. Ama ben ona, bir gün, belki de bu yaz onu yine Dorset'e getireceğime ve ölçüm ve araştırma için daha çok zaman bırakacağıma söz verdim. A30'a geri dönsek daha çabuk giderdik ama ben güneyden, Jane'in görmediği Dorchester üzerinden gitmeyi teklif ettim; ve hemen sonrasında Hardy'nin kederli ve her zamanki gibi, trafikten hoşlanmayan heykelinin önünden geçiyor, Kız Kalesi'nin yanından deniz kıyısındaki tepelere çıkıyor ve benim için o gizemli varlığın, Batı İngiltere'nin sınırlarından birine bakıyoruz karşıdan... Start Point'e kadar uzanan gümüş gibi Lyme Körfezi'nin, daha açık havalarda da batı ufkunda Dartmoor'un ilk görünüşü; memleketin ilk kokusu, Paul'un o kasvetli eski ova İngiltere'si sonunda geride kalmış, yeşil ve kapalı, çekilinecek yerlerle dolu kısmı var önümüzde.

Son "yabancı" kent, yani Bridport'ta durup birer fincan çay içtik; sonra Devon'a giriyorduk, ilk koyu kırmızı kireçli tarlalar... inci gibi bir günbatımı, her yerde limon rengi ve yeşiller, buharın

* Thomas Hardy'nin *Kaybolan Masumiyet* adlı romanındaki kadın karakter. (ç.n.)

içine bir ateş gibi batan güneş, tepenin üzerine çömelmiş Exeter Katedrali'nin alacakaranlık silueti. Newton Abbot'tan geçerken artık karanlık olmuştu, çocukluğumun en yakın kasabası, her sokağı ve köşesi tanıdık ve oradan çıkıp giden yoldaki her dönemeç, her hendek ve her ahır daha da tanıdık. Sonra Paul farların ışığında, yoldan eve girmek için bahçe kapılarını açıyordu bana; ve eve yaklaşırken ön kapı açıldı, arabanın sesini duymuşlardı herhalde; ihtiyar Ben'le Phoebe bizi bekliyordu sanki asıl ev sahipleriymiş gibi...

Çiftlik, satın aldığımdan ve inşaatçılar işlerini bitirdikten sonra ben yokken yaklaşık bir yıldır boş kaldı. Terk edilmiş bahçe gittikçe daha bakımsız hale gelmişti. Bulunmadığım bir zamanda yatak odalarından birinin damı akmış ve tavanın yarısını aşağı indirmişti; perişan bir mezbelelik. Evin arkasındaki ahırlardan birini yaşanacak bir yere dönüştürmüştüm, niçin kullanılacağını pek bilmiyordum, belki bir çalışma odası, belki Caro ve okul arkadaşları için bir oda... ve orası nedense hiç kullanılmadı. Dehşetli bir “atsan atılmaz, satsan satılmaz”lık, eve gelip tünemiş aptalca bir müzayedede teşebbüsü duyusunu sardı beni. Sonra yazılacak bir senaryom, üç ay sürecektir bir çalışmam vardı ve onu Thorncombe'de yapmaya karar vermiştim; ve aynı zamanda da, mülk sahibi olmanın sorumluluklarıyla yüzleşmeye.

Köydeki yaşlılardan birçoğu, her ne kadar oraya nadiren gitmiş yahut alışveriş yapmış olsam da beni hatırlıyordu. Bazen kilise çanlarını duyuyordum ve bu da yetiyordu. Fakat üç ay için yerleştikten hemen sonra bir akşam köydeki puba sigara almaya gittim. Oradaki yaşlı bir adam beni tanıdı. Adam otuzlu yıllarda kısa bir süre papaz evindeki sebzelerin bakımına yardım etmişti... ve adamın yüzünü birden, hayal meyal de olsa hatırladım. Savaş sırasında ortadan kaybolmuş, toprak işini başka biri yapmıştı. Aslında bu Ben, savaş zamanı hasat tarlasındaki, şapkası hercai menekşeli, çarpık bacaklı ihtiyarın oğluydu. Şimdi altmışlı yaşlardaydı.

Ben'e yarım litre elma şarabı ısmarladım ve olağan hoşbeşten sonra, hâlâ bahçıvanlık yapıyor mu diye sordum. Devon tarzı kurnaz davrandı, artık ağır iş yapmak istemiyordu, bilmiyordu,

sırtı vardı, hatuna sorması lazımdı, belki bir gün bisiklete atlayıp gelirdi. Para sorununu açtım ama, “eksik olmayasın, ondan değil”di. Ondandı tabii ki, Devon’da neden daima odur... ve ben sıkıştırınca benim yaptığım deliliği tasvip etmeyerek başını salladı. “İşler eskisi gibi değil, fiyatlar öylene bi yükselmiştir ki müttiş bi şey”; ve bu lafla hem babamın geçmişteki cimriliğine, hem de bugünkü gerçek duruma taşını bir güzel koydu. Ama bence aynı zamanda da bu tuhaf yabancı şeyin, “eski Rahip Martin’in kızanı”nın orda ne yaptığını görmek için meraklanıyordu.

Ertesi gün öğleden sonra geldi söz verdiği gibi ve bahçenin halini görünce diliyle cıkcıkladı fakat evde ve ahırda iyi bir iş çıkarıldığı düşüncesindeydi; mutfakta bir bardak daha elma şarabını kabul etti. Beklediği ikinci jesti yapıp yerel enflasyon sarmalına hatırı sayılır bir katkıda bulundum ve bunu bir de, bisikletle gelip giderken harcadığı vakti de ücret alacağı süreye katması için ısrar ederek perçinledim. Bizim Ben enayiye görünür görmez tanır. Böylece bir part-time bahçıvan edindim... ve de biraz acıklı bir köy hikâyesi. Ben’le karısı Phoebe’nin çocukları yoktu, ikisi erkek, biri kız kardeşlerinin hepsi köyü terk etmişti ve Ben’in bir içki sorunu vardı. Daha sonra Phoebe’den onun ayrıca, içince berbat bir karakter olduğunu, kadının geçmişte onu iki kez terk ettiğini öğrendim. Babam bunları biliyor olsa gerekti ve gerçekçi Hristiyan’ı oynamıştı; yahut belki de benim gibi, bu adamı sevmişti sadece. Ben yavaş ama çok mükemmel iş yapardı; içindeki şeytana karşın kesinlikle dürüsttü ve karısına çok bağlıydı.

O kadını ancak bir ay sonra tanıdım. Bir gün adamın bisikletinin lastiği patlamıştı ve onu arabayla köye bıraktım. Arabayla yanaştığımızda kadın küçük evlerinin ön kapısında başka bir yaşlı kadınla çene çalıyordu ve gelip bir fincan çay içmem için ısrar etti... tipik Devon yüzlü, ufak tefek bir kadındı, adamdan gençti ve ağarmış saçlarına karşın hâlâ hafiften genç kız tavırlı, deli gibi meraklıydı. Ondandan hemen hoşlandım, hatta masumca merakından bile... “Ben diyey ki, yaptırdığınız her şey çok güzel olmuştur Bay Martin.” Güzeldir belki, dedim ama pek temiz değil, keşke bugünlerde köydeki bütün kızlar Newton Abbot’a çalışmaya gitmeseydi (çünkü ben bir kadın bulmaya çalışıyor-

dum). Bunun karşılığında, köydeki âdetlerin bozulması yolunda, harcialem bir yorumdan başka bir şey söylenmedi fakat attığım tohum yeşermişti herhalde çünkü birkaç gün sonra Ben bir teklifle geldi. Her gün iş için arabasıyla Newton'a giden bir komşuları vardı; Ben'le Phoebe'yi sabah getirecek ve dönüşte de götürecekti. Phoebe bir zamanlar hizmetçilik yapmıştı, bu eski yeri güzelce temizlerdi. Evde sıkılıyordu. Ev gerçekten de küçükçük bir yarı kulübeydi, bebek evi gibi.

O ikisinin basitliğini ve kurnazlıklarını çok çabuk öğrendim; Phoebe gerçi çocuğunun olmamasına dıştan felsefice bakıyorsa da, bu konu onun içinde derin bir yaraydı. Onda, gördüğü her şeye analık yapma yolundaki genel eğilimini dengeleyen, alttan alta metafizik bir katılık vardı. Üstelik patron oydu Ben'in zaman zaman patlayan şiddetine karşın; bütün bunları da hemen duydum; Ben'in birinde kadının kolunu kırdığını, doktora yalan söylemek zorunda kaldıklarını, Ben'in kendini nasıl öldürmeye kalktığını, içtiği korkunç köpek öldüreni... ve bu ikisi bir köy dedikodusu madeniydi ayrıca, beni yavaş yavaş oraya daha kuvvetle bağlıyorlardı. Benimle ilgili her şeyin de aynı şekilde oraya taşınacağından emindim. Meraklarını gidermek için onlara köyden ayrıldıktan sonraki geçmişimi ve bugünümü anlattım ve Caro'yla tanıştılar. Phoebe, geldiği zamanlar bana sıcak bir öğle yemeği yapmayı üstlendi. Mutfak anlayışı çok basitti ve yeşil sebzeleri püre haline gelinceye kadar pişiriyordu ama bunu bile dört gözle bekler oldum. Kadın oldukça çabuk bir şekilde, evle ilgili her şeyin sorumluluğunu almaya başladı; ve ev çok, çok daha temizdi. Orası uzun zamandır boş kalmış bir şapeldi fakat içinde hâlâ pis bir şeytan vardı. Gitmem gerektiğinde, kadının haftada bir gelip oranın bir tozunu almaya devam etmesi, Ben'in de normal bahçe bakımını sürdürmesinde anlaştık. Anahtarları hiç korkmadan bıraktım.

İki yıl ya da daha fazla bir süre böyle gitti. Sonra bir gün oraya tekrar gittiğimde büyük bir stres içinde geldiler; kulübeleri istimlak edilmişti. Onların değildi tabii, gülünç denecek kadar düşük bir kira, haftada birkaç şilin veriyorlardı; fakat ev sahibi emre itiraz etmemişti... hatta buna o sebep olmuştu Phoebe'ye göre, sırf onlardan kurtulmak için. Onlara köyde yeni bir ev verilir verilmeyeceği bile belli değildi; bu bürokratik vicdan-

sızlığa öyle bir asabım bozuldu ki ertesi gün Newton Abbot'a giderken birinin kanını dökmeye hazırdım; ama belli ki benim gibi kişileri idare etmeye alışık bir memurla karşılaştım. Durum pek Ben'le Phoebe'nin düşündüğü kadar kötü değildi; onlara bir belediye evi verilemezdi çünkü bunlar aileler içindi ama köyde yaşlılar için evlerin yapımı planlanmıştı ve onların bu konuda önceliği vardı. Hatta kadın bana, onların adının eklenmediği bir liste gösterdi.

Böylece, onları ben aldım. Dönüştürülmüş ahırda kira vermeden oturabilirlerdi ve yaptıkları iş konusunda bir anlaşmaya vardık. Onlara, gidip bunu bir iki gün düşünün dedim; ve bana çekinerek, bundan emin misin diye sordukları zaman evet dediğimde, onların talihsiz hayatında bu kez bir şeyin iyiye döndüğünü düşünerek sevindim. Phoebe birinde bana çocuklarının olmaması konusunda "Keşke bileydik ne kusur etmişiz ki Tanrı bizi böylene cezalandırey" dedi. Babam olsa, Metodizmin Tanrısı'na vurulan böyle bir darbeden en azından memnun olurdu.

Öyle pek de hiç pişman olmadığım bir karar değildi bu. Onların kişisel ve işle ilgili kusurlarıyla yaşamaya alıştım; yani Phoebe'nin yemek yapma tarzıyla ve Ben'in içmesiyle. Adam içmesine, hiç olmazsa cumartesi geceleri, ben oradayken bile sınır koymuyordu; ve ben herif final bölümünü icra ederken onun ters çevrilmiş kovalara vurmasıyla çıkan takırtıya, taklara, tuklara, gümlere ve bu türden karın ağrılarına alıştım. Böyle bir cumartesi gecesi yatmıştım ve açık pencereden onun çiftliğin karşısındaki tepede, tuhaf bir şekilde tek başına ve perişan bir halde söylediği sarhoş şarkısını duydum; neredeyse şairaneydi. Hafta sonunda kafa çekmek için hep yürüyerek köye giderdi ve dönüşte, bu çok ilkel nakil işini bile zorluk çekmeden becerebilecek halde olduğu çok enderdi; en azından bir seferinde (Phoebe'nin söylediğine göre) geceyi bir çitin içinde sızıp yatarak geçirmiş ancak güneş doğarken eve gelmiş. Şansına, yaz ayıymış. Fakat adam bahçeyi düzeltti, güzel sebzeler yetiştirmeye başladı ve her tarafta basit bahçe çiçekleri boy attı. Bitkiler onun biraz da hiç sahip olmadığı çocuklarıydı ve üzerlerine titriyordu.

Phoebe de yavaş yavaş sarımsak, mercanköşk ve bu türden egzotik lükslerin insanı bir lokmada öldürmeyeceğini kabul

etti ve sebzeleri ve eti, zaman zaman geri dönüşler sayılmazsa, tamamen ziyan olmamış bir şey halinde pişirmeyi öğrendi. Ve evi hep güzel tuttu.

Benim canımı çok daha fazla sıkan şey onların sürekli varlığı ve minnettarlığıydı. Sanıyorum bunu kendileri için çok rahat bir iş olarak görüyorlar ve kaybetmekten, beceremeyecek kadar yaşlanmaktan korkuyorlardı; ve ben de her zamanki gibi, onların sorumluluğundan biraz korkuyordum. Ama katlanması en zor şey onların basit değerler sistemiydi. Teoride, kent yaşamından bakıp da köylülerin dar görüşlülüğüne, bütün dünyanın onlar gibi düşündüğü ve davrandığı yolunda, hödükçe varsayımlarına gülmek iyi, hoş; ama bu aynı zamanda, kırsal kesim insanlarına kuşaklar boyu gayet acı ve vahşice sömürü dönemlerini yaşatan bir felsefeye de gülüp geçmek demektir. Freudçular Phoebe'nin her şeyi parlatma ve gıcır gıcır yapma saplantısının içyüzünü hemen çıkarabilir; ama bunun yanında –sürekliliğin bir önkoşulu olarak yöntem, alışkanlık ve rutin biçiminde– temel bazı varoluş inceliklerine inanç da gerekir. Bu ancak hayatını bitki ve hayvan yetiştirme faaliyetiyle ve bunların içinde geçiren insanların layıkıyla edinebileceği bir hikmettir. Bunu sözcüklerle ifade edemezler ama hissederler. Bunu Ben'de gördüm. Adam kendi bitkilerini ve çiçeklerini övmeye karşı hep isteksizdi ve daima, tam doğru olmayan bir şeyler vardı; ama yine de bazen onları seyrederek yahut okşarken görürdüm onu. Sahte bir tevazunun ilkel bir biçimi falan değildi bu; sadece, kemiklerinde hissettiği, her şey mükemmel hale gelseydi dünyanın –ve kendisinin– yaşaması için bir neden kalmayacağı düşüncesi idi. Aslında çok derin bir gerçeği yakalamıştı; hatanın hayatın tuzu olduğunu yani.

En büyük sorunsa benim kullandığım, daha ziyade cinsel çeşniydi; yani onlara sadece, evli olmadığım biriyle yatmamı değil, evlenmeye niyetim olmadığını ve ayrıca bunun en sık gelen ziyaretçim Caro'dan gizli tutulması gereken bir konu ya da bir dizi konu olduğunu kabul ettirmek. Sonunda gözümü kararttım ve Phoebe'ye, erkeklerin Ben'inkinden başka günahları da olduğunu izah ettim. Şaşırdıysa da –gerçeğin kendisinden değil, benim onu açıkça söylememden ötürüydü bu– belli etmedi. Bu onları ilgilendirmezdi, bana çok minnettardılar, her

koyun kendi bacağından asılırdı... köylü hoşgörüsüyle ilgili bütün eski atasözlerinden bir yağmur boşandı üzerime ve yanı sıra da Millie Halanın ezeli “Belki böylesi daha hayırlı” sözü.

Ama bu durum bana istediğim gibi yaşama ve sevişme izni verdiyse de bütün engelleri pek aşmadı. Hâlâ yok olmayan bir onaylamama hali seziyordum ama tümüyle gizlenmişti. Belki de Ben’le Phoebe bir dizi metresin onlar için, kendine has bir ev anlayışına sahip sürekli bir eşe nazaran daha rahat olduğunu düşünecek kadar akıllıydı. Fakat onların derindeki inancının benim “düşüp kalkmak” yerine durulup oturmam gerektiği olduğunu biliyordum; ve sadece yatağımı paylaştıklarım değil bütün arkadaşlarım hakkında hüküm verirken Phoebe’nin tepkisine de biraz dikkat eder oldum... Phoebe onlarla ne kadar sohbet ediyor, ne kadar temkinli ya da konuşkan davranıyor, ne kadar o eski hizmetçi kişiliğini takınıyor ya da gerçek kişiliğini gösteriyor. Oldukça saçma bir şeydi belki; fakat insanlar Phoebe’yle uyuşamıyor ve ona mutfakta yardım etmekle, bu işe el koymamak arasındaki gergin ipin üzerinde yürümeyi beceremiyorsa kötü bir puan alıyordu. Phoebe’nin –ve daha sonraları da Caro’nun– yaptığı hatalara ben kendim gülebilirdim ama diğer kadınlar diplomathlığı öğrenmeliydi.

Bu nazikçe baskıya karşı bir iki kez isyan ettim ve onları hayatımdan uzaklaştırmayı düşündüm. Ama benim bulunmadığım zamanlarda hep oradaydılar ve onların orada varlığını düşünmek bana güven veriyordu; oraya geri dönüşler, onların birikmiş haberlerini, dedikodularını duymak, çok büyük ve dağınık bir dünyadan sonra onların yoğun ve küçük dünyasının keyifleri, Devon konuşmaları... ve o evde yaşamış diğer herkesin hayaleti.

Aman ne büyük belaymış bu sevda!
nasıl katlanır çekerim bunu?
Kız bir öyle bir böyle gösterecek,
benim bundan nasıl korktuğumu.
Öyle taciz ediyor ruhumu ki
aklım ermiyor bir türlü buna.
Salınıyor hep rüzgârlarla sanki
Süzülen bir gemi gibi suda.
Hoşnut edersem yapabildiğimce,
bir başka görünüyor gözüme.
Eyvahlar olsun, felaket, al işte!
Phillida reddediyor beni.

Rahiplik günlerinde Thorncombe'nin sahibi Reed adlı bir Raileydi. Onlar bugün neredeyse tükenmiş bir sınıftan, eğitilmiş çiftçilerdendi. Cemaatte onlar gibisi pek yoktu; aksanları kaba, gramerleri daha da kaba bir sürü eğitimsiz çiftçi vardı

ama Reed'ler farklıydı. Gerçi hepsinde Güney Hams aksanı varsa da gayet net bir şekilde, şiveden gelen sözcüklerin çoğunu kullanmadan konuşurlardı. Aileleri altı kişilikti; en büyükleri, eşi ölmüş büyükbabaları, kıdemli kilise mütevellisi "Büyük Bay Reed"di; babam ona çok değer verir ve hep "doğal bir beyefendi" örneği olarak gösterirdi. Tepeden bakan bu beylik laf kötü tabii fakat adam gerçekten harika bir ihtiyardı, onda doğuştan gelen bir ağırbaşlılık ve nezaket vardı... neredeyse bir mükemmellik. Onu görünce İngiltere'nin güçlü karakterine inanırdınız. Onun dışındaki, standart bir aksandan yoksun kişilere karşı kibarlık rolü yapardınız; fakat onun ataerkil varlığı karşındaysa içinizden doğal davranmak gelirdi. O kesinlikle "İhtiyar Reed" değildi; Bay unvanını hak ediyordu. Onu en çok okuma derslerinden hatırlıyorum. Kutsal Kitabın önemli birçok pasajını ezbere bilir ve yavaş, derin bir sesle, tümüyle beleğinden, kürsüye bakmadan ve babamdan... hatta *daha* sonraki yaşamımda, çok daha başarılı birçok oyuncudan bile hiç duymadığım yalın bir inançla okurdu. İngiliz Kilisesi'nde nefret ettiğim herkesten ebediyen ayrı bir yerdedir o. Bir halk şarkısı, bir halk şiiri gibiydi; Drake'in ve Raleigh'in sesi. Babam inancı vaaz ve icra ederdi belki fakat İhtiyar Bay Reed inancın kendisiydi.

Savaş çıktığı zaman Thorncombe'de çalışamayacak kadar yaşlıydı ve bu işi oğlu yapıyordu; ona kıyasla sıradan biri, ellili yaşların başında, gayet suskun, tatlı dilli bir adamdı. Bir karısı, üç kızı vardı ve ben bir zamanlar bu kızların en küçüğü Nancy'yi Pazar okulunda gizlice seyredirdim, bakışması çok zevkli bir kızdı. Daha büyükler, Mary ve Louise adlı ikizler savaş başlar başlamaz ailelerine çiftlik işlerinde yardım ediyorlardı. Köyde tuhaf görülürler, kilise hariç her zaman kadından ziyade erkek gibi giyinirlerdi; sonsuza dek hep pantolon, yelek ve gömlek giyen, sıırım gibi, yanık yüzlü bir çift tarımsal Amazon, her ne kadar yapıları narinse de. Onları gerçek anlamda tanımadan önce, becerikli, sağlam ve genel olarak kendilerine güvenli halleri gözümü korkutmuştu, onları kız olarak çok alımsız tipler sanıyordum.

Reed'lerin iyi bir Guernsey cinsi inek sürüsü vardı ve yörenin en iyi kaymağını onlar üretirdi; elma şarabını hâlâ kendileri yapardı, tavukları vardı; aynı zamanda anneleri mükemmel bir

arıcıydı ve babam başka bir balı ağzına sürmezdi. Çiftliklerinin köyün uzak bir köşesinde olması ve elbette bizim eşit sosyal koşullarda görüşebileceğimiz kategoriye girmemelerine karşın onlarla çok ilişkideydik. Kilise işi vardı –Bayan Reed ayrıca Anneler Birliği’nin en önemli kişiliğiydi– ve bu da oradan sık sık mesajların gelmesi demekti. Sonra, savaş sırasında da yiyeceklerin... babam tayın konusunda kutsal kanunların böyle utanılacak şekilde çiğnenmesine karşı kafasını sallıyordu ama tüm köyde gizlice yürütülen bir kaymak, tereyağı, yumurta, tavuk, “yağlı tavşan” (yasadışı kesilen domuz) alışverişi vardı. Bizim durumumuz birçok yerden iyiydi. Bunda aşar vergisine benzeyen bir hava vardı Millie Halanın dediğine göre. Ama bizim ana tedarik hattımız Thorncombe’dendi.

Bundan çok öncesinde de zaten âşıktım oraya. İzoleydi, kendi küçük vadisinde bir meyve bahçesi vardı, arkası dik ve ormanlık bir yamaca yaslanmıştı ve güneybatıya bakıyordu. Beyaz badanalı basit bir evdi, yalnız tek bir farkı vardı: Üzerinde 1647 tarihi yazan sade ama yekpare taştan bir veranda. Ben küçük bir çocukken bile o verandaya ve sadeliğine hayrandım; onda da bir inanç vardı; ve evin içinde de daima Devon’un o karakteristik kokusu; keskin ve tatlı bir durmuş inek gübresi, saman ve balmumu kokusu; ve yaşanacak çok rahat, muazzam bir yerdi. İyi porselenler, sağlam eski mobilyalar vardı, ucuz-kelepir döküntü yoktu ve bölgedeki ortalama evlerde çok yaygın olan muşambayla kaplıydı. Thorncombe’de mutfak normal yemekler için kullanılsa da yaşamın merkezi değildi. Nedeni belki de evde kadınların ağır basmasıydı. Orası o günlerde beni daima utandırırды. Orada çok harika bir şeyler vardı, Bayan Reed’in bana daima gösterdiği büyük özen, ikram ettiği çay, limonata, yeteri kadar büyümüş sayıldığımda elma şarabı; rahibin oğlu, şeref konuğu; ve Daniel birden, kendisinin doğal gibi gelmediğini fark ediyordu... ya da daha doğrusu orası onu hep, doğal olmadığından endişelendiren bir yerdi. O zamanlar orada, bizim evimizin daha büyük, daha geniş ve bahçesinin çok daha güzel olmasına karşın, papaz evinde bulunmayan gizemli bir sıcaklık, iç yaşam ve zarafet vardı. Nedeni herhalde kısmen kızlar, bilinçaltı bir “kız kardeşler” ve zavallı Millie Hala değil de “gerçek bir anne” düşüydü; kısmen de cinselliğin ana-

loğu bir auaraydı; ve hayvanlara, toprağa, manevi değil somut Şeylere yakın yaŐamaktı. Thorncombe'ye gitmeyi hep dđrt gđzle beklerdim. Babam savaş zamanındaki hasatlar sırasında beni acemi emeğimi, talep eden birđok çiftçi arasında eşit olarak paylaŐtırmaya zorlar, bu da beni gizliden sinirlendirirdi. Benim için öncelik daima Reed'lerdeydi, diğer herkes onlardan sonra gelirdi.

Ve Nancy.

Nancy acıları.

Yatılı okula gittikten sonra iki yıl o kızı resmen unutmuştum. Newton Abbot'ta yerel bir liseye gittiğini, gündüzcü olduğunu biliyordum. Tatilde onu kilisede gördüm. Oldukça kaba, Şişman görünüyordu ve oğlan tavırlı kız halini yitirmiş, çok daha utan- gaç hale gelmişti... onunla bakıŐmak bir yana, bir an göz göze gelmek bile zordu. Benim de ondan farkım yoktu. Yatakhane- de çok fazla seks konuşması duymuş ve bunların çoğunu ciddiye almıştım. Tuhaf denecek bir okul değildi ama tuhaf dip akıntıları güçlüydü ve beni rahatsız ediyordu. Okuldakilere cinsel dene- yimim konusunda yalan söylemek zorundaydım ve yalan söy-lemek zorunda kalan tek kişinin ben olduğumu sanıyordum. Tabii ki kızları öpmüŐtüm, tabii ki memelerini ellemiŐtim, tabii ki... gidilebilecek en son yer, o daha sonrası içindi tabii ama benim gerđekte tamamen deneyimsizliğim utanç vericiydi. Bir yahut iki çocuğu çekici buluyor ve bundan nefret ediyordum; birincisi, kâfirlikti, diğer yandan da gizli bir sapıklıktı. Ben evdekileri suçluyordum... bunda tamamen haksız da değildim; sanki diğer bütün çocukların kız kardeŐleri, kız kardeşlerinin kız arkadaşları ve danslar ve muhteşem partiler vardı... benimse bulup bulabildiğim sadece, sıkıcı ve soğuk yaratıklarla bir öğ- leden sonra tuhaf bir tenis maçı yapmaktı ve bu kızlar hokeyi ve midillileri ya da birbirlerini ormanda yürüyüşe çıkmaktan daha ilginç buluyordu sanki. O bile hiç olacak iş değildi böyle durumlara genellikle gözcülük eden yetişkin refakatçi kadınlar ekibi düşünülecek olursa. Ben böyle çekingence bir girişimde bulunursam bana gülünmesinden de müthiş korkuyordum... ya da bir yaygara kopmasından ve Babamın ya da Millie Halanın duymasından. Okul, kızları insanın aklından uzaklaŐtırıyordu hiç olmazsa. Ancak uzaktan eriŐilebileceklerin hiğbiriyle bulu-

şamıyor, hiçbirini göremiyorduk. Yapılacak iş vardı, ve ortak bir baskı ve imkânsızlık duygusu. Ama tatillerde eve gidince kendi olanaklarımla baş başa ve Portnoy'un derdine* mahkûmdum.

Beni kurtaran, genç Bay Reed oldu. Adam ben yaz tatili için eve dönmeden hemen önce bir bahçe kapısını menteşesinden çıkarmak için kaldırırken belini incitmişti. Doktor ona her türlü ağır işi yasaklamış ve o da bu emre dünyadaki, işine düşkün bütün çiftçiler gibi boş vermişti; ve bedelini layıkıyla ödedi; on beş gün yataktan, en azından iki ay da koltuktan kalkamadı. Biz o ailenin yasadışı yiyecek konusunda o kadar çok iyiliğini görmüştük ki, babam Bayan Reed'in o yaz benim yardımımıza köydeki herkesten daha çok ihtiyacı olduğu yolundaki önerisini reddedemezdi. Ben eve geldiğimde mesele kararlaştırılmıştı. Haftada otuz şiline altı gün çalışacaktım ki o zamanlar bile köle ücretinden farksızdı bu.

Fakat on altı yaşındaki köle bunu hiç dert etmiyordu. Daha önceki Paskalya tatilinde Nancy'yle sadece bir kez karşılaşmıştı, hem de Anneler Birliğinin papaz evinde verdiği bir çay davetinin hiç erotik olmayan ortamında; fakat o bile yetmişti. Nancy'yle ikisi, bir araya toplanmış kadınların logoresine** fincan ve tabak taşımaya girişmişti. Kızın sarı saçları Betty Grable'a benzer bir şekilde yapılmıştı ve Dan'ın hoşuna gitti; kız (o zamanlar Daniel'in idealindeki kadın) Deanna Durbin gibi narin değilse de giydiği, omuzları kabarık, çan etekli, kısa kollu koyu mavi saten davet elbisesi "çok şişman"ın haksızlık olduğunu göstermişti. Biraz tombuldu belki; ama göğüsleri ve beli gayet belirgindi; ve Dan daha hızlı boy atmıştı, şimdi kızdan iki üç santim uzundu. Kız muhtemelen sınıfsal nedenler yüzünden utangaçtı ve pek konuşmuyorlardı. Dan, kızdan bahçeye çıkmasını istemeye cesaret etse mi diye düşünüyordu ama bir sürü insanın önünde... ve iyi bir bahane bulamadı. Kızın gözleri lavanta mavisiydi, kaşları yay gibiydi, kirpikleri uzundu, yüzü, gözleri dışında belki çok yuvarlak ve dolgun yanaklıydı fakat o haliyle de birbirine uymuştu bir şekilde. Kız bir süre annesinin yanında

* Philip Roth'un *Portnoy'un Feryadı* (*Portnoy's Complaint*) romanına ve dolayısıyla, romandaki gencin psikiyatristine sürekli anlattığı çok tuhaf masturbasyonlara gönderme. (ç.n.)

** Logorrhoea. Yunanca karşılığı söz ishali; hiç durmadan konuşma hastalığı anlamında. (ç.n.)

çekingen bir halde oturdu ve Dan ara sıra gizlice bakmakla yetindi. Fakat o gece...

Thorncombe’de sadece bir günlük mutlu kölelikten sonra kıza sıırsıklam âşıktı; kız yanındayken berbattı, feci haldeydi, ona bakamıyordu; yanında yokken de ondan başka bir şey düşünemiyordu; ve evde akşam yemeğinde bitmek bilmez sıkıcı sorular. Evet, Yaşlı Bay Reed ona tırpanla nasıl biçileceğini göstermişti, Dan meyve bahçesinin yarısını, bütün dikenleri biçmişti, gerçekten de müthiş ustaca yapmıştı. Fakat anlatamazdı ki ihtiyarın ona ellerini nasıl yerleştireceğini gösterdiğini, ritmi bellettiğini, yavaş ve rahat, çok da fazla değil oğlum, en uzun çalışan en iyi işi yapar, elma dallarının altında, gülümseyerek ve başını sallayarak bastonuna dayanan ihtiyar. Bileme sanatı. Ne kadar zordu bütün bunlar, ellerindeki su kabarcıklarına bak. İhtiyara bir sandalye getirmişlerdi oturup seyretsin diye, arı kovanlarının yanında. Bunu söyledi ama saat on molasında kek ve çay getirip ona bir kez gülümseyen kızı söylemedi. Kızın başında kırmızı bir eşarp vardı, her tarafı kuştüyü zerreleriyle kaplıydı, mandırada tavuk yolmuştu; fakat o utangaç gözler, Dan’ın farkına vardığını gizlemesi, sıkıdığı dudaklarının ucundaki bir kavislenme. Sonra “yemek”. Etli börekler ve patates köftesi (Bayan Reed yarı Cornwall’lıydı). Sonra Louise’yle inek ahırının temizlenmesi, mayısların gübrelige taşınması, saman yayılması. Sonra şu, sonra bu, Millie Hala gülümsüyor, babası takdir ediyor.

Saat dokuzda yatmak, ölü gibi uykusu var, sadece iki dakika, günün sonunda en kötü, tarıfsız şeyleri hatırlamak için. Yumurta toplama, onunla yalnız, kız bölmelerde yumurta ararken Dan sepeti tutuyor, kızın profilini seyrediyor, kümeslerin pis kokusu, gıdıklamalar, kızın tavuklara söylediğı tatlı sözler, sanki Dan orada yokmuş gibi fakat orada olduğunu bilerek; bu kez o kadar utangaç değil, bakışları için henüz aynı şey söylenemezse de. Birden, kızın ne kadar ufak tefek olduğunu hissetmek, ne kadar güçsüz, ne kadar dişi olduğunu. Birden organının dikildiğini hissediyor, gizlemek için sepeti kullanıyor ve çatının altında gerekenden daha fazla eğiliyor. En iyisi dışarı çıkmak, çitin altına yumurtlayan kaçkınları bulmak; eğik gelen güneş, kız eğildiğinde pamuklu bluzundan görünen teni; sonunda, Kaçık

adlı yaşı bir Rhode Island Alı'nın* samanların arasına yumurtladığı ahıra, "kör olası sığanlar onnari kapmamışsa". Tavuklar taş döşeli zeminde dönerek koşuyor öfke ve telaş içinde. Nancy iki yumurtayla iniyor ve her zamankinden daha belirgin bir aksa"nla konuşuyor.

"Hah, böylene sakın olasin Kaçık!" Ve kız eğilip, tedirgin olmuş kızıl kahverengi tavuğu öpüyor.

Dan "Burda yaşayan hiçbir şey kaçık değil" diyor.

Kız gelip, Dan'ın taşıdığı sepetin sapının öteki tarafından tutuyor sanki sonunda kaç tane yumurta olduğuna bakarmış gibi.

"Bura bi çiftlik sade. Çalışmak."

"Hoşuna gidiyor mu?"

"Bazen."

"Yardıma geldiğim için memnun musun?"

Kız başını öne eğiyor. "Elbet memnunuz."

"Ben seni kastetmişim."

"Sen burnu havada olmasan."

Dan bu sözle şaşkına dönüyor. "Sence öyle miyim ben?"

"Öyleydin. Pazar okulunda."

"Niyetim öyle değildi." Kız bir şey söylemiyor. "Senle konuşmak istiyordum. Evde. Geçen Paskalyada."

Kız eğilip kahverengi bir yumurtanın kabuğundaki samanı temizliyor; sonra dönüp, açık duran ahır kapısından içeri giriyor; Dan'a çabucak utangaç bir bakış atıyor, sonra yere bakıyor.

"Bill'i hatırlıyö musun?" Kız başıyla hafifçe arkayı, kuzeyi işaret ediyor. "Öteden. Bill Hannacott, ha?"

Dan, Hannacott'ları hatırlamaktan ziyade tanıyor; onlar kilise değil şapel. Ana yolun öteki tarafında bir çiftlikleri var.

"Pek değil... ama kimi kastettiğini biliyorum."

Kız kollarını göğsünde kavuşturuyor annesi gibi, yere bakarak konuşuyor.

"Aynı sınıftayız şimdi."

Daha kibarca nasıl ifade edilebilirdi ki? Ama Dan'a yine de kaba, feci, gaddarca bir rezil etme gibi geldi o günün umudundan sonra. Geldi gelecek zirveden, fark edilen dibe, hepsi iki saniyede. Onu her gün Newton otobüsünde Bill Hannacott'la gelip

* İri bir kırmızı tavuk türü. (ç.n.)

giderken gördü; sınıfta, el ele kıkırdaşırlarken. Salak! Sanki Thorncombe Dan olmasa varolmayacak, kendisinden başka kimsenin bilmediği gizli bir adaymış gibi. Kendi kökenini hissetti yine dayanılmaz bir şekilde; kökeninin kızın yaşadığı bu basit dünyaya nasıl yabancı olduğunu, kendisinin daima, gecekondu semtlerinde turistik amaçlı gezintinin bu kırsal eşdeğerine mahkûm olduğunu. Belki de bu durumun kızın onun gözünde değerini düşürmesi gerekirdi, kızın “öteden” bir kıroyu beğenmesi; fakat öyle olmadı, on kat daha cazip kıldı.

Elinde yumurta sepetiyle kızın peşinden mandıraya gitti, Bayan Reed’in olduğu yere; ve kadın hemen ısrarla Dan’ın artık gitmesini, “vaktinin dolduğunu” söyledi. Dan ceketini almak için meyva bahçesine gitti. Ama geri dönüp de çiftliğin yanından geçerken Nancy yan taraftan elinde kesekağıdı bir torbayla koşturup ona doğru geldi.

“Anam diyey ki bunu Bayan Martin’e götüresin. Çünkü sen çok çalışmışın.”

Bir avuç samanın üstünde duran altı kahverengi yumurta.

“Ah... çok teşekkür ederim.”

“Şimdi düşürmeyesin onnarı.”

Yine alay edercesine abartılı bir aksan. Dan kalbi kırık halde bakıyor.

Ve kızda sadece bir an için tuhaf, bir şekilde yumurtalarla pek ilgisi olmayan, biraz kuşkulu bir bakış; meraklı ve şaşkın. Sonra kız dönüyor ve Dan’ın “Yarın görüşecek miyiz?”ine karşılık el sallarken mandıraya doğru koşuyor.

Dan bu görüntüyle uyuyor.

Bundan öte bir şey bulamıyor... ne kadar sürdü, şimdi hatırlamıyorum fakat iki hafta ya da daha fazladır herhalde, hasadın başlangıcı. Nancy’nin evin şımarık çocuğu olduğunu öğrendi; yaptığı işler çoğunlukla annesine evde, mandırada, yemek yapmada yardım etmektir. Dan genellikle ikizlerden biri yahut ikisiyle dışarıya gidiyordu. Mary, Totnes’in öteki tarafından, çiftlikte çalıştığı için askerlikten muaf tutulmuş bir gençle nişanlanmıştı; Louise de “beraber gidiyor”du. Onlar yirmi bir yaşında, Dan için çok büyüktüler fakat onların yanında olmanın bir şekilde daha rahat olduğunu fark etti; gerçi ilk başta kızların onu sadece bir sıkıntı gibi gördüğünü hissetmişti; ondan sık sık

bir şeyler yapmasını istiyorlar fakat onun en ufak bir şaşkınlığı ya da beceriksizliğini görünce bunu kendileri yapıyorlardı. İkisi de pek konuşmuyordu. Onlar çiftlik için yaşıyordu, işlerin yapılması için, çiftliği ana-babalarının ilk başlarda herhalde olmasını umut ettiği oğulları kadar iyi bir şekilde götürebileceklerini göstermek için. Dan aslında ilk kez, bir çiftlikte gereken, hasadın dışında böyle sayısız iş yapmıştı. Orak biçmeyi ve çapalamayı, inekleri ağıla sokmayı, yayıkları yıkamayı ve kullanmayı, gübre temizlemeyi, domuzları beslemeyi öğrendi, fareler için kapan kurmayı, o yaz büyük bir bela vardı; bu işin öldüren zorluğu aynı zamanda şiiriydi de.

Bir ikinci sonu Louise'nin kullandığı, çim biçme makinesi bağlı traktörle tepedeki geçici otlığın ısırgan ve dikenlerini kesmeye gittiler. Daniel elinde bir dirgenle Louise'yi takip ediyor, kesilmiş sapları yakılmak üzere yığıyordu. Fakat iş bitince kız biçiciyi ayırdı ve Dan'ın traktörü sürerek tarlada dolaşmasına izin verdi; Dan, zamanın ve karneyle verilen yakıtın boşa harcanmasının aynı zamanda, her şeye karşın kendisinin yararlı olduğunun ve aileden biri sayılmaya başladığının kabulü demek olduğunu anladı ve hoşuna gitti. Louise'nin gözleri de Nancy gibi maviydi; al yanaklıydı ve yüzünde hafiften bir gülümseme vardı. Dan ondan, görünüşleri birbirinin aynı olsa da ikiz kardeşinden daha çok hoşlanıyordu. İkisinden de hoşlanmaya ve hayran olmaya başlamıştı aslında; onların cinsel yönden cesaretli hali, canlılığı ve ne yapacağını bilir halleri karşısında, Nancy'nin belirsizliklerine göre çok daha rahat davranabiliyordu.

Fakat en çok süt sağmayı seviyordu. Bundan utanıyordu da. Kafasında bir sürü hayal vardı; bu iş meme emmeye ve mastürbasyona çok benziyordu, çok erotikti. Fakat onlar gibi hoştu. Nasıl yapılacağını gösterdiler fakat o hiçbir zaman bu işin tuhaf el becerisini gösteremiyor, doğru zamanlamayı ve basıncı bulamıyordu. O bir ineği sağıncaya kadar Bayan Reed üç ineği bitiriyordu. Kızlar Bayan Reed'e gösteriş meraklısı diyor, aralarında fısıldaşarak boyuna, savaştan önce süt sağma makinesi almamasının tuhaflığından ve kadının bu konuda hâlâ inat etmesinden konuşuyorlardı. Kadın gülümsüyor ve süt sağıyordu. Onun ineklerinden hiçbirinin memesine el yerine kauçuk meme tutucu değmeyecekti; ve kadının mandırası da bunun nedenini

gösteren kanıttı. Daniel'e genellikle kovaları yayıklara ve kaymak makinesine taşıma görevi veriliyor ve böylece de durup, faaliyet halindeki dişilerin ahırını seyretmek için zaman buluyordu; o kokular, ışıklar, gölgeler ve onların birbirleriyle ve ineklerle mırıldanarak konuşmaları. İlk sütün çinkoya hızla fışkırması. Ormandaki tarlakuşu gibi.

Nancy'yle yalnız kaldığı zamanlar oluyordu; kız yumurta toplarken bir iki kez ona inekleri ahıra sokmada yardıma geldi. Bir öğleden sonra meyve bahçesinde bir saat, Louise'nin ertesi sabah pazara götüreceği ilk sofralık elmaları topladılar. Daniel ağaca çıkmıştı, Nancy aşağıda duruyor, onun verdiği dolu sırt çantalarını alıp kutulara taşıyordu. Bir tanesi kız uzanıp tutamadan devrildi, kız bir çığlık atarak yana, otlara devrilirken üzerine Banyo Güzeli elmalardan bir yağmur yağdı. Güldüler, çok şaşırtıcı bir şekilde. Yere düşenleri yan yana topladılar, kızın ve Dainel'in okulu ve savaş hakkında utangaçça, nazikçe konuştular. Nancy'nin ana-babası onun öğretmen olmasını istiyordu ama kız bilmiyordu. Daniel hayatında ilk kez kendini neredeyse bir sosyalist gibi konuşurken buldu. Okulu ne kadar snopçaydı, gerçekten, nefret ediyordu... kız bir şey söylemedi fakat anladığı belliydi. Bill'den ya da diğer erkeklerden ve kızlardan yahut aşktan ya da buna benzer bir şeyden konuşmadılar. Daniel hâlâ rahibin oğluydu ve o da çiftçinin kızıydı.

Daniel'in babası zaman zaman onu görmeye geliyordu. Daniel, bu durum ona bol bol övgülerde bulunulmasına yol açıyorsa da, kim olduğunun hatırlatılmasından hiç hoşlanmıyordu. Bir gün bir tarladan geri döndüğünde babasını verandada Bayan Reed ve Nancy'yle konuşurken buldu. "Okul raporların da şimdi Bayan Reed'den aldığım methiye kadar iyi olsaydı Daniel, memleketin en mutlu babası ben olurum." Niçin böyle sözcükler kullanması gerekiyordu ki? Nancy bana bakıp alt dudağını ısırdı. Ve bu haksızlıktı. Ben okuldan hep iyi raporlar getiriyordum.

Öğle yemeğini mutfakta hep birlikte yedik; Yaşlı Bay Reed, yani Büyükbaba masanın başındaydı. Sanıyorum benim orada olmamdan, anılarını anlatacak birini bulmaktan memnundu. Birinci Dünya Savaşı'nda Devonshire'da Alay Başçavuşuydu ve bütün madalyaları oturma odasında, cam bir çerçevenin altında, yeşil bir kadifenin üzerinde duruyordu. Bazen kızların ondan

sıkıldığını görüyordum; yahut kızlar belki de adamın beni de sıkacağından korkuyorlardı. Fakat o odada büyük bir sevgi ve hoşgörü vardı. Orası hâlâ onun odası. Orada hâlâ yemek yiyorum fakat artık orası mutfak değil; eski mobilyaların hiçbiri durmuyorsa da Reed'lerden kalan bir şeyler hâlâ duruyor. Bayan Reed, kocası yukarda olup da yemeğe gelmediği zamanlarda daima ihtiyarın karşısında, uzun dişbudak masanın diğer ucunda otururdu. Sonra yan yana ikizler ve Nancy'yle ben de onların karşısına otururduk.

Bir gün yemekten sonra masada oturmaya devam ediyor, çay içiyorduk; yemeğin sonunda daima bir çaydanlık gelirdi ve korkulu rakibim kapıda belirdi. Geleceğini biliyordum; geçen kış çıkan fırtınada çiftliğin arkasındaki tepeden dev bir kayın ağacı devrilmişti ve çekilip avludaki hıvara götürülebilmesi için dallarının iki kişilik testereyle, engel oluşturmayacak şekilde kesilmesi gerekiyordu. Bill, babasının çiftliğinden ayrılabilirdiği zaman gelip buna yardım etmeye söz vermişti. Bir on yedi yaş irisiydi, bence müthiş hantal, Reed'lere göre çok kaba bir soydandı; o aşağılık kuşağın, lisedekilerin hepsi için böyle düşüneyordum. Herif, ihtiyarı, Bayan Reed'i, ikizleri başıyla selamladı. "Meraba Nancy." Kıza bakarken gözleri parladı. Ben tanıştırdım ve elim sıkıldı. İşe başlamadan önce bir fincan çay içti. Çiftlik dedikodusu vardı, ötede "biçmeye" gittiklerinde, üst kattaki Bay Reed hakkında. Nancy'ye doğrudan bir şey söylemiyordu; o gözleri parlayarak bakışlar sadece. Beni de görmezden geldi. Nancy'nin ne düşündüğünü, ondan gururlandığını mı yoksa herifin çok konuşuyor olduğunu mu düşündüğünü bilmiyordum. Bence çok konuşuyordu ve rahatlığını, uyanıklığını, onlarla aynı dünyadan olmasını buruk bir halde kıskandım.

Bir saat sonraysa onu sırf kıskanmanın çok ötesine geçmiş, vücudunun her santiminden nefret ediyordum. Bende, (en azından iş yönünden) neşeli bir öğleden sonra olacağı yolunda, aptalca bir düşünce vardı. Onunla ben ana kütüğün dallarını kesmeye başlamadan önceydi bu; ikizler kesilen parçaları traktör ve zincirlerle çekmek için hazır bekliyordu. Herif köylü kurnazıydı tabii, Nancy de orada, seyrediyordu ve herif o durumda hissedebileceği şeylerin tümüyle dışında bir de, bağlı olduğu

kırsal kanunlar gereğince, bu işi bir kuvvet yarışına döndürmek zorundaydı. Testereyi tutup ilk dala yerleştirdi sanki ben bunu kullanmayı onun kadar iyi bilmek zorundaymışım gibi; ve bu durumda da, ilk birkaç ileri geri sürtmeden sonra bana nasıl duracağım ve aleti nasıl tutacağım konusunda bıkmadan direktifler verme fırsatı buldu. Ama bir başladıktan sonra hiç durmuyordu. Birkaç dakika sonra yorgunluktan ve acıdan kollarım kopacakmış gibi hissettim ve henüz daha yarısına bile gelmemiştik. Testerenin çekilmesine benim tarafımdan verilen karşılıklar giderek zayıflıyordu. Sonunda durmak zorunda kaldım.

“Sana çok hızlı gelmiş ha?”

“Değil tabii ki. Nefesleniyorum sadece.”

“Sigara?”

Bana bir Woodbines paketi uzattı.

“Hayır, teşekkürler.”

O bir sigara yaktı, sonra Nancy’nin oturduğu, benim arkamda bir yere göz kırptı; sonra avucuna tükürdü ve lanet olası testereyi aldı yine. Bir süre sonra, bir taraftan sigara içerken testereyi tek başına kullanmaya başladı; çok daha yavaş bir ritim tutturdu ama *bunun* kimin suçu olduğunu iyice belli ediyordu. Herif beni rezil etmeye öylesine bariz bir şekilde kararlıydı ki bu durum bana güç verdi; ve çok şükür ki bu iş sadece testereyle kesmek değildi, kütük parçalarının manivelayla itilerek, traktörün çekip götürmek için beklediği patikaya yuvarlanması gerekiyordu. Herif öküz gibi kuvvetliydi, bu konuda hakkını vermem lazım. İlk kez, ikizlerin orada olmadığını fark ettim. Bir süre sonra, korkunç yorucu da olsa, testereyle daha iyi kesmeye başladım ama herif acımasızdı ve belki de de bunda, beni kasları güçsüz bir acemi gibi göstermede, eski şapel-kilise düşmanlığının da biraz payı vardı. Sonra, o işkence gibi geçen ikindinin en sonunda, küçük dallardan birini tek başıma patikaya yuvarlamıştım... herif Nancy’nin yanında durmuş beni seyrediyordu.

“Hepten yannış yapeysin Danny.” Bana hep adımın en nefret ettiğim biçimiyle hitap ediyordu hemen hemen ikindinin ortalarından beri; bir büyük suç daha. “Hep söyleyrim sana. Bunnar takılcek bi yerlere.”

Nancy birden dönüp uzaklaştı. Traktörün motoru çalışıyordu ve kızın ona ne dediğini duymadım ama herifin onun arkasından bir adım attığını ve elini kızın omuzuna koyduğunu –ve hızla geri çektiğini de– gördüm. O zaman bunlar pek bir anlam taşımıyordu, daha çok öfkelenim sadece; Nancy’nin bana acımasına. Ben eve giderken herif hâlâ oradaydı ve yemeğe davet edildiğini biliyordum. İkizler bile o gün öğleden sonra yapılanların zor işler olduğunu görmüştü ve bana bunun için özellikle teşekkür ettiler. Nancy bana doğru dürüst bakmadı bile. Ben veda ederken ortalıktan kaybolmuştu. Eve bisikletle dönerken ağrılar içindeydim, aşağılanmışım ve dünyaya öfkeliydim.

Ertesi gün Nancy annesiyle Torquay’a alışverişe gitmişti ve onu hiç görmedim. Üç gün içinde hasada başlayacaktık ve onların hasadın başlamasından önceki son boş günleriydi. Bunu bile kıskandım; ben biçerbağları yağlar ve biçici bıçakların dişlerini hiç durmadan eğelerken böyle keyifle gezmelerini.

Hava iyi gidiyordu ve ertesi gün, biçerbağların girebilmesi için iki büyük buğday tarlasının çevresindeki ilk şeridi tırpanla biçmemiz gerekiyordu. Sırayla yapıyorduk, ikizler ve ben; demetleri elle bağlıyor sonra tırpanlıyorduk. Nancy yemeğimizi getirdi ve bir saat bağlamaya yardım etti ama hava çok sıcaktı ve pek konuşamadık. Ben mandıraya bakıp Bayan Reed’e hoşça kal derken yine kaybolmuştu.

Eve dönüş yolu bir süre dik çıkıyor, ağaçların ve herhalde vadiye adını veren dikenli çalıların* sık olduğu doğal bir yarıktan geçiyordu. Orası daima gölgeli, gayet gizemli ve kasvetliydi. Sol tarafta, küçük bir kayalığa oyulmuş eski kireç ocakları vardı. Bunların yukarısında ve ötesinde de, yılın bu vaktinde böğürtlenler ve eğrelti otlarıyla dolu, savaştan önce bazen piknik yaptığımız bir çimenlik vardı. Yokuştan sonra yol düzleşiyor, başka bir vadiye giriyordu; sonra yokuş yukarı ve yedi yüz-sekiz metre sonra köy geliyordu. O gün o ilk yokuşu bisikletle çıkamayacak kadar yorgundum. En dik bölümde, hiçbir şey düşünmeden, adımları sayarak bisikleti yukarıya doğru itiyordum. Sonra, Ağustos yapraklarının ardına gizlenmiş eski kireç ocaklarının olduğu yerde bir şey kımıldadı. Nancy ocaklardan başlayıp patikanın yukarısına doğru giden küçük bir yolda belirdi.

* “Thorncombe” dikenli vadi anlamına gelir. (ç.n.)

Üzerinde daha önce de gördüğüm pembe ve beyaz bir fistan vardı, çocukça bir elbise; dirseklerin hemen üzerinde sonlanan kol yenleri. Eteğin alt kısmında kendi yaptığı kötü bir yama vardı. Bir gün Bayan Reed öğle yemeğinde bu tamirle ilgili bir şaka yapmış ve Nancy de eteğin kenarını safça yukarı kaldırmıştı ve ben bir an dizlerinin yukarısını görmüştüm. Kız şimdi bana bakıyordu ve sonra gözlerini aşağıya, parçaladığı bir çınar yaprağına çevirdi.

“Ne yapıyorsun?”

“Hiç. Yürüyüş sadece.”

“Nereye gidiyorsun?”

“Eski taş ocağına. Belkim.”

“Bu yoldan gidildiğini bilmiyordum.”

“Bi yol var.”

Yaprağı parçalamaya devam ediyordu sanki yürüyüp gitmem ya da kalıp onunla konuşmam umurunda değilmiş gibi.

“Bilmiyordum.”

“Gizli bi yer.”

Gülümsemedi ama bana baktı ve bunun bir bildirim değil bir davet olduğunu anladım. Bisikletimi yolun karşı tarafına geçirdim.

“Seninle gelebilir miyim?”

Omuzlarını silkti. “Eğer istiyorsan.”

“Bisikletimi saklayayım.”

Başını sallayarak onayladı ve ben aceleyle bisikleti patikanın diğer tarafındaki çalılıarın arasına soktum, sonra karşıya geçip, onun durduğu yere çıkmaya başladım. Kız ben yanına varmadan döndü ve ağaçların arasından yukarıya, kayaların altı-yedi metre dimdik yükseldiği yere doğru giden yolda yürümeye başladı; sonra da eski ocakların molozlarla kapanmış ağızlarının bulunduğu kaya duvarı boyunca devam etti. Kayaların yol verdiği yerde durdu; oradan yukarıya doğru dik bir tırmanış vardı. Kenara çekilip eteğini düzeltti.

“Önce sen çık.”

Önce ben çıktım. Tepe kısmı zordu, son bir iki metrede bir ağaç köküne tutunup kendinizi yukarı çekmeniz gerekiyordu. Orada dönüp elimi uzattım. Elimi tuttu, ben de onu yukarıya çekerken, elini tutmaya devam etsem mi diye düşünüyordum.

Ama kız öteye çekildi ve önüm sıra, daha hafif eğik ağaçların arasından yürümeye devam etti. Güneş o yüksekliğinde bile hâlâ parlıyordu. Yaprakların arasından aşağıda çiftlik ilişti gözüme, çoban köpeklerinden birinin havlamasını, ikizlerden birinin onu sakinleştiren sesini duydum. Rüzgâr yoktu. Nancy'nin sırtında pembe çizgiler ve küçük güllerden motifler, sarı saçlar. Ayağında siyah ayakkabılar vardı, okul ayakkabıları, çorap yoktu. Cennet Bahçesine girdiğimi anladım.

“Benim asıl gizli yer burası değil.”

“Neresi?”

Yürürken arkada bir yeri gösterdi kayıtsızca, çiftliğin ötesini. “Ötede.” Sonra da “Ben küçükken.”

Daha bir şeyler söylemek istiyordum, onu konuşturmak için fakat aptalca gelmeyecek bir şey bulamadım ve kız vadi yamacının doğu sırtındaki ağaçları takip ederek hızlı hızlı yürüyordu ama sağımızda akşam güneşinin ışığında çimenliği görüyordum. Tuhaf bir şeydi, gezinti falan değildi bu; daha ziyade, sanki bir yere, bir amaç için gidiyor gibiydik. Sonunda çimenliğe doğru döndü ve hemen ardından yeşil eğreltilerin arasından geçtik. Kız hâlâ önden yürüyordu. Sonra birden, eski taş ocağının kenarına gelmiştik ve vadinin ötesinde uzaktan köy görünüyordu. Çok güzeldi, bir sürprizdi bu birden açıklık ve bu manzara. Koşan tavşanlar, eğreltilerden kurtardıkları yeşil düzlük. Kız parmağıyla gösterdi.

“İşte kilise.”

Kilise pek ilgimi çekmiyordu.

Kız biraz daha yürüdü ve sonra durduğu yerden taş ocağının kenarını takip ederek aşağıya, dibindeki çimenli yamaca indik. Kız orada kantaron ve gözotu toplamaya başladı, sonra pembe renkli, yıldız gibi bir öbek çiçeğin yanına çömeldi. Daniel onun yanına oturdu, sonra dirseğine dayandı. Kendini berbat bir şekilde acemi ve dili tutulmuş gibi hissediyordu; kızın gayet belirgin soğukkanlılığı karşısında ne yapacağını şaşırmıştı; hâlâ söyleyecek bir şey arıyordu, öyle bir şey ki...

“Bunlar pek iyi değil aslında, evin içinde açmaz.”

“Babam sevey bunnarı.”

“Kantaron denir bunlara.”

“Yerkızı.” Nancy’nin mavi gözleri bir an onun gözleriyle buluştu, sonra uzaklaştı. “Biz böyle deriz.”

Daniel’e tuhaf (ya da yanlış) gelmedi bu; fakat utandırıcıydı. Onun entelektüel üstünlüğü, burnu havada gibi görünmemeye çok dikkat ediyordu, gerçek isimle gösteriş yapmamalıydı... güceniklik bir süre havada öylece durdu ve kız sanki bunu doğrulamak istermiş gibi, çiçek toplamayı bırakıp arkasına yaslandı; sonra ayakkabılarının bağını çözüp ayakkabılarını çıkardı; ayak parmaklarını kısa otların içinde kıvırdı.

Daniel yine denedi. “Artık benden hoşlanmıyorsun sanıyordum.”

“Benim senden hoşlandığımı kim söyledi ki bi kere?”

“Geçen günden sonra.”

“Neymiş o geçen gün peki?”

“Sen o çocuğa bir şey söyledin.” Daniel önündeki otları çekiştirip kopardı. Lanet olası kızlar, niye böyle zordu bunlar? Ayakları niye çıplaktı? “O bana kâhyalık ediyordu hani.”

“Gösteriş yapıyor. Her şeyi bildiğini sanıyor.”

“Ona bunu mu söyledin?”

“Belkim.”

“O bu işe benden daha çok alışık. Hepsi bu.”

“Onun tek alıştığı, her şeyi kendi kafasına göre yapmak.”

“Ondan hoşlanıyorsun sanıyordum.”

Kız burnunu çekti, bir şey söylemedi; ve ayaklarına bakmaya devam ediyordu sanki ayakları onun ilgisini Daniel’den daha çok çekiyormuş gibi. Daniel anlamakta zorlandığını hissediyordu; kız önce bir şey söylemiş, sonra başka bir şey söylemişti. Kız bekliyor gibiydi, sanki yanlarına başka biri daha gelecekmış gibi. Neredeyse sıkılmıştı.

Daniel alçak bir sesle, “Senden çok hoşlanıyorum” dedi.

Kız birden ona bakıp gülümsedi, bir haylazlığın, onun eski Pazar okulundaki kişiliğinin hafiften bir ışığı.

“Babana söyleycem.”

“Evet, öyle.” Daniel yanaklarının kızardığını hissetti. Kız ayak parmaklarına çevirdi yine gözlerini. “Senden hoşlanmam seni hiç ilgilendirmiyor mu?”

“Belki evet. Belki hayır.”

“Bana hiç adımla hitap etmiyorsun.”

“Sen de.”

“Hayır ben ediyorum. Bir tek dün öyleydi.”

“Yalnız kaldığımızda değil ama.”

“Ne diyeceğimi şaşıırıyorum” dedi Daniel. “Beni kendini beğenmiş sanacaksın diye.”

“Bazen aynen öyle konuşuyorsun.” Kız sonra “Biliyorum” dedi, “elinden bi şey gelmiyor.”

Bir sessizlik oldu. Yeşil akşam havası, arkalarındaki hâlâ sıcak kayada böceklerin vızıltısı. Kız birden dönüp karınüstü yattı, dirseklerini büktü, çenesini ileriye çıkardı; sonra elini uzatıp küçük bir kekik dalı kopardı. Isırdı. Sonra biraz ona doğru döndü. Aralarında bir metre vardı. O yay gibi kaşlar, anlaşılmaz muzip-basit dudaklar. Gözleri. Yavşanotu çiçeği rengindeydi; utangaç ve küstah, cesaretli ve kuşkulu.

“Bence sen aslında benden hoşlanmıyorsun.”

Daniel yere baktı. “Tek düşündüğüm bu. Seni görmek. Seni görmemek. Dünkü gibi. Dünden nefret ediyorum.”

“Sana bi hediye aldık.”

“Niye?”

Kız onun neredeyse gücenmişçesine şaşkınlığına güldü. “Çünkü hepimiz seni çok seviyoruz.” Kekik dalını ısırdı yine. “Bu bi sırdır. Sana söylediğimi kimseye söylememen lazım.”

“Elbette söylemem.”

“Yemin et.”

“Yemin ederim.”

Kız “Bu bi kitap” dedi. Sanki kitap çok ender bulunan bir şeymiş ve konusu önemsizmiş gibi. Kız şimdi sırtüstü yattı ve gözlerini göğē dıktı; sonra gözlerini kapattı. Daniel kızın yüzünü seyretti, o yanaklar, o kapalı kirpikler, pembe pamuklu kumaşın altındaki o daha ziyade çocuksu göğüsler, o çıplak ayaklar. Daniel bir ot daha yoldu gergin bir şekilde.

“Sana mektup yazarım. Tekrar okula gittiğimde. İstiyorsan.”

“*Je suis, tu es, il est. Amo, amas, amat.*”

Kız şimdi Daniel için çok anlaşılmaz hale geliyordu. Ne demekti şimdi bu yahu?

“Sen de cevap yazar mısın?”

“Belki.”

“Dilerim yazarsın.”

Ama kız başka söz vermedi. Öylece yatıyordu, gözleri kapalıydı sanki Daniel’in orada olduğunu unutmuş gibi. Belki de kız şimdi onu öpmesine izin veriyordu? Ama Daniel emin değildi, bütün bu yaklaşımlar, uzaklaşmalar, onu fark etmeler, görmezden gelmeler. Otların öteki tarafına doğru eğilmeye karşı konulmaz bir çekim hissetti; ama yine karşı konulmaz bir şekilde yere bağlıydı Gulliver gibi, binlerce geleneğin ipiyle, eviyle, cahilliğiyle, her şeyle. Ve kızın ona güleceğini düşünüyordu; onunla sadece dalga geçtiğini, onu kendini gülünç düşürecek bir şey yapmaya sevk ettiğini...

Kız birden doğrulup ayakkabılarına uzandı.

“Eve gidiyorum artık.”

Kız gücenmişti. Daniel bir geri zekâlıydı, ödlekti, şansını kaçırmıştı, zaten... kızın ayakkabılarını bağlamasını seyretti, sonra kız topladığı küçük çiçek demetini aldı ve kalktı. Daniel onun peşinden yokuş yukarı, taş ocağının kenarına gitti yine, kız birkaç tane geçmiş yaban çileği koparıırken bekledi, sonra eğreltiler arasından geçerek ormana geri döndüler. Tek söz söylemeden. Kızın yanında yürüyebilirdi, boşluk vardı, en azından elini tutabilir ya da tutmaya çalışabilirdi fakat arkasından yürüdü. Sonra. Birdenbire. Kız duruverdi ve dönüverdi, öylesine birdenbireydi ki Daniel neredeyse çarpacaktı; kız ellerini ve çiçekleri arkasına koydu ve Daniel’e baktı sadece, eski bakışma oyunu. Beş saniye sürdü. Sonra kız gözlerini kapattı ve dudaklarını öpülmek üzere yukarı kaldırdı. Daniel tereddüt etti, kalakaldı, nasıl olduysa ellerini temkinli bir şekilde kızın kollarının üst kısmında buldu; sonra tüm dünya ya da dünyanın on altı yılı birden eriyiverdi.

Kızın dudaklarında kekik ve kimyon tadı vardı, vücudu Daniel’in annesinin kayıp bedeniydi, kızın onu birkaç saniyede, Daniel’in kendini asla bağışlamayacağını düşündüğü her şey için bağışlaması. Daniel kibarlıktan birden kabalığa geçip onu kendine çekiverdi. Tuhaf duygular içindeydi; etraflarındaki hareketsiz orman birden bir patlamaya dönüştü ve oluştuğu her yaprak, dal, koku ve ses birbirinden ayrılarak fırlayıp gitti. Kayboldu aslında. Sadece Nancy, Nancy, Nancy vardı; onun dudakları, göğüsleri, Daniel’in sırtında sağa sola kayan ama sınıksız sarılan kolları ve kız sonunda başını birden geriye çekip

onun gömleğine yasladı. Kız ne kadar ufacıktı, dokunmak görmeye nazaran nasıl da daha çok şey anlamaktı; bütün biçim, kavis, görsel görüntü kusurları dokununca ve sarılınca nasıl da kaybolmuştu. Ve zafer! Bir sürü metaforik desibelle, tüm yaşamının en yüksek sesli “yabadabaddu”su.

Birbirlerinin adını söylediler sonunda.

Sonra tekrar öpüştiler. Daniel bu kez kızın dilinin ucunu hissetti ve organı dikilmeye başladı. Kız bunu hissedecek diye korkuya kapıldı. Belki de hissetmişti çünkü “Böyle kabalaşma” deyip onu itti; bir an yüzü yere dönük halde durdu, sonra döndü, çömeldi ve yere bıraktığı çiçekleri topladı. Daniel onun yanına çömeldi ve beline sarıldı.

Kız, “Yapmamalıyız” dedi. “Daha fazla yok. Artık yok. İstemiyorum.”

“Benden hoşlanıyor musun?” Kız başını sallayarak onayladı. “Çok mu?” Kız başını sallayarak onayladı yine.

“Ben de benimle dalga geçiyorsun sanmıştım.” Kız başını hayır anlamında salladı. “Sen hep, benimle beraber çalışmak istemiyormuş ya da hiçbir şey istemiyormuş gibiydin.”

“Annem yüzünden” dedi kız. “Bi fark ederse gebertir beni.” “Ne dedi?”

“Senle bakışmayacakmışım. Flört yani.” Hâlâ çömelmiş halde, dizlerine bakarak konuşuyordu. “Üstüme elmaları düşürdüğün o gün. Gözlüyormuş herhalde. Sonradan azarladı beni. Kimseye belli etmemeliyiz.”

“Evet.”

“Söz veriyor musun?”

“Elbette söz veriyorum.”

“Annem dedi ki ben yanlış bi şey yaparsam sen papaz evinde anlatırmışın.”

“*Aptalca* bir şey bu.” Ama Bayan Reed hakkında görüşünden hemen vazgeçmek zorunda kaldı. “Asla söylemem onlara. Asla.”

“Biliyorum.”

“Lütfen bir kez daha öpeyim seni.”

Kız başını çevirdi fakat uzun sürmesine izin vermedi. Biraz sonra Daniel’in elini aldı, küçük parmaklarını onun parmaklarının arasından geçirdi gözlerini yere dikerek.

“Peki ya Bill Hannacott?”

“Sepetledim onu. Geçen akşam. Koca dangalak.”

“Peki... kızdı mı?”

“Ne yaptığı hiç umurumda değil.”

Kızın elinin onun elini biraz daha sıkıldığını hissetti. Bir rüya gibiydi bu, gerçek olamayacak kadar güzeldi. Kız ondan hoşlanıyordu, onu tercih ediyordu, onun onu korumasını istiyordu.

“Her akşam gelecek misin?”

Kız başını hayır anlamında salladı. “Gelemem. Annem anlar.” Ama sonra, “En iyisi pazar öğleden sonra” dedi. “O zaman herkes uyur.”

On dakika sonra, oyalanarak, durarak, tekrar öpüşerek, sarmaş dolaş ağaçların arasından geçip eski kireç ocaklarının yukarısındaki kayalığa gittiler, yokuş aşağı indiler, yolun yukarısında son bir öpüşme, gözü dönmüşçesine, sanki son öpüşmeleriymiş gibi, kızın gözlerinde bir anlık mavilik, hâlâ bir kuşku, bir arayış, daha önce görmediği bir sevecenlik; kız gidiyor. Patikada koşuşunu seyrediyor onun, sonra yürüyerek gidişini, virajı dönüşünü ve gözden kayboluşunu, akşamın yeşil ve altın rengi ışığında, çiftliğe doğru. Sonra bisikletini yavaşça çıkarıyor çalılardan, sersemlemiş, kendinden geçmiş, neşeye kapılmış halde. Damıtıyor artık bunu, gerçi henüz sözcüklerle olmasa da; dudaklarının o ilk teması, kızın her türlü numarasının ve nazının eriyip gidişi, kızın tadı, ona dokunuş, onun gizemi.

Ve hoş bir suç, yalan söyleme zorunluluğu, eve şarkı söyleyerek dönüşü.

Yoğun bir çiy, iyi hava devam etti, biçme başlıyordu, dünya tümüyle Ceres* ve basitlikti, tünel gibi patikalarda ilk yeşil gün ışığı ve Nancy’ydi. Daniel o ilk harika zaferin ilk yarınında kendini kafesten kaçmış, tamamen özgür bir kuş gibi hissediyordu; biraz fazla özgürdü hatta, Dan inek ahırına girdiği zaman kız ona hiç bakmayarak, hiç dikkat bile etmeyerek onu dolaylı bir şekilde uyardı. Süt sağmayı bitirmemişlerdi.

Mandırada, herkesin tarlaya gitmesinden önce sadece güç bela bir yarım dakika yalnız kaldılar. O da hiç beklenmedik utangaçlıklarla doluydu; bu kez hamle sırası Daniel’deydi. Ama

* Roma mitolojisinde hasat ve bereket Tanrıçası. (ç.n.)

kızın elini sanki kız ilk temasta hemen çığlık atarak kaçıp gidecekmiş gibi temkinli bir şekilde tutmayı başardığında kız hemen ona döndü. Kızın neredeyse dudakları değer değmez hızla çekilmesini dert etmedi; bu kadarı yeterdi; ve birkaç saniye sonra kızın annesi gerçekten içeriye girdi sanki ne kadar dikkatli davranmaları gerektiğini doğrularmış gibi.

Ekin yığmak, ekin yığmak gün boyu; köydeki emeklilerden o gün için tutulmuş yaşlı bir adam ve torunu, on iki yaşında bir yeniyetme de vardı ve yardım ettiler. Nancy bile katıldı. Dokunma şansı yok ama bakışma, zaman zaman birkaç cümle fısıldama fırsatı, bunun gizliliği, bu kadar yakın olmak, bir önceki akşamın sonsuz kez yeniden canlanması (gerçi kız ona bu akşam evde kalması gerekeceğini söylemişti, çiftlikteki bütün olağan günlük işler buğday “ayağının üstüne” konuncaya kadar beklemek zorundaydı). Ama keşke kalabilseydi, keşke kalabilseydi; kız uyanır uyanmaz Daniel’i düşünmeye başlamıştı. Uzak kalmak Daniel’e düşünemediği kadar zalimce gelmişti. Eski hasat büyüsüydü bu, özgürlüğün çok eski çağlardan gelen nefesiydi; yapılacak daha saman yığma ve harman vardı ama güvenle bitirilen bir gemi yolculuğu, karanın görünmesi ve gündönümü, yerine getirilen bir söz gibiydi bunlar. Artık hiçbir şey ters gidemezdi.

Hain İngiltere... o gece durup dururken yağmur yağdı ve Daniel ertesi sabah çiftliğe vardığında hâlâ çiseliyordu. Saat on birden önce durdu, öğleden sonra biraz güneş bile vardı ama biçme mümkün değildi. Daniel ahırda bir dakika süren uzun, baş döndürücü bir öpüşmeyi yaşadı; yemekte masanın altında kızın ayağının ihtiyatlı bir temasını; ve ikindi ortasında da, eve gitme vaktinde Nancy’nin kireç ocağının oraya gelebileceği vaadini aldı. Kız geldi. Kayaların altında, yoldan görünmeyecekleri bir yer buldular. Daniel sırtını pürüzlü kayaya yasladı ve kıza sarıldı; dudakları birbirine yapıştı, hiç yeni bir şey yoktu, ardı ardına uzun öpüşmeler vardı sadece. Daniel’in organı yine dikildi, çok utandırıcıydı ama kız bunu fark etmemiş, yahut fark ettiyse de aldırımıyormuş gibiydi. Daniel gün ışığını tümüyle karartmak, sadece dokunarak hissetmek için gözlerini kapattı; bedenine dayanan kızın göğüsleri, beli, bacakları. Kızın bluzu sırtından biraz yukarı sıyrılmıştı ve Daniel’in eli tesadüfen onun

çıplak tenine değdi. Anlaşıldığı kadarıyla kız buna da aldırmadı.

Sonunda ara verip fısıldaştılar. Kız birçok çocukla öpüşmüştü. Fakat en çok onunla öpüşmek hoşuna gitmişti. Evet, Bill Hannacott'tan çok daha iyi öpüşüyordu. Bill Hannacott'la öpüşmek hiç hoşuna gitmemişti, onda ne bulduğunu bilmiyordu. Sonra Daniel sorguya çekildi; ondan hoşlanmaya ilk kez ne zaman başlamıştı, neden hoşlanmıştı, Daniel hayatı boyunca kaç tane kızla öpüşmüştü. Daniel müthiş yalanlar attı fakat en büyük ödülü Nancy'nin aldığını söylerken içtenliği kuşkusuzdu. Sonra sırlarından konuştular, kızın, annesinin fark etmesinden nasıl korktuğundan, Daniel'in babası öğrenirse kaderlerinin korkunç Romeo-Jüliet'liğinden; ki bu pek zor değildi ve hiç ihtimal dışı değildi her şeyden önce. İkisi de ailelerinin kural ve anlayışının çok dışına çıkmıştı, gayrimeşruydular. Öpüşmeye başladılar yine. Bu kez Daniel'in eli doğrudan giysilerin altına, kızın çıplak sırtına uzandı.

Kızın gitmesi gerekiyordu. Pazar öğleden sonrası vardı, kırk saat sonra, kız bilmiyordu, istiyordu fakat eğer annesi... sonunda bir plan üzerinde uzlaşıldı. Onlar Sabah Duasına gelecekti, Daniel kızın bir mendil düşürdüğünü ve eğilip aldığını görürse, kızın yemekten sonra çıkmanın yolunu bulabileceği anlamına gelecekti. Daniel çiftliğin arkasından, "ötedeki" başka bir yoldan dolaşarak gidecek, tepenin en üst sırtı boyunca yürüyüp kayın ormanına varacaktı, ormana girince orada taştan, harap halde ve sarmaşıklarla gizli bir barınak vardı; oralarda bekleyecekti.

Daniel o pazar günü kiliseye, Reed'lerin girişini görmeyi garantilemek için özellikle çok erken gitti. Geldiler ama kız mendil falan düşürmedi. Dua hayatının en uzun duası, babasının vaazı de en sıkıcısıydı sanki; dışardaki güzel ve canlı güneş, kilise pencerelerinden giren renkli ışık huzmelerindeki toz zerrecikleri. Sicilya'ya yeni çıkan Müttefik birlikleri için bir dua vardı; ama bütün bunlar ayrı bir dünyaydı. İşkence nihayet bitti. Reed'ler oturdukları sıradan kalktı, sıraların arasındaki boşlukta durdular. Daniel hayatının ilk gerçek duasını o sabah etti. Nancy dönüp sırasına gitti ve yere eğildi. Daniel pazar öğle yemeğini zorlukla yiyebildi; Millie Haladan ya da babasından gelecek saçma bir istekten, düşünceden, çıkacak bir işten çok korku-

yordu. Ama babası uykulu görünüyordu ve Millie Hala öğleden sonra ne yapacağını sorunca Daniel riske girip rasgele, belki bisikletle çimenliğe gidip “bitki toplayacağını” söyledi. Babasının onayladığı bir uğraştı bu ve bazen o da, rahiplik görevlerinden kalan vakti varsa onunla gelirdi; bundan ötürü bir riskti. Ama kumar kazanıldı. Millie Hala Daniel’in çok çalıştığını, dinlenmesi gerektiğini söyledi *şefkatli bir şekilde*. Bunun atlatılması kolay oldu.

Daniel randevulaştıkları saat üçten on beş dakika önce eski barınaktaydı; ve on beş dakika sonra da hâlâ oradaydı. Ormanın içinde dolaştı ve bir kayın çotuğuna yaslanarak oturup, yapraklardan oluşan sık bir orman örtüsünün gizlediği çiftlik istikametini gözledi. Bir parçası kızın niçin gecikebileceğini biliyordu, diğer bir parçası kızın randevusuna vaktinde gelmemesinden ötürü şaşkındı; ve diğer bir parçası da yarı yarıya, kızın gelmesini diliyordu.

Okulda dinlediği hikâyelerin birçoğunun palavradan, arzusunun hayalde gerçekleştirilmesinden başka bir şey olmadığını sezgileriyle biliyordu; orta sınıf kızlar hiç öyle değildi. Ama Nancy orta sınıf bir kız sayılmazdı. Bir sürü çocukla öpüşmüştü (Havva’nın da yalan söyleyebileceği Daniel’in hiç aklına gelmemişti), doğallığa, hayvanlığa çok daha yakındı. *Daniel’in onun çıplak sırtına dokunmasına izin vermiş, organının dikilmesine engel olamamasını dert etmemişti (Daniel, kültürlü çocukların bunu becerebildiğinden emindi). Mesela... kızların bir (Daniel’in o zamanlar bildiği söylenişiyse) dayaframı yahut erkeklerin bir kaputu olması gerektiğini biliyordu. Mesele onun sadece kaputu yok diye hor görülmeekten korkması değildi ama Bill Hannacott’un dükkânı açık kalmıştı. Ve sonra da Daniel’in yatakhaneinde dolaşan, en yakın kasabadan bir kızla çıkan Amerikalı bir askerle ilgili bir hikâye vardı; herifinki içerde sıkışıp kalmış ve hastaneye kaldırıp ameliyatla ayırmak zorunda kalmışlardı (bu tamamen kasların kasılmasıyla falan ilgili bir şeydi). Bu trajik hikâye kayın ağaçlarının altındaki bakirin hiç aklından çıkmıyordu. Fakat onda her şeyden önce, çok gerçek ve giderek artan, eli kulağında bir günah hissi vardı. Öpüşme ve böyle gizli buluşma sadece bir şeydi; diğeriniyse... şimdi artık tanrısal şimşekten ve birden düşen yıldırımdan bile daha iyi biliyor fakat ondan fazlasını*

bilmiyordu; ve beklemesi uzadıkça heyecanı daha bir artırıyordu.

Saat üçü yirmi beş gece ormanın tepe yamacındaki barınağa gitti yine. Daniel yaklaşırken Nancy barınağın arkasından çıktı; üzerinde kısa kollu sarı bir gömlek, koyu yeşil bir etek ve kızın süt sağarken giydiği lastik çizmeler vardı. Koluna kahverengi bir hırka atmıştı, yanakları çok pembeydi ve nedeni belki de dudaklarındaki doğal olmayan –daha doğrusu, irkiltircesine doğallık dışı– bir kırmızılıktı. Daniel’in içinden bunu eleştirmek falan geçmiş değildi. Kız onun gözüne korkutucu derecede kayıtsız ve yetişkin, en az iki yaş daha büyük biri gibi göründü.

Öpüşmediler, birbirlerinden iki metre mesafede durup biraz tartıştılar. Kız sadece beş dakika geç kalmıştı; tepedeki sırttan gelmişti; Daniel keşke çekip gitmeseydi. Sonunda kız başını öne eğip de, keşke hiç gelmeseydim dermiş gibi dönüp gidince Daniel onun peşinden gitti.

“Aslında kızgın değilim Nancy. Burdasın artık.”

Biraz sonra kız elini uzattı, Daniel de tuttu. Çiftlikten öteye, kuzeye doğru yürümeye başladılar. Daniel kolonya kokuyordu. Elleri birbirine kenetlenmişti. Yirmi metre sonra kız omuzunu ona yasladı ve Daniel ona sarılırken kız da onun beline sarıldı. Sonra durup öpüştiler ve sorun yoktu. Kızın dudağındaki boya ruj falan değil, annesinin kilerinden çaldığı kırmızı bir boyaydı.

Kız onu sarmaş dolaş “asıl gizli yerine” götürüyordu; orası ormanın dışında, çiftlik vadisinin tepesinde, yüksek eğreltiler ve karaçalılarla dolu, yasal olarak çiftliğe ait ama sürülemeyecek kadar dik, işe yaramayan bir arazideydi. Orada, eğreltilerden bir denizde çevreden soyutlanmış, tepesi düz, büyük bir kireçtaşı kayalık, bir “kürsü” duruyordu. Bunun aşağıya bakan tarafı hafifçe tümsekti ve ön tarafında düz zeminden oluşan küçük bir platform vardı. Daniel’le kız orda, göğüs hizasında yüksek eğreltilerin arasında durdu. Kızın ablaları o küçükken onu buraya getirirler, eğreltilerin arasında bir “oda” açarlardı.

Şimdi onlar da aynısını yaptılar; sapları ayaklarıyla yana bastırdılar, dik duran uçları çiğneyerek düzlediler ve sonunda, iki metreye bir buçuk metrelik, yeşil duvarlı bir oda oluştu. Kız

hırkasını atıp diz çöktü. Daniel de onunla yüz yüze gelecek şekilde çöktü ve dizlerinin üzerinde durup, o sabah kilisedeki diz çökmelerin kâfirce bir taklidi şeklinde sarılarak esaslı bir öpüştüler. Sonra Nancy hırkasını yere serip üzerine yana dönük halde yattı. Daniel de onun yanına yattı ve kızın kırmızı boya sürülmüş dudaklarını buldu. Bir süre sonra Daniel sağ dizini onun bacaklarının üzerine kaydırды. Kız geriye doğru gömüldü ve bu yüzden Daniel'in biraz daha fazla kayması gerekti; sonra kız birden bir acıyla kıvrandı ve doğrulup oturmak zorunda kaldılar, hırkayı kaldırdılar ve inatçı bir eğretili sapını ezip düzelttiler. Ama kız Daniel'in tekrar eski pozisyonu, yani yarı onun üzerindeki yerini almasına izin verdi. Kız pasif hale gelmiş, öylece yatıyor, Daniel'in onun dudaklarını, gözlerini, boynunu öpmesine izin veriyordu; sonra aktifleştirdi ve Daniel'e kirpikli öpmeleri, "inek öpücükleri"ni, dil sokmaları, dilini yanağına değdirerek tahrik etmeleri öğretmeye başladı. Ve güneş, sıcak, eğretili sinekleri, görünmeyen bir yerde öten bir şahin, etraflardaki hâlâ dik duran eğretili saplarının arasındaki serin ve loş derinlikler; her şey güzeldi, bir tek, Daniel'in kızın bacağına dayanan şişmiş penisinin acısı dışında. Patlamak üzereydi, Daniel onun nemlendiğini hissediyor, ne yapacağını bilmiyordu. Birden kıvranarak uzaklaştı, doğrularak oturdu ve kendini tutabilsin diye dua etti.

"Ne oldu?"

Daniel başını salladı. Kız da onun yanında doğrulup oturdu.

"Danny?"

Daniel başını salladı yine. (Esrarengiz bir nedenden ötürü, kızın ağzından "Danny"yi dert etmedi.)

"Danny söyle ne oldu?"

Daniel öne doğru eğildi. "Hiçbir şey. Beni bir dakika bırak sadece." Sonra "Lütfen" dedi.

Kız arkaya, dirseğine yaslanıp ondan uzaklaştı. Rahatsız edici bir sessizlik oldu.

"Senin beni gerçekten sevdiğini sanmıyorum."

"Hayır, seviyorum."

"Senin tek düşündüğün..."

"Neymiş?"

“Biliyorsun.”

“Bilemiyorum. Düşünsem de.”

Bir sessizlik daha.

“Benimle öpüştüğün zaman mı?” Daniel başını sallayarak onayladı. “En iyisi artık öpüşmeyelim o zaman.”

“Sadece...”

Yine sessizlik.

“Erkekler.” Daniel bir şey söylemedi. “Bizim için hep aynı. Yalnız, bunu böyle mesele yapmayız.”

Daniel, bunun kızlar için aynı olamayacağını ifade eden sözcükler bulamadı. En azından, kızlar neler hissettiklerini gizleyebilirlerdi.

“Lütfen kızma.”

“Öpüşmek istemiyorum. Hepsi bu.”

“Anlıyorum.”

“Henüz on altı yaşımdayım.”

Kız sanki Daniel’den iki ay büyük değil iki yaş küçükmüş gibi konuşmuştu.

“Gerçekten, elimden bir şey gelmiyor.”

Daniel kendini daha iyi hissediyordu, şişi güvenli bir şekilde inmişti ama şimdi de kıza bakamıyordu. Beklediler, iki yabancı gibi. Sonra kız alçak bir sesle konuştu.

“Sen en azından, bununla öğrenmezsin. Saneyrim bu da bi şeydir.”

Kızın konuşma tarzı gücenikti ama Daniel bunda bir tür bağışlayıcılık buldu... ve teselli veren bir bilgi. Diğer çocuklar da aynı sorunu yaşamıştı, belli ki.

“O herif, yani...?”

“O korkunçtu.” Kız birden, hafiften bir kinle “İğrençti” diye ekledi.

“Neden?”

“Sana söyleyemem.”

“Kimseye söylemem.”

Ama kız onunla göz göze gelmekten kaçırıyordu, hâlâ bir dirseğine dayalı ve yarı öteye dönük halde yatırıyordu ve başını salladı.

“Bu yüzden mi sepetledin onu?”

“Belki de.”

Daniel de geriye, dirseğine yaslandı sırtı kızın sırtına dönük halde.

“Ben asla öyle bir şey yapmam. Seni seviyorum.”

“Ne olduğunu bilmiyorsun.”

“Tahmin edebiliyorum.”

“Bu konuda konuşmak istemiyorum” dedi kız. “Ve zaten, o bundan başka türlüünü bilmez. Yatılı okula gitmiyor.”

Korkunç; Daniel kızları hiç anlayamayacaktı. Bin yıl da geçse. Sessizlik dayanılmaz hale geldi.

“Nancy?”

“Evet.”

“Dilerim bana kızmamışsındır.”

Kız bir süre bir şey söylemedi ama sonra Daniel onun döndüğünü hissetti ve kız onun omuzunu yavaşça tutup kendine doğru çekti. Kız bir süre onun gözlerinin içine baktı, sonra içgüdüsel bir şekilde eğilip onun yanağını çabucak öptü; sonra öteye doğru eğildi yine. Ama Daniel elini onun sırtına uzattı ve onu kendine doğru çekti. Yine yan yana yatıyorlardı. Sonat biçimi; *da capo*,* gerçi kız ona pek değmiyor ve Daniel de tekrar onun üzerine çıkmaya çalışmıyordu. Bir süre sonra, yüzleri birbirine birkaç santim mesafede yatıyor, gözlerinin içine bakıyorlardı; kırgınlık aşılmış; aşkın, hoşlanmanın, cinsiyetin gizemi, ailenin dışında, diğer arkadaşların ötesinde bu tuhaf yeni yakınlık. Daniel elini kızın beline koydu ve yine çıplak tenini hissetti; elini temkinli bir şekilde, kızın çıplak teninden sırtına doğru yavaş yavaş uzattı. Kız gözlerini kapattı. Daniel parmağını kızın belkemiği boyunca, omurlarının üzerinde gezdirdi. Kız biraz kıvrandı ama gözlerini açmadı. Daniel gömleğin altından yukarıya doğru kaymaya başladı. Kızın kolunun iç tarafının teni, sırtının küçük kavis. İnce bir şeride dokundu. Kız gözlerini açtı, bir köylü kızı gibi konuştu.

“Sen Bill’den beter oleysin.”

Ama kız dudaklarındaki bir gülümsemeyi bastırıyordu; gözlerinde derinlikler vardı.

“Tenin ne kadar yumuşak.”

Elini şerit boyunca, kızın yanda duran koluna götürdü. Kız

* Müzik terimi; “baştan, tekrar” anlamında. (ç.n.)

elin onun kolunun altına girmesine izin verdi, sonra sıkıştırdı.

“Lütfen.”

“Uslu duracağını söylemiştin.”

“Uslu duruyorum.”

“Hayır.”

“Lütfen.”

“Kötü bir şey bu.”

“Nancy.”

“Yapmanı istemiyorum.”

“Bir dokunayım sadece.”

“Niye?”

“Çünkü dokunmak istiyorum.”

“Sen tuhaflaşçaksın gene.”

“Hayır. Lütfen.”

Kız ona uzun bir an baktı, sonra “Gözlerini kapat” dedi.

Kızın onun gömleğin altındaki elini ittiğini ve biraz doğrulduğunu hissetti. Kısa süren bir hareket oldu, sonra kız yine onun yanına yattı. Daniel gözlerini açtı ama şimdi kızın gözleri kapalıydı. Gömleğin altından kızın yan tarafını yoklayıp şeride gitti yine, şeridin gevşemiş ucuna dokundu, sonra ön tarafa, artık gevşek pamuklu kabın altındaki yuvarlak ete. Yine bir rüya gibiydi; kelimenin tam anlamıyla, geçmişteki on bin rüya gibi. Parmakları o sonsuz gizli, o sık sık düşlenen, erişilmez gibi gelene değdi; sertleşmiş bir meme ucuna. Kız tümüyle hareketsiz yatıyordu. Daniel küçük göğsü eliyle kavradı, ipek gibi pürüzsüzlüğünü, yumuşaklığını, yuvarlaklığını, sertliğini hissetti.

“Lütfen bir göreyim.”

“Sadece dokunacağım demiştin.”

“Bir görebilsem keşke.”

Elini memenin üzerinde bir ileri bir geri hareket ettirdi, sonra aşağıya, yere dayalı duran fakat aynı şekilde yuvarlak ötekine.

“Lütfen Nancy. Bir şey yapmayacağım. Kabalık etmeyeceğim.”

“Beni seviyor musun?”

“Sevdiğimi biliyorsun.”

“Söz ver. Sadece bakacaksın.”

“Gerçekten. Yemin ediyorum.”

Kız yine bir an tereddüt etti, sonra birden yarı oturdu, gömleği sanki çıkarıyormuş gibi yukarıya çekti ama koltukaltlarına gelince durdu, sonra başını öteki tarafa çevirerek yattı, elleri hâlâ yukarı çektiği gömleğin iki yanından tutuyordu, göğüsleri çıplaktı; çok nahif, çok masumca ve bu yüzden oldukça cinsiyetsiz bir hareket ve sunumdu bu. Ama göğüsler çok çekiciydi, dolgunlukları, dikilmiş pembemsi kahverengi uçları, davetleri karşı konulmazdı. Karın, göbek deliği, çıplak bel; yeşil eteğin kenarından hafifçe dışarıya bakan, gergin bir beyaz pamuklu bandın ince kenarı. Daniel elini uzattı. Gömlek birden iniverdi.

“Söz vermiştin!”

“Öpmek istiyorum onları.”

Uzun bir an, sonra gömlek temkinli bir şekilde yukarıya çekildi yine. Daniel dudaklarını sımsıkı kapatarak meme uçlarına dokundurdu. Ama kız neredeyse birden gömleğini aşağıya çekiverdi ve doğrulup oturdu.

“Bu kadar yeter.”

“Ah lütfen. Nancy? Kabalık etmedim ki.”

“Utaniyorum.”

Kız elini sütyeninin şeritlerini takmak için arkasına götürdü. Ama Daniel de doğrulup oturdu ve kızın sırtını kendine doğru çekti, ellerini gömleğin altına soktu ve elma gibi kabarıklıkları avuçladı yine. Kız biraz mücadele edip onun ellerini itmeye çalıştı, sonra bıraktı. Biraz sonra kız başını arkaya döndürdü ve öpüştiler. Daniel’in organı kabarmıştı tabii, yine aynı eziyet vardı ama daha önceki felaketimsi halden sonra bir şekilde katlanılır gibiydi. Sadece kısmen cinsel bir mutluluğun içine gömüldüğünü hissediyordu; bir sürü korkunun böylesine tümüyle yok olup gittiğini görmek, okula dönünce aptalca yalanlar ve sahte övünmelerle dolu günlerin artık bittiğini bilmek... bir kızla öpüşmüş, memelerini ellemişti. Daniel en sonunda, bütün bunlardaki kiri ve yavanlığı belli belirsiz hissetti; ve bunların ne kadar yetersiz olduğunu, duyguları, yumuşaklığı, hoşnut etme, incitmeme isteğini nasıl göz ardı ettiğini; kızların sadece aybaşı pamuğu ve kabarıklıklar, iğrenç kan ve mastürbasyon menisi, tabu ve fetiş değil, senin olmadığın her şey ve çok çok daha hoş, yumuşak ve gizemli olduğunu.

Ne kadar süredir oturuyorlardı böyle, Daniel'in okşamaları, tekrar öpüşmeler, fısıldaşmalar... bir bağırıtı geldi uzaktan, çok aşığılardan, çiftlikten. Donup kaldılar.

"Na-an. Na-an?"

Bayan Reed Nancy için bağırıyordu.

Nancy eliyle ağzını kapatıp öteye doğru eğildi; toparlanmaya başladı.

"Ah yandık, annem."

O haykıran sesi yine duydular kayın ormanının yedi yüz-sekiz yüz metre ötesinden; haklıların ve kandırılmışların onların kötülüğünü suçlayan sesi. Her şey bulanıklaştı birden, çirkinleşti; kendisinin on beş dakika ortaya çıkmaması gerektiğinin çarçabuk kabulü; Kürsü Kaya çiftliğin karşısındaki çayırdan görünüyordu, Bayan Reed oradan bakıyor olabilirdi, iki kafa bir felaket olurdu; Nancy ne söyleyecekti, ne numara yapacaktı; kızın mendilini telaşla yalaması ve kendi (ve Daniel'in) dudaklarında kalan son kırmızıları silmesi, telaşlı bir son öpüşme... sonra kız uzaklaşıyordu sessizce, başı öne eğik halde, eğreltilerin arasından, kayın ağaçlığının kıyısına doğru.

Böyle bitti ilk ders.

Ve ertesi sabah alelacele fısıltılardan öğrendiğine göre, neredeyse her şeyi bitirdi. Annesi "çok bi tuhaf" bakmıştı kıza eve döndüğünde. Anlaşılan, Bill Hannacott çağırılmış ve onu aramaya gönderilmişti. Kızın onlara nereye gittiğini söylemeden bütün ikindi boyu kendi başına "fınk atmaya" hakkı yoktu. Nancy bir piyon feda etmek zorunda kalmış, annesine, sırf Bill tekrar gelir diye tek başına çıkıp gittiğini söylemişti. Ve bu da bu konuda bir sorgulamaya yol açmıştı... ama sonunda daha anlayışlı bir konuşma geldi çünkü Bayan Reed (daha sonra o gün akşam itiraf edildiği üzere) o şapelle (Hannacott'ların iyi bir toprağı olmasına ve çiftliğin zengin olmasına karşın) böyle tehlikeli bir ilişkiden hiçbir zaman hoşlanmamıştı. Nancy o çocuğun gelip ona kur yapmasını istemiyorsa gayet iyiydi; ama bunu çok açık bir şekilde çocuğa ve ilk önce annesine söylemeliydi. Görünüşe göre kız bir taşla iki kuş vurmuştu çünkü bu arada Bill tekrar gelmiş, (yukarda, odasında gizlenen) Nancy'yi görmemiş ve Bayan Reed'in katı muamelesine maruz kalmıştı. Ama bu durum bir cephenin zayıf kalmasına yol açtı.

“Annen ondan niçin artık hoşlanmadığını sormadı mı?”

Nancy ona alaycı ciddi bir şekilde baktı. “Dedim ki beni hep öpmeye kalkıyordu. Dedim ki ben öyle çocuklardan hoşlanmıyorum.” Sonra mahcup bir şekilde yere baktı ve dudaklarını ısırды. Kıkırdamalarını bastırmak için birbirlerinden öteye dönmek zorunda kaldılar. Kandırmaca yine neşeli hale gelmişti.

Tüm bunlar hasat sırasındaydı. Hava tekrar düzeldi ve cumartesi geç vakitte bütün işi, biçme kısmını bitirdiler. Ama buluşma falan yoktu. Gerçi Daniel Bayan Reed’de bir değişiklik görmüyorsa da Nancy kadının “kokuyu almış” olduğunda ısrar ediyordu. Daha da dikkatli olmalıydılar... öylesine daha da dikkatli ki, Daniel eve giderken kızı bir akşam bile göremedi. Nancy çarşamba günü kireç ocaklarının oraya geleceğine söz vermiş ve Daniel kızı beklediği berbat bir yarım saat geçirmişti. Ama kız gelmedi. Bayan Reed çok yorulmuş ve Nancy akşam yemeğinin hazırlanmasına yardım etmek zorunda kalmıştı. Kız ertesi gün çok suçluluk içindeydi, Daniel’in kızacağından çok korkmuştu ama Daniel onu bu kez affetti. Fakat hayal kırıklığı dayanılmaz hale geliyordu.

Sadece bir tek teselli ânı vardı; cuma günü. Nancy çayı hazırlamak için çiftliğe gitmişti –Büyükbaba ve Bayan Reed de onlarla birlikte tarladaydı– ve kız yatağına bağlı babasına da çayını verecekti. Kızın yumurta toplayan kamyonu beklemek için orada kalması gerekiyordu ve çaydanlıkları ve keki getirmeye Daniel gönderildi. Nancy’yi mutfakta tam, büyük çaydanlığı ateşin üzerine koyarken buldu. Beş dakikaları vardı. Kız az önce yukarı çıkıp babasına bakmıştı, uyuyordu. Çiftlik evi sessizdi. Yetişkin olup, evlenmişler gibiydi sanki. Daniel onun yatak odasını görmek ister miydi?

Kızın arkasından, mutfaktan yukarı çıkan arka merdivenlerden sessizce çıktı, sonra da evin kuzey doğu köşesindeki (şimdi “kütüphane” olan) küçük odaya. Daniel biraz utandı ilk önce; evde yapılmış bir rafa iki kısa sıra halinde dizilmiş, kız öğrencilere has aşk romanları ve ders kitapları, biblolar, seramik atlar, Widecombe’den gelen bir hediye, çirkin çok renkli bir çerçeve içinde Tom Cobleigh Amcası ve arkadaşları, küçük gardıroba uysun diye pembeye boyanmış eski bir şifonyer, düzgün yapılmış bir yatak, bir köşesine nakışla işlenmiş unut-

mabeni çiçeği motifleri serpili bir yastık, küçük bir pencerede ağır kreton perdeler. Bunlar kadınsılıktan ziyade çocuksuydu ama yine de bir şekilde, kızın yeni bir boyutuydu bu, bir ortaya çıkarmaydı, “ötede” göğüslerini masumca göstermesiyle bir şekilde paralel bir soyunmaydı. Daniel’i elinden tutup şifonyere götürdü, en üstteki yarı çekmecelerden birini açtı. Çoraplar ve mendiller; mendillerin arasında saklı duran küçük, bastırılmış, pembe bir kantaron çiçeğini gösterdi ve birden öpüştüler. Daniel “lütfen, lütfen”lerine başladı yine; ve aradığı lütfu buldu. Kız utanarak gömleğinin düğmelerini çözdü. Daniel pamuklu sütyeni, omuz askılarını, sonra da, kopçası çözülünce ve kız ellerini arkasına götürünce bunların nasıl açılıp aşağı indiğini gördü. Ama kız bu kez onun gözlerine bakıyordu pamuklu sütyeni kaldırır, onun gözlerine ve ellerine bir ziyafet sunar, sonra Daniel şaşkın bir halde öne doğru eğilirken. Daniel bu kez dudaklarını sımsıkı kapalı halde tutmamayı öğrendi. Kız onun başını okşadı, mırıldandı, sonra kıvrandı.

“Oh Danny. Yapmamalıyız. Gıdıklıyorsun. Yapmamalıyız.”

Yine bir müdahaleyle yarıda kaldılar. Evin ön tarafında bir motor sesi vardı; yumurta kamyoneti. Daniel öteye itildi ve daha büyük bir panik oldu. Daniel ayakuçlarına basarak kaçarken Bay Reed’in koridordaki odasından gelen, pek de yumuşak olmayan sesini duydu.

“Ma? Nan?”

Ve Daniel’in arkasından seslenen Nancy’nin sesi.

“Yumurtalar, baba. Çayını bi dakkaya getircem.”

Yumurtacı dosdoğru üst kata çıkıp Bay Reed’le biraz çene çaldı ve bu da onlara, kız çayı yaparken kaderlerinden sızlanma fırsatı verdi. Pazar günü mutlaka buluşmalıydılar; mutlaka, mutlaka.

Daniel, şansından (ya da şanssızlığından) ötürü rahattı. Babasıyla Millie Halası komşu bir mahalleye çay içmeye davet edilmişti ve Daniel bu ziyarete ev sahiplerinin çocuğu olmadığı için katılmıyordu. Bir önceki hafta yaptığı dikkatli kaçamağı yaptı, bisikletini sakladı, vadinin arkasındaki çitlerden, sonra paslı dikenli tellerden sessizce geçti ve eğreltilerin arasından geçip kayaya gitti. Ezilmiş eğreltiler, onların açtığı boşluk; bir haftadır böyle bekliyordu burası. Birtakım eğreltiler kısmen yine

dikilmişti ve Daniel onları çiğneyerek yeniden düzelitti. İtaatsiz ereksiyon sorunu üzerinde çok düşünmüştü; sonunda, papaz evinin oturma odasındaki eski bir Noel süslemeleri çekmecesine gitti, kapatılmış akordeon *kâğıt süslerinin ve katlanmış “çanların”* altını karıştırdı ve sonunda eski bir balon buldu; savaş öncesi günlerden kalmış olsa gerekti ama Millie Hala her On İkinci Gecedan sonra bunları, eğer patlamamışlarsa dikkatle söndürür, tekrar kullanmak için saklardı. Biraz çürümüştü ve boyun kısmı rahat geçmeyecek kadar sıkıydı. Ama Daniel orasını dikkatle kesti ve balon sıkı tutunacak ve acıtmayacak gibi duruyordu. Fazladan bir önlem olarak, normal donunun yerine mayosunu giydi. Bunlar onu daha iyi bastırılmış halde tutuyordu. Elbette, gerçek bir gebelik önleme meselesi değildi bu; boşalmak zorunda kalırsa pantolonu ıslanmasın diyeydi sadece.

Nancy geldi sonunda, on dakika geç ve gergindi, uzun süre kalamayacaktı. Louise’yle Mary Totnes’e gitmişti, annesine akşam süt sağımında yardım etmesi gerekiyordu ve kadının bir şeylerden şüphelendiğini biliyordu... bu kez dudağında kırmızı boya yoktu ama korkulardan ve dertlerden bir katalog vardı. Aynı kahverengi hırkanın altına eski bir krem rengi bluz, lacivert bir pantolon ve kauçuk çizmeler giymişti; sinirli, biraz da yorgun görünüyordu. Daniel hafiften düş kırıklığına uğradığını hissetti; oraya gelirken gözünde kızın bu gerçeklikle hiç uyuşmayan bir imajı vardı. Sonunda kız çizmeleri çıkardı ve ayak başparmaklarından birinin acıyan yerini ovuşturdu. Daniel kızın kötü bir halde, bir çeşit öfke nöbetinde olduğunu hissetti; ve aslında kendisiyle bir ilgisi olmamasına karşın bunu gideremedi. Yan yana oturdular ve inatla, ilk hareketi birbirlerinin yapmasını beklediler. Durum berbatı. Ve hava da. Sıcaktı ama güneş yoktu. Cansız bir bulut örtüsünden yorgun, dağınık bir ışık geliyordu. Rüzgâr da yoktu. Yaz sonbahar olsun istiyordu ve Daniel de zamanın sonuna dek yaz olsun istiyordu.

“Beni öpmeyecek misin yani?”

“Öpmemi istiyorsan.”

“İstemiyorsan öpme.”

Daniel yanındaki bir eğrelti sapını kopardı.

“Çok berbat bir şey. Bütün bu, fark edecekler diye korkmalar.”

“Evet, yapabileceğim bir şey yok.”

Kız ayağının acıyan yerini ovuşturmaya devam ediyordu. Daniel bir şey söylemedi. Sonra kız dizlerini yukarı çekti, kollarını dizlerinin üzerinde kavuşturdu ve sırtını kamburlaştırarak yüzünü oraya yasladı, Daniel’den sıkılmıştı sanki. Daniel bir aptaldı, anlamıyordu. Kız dizlerine yasladığı yüzünü öteki tarafa çevirdi.

“Nancy?”

Kız başını salladı.

“Seni gerçekten öpmek istiyorum.”

“Hayır istemiyorsun. Sence ben salak bi köylü kızımı sadece.”

“Aptalca bir laf.”

“Sen beni hiç güzel bulmuyorsun.” Kız burnunu çekti. “Aptal eski kıyafetler.”

“Önemli değil. Hoşuma gidiyor. Gerçekten.”

“Sen bilmeysin bu nası bi şey.”

Kızın sesinde birden hafif bir yükselme olmuştu. Daniel kızın ağladığını bir şok, tuhaf bir yarılma halinde fark etti; ve birden etkilenmiş, kızın sesindeki o tek üzgün notayla bütün somurtkanlığı şeytanarabası gibi uçup gitmişti. Kızın başını nazıkçe tutup kendine doğru çevirdi, gözlerinin ıslanmış kenarlarını gördü, sonra onu pek o kadar nazik olmayan bir şekilde tutup kendine çekti ve gözyaşlarını öptü.

“Seni seviyorum Nancy. Önemli değil. Hiçbir şey. Ben sadece seni seviyorum.”

Kızın dudaklarına saldırdı ve bir pişmanlık ateşi ve yeniden uyanmış bir tutkuyla kenetlendiler birbirlerine.

Kız ona, göğüslerini yine görmek istiyor mu diye sordu; Daniel cinsellik savaşında ilk kez bir üstünlüğün tadını çıkarıyordu. Kız “salak” olmuştu, Daniel yüce gönüllü olmuştu ve kızın ona o kadar utangaç olmama borcu vardı. Daniel’e, göğüsleri soyma ve öpme, emme izni verildi. Kız onun başını okşadı. Daniel ilk büyük inisiyatifini gösterdi. Geriye doğru kaykıldı ve kendi gömleğini çıkardı. Kız onu bir süre seyretti, sonra kendisinin gömleğini çıkarmasına izin verdi ve Daniel onun gömleğini ve sallanan sütyenini çekip çıkarırken kollarını yukarıya kaldırdı. O çıplak kolların, o boynun güzelliği, kızın

onun göğsüne baskı yapan sert göğüsleri, buna boyun eğişi. Daniel her şeyin kontrolden çıkıyor olduğunu biliyordu, dilleri birbirine dolanıyor, aranıyor, Daniel'in kasıkları patlıyordu. Kızın üzerine çıktı ve kızı altta bastırdı... sonunda kız dudaklarını kurtardı.

"Nefes alamıyorum Danny. Canımı yakıyorsun."

Daniel yana yuvarlandı ve tam zamanında uzaklaşmıştı gerçekten. Kız doğrulup oturdu ve onun sırtını okşadı, sonra birden ona doğru döndü, Daniel'in tutmasına fırsat kalmadan onun üstüne çıktı, dört ayak üstündeydi ve elleri Daniel'in başının iki yanında, yukardan ona bakıyordu taciz edercesine... ve başka bir şey, kötü, ahlaksız, yaşça çok daha büyük bir şey. Daniel elini kızın aşağı sarkan göğüslerine uzattı, avuçladı ve sonra gözlerini kapatan kızın onun üstüne çöktüğünü gördü. Kızın onun kasıklarına baskı yapan kasıkları, kızın ağırlığı, Daniel'in sırtının dayandığı pürüzlü yer, Daniel bunun çok kötü bir şey olduğunu, bunu durduramayacağını biliyordu, o lanet olası kırmızı balonun kayarak çıkmasından müthiş bir korkuya kapıldı ama bunu durduramazdı, durdurmak istemiyordu, sınırsız kavramalıydı kızın...

Cennetti bu ve biraz acıydı ve Daniel bunu gizleyemiyordu fakat aynı zamanda, belli belirsiz bir şekilde kızın da bir şeyleri gizleyemediğini hissetti; kızın yüzünü birden onun boynuna gömmesi ve alt tarafını aşağıya doğru tuhaf bir şekilde kuvvetle bastırarak kasılması, bir, iki, üç kez. Kısmen de acayip bir acemi şansıyla, ikisi aynı anda orgazma ulaşmıştı.

Şimdi en azından, olan buydu diye düşünüyorum. Sonrasında orada o kadar uzun süre öylece yattık, o kadar sessizdik ki, korkunç kötü bir şey, ikimiz için de yeni bir şey yaptığımızı biliyor ve çok eskilerden kalan bir utancı hissediyorduk. Sonunda birbirimizden ayrıldık, giyindik, birbirimizin yüzüne bakamıyor ve pek konuşmuyorduk. Şoke olmuşum, üç yıl sonra bakırlığımı tam anlamıyla kaybettiğim zamankinden de çok daha fazla hatta. Aslında, çevrendeki şeylerin yeniden farkına varmaktan başka bir şey olmayan, birden çöken o çok ünlü keder beni hazırlıksız yakaladı. Bu kız, bu sessiz eğretiler, bu kapalı gökyüzü, mayosunun içinde müzevirici bir ıslaklıktan başka bir şey olmayan bu şahıs... bunlar tümüyle yabancıydı. Her şey değişmişti.

Pazartesi, yani ertesi gün, ilk utangaçlık ânından sonra her şey çok daha iyi görünüyordu. Bayan Reed bir şeyden kuşku-
lanmışa benzemiyordu ve bir önceki günkü deliliğin karanlık
yüzü kayboldu. Sadece bir kez öpüşmeyi başardık ama fısılda-
yarak, birbirimizi sevdiğimizi ve bir sonraki pazara kadar bek-
lemeye dayanamayacağımızı söyleyeme fırsatını bulduk... oysa
beklemek zorundaydık tabii ki. Ama salı günü uğursuz bir olay,
bir ön-uyarı. Bisikletle eve dönüyor, yokuşu çıkıyordum ki,
birdenbire yolda iki metre önüme bir taş düştü. Nancy olduğunu
düşündüm ama kız o gün akşam sıvışamayacağından gayet
emindi. Durdum, ağaçların arasından kireç ocaklarına doğru
baktım kızın ortaya çıkmasını bekleyerek. Ama bunun yerine,
kireç ocaklarının yukarısından, kayalıklardaki çınarların oradan
atılıp havada süzülen başka bir taş daha geldi. Bu kez gelen,
işaret için atılmış olamayacak kadar büyük bir taşı... ve bir kız
tarafından atılmış olamayacak kadar hızlı gelmişti. Üstelik
doğrudan beni hedeflemişti; önce yola, sonra da ön tekerimin
tellerine çarptı. Çok korkmuştum. Yokuş yukarı koşmaya baş-
ladım, sonra bisiklete atladım ve rampanın son birkaç metresini
telaşla çıkmaya giriştim. Bir taş daha geldi ve hemen arkamda
yola düştü. Korkunun verdiği panikle seleden yukarı kalkarak
pedallara yüklen dim.

Başka taş gelmedi ve fiziksel bir zarar görmeden kurtuldum.
Ama hasar başka yerdeydi.

Ertesi gün bunu Nancy'ye anlattım ve Bill Hannacott oldu-
ğuna karar verdik. Kız onun bir korkak olduğunu, okuldaki
herkesin onu korkak olarak bildiğini söyledi ama tek karşılaş-
mamızda bana pek öyle görünmemişti. Ondan sonra eve yol-
culukları çok ürkerek yaptım. Bir sıra dayağından geçmek gibi,
sürekli bir korkuydu... taşlardan çok, herifin birden yolda kar-
şıma çıkmasından, bir kavgadan... ve bu da, herifin Nancy'yle
aramızda olanları biliyor olması demekti. Bundan ikimiz de
korkuyorduk, onun bizi geçen pazar gözetlemiş olmasından.
Köydeki bütün çocuklar gibi, görünmeden, sinsice dolaşmaya
alışıktı. Sonra benim düş gücüm... korktuğum şey sadece taşlar
ve yumruk dövüşü değil silahla vurulmaktı. Onun bir tüfeği
olduğunu biliyordum, güvercin ve tavşan vuruyordu. Annemin
mezar taşının yanında benimkini gördüm. Ayrıca, herifin pusu

kurmak için seçtiği yer yüzünden bizim kireç ocaklarında buluşmamız olanaksız hale gelmişti.

Ama çarşamba ve sonra perşembe geçti ve ben hâlâ sırtımdan vurulmamış ya da yumrukla yere serilmemiştim ve moralim biraz düzeldi. Cumartesi öğleden sonra ben eve gideceğim zaman, köye giden Bayan Reed henüz dönmemişti. Mary ve Louise dışarı işindeydi, evde Yaşlı Bay Reed'le oğlundan başka kimse yoktu ve onlar da üst kattaki odada konuşuyorlardı. Nancy'yle sessizce ahıra girdik; karanlık ve uzak bir köşeye, bitişik ahırda sağılan ineklere verilecek samanı koydukları eski bir bölmeye. Her zamanki gibi öpüştük ve sarıldık, fısıldaşarak Bill hakkında konuştuk, onun nasıl bir oyun oynadığından, o herifin ne kadar korkunç olduğundan, Nancy'nin onda ne bulduğundan... kız bana sırtını dönmüş, ben onu kendime çekmiştim ve ellerim giysilerinin altında, onun göğüslerindeydi, yeni bulduğumuz hoş bir pozisyondu bu. Belki de o köşenin karanlığı yüzündendi. O ilk pazar gününden beri hep aklıma kurcalayan bir şey vardı; Bill, kızı bu kadar şoka sokacak ne yapmıştı. O zaman sordum. Kız söylemeyecekti, söyleyemezdi; ama sonra fısıldayarak anlattı. Bir akşam. Herif "onu" çıkarmak ve kızın onu tutup "sıkmasını" istemişti. Şaşkınlıktan dilim tutuldu; herifin benim ancak hayal edebildiğim bir şeyi resmen söylemesi... ve bunu duymak, bunu paylaşmak.

"Ne dedin ona?"

"Hiçbi şey söylemedim. Onun aptal gocuman suratına bi tokat attım" dedi kız. "O körolası yanağına."

"Onun böyle yapmasına izin verdin mi?" Başını, yani yüzünün önündeki saçlarını hayır anlamında salladı. "Bence vermişindir."

"Bi tek sen. Çünküm sana güvendim."

Göğsünü biraz daha sıktım.

"Ve benim elimden bir şey gelmiyor."

Kız kıcını kıvırdı ve köylü şivesini takındı. "Yaramazlık yapeysin şimdi."

"Senden daha yaramaz değilim."

"Ah evet öylesin."

"Hayır, değilim."

"Bill'in istediği şeyi yapayım istiyosun."

“Hayır.”

“Hepiniz aynısınız.”

“Senin her yerine dokunmak istiyorum ben.”

“Hiç de yapamazsın. İşte o kadar.”

“Söyledim sadece.”

“Söylemesi de yapmak kadar kötü.”

“Ama bunu yapmama izin veriyorsun.”

“Bu başka.”

Bir elim onun çıplak karnında, diğer elim göğüslerindedi.

“Dokunacağım sadece.”

“Sen zaten hep ‘sadece’ diyorsun.”

“Geçen pazar hoşuna gitmedi mi?”

“Belki.”

“*Sen* de hep bunu söylüyorsun.”

“Kaba sorular sormamalısın.”

Bir sessizlik oldu.

“Keşke yetişkin olsaydık.”

“Benimle evlenir miydin?”

“Sen benimle evlenir miydin?”

“Olabilir.”

“Ben çiftçiliği iyi öğrenirdim.”

“Pöh, ben köhne bir çiftçiyle evlenmek istemiyorum. Bu işten bıktım artık.” Üzerinde durduğumuz samanları tekmeledi.

“Berbat bir köhne hayat.”

“Seninle evlenirdim de bana Nancy.”

“Niye?”

“Çünkü öyle demeni istiyorum.”

“Niye böyle diyeyim istiyorsun?”

“Çünkü sen benimle hep dalga geçiyorsun. Hiç bilmiyorum sen gerçekten...”

“Ben dalga falan geçmiyorum.”

“Peki evlenir miydin?”

Daniel kızın saçlarının bir aşağı bir yukarı sallandığını hissetti. Sonra kız birden döndü ve öpüştüler; bir erimeydi, hiç de dalga geçme falan değildi.

“Ah Danny, seni seviyorum. Seni çok seviyorum.” Sonra, “Sence ben kötü değilim, değil mi?”

“Niçin kötü olasın ki?”

“Çünkü senle dalga geçiyorum. Çünkü ben...”

“Çünkü sen ne?”

“Bana dokunmandan hoşlanıyorum ve...”

“Ve ne?”

Kız yüzünü Daniel’in göğsüne yaslayarak konuşuyor, zor duyuluyordu. “Bill’in istediği şeyi yaparım. Senle. Sen eğer gerçekten... eğer sonrasında beni daha çok seveceksen. Seveceğine söz verirsen.”

“Her yerine dokunmama da izin verecek misin?”

Daniel, kızın hâlâ onun göğsüne dayalı başını sallayarak onayladığını hissetti.

“Söz veriyor musun?”

Kız yine başını sallayarak onayladı.

“Yarın öteye gidelim mi?”

Ve kız ona dayadığı başını sallayarak onayladı yine.

Traktörün sesini duydular; Mary ve Louise geliyordu; Çabucak bir öpüşme, gölge düşmüş o mavi-menekşe gözlerin yoğun bir bakışı, sonra kız ahırın kapısına koşuyor, çıkıyor ve yan taraftan eve geri dönüyordu. Daniel aptalca davrandıklarını biliyordu, kendisinin eve gitme vakti çoktan geçmişti. Bisikleti tümüyle göz önünde, dış kapının yanında, her zaman bıraktığı yerde dayalı duruyordu. İkizler traktörle avluya girdi. Normalde durup onlarla konuşurdu ama şimdi elini salladı sanki çok acelesi varmış gibi ve bisikletine gitti. Bu durumu tuhaf bulacaklardı belki ama niçin hâlâ orada olduğu konusunda yalan söylemek zorunda kalmaktan iyiydi.

Ve taş döşeli yamru yumru yoldan genel yola, sonra çukurluğun ve Thorncombe Hendeği denen, küçük bir derenin geçtiği suyolunun üzerinden geçiş. Yokuşu çıkarken kireç ocaklarının yanından geçiş, çok mutlu bir şekilde şimdi, Bill’in orada bekliyor olma ihtimalini sadece bir defadan fazla düşünemeyecek kadar heyecanlı... ve Bill yoktu. Köyün yarı yolunda eski Riley’ine binmiş Bayan Reed’le karşılaştı ve bisikletinden inip yol verdi. Kadının durup ona ücretini vereceğini düşündü; ücret daima cumartesileri verilirdi ama kadın unutmuştu herhalde, sadece elini sallayarak ve gözünü yoldan ayırmadan devam edip gitti. Kadın belki de süt sağmaya geç kaldığını düşünüyordu.

Şık giyinmişti, bir ziyaretten yahut anneler birliğinden geliyordu.

Hiçbir uyarı yok. Millie Hala her zamanki gibi, bir şeyden habersizce gün hakkında sorular soruyordu; kolayca savuşturuldu. Baba çalışma odasında vaazını hazırlıyordu; sevdiğim yemek yenecekti; yumurta, sucuk ve fırında patates. Odama çıkıp yatağıma uzandım ve Nancy'yi düşündüm, onun göğüslerini, gözlerini, hâlâ bilmediğim vücudunu ve onunla evlenip Thorncombe'de yaşamayı ve... aşağıda gong çaldı. Ve hâlâ bir uyarı yok, yemekte bile; yine hiç üzerine eski köhnemiş konuşmalar. Babam epey sessiz ve dalgındı fakat onun vaaz yazdığı akşamlarda gayet alışılmış bir şeydi bu.

Yemek bitti ve babam dua okudu; sonra peçetesine halka geçirdi ve kalktı.

“Odamda sana vereceğim bir şey var Daniel. Bana ayıracak bir dakikan varsa.”

Onun peşinden koridoru geçip odasına gittim. Dosdoğru masasına gitti, bir an tereddüt etti, sonra kahverengi kağıda sarılı küçük bir paket çıkardı. Bana değil ona bakarak konuştu.

“Bugün öğleden sonra Bayan Reed geldi. Kocasının hastalığının onun ilk başta düşündüğünden daha uzun sürecektir bir mesele olduğunu söylüyor. Anladığım kadarıyla yetkililer ona bu kış yardım edecek tam vasıflı bir çiftlik işçisi bulmuş. Pazartesi başlıyor. Dolayısıyla, kadının artık senin yardımına ihtiyacı olmayacak.” Paketi uzattı. “Bunu sana vermemi istedi Daniel. Ve senin son ücretini.” Arkasına döndü. “Bir bakalım. Nereye koydum... ah evet.” Bir zarf aldı ve paketin üstüne koyup yeniden uzattı.

Babamın gözlerinin bende olduğunu ve dayanılmaz bir şekilde kıpkırmızı kesildiğimi biliyordum. Bayan Reed'in yolda yanımdan niçin durmadan geçtiğini hemen anlamıştım tabii. Nasıl olduysa, kitabı ve üzerindeki zarfı babamın elinden almayı başardım.

“İyi. Açmayacak mısın?”

İpin düğümünü çözmeye çalıştım ama sonunda babam elimden aldı ve masasının üzerindeki bir çakıyı kullandı; sonra da geri verdi. Kâğıdı açtım. Bir kitaptı, *Genç Hristiyan'ın İngiliz*

Tarihi Kılavuzu. İlk sayfasında eski tarz, çok özenli bir el yazısıyla bir ithaf vardı.

Bay Daniel Martin'e,
ihtiyaç duyduğumuz günlerde
bize yardımları için bütün minnettarlığımız
ve gelecekteki mutluluğu için yürekten dualarımızla.
Bay ve Bayan W. Reed

Babam onu nazikçe elimden alıp, yazılanları okudu.
“Çok kibarlık. Onlara mektup yazıp teşekkür etmelisin.”

Kitabı geri verdi. “Evet. Şimdi vaazıma devam etmem lazım.”

Kapıya kadar gittiğimde, konuşacak cesareti ya da buna tepki verecek bir duyguyu zar zor bulabilmiştim.

“Oraya gidip bir hoşça kalın da diyemez miyim?”

Babam masasına oturmuş ve çalışmaya başladığını göstermek amaçlı bazı tavirlara girişmişti ama şimdi başını kaldırmış, öteden bana bakıyordu.

“Hayır oğlum. Gidemezsin.” Konuşmasına devam ederek, daha fazla bir itirazı önledi... çok sakın, tarafsızca, gözlerini yine kâğıtlarına çevirerek. “Anladığım kadarıyla Nancy yarın Tiverton'daki teyzesine gidiyor. Tatil için.” Tam bir şaşkınlıkla, kımıldayamaz halde bakakaldım. Gözlerini kaldırıp baktı yine ve bir an inceledi beni. “Senin aklına çok büyük güvenim var Daniel. Neyin yanlış neyin doğru olduğu yolunda anlayışına da. Konu kapanmıştır. İyi geceler diliyorum sana.”

Bu bir canavarlıktı tabii; konu hiç açılmamıştı ki. Millie Halaya iyi geceler demeden dosdoğru odama gittim o güne dek evin duvarlarının içinde köpürmüş en kâfirce nefret ve çaresizce bir umutsuzluktan perişan halde. Bu yetişkinlerin gaddarlığı, budalalığı, adi bayağılığı! Utanç, yerin dibine girmek bu! Keşke babam bana kızsaydı, bana da öfkemi kusma fırsatı verseydi keşke! O Bayan Reed'in ikiyüzlülüğü, kurnazlığı! O anda Nancy'ye neler olduğunu bilememenin ve *asla* bilemeyecek olmanın acısı, kızın gözyaşları, onun... gizlice sıvışacaktım, gece çiftliğe gidecek, Nancy'nin penceresinin altında duracaktım, birlikte kaçacaktık. Aklımdan bin türlü şey geçti; ve âdetlerin, saygınlığın, sınıf far-

kının, Hıristiyanlığın ve savaş zamanına has, her yerde hazır haldeki, disiplinin ve kendine hâkim olmanın en büyük erdem olduğu inancının tuzağına düştüğümü biliyordum. Ama hepsinden kötüsü de, bu korkunç felaketi kendim aradığımı bilmektir. Tanrı'ya yeniden inandım o gece; yüzü babamın yüzüydü ve ben onun gücüne duyduğum nefretten ağladım.

Ama benim kendimi yargılayacağıma ve bunun ardından gelen Umutsuzluk Bataklığından çıkış yolunu kendim bulacağıma duyduğu güvenden ötürü, asıl acınacak... hatta belki de takdir edilecek kişinin babam olduğunu ancak sonradan anlar hale geldim. Sanırım Bayan Reed meseleyi diplomatik bir şekilde dile getirmişti; bizi yasak bir buluşmadan, gizlice birkaç öpüşmeden başka bir şeyle suçlamadı. Olayı sadece Nancy'nin yüzüne bakarak mı fark etti yoksa Bill Hannacott ona bizi bir şekilde ispiyonladı mı, hiçbir zaman öğrenemeyecektim. Ama suçlamalar daha ciddi olsaydı babam kendinde bu meseleyi örtbas etme hakkını görmezdi. Beni teselli etmemekle ve Nancy hakkında neler hissettiğimi böylesine kasten, o zaman ya da hiçbir zaman sormamakla ne yaptığının sanırım farkındaydı herhalde; bütün hatalarına karşın, sadist değildi. Sanıyorum her türlü cinsel duyguyu çocukça bir kabahat, insan "olgunlaştıkça" aşılacak bir şey gibi görüyordu. Doğruyu söylemek gerekirse gerek babam, gerekse o gece herhalde konuştuğu Millie Hala (kadın benim çalışmayı böyle birdenbire bırakmama hiç şaşkınlık göstermedi çünkü) benim üzüntümü ve somurtkanlığımı görmezden gelmek ve bundan kurtulmam için teşvik etmek adına ellerinden geleni yaptılar.

Thorncombe'ye bir iki kez gizlice girdim ve çevredeki ormandan bütün vadiyi ve çiftliği gözetledim; Nancy'nin hiçbir izini göremedim. Sadece, Yaşlı Bay Reed o korkunç emrin ertesi günü kilisedeydi. Ayın biter bitmez hemen papaz evine geri döndüm. Bütün köy herhalde biliyordur diye düşünüyordum (ki büyük olasılıkla çok yakında öğrendiler; Bill Hannacott ve köylü çeneler ne olduklarını gösterirdi). Nancy'den bir mektup gelir diye dört gözle bekliyordum ama gelmedi... ya da görmeme izin verilmedi. Okula geri dönerken tek tesellim belki kızın oraya mektup yazabileceğiydi, bir zamanlar ona teklif ettiğim üzere. Ama kendim çiftliğe mektup göndermekten çok korku-

yordum mektubuma el konur diye; ve kızın da aynı korkuyu hissetmeyeceğini düşünmek aptallıktı. Hiç mektup gelmedi.

Ertesi Noel'de babam, belki de bu durumu iki kez daha güvenli bir şekilde kesinleştirmek için, savaş sırasında ilk tatiline çıktı. O, Millie Hala ve ben onların Cumberland'deki diğer kız kardeşlerini ve ailesini görmeye gittik. Kadın Carlisle'da bir avukatla evliydi; çocuklarının ikisi savaşa gitmişti ve gitmek üzere olan bir oğulları daha vardı; ve sonra da en küçük çocukları, benden altı ay büyük Barbara. 1939'dan beri görmemiştım onu; çok utangaçtı ama çirkin değildi; gerçi Nancy'nin sıcaklığından ve tahrik ediciliğinden epey yoksunsa da, onlarla geçirdiğimiz iki haftada giderek daha çekici geldi bana. Ökseotu altındaki sayılmazsa öpüşmedik* ama birbirimize yazmanın güzel olacağına, mektup arkadaşı olmaya karar verdik. Nancy'yi ve Thorncombe'yi gittikçe daha az düşünüyordum. Noel'de eve dönmeyip doğrudan yatılı okula gittim.

Nancy'yi sadece bir kez, bir sonraki Paskalya tatilinde kiliseye gördüm. Bir parçam onun için üzüldüyse de –bunun nedeni özellikle, Millie Halanın bir önceki sömestrde bana gönderdiği mektupta Yaşlı Bay Reed'in öldüğünü yazmasıydı– diğer ve daha kötü parçamsa onu taşralı, köylü ve Carlisle'daki incecik kuzenimin yanında şişman buldu. Kuzenimle birbirimize uzun mektuplar yazıyor ve hep tekrar görüşmek istediğimizi söylüyorduk. Dersimi almıştım ve evdekilere de, kuzen Barbaradan “haber” aldığımı duyuruyordum. Bunun takdir gördüğü gayet açıktı; bu tatillerden birinde Millie Hala, Barbara'yı yaz tatilinin bir kısmını bizimle geçirmeye davet etmesini ister miyim diye sordu. Hemen evet dedim.

Ve kız bir sonraki *agustosta* papaz evine geldi. Birlikte bisiklete bindik, biraz hasat yaptık, tenis oynadık. Nancy'yi bir kez bile görmedim. Yaşlı adamın ölümüyle Reed'lerin dindarlığı da biraz azalmıştı sanki. Bay ve Bayan Reed hâlâ kiliseye giyorlardı fakat artık hiçbir zaman yanlarında kızları yoktu. Çiftliğin yanından geçmekten hâlâ nefret ediyordum ve Barbara'yla birlikte çıktığımda bundan mümkün olduğunca kaçındım. Yolda karşılaşmaktan korktuğum yüz artık Bill Hannacott'un ki değildi... Barbara'yla hiçbir zaman pek ileri gitmiş de değildim.

* İskandinav ülkelerinden kaynaklanan bir inanişaya göre, Noel'de, sarkan bir ökseotunun altında bir araya gelenlerin öpüşmesi gerekir. (ç.n.)

Onun utangaçlığı ve bedenen zarafeti, bazı mektuplarına tat veren (ya da benim öyle bir anlam çıkardığım) örtük bir heyecandan çok daha güçlü çıktı. Kız beş yıl sonra Katolikliğe “dönerek” (Anthony’yle Jane’inki gibi karmaşık bir şey değildi bu) ve hemen ardından da rahibe olarak büyük bir aile sorununa yol açacaktı. Kızın bedenden tiksintisi genç bir erkekle arkadaşlığa karşı çok aşırı çekingenliğinden belliydi zaten; onunla bir ereksiyon sorunu olmadı bizde kaldığı sürenin sonuna doğru bir yahut iki kez öpüştüğümüz halde. Nancy’yi “aştığımı” kendime kanıtlamam gerekiyordu. Nancy “Bay Martin’in kız yeğeni”nin papaz evinde olduğunu öğrenmeliydi; zavallı kız.

O sonbaharda evden aldığım haberler beni derinden sarstı. Thorncombe satılıyordu, Mary evleniyordu, genç Bay Reed hiç tam iyileşememişti ve şansını Bayan Reed’in kız kardeşlerinden birine yakın, Launceston’daki daha küçük bir çiftlikte deneyecekti, sığırlarını da götüreceklerdi... nedenlerin ve ayrıntıların hepsi beni pek ilgilendirmiyordu... ama Reed’lerin olmadığı bir Thorncombe! Böyle bir şeyi düşünemiyordum; bu bana bir şekilde, doğal düzenin dış dünyada sürüp giden tüm o çok daha büyük kıyametlerden de daha kötü bir şekilde bozulması gibi geliyordu. Sanıyorum onlara karşı suçumu ilk o zaman kabullenmeye başladım; bir türlü kurtulamadığım, onların tüm öyle dağılıp gitmelerine yol açanın ben olduğum duygusu; ihtiyarın ölümüne, değişmez sahipleri olarak gördüğümüz çiftliği terk edip hayal edilemez bir yere gitmelerine... sadece Nancy değildi. Bayan Reed’i başka bir ahırda ve mandırada, traktör üzerine tünemiş Mary ya da Louise’yi başka bir tarlada gözümün önüne getiremezdim; o bahçede, avluda çarpık bacakları, tozlukları, altın köstekli saati ve çalı gibi, bembeyaz bıyıklarıyla Yaşlı Bay Reed’den başka birini de gözümün önüne getiremezdim. Hayatımda ilk kez, mekânın ne kadar köklü bir şekilde, aynı zamanda da insanlar olduğunu fark ettim. Ben şimdi oturup yazdığım bu evde bin sene de otursam hiçbir zaman buranın, tüm o yasal mülkiyet numaralarının ötesinde, onlar kadar sahibi olamam.

Son bir fotoğraf

Uzun yıllar sonra... eski roman girişlerinde denildiği gibi... daha doğrusu 1969 Eylülünün başında. On beş gün kalmak için geldiğim çiftlikte bir öğleden sonra tek başımaydım; Ben’le Phoebe alışveriş yapmak için Newton Abbot’a gitmişti. Evin kapısından çıktım ve yol kenarında, bahçe kapısına yaslanmış bir adam gördüm. Arkasında park etmiş bir araba vardı. Sesslendim ama kafası meşgul gibiydi. Bana karşılık vermeden kapıyı açtı ve yürüyerek gelmeye başladı, ben de gidip onu yarı yolda karşıladım. Kentli biri olduğunu görüyordum; üzerinde geniş yakalı fermuarlı bir ceket vardı ve her yaz Orta ve Kuzey’den gelip Batı’yı istila eden sayısız turistten biri gibiydi. Yaklaşık benim yaşlarımda, dazlaklığını yatırdığı saçlarıyla kapatmış, uzun boylu, bir altın dişli, zayıf bir adamdı; sırtıyordu, birazcık utanmıştı.

“Kusura bakmayın rahatsız ediyim sizi.” Hafiften bir Cockney aksanı vardı. Başparmağıyla arkadaki Cortina arabasını gösterdi. “Hanım burda oturmuş. Yıllar önce. Çok utani gelip bi gözatabilir miyim diye sormaya.”

Zorlukla tanıdım kızı; kolları bacakları çok kalınlaşmış, şişmanlamış, boyalı saçları sanki bir pub sahibesi gibi, acıklı bir son çekicilik girişimiyle geriye ve yukarıya doğru kabarık tarzda yapılmıştı. Absürt bir koyu kırmızı pantolonun üstüne yaldız düğmeli, omuzları dökümlü lacivert bir blazer ceket giymişti; bir tek gözleri, altlarındaki şişkin yanaklarında kaybolup gidecek gibiydi fakat onlarda hâlâ o eski gökyüzü-menekşe renginden, yavşanotu mavisinden bir meneviş vardı. Korkunç utanıyordu. Şimdi çiftliğin sahibinin ben olduğumu önceden öğrendiğini, bir şeylerin onu buraya çektiğini fakat aslında beni görmeyi pek istemediğini hemen anladım. Mantıklı kocası zorlamıştı bu meseleyi. Adam kendine güvenli biriydi ve açıkça, bana herkes kadar iyi bir adam olduğunu göstermeye kararlıydı. Dagenham'da bir ustabaşıydı anlaşılan; "güzel bi yer" Basildon Yeni Şehir'de, biliyor muydum orayı? İşçileri ve şişkin bir ücret zarfını yönetmeye alışık olduğu gayet belliydi. Bu sene "eski Kıta'ya bi yeter deyip" Cornwall'u geziyorlardı. Nancy'de hâlâ Devon aksanının izi vardı ama, davetsiz misafirlikten öylesine tedirgindi, gerektiğinde kibar davranma dışında hiçbir şey yapmamaya öylesine dikkat ediyordu ki... can sıkıcıydı.

Babası çoktan ölmüştü. Mary hâlâ çiftçilik yapıyordu, iç kesimde, Somerset'te. Yeni büyükanne olacaktı şimdi. Annesi onlarla beraber orada yaşıyordu, yüzyılla aynı yaşıyordu. Louise hiç evlenmemişti. Peki ya Nancy? Onun çocuğu var mıydı? Üç tane; en büyüğü bu yıl üniversiteye girmişti.

"Sahiden zeki çocuk" dedi kocası. "Sizin hippie saçmalıklarından değil."

Onlara evin içini gezdirdim ve Nancy biraz canlandı ama her şeyi gereğinden fazla güzel buluyordu, basmakalıp iltifatlar, yaptıklarım harika; ama gözlerinde geçmiş de gören bir şey vardı. Yumuşatmaya çalıştım onu, eskiden eşyaların nerede durduğunu hatırlattım, eski günlerde odaların ne için kullanıldığını; sonra ahırları gezdirdim, şimdi Ben'le Phoebe'nin oturduğu, bizim o son gün karanlık köşesinde durduğumuz ahır. Çok güzel, diyordu boyuna; pek mümkün gibi gelmiyor.

Eve dönüp onlara bir içki ikram ettim ve genel olarak geçmişten konuştuk öylesine, köydeki değişikliklerden, bungalovların yayılmasından; ama gizli geçmişten tek bir söz bile etmedik.

Bir an olsun hüznülense, nostaljiye kapılsaydı hiç üzülmeyecektim; yeniyetmelik geçmişimizdeki o “trajedi”ye sadece küçücük, alaycı da olsa bir övgüde bulunsaydı. Ama Dubonnet’ini yudumladı ve kocasının yanında kararlı bir şekilde nazik ikinci kemanı çaldı. Adam “erkek tuvaleti”ni sorduktan sonra sadece bir dakika yalnız kaldık.

“Hayat sana iyi geldi mi Nancy?”

O zamana dek onun adını hiç söylememiştim.

“Ah iyi, şikâyet edemem.” Dudaklarını büzüp sigarasından bir nefes çekti “Harry’nin durumu iyi. Yine de.”

“Eski hayatı özlemedin mi?”

“Aynı değil artık, değil mi? Hep kimyasallar, makineler. Eski günler gibi değil.” Pencereden dışarı baktı. “Şükür kurtulduk, bana sorarsan. Çalışma tarzımız. Nasıl dayandık bilmiyorum hakaten.”

“Anneninki kadar güzel kaymak yemedim o zamandan beri.”

“Hepsini bıraktı şimdi. Holstein’larla, Friesian’larla yapmaya değmez” dedi Nancy. “Bunların hepsi çok eskidenmiş gibi geliyor.”

Gülümsedim. “Hepsi mi?”

Gözleri sadece bir saniye kayıverdi ve benimle temkinli bir şekilde göz göze geldi, sonra çok ciddi, hafif bir tebessümle kaçırdı gözlerini. “Eski ineklerin o leş kokusunu duymuyorsun şimdi. Ölünceye kadar hatırlayacağım tek şey bu.”

“Ben hâlâ hafiften duyuyorum bazen. Hayalet gibi.”

“Böyle bi şeyi hiç istemem.”

Bardağını yeniden doldurmak için kalktım ama hayır, gerçekten istemiyor, çok teşekkür ediyordu. Sonra halıyı sordu. Hindistancevizi hasırı olduğunu söyledim. Kocasını geri döndü.

O sırada bütün bunlar hafiften eğlenceli geldi bana; bunları yazdığım zamana kadar aslında beni rahatsız eden bir şey yoktu. Hata bendeydi, babamın oğlunu oynadım, babamın beni çalışma odasında taktikle yendiği sahnenin bir tür tersine çevrilmişini; o buluşmanın o berbat plastik kabuğunu, onun korku dolu kibarlığını ve benim de aynı şekilde iğrenç kentliliğimi yarıp geçebilseydim keşke. Yaşlandığımızı, akıllandığımızı ve daha hoşgörülü hale geldiğimizi sanıyoruz ama daha tembelleşiyoruz

sadece. O feci günde neler oldu diye sorabilirdim; neler hissettin, beni özlemeye ne kadar süre devam ettin? Ben onda tatsız anılardan, karşı şikâyetlerden başka bir uyandıramamış olsam da, bu bile geçmişin tümüyle gömülmesinden, geçmişimizin aynı zamanda da bugünümüz olmadığı, vaktiyle yaptıklarımızın bir şekilde kötü ve saçma... olgunlaşmamış şeyler olduğu yolunda o değersizce, budalaca ve insanlık dışı yalandan daha iyi olmuştur muhakkak. Yeşili yaşamından kovarsan geriye ne kalır sana?

Onlarla beraber, arabalarına kadar gittim. Yolları tekrar buraya düşerse muhakkak uğramalıydılar, ben olmasam da Phoebe daima onlara bir fincan çay verirdi; tarlalarda tekrar bir dolaşırlardı. Sadece “nezaket icabı” böyle söylüyorum, belki de onlara alçakgönüllülük gösteriyorum diye düşündüklerini fark ediyordum her ne kadar içtenlikle bunun tersine davranmaya çalışmış olsam da; ama ben Hollywood’da bulunmuştum, film yıldızlarıyla bizzat tanışmıştım, gerçek düşüncemin böyle olması mümkün değildi. Böyle bir davette bulunmam mümkün değil çünkü onlar bu daveti asla kabul etmediler.

El sıkıştık ve zaman ayırdığım için çok teşekkür edildi bana.

“Bence her tarafını çok güzel yapmışınız.” Nancy dönüp eve son bir kez baktı. “Tanıyamadım sahiden. İçini.”

Ah İngiltere’m.

Bir güvercin yuvası bulmuşum ki,
yalnızca tek senin olacak o.

Şu peynirli turta, sandığımdaki,
yalnızca sana saklanacak o.

Hasır yüzükler vereceğim sana,
anahtar-budaklar, yastıklarla,

Peni, kese ve başka şeyler daha,
çanlar, boncuklar ve bilezikler,

Koyun çengellerimi, köpeğimi,
mataramı ve koca torbamı da...

ama ne versem etmiyor on para;

Phillida reddediyor beni.

Phoebe oturma odasında bir ateş yakmıştı, akşam yemeği hazırды. Jane'le Paul'a odalarını gösterdim ve sonra da evi gezdirdim; orası Compton'dan sonra küçük ve çekingen gibi geliyordu ve belki de, Phoebe'nin elinden geleni yapmış olmasına karşın, içinde yeterince yaşanmadığındandı bu.

Çok basit ve kötü ruhları kovucu bir dekor yaratmaya girişmiştim; her şey tahtadan ve duvarlar beyaz; fakat orası ilk başta dayatmaya kalktığım son moda Fin usulü katılığı kaldıramayacak kadar eski bir yerdi. Biraz daha düzensizlik kattım ve hoşuma giden tuhaf baskı ya da yağlıboya resimleri, yerel antikacılardan topladığım Viktoryen eşyaları getirdim. Bir gün Londra'daki dairede, piskopos büyük dedemin eski tablosunu Nell'in çok eskiden attığı döküntü dolabından bulup çıkarmış, temizlemiş ve yeniden cilalamıştım. Şimdi şöminenin üzerinde asılı duruyordu tasvip etmezcesine ciddi bir bakışla, gözleri her yerde sizi takip edermiş gibi gelen o portrelerden biri gibi. Caro'nun ve diğer çoğu kişinin o şeyden duyduğu dehşete ku-

lağımı tıkadım. Resim olarak elbette baş köşeye konacak kadar iyi değildi ama gırgır geçilecek kadar da kötü değildi; ve bu da büyük olasılıkla, resimdeki kişinin gerçek değerini gösteriyordu. Fakat o dik bakışın hoşgörüsüz sertliğine bir ilgi duyar olmuştum; ve eski saygınlığını geri verdiğim diğer birtakım aile kalıntıları da vardı, unutulmuş cetlerin bir iki silueti ve minyatürü, Millie Halayla babamın 1938'de çekilmiş gözde bir fotoğrafı... ev artık bir sanat yönetmeninin hoşuna gidecek bir yer değildi fakat (en azından, o gün akşam olduğu gibi, başkalarının gözünden görünceye kadar) daha çok ev hissi veriyordu.

Jane, Paul'u geri götürmenin yolunu bulmak için Dartington'a telefon etti; ben de Paul için, tarla sınırlarını gösteren eski tapu-kadastro haritasını buldum. Sonra, Ben'le Phoebe'ye Amerika'dan aldığım küçük hediyeleri çıkardım; Ben için bir şişe Bourbon* -viskiyle, paraya saygısının alkole sevdasını yeneceğini düşünerek- ve Phoebe için de, New York'tan transit geçerken aldığım ve (korkarım) orada üretilmiş sözde Navajo hasır tabak altlıkları... ama cafcıflı ve onun hoşuna gidecek kadar egzotik şeylerdi. Kadında göz zevki yoktu zaten; kocası Ben bile onun kendi yattıkları yere yığıldığı bir yığın incik boncuktan yakınıyordu. Kadına göre, hiçbir gündelik gezi yeni bir uyduruk turist seramiği olmadan tamamlanmış sayılmazdı.

Akşam yemeğini yedik... Phoebe'nin en iyi yemeklerinden değildi ama Jane'le Paul yine de nazik sözler etti. Paul ertesi sabah saat onda geri götürülecekti ama gitmeden önce çıkıp tarlalara bir bakmak için yanıp tutuşuyordu. Biz de kabul ettik. Paul hissedilir derecede daha rahattı ve nedeni kısmen o gün gördüğü şeyler ama kısmen de Jane'in anlaşılan, onun üzerine düşme konusunda konuştuklarımızı dikkate almış olmasıydı. Jane onu daha az teşvik ediyor ama Paul daha çok konuşuyordu. Eski günlerden söz ettim onlara; çocukken Thorncombe'de çalıştığım, rahibin oğlu olmaktan, eskimiş toplumsal sistemden; ve Jane'in gözlerinin bir iki kez Paul'a, aile ocağına dönen bu hayırsız eniştesi hakkında ne düşündüğünü görmek istermiş gibi gizlice kaydığını gördüm.

Jane onu dokuz buçukta yatmaya gönderdi ve kahvelerimizi ateşin önünde içtik. Buranın Reed'lerden sonraki bir sahibi eski

* Mısır viskisi. (ç.n.)

büyük bacayı ekmek fırınıyla kapatmıştı ama ben köy işi çinileri ve ardındaki molozları çıkartmıştım. Kahveleri içerken ben bir tarafta, sallanır bir koltukta oturuyordum ve Jane'se gün boyu giydiği pantolonu ve deniz mavisi, polo yakalı süveteriyle ocağın karşısındaki divandaydı. Üstümü değiştirebilir miyim diye sorunca gülmüştüm. Şimdi hükmünü bildirdi.

“Sanırım bir fetihte bulundun.”

“Paul’a telefon numarasını vereceğim. Gerçekten çok yakın burası.”

“Dikkatli olman lazım. Yapışkan bir sülüğü musallat edebilirsin başına.”

“Ona benim çalışmam gerektiğini bildireceğim” dedim. “Birkaç hafta her halükârda. Ama sen gelip daha uzun süre kalmalısın Jane. Cidden. Bir de şu arkadaşınla tanışayım.”

Jane gözünü ateşe dikti ve bir an bir şey söylemedi; sonra alaycı bir şekilde gülümsedi. “Eski arkadaşım, Dan.” Hayretle bakan gözlerimden kaçındı. “Korkarım ki.”

“Ama sanmıştım ki... mektup yazdı demiştin.”

“Evet. Yazdı. O...” uygun düşecek, eski moda, önemsemezmişçesine sözcükler arıyordu... “yeni bir münasebet kurmuş.” Yavaşça, “Endişelenecek bir şey yok” diye ekledi. “Böyle şeyler olur.” Jane en azından, pek nesnel olmayan, daha kadınsı bir ânı yaşamayı kabullenmişti. “Özellikle de Peter’de.”

“Onun bu zamanlamasını pek beğenmedim.”

“Anlaşılan, birkaç aydır sürüyormuş. Ve bu daha ziyade, ya hemen ya da hiçbir zaman türünden bir şeymiş. Çok pişmandı. Kendini suçluyordu.”

“Çok üzgünüm.”

“Tamamen sürpriz değil bu. Tek üzüntüm, benim ona kendi sepetleme mektubumu yazmamam.” Derin bir nefes aldı. “Sada-
katat hiçbir zaman onun kuvvetli yönü değildi zaten. Sanırım bu felsefeyle ilgili bir şey. O kadar çok zamanını yüce bir stratosferde geçiriyorsun ki, aşağı inerek bunu dengelemen gerekiyor. Sıradan bir fani olman yani.”

“Oradan biri mi?”

“Kadın Harvard’da tarih dersi veriyor, anlaşılan.”

“Bunu çok cesurca karşılıyorsun.”

Jane başını salladı. “Roz’a söyledim. Şimdi de sana. Yani kendimi çok aşağılanmış hissetmem de gerekmiyor. Ve yaş mevzuu var. Bu hiçbir zaman gerçekten devrede değildi.”

Jane’in bütün hafta sonu bu haberi içinde sakladığını düşündüm ve kasten takındığı birtakım uzak tavırlardan ötürü bağışlamaya başladım onu.

“Erkekler pisliktir.”

“En azından dürüstler. Bu vakada.”

“Çok hem de.”

Jane omuzlarını kaldırdı ve duygudaşça sustu.

“Gelecek konusunda daha çok düşündün mü?”

“Aslında pek düşünmedim Dan.” Kanepenin kolundaki kumaştan çıkmış bir at kılından irkildi. “Tamamen doğru değil bu; evi satıp Londra’ya taşınmayı düşünüyorum biraz. Bir daire belki. Daha küçük bir yerde.”

“Kulağa güzel geliyor. Ve Roz’a daha yakın.”

“Eğer bu iyi bir fikirse tabii.”

“Roz ne düşünüyor?”

“Tümüyle destekliyor.”

“Öyleyse neden olmasın?”

“Sanırım orada kendime yeni bir hayat kurup kuramayacağımdan kuşkulaniyorum.”

“Öteki fikri bıraktın mı?” Jane dönüp bana baktı; öteki fikrin ne olduğunu hatırlayamadığı bayağı bir belliydi. “Sevgili Lenin’in dulunun izinden gitmeyi yani.”

“Kesinlikle hayır.”

Sesinde bir tereddüt, bir kısa kesme eğilimi vardı.

“Jane, bu konuda konuşmak istemiyorsan eğer, biliyorsun... tamamen anlayışla karşılarım.”

Jane hâlâ tereddütlü bir halde gülümsedi, sonra bir karara vardı; fakat ateşe konuştu. “Lütfen, o geçen akşam söylediklerimi pek de harfiyen doğru saymamalısın Dan. O anda sol duygularım çok güçlüydü. Ama bunları kullanmanın en iyi yolu konusunda hiç emin değilim. Roz beni üniversite dışı bir PPE* mastırı yapmaya zorluyor. Ya da bir öğretmenlik kursuna katılmaya.”

“Ama davet almadın, değil mi?”

* Politics, Philosophy and Economics. (ç.n.)

“Bir şekilde çok fazla hem de. Yeter ki Oxford’da olmasın.”

“Bugünlerde birçok kadın böyle yapıyor galiba.”

“Evet, biliyorum.”

“Karşı bir görüş var mı?”

“Hayır, yok tabii.” Yere baktı, sonra bunu açıkladı. “Roz’un güdülerini bazen biraz şeffaflaştırıyor. Hem sorunlu bir anne, hem de dava için atılan yumruklardan biri olduğum duygusundan nefret ediyorum.”

“Yalnız, ya bu iyi bir davaysa? Ve senin bir sorunun var gerçekten.”

Jane bir an bir şey söylemedi. “Ayaklarımı kaldırabilir miyim?”

“Elbette.”

Ayakkabılarını çıkarıp divanda ayaklarını uzattı, sonra yüzünü bana döndü. “Varisler.”

“Aman Tanrım.”

“Dört yıldır var. Ameliyat olmaya bile değmeyecek bir şey. Bazen ağrıyor sadece.” Sonra çabucak devam edip psikolojik varlığına döndü bacaklarına bakarak. “Sanırım bu bir düş kırıklığı sıkıntısı: Kendini hiçbir şeyin yeteri kadar mantıklı olmadığı bir duruma sokmak. Anlıyor musun? Yüreğin dev adımlar için yanıp tutuşuyor ama sen küçük adımları bile göze alamıyorsun. Kafan karışıyor, o geçen akşam senle konuştuğumuzdaki halim gibi. Gerçekten söylemek istemediğin şeyler söylüyorsun.”

“Ama yüreğin onları söylemek istiyor, ha?”

Kolunu divanın arkasına koydu, başını eline dayadı ve gözlerini ateşe dikti yine. “Bizim toplumun iyice körleştiğini hissediyorum. İyice bencilleştiğini. Bugünlerde görebildiğim tek şey bu. Ve bir şeyleri değiştirebilecek, akıllıca değiştirebilecek tek insanlar bu konuda kesinlikle hiçbir şey yapmıyor. Hiçbir şeyden vazgeçmek istemiyorlar. Hiçbir şeyi paylaşmak istemiyorlar. Nerdeyse siyasetin ötesinde bir şey sanki bu. Bir tür evrensel körlük. Bu da, görmeye başlamış gibi gelen birilerine yönelmen demektir. Maoculara, Komünistlere, herhangi birine.”

“Ama sorun da bu değil mi... bütün kötü özgürlükleri atarsan iyiler de onlarla birlikte gitmez mi?”

“Ah ben bir düş-ülkede yaşadığımı biliyorum. Özellikle de tarihsel kanıtlara göre.”

“Fenwick denen o lanet olası karakterin haklılık payı olduğunu düşündüğüm tek konu biyolojik nedenler. En azından, kendi yolumuzdan gitme konusunda biraz özgürlük olmazsa evrimleşemeyeceğimiz yani.”

Jane kolunu divanın arkası boyunca uzattı; hâlâ ateşten hipnotize olmuş, yahut ateşte bir sığınak bulmuş haldeydi.

“Birkaç ay önce Marksist bir iktisatçının konferansına gitmiştim. Britanya yiyecek endüstrisinde üretim maliyetleri konusunda. Toplam fiyatın korkunç bir oranını reklam ve ambalaj tutuyor. Anlaşılan, Amerika’da daha da kötü.”

“Orda kimse bunu tartışmaz. Kötü bir özgürlük.”

“Ama bunu zaten kimse *tartışmıyor* Dan. Aşırı sol dışında. Asıl dehşet işte bu.”

“Belki de sen Parlamentoya aday olmalısın.”

Jane gülümsedi. “Deterjan tezgâhının La Pasionaria’sı* mı?”

“Cidden. Yerel hükümette, en azından.”

“Bunu düşünmüştüm.” Jane sonra, “Öğrenci kızların Wimbledon’u kazanması ya da Nureyev’le dans etmesi hayali gibi” diye ekledi.

“Proje yapabilirsin. Bu da savaşın yarısıdır.”

“Yapabilirdim.”

“Geri dönecektir.”

Jane yine bir an sustu; uygun sözcükler arıyordu. “Önce kazanılması gereken, benim içimdeki savaş. Anthony’nin ölecek olduğunu öğrenince bir serbest kalma duygusu geldi. Yapacağım bir sürü şey vardı. Ama bunların nerdeyse hepsi Anthony’yle beraber öldü sanki. Korkunç bir enerji yokluğu yaşıyorum. Fiziksel değil. Bütün bu yararsız ve dağınık öfkeler içimde köpürüp duruyor ve ben bunları köpürtmekten başka bir şey yapamayacağımı biliyorum. Bu konuda hiçbir şey yapamayacağım. Kendi eski hayatıma devam edeceğim sadece.”

“Kendine hiç zaman ayırmıyorsun.”

“Fakat o duygu yok artık bende. Serbest kalma duygusu.” Jane şimdi kollarını göğsünde kavuşturmuş, divanın öteki kö-

* İspanya İç Savaşı’nın Komünist önderlerinden Dolores Ibarruri adlı kadının lakabı. (ç.n.)

şesine dayanmış oturuyor, çoraplı ayaklarına bakıyordu. “Bütün paramdan vazgeçme konusunda çok belirti veren bir özlem duyuyorum. Ama yapamam aslında, açıkçası, ahlaken çocuklara ait çünkü.”

“Neyin belirtisini veriyor bu?”

“Sanıyorum kendimden nefretin. Hepsi elimden alınsın istiyorum.” Kendi kendine yüzünü ekşitti. “Biliyorum, bütün bunlar beni Kiliseye çeken şey kadar uğursuz.”

İçimden o konuya geri dönmek geldi fakat asıl meselenin geçmiş olmadığını biliyor ya da tahmin ediyordum.

“Belki de senin idealizminin bir kısmından vazgeçmen gerekiyor.”

Duygudaşlığının takdir edilmiş olması gerekirdi ama Jane, sanki ben onun meselesinin ve içine düştüğü durumun karmaşıklığını fark edememişim gibi bir izlenim veriyordu.

“Ne olduğuna yirmi beş yıl sonra uyanmış da çok geç kalmışsın gibi bir şey bu.”

“Hepimizin bununla yüzleşmesi lazım.”

Kafasını kaldırıp kahve fincanlarının ötesinden bana baktı... o daima gayet Sokratik koyu kahverengi gözler.

“Ama senin ilginç bir kariyerin var Dan. Bizim için durum oldukça farklı. Benim kadın cinsim için. Benim yaşımda.”

“Ama senin şimdi potansiyel olarak daha çok özgürlüğün var. Bense, iyi yapmayı bildiğim şeyde takılıp kalmışım.”

Jane gülümsedi yine... fakat öne sürülen fikrin doğruluğuna değil, gösterilen nezakete; sonra omuzlarını kaldırdı.

“Sanırım aslında bir İşçi Partisi aktivisti olmak en mantıklı şey herhalde. Oxford’daki adamımızdan umut yok.” Yine bir sessizlik oldu, sonra Jane dönüp bana baktı yine. “Sen sanat mezunu olmaktan hiç pişman oldun mu?”

“Ve sosyal bir asalak olmaktan mı?”

“İktisatçıların ve onlar gibi kişilerin karşısında çaresiz kalmaktan. Ebedi amatörler olarak.”

“Ben birinde Amerikan sendika yasasını iki günde toparlamıştım. Kamuoyunu kandırmak için yeter her halükârda.”

Jane gülümsedi. “Bu çok kötü bir şey.”

“Aldatmak falan değil bu. Kitle, ayrıntıların doğru olduğunu hissetmek ister ama mesele sadece bundan ibaret değildir. Asıl

mesele, bir karakterin insan olarak genel güvenilirliğidir. Aynı şeyin siyaset için de geçerli olduğundan eminim. Ayrıntıların biraz yanlış olması bence bu güvenliği artırabilir hatta. Heath ve Wilson'a bak. Ya da Johnson ve Nixon'a. Hepsi de ayrıntılarda doğru olmaya, güvenilir olamayacak kadar kafayı takmış. Dürüst cahiller için boş bir yer var. “

“Pek benim ait olduğum bir kategori değil.”

“Ben olsam o kadar emin olmazdım.”

Bir an göz göze geldik; Jane bu çelişkiyi benim söylediğim kadar hafife almaya niyetli değilmiş gibiydi sanki. Ama sonra dönüp ayaklarını yere bastı yine.

“Paul ışığını kapattı mı bir bakayım en iyisi.”

Eğilip ayakkabılarını giydi, sonra merdivenden yukarı çıktı. Çok ilginçti Jane'in kayıp gitmesi ya da –görünürdeki bütün açksözlülüğüne karşın, ortaya serilecek, ifşa edilecek bir şeyler– konuştuğumuz sırada konuyu değiştirmesi; yaşı konusunda birden bir kaymayla, kemale ermişlikten, daha genç birine geçmesi... konuşmasında bir kaymayla, kırkında bir kadının o sıkıcı şekilde kendini bırakmışlığının ardında devrimci bir öğrenci çağrışımlarıyla; kendi bedeninde hatta, bazı tavırlarında zorlama bir formalite, şıklık, diğerlerinde bir ev kadınının basitliği; üç çocuklu bir dulla, ebediyen genç bir benliğin ruhu arasında tedirgin bir savaş. Jane beş dakikadır yoktu ve kalkıp ateşe yeni kütükler attım; sonra ateşin önünde durup, beni her zamanki hoşnutsuz haliyle süzen piskoposu seyrettim. Piskopos, Jane'in Bermudalar'dan* verdiği rahatlatıcı haberden sonra birden aklıma geliveren olasılığı fark etmişti herhalde; ve beni bir içgüdüyle bir sağduyu arasında ikiye bölünmeye bıraktı; ya da daha doğrusu, içgüdüsel bir düşünceyle –elbette yok yere gelivermişti bilincime– bunun nasıl dile getirileceğini bilememek arasında. Jane geri döndüğünde bu çelişki çözülmemişti. Dudaklarındaki sitemli bir gülümsemeyi bastırıyordu.

“Bir fetihte bulunmuşsun. Az önce bana *biz* niye böyle bir yerde yaşayamıyoruz, diye soruldu.”

“Belki de yanıt şu: Bahçeni ek.”

* Shakespeare'in *Fırtına*'sında geçen, cadılar ve şeytanlarla dolu adalara gönderme. (Jane'in ilişkisinin bittiği haberi kastediliyor) (ç.n.)

Jane tekrar oturdu ve yine ayaklarını yukarı kaldırdı. Evet, tamam, bir viski içse iyi olurdu. Ruh halinde yeni bir kayma vardı; daha canlıydı ve hoşnutsuz benliğini geride bırakmaya kararlıydı. Benim durduğum, odanın diğer tarafındaki içki dolabına bakarak konuştu.

“Sana imreniyorum. Doğayla temasını ve tüm bunları.”

“İnsanlardan bir kaçış bu.”

“Paul’un penceresinden baktım. Huzur. Tüm o karanlık, her şey uyumuş.”

Elimde bardaklarla geri döndüm.

“Ama gerçekdışı ha?”

“Biraz.”

“Fiyatı hâlâ gayet ucuz.”

Jane gülümsedi ve bardağını sessizce tokuşturdu. “Ardımda kal.”*

“Zaten ben de bunun nasıl gerçekdışı olduğunu keşfetmek üzereyim.” Sallanır koltuğuma oturdum. “Elimdeki senaryodan sonra kendime bir yıl tatil vereceğim.”

“Ve burada mı kalacaksın?”

“Ben’le Phoebe beni delirtmezse.”

“Vaktini nasıl geçireceksin?”

Eğildim ve ucu ocak taşının dışına çıkan bir kütüğü içeriye ittim. “Kim bilir. Belki de bir süre sırf sinema düşünmemenin rahatlığını yaşarım.” Biraz duraksadım. “Bir romana girişme fikrinin hayaleti var bende.”

Jane şaşırmıştı.

“Gerçek mi?”

“Gerçekdışı. Senin Westminster’a aday olma düşün gibi daha ziyade.”

Jane tekrar doğrulup oturdu ve bir kolunu divanın arkasına koydu; viski kupağında duruyordu Madam Récamier’in** hiç farkında olmadan bir taklidi gibi; belki de sırf konunun değişmesi nedeniyle daha dikkatli ve hoşnut hale gelmesi yüzündendi bu.

“Bir konu var mı?”

“Diğer çalışmalarına hiç girmemiş birtakım fikirlerden bir keşmekeş var sadece. Parıltılı film sahnelerinin ardındaki ger-

* Yeni Ahit’te İsa’nın Petrus’a söylediği söz: “Ardımda kal Şeytan” (Matta, 16: 23); “Aklımı çelme” anlamında bir deyim. (ç.n.)

** (1777-1849) Fransız edebiyat çevrelerinin önde gelen kadın figürlerinden; tabloları, bir divanın arkasına yaslanmış halde gösterilir. (ç.n.)

çekler. Bu tür şeyler. Pek orijinal değil. Ve muhtemelen de çok sıkıcı.”

“Öyleyse senin yazdığın diğer hiçbir şeye benzemeyecek.”

Bardağıma bakarak gülümsedim. “Beni düş kırıklığına uğrattıyorsun Jane. Beni bu işten vazgeçirirsin diye umut ediyordum.”

“Niçin yapayım ki bunu?”

“Sen romanı egoyu ebedileştirmek amaçlı bir burjuva yozlaşması gibi görüyorsun sanıyordum.”

Jane kısa bir an gücenme eğilimi gösterdi. Bir süre gözlerime baktı ama sonra gözlerini aşağı indirdi ve “Anlaşmamızı bozuyorsun” diye mırıldandı.

“Daha ziyade, ciddi bir soruna ciddiyetsizce yaklaşmak yani.”

“Öyleyse ben anlayamadım bunu.”

“Bunun bir çeşit kendine düşkünlük olup olmadığı yani.”

“Ben olsam çıkan esere bakarım.”

“Elbette... peki ya böyle belirsizse?”

“Sen Lukacs’ı okudun mu?”

Başımı hayır anlamında salladım. “Niçin?”

Jane başını eğdi. “Merak ettim sadece.”

“Anlat bana.”

Jane omuzlarını kaldırdı.

“Çünkü Lukacs oldukça bilgedir... evet bütün sanatlar konusunda fakat özellikle de romanda. Romanın doğru ve yanlış kullanımı konusunda.”

“Kurallara göre mi?”

Jane bana baktı yine. “O büyük bir hümanisttir Dan.”

“Onu hiç okumadığımı itiraf etmem gerekiyor.”

“Stalinist baskılar devreye girdiğinde çok cesur değil. *À la* Soljenitsin, deli bir şehit değil yani. Çoğumuz gibi aslında. Daha iyisini istiyor sadece... sistemin içinde.” Jane gözlerini aşağı indiriyor sanki bu kadar kesin konuşmaktan utanmış gibi; sonra daha nazikçe konuşuyor, bir konuk gibi. “Sanırım onu beğenirsin. Çok entelektüel biri. Bütün ‘izm’lerin ötesinde.”

“Mesele, geçenlerde Kaliforniya’da karşılaştığım bir romanın olağanüstü dürüstlüğüyle yarışıp yarışamayacağım. Adı *Jonathan Doe’nun* Hayatı ve Zamanı*.”

* Gerçek kimliği belirlenemeyen ya da yasal gerekçelerle gizli tutulması ge-

“Hayır ben...”

“Kitabın bir başlangıç sayfası ve sonra da iki yüz boş sayfa var. Hepsi gayet iyi bir şekilde ciltlenmiş.”

Jane buna güldü ama bu kadar kendine güvensizliği kabul edemezdi; bunca senaryo yazmış olmanın bir yararı olsa gerekti, sadece diyaloglarda da olsa.

“Korktuğum şeylerden biri de bu. Kameranın sende yol açtığı bütün o saçmalıklar. Ve bir aç bulma. Gizlenecek bir yer.”

“Niçin gizlenesin ki?”

“Sadece bir senaryo yazarı hakkında bir roman yazamam. Saçma bir şey olur. Senaryo yazarı olmayan bir romancı yazabilir bunu. Ama ben romancı olmayan bir senaryo yazarıyım.”

“Denemeden bilemezsin.”

“İçimden Jenny McNeil gibi birisini kullanmak geliyor biraz. Her şeyi onun gözünden görmek. Genç bir kadının kafasının içine girmeyi becerebilirsem eğer.”

“Çok zekice gibi geliyor kulağa.”

“İyi bir oyuncu olmasına çok var daha.”

“Ben bir zamanlar o konuda büyük bir kabahat işlemiştim.”

Gülümsedik, gözlerimizi kaçırdık. Benim gülümsemem kısmen kendi ikiyüzlülüğümeydi, kafasına girmem gereken tek kadının Jenny olmadığını bilmeme. Gerilimler, kutuplar; gizli gerçeğin gizemli mimarileri. Kütükleri demirle dürttüm, sonra yeni kütükler attım.

“Ciddi bir şey değil. Senin hastalığının hafiften bir yoklaması sadece.”

“Sende bariz bir şekilde, hiçbir semptomun olmadığını söylemem lazım.”

“Benim hayatım daha ziyade, buradaki patikalar gibi geliyor bana... yüksek çitler arasından geçip hiçbir yere varmayan uzun bir yol. Çitlerden hoşlanmıyor falan değilim. Ama bir zaman geliyor onların üzerinden öteye bakmak istiyorsun. Yönünü bulmak, sanırım.” Jane bekliyordu, dinleyiciydi şimdi. Bir araba sesi geldi; gece vakti bu yoldan araba geçtiği çok enderdi. Gece vakti Oxford’da giden o diğer arabayı hatırladım; ve bu arabanın

sesi geçip gitsin diye bekledim. “Küçük bir gaga darbesi insanın ciğerine.* Bütün kültürün, aslında.”

“Prometheus Augeas Ahırında** ha?”

Ellerimi iki yana açtım. “Ve işe başlayacağı cehennemde. Soljenitsin gibi bir Rus... her sokak köşesinde canavarı var. Kayıtsızlık nehrinde yavaş yavaş sürüklenen bir toplumda her köşe başında bulursun bunu.”

“Anthony olsa, bunun cevabı kullandığın terimlerdedir derdi.”

“Sürüklenme mi? Ama dışsal bir şey değil ki bu... insan dışı bir siyasi sistem. Sadece, tarihin doğasında ve amaçlarında.”

Jane, hocanın karısı taklidi yaptı.

“Tarihin amaçları yoktur. Tarih kendi sonlarının peşinde koşan insanların eylemleridir.”

“Sartre mı?”

“Hayır, Marx.”

“Marx acaba geçmişinden başka, uğrunda yaşayacağı bir şeyi olmayan bir ulusu hayal edebilmiş mi, merak ettim.”

“Belki de çözüm buradadır.”

“Nasıl yani?”

“Ahlak geleneğimiz. Kişisel vicdana inanç. Amerikan ve Avrupa kapitalizminin tamponuna eski bir ayakkabı gibi bağlanmak yerine.” Şimdi bekleme sırası bendeydi; ve Jane’de köşeye çekilmekle yoluna devam etmek arasında bir mücadele hissettim yine. Vahşi bir hayvanı gelip elinden yemeye ikna etmekten farklı bir şey değildi bu; bazen, kuşları seyrederken gereken türde bir sabırdan. Utangaçça bir irkildi. “Şu an okuduğum çok ilginç başka bir Marksist var. Gramsci.”

“Evet, okuduğumu gördüm.” Jane bana bir bakış attı. “Oturma odandaydı.” Gülümsedim. “Ve yine... benim için sadece bir isim, korkarım.”

“Gramsci, İtalya’nın durumuna göre bir sosyalizm geliştir-meye çalışmış.”

* İnsanlara ateşi verdiği için Zeus tarafından Kafdağı’nda zincire vurulan ve her gün bir kartalın gelip ciğerini yediği, ertesi gün ciğeri tekrar oluşan Prometheus’a gönderme. (ç.n.)

** Herakle’se verilen çok zor bir görev, kral Augeas’ın binlerce sığırının bulunduğu, otuz yıldır temizlenmemiş ahırlarının temizlenmesidir; Herakles bunu nehirlerin yatağını değiştirerek başarır. (ç.n.)

“Peki başaramamış mı?”

“Mussolini’ye ve kendi Komünist Partisine göre kesinlikle öyle. Fakat öcünü alıyor şimdi. Modern İKP’de.*”

“Peki Gramsci’nin bizimle ilgisi?”

“Pratik anlamda Britanya’nın durumuyla pek ilgili değil. Fakat onun bazı düşüncelerini kendime yakın buluyorum.” Gözünü ateşe dikmişti yine. “Aslında o da Marksist bir anti-jakoben... bir hümanist, jargonun altırnda. Onun ideolojik hegemonya diye nitelendirdiği bir şey var.” Jane bunun ardından çok belli belirsiz bir çekingenlik izi gösterdiyse de devam etti. “Bundan kastettiği, burjuva bir toplumda her yere sinen bir organizasyon prensibidir; giderek açıkça bir polis devletinin yerini alan bir inanç sistemi... tam bir totalitarizm. Bu tüm topluma yayılır, kurulu düzeni düşünceler –bilinçaltı– yoluyla destekler. Marksistlerin mistifikasyon dediği bir olguyla çalışır. Bütün iktidar ilişkilerini, bütün önemli konuları, insanların olaylara bakışını muğlaklaştırır. İnsanların bunlar hakkında hükme varmasını engeller. Her şey maddileşir, insanlar meta haline gelir, alınır ve satılır. Sırf nesneler, piyasa araştırması istatistikleri... imajlarla falan yönetilecek şeyler. Ve bunun anlamı da sosyalist entelektüellerin ve aktivistlerin sıradan bilinçlerde çalışabileceği hiçbir şey kalmamasıdır. Onlar da inorganik hale gelirler ve ya siyasi tali hatlarda bir izolasyona sürülürler ya da iktidara gelirlerse de eski Leninist mirası takip etmeye zorlanırlar. Güçle ve örgütle hükmetme.” Jane durakladı, sonra biraz basitçe bir yakınmayla bitirdi sözlerini. “Adam bunu tanımlamada çok başarılı da, bir karşı hegemonyanın nasıl kurulacağını açıklamada ne yazık ki pek o kadar değil. Yani kötülüğü anlatıyor ama, tedavisini değil.”

Bunların hepsi sürekli bir utangaçlık, bir çekimserlikle söylenmişti; beni ilgilendirence Gramsci’den çok, onun yorumcusuydu... her zaman olduğu gibi, yaşama siyasiden ziyade biyolojik bakış; Jane’in söyledikleri değil, bunları neden söylediği; bir önceki akşam Compton’da söylenmesi çok şiddetle yasaklanmış şeyleri duymamda neden sakınca görülmediği. Bir iltifat gibiydi bu ama yine de merak ettim; belki de, benim siyasi kayıtsızlığımın ve cehaletimin kınanması gerektiği bir kez daha ima edilmişti sadece.

* İtalyan Komünist Partisi. (ç.n.)

“Sanırım ben bir şekilde bunun bir kurbanıyım. Bu ülkeye Amerikanvari bakışı yutturmuşlar bana. Oradan bakınca burası bazen gerçekten umutsuzca içe dönük ve durağan bir yer gibi görünüyor.”

“Öyle mi diyorlar yani?”

“Çünkü kendileri öyle. Enerjilerinin belki onda dokuzu yanlış kullanılıyor ama yine de, bizim kaybetmiş gibi görüldüğümüz bir seçim yapma hakkını simgeliyor. Tamam, tarih insanların eylemleridir belki ama bizler girişimde bulunma konusunda bütün duygusal inancımızı kesinlikle yitirdik.”

“Gramsci bunun hegemonyanın bir fonksiyonu olduğunu savunuyor.”

“Bunu onaylıyorum Jane. Ben Marcuse’yi okudum. Mesele şeyden... medya manipulasyonundan falan daha derin gibi geliyor. Bence buradaki insanların çoğu Gramsci’nin mevzusunu gerçekten hissediyor. Bu da umutsuzluğun bir parçası. Bir yandan tarihin kötü bir yargıç olduğuna, bize haksız yere ceza verdiğine karar verdik, öte yandan da bunu temyiz etmek istemiyoruz. Aslında seninle tartışıyor değilim. Kabul ediyorum, hâkim olmadığımız toplumsal güçlerin nerdeyse tümüyle kurbanı haline gelmişiz. Ama bu daha ziyade biyoloji kaynaklı bir şey gibi geliyor bana. Bilmiyorum. Körlük. Güçsüzlük. Yaşlılık. Yapılacak bir şey yok. Sürecin doğası gereği.”

“Peki gençler kabul edecek mi bunu?”

“Pek seçenekleri olduğundan emin değilim. Kùltürler de türler gibidir, inişe geçer ve düşerler. Irksal *Geist* da ölümlüdür belki.”

O zamana kadar birbirimize bakmamayı tercih ediyorduk; ve son derece az da olsa, hissedilebilir bir gerilim vardı. Ben hiçbir şeye pek inancı olmayan, teselli verir gibi görünüp moral bozan biri haline geldiğimi biliyordum; fakat aynı zamanda taktiksel nedenlerden ötürüydü bu, onu kendi pesimizminin ne kadar gerçek olduğunu göstermeye tahrik etmek içindi.

Jane, “Çocuklarımızın, nasıl bir dünyada yaşayacakları konusunda hiçbir seçeneğinin olmadığına inanmıyorum” dedi.

“Ama tercihler gittikçe daha sınırlı hale gelmiyor mu?”

“Fiziksel olarak belki. Ama manevi olarak hayır.”

Anthony'nin hayaleti –ya da gizlenmiş bir şey, ikisinin tüm uzlaşmazlıklarının altındaki bir varlık– birden tam anlamıyla aramızdaydı. Odanın diğer tarafındaki yemek masasının üzerinde hâlâ yanan bir lamba vardı ama bizim oturduğumuz yerde Jane'in yüzünü sadece, ara sıra parlayan alevler ve ateşin kırmızı köz ışığı aydınlatıyordu. Jane başı hafifçe eğik, yine kendi içine çekilmiş halde oturuyordu... ve devam eden bu tartışmanın onu uzaklaştırmaktan başka bir işe yaramayacağını biliyordum. O korkulan çekiniklik teorisi, İngilizliğimiz yine çökmüştü üstümüze.

"Ben de buna inanmak istemiyor falan değilim."

"Farkındayım."

Ama bana bakmıyordu. Kalktım.

"Biraz daha viski getireyim."

"Hayır, aslında ben..." Saatine bir göz attı; ardından ya bir hareketin geleceği ya da can sıkıntısını yenen bir kibarlığı ifade etmesi mukadder olan jestlerden biri yani. "Sen köy yatma saatine uymuyor musun?"

"Yo hayır. Ama sen yorgunsan."

"Birkaç dakika daha. Bu ateş çok güzel."

Bardağımı gösterdim. "Emin misin?"

"Kesinlikle."

Gidip kendime bir viski daha koydum ve Janée gizlice bir göz attım. Gözlerini yine ateşe dikmiş, dalıp gitmişti. Saçında, gördüğüm ilk günden beri hep takmaktan hoşlanıyormuş ya da sanki bazı Tudor dönemi kadınlarının sevdikleri bir mücevhere verdiği türden, gizli bir büyüsel değer verdiği için takıyormuş gibi görüldüğü gümüş tarak yoktu; belki de diğer yönlerden mesafeliliği gideren şey o tarağın yokluğuyla birlikte, giydiği epey hacimli süveter ve belirgin teklifsiz tavrıydı. Kesinlikle cinsel bir duygu değil, daha ziyade gizemli bir duyguydu bu, onu böyle görmek, hem geçmiş hem gelecek. Jane'in bir şeylerin geçiştirildiğini, sözcüklerin yine yetersiz kaldığını hissediyor olduğunu... o yanılmaz Pythia'nın, tüm o kendiyle dalga geçmesine karşın hâlâ bazı gizli kâhinsel hükümlerde bulunduğunu biliyorsam da, şimdi olduğundan başka bir halini istemiyordum nedense: Ne yapacağı tahmin edilemeyen, uysal olmayan, aslında bir yönde Nell'in küçük alayından pek uzak olmayan

halini; kaypak bir yılan balığı yani. Sormak istediğim sorular vardı: Bu konuda konuşmaktan çekinmediği şeyleri niçin önceki akşam tartışmak istemedi; Anthony'nin ölümü konusunda aklına gelen yeni düşünceler nelerdi; Caro'ya benim hakkımda söylediği şeylere ne kadar cidden inanıyordu. Fakat onu henüz, neye dönüştüğünü yeterince bilecek kadar iyi tanımadığımı biliyordum.

Oturdum yine. Yaktığımızın hangi odun olduğunu sordu ve söyledim: Elma. Kayın ve sedirle birlikte, kütük ağaçlarını oluşturan büyük üçlüden biri. Başını bana doğru kaydırды sanki bunu daha önce hiç duymamış gibi; sonra sustu. Onun ateşi seyredişini seyrettim, sonra gözlerimi yere indirdim ve sessizliğini yaşamaya bıraktım onu. Bu inatçı gizlilik Anthony'yle geçen tüm o yıllar boyunca yavaş yavaş gelişmiş ve kısmen de evliliklerinin çöllerinde biçimlenmiş olsa gerekti; ama daha gerilere dek uzanıyordu... nehre fırlatılan şampanya şişesinden, kendini bana verişinden öncesine... bir yerlerde, hayatının çok önemli bir aşamasındaki sevgi yokluğunu hiç affetmemiş küçük kıza. Bir öğrenci olarak dıştan görünen kişiliğinin, yani o zamanlar hepimizin onun “doğal yetenekleri” –coşkusu, oyunculuğu, “tarzı”, bağımsızlığı– diye düşündüğümüz şeylerin evlilikle reddedilişini açıklıyordu bu. O nitelikler aslında daima, daha önceki bir yara izini örtmek için geliştirilmiş bir maske olsa gerekti. Evliliğinin ardındaki asıl sır Anthony'nin de din değiştirmiş biri olması fakat o kendine güvensiz ve ket vurulmuş çocuğun gereksinimleriydi. Bu girişimin başarısızlığa mahkûm olduğu belliydi ve belki de büyük ölçüde, karanlıkta atılan adımlarla ilgili bütün o budalaca konuşmanın bir ürünüydü; belki Jane bunu hatta biraz sezmiş ama boynuna Katolik zincirini geçirerek, geri dönüşü olanaksız kılmıştı. Bilinçaltı gereksinim bütün bilinçli hükümlerden tümüyle baskın çıkmıştı.

Anthony'nin, oynamasının amaçlandığı rolü gerçekten fark ettiğinden kuşkuluydum. Onda sadakat, dürüstlük ve birçok şeye karşı hoşgörü gibi entelektüel yetenekler vardı ama tutku bir yana, doğal bir duygulanım-heyecan kapasitesi bile yoktu. Mutlu ve normal bir aile geçmişinden geliyordu... Jane'in sırrını nasıl, hem de düşünce ve duygu arasında çok daha mükemmel bir dengeyle paylaşabilmişti? Jane yine çok daha sıkıcı, daha

soğuk, zırhı daha pürüzsüz, aşılması çok daha zor, yeni bir maskenin ardına çekilecekti; ve bu da, Harvard'daki arkadaşını yitirmesi karşısında görünüşteki sakinliğini açıklayabilirdi. O adam, dışsal kişilik olarak ne kadar farklı biri olsa da Anthony'nin başka bir biçimiydi herhalde ve Jane açısından, ilk baştaki sorunun çözülmeden kaldığını gösteren, neredeyse sapkınca bir kanıt olarak ortaya çıkan bir yasak ilişkiydi.

Yarı karanlık noktalardan oluşan bir zinciri, Jane'in takım-yıldızının belli belirsiz ilk konturunu görmeye başladım, geçmişimizde hiç algılamadığım içsel bir yazgıyı: Suskunluklar, onda hiçbir geleneksel yönün kalmadığı numarası (davranışlarının daima tersini gösterdiği bir iddia); her adımı tartışan bir kadınla, kendini mantıksız ilan eden, iddia edip sonra geri çekilen, kendisi için umudu olmayan ama başka birinde umutsuzluğu kabul etmeyen bir kadın arasında sürekli gidiş gelişler. Sonra da, dev bir adıma karşılık kendisinin bir yedek oyuncu olarak atacağı biçimsiz siyasi adımdan ötürü hissettiği yürek burukluğuyla ilgili, çok şeyler ifşa eden bir ifade vardı... ve sürekli bunu ima eden dürtüler, evrensel bir endişe, evrensel bir ilgi, Hristiyanlığın eski, pratik sorumluluktan kaçışının Jane'e has, değiştirilmiş laik versiyonu. O salonun en çok üç kilometre ötesinde bir yerde babamın sık sık evrensel sevgi ve böyle laftan ibaret ve soyut sempatileri göstermek için bol bol fırsat bulan kiliselerin kardeşliği konusunda vaazlarını dinlemiştim.

Jane'le babam arasındaki benzetme pek adil değil elbette. Jane hiç vaaz vermedi, kendinden uzak tuttu bunu; ve öğretti ve eylem, yani *doxa* ve *praxis* arasındaki farkın babamın hiçbir zaman farkına varmadığı kadar farkındaydı. Ve tıpkı benim kadar derin bir antipatiden oluşmuştu. Babam sevgiden söz eder ama bunu bedenen pek gösteremezdi; Jane'in bedeniye sevgiye bunu hiç göstermemişti. Ve Jane'in vakası annesi yönünden daha da kötüydü. Ben hiç tanımadığım annemi beni sevmekle pek suçlayamam. Ama Jane'in annesi yakın zamana kadar onun tüm yaşamını karartmıştı; 1920'lerdeki sığ, tuzu kuru gençliğinden esasen hiç çıkmamış bir kadın.

Bu da düşünmek için pek fazla zaman gerektirmeyen bir şeyi söylüyordu... ya da hissetmek için çünkü çok bilinçli bir

şekilde varılacak şeylerden ziyade empatik bir sezgiydi bu. Bir şekilde tuhaf ve paradoksal bir yaşantıydı aslında; bu kadar çok yıl sonraki bir buluşmada fark edilecek tüm dışsal farklılıklara –değişen tarzlara, görüşlere, görünüşlere, cinselliğin yitirilmesine, araya giren koşulların yarattığı tüm yabancılaşmalara– tüm bunlara karşın, belki de onu şimdi eskisinden de daha iyi görüyor olduğum duygusu. Kibir rolünü oynadı; insanın yaşlanmaya karşı –önyargıları doğrulamanın tersi bir şekilde– daha derin bir anlayış gösterebileceği ender anlardan biri. Zamana karşı can sıkıcı bir hassasiyet hissettim; zamanın çarklarını, o sessizlikte tekrar bir araya geleceğimizi hissettim; pek onun şu anki kardeşçe tavrını değil de, en azından bunun bir anısını. Elbette onunla ilgili tek cinsel yaşanmışlığın hayaleti, gerçi çoktandır duygusal bir anı olmanın çok ötelere gittiyse de hâlâ belli belirsiz dolaşıyordu havada Reed’lerin oturduğumuz evde her daim dolaşan ruhları gibi. Ama Jane’in oradaki varlığında bulunan bir şeyin benim içimdeki, hem gerçek hem hayali vakalar, daha doğrusu, gerçekle ve hayal edilenle evli kişi biçimindeki tekrarlı yapının derin bir ihtiyacını tatmin ettiğini, bunların ikisini de doğruladığını biliyordum.

Suskunluğumuz.

Ve geri çekilişimiz. Onun aklının nerelerde dolaştığını tahmin ederek konuştum.

“Doktor olsaydım sanırım çok geleneksel ve basit bir şey tavsiye ederdim. Bir tatil mesela.”

“Gerçek doktorum da böyle diyor. Sanırım sırf beni birkaç hafta başından atmak için. Zavallı kadıncağız.”

“O da biliyor mu...?”

“Anthony’yle aramızdakileri mi? Evet. Kendisi de boşanmış. Yıllardır çok yakın dost olduk. Kadıncağız mutsuz Kuzey Oxford eşleri konusunda bayağı bir uzmanlaştı.”

“Tavsiyesine boş vereceğin kadar mı yakınsınız?”

Jane omuzlarını kaldırdı. “Bunun harika bir şey olduğundan eminim. Kendi içinde.” Başka bir yüz takındı. “Kadın dergilerindeki bir hikâyenin birinci bölümü gibi gelmiyorsa tabii. En yakınındaki kış tatil köyünde Bay Doğru’yu arayan yalnız kadın kahramanımız.”

“Amma da kinik.”

“Korkaklık, Dan. Şu anda bu tür bir yaşantıyı göze alabileceğimi sanmıyorum.”

Bekledim, ona bakarak; tereddüt ettim, sonra onunla birlikte ben de ateşe diktim gözlerimi.

“Çılgınca bir fikrim var Jane. Aklıma şimdi geldi. Aslında, öylesine. Dinlemek ister misin?”

“Sanırım çılgın fikirlerde birinciydin ben.”

“Pek sayılmaz.” Kalktım. “Biraz daha sarhoş cesareti toplayayım. Sen...”

Jane başını hayır anlamında salladı, ben dolaba gittim ve konuşmaya başladım.

“Birkaç gün içinde Mısır’a gitmem gerekiyor. Bir senaryo için. Kahire’ye, sonra da Aswan’a. Nil’de bir haftalık çok hoş bir gemi turu yapıyorlar. Luxor’dan.” Dönüp ona gülümsedim. “Sen niye gelmiyorsun?”

Jane bir an bana, sanki söylediğim şey ciddi olamazmış gibi baktı.

“Sadece, kelimenin tam anlamıyla, eski bir arkadaş olarak.”

Jane uzun bir nefes verdi.

“Dan, gelmem mümkün değil. Demek istediğim kesinlikle...”

Viskimin üzerine su koydum. “Neden peki?”

Jane ayaklarını yere bastı, öne doğru eğilip ellerini birbirine kavuşturdu.

“Çünkü... binlerce neden var.”

“Orayı hiç görmedin, değil mi?”

“Hayır.”

“Dediğim sadece, hoş bir eski tekne, güneşte oturmak. İstersen turist takılmak. Dinlenmek, okumak. Ben çoğu zaman yazmakla ve birtakım insanlarla görüşmekle meşgul olacağım.”

“Kulağa Harika geliyor. Ama...”

“Sadece on gün.” Jane hızla geleneğe geri çekilmiş, çocuklarının akıl almaz fikirleriyle karşılaşan hoşgörülü annelerin üzüntülü ve keyifli yüz ifadesini takınmıştı. Ona doğru döndüm. “Bir zamanlar bu nehir gezisini Andrea’yla yapmıştım. Çok rahatlatıcı, çok huzurlu. İklim yılın bu zamanında rüya gibi.”

Gidip ateşin önünde, sırtımı piskoposa dönerek durdum. “Uçak biletleri indirimli. Tercümanın bedava. Böyle bir fırsatı bir daha hiç bulamazsın.”

“Sahiden de bulamam Dan. Gerçekten.”

“Ama bu dediğin...”

“Sen dediğime bakma.”

“Şu bin tane nedenden birini söyle bana.”

“Çocuklar.” Omuzlarını kaldırdı. “Her şey.”

“Gidip Roz’u arayıp ne düşündüğünü sorabilir miyim?”

“Floransa’ya gidip Anne’i göreceğime hemen hemen söz verdim.”

“Bundan kolay bir şey yok. Dönüş yolunda Roma’da inersin.”

Bu coğrafi sağduyu onu bir an sarstı sanki; yahut en azından, daha iyi nedenler aramak zorunda bıraktı.

“Herkes delirdiğimi düşünecek.”

Gülümsedim. “Kimileri zaten öyle düşünüyor.”

“Kaçıyormuşum gibi gelir bana.”

“Delilik *asıl* bu. Bir ara vermeyi hak ettin sen.” Jane kollarını dizlerinin üzerinde kavuşturdu, kamburunu çıkarmış halde, benim ayaklarıma dikti gözlerini. “Oxford’da ne demiştin bana. İnsan yaşadığı yılların ardına gizlenirse neleri kaybedeceği hakkında.”

“Dan, bunu teklif etmen müthiş tatlı bir şey. Ama ben...”

Vazgeçti, sanki “müthiş tatlılık” daha fazla sözün ötesinde bir şeymiş... ve benim teklifim de ciddi bir tartışmanın ötesindeymiş gibi. Sallanan koltuğuma oturdum yine.

“Anthony’nin bana söylediği şeyden ötürü değil bu. Sadece, sana iyi geleceğini düşündüm. Senin için yeni bir yaşantı. Ve yanımda bir arkadaş olması hoşuma gider.”

Jane yumuşak bir sesle konuştu ama yine de, açıkça itiraz ettiğim için bir rahatlama hissettim.

“Ben senin birlikte olacağın kişi değilim.”

“Jenny burada olsaydı ve seni tanısaydı seni gitmen için teşvik ederdi. Bu bir sorun değil.” Ama Jane’in yüz ifadesinde kuşkulu bir şeyler kalmıştı. “Roz’dan ders almalısın. Onların kuşağı sahte adaptan hoşlanmaz.”

Başını iki yana salladı. “Gerçekten, yapmam gereken çok şey var.”

“Bunlar bir iki hafta bekleyemez mi? Prodüksiyon bürosu her türlü düzenlemeyi yapar. Senin yapacağın sadece vize formunu imzalamak.” Jane bir şey söylemedi. “Bak Jane, Caro’dan ötürü sana neler borçlu olduğumu biliyorum. Bunu minnettarlığın küçük bir simgesi gibi düşünebilirsin. İkimizin adına.”

“Minnettarlık duyacak bir şey yok. Caro’yu çok sevdiğim için yaptım bunu.”

“Biliyorum. Ve ikimizin ne hissettiğini de.”

Jane divanda arkasına dayandı yine ve yukarıya, piskoposa baktı, sonra ellerini kaldırıp boynunun iki yanından tuttu, öne doğru sıvazladı, bir süre yanaklarını tutar halde kaldı; Anthony’nin öldüğü gece Oxford’daki oturma odasında yaptığı harekete benziyordu bu... sözcüklerin ötesinde bir şaşkınlık.

“Keşke şimdiki durumumda olmasaydım Dan. Hakkım olmadığını hissediyorum... aman tanrım.”

“Neye?”

Jane derin bir nefes aldı. “Bakınca o...”

“Geçmişe mi?”

“Biraz.”

“Muhakkak ki biz ikimiz de o olaya gülüp geçebilecek kadar yaşıyoruz.”

“Ama senin yapacağın işler var.”

“Benim her türlü istenmeyen engeli savuşturmada birinci sınıf usta biri olduğumu unutuyorsun. Hayatım boyunca bunun pratiğini yaptım ben.”

“Dan, çok duygulandım. Ama gerçekten gelemem. Gelemeyeceğimi biliyorum.”

Aşağıya, viskime baktım.

“Gücendim şimdi.”

“Lütfen. En istemediğim şey bu.”

“Hâlâ bağışlanmadım mı?”

“Şimdi *sen* saçmalıyorsun işte.”

“En azından, hâlâ korkuyla bakılmak... bir hediye verdiğinde, ha?”

“Elbette hayır. Sadece...” Yine derin bir nefes aldı. Biraz sonra, “Sanırım bu bir tür gurur” dedi. “Bunu kendi başıma atlatmak istiyorum.”

“Bu fikir sana hiç çekici gelmedi mi?”

Jane bir an tereddüt etti, sonra “Tabii ki” dedi. “Soyut olarak.”

“Öyleyse sen çok gereksiz bir püriten tavır alıyorsun.”

Jane yine yavaş yavaş yanıtladı. “Benmerkezci olmayan bir varlık olma yönünde kazandığım azıcık da olsa bir mevziyi yitirmekten çok korkuyorum.”

“Senin o Rabelais nereye gitti yahu?”

“Korkarım bana sabrını çoktan yitirdi.” Jane uzun bir an ateşi seyretti, sonra “Herkes gibi” diye mırıldandı.

Konuşmasındaki, sanki benim Şeytan’ıma karşı kendisini yine İsa gibi görmekle çok mantıksız davrandığını biliyormuş ve bundan ötürü, kendi inatçılığının gönülsüz bir şehidi gibi, yarı yarıya özür diliyormuşçasına bir tını hiç hoşuma gitmedi. Bunda hem Oxford’un hem de onun Katolik geçmişinin Cizvitvari kokusu vardı; durumun etiğini yine, dışardaki bayağı sürüden çok daha titizlikle görmenin kokusu. Ama her savaş yeni stratejiler yaratır ve ben geri çekilmeye karar verdim.

“En azından, kararı yarına bırakır mısın bari?” dedim, “Ve en azından, bunu sana böyle pat diye söyleyiverdiğim için affet bari beni.”

“Affedilmesi gereken kişi benim.”

“Bir iki gün düşün bunu yahu.”

Jane zor durumda kalmıştı elbette ve bunu pek reddedemedi; ve hoşuna gideceğini de gizleyemezdi.

“Çok nazıksın Dan, ben...”

Kalktım. “Nezaket falan değil, ben zaten gideceğim.”

“Bunun çılgın bir fikir olduğunu söyledin.”

“Çılgın fikirler genellikle en akıllılardır.” Yukardan hafifçe gülümsedim ona. “Özellikle de, ideolojik bir hegemonyadan kurtulmak gerektiğinde.”

Jane oturduğu yerden yukarıya, sanki bir küstahlık karşısında kalakalmış gibi baktı ama bakışlarındaki, bunun kısmen haklı olduğunu kabul ettiğini gösteren bir ifadeyi yok edemedi. Sonra gözlerini indirip bir an halıyı seyretti; dünyalar kadar konuşabilecek ama şansını yitirdiğini bilen biri; sonra kalktı. Dikkatlice çabuk davrandım... kahve fincanlarını dert etme. Phoebe sabah halleder. Merdivenlerin başında iyi geceler dileyerek, daha fazla yılanbalığı kaypaklığı yapma fırsatı bulma şansını yok ettim. İhtiyacı olan her şey var mıydı? İyi uykular *öyleyse*.

Geri dönüp ateşin önüne bir muhafaza koydum, sonra bir iki dakika dışarıya çıktım. Hava çok yumuşaktı, rüzgârın gökte görüldüğü ama yerde hissedilmediği gecelerden biriydi; karaya vuran bir kalıntı, güneybatıdan gelen ince, toz gibi bir çisenti ve baharın ilk belirtisi, havada ruh gibi dolanan yeşil bir küf kokusu, Devon'a ve yılın ilk iki ayına has, daha yumuşak iklimlerin, Kanarya Adaları'nın ağaçlıklarına ve meyve bahçelerine has bir şey asma filizi gibi dokunaçlarını daldırıyordu gri kışa. Yükseklerde bir çulluk öttü, sonra bir diğeri, cevap verircesine, Dartmoor'dan Teign koyunun düzlüklerine doğru uçarlarken; sonra bir alaca baykuş, evin ardındaki kayınların arasında bir yerden. Yoğun, geleneksel gece.

Dan sonra, yaptığı şeye şaşmaya başladı.

Kutluların Meyve Bahçesinde

Dan ani bir dürtüyle denize tuhaf bir gemi indirdiyse de, başka bir konuda âdetlere çok daha uygun davranmıştı. Asıl gerçek, yazacağı romanın fikrine çok hızlı vurulmuş olmasıydı. Janée karşı bu konuda suskunluğunu sürdürürken İngilizlik oynamıştı. Olay gizli seyrederken bu konu günden güne –yaşanan deneyimin, ilk başta fark ettiğinden daha dik bir inişte olduğunu gören bir kızakçınıninkinden pek farklı olmamasına, yani Dan’ın da giderek artan bir dehşet hissediyor olmasına karşın– bir olasılıktan ziyade kesin bir niyet haline geliyordu. Dan, elinde pratik anlamda henüz bir hikâye ya da karakterler falan yoksa da genel bir amacı yahut hedefi, mimari bağlamda da, inşa sahasını belli belirsiz görmeye başlamıştı henüz oraya uyacak evi, hatta yaşayacak aileyi bile göremiyor olmasına karşın. Ama sonra, bindiği kızak gittikçe hızlanırken, ne olduğundan kuşkulandığı şeyin ilerdeki kara yarı gömülü, çok çirkin bir engel olduğunu da görmeye başladı.

Varsayılan kahramanına Jenny'ye söylemeksizin onun önerdiği adı koymuştu: Altadena Yolu hayaleti, parmak konarak bulunmuş "Simon Wolfe". Bu isimden hoşlanmamıştı ve bunu hiç kullanmayacağını biliyordu ama bu içgüdüsel ret bu isme, kendi gerçek benliğiyle kendisinin hipotetik kurgusal izdüşümü arasında bir ayırım yapmak gerektiğinde gayet işe yarar bir ötekilik, bir nesnellik kazandırmıştı.

Ön kapının yanında, üzerinde tarih yazan verandanın altında birkaç dakika durdu; ve sonra geceye tam anlamıyla katılma gibi bir hevese kapıldı. Döndü, bir kancada asılı duran eski bir paltoyu aldı ve ayakkabılarını çıkarıp lastik çizmeler giydi; sonra patikadan geçip ön bahçenin dış kapısına gitti. Orada dönüp bir an geriye baktı ve üst katta ışığı yanan tek pencereyi gördü, onun rutubet yüklü siste belli belirsiz bir haleyle çevrili, yarı saydam perdeli sıcaklığını. Jane'in yatak odası; ama Dan Jane'den ziyade, Jane'in istemeden onun sorununa düşürdüğü, yine böyle yayılan ışığı düşündü. Küçük kapıdan çıktı, yoldan ayrılıp çiftliğe giden kısa araba yolunu geçti, sonra eski bir bahçe kapısının kancasını sessizce kaldırdı ve bir zamanlar çocukken tırpan salladığı küçük meyve bahçesine, Thorncombe'deki daima en sevdiği yerlerden birine girdi. Ağaçların bazıları meyve vermeyecek kadar yaşlıydı ve büyük kısmı da, yenmeyen, şaraplık elmalardı. Ama Dan onların çarpık ve yosunlu gövdelerini, baharda çiçeklerini, yaşlılıklarını ve hep orada olmalarını seviyordu. Yaşlı ağaçların arasında yavaş yavaş yürümeye başladı. Dip taraftan, arktaki sığ suyun taşlar üzerinden aktığı yerden gelen tanıdık hafif bir şarılta vardı. ama sesi duymuyordu.

Karşısına çıkan engel şuydu: Dan gereğinden fazla şanslıydı ve bu yüzden de, kendisinin "Simon Wolfe" izdüşümünde bir sahtelik, neredeyse bir yetersizlik hissediyordu. Compton'da Fenwick'i içinden eleştirirken hissetmişti bunu; aslında böyle kayıtsızca ulusal bir felaket öngörüsünde bulunan birini eleştirmeye hakkının olmadığını çünkü kendisinin, böyle bir felaket kehanetinde bulunmuş olmasa da, kişisel düzeyde aynı şeyden suçlu olduğunu. Ve sonra yine Compton'da... kendisinin başarısızlıkla ilgili söylediği her şey tıpkı Nell'in o evi "atsan atılmaz, satsan satılmaz", içinde yaşaması bitmeyen bir eziyet olan bir

yer gibi göstermesine benziyordu... ve Dan Nell'e bu yüzden gülmüştü.

Kısacası, Dan kendini hem sanatsal hem gerçek anlamda, çok eski hümanist tuzağına düşmüş hissediyordu: (Hak etmediği birtakım ayrıcalıklarla) hayatın keyfini, inandırıcı bir gerçek umutsuzluk ya da tatminsizlik vakası yaratamayacak kadar çok yaşama olanağı bulmuş olmak. Bir Jenny'nin, bir Thorncombe'nin, tepenin hemen yukarısındaki, uzun zamandır beklenen bir barışmayı haber veren hâlâ sıcak bir pencerenin kurgusal analogunu yaşayan merkezi bir karakterde nasıl "trajik" bir şey olabilirdi ki? Bütün o görece özgürlüğü, parası, düşünecek bol bol vaktiyle? Halihazırdaki homurdanmalarına karşın makbul işiyle? Tüm sanatsal üretimleri, ne kadar kusurlu, ticaretle ne kadar kirlenmiş olsa da, dünyanın geri kalan büyük çoğunluğunun mahkûm edildiği işlere kıyasla memnuniyet vericiydi. Dan yürürken bile, kısmen bu yürüme ve düşünme faaliyeti sırasında, kısmen de, gelecek zengin ve mutlu bir yılın sezgileriyle dolu geçen şu son iki haftada yaşananlar sayesinde, kendini tanıyordu. Saçmalıktı bu; gelecek daha da mutlu bir yılın sezgileri; komediden... komedinin en azından o eski, gülümseyen, iyimser biçiminden yoksun bir çağda komediye mahkûm edilmişti sanki. Mesela çok şeyler ifşa eden bir örnek: Gerek oyun yazarı gerekse senarist olarak tüm yazarlık hayatı boyunca, sanki bir şekilde zevksizlikmiş gibi, mutlu sonlardan hep kaçındığını hatırladı. Kaliforniya'da çekilen, aslında bir yanlış anlamalar komedisi olan filmde bile erkek ve kadın kahramanın sonunda kendi ayrı yollarına gitmesini sağlamıştı.

Bütün suç onda değildi tabii. Senaryo konusunda, her şeyin konu edildiği tüm o tartışmalar boyunca kimse kapanış için farklı bir şey önermemişti. Hepsinin aynı şekilde beyni yıkanmıştı ve Anthony'nin Samuel Beckett'i aziz ilan ederek alay ettiği baskın ve tarihsel yönden bakınca fark edilen bir sapkınlığın (ya da kültürel hegemonyanın) kurbanıydılar. Bu sapkınlık entelektüel yönden ayrıcalıklı bir kastta, bu dünyada hiçbir şeyin iyi sonuçlanamayacağını alenen iddia edecek kadar saldırganlaşmıştı. Bazı şeyler –büyük olasılıkla da bu ayrıcalıklar sayesinde– kişisel olarak gerçekten iyi sonuçlansa da, böyle bir şey sanatsal olarak dile getirilemezdi. Bu, Midas'ın dokunma

hikâyesinin, altının yerini umutsuzluğun aldığı yeni bir versiyonu gibiydi. Bu umutsuzluk bazen gerçek bir metafizik pesimizmden ya da suçluluk duygusundan ya da daha talihsizlere sempatiden kaynaklanabilirdi. Ama çok daha sıklıkla da bir tür istatistiksel duyarlılıktan gelirdi (ve bir sınırı geçip piyasa araştırmasına girerdi) çünkü öz-farkındalığın şiddetli ve evrensel bir şekilde arttığı bir dönemde kendi talihinden mutlu olabilen insan çok azdı.

Kötü kaderli ve kendini suçlayan sanatçı böylece, İrlandalı bir ağıtçı, sahte duyguları sergileyerek para kazanan, yas tutmayanlar adına yas tutan biri gibi bir şey haline geldi. Vakaların çoğunluğu için daha gerçekçi bir paralellik belki de, aydınlanmanın doğuşunu yavaş yavaş sineye çekmek zorunda kalan mutlakiyetçi bir kraliyet hanedanıyla kurulabilirdi; yahut işçilerle iyi ilişkiler kurmaya çalışan, günümüzün bir yönetimiyle. Bu türden paralelliklerin bozulduğu nokta, motivasyondur. Sanatçı, haksız bir siyasi ya da parasal gücün değil, sadece kendi yaratma özgürlüğünün peşindeydi; ve aslında sorun da bu özgürlüğün çağın genelgeçer bir düşüncesine, yani insan kadherine sadece trajik, absürdist, (hatta ucu “açık” bir kuşkunun agnostisizmiyle) karamizahçı bir bakışın gerçekten karakteristik ve “ciddi” sayılabileceği anlayışına itaat etmekle bağdaşıp bağdaşmayacağıydı.

Tüm bunlar nahoş bir vahiy gibi çökmüştü Dan’ın aklına. Bir romanla öz-muhasebesini yapmayı –ya da kurtuluşunu– ilk kez düşünmeye başladığı zaman (aslında Tsankawi’deki o günden önceki bir zaman) yaşadığı depresyonu gerçekten, ne hale geldiğini görünce hissettiği mutsuzluğa yormuştu. Ama bunu sadece tanıyabilme yeteneği bile gizli bir ozmos başlattı; oysa şimdi –sonu gelmek bilmeyen şeylerin özünü kavramada kazandığı tüm profesyonel deneyimine karşın, bilinçli bir şekilde değil de– daha pratik bir şekilde düşününce, gerçek ikileminin bunun tam tersi olduğunu fark ediyordu. Dürüstçe söylemesi gerekirse Dan sonsuzluğun büyütecisi altındaydı, olmayı beceremediği şey için mutsuz olmaktan ziyade, kısmetini kabul etmekten memnundu. Başarısızlığını önemsemediğinden falan değildi bu; sadece, “*ens*”in, yani bu sözcüğün eski simyacılar göre anlamıyla “karmaşık bir bedenin en etkili kısmı”nın onun

dışsal biyografisine karşı üstün gelmesindendi. Belki de başarısızlıklarıyla biraz fazla rahat bir şekilde yaşamayı öğrenmişti; ama hem kişisel hem de kamusal anlamda çok daha kötülerin dünyasında yaşıyordu; ve en azından bazı hataların, sahip olduğu her tür erdemin çok derinlerinde bir katman oluşturduğunu ve bu erdemlerin potansiyeline zarar vermeden bunların çıkarılamayacağını da biliyordu.

Dan'ı Jane konusunda şaşkına çeviren şey gerçekten de buydu. Dan Jane'de, kendisinin geçmişte belki (tıpkı sempatik bir pesimizmi taklit edişindeki gibi) taklit ettiği ama hiçbir zaman gerçekten hissetmediği bir kendini hüsrana uğratma, kendine iftira etme, kendinden kuşkulama yeteneği bulmuştu. Dan'ın bir tarafı, yani şiiri ve doğa bilimlerini seven yanı Jane'i gözleyip hatalı bulabilirdi; onu o sessizlik sırasında yaptığı gibi, az çok psikiyatrik bir şekilde çözümleyebilirdi; ve yine de ona sempati duyardı tabii çünkü Dan'ın *ens* mutluluğunun kökünde empati kurma, görme yeteneği vardı. Ama diğer yanıysa Jane tarafından... geçmişte olduğu gibi, gerçi şimdi farklı nedenlerle de olsa küçük düşürüldüğünü hissetmeye devam ediyordu.

Bu, kadınlıktan, dişilikten gelen bir şeydi belki ama Jane hem Dan'ın hiçbir zaman pek beceremediği biçimde başına buyruktu, hem de kendi başına buyruk değil, çok üşengeç ve halinden memnundu. Dan o tuhaf daveti bu yüzden yapmış, kendine hiç yoktan yere bir Mısır'a gitme zorunluluğu çıkarmıştı; sonrasındaki tartışmada da bu fikirden vazgeçme şansını tepti. Jane onun hayatında eski bir muamma gibiydi ve bu kadının çözülmesi lazımdı; evcilleştirilmesi ve kaydedilmesi. Belki de, gerçi bunu da yine bilinçli bir şekilde düşünmüyorsa da (ama normal yaşamdaki karakteristik yapılar ve süreçler aşağıya sızıp bilinçaltındaki yapı ve süreçlere biçim verdiğinden), Jane'de Kitchener senaryosuyla bir tür benzerlik vardı; şifresi kırılacak ve gerçi kâğıt üzerinde değil, duygularda da olsa başka bir mecraya dönüştürülecek bir problem.

Dan halihazırda romanıyla giderek daha çok ilgili hale gelen diğer sorunu konusunda iki çözümle oyalanıyordu. Bunlardan, üzerinde bir iki not alacak kadar düşündüğü birincisi, "Simon Wolfe"ye kendisinde olmayan dezavantajlar vermektir; adamın içi daha da boş bir kariyeri, daha mutsuz bir aile geçmişi olacak,

yaşamında Jenny falan olmayacaktı. Dan hatta işi, Anthony'nin gerçek yaşantısından yola çıkarak (ve gördüğünde çok hayran olduğu bir filmin, Kurosawa'nın *Yaşamak** adlı yapıtının etkisiyle) o kadar terminal olmayan bir kanser vakasını yorumlamaya kadar ileriye götürmüştü. Halihazırdaki sıkıntısının bir kısmı da, insanın bir yönü bu kadar basittir işte, kendisinde aslında kanser falan olmadığıнын farkına varmasıydı; ve kanser olduğunu bir kurgu fakat içsel sembolizmleriyle yüzleşmesi gereken bir kurgu yoluyla da olsa iddia etmesi bir yalan olacaktı. Yani *Zeitgeist*'a böyle bir itaat onun, niyet ettiği yolculuğun esin kaynağı olan ülkeye, yani kendine gerçek anlamda gidememesi demekti.

Tasarladığı diğer çözümse, kendisiyle o kadar meşgul olmayan, kendi algılarına o kadar konsantre olmamış, kendisindeki tüm zevkleri, benliğine düşman ve onun için tehlikeli olsalar da söküp atmaya pek eğilimli olmayan bir karakter sunmaktı; sonuç olarak –sözcüğün tam anlamıyla– o kadar bilinçli olmayan biriydi bu; kendisini, Dan'ın fikrinde şimdi Jane'in kendi kendisini gördüğü gibi... yani büyük ölçüde yanlış biçimlenmiş ve sansürlenmesi gereken bir varlık olarak gören biriydi. Ama bunları yansıma halinde görünce –hayatı boyunca peşini bırakmayan o ezeli aynalar– bunlar onun zaten, yazdıklarından daima hiç acımadan çıkarıp attığı şeyler, yani bu sorunun ortaya çıkmasının ilk ve asıl nedeni gibi geldi. Kendisini gerçek bir benlikten men etmek onu ruh araştırması yapmak isteyen fakat arayışına, eğer işe yararsa ona araştırarak ruh falan bırakmayacak bir ruh kovma ayiniyle başlamaya kalkışan bir araştırmacı durumuna düşürdü.

Hiç kafa yormayan bir okur bile üçüncü bir çözümün farkına varırdı ama müstakbel yazarın aklına şu âna kadar gelmemişti. Dan o sırada meyve bahçesinin dibinde, derenin hemen yukarısındaydı. Sağındaki çitin içinde ne olduğu belirsiz bir mücadele vardı; gececi bir hayvan, bir kirpiydi belki ya da bir porsuk. Görünmeyecek kadar karanlıktı. Kendisiyle ilgili düşüncelerini bırakıp bir iki saniye bekledi ve gelecek sesleri dinledi. Ama bir sesin geldiği yoktu. Rahatsız ettiği küçük vahşi hayvanın varoluşuna kıyasla, gerçi ilk kez olmasa da, paradoksal türde, kesin

* *Living*, (Jap. *Ikiru*) 1952. (ç.n.)

bir mahkûmiyet hissetti kısa bir süre; özbilinçten yoksun bir yaşamın zevklerine imrendi neredeyse.

Özgür irade.

Ve sonra, böyle son derece sıradan koşullarda, karanlıkta, meyve bahçesinde, yalnız ama yalnız değilken hayatının en önemli kararına vardı. Bu düşüncenin aklına gelişi Şam yoluna düşen ışık* gibi gözleri kör eden kesin bir şey halinde değil – gerçekte de bu tür kararların çoğu böyle gelmez zaten– daha ziyade öylesine bir hipotez, bir tohum, kapıda bir çatlak biçimindeydi; henüz kuşku duyulacak, görmezden gelinecek, bu sayfaların geleceğinin çoğu süresince unutulacak bir şeydi. Ama Dan, kendine has nedenlerle bunu gelişecek bir şey olarak tanımlamak ve gerçi belki son derece benmerkezci gibi görülebilirse de, bunun aslında mükemmel derecede sosyalist bir açıklama olduğunu belirtmek istiyor. Bunun günümüz sosyalistlerinin neredeyse tüm çoğunluğunca bu şekilde kabul edilmeyecek olması ya da Dan'ın sonradan böyle düşünmesi onun kararının değil, günümüz sosyalizminin bir kusurudur.

Moda kültürün canı cehenneme; elitist suçluluk duygusunun canı cehenneme; varoluşçu bulantının canı cehenneme; ve hepsinden öte, hayal edilen ama sadece görüntülerde değil, görüntülerin ardında da gerçeği söylemeyen şeylerin canı cehenneme.

* İncil'de (Resulların İşleri 9:1-9) İsa Şam'a giden Saul'un önüne bir ışık halinde düşüp onu uyarır ve Saul'un gözleri parlak ışıktan ötürü bir süre görmez olur. (ç.n.)

Yağmur

Ertesi sabah, Dan alarm sesiyle uyandığında çisenti yağmura dönmüştü. İçinden devrilip yatmak ve yeniden uyumak geldi fakat alt katta Phoebe'nin çıkardığı sesleri duyuyordu ve Paul'a, yağmur yağsa da yürüyüşten vazgeçmeyeceklerine söz vermişti. Sonunda Paul'un kapısını tıklattı fakat annesinin kapısına dokunmadı. Şimdi rüzgâr vardı ve radyoda duyurulmadıkça hiçbir şeye inanmayan Phoebe'nin Dan'a mutfakta yüzünü gösterir göstermez, hiç gereği yokken haber verdiğine göre, bir fırtına geliyordu. Paul da geldi ve çabucak birer kupa kahve içtiler.

Beş dakika sonra kayın ormanından geçerek tepeye çıkıyorlardı. Oradan da Kürsü Kaya'ya, bir zamanlar Dan'ın Nancy'yle yattığı yere savruldular. Vadinin tepeden en iyi genel manzarası ora'daydı. Yağmur geçici bir süre biraz hafifledi ama tersine dönmüş bir denize benzeyen ve normalde oradan görünen Dartmoor'u gizleyecek kadar alçak, sonsuz bir gri bulut kütlesi rüzgârla güneybatıdan geliyordu; suya batmış kırlar, sırlıslıkla

kuru eğreltiler; çocuk, ayağında lastik çizmeler, sırtında Caro'nun eski bir binici yağmurluğuyla, önceki günün hava yüzünden gözle görünür şekilde kırılmış hevesiyle... Dan aşağıda görünen çayırlardan birindeki iki demir çağı tümülüsünün belli belirsiz kalıntılarını ve başka bir çayırdaki çok eskiden kalma saban izlerini gösterdi. Tarla sınırlarının değiştiği belki de en eski yerleri bulmaya çalıştılar fakat elde karşılaştıracak tapu-kadastro haritası olmadan zordu. Vadinin kuzey yamacı boyunca, Dan'a ait olmayan arazilerde yürümeye devam ettiler bir süre. Manzara gündüz vakti, gecekinden çok daha ölü görünüyordu: Birkaç kurşuni üveyik, sert rüzgârdan hırpanileşmiş bir çift karga, kederli sığırlar.

Ama yine de tuhaftı... ya da Dan'a tuhaf geldi çünkü gece meyve bahçesinde yaptığı gezintiden hiçbir şeye karar vermediği izlenimiyle dönmüştü... fakat o yürüyüş hiç beklemediği şekilde hoşuna gitti. Bunu hissettiği yer ağaçların arası, yani kendi kayın ormanıydı, gerçi o yaşlı ağaçların sahipliği düşüncesinden hiç hoşlanmıyordu. Bunlar ağaç atalarından oluşan çok soylu bir cemaat ve biraz da, Yaşlı Bay Reed'in o çok yaşlı ve dimdik ruhunun gittiği yerdi. Dan'ın Thorncombe'nin sahibi olduğu sürede birtakım uyanık keresteciler beş altı kez onun kapısını çalmış, oradaki ağaçlar için teklifte bulunmuştu ve Dan bir yanıt geliştirdi. Onlar benim değil, diyordu, onlar kendilerine ait. İçlerinden sadece bir adam anlamıştı bunu; gülümsedi ve daha fazla tartışmadı... ve birden, adice ağaç kesmelerin bazen oralara neler yaptığını kabul etti.

O yürüyüş Dan'ın sıradanlıkları, daha basit yaşamları görmesini sağladı; sonunda, Kaliforniya'daki ebediyen bir smogun içinden geçerek gelen güneşin bayatlamış cennetinden, daha ıslaksa da çok daha duyarlı bir ana kaynağa dönüş. Dan Paul'un yaşında bir çocukken, böyle çiseleyen ve şiddetli, dinmek bilmez ve tuzlu bir hava çok daha olağandı. Dan'ın, babası ve Millie Halası şikâyet etseler de, bu havadan gerçek anlamda nefret ettiğini hatırlamıyorum. Bu hava insanı bir şekilde bir kozanın, ana rahminin içine kapatır ve daima, gidemediği gerek yakın gerek uzak her yeri hayal etmeye sevk ederdi; ve insan, bilim yoluyla öğrenmesinden çok önce, en küçük çocukluğunda bile, bunun gerekli olduğunu –sadece, mucizevi erken baharları,

çitlerdeki kırlangıçotlarını, menekşeleri, çuhaçiçeklerini ve yazın canlı yeşil tünellerini beslemesi anlamında gerekli değil- çok daha derin anlamda da gerekli olduğunu bilirdi. Ve böyle, daima her günün havasının atılan bir zar, bir risk olduğu bir hayat daha yaşanmasıydı... ve Dan hiçbir zaman, değişmeden kalan göklerin sıkıcılığına gerçek anlamda alışmamış ya da tatil mutluluğunu güneş ışığıyla -bu dünyanın Majorca'larının ve Acapulco'larının dünyanın gerçek iklimsel şiirine karşı zaferiyle- bir tutma gibi, bazı şeyleri açık eden modern bir modaya kapılmamıştı.

Bunun Paul için bir anlam taşıyıp taşımadığını merak ediyordu bir lahana tarlasının kenarı boyunca yürürler ve yağmur yeniden şiddetlenirken. Bundan kuşkuluydu. Paul şu andaki bütün ilgisine karşın bir kent çocuğuydu ve onun ve kuşağındakilerin kafasına uyan, kent hâkimiyetindeki tüm o yeni medya... çift sürenlerin bile traktör kabininde transistörlü radyoları vardı şimdi. Bir pop müziğine dalıp giden birinin tarlayı bir sıra sürüp döndükten sonra pulluk demirini indirmeyi unuttuğu ve tarlanın sonuna kadar traktörü "bi sülün gibi" kuyruğu dik halde sürdüğü yolunda bir köy gırgırı vardı.

Ve zaten Dan kimdi ki? Islak tarlalarda yılda bir kez, kentlerde geçen zamanların arasında dolaşıyordu; ve bunu sevmesinin tek nedeni de kentlerden büyük ölçüde bir kaçış olmasıydı. Ama yine de bir iklimle, bir araziyle bu bağlılık onun bir şekilde, hayatının tek doğru evliliği idi ve öncelikle buraya geri dönmesinin en derin nedeni buydu... yani başka bir yerde hiçbir zaman tatmin edici bir evlilik yapamayacağını bilmesi.

Kahvaltıdan hemen sonra Dartington'a gitmek üzere yola çıktılar. Yağmur gerçekten bastırmış ve Paul yine suskunlaşmıştı. Anayoldan gidip Totnes'ten geçtiler; ve sonra Paul'la el sıkışıyorlar ve Dan babacan tavrını takınıyor, daha önce yaptığı davetleri yineliyordu. Paul'da Thorncombe'nin telefonu vardı, eğer okuldan uzak bir gün geçirmek isterse, belki bir arkadaşıyla... Jane çocukla beraber içeriye girdi, müdürü görmek istiyordu ve ancak yirmi dakika sonra döndü.

"Tamam mı?"

"Onun atlatacağı kanısındalar."

Jane Thorncombeden ayrılmadan önce telefon edip, bineceği treni sormuştu. Saat ikiyi çeyrek geçe binebileceği bir tren vardı; bir geceyi Londra'da Roz'la geçirdikten sonra Oxford'a dönecekti, yani boş bir zaman vardı; Dan yavaş yoldan gitti, Staverton'daki Dart köprüsünden geçti ve doğudaki dolambaçlı yollara girdi yine. Bir süre Paul ve okulu hakkında konuştular. Dan Mısır konusunu yeniden ilk açan kişi olmamaya kararlıydı ama bu konu Jane'in kafasına takılmış olsa gerekti. Kadın, konuşmalarındaki ilk duraklamayı bu konuya dönmek için fırsat olarak kullandı.

"Dan, dün gece sana korkunç nankör biri gibi göründüm herhalde."

"Hiç öyle değil. Aptallaşma."

"Bir şok gibi geldi."

"Benim hatam."

"Söylemeye çalıştığım şey, benim şu anda gerçekten, hiç kimseyle arkadaşlık etmeye uygun olmadığım."

Dan gülümsedi, gözleri ilerdeki dar yoldaydı. "Ben olsam böyle bir hükmü diğer kişiye bırakırdım."

"Orda yapacağın bir sürü iş olsa gerek."

"Pek bir iş yok, fiziksel olarak. Kahire ve Asvan'da bakacağım birkaç lokasyon dışında. Ki bunlarda da senin tavsiyen benim için değerli olur."

"Lütfen ciddi ol."

Dan gülümsedi yine. "İstediğin gibi yalnız kalabilirsin Jane. İstediğin kadar huysuzluk yapabilirsin. İstediğin kadar susabilirsin. Ama bunu gelmemek için bir neden olarak kabul etmem."

Dan boş bir çıkmaz sokak kavşağında yavaşladı ve hızlanmadan önce Jane'in yüzüne baktı. "Bir şeye engel falan olmayacaksın. En azından bunu kabul edecek misin?" Jane başını öne eğdi ama yine bir şey söylemedi; bu inatçılıktan utandığı belliydi. Dan birkaç saniye sustu, sonra konuştu yine. "İnsanlar ne düşünebilir ki?"

"Nell'in bunu pek uygun bulacağını düşünemiyorum."

"Onun bana son direktifi seni burjuvaziye geri kazanmak olduğundan, bundan epey kuşkuluyum." Jane dönüp Dan'a dikkatle baktı ama Dan ciddi bir şekilde, araba kullanmaya

yoğunlaşmıştı. “Ve ikimizden biri onun hayat görüşünü ne zamandan beri ciddiye alıyor k?”

“Nell ne dedi sana?”

“İğnelemenin ötesinde, seni sevdiğini söyledi. Senin için gerçekten endişeleniyor.” Dan bekledi, sonra devam etti. “Aslında senin ne olduğunla pek ilgilendiğini sanmıyorum. Onun düşündüğü, senin mutsuz görünmen.” Ve Dan, “Eve gidince telefon edip bu fikri ona söylemekten ziyadesiyle memnun olacağım” diye ekledi.

“Bence yapmasan iyi olur.”

“Neden peki?”

“Aslında mesele Nell değil.”

Dan bir süre konuşmadan araba kullandı.

“Anthony ne demişti bana? Ben sadece doğrusunu yapıyorum, değil mi?”

“Sanırım... evet, kısmen öyle.”

“Yani sen son derece normal ve mantıklı bir şeyi, Anthony öğütlediği için yapamazsın.”

“Çünkü eminim ki Anthony senin bu kadar zahmete girmeni kastetmemiştir.”

Dan daha uzun bir süre sessiz kaldı; bir sonraki saldırı hattına karar vermeye çalışıyordu.

“Sanırım Anthony’nin kendini öldürmesinin en azından kısmen nedeni de, senin onun öldüğünü öğrenmemizden önce bana gösterdiğin tavrı sürdürülemez kılmaktır. Kastettiğim, bizzat bana karşı tavrı değil. Bunun senin diğer her şeye karşı gayet belirgin tavrın hakkında açık ettikleri. Senin atman gereken devadımın, bazı şeylerin o halinde bir doğruluk olduğunu kabul etmek olması gerektiğini düşünmeye başladım.”

“Bazı şeylerde değil. Kendimde.”

“Bu yine de, Anthony’nin o soruna bilgece bakmadığı anlamına gelmez. Onun o gece senin hakkında söylediği şeyleri o zamandan beri sen de nerdeyse kelimesi kelimesine tekrarladsın.”

“Benim kendimi affedemeyeceğimi hiç anlamadı.”

“Katılmıyorum. Bence anlamıştı. Ve anlamamış olsa bile... şimdi sen, kendini affedemediğin için gelemiyorsun. Mazoşizm bu. Kendini kırbaçlamak.”

“Hayır, sadece, herkes beni affetmeye kararlı görüldüğü için. Ben mutlu görüldüğüm sürece.”

Dan dönüp ona bir baktı. “Senin için sanki Şeytan’a uyma-yasın diye endişeleniliyormuş gibi düşünmüyorsun herhalde. Saçmalık bu.”

“Dan, bilmiyorum bunu.” Ama hafiften doğruluyordu. “Biliyorum sen çok nezaket gösterdin...” Biraz nefes aldı. Köşeye sıkışmış ama teslim olmayan bir ruh.

“Bunun o eski, böylesinin daha doğru geliyor olması meselesiyle bir ilgisi var mı?”

Jane geç yanıt verdi; ve Dan’ın sorusunu doğrudan yanıtlamadı.

“Bu sabah uyandığımda, herhalde gelemeyeceğim kesinlikle netti.”

Dan, Jane’in köşeye sıkıştığı zaman (salt alaycılığın tersi anlamda) düşünce yoksunu ve normalde kendisine yabancı bir orta sınıf konuşma tarzına çekildiğini fark etmişti; o basmakalıp pekiştiriciler, o “herhalde gelemeyeceğim”; aynı zamanda da, dünyadaki diğer tüm ulusların birbirini çok iyi tanıyan insanlar arasında normal konuşma tarzı olarak kabul ettiği türde bir açıksözlülükten, basmakalıp bir İngiliz geri çekilişiydi bu tabii ki. Ama Dan aslında bunun yağmurun önlerindeki araba camına kamçı gibi çarpmasına benzer bir şey olup olmadığını düşünüyordu ve birdenbire hatırlayıverdiği, on altıncı yüzyıl başlarından, VIII. Henry’nin sevdiği o dörtlük:

Ey Batı rüzgârı, ne zaman eseceksin,
o birazcık yağmur yağsın diye?
Tanrım, sevdiceğim bir gün koynuma girsin
ve yatağımda yatayım yine!

Dan’da Jane’in yine koynuna girmesini isteyen ne birinci ne de üçüncü kişi değildi, en azından o yaşlı zampara kralın anladığı biçimde; ama tıpkı bazı havaların onu daima hayallere çekmesi gibi, bu psikolojik bulutun ve yağmurun, yani konuşmadaki, tepkilerdeki ve davranıştaki resmiyetin içsel manzaraları yadsımada kullanılan perdeleyici etkisi de bu içsel manzaraları akla getiriyor ve bunların gelecekte keşfine çağı-

riyordu; bilinmeyen bir nicelik, bir gizem oluşturunuyordu en basit diyaloglarda bile. Ve tıpkı çocukken, bunun gibi kozalanan bir kışın gerekli bir şey olduğunu belli belirsiz bildiği gibi, bu kez de, şimdiki davranışın yarı saydamlığının da o kış olduğunu fark etti; ayrıca, kışın kurbanlarının daima onun doğasındaki berekete inanması, oluşacak ergin bir kelebek, yarın gelecek daha berrak bir hava için riske girmesi gerektiğini.

Dan gerçek şimdide elini uzatıp onun mantosunun koluna dokunmuştu.

“Ben güneş ışığına doğru küçük bir adım öneriyorum sadece. Bir değişiklik.”

Jane gülümsedi, birazcık heyecanlanarak. “Haklısın, böyle bir günde...”

“En azından, bu gece bunu Roz’la konuşur musun? Kızın dehşetten rengi atarsa yenilgiyi kabul edeceğim.”

“Evet. Tamam.”

Dan aslında Jane’in, ret cevabını lafı bir daha hiç açılama-yacak şekilde söyleyip kapatmak istediğini biliyordu; ama kadın şimdi de göreneğe başka bir biçimde yakalanmıştı ve seçeneği canlı tutmak zorunda kaldı.

Köye Thorncombe’nin tersi tarafından varmışlardı ve Dan ona –yağmur yine hız kesmişti– kilisenin içini bir görmek ister mi diye sordu. Dan bunun belki kadına başka çocuklukların da arındırıcıları olduğunu hatırlatacağını düşünüyordu. Ama bunlar Jane’e pek belirgin gelmedi; kiliseyi, ferahlığını, kireçtaşından sütunlarını, haçın asıldığı çok oymalı ve resimli panoyu beğendi. Sonra çiseleyen yağmurda birkaç metre yürüyüp iki mezara gittiler ve Dan ona kilise mezarlığına açılan papaz evi bahçe kapısının ötesindeki doğduğu evi gösterdi. Geri dönerlerken Jane yine bir an durup Dan’ın annesinin mezar taşını okudu. Taş çok hafiften öne doğru eğilmişti ve bir köşesinden sular damlıyordu sanki oğlunun onun için, en azından Dan’ın hatırladığı kadarıyla hiç dökmediği gözyaşlarına sitem edermiş gibi.

“Niçin Oxford’da bunlar hakkında hiçbir şey anlatmadın Dan?”

“Böyle bir şey hiç yokmuş gibi davranmaya çalışıyordum belki ha?”

“Tek hatırladığım, bunların hepsine gülüp geçtiğin.”

“O piyesi yazdım ya.”

“Evet, tabii. Unutmuşum.” Jane ona hafiften bir gülümsedi, sonra yine mezara baktı. “İmreniyorum sana. Bizim bir elçilikten ötekine gezip durduğumuzu düşününce.”

“Ben tüm bunların gerisindekileri o zaman görmeye başladım. Gizlemem gereken çok şey vardı.” dönüp arabaya doğru yürümeye başladılar. “Benim durumum Paul’dan çok daha kötüydü. Paul en azından, ne hissettiğini gösterebiliyor. Benim bunu bile yapmama izin verilmezdi.”

“Peki seni buraya geri döndüren neydi?”

Bir önceki akşam yemeğinde bunu kısaca konuşmuşlardı ama Jane Dan’ın pek açıksözlü davranmadığını hissetmiş olsa gerekti. Dan yolun ötesine doğru baktı, sonra Jane’e hafiften muzipçe bir yan bakış attı.

“Gök mavisi gözlü, biraz şişmanca bir kız.”

Ve Jane birden gülümsedi, eldivenli ellerini göğsünün önünde kenetledi; eski kişiliğinden bir parıltı.

“Ah Dan. Ne kadar dokunaklı.”

Dan “Düşünemeyeceğin kadar hem de” diye mırıldandı.

Jane’e Reed’lerden ve Nancy’yle trajikomik aşk macerasından söz etti bir zamanlar her sabah bisikletle geçtiği yoldan arabayla geçerek dönerlerken.

“Peki o kızı bir daha hiç görmedin mi?”

Onu bir daha gördüğü günü anlattı.

“Zavallı kadın.”

“Onu nerdeyse unutmuştum. Asıl neden o değildi. Caro’yu buraya ilk kez getirdiğim gün... sanıyorum kayıp ülke gibi bir şeydi. Bu sabah Paul’la dolaşırken hissettim bunu. Böyle berbat bir günde saçma geliyor... ama yeniden kazanılan bir masumiyet belki ha? Pek sağlıklı bir şey olduğundan emin değilim. Milyonerlerin, doğdukları mütevazı evi satın almasına biraz fazlaca benziyor.”

“Milyonerlerin yaptığı daha kötü şeyler söyleyebilirim.”

Dan onun sesindeki ciddiyete gülümsedi.

“Onlar bunu muhtemelen, ne kadar büyük yol kat ettiklerini kendilerine kanıtlamak için yapar. Bense bunu, geride ne kadar az şey bıraktığımı görmek için yaptığımdan kuşkulanmaya

başladım en azından” dedi Dan. “Ve muhtemelen Andrew’ya senin duyduğundan daha çok sempati duymamın nedeni budur” diye ekledi.

“Ben Andrew’nun Compton’a duyduğu sevginin bu yönüne hiçbir zaman gülmedim. Bizim çocukluğumuzda çok eksik kalan şey bu. Bir yere ait olmak.”

“En azından Nell’in böyle bir yeri var.”

“Evet. Buna da imreniyorum.”

Dan ona bir an baktı ve Jane dudaklarını sıkarken, kız kardeşler arasındaki farkların sadece siyasi olmadığını kederli bir şekilde kabul ediyordu sanki. Sonra da Dan’a, sanki olayların yüzeyinden çok derinlere dalmışlar gibi biraz çabucak, Albicocci’nin *Le Grand Meaulnes* adlı filmini görüp görmediğini sordu.

Son tepeyi aştılar ve dik bayırdan inip kireç ocaklarının yanından geçerlerken oranın karşısındaki ilk yamaçta çiftlik görünüyordu.

Jane’in treni bir saat sonra tam vaktinde Newton Abbot’a geldi. Dan onun biletini almaya kalkıştı fakat izin verilmedi; Dan onun ikinci sınıf bir vagona bindiğini gördü ve sonra peronda durup, bir koridor penceresinden bakan kadına gülümsedi.

“Çok teşekkür ediyorum Dan. Ve bu kadar sabırlı olduğun için.”

“O Mısır’da on günü bir düşün. Bana bir haber vermen yeter ve sonra, haydi buyurun.”

Dan onu tekrar doğrudan ikna etmeye kalkmamış fakat öğle yemeğinde Mısır’dan, Nil’den söz etmiş ve küçük bir gerçeği öğrenmişti. Epey yıl önce Jane’le Anthony böyle bir gezi yapmayı düşünmüş ama bir sonuca varmamıştı. Kadın şimdi yukarıdan onun gözlerinin içine bakıyor, söyleyecek şeyler bulmaya çalışıyordu. Onun ağzını açmasına fırsat kalmadan Dan konuştu.

“Bunu sana karşı kullanacağım kesinlikle.”

Kadın gülümserken Dan’ın gözlerinde hâlâ kendi kuşkularını doğrulayacak bir şey arıyordu; son bir savunmasızlık gösterisi şimdi, sanki haksızca eziyet görmüş gibi.

Kadın, “Çiftliğini çok beğendim” dedi.

“Tekrar gelerek kanıtla bunu. Ne zaman istersen.”

Bir düdük öttü ve kadın ona bir kez daha teşekkür etti. Tren hareket etmeye başladı ve Jane elini kaldırdı; oldukça solgun, duygularını gizleyen, nazıkçe geri çekilen, şu son anda sanki Dan’ın kim olduğunu anlar olmuş ama şimdilik çok emin değilmiş gibi şaşkın ve pişman gibi gelen bir kadın yüzü.

Dan trenin gidişini kadının koltuğuna dönmek için camdan çekilmesinden çok sonrasına kadar seyrederken, Jane sonunda Mısır’a gelmeyi reddedince kendisinin de bu gezinin gereksiz olduğuna karar vermesini açıklayacak inandırıcı bahaneler aramaya başlamıştı.

Phoebe de alışveriş yapmak için onlarla birlikte Newton Abbot’a gelmişti ve Dan kadını alacağını söylediği, pazarın yakınındaki bir otoparkta yarım saat beklemek zorunda kaldı. Oturup sigara içerken, baktığı hiçbir şeyi gerçek anlamda görmüyordu. Bir parçası, Jane’in bu fikirden ürkmekte haklı olduğunu gayet iyi biliyordu. Mesele zamanın boşa harcanmasından ziyade –senaryo biçimini alıyordu, program tekrar oturmuştu, Mısır’da da biraz çalışabilirdi ve zaten Malevich Dan’a sözleşmede fazladan süre vermişti–Jenny’ydi. Jenny başka kadınlar konusunda onun iddia ettiği kadar açık fikirli değildi. Yüz yüze gelseler Jenny’yi ikna edebilirdi, hatta kız Jane’i tanısa, bütün durumu biliyor olsa da; ama telefonda, hem de binlerce kilometre uzaktan konuşmak bambaşka bir şeydi. Kız bunun kokusundan hoşlanmayacaktı ve Dan’ın, yıllardır yabancı olduğu ve Jenny’ye sadece çok muğlak ve kızın o zaman bile, o son gece birden sinirlendiği şeyler dışında gerçekte hiç sözünü etmediği birine karşı niçin acıma duygusuna kapıldığı konusunda çok açık konuşması gerekecekti. Anthony’nin intiharından sonraki bir iki telefon konuşmasında kıza Jane hakkında daha çok şey söylemişti ama Jenny Dan’ın Nell’e karşı tepkileri konusunda daha bir sorgulayıcı davranmıştı... ve Caro konusunda.

Yani Dan Jenny’ye ne söyleyebilirdi ki? Dan’ın elinde, eski bir dostluğu yok sayacak, bir aile barışmasını karşı kapıları kapatacak kadar kibirli ve uluslararası başarılı biri gibi görünmek istemediği mazereti vardı. bir de Caro’ya yapılan yardıma karşı minnettarlık; ki şansına, bunun sözünü daha önce etmişti. Ama hepsi bu kadardı. Dan, akla gelmesi kaçınılmaz cinsel

kuşkuyu giderebilirdi ama diğer gerçeği, bu esrarengiz eski baldızın, ruhu hayatında tanıdığı diğer kadınların hepsinden çok farklı bir şekilde kalmış biri olduğunu itiraf edemezdi; akıldan çıkarılamayacak, yerine başka bir şey konamayacak, şeyleştirilemeyecek.. insanın karşısına, görmezden gelmenin bedelini ödeyeceği muammalar koyan, doğa gibi katalizör, zamanı ve doğabilimcinin kendisiyle tüm gerçekliğinin arasına koymaya çalıştığı her şeyi yapısından gelen ve bilinçdışı bir şekilde eriten insanlar olduğunu.

Yine sabahı, o yağmurda arabayla gidişlerini, söylenen ve söylenmeyen şeyleri düşündü. Neredeyse bir keşif niteliğindeydi. Jane, hiçbir şey düşünmediği zaman bile Dan'ın düşünmesine yol açıyordu. Belki de tavırlardaki o yarı saydamlıkla bağlantılıydı bu, Jane'in geçmişteki rolüyle kesinlikle bağlantılıydı; ama bunun kendisi için, iki kendisi için, yani hem Daniel Martin, hem de "Simon Wolfe" için değerli bir şey olduğunu giderek daha çok anlıyordu. Uğraşı yüzünden çok uzun zamandır hep görsel sembolizmlerle, setlerle, lokasyonlar, hareketler, jestlerle, görünürdeki erkek ve kadın oyuncularla düşünmek zorunda kalmıştı. Bu psikolojik yönden karanlık varlıksa başka bir sanata, başka bir sisteme ya da Dan'ın girmeye çalıştığı bir sisteme aitti, yahut ait hale gelmişti.

Dan her şeyden önce, gerçek benliğini varsayılan kurgusal benliğinden ayırmak zorundaydı; ve onun üçüncü tekil şahısa ve görüş açısına katı bir şekilde bağlı eğitimi böyle kendine yönelik bir cerrahiye belki kolaylaştırıyor gibi görünse de Dan bundan hiç emin değildi. Bir de, Jane'in ona yardımcı olabileceği gibi bir düşüncesi vardı; yani Jane'in "Dan'ın düşünmesine yol açma"sı aslında Dan'ın kendisine onun gözleriyle bakmasıydı. Ve onun yarı saydamlığından bakması.. Jane'in ayrıca, başkalarından tümüyle farklı bir şekilde, onun için net bir ayna olmadığını, daha sıradan akılların Jane kadar düşünmeyen, onun kadar ters olmayan ve belki de onun kadar deforme olmamış aynalarında gördüğü şeyi yansıtmadığını fark etti. Eski aşinalıkların dışsal tezahürleri belirmeye başlasa da, Dan'ın bir yerde Janee pek doğru gibi gelmediği belliydi. Jane her zamanki gibi yine imajları bozuyor, ifadeleri değiştiriyor, sahneleri başka hale sokuyordu Jenny'nin de kendi tarzında -daha yapay, hesaplı,

saldırınca ve steryotip olmama konusunda mesleki kararlılığının bir tür içtenlikli uzantısı olarak- yaptığı gibi.

Dan aslında tüm bunları düşünmekten ziyade hissediyordu; o son yirmi dört saatin ve çok ötesinin iç içe geçmiş ipliklerini hissediyordu, yağmurun, manzaraların, geçmişlerin, doğurganlıkların, dişiliklerin belirsiz bir karışımını; ve belki de bunların hepsi ıslak bir mezar taşından, Dan'ın o sabah kısa bir süre baktığı, tanımadığı annesinin mezar taşından çıkmıştı; ve Dan'ın bir önceki gün öğleden sonra Dorchester'de önünden ancak keyifle bir bakarak geçtiği paslanmış yaşlı bronz bilge olsaydı o da belki bunları çıkarırdı herhalde.

Ama ben kendim, o ânın acımasız birinci şahsı olarak öyle çıkarmadım çünkü çok daha sıradan bir dişilik birden yolcu kapısının yanında durmuş, yavaşça camı tıklatıyordu. Ve Phoebe daha sıradan bir gerçekliği getirdi. Jane'in daveti kabul etmesi son derece ihtimal dışıydı ve böylece ben de beyaz yalanımdan kurtulacaktım.

Ama yine de, Phoebe'yle pazar sepetlerini eve götürdükten sonra dosdoğru gidip Roz'un bürosuna telefon ettim. Onun BBC'nin Kensington House şubesinde çalıştığını biliyordum. Şansım yaver gitti. Onu buldular; ve evet, konuşabilirdi. Hafta sonu nasıldı? Kısaca anlattım ona, sonra da asıl konuya girdim.

"Roz, anneni trene birazcık şoke olmuş halde bindirdim. Benim birkaç gün içinde Mısır'a gitmem lazım, senaryom için ve ona biraz düşüncesizce, benimle gelmesini ve Nil'de bir haftalık bir gezi yapmasını teklif ettim. İlişkisinin bittiğini söylemişti. Şimdi ben, böyle ahlaksız bir teklifte bulunmamam gerektiği düşüncesiyle baş başa kaldım. Gerçi bunun öyle bir şey olmadığının anlaşılması için çok dikkatli davrandıysam da."

Bir tereddüitten korkmuştum, yeni bir şaşkınca tepkiden. Ama yanıt rahatlatıcı bir şekilde hızlıydı.

"Ama bu süper bir şey. Bu kadın niye...?"

"Bunu senle konuşmasını istedim, o yüzden arıyorum. Anlaşılan, kendisinin beraber geziye çıkılamayacak bir sosyal cüzzamlı olduğunu düşünüyor."

"Ah, ne *salak* bu kadın."

“Ve masrafı düşünüyor.”

“En ufak bir para derdi yok.”

“Bir de, insanlar ne düşünür diye.”

“Neyi kastettiğini biliyorum. Hep onun o berbat Oxford’lu solcu kafadarları.”

“Ve sanıyorum Paul için endişeleniyor.”

“Paul için öyle endişelenmeyi bırakmanın vakti çoktan geldi. Neyse ben Paul’u hallederim.”

“Annemi zorlamamı istemiyorum Roz. Ama bu gezinin ona iyi geleceğini düşünmemek elimde değil. Belki de onu birazcık itelemek lazım.”

“Merak etme. Bal gibi kabul edecek. Ve bence müthiş dostça bir davranış bu seninki. Onun tam da buna ihtiyacı var.”

“Mümkünse bırak konuyu kendisi açsın. Başka bir şey düşünsün istemiyorum... anlıyorsun.”

“Elbette.”

“On gün sürecek bu, en fazla iki hafta. Geri dönerken Floransa’da inip kız kardeşini görebilir.”

Kız bir süre bir şey söylemedi. “Peri gibi vaftiz babaları.”

“Suçlu vaftiz babaları.”

“Eğer o gelmezse onun yerine ben kendimi öneriyorum.”

“Deneyimli bir araştırma asistanı gerçekten işime yarayabilir.”

“Sen gerçekten Jane gibi yaşlı bir gerzeği istediğinden emin misin? Ben sana çok daha yararlı olabilirim.”

Böyle hınzırlığına konuşmalara bir iki cümle daha devam ettik, sonra ben gezi hakkında başka birtakım ayrıntılara girdim; ve kız telefonu kapattığında Jane gidecekti... gerekirse silah zoruyla.

Roz’un yardımını istemedi biraz risk olduğunu biliyordum... bu durum Jane’in, kızının bilmediği bazı şeyleri ifşa etmesine yol açabilir ve bu da reddine daha duygusal bir geçerlilik kazandırır. Üstelik Jane hayatını ilk baştaki hataların ve yanlış kararların üzerine öylesine sımsıkı bir şekilde oturtmuştu ki, bunların kaldırılmasını bir tehlike gibi görüyor olsa gerekti; ve sanırım ben (yüzüme ne kadar uygun bir masumiyet görüntüsü versem de) ucu çok yerlere dek uzanmış bir kazanın görünür nedeni olarak kalmıştım hâlâ... haritadaki bir hata gibi; haritayı

yapanın bir cahilliğinden kaynaklandığı için mazur görülebi-
lecek ama yine de, bunun yüzünden olan her şey için suçlanan
bir hata. Böyle günahlar ruhsal yaşamın altyapısında korkunç
önemli hale gelebilir ve Jane'i en çok rahatsız eden de muhte-
melen buydu. Gelmek kısmen, böyle bir şey yokmuş gibi dav-
ranmak anlamına gelirdi herhalde. Ama bu da Jane'in Roz'a
gerçeği söylemesini engelleyebilir ve böylece, Jane'in gelmeme
nedenlerini çok daha zayıf hale getirebilirdi.

Bu arada Kitchener'a sığındım; o zamana kadar yazılmış
olanları tekrar okudum; bir sahne taslağını atıp yeniden yazdım;
bir flashback içinde flashback ve mümkünse onun da içinde
bir flashback kullanma gibi bir fırsat gördüm; yani bir Çin
kutusu numarası fakat olasılıklarla. Sonra kendimi Curzon ve
Hindistan'ı, yani yedi yılı perdedeki yirmi dakikaya sıkıştırma
sorununu çözmeye zorladım. Sekiz saat sonra, gece yarısına
doğru sorunu çözememiştim ama enerjimi nereye yoğunlaş-
tırmam gerektiğini görmeye başlamıştım. Curzon'la Kitchener
Hindistan'da karşılıklı sahtekârlıkları yüzünden birbiriyle çar-
pışmaya girmiş hantal ve saplantılı iki gergedandı. Zorluk,
boynuzların Hindistan'daki çatırtısını dramatize etmek değil,
bu iki adamın memleketteki ileri gelenler üzerinde nüfuz kur-
mak için giriştiği hırslı mücadeleyi aktarmaktı. Ama yatağa
yattığımda bunun bir yolunu bulduğum kanısındaydım. Ara
sıra Londra'da, Roz'un evinde neler olup bittiğini merak edi-
yordum ve telefon sesine karşı kulağım hep kırısteydi. Fakat
aslında pek umut etmiyor, düzenbazlık ve dürüstlükten oluşan
kombinasyonumun bir işe yaramayacağını ve Jane'in, kendi kızı
tarafından bile sindirilecek biri olmadığını biliyordum.

Ben bu gizemi çözmeden bir başkası çıktı. Telefon çaldı
gerçekten fakat ertesi sabah, yani salı günü saat yedide. Ben
uyuyordum ama Phoebe kalkıp açmıştı ve beni kaldırdı. Arayan
Jenny'ydi. İkinci "katkı"sı üç ya da dört gün önce Londra'ya
ulaşmıştı; ve üzerinde tartışılmıştı. Jenny şimdi Bel-Air'deki
kulübede, yatmak üzereydi. Roz gibi o da hafta sonunun nasıl
geçtiğini soruyordu; tekrar Thorncombe'de bulunmanın nasıl
olduğunu, saatin kaç olduğunu, havanın... falan ve ben hemen
sakladığı bir şey olduğundan kuşkulananmaya başladım. Bir ses-
sizlik oldu.

“Bir sorun mu var?”

“Evet.”

Kız yine susuyordu. “Jenny?”

“Telefona cevap vermeseydin bir uçağa atlayıp gelecektim.”

“Ne oldu yahu Allah aşkına?”

“Sana nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum.”

“Stüdyoda bir şey mi oldu?”

“Hayır, bizle ilgili. İşle değil.”

“Söylemen lazım nedir.”

“Bir şey yazdım.”

Gevşedim, hatta kendi kendime gülümsedim. “Ben de, en azından Malibu’da bir seks partisi falan herhalde diye düşünmüştüm.”

“Aman Tanrım. Niçin söylüyorsun böyle bir şeyi?”

“Yapma yahu. Sen harika yazıyorsun. Hoşuma gidiyor. Acı gerçeklerin hiçbirini dert etmiyorum.”

“Aslında bu kez seninle ilgili değil. Doğru değil Dan. Tek kelimesine bile inanmamalısın.”

“Neyle ilgili peki?”

“Bu sabah postaya verdim. Bütün hafta sonunu bunu yazmakla geçirdim.” Kız sonra neredeyse şiddetle, “İnanmayacağına söz ver” dedi.

Dan sıkıntılı bir şekilde mutfak kapısına doğru baktı. Kapı tam kapanmamıştı ve Phoebe’nin her zamanki radyosu açık değildi.

“Senin yazdığın her şeye inanırım.”

Yine bir sessizlik oldu. “Bilmiyorsun. Ve bana eziyet etme.”

“Peki öyleyse, senin yazdığın tek kelimeye bile inanmıyorum.”

“Onu hiç açmadan yakmanı istiyorum.” Bir şey söylemedim. “Aybaşı periyodum yüzünden. Birazcık delirdim. Kendimi sana ihtiyacım olmadığına ikna etmeye kalktım.”

“Yolunda gitmeyen bir şey mi var?”

“Lütfen onu yakacağına söz ver. Açmadan.”

Ve sonunda, konuşmasındaki bir tuhafılık, sürekli duraklamalar, yön değiştirmeler dikkatimi çekti birden.

“Sen ot mu içtin Jenny?”

“Kendimi çok berbat hissediyorum.”

“Bunun bir yararı yok.”

“Biliyorum” dedi kız, “Hepsi hayal ürünü. Ben uydurdum.”

“Mildred evde mi?”

“Mildred’i istemiyorum. Seni istiyorum.”

“Sanıyorum anlaşıştık...” ot içmekle ilgili bir şey söyleyecektim ama sözümü kesti.

“Onu yakacağına söz ver. Yemin ederim doğru değil.”

“Öyleyse zaten incitmez.”

“Bugün kafam karmakarışıktı. Hiçbir şey düşünemiyordum. Replikleri unuttum boyuna. Ah keşke göndermeseydim onu.”

“Sakinleşmen lazım.”

Daha uzun bir sessizlik. Sonra zorlama, daha resmi bir konuşma tarzı.

“Güzel mi orası? Senin batıdaki küçük yeşil evin?”

“Bu sabah ilk çuhaçiçeklerini gördüm. Keşke sen de olsaydın dedim içimden.”

“Kahrolası.”

“Niçin öyle dedin?”

“Senin o meşhur düş gücün bu kez yanıltmış seni. Çuhaçiçeklerinin başka bir gezegen gibi görüldüğünü fark edemiyorsun.”

“Sadece görünüşte.”

“Dan, ben bu siktiğim berbat oyunda olmak istemiyorum artık.”

Kızın böyle konuştuğu çok enderdi.

“Eve inip Mildred’i bir görsen Keşke.”

“Ben iyiyim” dedi kız, “Utaniyorum sadece.”

“Hiçbir şeyi bu kadar ciddiye almamalısın. En azından, beni.”

“Sen o müthiş ‘starı sakınleştiren’ sesini takındın.”

“Yapmaya çalıştığım bu.”

Bu kez sessizlik o kadar uzun sürdü ki sonunda onun adını söyledim yine.

“Özgürleşmiş düşünmeye çalışıyordum sadece. Harika. İnanmalısın.”

“Bunun tercümesi gerekiyor bana.”

“Niye kendime bu kadar yalan söylemek zorundayım ki?”

“Sadece senin cinsiyetine has bir şey değil bu.”

“Sen ayda yaşamadığından emin misin?”

“Niçin söyledin ki bunu?”

Bir sessizlik daha. Ama sonra kızın konuşması birden hemen hemen normale döndü.

“Olduğun yerden baktığın bir şeyi söyle bana. Herhangi bir şeyi.” Duraksadım. “Lütfen.”

“Bir metre ötemde babamın kilisesinin ve köyün dayanılmaz kötü bir suluboya resmi var. Elize Galt diye birinin. Tarihi 1864. Sanırım dini bir taşbaskının adaptasyonu. ‘Tanrı her şeyi görüyor’ diye yazılmış gökyüzüne sanki siyah bir gökkuşağı gibi.”

“İğrenç bir şeye benziyor.”

“Eliza gökyüzünde yer darlığı çekmiş, yani ‘her şeyi’ sanki tek sözcük gibi duruyor. Tanrı her şeyi görüyor. *Bu yüzden aldım bunu.*”

“Sen bayağılığı hor görürsün sanıyordum.”

“İlgi duyuyorsam hor görmem.”

“Bunun anlamı bana haddimi bildirmek mi yani?”

“Bu kadar alingan olma.”

“Sen tam da korktuğum konuşma tarzınla konuşuyorsun boyuna.”

“Buraya geleli daha otuz altı saat olmadı ama nerdeyse yüz defa, Jenny burayı begenecek mi diye düşündüm.”

“Yazdıklarım seni gerçekten tanımadığım için. Seni tanıdığımı sanıyorum sadece.”

“Bunun senin kendini hiç tanımaman yüzünden olmadığından emin misin?”

“O da var.” Kız daha yavaş bir sesle, “Onu gelince yakacağına söz ver” dedi.

“Tamam.”

“Ben italik yazısı gayet düzgün biriyim.”

“Unutmam.”

“Yemin et.”

“Yemin ediyorum.”

“Elini kalbine koy da yemin et.”

“Sen koy elini kalbine. Yan tarafında bir yerde.” Sessizlik. “Uyumanı istiyorum şimdi.”

“Sen bugün ne yapacaksın?”

“Senaryo üzerinde çalışacağım. Ve senin uyuduğunu düşüneceğim.”

Konuşmaya serpilmiş bir sürü sessizliğin sonuncusu geldi. “Bana bir çuhaçiçeği kopar. Seni seviyorum.”

Telefon Dan bir cevap veremeden kapandı. Dan tekrar Kaliforniya’ya bağlanmaya çalışmayı, evi arayıp Mildred’den gidip Jenny’yi mi diye bakmasını istemeyi düşündü; ama sonra Jenny’de, omuzuna başını dayayıp ağlayacağı birine gerçekten ihtiyacı olsaydı bunu kendi başına yapacak kadar akıl olduğuna ve telefon talebini kız uyanınca yani daha sonra, kendisinin İngiltere’deki öğleden sonrasında yazdırmanın daha iyi olacağına karar verdi. Ve öyle yaptı.

İki kat aksilik olmuştu. Jenny’nin sesini duyar duymaz aklına Mısır ve Jane gelmişti; ama Dan itiraf için Jenny’nin ruh halinin uygun hale gelmesini bekleyecekti çünkü bunu yapmak henüz kesin gerekli değildi oysa olması muhtemel olanı Jenny’ye önceden söylemenin, belki de önce ona danışıyormuş gibi yapmanın daha akıllıca olacağına karar vermişti. Ama Jenny onun vicdanını böyle çok kuşkulu bir şekilde rahatlatmasını bile olanaksız kılmıştı tabii. Dan Jenny’den böyle şeyleri pek ilk kez duyuyor değildi. Daha önceleri, sette geçen kötü bir gün vardı, karamsarlık, gözyaşları... beklenmeyen bir şey değildi çünkü Dan kadın oyuncuların nasıl gergin bir ruh haliyle yaşadığını belki de Jenny’den daha iyi biliyordu; ve onların, pre-menstrual depresyonlarını sıradan Havva rolünü geçiştirmek için kullanmaktan öte bir şey yaptıklarını –ve bunu geçiştirdikten sonra hızla her zamanki anormal rollerine geri döneceklerini– düşünmenin yanlışlığını. Ama bu telefon ne yazık ki aralarındaki ilişkinin yapaylığını vurgulamıştı. Thorncombe Dan’ı zaten her zaman olduğu gibi geçmişe, yitik ülkesine, diğer dünyasına geri döndürmüştü ve Dan’ın aralarındaki yeni uzaklığı, neredeyse, düşlenenle gerçek arasındaki uzaklığı hatırlaması için Jenny’nin sesini duymasına gerek yoktu.

Jenny’ye haksızlıktı bu... Dan’ın kendisi için de haksızlıktı çünkü kız konuşurken Dan koruyucu bir arzuya kapılmıştı; ve yalan söylememiş, sadece, çiftliğe geldiğinden beri onu kaç kez düşündüğünün sayısını abartmıştı. Kızı orada düşlemek çok hoşuna gidiyor, aynı zamanda da bunun sadece bir ziyaretin dışında, geleceklerinde hiçbir şekilde düşünülemez bir şey ol-

duğunu da biliyordu; kızın eğer kariyerini böyle “*üçra*” bir yer için bırakırsa nasıl sıkılacağını... ama yine de kızın, mizacında mucizevi bir değişiklikle böyle bir yaşamı memnuniyetle kabul edeceğini hayal ediyordu yeniyetme delikanlılar gibi. Dan onu fiziksel olarak da özlüyordu; çıplak vücudu kadar, onun kendiliğinden zarafetini, varlığını, yakınında sesini ve hareketlerini.

Kendisini çoktandır, çok görüntülenmiş yüzlerin aksiyom olarak, diğer insanlardan tümüyle daha eğlenceli, derin ve daha insani kişiliklerde bulunması gerektiği anlayışından kurtulmuş sayıyordu; ekran ya da sahne dışına çıkıldığında gerek kamusal gerek kişisel tüm kanıtlar bunun tam tersini gösteriyordu çünkü. Ama Dan şimdi, kendisi hâlâ bunun biraz kurbanı mı diye düşünüyordu. Dikkatini Jenny’nin zekâsına verip, onun daha sıradan erkek standartlarına göre ne kadar çekici bir kadın olduğunu unutmuştu... ve özel kişilik yönünden pek ilginç olmayan biri olarak kaldığını. Dan, bir prensesi esir alan ama kendisinin de onun unvanı ve bunu çevreleyen şeyler tarafından esir alındığını fark eden biri gibiydi; ipek yumaklar elbette fakat esasen saçma. Uzaktan gelen telefon nedense Thorncombe’de, Londra’dakilerden çok daha hoşgörülü gibi gelmişti. O konuşmaların üzerinde dolanan bir çılgınlık vardı, neredeyse Restorasyon dönemi komedilerindeki bir şey gibi, sıradan gerçekliğe karşı yapay bir kayıtsızlık... sırf birbirlerine ihtiyaçları olduğunu göstermek için karmaşık bir teknolojiye pervasızca harcanan poundlar ve dolarlar. Dan’ın Paul’la yaptığı sabah yürüyüşünde hissettiği duygularla hiç uyuşmuyordu bu; yahut o bir önceki günün daha sonraki küçük bir olayıyla; Jane’in trende birinci değil ikinci sınıfı seçmesi gibi çok önemsiz bir ayrıntıyla.

Tıraş olan ve giyinen Dan bir an yatak odasının penceresinde durup meyve bahçesine baktı; ve acı bir şekilde, Midas’ı hatırladı yine. Her şeye sahip olmak bazen, hiçbir şeye sahip olmamaya, başarısız bir iradenin hayal edemeyeceği kadar yakındır.

Dan aşağıya, kahvaltıya indi. Hava hâlâ bulutluydu ama gece yağmur durmuştu ve rüzgâr yoktu. Dan yarım saat Phoebe’nin çene çalmasını dinledi, ona Jane, Paul ve Jane’in diğer iki kızı hakkında yeni birtakım şeyler anlattı; biraz da, telefonda ko-

nuştuğu kadının kim olduğunu söylememesinin üzerini örtmek için yaptı bunu. Phoebe bunları olumlu karşıladı ama Dan bunun, kadının Jane'le oğlundan gerçekten hoşlandığından mı yoksa Dan'ın nihayet Caro'nun yanı sıra bir tür aile oluşturduğunu düşünmesinden mi kaynaklandığını pek anlayamadı. Sonra çıkıp, Ben'in çalıştığı bahçede dolaştı ve yokluğunda neler olduğu gösterildi kendisine; kötü hava ve konukları yüzünden daha önce yapılamamış bir ritüeldi bu.

Patikalarda ihtiyarın arkasından yavaş yavaş yürürken onun yorumlarını dinliyordu: Brokolilerin büyümesi pek fena değildi, pırasalar epey iyiydi, "kök kerevizler" de (Phoebe'nin mutfaktaki tavrına benzer şekilde Ben'e de Dan'ın bu kereviz tarhı gibi egzotik bazı taleplerini karşılamak zor geliyordu) öyle gibiydi... ve yeni mevsimin ilk bitkileri vardı; kırmızı topraktan yeşil yeşil filizlenen arpacık soğanları ve baklalar. Ben'in hemen ısmarlaması gereken tohumluk patatesler üzerine bir konuşma; lezzet ve mahsul arasında daima aynı şekilde karara varılan, alışılmış bir tartışma. Ben büyüklüğü ve normallliği nedeniyle kendi King Edwardlarını falan yetiştiriyor, Dan'a da Catriona'ları ve Çam-elmaları* için bir iki sıra bırakılıyordu eğer ürün alınabilirse Londralı dostlarına havasını atsın diye.

Oradan, Amerikan sebze yetiştirme sahnesinin günahlarına, Ben'in dinlemekten hiç bıkmadığı dertli bir hikâyeye geçtiler; Ben'in kafasında Birleşik Devletler hakkında hâlâ, belki de bir on sekizinci yüzyıl çiftçisine has, atalarından kalma, her şeyin daha büyük ve daha iyi yetiştiği, kutsanmışların toprağı biçiminde bir görüş takılıp kalmıştı ve Dan'ın onun ve atalarının bir yere gitmemekle çok akıllılık ettiğini göstermesi Ben'in hoşuna gidiyordu. Cox ve Blenheim'i yok olmuş elmalar diye ilan etmişler, diyor Dan ve Ben başını sallıyor duyduğuna inanmazcasına. Herkesin bir çeşit bahçıvan olmadığı, yahut en azından bunun amacını anlamadığı bir toplumu hayal edemiyor gerçekten (aslında Dan'ın da elinde bir bel küreğiyle görüldüğü çok enderdir korkarım ki).

Dan'ın yeni türemiş diğer bir ithalatının üzerinde duruyorlar; bir sıra enginar; gri-yeşil yaprakları filiz vermiş. Ben de Phoebe

* Kırmızı bir patates türü. (ç.n.)

de enginarın kafalarını yemez fakat ihtiyar eğiliyor ve en çok gelişmiş bitkinin yapraklarını bu yabancıya karşı hoşgörölü bir şefkatle okşuyor. Bütün bahçıvanlar gibi, erkenden ortaya çıkan, kış bitmeden baharı müjdeleyen bitkilere hayranlık duyuyor; ve Dan'da da mevsimle, uyanmayla ilgili keyifli bir duygu var. Jenny'yi, beceriyi, Kaliforniya'dan gelen telefonları düşünüyor yine. Evet, gerçek burada yaşıyor.

Bir saat sonra, çalışma odasındaki gerçekdışına dönmüştü ve telefon çaldı. Arayan Roz'du, annesini az önce Oxford'a yolcu etmişti ve kendi kanısınca, onun ağzının payı verilmişti. Sonunda her şey iki çelişkiye inmişti: Bir sosyalist ilkeye, yani birinci sınıf yolculuk yapmayı reddetme meselesine ve bir de Jane'in bunun pek *comme il faut** olmadığı hissine, yani Nell'in ne diyeceğine. Roz bu ikinci itirazı her zamanki tarzıyla, hemen Compton'a telefon ederek çözmüştü. Nell Jane'in endişelerine (en azından Roz'a göre) gülmüş, keşke birisi *ona da* güneşte aylaklık etmeyi teklif etse demiş, bunun süper bir fikir, tam da Jane'e lazım olan şey olduğunu söylemişti... ama Jane'se, görüldüğü kadarıyla hâlâ tam ikna olmuş değildi.

"Kendi keyfine düşkünlükten söz ediyor boyuna. Gerçekten sinirlendim, çok budalalık ediyor bu konuda. Ona dedim ki sen sosyalist falan değilsin. Eski kafalı bir mızıkçısın sadece."

"Sonunda ne oldu?"

"İçinden evet demek geldiğini kabul etti gerçekten. Bence yola gelecek. Birisi ona ne yapması gerektiğini söylemeye kalktığında böyle keçileşiyor işte... sen onu ilk tanıdığında da böyle miydi?"

"Daha ziyade, büyük kızı gibiydi aslında."

"Hey, bu haksızlık ama. Ben çok esnek biriyim" dedi kız.

"Neyse, Eve gidince sana telefon edecek."

Ve Roz bir kez daha teşekkür etti.

Dan sonra Malevich'in Londra'daki bürosuna telefon ederek, her şeyin prodüktörün dediği gibi hızla ve kolayca halledilip halledilemeyeceğin sordu. Öyleydi, en azından vizeler ve yolculuk konusunda. Konuştuğu sekreter Nil gezisi konusuna bakacak ve tekrar arayacaktı; ve kadın gerçekten, yirmi dakika sonra falan aradı. Perşembe günü Luxor'dan kalkan bir gemi

* Münasip. (ç.n.)

vardı ve kadın iki tek kamarayı ayırmıştı. Bunlar tam anlamıyla tutulmamıştı ve iptal edilebilirdi.

Dan çalışmasına geri döndü. Hindistan sahneleri biçim almaya, birbirini beslemeye başladı. Sonra birden, canlanan, oynaması güzel olacak bir diyalog sayfası geldi. Dan Phoebe'nin getirdiği sandviçleri yedi ve sonrasında bir ara verdi. Bir Mozart plağını, G minör senfonisini koydu ve oturup sigara içerek pencereden dışarıyı seyretti. Yine yağmur yağmaya başlamıştı. Pencereye gidip aşağıya, eve doğru gelen araba yolundaki su dereciklerine, ön kapıya doğru gelen yolun iki yanındaki eskiden kalma taşları çevreleyen kardelenlere baktı. Arkasında müzik; birden gelen bir mutluluk, zenginlik, yaratıcılık dalgası hissetti sanki dışardaki mevsimin ilerisindeymiş ve iki ay sonraya, tam bahara geçmiş gibi. Tohumlar kabarıyordu, kapıdaki çatlak bir santim genişliğe varmıştı; ama bunun bir bencillik, nedensiz bir iyimserlik olduğunu hissediyordu hâlâ. Belki de tüm bunlar çocukluğunun basitliklerinden geliyordu. Ona gereken şey karmaşıklık, birden çok olasılık, sonsuza dek çatallanan yollardı; ve o anda bunları gerçekten bulduğunu hissediyordu. Tıpkı yeşil-altın rengi müzikteki gibi, bir denge halinde, zahmetsizce gelişme ve ilerleme, bunun gölgeleri, yani aynı zamanda bir hüznün bileşeni de vardı Dan'ın mutluluğunda; mutluluğunun nedeni aslında bir yalnız olmasıydı ve bu da bir insan olarak onun hep belini büküyor olsa gerekti

Dan Kitchener üzerinde çalışırken –sadece ihtiyarın hayatını okurken değil, onunkiyle iç içe giren tüm öteki yaşamları okurken de– sık sık, onların İngilizliği, kafalarını vatanseverliğe, göreve, ulusal kadere, dışsal bir sistem için, mite benzer bir amaç için her türlü kişisel mizaç ve eğilimden (ama kişisel hırstan değil tabii) vazgeçilmesine takmışlıkları, kendisi de bir tür mit yaratıcı olmasına karşın ona son derece yabancı geliyordu. İmparatorluk büyük bir hastalıktı... *aut Caesar, aut nullus*;* ve tamamen İngiliz-dışı bir şeydi. Tüm on dokuzuncu yüzyıl bir hastalık, Britanya denen bir sanrıydı. Gerçek İngiltere'ye kendin olma, havada bir spor gibi süzülme, sürüklenme özgürlüğünden başka hiçbir şeye geçici bir sürenin dışında bağlanmama özgürlüğüydü. Bu özgürlüğü Dan gibi,

* Ya Sezar ya hiç kimse. (ç.n.)

neredeyse kelimenin tam anlamıyla yaşayabilecek kadar şanslı olan çok azdı; istediğin yerde ve istediğin şekilde yaşamak... nerden geldi içsel dünyanın ulusal evrimi ve bunu kıskançlıkla koruyan katı dışyüz. Bu İngilizlik hatta geriye dönüp bakınca, Kitchener gibi arketipik kırmızı-beyaz-mavi Britanyalıların bile mayasında vardı. Kitchener'ın suratı Britanya vatanseverliğini ve İmparatorluğu simgeliyordu belki fakat onun içsel ruhu çapraşık, karmakarışık ve kendisinin yaratıyor gibi görüldüğü kamusal mittin ziyade kendi kişisel mitinin şiddetli baskısı altındaydı.

Boyun eğmek yok... neye mal olursa olsun boyun eğmek yok; ve Jane'in bulduğu çözümde siyasetten ziyade biyolojik olarak yanlış olan şey buydu belli belirsiz bir şekilde.

Müziğin son bölümü başlamıştı ama Dan dinlemeyi bırakmış, farkında olmadan dinliyordu müziği... ya da başka bir şeyi. Phoebe'nin ona seslendiğini duydu; telefon vardı yine. Saatine baktı, yazdırdığı Kaliforniya telefonu olabilir diye düşündü fakat o telefonun normal süresine daha bir saat vardı; ve Phoebe onu görünce Bayan Mallory dedi. Dan alt katta bir an tereddüt etti, derin bir nefes aldı, sonra konuştu.

“Merhaba Jane. Salimen vardın mı?”

“Evet Dan. Teşekkür ederim.” Kısa bir duraksama. “Anladığım kadarıyla Roz seninle konuşmuş.”

“Diyor ki, şimdi durum bire karşı üçmüş.”

“Kendimi bir komplonun kurbanı gibi hissediyorum.”

“Yararlananı daha doğrusu. Geliyor musun?”

“Ancak sen böyle bir düşünceye katlanabileceğinden kesin eminsen.”

“Öyle olmasa teklif etmezdim.”

“Emin misin?”

“Güzel bir olay bu. Hoşlanacağını biliyorum.”

“Öyleyse gelmek isterim. İzin varsa.”

“Şimdi kendimi gerçekten bağışlanmış hissettim işte.” Bir an geçti, Jane bir şey söylemedi ama Dan bekledi.

“O bağışlama verileli çok yıllar oldu Dan.”

“Sembolik olarak her halükârda.”

Dan sonra hemen söze devam ederek ona Luxor'dan başlayan gemi seferinden söz etti ve o gün Kahire'de olmak istediğini

söyledi. Jane bunu duyunca biraz irkildi sanki böyle uzun yolculuklar için hâlâ Viktoryen tarzı büyük hazırlıklar gerekiyormuş gibi. Ama Dan ona, bütün kayıt işlerinin yapılacağı, gemi gezilerinin resmiyetten tamamen uzak olduğu, süslü bir gardırobun gerekmediği güvencesini verdi. Pazartesi günü Londra'ya giderse vizeleri halledeceklerdi. Fiyat konusunda da bir kaygı bekliyordu ama Jane tuhaf bir şekilde, bunu sormadı... yahut belki de zaten yerel bir seyahat acentesine sormuş ve paranın ona çok gelmeyeceğini öğrenmişti.

“Kime para ödeyeceğimi söylemelisin bana.”

“Bunların hepsini pazartesi halledebiliriz. Muhtemelen onlar da bilmiyor, hepsi hesaptan halledilir. Yani merak etme.”

“Ben kendi payımı ödemede ısrar ediyorum.”

“Elbette. Alman usulü yapacağız. Sinema sektörü böyle. Daima sonradan ödersin. Hem gerçek hem de metaforik anlamda.” Dan hattın diğer ucundaki kadının bundan hoşlanmadığını hissetti; kendi günahkârlığının bedelini peşin ödemesine bile izin verilmemişti. Ama kadın sonunda daha masumca bir itirafta bulundu.

“Hiç beklemediği bir armağan sunulan küçük bir çocuk gibi hissediyorum kendimi. Pek inanamıyorum buna.”

“Hep o sıkıcı eski firavunlar var. Bundan hoşlanmaya bilirsin.”

“Bir kitap alıp okumam lazım.”

Dan ona rehber kitap almamasını söyledi; daha önce kullandığı kitap hâlâ Londra'da duruyordu. Bir dakika daha, düzenlemeler hakkında konuştular. Sonra Jane ona tekrar teşekkür etti ve gece misafirliği için de ve telefonu kapadı.

Dan oturma odasına gidip küçük bir bardak viski doldurdu. Zar atılmıştı ve çok yakında Jenny'yle konuşacak ve kendi kararını verecekti. Jenny'ye söylemesine henüz gerek yoktu. Ama Dan adam kandırmada deneyimli biriydi. Ne kadar geçse bırakırsan haklı çıkman o kadar zor olurdu. Piskoposa baktı ve prova yapmaya başladı.

Yazdırılan konuşma tam vaktinde, yani Dan'ın istediğinden daha çabuk geldi. Jenny gerçi henüz olsa da kalkmış ve sevinmişti, böyle bir şey beklemiyordu.

“Dün gece için çok üzgünüm. Bir daha yapmayacağım.”

“O lanet olası malın üstüne bir sifon çek.”

“Evet tamam. Söz veriyorum.”

“Nerden aldın onu?”

“Stüdyoda birinden işte.”

Dan kızın yalan söylediğini biliyordu, nedenini sormayacaktı; durum farklı olsaydı o “birisi” hakkında daha çok şey öğrenmek için sıkıştırırdı.

“Kendini nasıl hissediyorsun?”

“İyiym. Atlatıyorum. Şimdi sen aradığında” dedi kız. “Belki de sana gönderdiğimi okusan daha iyi olur” diye ekledi. “Sırf nasıl bir kahpe olduğumu görmen için.”

Dan, ilerdeki en az bir hamleyi net olarak gören bir satranççı gibi rahatladı.

“Bir dakika sonra sen de benim için aynı şeyi düşüneceksin.”

“Niye?”

“Bir haberim var Jenny. Sana dün gece söyleyecektim fakat o zaman biraz zor geldi. Önümüzdeki hafta birkaç gün içinde Mısır’a gidiyorum. Sen gelmeden döneceğim.”

“Ah, Dan. Seni adi şey.”

“Yeni bazı fikirlere fena halde ihtiyacım var.”

“Ama sanırım demiştin ki...”

“Fikrimi değiştirmem gerekti. Şu an okuduğunda sanki bir tarih inekleme kursu gibi. Biraz atmosfer katılacak içine.”

“Erteleyemez misin?”

“Keşke mümkün olabilseydi.”

“Sana güvenmiyorum o fattan bakışlı dansözlerin arasında.”

“Belki bir gözcüyü de götüreceğim. Eğer seni rahatlatacaksa.”

“Kızın mı?”

“Şu anda büyük bir ailevi sorun. Onun teyzesi.”

Kısa bir sessizlik oldu; sonra da söylenene inanamazlık.

“Eski karının kardeşi mi yani?”

“Herkes onunla ne yapacağını şaşırmış halde. Kadın çok içine kapanmış ve depresyonda. Ben de ona damdan düşercesine söyleyiverdim. Bilmiyorum neden. Buraya geldiğinde. Benim o günlük hayır işim falan gibi bir şey.”

Kız açıkça çok şaşırmıştı. Dan bekledi. Sonra kızın sesi geri geldi dikkatli, ciddileşmiş ama tuhaf bir nedenden ötürü yakınlaşmış bir halde.

“Sanıyorum siz pek konuşmuyordunuz.”

“Şu anda tamamen barış ve bağışlayıcılık var.”

“Peki kadın evet dedi mi?”

“Hepimiz onu ikna etmeye çalışıyoruz.”

“Peki eski karın onaylıyor mu?”

“Jenny, çok perişan halde bir orta yaşlı kadından söz ediyoruz. Tanısaydın sen de sever ve acırdın ona. Aslında tamamen bir iyilik bu ve... evet, başka bir şey daha var.”

“Ne?”

“Caroline. Bizlerin arasındaki bu çok eski kan davası onu çok rahatsız etmişti. Ona babasının aslında ne kadar düzgün bir insan olduğunu göstermek istiyorum. Diğer bütün günahlarıma karşılık.”

“Beni kastediyorsun yani.”

“Arasında o da var tabii.”

“Kızım deliliği nasıl gidiyor?”

“Anladığım kadarıyla gelecek hafta sonunda Paris’te sürdü-rülecek. Henüz sağlam bir akıl belirtisi yok.”

“Keşke benim de böyle hoş bir geleneksel erkek arkadaşım olsa.” Ama Dan’ın cevap vermesine fırsat kalmadan hemen lafa girdi. “O kadından hoşlanıyor musun?”

“Hem de çılgınca. Bu yüzden söylüyorum bunları sana.”

“Ciddi söyle.”

“Onu bir insan olarak hep beğenirdim. İyi tanıdığım zaman-larda. Ama başka türlü değil.”

“Öyleyse sadece bir hayır işi değil bu.”

“Tanısaydın severdin onu. Ve acırdın.”

“Erkek sıçanlar tarihin başlangıcından beri hep bunu söyler zaten.”

“Ama yine de doğru. Bu vakada.”

“En azından, ben sana sadece kâğıt üzerinde ihanet ettim. Seni hiç de benim Bay Knightley’im* falan gibi görmüyorum.”

“Hiç öyle bir tutkum olmadı.”

“Denemiyorsun bile.”

“Çünkü sen bir Emma değilsin.”

“Sabunlu su yani.”

“Ne demek bu?”

* Jane Austen’in *Emma* romanında Emma’dan on yedi yaş büyük, olgun ve Emma’nın daha genç bir erkekle ilişkisini sineye çeken karakter. (ç.n.)

“Ellerini yıkayıp bazı şeylerden temizlediğin şey.” Dan bir şey söylemedi. “Sen alçağın tekisin; en azından uyurabilirsin beni.”

“Dün gece söylemek istemiştin. Böyle bir şey olmayabilir de.”

“Şu an yüzünü bir görseydim keşke.” Kız sonra “Aman Tan-
rım” dedi, “şoförüm kapıyı çalıyor. Kapatma sakın.”

Kız bir iki dakika sonra geldi.

“Dan?”

“Geç mi kaldın?”

“Hayır ama gitmem lazım. Giyinik değilim. Yarın sabah arar mısın?”

“Evet, tabii.”

“Sen adamı zom etmeye birebirsin. Biliyor musun?”

“Kaliforniya lafı bu. Senin değil.”

“O kadın kişisel ilişkilerde bana söylediğin kadar dikkatli olsa iyi eder.”

“Problemi çıkardı zaten. Ben de ona, senin bana güvenme-
mezlik etmeyecek kadar akıllı olduğunu söyledim.”

“Bu lafın daha ziyade, ‘edecek kadar’ anlamına geldiğini söyle ona.”

“Aynı zamanda çok solcu bir hatundur. Benim gibi kapitalist boş gezenlerle işi yok.”

“Senin onu Mısır’a davet etmen haricinde tabii.”

“Korkarım sadece benim kafamı değiştirmek için. Eğer gerçekten gelirse” dedi Dan. “Yani keşke sen olsaydın.”

“Ben ne olsaydım?”

“Gelseydin. Ve şimdi burada olsaydın.”

“Oradayım. Posta vasıtasıyla. Çok memnunum şimdi.”

“Ya yarın?”

“Sırf konuşacak başka kimse olmadığından.”

“Elbette.”

“Benim hoşça kal diyeceğimi sanma. Sırf sana daha pahalıya patlasın diye uzatıyorum.”

“Tahmin etmiştim.”

“Kaş yaşında?”

“Kırkly yaşların sonunda. Ve varisleri var. Eğer merak ediyorsan.”

“Etmiyorum.”

“İyi o zaman.”

Bir sessizlik oldu, sonra kızın “hafif” sesi; oynadığı bir iki film sahnesinde çok etkili bir şekilde kullandığı, tuhaf bir şekilde tekdüze bir tını.

“Gidiyorum artık.”

“Jenny.”

“Gerçekten gittim.”

Kız yine de bir süre susup bekledi ama sonra telefon kapandı. Dan *Tanrı her şeyi görüyor*’a bakıyordu hâlâ ama pek de her şeyi görmediği yolunda kuvvetli bir his içindeydi; Dan’ın yarı gerçeklik konusunda becerisini görmediğiye kesindi. Yine de tuhaf bir şekilde, Jenny’nin konuşmasındaki gücenmişlik, kız için karakteristik olmayan, kesinlikten uzak bir konuşma tarzı Dan’a dokunmuştu ve bir önceki telefonda yitirdiği dengesini yeniden kazanmasına yardımcı oldu. Bir korku, bir yalnızlık, bir sadelik, bir insanilik... her halükârda, tutku ve kurnazlık çıkarılınca geriye kalan bir şey; Jenny’nin Jane’le tanışacağı ve bağışlanacağı bir günü düşündü.

Telefonun yanında durur halde kalakalmıştı ama şimdi, oturma odasının kapısından bakınca, batıdaki pencerelerden girip yerdeki hasırlara vuran yatık bir gün ışığı huzmesi gördü. Parıltının ötesinde, Vermeer’in odalarındaki gibi beyaz bir duvar. Dan gidip ön kapıyı açtı ve verandanın altında durdu. Güneyde ve batıda gökyüzü açılıyor, batan kış güneşi Dan eve döndüğünden beri ilk kez görünüyordu. Parçalanmış koyu gri buhar tutamları yukarılardaki berrak sarı rengin üzerinde siluetler halinde süzülüyordu. Karşısındaki vadide her şey belli belirsiz bir altın rengi almıştı, ıslak bahçe, çayırılar, dallardaki parıltıdan su damlaları. Güneyde, Manş Denizi’nin üzerinde de bir ucu yirmi beş kilometrelik bir baca dumanı halinde yukarı kıvrılan, enfes, uçuk bir güvercin grisi rengine bürünmüş uzun ve yumuşak bir yağmur bulutu kütleli vardı. O yöndeki tüm bulutların kabartı ve kıvrımları narin bir menekşe rengi ve mor menevişle kaplıydı.

Vadinin uzak tarafından gizli bir saksığan carladı ve bir çift karganın öfkeli gıkılaması geldi. Azimle kanat çırparak bir bağırış çağırışla geçtiler yukarıdan ve Dan yolun ıslak taşlarının

zerinde yürüyüp, çiftlik evinin damından ötesini görebileceği kadar uzağa gitti ve dönüp baktı. Kayın ormanının tepesinde dolanan bir şahin vardı ve açılmış batı göğünden gelen yumuşak ışık hafif, hassas bir projektör gibi gelip kuşun kıvrık kanatlarının kahverengi ve beyaz alt tarafına vuruyordu. Kuş yukardaki koyu bir buluta ciyaktadı görkemli, altın gibi, Tanrılaşmışasına. Dan durup, kuş bir şeyin peşine düşüp de gözden kayboluncaya kadar beklerken Tsankawi'yi hatırladı. Bütün o gerçek ama yazılmamış dünyalarını; geçmiş geleceklerini, gelecek geçmişlerini.

Üçüncü Katkı

Öfkeyle yazıldı.

Sen gittiğinde Hıyar'da bir değişiklik vardı. Hatta ertesi gün senin gittiğini duyunca benim için çok inandırıcı bir üzölmüş numarası bile yaptı. O gün akşam bir parti veriyordu, yapacağım daha iyi bir şey yoksa... birçok insanın olacağını, bunun bir askıntılık numarası falan olmadığını belli etti. Gitmedim ya da gitmek istemedim. Ama sette bana daha iyi davrandı ve Bill bile bunun farkına vardı. Ve çekimlerin arasında. Başka bir gün resmen, tekrar birlikte çalışmanın harika bir şey olacağını söyledi. O sırada belki de bir teklifte bulunuyordu fakat anlamı kısmen dış görünüşe dayalıydı.

Sanırım bundan sonra onu özel adıyla ansam daha iyi olacak. Steve'di, hatırlıyorsan.

Onun birçok şeyini hor görüyordum ama imrendiğim bir şey de var... Amerikan mevzusu yine, sanırım. Bir tür rahatlık, bir umursamazlık, onun denetim altına sokulamazlığı. Hatta oyunculuğunu (bütün konuşulanların ardında) çok ciddiye

almaması. Hayat eğlenceli, Steve genellikle mutlu, onun kızları, Porsche'si, tenisi ve vücudu var. Dürüst olmam gerekirse, o şimdi beni rahatsız ettiği kadar da rahatlatıyor. Biz zavallı sığırınların o şeyini hiçbir zaman anlayamadın sen, oynadığımız şeyin arasında ve bütün o vaziyetlerin dışında bir yerde bazen nasıl gerçekten gayet iyi ilişkiler geliştirdiğimizi. Çünkü kamera karşısında olmanın nasıl bir şey olduğunu başka hiç kimse pek bilmez.

Sen gitmeden önce başlamıştı bu. Gizledim çünkü Steve'i senden daha iyi anladığımı fark etmeye başladım (senin iğrenç ikiyüzlülüğüne rağmen) ve senin insanlarda böyle bir şeyden hoşlanmadığını biliyorum. Onların anlayışı seninkinden daha iyi. Aslında sen döneçlik edip kaçtıktan sonra bunu giderek daha iyi becermeye başladık. Steve daha zeki gibi görünmek için o kadar çok uğraşmıyor, doğal olmak için çok daha fazla çabalıyor. Benimle, oyunculuğum arasındaki hoşuma giden azıcık bir sınır hâlâ duruyor. Ama bania köstek olmak yerine yardımcı oluyor şimdi.

Tahminime göre Steve başka bir kız bulmuş herhalde; ve kız bir gün sete geldi... senin gidişinden yaklaşık dört gün sonraydı bu. Ve evet, o kızdan da söz etmedim. Steve tanıştırdı bizi. Kızın babası meşru bir kodaman, bir sürü hisse, arazi, şirketler. San Francisco'da ve New York'ta bürolar. Kızın adı Katherine. Kate. Seksiydi, kayıtsızdı ama kibardı. Geçen yaz İngiltere'deymiş ve bundan konuştuk. Sonra Steve yeni bir Fellini'ye gittiklerini söyledi, ben de onlarla gelmek istersem... kızdan bir işaret almaya çalıştım, o filmi görmeyi çok istiyordum ama kız için sakıncası varsa olmaz tabii. Kız öyle gibi görünmüyordu. Sanıyorum Steve ona benim yalnız ya da çekingen falan olduğumu söylemiş. Planlanmış bir şey olduğunu sanmıyorum. Belki de öyleydi. Artık önemli değil.

Önce Steve'in evine gidip bir içki içtik. Kız Abe'yle Mildred'i uzaktan tanıyordu, onun annesiyle babası da Bel-Air'de oturuyormuş meğer. UCLA'da* İngilizce ve drama eğitimi almış ama sahne hırısı yokmuş. Steve'i "hep" tanıyormuş. Lisede berabermişler. Filmden konuştuk ve Steve benim işim konusunda güzel şeyler söyledi. Kate'le drama eğitiminden konuştuk. Gidip

* University of California, Los Angeles. (ç.n.)

Fellini'yi seyrettik, yemek yedik. Kızdan daha çok hoşlanmaya başladım; Steve ve sergilediği aşırı duygular hakkında sağlıklı bir değerlendirmesi var gibi geliyor ve hatta birkaç kez ikimiz ona karşı şaka yollu cephe oluşturduk. Kız ona yararlı da oluyor sanki. Ciddileştiriyor onu; Steve belki kızın onu çok iyi tanıdığını biliyor da, siyaset ve oyunculuk konusunda bayatlamış laflarını etmeye kalkışmıyor herhalde. Birbirlerine dokunmuyorlar sanki evliymişler ya da ağabey-kız kardeşmişler gibi... ağabey-kız kardeş daha doğru aslında.

Yemek bitti, ben ikisinin Steve'in evine gideceğini düşünerek bir taksi bulmaktan söz ettim. Ama hayır, adam kızı Bel-Air'deki evine bırakacaktı... ve beni de tabii. Ben yine de, sadece nezaket icabı böyle yaptıklarını düşündüm. Beni bırakacaklar, sonra Steve'in evine gidecekler diye yani. Ama bunda da yanılmışım. Kızın evi daha önceydi ve Steve bizi oraya götürdü. Kız bizi bir şey içmek için davet etti ama benim bir şey söylememe gerek kalmadı. Steve ikimiz adına hayır dedi... gece yarısı olmuştu, uyumamız lazımdı. Dışarı çıkıp kızı kısaca bir öpüverdi. Kız benim pencereme eğildi ve ne zaman boş vaktim olursa gelip alışverişe, araba gezmesine çıkma davetini tekrarladı.

İki dakika sonra Steve'le ben Abe'yle Mildred'lerin önündeydik. O sırada kuşkuluydum ve Steve'in benim son bir içki davetini reddetme ihtimalinin bile olmadığından gayet emindim. Araba stop eder etmez akşam için teşekkür ettim ve çıkmaya yeltendim.

Jenny, dedi, sadece bir şey var. Bu gece gerçekten çok eğlendiğimi söylersen inanır mısın?

Ben de çok eğlendim, dedim. Kate'i sevdim.

Çıktığımız ilk randevu benim yüzümden kötü bir başlangıç oldu. Değil mi?

Önemli değil, dedim. Hatta belki yararlı da olmuştur.

İngilizlik yapıyordum elbette. Ama buna hiç gerek yoktu. Bunu dile getirmek gereksizdi, haftalardır birlikte daha iyi çalışıyorduk. Steve gözünü direksiyona dikmişti. Onun kendine has tarzları vardı, o bıyık ve saçlar, duyarlı bir İsa görüntüsü. Takınılmış bir tavırdı fakat ona acımama yol açan bir şey vardı. Eğilip onun saçının yan tarafını hafifçe bir öptüm, sonra çıktım.

Eve doğru yürürken onun da çıktığını duydum. Bir an, peşimden geleceğini düşünerek dehşete kapıldım. Saçmalığa bak, sen adama en ufak bir yüz vermekten bile kaçınırken.

Dönüp baktım ama Steve arabanın yanında duruyordu.

Kapıya kadar gözleyeceğim, dedi. Yerel âdet.

Evet, biliyorum Bel-Air güvenli bir yer, yani bu da gerçekten gerekli değildi. Düzmece bir nezaket. Ama kendimi boktan bir durumda hissettim.

Ertesi gün onunla ilk konuştuğumuzda yine gecenin ne kadar güzel olduğundan söz etti. Kate benden hoşlanmıştı, Steve kızın benden hoşlandığını biliyordu. Anlaşılan, benim için koltukları kabartacak bir başarıydı bu. Yine, benim de ondan hoşlandığımı söyledim.

Bunun hemen sonrasında boş bir günüm vardı ve bu sırada sadece Steve'le halledecekleri ufak tefek bazı reklam ve sahne meseleleri vardı. Steve herhalde kıza haber vermiş çünkü Kate beni telefonla arayıp öğle yemeği ve sonra da alışverişe çıkmayı teklif etti. Benim kıyafet konusunda bir eksiğim yoktu ama biraz dağıtmayı hak ettiğimi hissettim. Kızın annesiyle babası evde değildi. Yüzdük, güneşlendik ve salata yedik. Biraz Steve'den konuştuk. Kızın onda belli ki, standart Kaliforniyalı genç erkeklerin bir özelliği olduğu için kabullendiği bazı şeyler (gerçi kıza söylemediysem de, benim kabul edemeyeceğim şeyler) vardı ama tümüyle saf değildi. Birbirlerini gereğinden fazla tanıdıklarını ve bu yüzden aslında hiç yapamadıklarını söyledi. "Evlilik gibi, ciddi bir bağlantı. Ne demek istediğimi anladın mı?"

Aslında anlamamıştım. Kızın, vaktiyle yattıklarını ama şimdi sadece iyi arkadaş olduklarını söylemek istediğini düşündüm. Belki de bu bir yeşil ışıktı ve kız aslında benim arabayı o yöne sürüp sürmeyeceğimi öğrenmek istiyordu. Ama hiç sondaj falan yapmadı. Steve'le beraber oynamanın ne kadar zor olduğunu tahmin edebildiğini, onun eğer "anlatamazsa" başvuracağı bir tekniğinin falan olmadığını söyledi. Ben, onun oyunculukta gayet iyi olduğunu söyledim. Tümüyle çok diplomatik bir konuşmaydı.

Havuzları muazzam ve evleri de müthiş bir şey. Duvarlardaki bazı tablolar da öyle. Bana evi gezdirdi; onda hafiften, sıkılmış

bir genç aristokrat havası vardı, çok kayıtsızdı ve bunlara karşı, böyle bir aile dükkânında bir İngiliz kız olsa takınacağı türden bir alaycı tavrı yoktu. Hatta bu konuda çok mütevaziydi, sanki ben bizim memlekette muhtemelen *à la* San Simeon bir şatoda yaşayan biriymişim de bunlardan etkilenmezmişim gibi. Sanırım benim son kez yaptığım gibi, Amerikalıların bir rüya peşinde koştuğundan söz etmek, bazıları bunu başarmışsa doğru değil. Steve daha sonrabana, kızın İrlandalı büyük dedesi Ellis Adası'na çıktığı zaman elinde küçük bir boş torbadan başka hiçbir şey yokmuş. Bu da meseleyi daha da bir peri masalı haline getiriyor. Kızın duruşuysa bambaşka bir şey, ayrıca.

Kız beni alışverişe götürdü, Santa Monica'da muhteşem bir yere. Sırf benim tarz kıyafetler. Hiç ummadığım kadar hoşuma gitti ve nedeni belki de onu tanıyan ve bizi *şmartan dükkân*di. Ben giyecek almaktan hoşlanmıyormuş gibi davranırım fakat aslında hiç de öyle değil. Kate'den hoşlanmaya başladım. Uzaklıklar vardı, kız İngiltere'yi ve orası hakkında kendi turist görüşünü gereğinden çok abartıyordu fakat insan, birisi ona gerçek İngiltere'yi gösterirse kızın anlayacağını hissediyordu sanki. Kızın güzel yeşil gözleri var, çok etkileyici. Ancak hayal edebileceğim bronz bir teni. Benden bir yaş küçük. Biraz, İsraili bir *sabra** kız gibi. Annesi İtalyan kökenli (kesinlikle Mafyadan değil, öyle diyor). Epey ufak tefek, elma yanaklı ve oğlanımsı kız vücudu var. Saçları uzun, çok koyu renkli, nerdeyse siyah. Kız çok sakın ve sıcak, güzel dudakları var. Tüm bunlar senin için. Sen olsan bayılırdın.

Seni sordu ama çok nazık bir şekilde; senin geri dönüp dönmeyeceğini. Ben dönmeyeceğini söyledim. Ve genel olarak, yaşlı erkeklerle ilişkilerden konuştuk. Evlilikten, çalışmaktan, özgürlükten. UCLA'da ikinci sınıf öğrencisiyken hocalarından biriyle bir şeyler olmuş, biraz ayrıntıya girdi ve herhalde benim de aynı şekilde karşılık vermem istendi ama yapmadım (bütün bunlar Santa M'da sözde bir İngiliz çay salonunda oluyordu) ve bu konu, herhangi bir kural falan olmadığına anlaşılmamızla kapandı ve yapılmaması gereken tek şeyin o işi sahte yapmamak olduğunda... sen *olsan* o kızdaki hoşlanırdın Dan, Kaliforniya tarzı zavallı bir zengin kızcağız olsa da, Avrupa'dan ve Avrupa'nın

* İsrail yerlisi Yahudi. (ç.n.)

köhneliğinden, yoksulluğundan ve varolanla yetinmesinden on gezegen uzak olsa da. Kız çok ilginç bir şekilde apolitik. Numara yapmıyor ama bu konuya bizim stüdyo goygoycularına, kumarbazlara müşteri çeken çıgırtkanlara, böyle şeylere baktığımız gibi bakıyor. Üçkâğıtçılık, başarılı hayat burda. Anlaşılan, hoşlandığım, aynı şeyleri hissedebildiğim bir kızla konuşmayalı yıllar olduğunu fark ettim. Kız çok sempatikti ve tek kız çocuğu olarak (iki erkek kardeşi var, biri Yale’de okuyor, ötekiyse babasının New York’taki bürosunda avukat), Sahil’de nelerin yanlış olduğu konusunda gayet güzel şeyler söylüyor... ama bunların hepsini satır aralarından okuyorsun ancak.

Beni saat altı civarında arabayla eve bıraktı. Annesiyle babasının verdiği yemekli bir davet vardı ve katılması gerekiyordu; ben gelebilirdim, annesiyle babası benimle tanışmak için yanıp tutuşuyordu ama davet korkunç sıkıcı bir şey olacaktı. Yani başka bir gün. Kulübe’ye gireli henüz on dakika geçmeden telefon çaldı. Arayan Steve’di. Kent merkezinde bir Ashkenazy konseri vardı. İki bileti vardı, birinden ben yararlanır mıydım? Durum onun yönünden öylesine düşünmeden karar verilmiş gibi görünüyordu ki, herif benim Kate’le tanışmama yardımcı olmuştu fakat o andaki vaziyeti ancak şimdi anladım (yahut anladığımı sandım) ve kızı kesinlikle boynuzlamayacaktım. Vaftiz etmek istediğim bir kıyafet almıştım. Ve katlanılacak bir gece. Sürekli bir hareketlilik. Los Angeles mevzusu. Ya kalıba gir ya da kalk git.

Ama bunların çoğu, pis kaçak, senin yüzündendi. İki gün önce beni korkunç öfkeliendiren bir şey. Topanga’da iç çekim, Steve’in hak ettiği zılgıt. İşe yaradı, Bill’in hoşuna gitti, sonrasında beni kenara çekip, ne kadar hoşuna gittiğini söyledi. Ama Steve’in de hakkını yemedim, onun sahnesi hakkında söylenecek her şeyi söyledikten sonra ve Bill de bana bildiği her şeyi dürüstçe söyledi ve ben de Steve’in ikinci tercih olduğu halde gayet iyi olduğu yolunda bir şeyler söyledim. Bill bana tuhaf tuhaf baktı, herhalde bütün bunları unutmuş olduğunu düşündüm. Ben ona, Dan bana böyle söylemişti dedim. Kafasına vurdu. Bana, Dan pek gerçeği söylememiş ha? dedi. Tamam, belki ilk başta benim biraz şımartılmam, havaya sokulmam gerekiyordu. Ama günlerdir senden nefret ediyordum. Kendimi toplayıp

bunu seninle telefonda konuşamadım bile. Bunu sana açık açık sorsaydım bana söyleyecek olman bir bahane değil. Sen dürüst olsaydın, aramızda ilk ilişki olur olmaz bana hemen söylemen gerekirdi. Ben de anlardım o zaman. Ama senin birdenbire, Hollywood'da nefret ettiğini iddia ettiğin her şeyi yapman gibi bir şey bu; budala karıyı kandır da, hangi yalanları söylediğine boş ver, yeter ki daha iyi bir performans gösterebilirsin. Her şeyi kuşkulu hale getirdi bu, görmen gerekir.

Evet Steve geldi ve çıkmadan önce bir içki ister misin diye sordum. Tuhaftı, adam hem çekingen hem de meraklı gibiydi. Benim nasıl yaşadığımı görmek istemesi ama bir şey sormaması. Benim yeni kıyafet "sansasyonel"di. Senin mavi çiçeklere uzun uzun baktı ama bir şey söylemedi. Steve'in üzerinde bir takım elbise ve ip kravat vardı, hoşuma gitti. Onu ilk kez tam resmi giyinmiş halde görüyordum.

Konsere pek kulağımı veremedim; zaten geç vardık ve bizi araya kadar içeriye sokmadılar. Kafam başka şeylerle meşguldü ve böyle değilmiş gibi de yapmadım. Olayın artık geldiğini biliyordum. Steve'in muhtemelen bir harekette bulunmayacağını, benden bekleyeceğini. Artık bunun düşüncesinden irkilmediğimi. Daha ziyade, hoşlandığımı. Bu işe bulaşmak istemediğimi ve bulaşmam gerekmeyeceğini. Kendimi yollu ve biraz azgın hissettiğimi. O sabah Kate'le yüzme havuzunun kenarındayken biliyordum bunu. Canım orda bir erkekle beraber olmak istiyordu, o herhangi bir erkek havalarından biri. Onun yerine, Utrillo'lara ve Klee'lere vazifeymiş gibi hayran olmak. Ben Steve için elbette sadece bir skor, arkamı döner dönmez övüneceği bir şeydim. Yakın takibe aldığı ve şimdi ele geçirdiği bir piliç daha. Fakat o zaman da, bunun riyakarlığı. Kameranın karşısında birlikte yatağa yattık, bunun taklidini yaptık, herif beni şehvetle öptü ve bunu daima sırf kamera için yapmamıştı. Onun vücuduna belki yüz kez dokundum, o da benimkine. Bunun gerçekte nasıl bir şey olacağını görmek de pek önemli bir şey değildi.

Seni geride bıraktı bu. Sen sanki şey gibi görünmeye başlamıştın... ama son seferinde her şeyi söyledim zaten. Sadece son olarak, senin nasıl bir sahtekâr olduğunun ifşası. Uçağa atlayıp buraya *dönebilirdin* Dan. Gerçekten istiyorsan beni... sadece

hatıramı değil de beni. Çok hesapçı biri gibi görünmek istemiyorum, kararımı hemen vermemi engelleyen şey seni düşünmekti. Sen konser salonuna ya da sonrasında Perino'ya (hiçbir masraftan kaçınmak yok) girseydin Steve'in hiçbir şansı olmazdı. Anlıyorsun, o gece neler hissettiğimi anlatmaya çalışıyorum (ya da neler hissederdim diye hayal ediyorum eğer öyle bir gece olsaydı, sen öyle olmasını istesen... fakat isteyecek misin, diye merak ediyor kadın). Son bir kötü ruhları kovma denemesi diyelim haydi buna; saygı duyduğunu düşündüğün birine ihanet etmek önemli bir şey mi diye görmek için. Bir yararı olacak mı diye görmek için.

Ve evet, doğru. O geceden önce yatakta Steve'i düşlemiştim. Artık bunu söylemenin gereği yok diye düşünebilirsin. Ama biz daima dürüst olduk, kendi tarzımızda. Telif hakkı falan yok. Bu bir hediyedir, istediğin gibi değiştir ve bir şeyler ekle. Ya da siyah bir kurdeleyle bağlayıp unut.

Çok komik aslında. Herifin en azından, beni baştan çıkar-maya kalkmayacağına karar verdim. Ama kaçınılmaz teklif, yani evine gidip birkaç plak dinleme daveti geldi. Sadece bu kadar, dedi. Böylece içeri giriyoruz ve Steve bir Hint ragası plağı koyuyor, bana mutfaktan buzlu çay getiriyor ve bir dakika sonra geleceğini söylüyor. Onun banyoya girdiğini görüyorum, sonra bütün giysilerimi çıkarıyor ve onun leopar derisi taklidi divanına yatıyorum. Onun gerçekten dengesini kaybetmiş halde yakalandığını ilk kez görüyorum. Ben sadece bakıyorum ona ve o durmadan başını sallıyor. Bir an gerçekten ne diyeceğini şaşı-rıyor. Yaklaşıyor, elleri takım ceketinin ceplerinde, kesinlikle çok acemi biri gibi görünüyor; bunun için söylenecek başka bir sözcük yok. Ben doğrulup bir Goya tablosu gibi tüner halde oturuyor ve buzlu çay bardağını onunkiyle tokuşturuyorum.

Ben, Yarın ikimizin de boş bir günü var da, diyorum. (Pazar günüydü bu.)

O, Çok güzelsin, diyor.

Bana o kadar uzun süre bakıyor ki, herif herhalde iktidarsız ya da gey falan diye düşünmeye başlıyorum. Çok tuhaftı. Herifi resmen utandırdım. Maçoluğuna falan halel getirdim.

Ben, Bana katılmayacak mısın? diyorum.

Ve soyunmasını seyrediyorum. Slip mayosunu giydiği yer-

deki ince beyaz çizgi. Öpüşüyoruz ve çok hoş, seksi geliyor hemen. Odanın uzak köşesinde bir ışık var ve Hint müziği ve Steve'in kokusu hoş ve tadı hoş. Yağsız, sert bir genç vücuda dokunmak çok hoş. Her yerimi öpmeye ve benimle oynamaya, beni tahrik etmeye başlıyor. Bütün kitapları okumuş, çok usta. Biraz fazla özenli ama her şey istediğin gibi olmaz. Boyuna çok güzel olduğumu söylüyor bana. Sanki bir mantra gibi... bana değil de kendisine söylüyor sanki. Onun normalde bu kadar nazik olduğuna inanamıyorum. Ben onun saçını okşuyor ve ne istiyorsa yapmasına izin veriyorum.

Sonra kalktık, o ellerini arkama doladı, ben kollarımı boynuna sımsıkı sardım ve biraz sallandık. Aslında dans falan değildi. Sırf temas. Çıplak tenler ve onun aramızda sıkışan şeyi. Sonra yine divana yıkıldık ve ben kendimi bıraktım ve ona zevk vermek için vahşileştim. Bunun onun için gayet nezih bir şey olduğunu düşünüyordum; yattığı bütün kızlarda vardı herhalde bu ama yine de çok hoşuna gidiyordu. Bunu hiçbir sevgi falan olmadan yapmak. Sırf vücutlarla. Dünün önemli olmadığını, yarının önemli olmadığını bilerek. Önemli olanın sadece hiçbir şeyi umursamamak olduğunu yani.

Ot içtik, başka müzikler dinledik, biraz konuştuk. Sonra yine benim içime girdi ve saatlerce yattık, bana saatlerce gibi geldi, sadece esrar yüzünden olduğunu sanmıyorum. Steve bu işi oyunculuktan daha iyi yapıyor. Sonra birlikte bir duş aldık ve yatağa yattık. Hemen uyudum ve uyandığımızda saat onu geçiyordu.

Henüz bitirmedim (hâlâ beni bırakmadıysan eğer).

Hâlâ yataktaydık. Steve hâlâ uyuyordu, panjurların aralıklarından güneşi görüyor, dışardaki trafiğin sesini duyuyor ve bedenimin seksten hoşnut olduğunu, kafamın aşağılanmaktan hoşnut olduğunu düşünüyordum ve Amerika'yla ilgili bir şey vardı. Bendeki, Amerika'ya yabancı kalmış fakat artık yabancı olmayan bir şey. Bir Amerikalının vücudu benimkine girmişti ve buna ihtiyacım vardı. Seni de düşündüm Dan. Bunu sana nasıl anlatacağımı ve suçun kısmen de sende olduğunu anlamamı nasıl sağlayacağımı.

Neyse. Birden dairenin kapısının kapandığını duydum. Bu bana bir şoke oldu, Steve'in omuzunun üzerinden yatak odasının

kapısına baktım, yarı açıktı. Sonra da Steve'in yüzüne. Uyanmış ama gözleri kapalıydı, gülümsüyordu. Sırtımı pıspışladı.

(Ben muhtemelen onun dilini tam doğru anlayamayacağım. Ama sen birinde, onun tarzını yanlışıyla kavramanın nerdeyse bir onur olduğunu söylemiştin.)

Sakin ol, bir şey yok.

Temizlikçi kadın mı?

Gülümsedi. Evet.

Ben, Kapı açık, dedim.

Sonra, kapının hemen dışından biri seslendi.

Steve?

Yüreğim ağzıma gelmişti. Ama Steve çok hızlı davrandı. Bir eliyle beni sımsıkı tutup kendine çekerken diğer eliyle de bir kenara attığımız pikeyi buldu ve çekip üstümüzü örttü.

Burdayım Katie.

Her şey çok hızlı oldu. Kız kapıdaydı. Steve, Sonunda başardık, dedi.

Kız biliyor olsa gerekti; giysimi, külotlu çorabımı ve şeylerimi diğer odadaki bir sandalyenin üstünde görmüştü. Bakışlarımı Steve'den ona, sonra yine Steve'e çevirdim. Hâlâ gülümsüyordu. Dönüp yanağıma bir öpücük kondurdu.

Sakin ol. Onun için sakıncası yok.

İçimden, Ama benim için var, çok teşekkür ederim, demek geliyordu. Kafamı pikenin altına gizlemek istiyordum. Ama kız odada bize doğru geliyordu üzerinde küçük bir indigo atlet ve beyaz bir şortla. Her şeyden haberdarcasına bir gülümseme. Yatağın üzerinde diz çöktü ve eğilip Steve'i yanağından çabucak öptü, sonra da benim öne doğru eğilmiş başımın tepesinden. Steve beni hâlâ sımsıkı tutuyordu. Bir mücadele vermeden kurtulamazdım ve bir hadise çıkarmak iki kat utanca yol açacak. Sonra kız yatağın Steve'in diğer tarafındaki kısmına oturdu.

İki mutlu insan ha?

Steve, Muhteşem, dedi. Tek kelimeyle muhteşem.

Öyle olacağını biliyordum.

Jenny çok güzel.

Steve başımın yan tarafını öptü yine ve ben Katée acıklı bir şekilde gülümsemeyi başardım.

Ben, Ve çok utanıyor, dedim.

Ama bunu gerçekten yapmış olman çok güzel. Utanacak bir şey yok.

Steve, Sen artık Kaliforniya'dasın yavrum, dedi.

Boşta kalan elini uzatıp parmağını Kate'in mavi atletinin altındaki meme ucuna dokundurdu.

Hey, böyle şeyler giyen kızların ırzına geçiliyor.

Fikir de bu zaten.

Kız yataktan kalktı.

Ben tenis oynamaya geldim. Unuttun mu?

Aman Tanrım.

Tamam. Kahve, isteyen?

Ben, Bir dakikaya gelip yardım edeceğim, dedim.

Ama kız ellerini uzatıp durdurdu beni.

Siz beraber takılın. Bozmayın.

Kız kahve yapmak için çıkıp gitti. Steve beni tutan elini gevşetti ve doğrulup oturdum.

O hep böyle içeriye girer mi?

O kaçık bir çocuktur. Biliyor musun. Ben onun ablası gibiyim.

Ağabeyi demek istiyorsun.

Doğru. Kaçıktır o.

Banyoya gitmem gerektiğini söyledim. Bana engel olmadı, kapının arkasında bir bornoz vardı ve gidip onu giydim. Ama Steve'e bakmıyordum, sanırım bunu fark etmişti.

Jenny? dedi, Onun niyeti seni bozmak değildi. Senden gerçekten hoşlanıyor.

Peki senden hoşlanmıyor mu?

Hey. Yapma hadi.

Merak ettim sadece.

Yataktan çıktı ve sonra bana doğru geldi. Ellerini arkamdaki kapiya dayadı ve ben ona bakmak zorunda kaldım. Eğilip beni öptü, sonra benim ayaklarıma bakarak konuştu.

Dinle. Sen çok güzelsin, çok tatlısın. Çok güzelsin, öyle olmasa seni istemezdim. Yalnız...

Baş sallama hareketini yaptı, o "çok ciddiym ve söyleyecek söz bulamıyorum"unu.

Ben, Bunun özel bir şey olduğunu düşünme mi diyorsun? dedim.

Esnek ol biraz. Bizim tarzımızı öğren. (Yukarıya, bana baktı; yönetmeni oynuyordu şimdi.) Oynadığımız o ilk sahneler. Biliyorsun felaket korkuyordum. Değil mi? Yani diğer iki kişi gibi oynadık. Oysa daha kolay olabilirdi daima. Dün geceki gibi. Bir türlü zaman ayıramadık. Aslında kim olduğumuzu bulmaya.

Bakışlarımdaki kuşkuyu görmüş olsa gerek. Burnumun ucuna dokundu.

O benim gözde kız kardeşim gibi. Hepsi bu. Biz biraz farklıyız. Kıskançlık yapmıyoruz. Tamam mı?

Bornozu açıp ellerini göğüslerime koydu ve beni öptü yine. Sanırım sevişecekti ama ben izin vermedim.

Tuvaletten çıktığımda ikisini mutfakta buldum. Steve eski bir kot pantolon giymişti. Kahvaltı ettik, nihayet gevşemiştik fakat onların doğallığıyla yarışamayacağımı, seksin gizlenmesi gereken bir şey olduğu duygusunu aşamayacağımı hissediyordum içimin derinlerinde. Ayrıca, “yakalanınca” utanmanın da aptalca bir şey olduğunu hissettim. Önceki gece, iş oraya geldiğinde hiç utanmamışken. Ve Kate’in hiç utanmaması Bel-Air’deki sarayda sergilediği duruş gibiydi. Evet, tamam, bizim memleketin standartlarına göre sağlıklı bir şey vardı. Ama sağlıklı başka bir şey reddediliyordu. Ve Kate odaya girdiğindeki o ilk konuşmadan sonra, yaptığımız o işten bir daha hiç konuşulmadı. Üç arkadaş sadece, neşeli bir kahvaltı. Ama kızın Steve’in mutfağındaki hareketlerinden, orayı çok iyi bildiğini anladım.

Steve hâlâ tenis oynamak istiyordu fakat artık kulüpteki rezervasyonlarını kaçırmışlardı. Ve benim kıyafetim yoktu. Steve beni arabayla eve götürdü ve Kulübe’ye çıkıp üstümü değiştirdim. Steve dışarda, arabasında bekliyordu. Mildred’le Abe ortalarda yoktu, sanırım herhalde dışardaydılar, yani sen henüz başkalarının gözünde boynuzlanmış değilsin. Kate’in evine gittik; kız diğer arkadaşlarına telefon etmişti ve sonunda dokuz on kişiydik. Annesiyle babası yine yoktu; bu kez Palm Springs’deydiler. Onların özel tenis kortunda oynayan başka bazıları vardı, biz de yüzdük, yan gelip yattık. Kate, kızların (teniste) en iyisiydi, Steve’se erkeklerin açık arayla en iyisi. Sanırım herif gösteriş yapıyordu. Onun yeni bir yönüydü bu.

Anlaşılan, lise son sınıftayken nerdeyse profesyonel olacak kadar iyiymiş. Kortta çok ciddiye ve kötü bir atış yaptığında Wimbledon starları gibi kendi kendine kızılıyordu. İngilizliğe hiç uymayan bir şeydi; bu kendi kendine mırıldanmalara ve bacağına vurmalara, bu Jimmy Connors gösterisine kimse gülmüyordu. Diğer insanlar bayağı hoşuma gitti, hepsi bizim yaşımızda, bir ikisi evliydi ve bebeği olan bir kız vardı, dağınık bir grup. Kortun dışında bir sürü gırgır vardı. Benim anlamadığım bazı şeylere göndermeler.

Hoşuma gitti. Onları seyretmek, onlarla konuşmak, onlardan hoşlanmak. Hep Steve'i fark etmek... gerçi o da sevecen bir şekilde tedbirli davranıyordu. Onun tenis konusunda havalara girmesi belki de başka bir şeyin yerini tutuyordu fakat adam hiçbir şey belli etmiyordu. Amerikalılar; bunlar çok çabucak tanınabilir insanlar. Şeffaflıkları bazen çok iyi geliyor. Bizim memleketin eski saklambacı yok. Senin bundan hiç hoşlanmadığını görür gibiyim Dan, güneşlenme, yüzme, lüks, anlamsızca topa vurmalar ve başka türde bir dünyanın ya da duyguların varlığına karşı tam bir körlük, senin bir zamanlar kadınlarda salakça bir zihinsel fahişelik dediğin şey ve biliyorum, yitirme duygusu da bir gerçeklik duygusudur, hem şimdide hem de geçmişte ama burada yaşadığım en mutlu özel gün bu. Günün bu kısmı. Senden uzakta.

Diğer insanlar dağıldı. Steve kısa bir süreliğine diğer adamlardan biriyle, kendisinininkinden daha yeni model bir Porsche'yi denemek için gitti ve Kate beni kendi "süit"ine duş yapmaya götürdü... fantastik, aslında tamamen ayrı ve tam bir daire, bir oturma odası, bir yatak odası, (boyut olarak) bir rugby takımının sığacağı bir banyo, hatta kendine ait küçük bir de mutfak. Önce bir içki içmeye karar verdik, ikimiz de yorgunduk ve onun kocaman çift kişilik yatağındaki 50.000 yastığın üzerine yanlayıp uzandık, giden diğer insanlar hakkında çene çaldık, kız bana onlar hakkında (çoğu üzücü) bir sürü şey anlattı ve sonra ben ona Kaliforniya hakkında neler hissettiğimi anlatmaya başladım. Çok güzel bir şeydi biliyor musun, ulusal farklılıklar kaybolmaya başlayıp da, tüm o dil ve yaşam tarzı sorunlarının ötesinde ortak duyguları, anlayışları bulmaya başlaman. Kadınca duygular, böyle bir şey erkeklerde olur mu bilmiyorum. Tamam, evet,

senle Abe belki... oradan tercüme et. İkimiz üzerimizde hâlâ bornozlarla sere serpe yatıyorduk. Okul yatakhanesinde iki kız gibi sahidten. Dekor ve içkiler olmasa.

Sonra nihayet –hemen hemen bir saat sonra falan olsa gerek– Steve beyaz bir havluya sarınmış halde belirdi. Geri dönmüş ve kızın evde bulunmayan erkek kardeşlerinden birinin odasında duş yapmıştı. *Fazlalıktı*, bana kalırsa. Ve sanırım Kate için de biraz öyleydi. Ama herif gidip oturma odasından kendine bir içki, bize de yeniden içki aldı, sonra geldi ve yatağa çıkıp ikimizin arasına yattı. Saçmalıktı, o sabahın bir yeniden tekrarı. Fakat artık çok önemli gibi gelmiyordu. O sırada alacakaranlık olmuştu, buranın o güzel, hızlı alacakaranlığı. Palmiye ağaçlarını, pembe bir göğün önündeki siyah sorguçları görüyordum pencereden, ev çok sessizdi. Bütün iyi dostlar birlikte. Kate’le ben bir süre Steve’in iki yanından konuşmaya devam ettik.

Sonra bir sessizlik oldu. Steve ayaklarını iki yana uzattı ve çıplak ayaklarıyla bizimkilere dokundu.

Ben çok şanslıydım herhalde. Sadece güzel değil. Zeki de.

Kate, Şanslı bir andavallı, dedi.

Sen değil. Sen kaçığın tekisin.

Kate Steve’e dirseğiyle vurdu. Peki ya Jenny?

O işi bir buz torbasıyla yapmak gibi.

Kate eğilip bana suratını ekşitti.

Amerikan tarzı aşk dediğimiz budur işte.

Steve kollarını bizim boynumuza doladı.

Başka tarzlar da mı var yani?

Biz erkek şovenist hırtların kafasında değiliz. Öyle değil mi Jenny?

Ben, Kesinlikle öyle, dedim.

Steve şaşırmış gibi yaptı.

Siz gerçekten normal iki piliç misiniz yani?

Kate, Yahu oğlum, dedi. Bırak şu Polonya tarzı özürleri.

Sonra Polonyalı fıkralarına geçtik. Wasp fıkraları. Zenci fıkraları. Kate, Babam bunlara bayılıyor, dedi. Bunlardan koca bir kitap yaptı.

Sonra Kate benim babamı sordu ve anlattım onlara. Asıl memleketimi. Yatılı okulu, çalıştığım tiyatroyu. Dışarda ışık karardı, odadaki her şey rengini kaybetti ve gölge haline geldi.

Üçümüz de biraz mayışmıştık, Steve'in kolları hâlâ omuzlarımızda, gevşek bir halde duruyordu. Herifin uyuyup kalmadığından emin değildim, gözleri kapalıydı. On dakika ya da daha fazla bir süre her şey Kate'le ikimiz arasındaydı. Sonra birden fark ettim. Steve'in sarındığı havlu hemen hemen açılmıştı ve herif uyuyor falan değildi.

Steve, Hey, bakın ne oldu, diye mırıldandı.

Kate, Niye böyle gösteri yapıyorsun Steve? dedi.

Peki evet mi?

Hayır.

Jenny yavrum?

Hayır teşekkürler.

Kısa ve tuhaf bir sessizlik oldu. Kate'e bakamıyor fakat onun ne yapacağını görmek için bekliyordum. Sonra Steve konuştu.

Şu sahneyi yeniden çekelim. Ben ikinizden de deli gibi hoşlanıyorum. Siz birbirinizden hoşlanıyorsunuz. Hepimiz birbirimizden deli gibi hoşlanıyoruz. Arkadaşlık insanları sevmektir, değil mi? İnsanlara dokunmak, insanlarla öpüşmek, insanlara atlamak. Nasıl buluyorsunuz bunu siz iki kedicik?

Ben, Aşırı basit, dedim.

O zaman kolunu çekti, sonra bana döndü. Parmağını dudaklarımda gezdirdi.

Peki çekindiğimiz nedir?

Hiçbir şey. Ben böyleyim işte.

Yani tatlı ve sevecen ve güzel.

Ve eski moda. Bazı şeylerde.

Elini dudaklarımdan aşağıya doğru kaydırды ve bornozu açmaya çalıştı. Elini yakaladım ama kurtarıp devam etti. Kulağıma fısıldadı.

Okuldaki gibi. Yumuşak ve tatlı. Hep birlikte.

Steve, lütfen, hayır.

Fısıldadı yine. Katie numara yapıyor. İstiyor aslında.

Kate'in niye bir şey söylemediğini pek anlayamıyordum. Hayır, anlamaya başlamıştım. Steve şimdi Kate'le, yüzünü ona çevirmeden konuştu.

Katie yavrum?

Jenny istemiyorsa hayır.

Ne olduğunu bilmiyorum Dan. Aslında biraz sarhoştum, Kate'in hazırladığı bir tekila karışımını içmiştik. Tadı çok sert değildi... bahane falan aramıyorum zaten. Her şey çok hızlı oldu. Oyuna getirildiğimi, aşağılandığımı hissettim. Steve'den ziyade Kate tarafından. O birden taraf değiştirmeler. Sonra, az önce söylediğim tarzda görünmekten korktum. Biliyordum, memleketimden çok uzaktaydım ama belki de buna ihtiyacım vardı. Boğulacaksam büyük denizde boğulmaya. Her tür acayip şeye.

Steve, Bir mutlu cesur, iki mutlu karı, dedi.

Ve sonra Kate yine.

Biz bunu beraberlik tedavisi gibi görüyoruz. Biliyor musun?

Ben, Biz dediğin kim? dedim.

Herkes, senin... titreşimler hoş bir duygu veriyorsa. Ve sen istiyorsan.

Steve'in elini göğsümün üzerinde tutuyor, hareket etmesine izin vermiyordum. Kate bir dirseğinin üzerine dayanmıştı ama şimdi doğrulup oturdu ve uzanıp diğer elimi tuttu. Çok tuhaftı bu ama kızın kendi tarzında dürüst davrandığını biliyordum.

Jenny, bunlar olur. Sen evet dersin, demezsin, bu kadar basit. Böyle bir şey hissetmek istemiyorsan... sen bilirsin. Anlınız. Gerçekten her şey bundan ibaret. Bu çılgınca şeylerin ardında. Daha yakın hissetmenin bir yolu sadece. Sadece Steve için değil. Senin ve benim için de.

Steve, Doğru, dedi.

Kate, Ama sadece, sen de aynı şeyi hissediyorsan, dedi.

Kız sonra elimi kuvvetle sıktı sanki bana cesaret vermek istermiş gibi ve bıraktı. Biliyorum, kız belki de sadece akıllı davranıyordu. Düşündüm, eğer daha fazla tartışmaya yahut ikna etmeye devam ederlerse... fakat etmediler. Daha öncesinde çizgiyi çekmem gereken bir sürü yer olmuştu. Kız yattı yine; onların yanımda öylece beklediğini hissediyordum ve kızın söylediklerine karşın hâlâ bunun kısmen bir tezgâh olduğundan kuşkulanıyordum fakat o zaman ben de onların bunu yapmasına yardımcı olmuştum. Kate'le yaptığımız uzun dedikodudan hoşlanmış, Steve gelince yataktan kalkmamıştım. Bir parçam çekip gidiyordu Dan. Ama diğeri, belki de tekila yüzünden,

bekleyip görmek istiyordu. Başka biri haline geldiğimi hissediyordum, daha bir gün önceki hâlim artık ben değildi, yahut artık ben olması gerekmiyordu.

Bilmiyorum ama Steve'in elini benim elimden kurtarmasına izin verdim. Çok nazikti yine, bornozumun kuşağını çözdü, altında hiçbir şey yoktu, mayolarım ıslaktı. Aslında o sırada bunlar benden başka birine oluyordu. Birkaç saniye sonra Kate'in yataktan yavaşça çıkıp gitmiş olduğunu fark ettim. Nerdeyse hemen geri geldi. Bornozunu çıkarmıştı ve bir sigara yaktı. Artık pek fazla bir şey görülmeyecek kadar karanlıktı. Kız Steve'in yanında çömeldi, onun havlusunu çıkarmasına yardım etti. Sonra da benimkini çıkarmaya. Birkaç dakika ot içerek öylece yattık. En iyisi buydu tabii.

Başka bir şey konuşulmadı. Ben çok sarsıldığımı hissetmeye çalışıyordum, büyük bir kötülük çukuruna korkunç bir adım atıyor olduğumu. Sonra, çok şükür ki bu pek bir seks partisi sayılmazdı her ne kadar Kate, bu oyunu daha önce oynadığı belli, sapkın bir sürtük olsa da. Ve zevk veriyorsa ve artık incitmiyorsa... tamam, asıl meseleden kaçınmak. Ama kızın da katılmasıyla bu iş bir şekilde daha kötü... anlıyorsun. Kız katılmasaydı keşke. Sadece seyretseydi falan. Ama bir tür beraberlik de *vardı*. Cinsel değil, içimde bir şey çok gergindi, bunun nereye gideceğini bilmiyordum... sadece mastürbasyondur, aslında. Okşanmak. Yaramazlık yapan yeniyetmeler. Bu iş hatta gayet sıradan ve yavan hale geldi, eğer anlayabiliyorsan. Biraz cinsellik yaşadım gerçekten, sonunda. Ama yetişkince değildi.

İş bitince Steve benim bozulsun istemediğim sessizliği bozmak zorundaydı sanki, o bilinen gerzekçe "harika"lar ve "güzel"ler, ne harika bir çift piliçtik biz falan, tuhaf bir şey oldu. Biliyordum, kız da benim gibiydi, konuşmak istemiyordu. Bu hal Steve'e de geçti herhalde. Her neyse, kalktı, ikimizi de öptü, sonra giysilerini bıraktığı yere gitti. Birkaç saniye bir sessizlik oldu ve ben, daha neler, ne yaptım ben, diye düşünüyordum. Sonra Kate karanlıkta bana yaklaştı, çok tuhaf bir şeydi, sanki kucaklanmak isteyen küçük bir kız gibi, beni sırtüstü çevirdi, sonra sağ kolumu tutup omuzuna koydu ve yan tarafıma yattı, dudaklarını omuzuma dayadı, hafifçe bir öptü orayı. Ben içimden aman Tanrım, dedim. Bir kilometre sıçramaya hazır. Ama

kız elini uzatıp boŖta kalan elimi buldu ve karnıma koydu, orayı bastırđı sanki bana bunun benim dűŖűndűğűm –herhalde senin de dűŖűndűğűn– Ŗey olmadıđını sűylemek istermiŖ gibi. Bir bacađını benimkinin biraz űzerine koyarak daha yakınlaŖtı ama nasıl bir Ŗey olduđunu anlatamam sana, bunun sadece bir sarılma olduđunu biliyordum. Sonunda onun sıcak çıplak vűcuduyla temastan rahatsız olmuyordum. Tűműyle cinsiyetsiz gibiydi bir çocuđun bedeni gibi. Cildi bir erkeđinkinden sonra çok yumuŖaktı. Tuhaftı, sen (yani bir erkek) olmanın nasıl bir Ŗey olduđunu bilmek. Sana karŖı bűyle bir Ŗeyi olmak. Bu bir tűr deklarasyondur aynı zamanda. Sanki Steve sadece bir katalizűr olmuŖ gibi. Seks deđil. Amerikan yűređiyle ilgili bir Ŗey. Bilmiyorum. Oynayacak bir sűrű mekanik ve insan dıŖı oyuncak ve bunlar için sadece, kayıtsız, yetersiz bir sűz dađarcıđı. Açıklamak için sadece baŖka bir kadın vűcudu. Yalnızlık. Her Ŗeye sahip olmak ve bunun altında bilmemek, gűvensiz halde kalmak. Kate’in durumunda, evinden, ailesinden, parasından bile kaamamak. Bunun gizemli bir Ŗey olduđunu sűylemeye alıŖıyorum Dan. Ve nasıl masum, hayal edemezsin. Bir an, gerçek kız kardeŖlerimden bile çok daha yakın hissettim onu. Steve’le yapılan her Ŗeyden bir Ŗekilde daha duygulandırıcı, daha tedirgin edici.

Ve kız tek bir Ŗey sűylemedi. Ben de.

Sonunda Steve giyinmiŖ halde geldi ve kapıda durdu. Oturma odasından biraz ıŖık geliyordu ve nasıl yattıđımızı gűrdű, tabii ki.

Yani bűyle iŖte.

İdil bozuldu.

Kızın kaçıklığı, bir ruh halinden űtekine kayıvermesi... sanki sonuncu bir rolmiŖ gibi. Birden, yalnız ve sokulgan çocuktan çıkıp űteki kiŖiliđine gemiŖti. Steve’e çekip gitmesi sűylendi. Yıkandık, giyindik ve kız tűm bu sűrede, Steve’in gelmesinden űnceki gibi konuŖmaya devam ediyordu, hatta (kadınlarda) duyguların giysi renkleriyle deđiŖmesi konusunda bile uzun bir fasıl vardı. Sanki hiçbir Ŗey olmamıŖ, bunların hepsi bir rűyaymıŖ gibi. Ne kadar tuhaftı anlatamam sana. Sanırım kız kafayı biraz sıyırmıŖtı. En azından iki çok farklı kiŖilik. Yani Steve bile –kız sonrasında ana sarayın mutfağında bize hamburger yaptı– Steve

bile bir şeylerin olduğunu kabul ediyordu bize bakışıyla (gerçi o da hiçbir şey söylemedi, birbirlerinden çok kopuklar).

Hemen orada kendimi ikisinden de çok uzak hissettim birdenbire. Ama yine de çok yakın, açıklayamam bunu. Ve gevşediğimi hissettim, sanırım hatta çok eğlendiğimi de. Steve buz kutusunda, istediği özel bir birayı arıyor, Kate bana hamburger sanatından söz ediyor, bir mutfakta iki kız işte. Bunun onlar için pek fazla bir anlam taşımadığından eminim. Sanırım boşalıp hafiflediğimi de hissettim. Üç genç insanın yapabileceği, sadece karanlıkta yatıp birbirlerinin vücuduyla oynamaktan daha kötü şeyler olsa gerek. Belki de bir dahaki sefere başka bir erkek –bir sürü başka erkek ve kız– olacaktı. Bilmiyordum, birden, bunu yaptığım ve çok yakında memlekete döneceğim için memnundum. Sen artık beni karşılamaya gelmeyecek olsan da.

Dan, bunları yazmak beni nerdeyse bunlara katılmak kadar bitkin düşürdü. Bunun bir çelişkiler yığını olduğunu biliyorum. Sen de bunun aslında ne anlama geldiğini herhalde benden iyi biliyorsun. İki çok uzun akşam ve tam bir gün sürdü ve tüm karalamalar ve değiştirmeler için üzgünüm. Ve tatsızlık için. Ama senin belki de benim bunlar olmamış gibi mi yoksa gerçekten olmuş gibi mi davrandığımı bilemediğin için üzgün değilim.

Bunun senin istemediğin bir şey olduğunu biliyorum. Ama sorduğun şey budur. Ben senin senaryondaki *sadece* bir şey olmayacağım işte. Senaryolarının hiçbirinde. Bir daha asla.

Kadınların Gölgelele

Farklı bir dünyadan gelen o küçük belge cumartesi sabah postasıyla ulaşmıştı. Hafta boyunca iki kez daha konuşmuş-tuk. O mektup tam bir şok değildi çünkü o zamana kadar, Jenny'nin Jane hakkında sorgulamalarının arasında bunun "sana ihanet etmeyi düşlemek üzerine" bir şey olduğunu zaten ağzın-dan almıştım. O şeyi açmadan yakma saçmalığı da bırakılmıştı. Jenny stüdyoda öğle yemeğı molası sırasında aradı; benim içinse o cumartesi akşamı saat dokuz civarında. Sözü dolandırmak yoktu.

"Geldi mi?"

"Evet Jenny."

"Benden nefret mi ediyorsun?"

"Sadece, kendini kağıda bu kadar güzel dökkebildiğın için." Bir sessizlik oldu. Sonra, suçlama gibi bir soru daha.

"İnandın mı yazanlara?"

"Bunun olmuş olduğuna değil."

"Neye peki?"

“Sen bunun olmasını istedin mi?”

Daha sakın bir ses. “Niçin inanmadın?”

“Çünkü olmuş olsa sen bunu yazmazdın. Ve benim soruma cevap vermedin.”

“Kate diye biri var. Çok samimi olduk.”

“İyi.”

Kız bundan hoşlanmamıştı ama geçiştirdi. “Üçümüzün birlikte olduğu bir akşama dayanarak yazıldı o. Sadece kafamda geçen bir duygu.”

“Tehlikeli ilişkiler ha?”

“Öyle bir şey. Kate o sahnede vardı. Ama kız her şeyin geride kaldığını iddia ediyor.”

“Anlıyorum.”

“Öfkелisin.”

“Sorumu hâlâ cevaplamadın.”

“Çünkü sen cevabı bilmiyorsan...” ama kız yarıda kesti ve yön değiştirdi. “Pekâlâ. Benim küçük, küçük bir parçam istedi. Hor gördüğüm bir parçam.”

“Ve bunun o herifle mi olması gerekiyordu?”

“Ben onun yanında başka birini tanımıyorum ki burada.”

“Herif başka bir teklifte daha bulundu mu?”

“Teklifinin hâlâ geçerli olduğunu bilmem için her şeyi yapıyor.”

“Ve sen de niyetlendin.”

“Ben sana misilleme yapmaya niyetlendim. Sana yazmama neden olan şeylerden biri bu. Ki senin yazmaktan dikkatle kaçındığını fark ettim.”

“Bunlar sırf sana yardımcı olmak içindi Jenny.”

“Bu senin benim hakkında bir insan olarak görüşünü pek de güzel göstermiyor. Ya da bir oyuncu olarak. Ve Allahaşkına bana Falconetti'den alıntı yapmaya başlama.”

Bir zamanlar Jenny'ye Dreyer'in, *Jeanne d'Arc'in Tutkusu** filmini çevirirken yaptığı zalimce bir şakayla ilgili eski bir hikâyeyi anlatmıştım; Dreyer Falconetti'yi, sonsuz bir karanlıkta çömelip oturmanın nasıl bir şey olduğunu görmek için bir

* “*The Passion of Joan of Arc*”, “*La Passion de Jeanne d'Arc*” Carl Thoodor Dreyer'in 1928 Fransa yapımı sessiz filmi. Jeanne d'Arc rolündeki kadın oyuncu Maria Falconetti'dir. (ç.n.)

şatoda gerçek bir ‘oubliette’* kapanmaya razı eder, sonra kapıyı kadının üstüne kilitler ve sonunda kadın ona başka hiçbir kadın oyuncunun yanına bile yaklaşamayacağı bir şehit Jeanne d’Arc verecek kadar histerik hale gelir. Jenny’ye bu hikâyenin neredeyse kesinlikle asılsız olduğunu ama kayıtlara geçtiğini söylemiştim.

“Aşırı korumacı davrandık. Ama deneme çekimleri yaptığımızın doğruluğunu gösteriyor.”

“Fakat aptal ineğin bu öğrendiklerine tahammül etmesi de pek akıl alır bir şey değildi tabii.”

“Üzgünüm Jenny.”

Kız bir an sustu, sonra burukluktan, çıkışmaya döndü.

“Sen bunun ne kadar zor olduğunu bilmiyorsun. Herifin suratına tokat falan atamam. Ve bu Kate denen kızıdan hâlâ çok hoşlanıyorum, gerçi biliyorum kız... sanırım biraz çatlak. Kafayı yemiş yani. Ama bunun altında çok masumlar. Biliyorsun nasıl olduklarını.”

“Sana ot içirten o kız mı?”

“O gecedен sonra hiç içmedim. Eğer seni hâlâ ilgilendiriyorsa.”

“Benim düşündüğüm sadece, senin ne yaptığını biliyor olman.”

“Pek seçeneğim yoktu. Ya senin gibi, ihanet eden alçak bir ihtiyar ya da bronz tenli bir hiçlik kütlesi. Ya neon ışıklar ya da sıkı bir iktidar.”

“En azından, bu son ikisinin birbiriyle uyuşmadığını kabul ediyorsun yani.”

“Vaktimin çoğunu bunların uyuşabilme yollarını düşünerek geçirdim.”

“Uzaklarla yapacağın telefon konuşmalarına bir hazine harcamaya pahasına.”

“İkimizin de bunu karşılayacak imkânı var.”

“Kastettiğim sadece para değil.”

Kız bir süre sustu yine. “Seninle her konuştuğumuzda sanki daha bir uzaklaşmış gibi geliyorsun. Onu yazmamın bir nedeni de bu” dedi kız. “Başıma ne gelirse gelsin” diye ekledi.

* Zindan. (ç.n.)

“Bunun nedeni kesinlikle, başına bir şey gelmeyeceğini düşünabiliyor olman.”

“İyimser seni.”

Jenny’nin daha normal yanının ilk belirtisiydi bu ve ben de pek o kadar duygusal olmayan konulara geçmek için kullandım bunu.

“Bu sabah işler nasıldı?”

“İyidir. İkinci ziyareti yapıyoruz.” Hikâyenin ilk bölümünde, dadı Jenny’nin delikanlının onu gizlice ziyarete geldiği bir akşamı oynadığı sahneydi bu; işverenleri akşam yemeği için dışarı çıkıyordu... kızın erkek arkadaşı için zor bir şey ama kız için bayağı basit.

“Bill memnun mu?”

“Sanırım. Birkaç repliği çıkardık. Bana senin bunu sorun edip etmeyeceğini sordu. Bana senin temsilcin gibi davranılıyor bugünlerde.”

Jenny bana bunların hangi replikler olduğunu ve nedenini söyledi.

“Pekâlâ. Ama söyle ona, kötü bir prensip bu.”

“Peki efendim.”

“Ögle yemeğini yedin mi?”

“Bak şimdi, çalışırken yemek yemediğimi unuttun.”

“Bu da kötü bir prensip.”

“Bir yoğurt alacağım. Sırf senin hatırın için. T. E. Lawrence* kıyafetini bavula koydun mu?”

“Onların hepsi şehirde. Yarın gidiyorum.”

Kız bir an sustu.

“Çok yalnız kaldım Dan. Abe ve Mildred çok tatlılar, çabıyorlar gerçekten fakat aynı şey değil. Senin dışında birisiyle nasıl konuşacağımı unuttum sanki.”

“Peki ya şu kız?”

“O boşluk dolduran biri sadece. Zaten. Çoğu zaman konuşan o” dedi Jenny. “O doğru değildi” diye ekledi.

“Biliyorum.”

* Arabistanlı Lawrence adıyla bilinen, Birinci Dünya Savaşı’nda Arapları Osmanlıya karşı ayaklandıran İngiliz arkeolog ve subay. (ç.n.)

“Son bir şey daha yazıyorum. Gelmeden sen gitmiş olacaksın. New Mexico’yla ilgili.”

“Sen olağanüstü bir çocuksun.”

“İlk bunu yazmam lazımdı. Ve başka hiçbir şey yazmamam.”

“Keşke şimdi okuyabilsem.”

Jenny bekledi, sonra “Gitmem lazım” dedi. Hattın öteki tarafında burun çekmeyi andıran bir ses oldu. “Daha önce düşlediğin başka biri ol.”

“Yakında geçecek artık.”

“Beni affediyor musun?”

“Elbette.”

“Ve beni özleyecek misin?”

“Her dakika.”

“Bir saniye bekle.”

Sonra daha önceki gibi, sessizliklerin, yenilgilerin sonuncusunda, gösterimsiz filmde kız telefonu kapattı. Bunun üzerine Dan da aynısını yaptı fakat üzerinde durduğu taş plakalara bakar halde kalakaldı. O şeyin olduğuna inanmadığı doğrudu; ama Jenny’nin iddia ettiğinden daha fazla bir şeylerin olduğundan kuşkulanıyordu. Ayrıca, bunların kısmen, onu geri getirmek için yazıldığını da fark etmişti, bir prensesin, vefasızına ve sadakatsizine, şövalyesine mesajı; adamın başka türlü bir bağ oluşturduğunu öğrenmeden önce tabii ki. Dan, o kıza yeniden sahip oluncaya kadar gerçeği öğrenemeyecekti; ve burada bastırmayı tercih ettiği yanı, yani hayvan, yani çıplak bir kadın vücudundan çok uzun süre yoksun kalmaktan hiç memnun olmayan, her ne kadar bu artık bir eylemden ziyade ona eklenen şeyler, yakındaki o diğer vücudun Dan’ın özlediği sırf ayrıntılar halindeki cinsellikleri –gecedeki sıcaklıklar, giyinmeler ve soyunmalar, ev yaşamıyla ilgili şeyler (yani kadınların beraberlik dediklerinin, yahut öyle demeyi öğrendiklerinin gerçekliği değilse de yanılısamarları)– idiyse de... Dan’ın bu hayvan tarafı orada, yeniden sahip olmayı düşleyerek öylece duruyordu; Jenny’nin bazı zamanlar nasıl olduğunu hatırlıyordu çünkü kızın yazdıkları, bu hayvanın erotik yanını, kız belki öyle niyetlenmişse de, hiçbir şekilde gücendirmemişti. Böylesi zamanlarda Jenny kendisinden ziyade, macerasının sonunda Kate’i

yarattığı gibiydi... sokulup sarılan, genç, hiç bağımsız olmayan biri.

Geleceğin gecesinde, görünmeyen, teslim olmuş gözlerden akan yaşları öpüyor; ve bugünün elektrik ışığındaysa Phoebe'ye elmalı kekin süper olduğunu söylüyor ama bir lokma daha yiyemiyor.

Dan ertesi gün bir şekilde iki kat boş –Caro Paris'teydi ve zaten taşınmıştı– daireye geldiğinde kendini hafiften üzgün hissediyordu. Nedeni pek Jenny değildi çünkü üçüncü okumada, kızın yazdıklarını doğru da, hayal ürünü de olsa, bir sağlık, yani bir bağımsızlık, bir süttan kesilme belirtisi olarak görmeye karar vermişti; nedeni bundan ziyade, Thorncombe'yi bir kez daha bıraktığı yolunda, gecikmiş bir düşünceydi. Dan Phoebe'ye, geldikten bu kadar kısa bir zaman sonra gideceğini söylerken kadının bakışlarında bir sitem vardı; ve Dan kadının aslında, onun gelecek yılın çoğunda “evde” olmaya niyetlendiği yolunda verdiği güvenceye inanmadığını hissetti. Sanki tuhaf bir ironiyle çiftliği, oraya geldiğinden beri ilk gerçekten açık ve bahar gibi günde ve içinde de, kötü bir şeyler olacağı, kaderin acı bir tebessümünün muhtemel olduğu yolunda belirgin bir hisle terk etmişti. Bir uçak kazası olacak, orayı bir daha hiç göremeyecekti... bu kadar yakınlaşmışken, asla terk edilmemeliydi. Mısır gereksiz yere kaybedilmiş bir kumar gibiydi... gelecekte yakalayacağı, oraya tekrar gelişlerin, oranın Jane üzerindeki etkisini görmenin gayet normal zevkine bile yüz çevirmişti. İşin doğrusunu biliyordu; eski oyununu, yani budama ve kararları başkasının üzerine atmaya oynuyordu.

Jane'le bir daha sadece bir kez konuşmuştu ve o da sadece pratik konular üzerineydi... vizeler, kadının kaç tane seyahat çeki alması gerektiği; ve Roz, gitmelerinden önceki gece onun evinde bir akşam yemeğine gelmesi ve Caro'yu da getirmesi için ısrar ediyordu. Dan aslında, iyi davranışının ardındaki güdüyü kaybetmeye başladığını biliyordu ve nedeni belki de, arada geçen hafta boyunca Jenny'ye Jane konusunda bir sürü yalan söylemek zorunda kalması ve kıza söylediklerine yarı yarıya inanmaya başlamasıydı. Mesleki gerekçeleri tamamen uydurulmuş değildi; senaryosunda bir atmosfer eksikti ve bunun

yararı olacaktı... ama tek başına gitme sıkıntısına girecek kadar vazifeşinas olmadığını biliyordu. Ve her halükârda, bir senaryodaki spesifik lokasyon tavsiyelerinin son ürüne çok nadiren ulaştığını bilecek kadar eskimiş bir elemandı.

Fakat en azından, ailesindekilerin genel onayıyla gidiyordu. Bir önceki salı günü, gideceğini Jenny'ye söyledikten sonra Caro'yla konuşmuştu. Kız onun beklediğinden daha çok şaşırmış göründü; bunu onaylamadan önce neredeyse, annesinin böyle anormal bir durumu resmen onayladığını öğrenmesi gerekiyormuş gibiydi sanki; ama Dan annesine vekaleten danışıldığını ve *icazetini* verdiğini söyleyince Caro bu fikre çabucak ısındı. Bugün, yani pazar günü, Caro'nun Paris'teki hafta sonundan dönüşünde buluşacaklardı; kız Heathrow'dan dosdoğru daireye gelecekti. Bu durumda, katlanılacak diğer bir ses daha kalıyordu. Tereddüt etme fırsatı vermedi kendine; kızına hoşça kal der demez kızının annesinin telefonunu çevirdi.

"Merhaba Nell. Ben Dan."

"Ne kadar olağanüstü. Ben de tam seni arayacaktım."

"Doğrusunu mu yaptım?"

"İlk şoku henüz atlattım daha."

"Jane bir tatile ihtiyacı olduğu hakkında bir şeyler söyledi. Böyle geldi gündeme. Benim zaten gitmem lazım o..."

"Bence harika bir fikir. Doğrusu çok imrendim."

"Sadece on gün."

"Janée çok iyi gelecek. Cidden. Ama bunun yine Marksist kuruntulardan bir galeyana yol açmanın dışında bir sonuç vermesine şaşırdım sadece."

"Biraz öyle şeylere yol açtı tabii. Ve daha geleneksel şeylere de. Senin nasıl tepki vereceğin konusunda. Ki ben de bunun için arıyorum."

"Benim tepkilerim olduğunu hatırlamasına da aynı şekilde şaşırdım. Caro'dan sonra."

"Bu konuda kendini kötü hissediyor Nell."

"Öyle olsa gerek. Fakat önemli değil."

"Sen benim adap kurallarını çiğnediğimi düşünmediğin sürece."

"Canım arkadaşım, ben o kadar geri kafalı değilim. Henüz." Her zaman olduğu gibi, önlenemez bir şekilde, iki tarafı keskin

bir konuşma tarzına kayıyorlardı; ama Dan bunu fark eder etmez Nell de farkına varmış olsa gerekti. “Tamamen taraftarım. Gerçekten. Andrew’la ikimiz senin bunu teklif etmekle müthiş akıllılık ettiğin kanısındayız.” Kadın, “Biraz nefesimiz kesildi ama” diye ekledi, “nedeni minnettar olmamamız değil.”

“Sanırım kültür şoku Jane’e iyi gelebilir.”

“Belki de yakışıklı bir petrol şeyhi sayesinde kurtulursun ondan.”

“Buna pek söz verebileceğimi sanmıyorum.”

“Onu cana yakın bulmuyor musun artık?”

“Biraz. Bence o, kendi birkaç sorunuyla yüzleşmek yerine dünyanın sorunlarını çözmeye çalıştığını biliyor.”

“Yıllardır ona bunu anlatmaya çalıştım.” Nell durakladı, sonra “Onun için endişeleniyorum Dan” dedi, “Biliyorum çok şeyi içine atıyor. Onunla bol bol konuşuyor olmama rağmen.”

“Biliyorum.”

“Ben rızamı verdim. Ne kadar bir önemi varsa. Ve samimi teşekkürler.” En sonunda da, “Ayrıca” dedi, “kötü çocuğumuzun bugünlerde asıl yükünü çektiğin için.”

Sonra Caro ve sorunları hakkında konuşmuşlardı.

Caro o pazar gecesi küçük bir sorun daha yaratmaya devam etti. Dan onun gelmesini çok fazla içki içerek bekledi. Caro hangi uçağa bineceklerinden emin olamamıştı, yani aslında pek onun suçu değildi; ama Dan’ı çok bariz bir şekilde kızdırdı. Sonunda, Dan saat dokuzdan sonra bir not bıraktı ve kendini evin sokağının köşesindeki bir İtalyan lokantasına attı. Dan yemeğini tam bitirirken kız biraz nefes nefese ve üzgün bir halde geldi. Aç değildi, Paris’te erken bir akşam yemeği yemişlerdi ama kendine bir kahve söyledi. Yorgun görünüyordu her zamanki gibi ama gayet neşeli ve geçirdiği hafta sonuyla ilgili havadislerle doluydu. Barney oraya Fransız Ortak Pazar yetkililerinden biriyle görüşmek için gitmişti. Görüşme çok iyi gitmemişti ama kız bunun dışında Barney’den söz etmedi. Sonra Paris konusunu bıraktı. Jane Teyze heyecanlı mı diye sorarken bakışlarında belirgin bir sevinç vardı sanki Dan biraz geç de olsa sonunda sevinmek için bir vesileye dönüşmüş gibi.

“Dilerim. İlk önce bir afalladı.”

“Tahmin ederim. Daha neler. Senin gibi adı kötüye çıkmış bir adamla.”

“Siz gençlerden bazılarını çağın epeyi gerisinde buldum.”

Caro dilini çıkardı. “Peki hayatındaki o diğer genç kişi nasıl karşıladı bunu?”

“Gayet yerinde bir sağduyuyla.”

“Onun oteldeki eski bir *Paris Match* dergisinde bir fotoğrafı vardı. Koparıp almayı düşündüm.” Burnunu çekti. “Fena değildi. En azından giyinikti.”

“Kinciliği bırak. Onu sevmeni istiyorum.”

“Elimden geleni yaparım.”

“İkinizin ortak bir hatası var.”

Kız pembe damalı masa örtüsüne baktı. “O kız öyle mi düşünüyor?”

“Hiç de benim düşünmesini istediğim kadar değil.”

“Onla buluşmamız lazım.”

“Onunkisi özel bir durum Caro. Benzerlik yok, aslında.”

“Ah tabii. Ben olağandışıyım işte.”

Dan gülümsedi. “Muhataplığa değmez. Sen çok daha şanslısın. Jenny ya bağımsız adamlara ve uzun ayrılıklara ya da sadece Bay McNeil’ler haline gelecek bağımlı tiplere mahkûm.”

“Ve henüz bunu fark etmemiş, öyle mi?”

“Fark etmekle kabul etmek farklı şeylerdir. “

Caro aşağıya baktı yine. “Benim keşfettiğim gibi. Barney’nin karısı bizi öğrenmiş.”

“Aman Tanrım.”

“Sorun yok. Anlaşılan, kadın bunu kabullenmiş. Hatta Barney’ye, sonunda benim bir ilerleme olduğumu söylemiş.” Kız Dan’a hafiften burukça bir gülümsedi ve bir Gauloises paketinden bir sigara daha çıkarıp yaktı. Kız, Dan’ın hoşuna gitmeyecek kadar çok sigara içmeye başlamıştı.

“Nasıl öğrenmiş bunu?”

“Aslında sen belki de biliyorsun sanıyordum.” Bunun ne anlama geldiğini Dan’ın anlamadığını fark etmiş olsa gerekti. Sanki bir suçlama gibi gelmişti. “Geçen hafta *Private Eye*’da küçük bir haber vardı.”

Dan kısa bir an Viktoryen büyük dedesi, yani duvardaki o ciddi surat haline geldi. Çok şükür ki kız onun gözlerine bakmaktan kaçınıyordu ve Dan yavaşça konuştu.

“Ne yazıyordu?”

“Barney bir iki yıl önce, evliliklerin, sevgililerin aynı yaşta olmasını savunan bir yazı yazmış. Onun nasıl yazdığını bilirsin, pek ciddi bir şey değilmiş. Bir şeyin sırf gırgır olsun diye tartışılması yani. Bundan bir alıntı yapmışlar. Sonra da başka bir şey, yani”... kız durdu sanki artık ezbere bildiği sözleri doğru söylemek istermiş gibi... “ ‘bu yazı onun, Sıkıcı Bernard’ın Fleet Caddesi’nin tek dürüst adamı olduğu yolunda tuhaf bir yanlışlığa kapılıp iffeti elden bırakan yirmi yaşındaki yeni sekreterini –yaşı bile doğru yazamamışlar– çok ciddi bir şekilde endişelendiriyor” Kız, “Bunlar bazen çok pis bir şekilde bel altına vuruyor” diye ekledi.

“Senin adın verilmiş mi?”

“Hayır.” Kız “Bunu gizli tutmaya çalıştık” diye ekledi. “Ama bunlar hep onun peşinde. *Private Eye*.”

Dan’ın aklından, bu bilgiyi Barney’nin kendisinin sızdırmış olmasının hiç ihtimal dışı olmadığı yolunda, muzırca bir düşünce geçti; fakat onun eskiden böyle bir şeyi sızdırabilir biri olduğunu söylemek daha adildi. O her halükârda, ününün bir bölümünü öğrenci gazeteci olarak yapmıştı ve bu da Dan’ın söz edilen durumda, özellikle de böyle imalı dedikodularda birden fazla vakayı biliyor olmasının nedeniydi. Şimdi kendi Oxbridge* kuşağının hâkim olduğu Fleet Caddesi’ndeki Barney’nin, bizzat kendisinin başlattığı bir şeye sövüp saymaya pek hakkı yoktu.

“Barney sinirlendi mi?”

“Benim için.” Kız yine hafiften bir güldü. “Adam kırbaçlama devri geride kalmasaydı keşke diyor.”

“Bunu başlık yapmak istiyor herhalde.”

“Bundan ötürü müthiş üzgün.”

Dan deneme kabilinden bir adım atmaya yeltendi.

“Söz etmiyor herhalde şeyden...”

“Neyden?”

“Senin için karısını bırakmaktan.”

Kız aşağıya baktı. “Baba, bunu konuşmamayı tercih ediyorum.”

Geçmişte sık sık olduğu gibi, “baba” üstü kapalı bir azarlamaydı, Dan’a bu ilişkiadaki en azından bazı ayrıcalıklarını çoktan

* Oxford ve Cambridge sözcüklerinin birleşimi. (ç.n.)

kaybetmiş olduğunun hatırlatılmasıydı. Kız –Dan o zamana kadar onun eski kişiliğini ne kadar hızla geride bıraktığını düşünüyorken– birdenbire geçmişe dönüvermişti. Yanakları biraz kızarmıştı ve Dan’a bakmıyordu; ama nereye bakacağını da pek bilmiyordu. Bir an geçmişe dönmüşlerdi, Dan’ın kızın Nell ve Compton’la ilgili duygularını biraz fazla derinden ya da biraz fazla apaçık araştırdığı –ama kızın kafasındaki görünmez bir sınırı ihlal ettiğini biraz geç bir şekilde fark ettiği– günlere.

“Öyleyse soru geri çekildi.”

Kız birkaç saniye bir şey söylemedi. “Olay hafta sonunda ortaya çıktı. Barney görüşmeden çok umutsuzdu. Boyuna, bu sıçan yarışından çıkmaktan söz ediyordu. Bir tür otobiyografi yazmaktan. Çok Küçük bir Dünyanın Dillon Tarihi... gırgır geçiyor. Ve yapamaz aslında. Parası yok.”

Dan bu “bir tür biyografi”ye içinden alaycı bir şekilde gülmeden edemedi; ve kendisine, iyi talihindeki kusurları araması mı söyleniyor acaba diye düşündü.

Kız, “Ben ünlü hayranı falan değilim” diye ekledi. “Dün öğleden sonra, Barney görüşmesini yaparken gidip Latin Mahallesi’nde tek başıma dolaştım. Hepsi de benim yaşımda öğrenciler, insanlar. Neler kaybediyor olduğumu düşündüm biraz.” Sonra, sanki babasına çok koz vermiş gibi, “Barney bana karşı müthiş tatlı” dedi. “Çok sabırlı. Bazı kişiler gibi değil.”

Ama kız bu çok belirgin taşı gözlerini alaycı bir şekilde kaydırarak attı.

“Çünkü ben senin bazen görünmeye çalıştığından çok daha zeki olduğunu biliyorum.”

“Umuyorsun.”

“Biliyorum.”

Kızın üzerinde güvercin grisi bir fitilli pantolon takım ve bir Liberty gömlek vardı ve bunlar yüzünün epey kızarmış doğal rengine ve uzun saçlarına uyuyordu. Çok fotojenik bir yüz değildi bu, Dan’ın aile resimlerine bakarken fark ettiği gibi... alışılmış bir yüz, o da zaten ancak alışılmış normlara göre çirkin olmayan bir kızdı; içinde hep çok daha genç bir kız gizliydi, onun yaşındayken annesinin görünümünde gizlendiği gibi. Ve Dan tıpkı, eski günlerde Nell’deki nadir görülen –ne yazık ki giderek daha nadir hale gelen– çocuksu yanı gizlice beğendiği

gibi, kızlarında da böyle bir duygu hissetti. Bu sorunlu ve inatçı küçük, incecik yarattığı yanımda Mısır'a götürseydim keşke diye düşündü birden; ve söyledi bunu.

Kız gülümsedi. "Keşke gelebilseydim."

"Çok mutsuz değilsin, değil mi?"

Kız başını çok emin bir şekilde hayır anlamında salladı. "Sanırım bugünlerde kendimi daha önceki hayatımda hiç olmadığım kadar mutlu hissediyorum." Omuzlarını kaldırdı. "Bu da çok zeki olmadığımı gösteriyor." Bu sözler Dan'ı güldürdü ve Caro biraz kızdı. "Diğer her şey böyle berbat haldeyken."

"Dünyayı mı kastediyorsun?"

"İşteyken duyduğumuz her şeyi."

"Gazeteler kötü haber ve felaketle beslenir. Tiraja yarar."

"Asıl korkuncu, biliyorum bir şekilde hoşuma gidiyor bu. Hiçbir şey kesin değil. Günden güne yaşamak. Compton'da olmayan her şey." Dan'a muzipçe bir bakış attı. "Sana söylememiştim; geçen pazar sen gittikten sonra annem ve Andrew'la gerçek bir konuşma yaptık. İkisi de çok hoştu. İnanılmaz tutucular. Sanki bütün hayatını planlamamış, ebediyen garanti etmemişsen ayvayı yermişsin gibi."

"Bunun tersi teoremin de sakıncaları var."

"Sadece bazen. Gelecek hafta renkli eke koyacağımız bir yazıyı okudum. Hemşirelerle ilgili. Bana onlardan daha fazla para verilmesi çok tuhaf geldi. Ve bütün keyfi de benim sürmem."

"Hemşirelik oyunculuk gibidir. Bir uğraş."

"Yine de adaletli değil."

"Burnuma Jane Teyzenin kokusu mu geliyor ne?"

Bu söz de Caro'nun hoşuna gitti. Gırgır bir ciddi hava takınarak "Onun uğraştığı şeyleri görmeye başladım" dedi.

"İyi."

"Evet, sen benim dinlediğim bütün o karşı-propagandaları dinlemek zorunda kalmadın."

"Doğru."

Şimdi de Dan sorgulamıyordu.

"Jane Teyze seninle Thorncombe'de çok konuştu mu?"

"Evet."

"Ne hakkında?"

“Senin hakkında. Paul’un. Siyaset. Her şey.”

“Bana Mısır’dan söz ettiğinde ilk önce inanmadım.”

“Niye?”

Kız başını salladı. “Sanırım ben ikinizi hep tamamen ayrı dünyalarda yaşıyor sanıyordum. Bunlar asla bir araya gelemeydi.”

“Bir zamanlar nerdeyse hayatımızın resmen her günü bir aradaydık Caro. Senin yaşındayken. Hatta birlikte tatile gittik. Bütün bir yazı Roma’da geçirdik bir zamanlar.”

“Sadece, senin onunla hiçbir zaman pek ilgili görünmemenden ötürü.”

Dan bir an tereddüt etti, sonra tereddüdünü bir gülümsemeyle gizledi. “Biz boşanınca ben sadece anneni kaybetmedim Caro. İlginin yokluğu her zaman anıların yokluğu anlamına gelmez. Daha ziyade tam tersi aslında... bazen.”

“Jane Teyze sana çok değişmiş gibi geliyor mu?”

“Dıştan. İçerlerde değil. Benim hissettiğim, o sadece kötü şeylerin olduğu bir dünyada yaşıyormuş. Yani güzel bir olay bir değişiklik yaratabilir. Hepsi bu.” Dan gülümsedi yine. “Amatör deli doktorluğu aslında. Ve sana yaptığı bütün yardımlara karşı minnettarlığımı göstermek için.”

“Ona bunu söyledin mi?”

“Oxford’da. Anthony Enişten öldüğü gece.”

Caro bir an sessiz kaldı, Dan’ın gözlerine bakmaktan kaçındı.

“Baba, adam kendini niye tam da o gece öldürdü?”

Kız bunu, sanki bu kez de yasak sınırları geçenin kendisi olduğunu biliyormuş gibi sormuştu. Dan lokantanın karşı tarafına dikti gözlerini.

“O hayatı boyunca hep hocaydı Caro. Sanırım bu da bir tür dersti.”

“Kime?”

“Belki de hepimize. Geçmişin hakkında sorumluluk almak üzerine.”

“Neyin sorumluluğu?”

“Nefret etmenin, yalan söylemenin, kandırmanın. Hepimiz biraz daha fazla anlamaya çaba harcayabilirsek.”

“Peki niye sen gelinceye kadar bekledi?”

“Belki de benim buna herkesten daha çok ihtiyacım olduğundan.”

“Ama seni yıllardır görmemişti.”

“İnsanlarda bazı şeyler değişmez.”

Kız yine sessiz kaldı.

“Jane Teyzenin de ihtiyacı var mıydı buna?”

“Belki de.”

“Çok ketum davranıyorsun.”

“Çünkü Jane’deki, senin gayet haklı bir şekilde hayranlık duyduğun şeyleri bozmak istemiyorum.”

Kız bir an bunu düşündü. “Onların evliliğiyle ilgili bir şey mi bu? Ben o evliliği hep doğru bir şeymiş gibi gördüğümü fark ettim. Bir gün Roz’un yanında bunun iyi bir şey olduğunu falan farz ederek konuşmuştum. Sonra da biraz aptalca bir şey söylediyimi hissettim.”

“Sanırım o evlilikte kendine has bazı sorunlar varmış. Özellikle mizaçla ilgili. Dünyaya bakışla.”

“Çok salağım. Hiç düşünemedim.”

“Kimsenin böyle düşünmesi gerekmiyordu. Anladım ki Jane son yıllarda Roz’a çok şey anlatmış. Bu yüzden kabul etmemiştir.”

“Roz’un yanında kendimi hep boş kafalı bir aptal gibi hissediyorum.”

Dan hesabın getirilmesi için işaret etti.

“Yarın bu akşam yemeğine katlanabilecek misin?”

“Evet. Tabii. Ben Roz’u gerçekten seviyorum.” Dan, kızın aslında “kıskanıyorum” demek istediğinden kuşkulandı.

“Sanıyorum sen onu çok yanlış anladın.”

Kız bunun belki de böyle olabileceğini kabul etmiş görünüyordu ama yine de bir hoşnutsuzluk vardı.

“Ben Jane Teyzeyi bundan ötürü daima çok seviyorum. Üniversite bitirmişler arasında bana, etrafımda hava atmayan insanlar olduğu hissini veren tek kişi o.”

“Tek kişi o mu?”

“Sen dalga geçiyorsun. En kötüsü sensin.”

“Öyle olmamak için çok çaba harcıyorum.”

“Bunu böyle göze batır hale getiren de bu.”

“Mısır’dan dersler alacağım.” Kız ona pişkince bir gülümsedi, sonra gözlerini aşağıya indirdi sanki Dan işte şimdi akıllanmış gibi. “O sırtmanın anlamı ne?”

Kız gülümsemeye devam ediyordu. “Sana dersten daha fazlası lazım.”

“Nedir peki?”

“Açıklayıcı olacak bir şey.”

Garson hesabı getirdi ve Dan onunla meşgul oldu. Caroline kalkıp mantosunu aradı, sonra Dan’ı kapıda bekledi. Dan yanına gelince kıza baktı.

“Neyi açıklayacak?”

“Senin hakkında benim bildiğim, senin bilmediğin şeyi.”

Dışarıya çıktılar. “Vaka umutsuz mu yani?”

“Sensin o.”

“Öğrenmeye hakkım yok mu?”

“Henüz yok.” Kız onun koluna girdi ve sonra gayet açık bir şekilde konuyu değiştirdi. “Hey, evimi sormuyorsun.”

Birkaç dakika sonra Dan onu Mini’sinin yanında öpüp iyi geceler diyor, sonra da yolcu ediyordu. Dan eve döner dönmez yattı. Ama Caro’yla geçirdiği bir saat, nihayet çok hoşuna gitmiş olsa da önceki depresyonu varlığını koruyordu. Ertesi gün yapılacak bütün işleri düşünüyordu boyuna. Jane’le ertesi sabah Mısır Konsolosluğu’nda vize işini halletmek için kısa bir süre buluşmayı ayarlamıştı, kadın o gün akşam Oxford’dan Roz’un evine geliyordu. Ve sonra Caro... Dan anında senaryolarından birini yazmaya başladı: Bunda hepsinden kötüsü oluyor, Barney karısını bırakıyor ve Caro’yu onunla sürekli yaşamaya razı ediyordu. Dan hatta buna, kendisinin Sidney Carton’u* oynamayı bırakıp Jenny’yle böylesi bir sürekli bağlantıda karar kıldığı bir gelişme de ekledi (ve kız gerçekten isterse, neden olmasın?). İki kız arasında olmasını umut ettiği dostluğu düşlemeye çalıştı... ama senaryo, mesele Barney’yle kendisi arasında iyi bir ilişkiye gelince takılıp kaldı. Bu konuyu bir şekilde, Jane’in gerçeği arayan ve Nell’in nesnel bakışıyla gereğinden fazla net bir şekilde görüyordu.

* Charles Dickens’ın *İki Şehrin Hikâyesi* adlı kitabının, hayatının ziyan olduğunu düşünen alkol bağımlısı, zeki ve alaycı kahramanı. (ç.n.)

Ertesi gün öğleden sonra Londra'daki temsilcisini görmesi gerekiyordu. Bir ay önce Hollywood'da Kitchener'dan sonraki bir senaryoyu geri çevirmiş ve başka girişimlere soğuk baktığını dile getirmişti. Ama şimdi başka niteliklerde en az iki teklifin daha beklediğini biliyordu ve bunlar hakkında karar vermek gerekiyordu. İşte, Mısır çılgınlığı imdadına yetişmişti; temsilcisinin girişeceği her türlü ikna çabasına karşı direnmeyi kolaylaştırıyordu bu. İlk planından vazgeçmeyecekti; Kitchener, sonra çekilme, Thorncombe, huzur; uzun, yeşil bir bahar ve yaz. Mısır ve Jane; Dan bunu geçilecek ilk zorlu sınav olarak görmeliydi.

Bir de ve kısmen olmanın da ötesinde, kişilerin sorumluluğunu yüklenmekten, şimdiki hayatında birbiriyle çelişen tüm bu kadın yüzlerinin ve güçlerinin arasındaki gergin ipte yürümek için harcanması gereken çabadan, enerjiden, zamandan ve diplomasiden nefret eden yaşlı yalnız kurt vardı içinde. Ve bir yıl Thorncombe'ye çekilme düşüncesinin cazibesinde belki de ayrıca, Athos Dağı'yla* ve manastırlarıyla simgelenen çok eski bir erkek düşünün bir yansıması vardı. Dan Kitchener senaryosuyla çok uzun günler geçirmişti ama bunu gerçek bir inançtan ziyade bastırılmış bir öfkeyle, sırf bu hadiseyi tamamlayıp kurtulmak için yaptığının farkındaydı. Romanıyla ilgili fikirler önündeki kâğıttan boyuna kaçıp gidiyordu. Dan kendini sahada yeteri kadar araştırma yapmış, artık laboratuvara gidip sonuçları almayı dört gözle bekleyen biri gibi hissediyordu.

Sonra saçma bir şey yaptı. Yataktan çıktı ve ceketinin cebindeki defterini buldu. Aceleyle yazdığı şey insanların aklına gelmeye yüz tutan anahtar değişimleriyle ilgili derinlikli bir fikir falan değil, şu sözcüklerdi: *Ben'e hatırlat-tatlı bezelyeler.*

Bunun Jenny'nin yemeye doyamadığı şeylerden biri olduğunu hatırlamıştı.

* Yunanistan'ın kuzeydoğusunda, Ege Denizi'ne uzanan, kadınların ve dişi hayvanların girmesi yasak olan, Ortodoks keşişlerin inziva bölgesi. (ç.n.)

Piramitler ve Zindanlar |

Kahire'ye altı saatlik uçuş sırasında Dan'da ileriki günler hakkında başka kuşklar da oluştu; en azından, birisiyle yalnız geçirilen bir akşamla, şimdi gelecekteki yol arkadaşlığı arasındaki farkı tahmin edemedim mi diye dūřünüyordu. Jane de gerçeğe hazırlıksız yakalanmış gibiydi; birbirlerine karşı doğal olamayacak kadar sağma ve basmakalıp bir şekilde özenli davranıyorlardı. Jane bir gün önce hię rahat değildi vizelerini almak için bir araya geldiklerinde –sadece kısa bir süre çünkü kadın formaliteler tamamlanır tamamlanmaz Roz'la buluşmaya ve bazı son alışverişlerini yapmaya gitmişti– ve daha sonra da Roz'un evindeki aile yemeğinde tekrar bir araya geldiklerinde. Yemek iyi gitmiş, Roz Caro'ya şirin davranmak için elinden geleni yapmış, Caro da karşılık vermiş ve kuzeninin, annesini ustaca idare etmesinden... onu hâlâ gizlediği parasal ve diğer kaygıları konusunda sıkıştırmasından bir şeyler öğrenmişti belki de. Jane o sabah, uçağın kalkışından önce de hię rahat

değildi gerçekten. Roz onları arabayla Heathrow'a getirmiş ve gerçeği başından savmıştı.

Şimdi yan yana oturmuş, öğle yemeklerini yiyorlardı. Jane yemeğinin Dan'dan daha fazla kısmını yedi. Dan epey zamandır, çoğu havayolunun yiyeceklerine katlanmaktansa aç kalmayı yeğliyordu; Jane'deyse biraz, gerçek turistler gibi parasının karşılığını tam almaya kararlı bir hal vardı. Daha sonra yaptıkları konuşma başlıca, okudukları kitaplar üzerineydi; Jane'in okuduğu kitap yanında getirdiği eski Mavi Rehber'di. Dan'sa görmesi gereken birkaç lokasyon konusunda belleğini tazelemek için, yararlandığı Kitchener biyografisinin üzerinden bir kez daha geçiyordu. Bu konuda biraz savunmaya geçmişti ve Jane'e bu ihtiyarda onun ilgisini çeken şeyin ne olduğunu açıklıyordu. Jane'in gösterdiği ilginin gerçekten ziyade nezaket icabı olduğunu hissetti; her zaman olduğu gibi, Dan'ın söylediklerinin ardında kendi görüşlerini oluşturuyordu. Film yapımının teknik yönlerinden konuştular bir süre. Dan bunun da kendisinin kibrine verilmiş bir rüşvet, kadının Dan'a olduğu kadar kendine karşı da, Dan'ın yaşam tarzını eleştirmeyeceğini ama bunu daha iyi öğrenmek için saygılı bir şekilde ya da şükran duyarcasına bir ilgi göstereceğini doğrulayan bir kanıt olduğunu düşündü. Dan'ın tahmin ettiğinden daha fazla derecede, birbirinden sıkılan iki yabancı gibiydiler; iki taraf da kadının parmağındaki nikâh yüzüğünün verdiği yanıltıcı izlenimi aklından çıkaramıyordu belki de.

Ve Dan belki de kalkıştan hemen sonra, yan yana oturuyor olmalarına karşın, onları birbirinden ayıran özel ve kişisel şeylerin ötesinde birtakım şeyler olduğunu hatırlamıştı. Konuşmalarında ilk suskunluk olmuş ve Dan ona, okuyacak bol bol şey getirdi mi diye sormuş, sonra da Mavi Rehber'i uzatmıştı. Kadın, sanki unutmuş gibi, ayağının yanındaki seyahat çantasına eğilip bir kitap çıkardı ve hafifçe gülümseyerek Dan'a verdi.

"İstemiyorsan alman gerekmez."

Bir antolojiydi bu, *Lukacs'ın Eleştirel Gerçekçiliği*; küçük bir sol yayınevinden çıkmıştı.

"Çok naziksin Jane."

"Bu yazarın daha önce sözü geçmişti de."

"Konsantre olabileceğim zaman okurum. Gemide."

Jane Dan'ın neredeyse önemsemezcesine karıştırdığı, artık sunulmuş kitaba dikti gözlerini.

“Parçalar var.”

“Eminim. Okumayı merakla bekleyeceğim.” Dan gülümsedi. “Aslında şimdi Kahire hakkında bir şeyler okumam lazım.”

Jane Mısır deneyimi konusunda gerçekten heyecanlı görünüyordu. Bir önceki sabah konsolosluğun önünde buluştuklarında çok belirgindi bu. Kadının gülümseyerek söylediği ilk şey, Dan'ın hayır demesi için hâlâ geç olmadığıydı; ve sonra, kendisinin böyle bir durumda bile yine de vize alacağını söylemişti çünkü “kafayı öyle bir takmıştı ki,” artık –tek başına bile olsa– gitmemezlik edemezdi. Dan Jane’de en azından, eğlenmeye bir niyetlilik, onun eski ve daha dışa dönük kişiliğinin belli belirsiz bir yeniden başlangıcını hissetmişti burada.

Yerel saatle iki saat ilerisi, Kahire’ye indiklerinde güneşin batmaya yakın olması demekti. Malevich’in Londra bürosu ertesi gün Dan için bir program ayarlamış ve karşılanmak istiyor mu diye sorulmuştu ama Dan bunların gerçekleşeceği konusunda pek umutlu değildi; ve giriş kontrolünden ve gümrükten geçip de sonunda terminalin insanlarla kaynayan, revaklı merkezi salonuna girdiklerinde durum daha da beterdı... bir sürü kargaşa, kahverenginin her tonunda bir sürü surat, Avrupalı olmayan ve ilk bakışta, kaosa ve kire prensip olarak kayıtsız bir dünyaya birdenbire dalış. Orası savaş halinde bir ülke, çomak sokulmuş bir arı kovani hissi veriyordu. Dan, taksi şoförleri ve otel çığırkanlarıyla kuşatıldıkları zaman yanındaki Jan’e bir göz attı. Kadın gülümsüyordu ama Dan bir şeyler isteyen bu yabancı seslerin, bu ilkel kalabalığın kadının yolunu kestiğini gördü.

Sonra birisi birden Dan'ın adını seslendi ve döndüler. Uzun boylu dazlak bir adam bir direğin yanında duruyordu. Şık giyimliydi, ince bir yağmurluk ve koyu bir takım elbise giymişti; bıyıklıydı, geniş ve düz bir yüzü, hafiften kapalı duran gözkapakları ve çevrelerindeki daha talihsiz varlıklara karşı aristokratik bir küçümser havası vardı. Ama doğru tahminde bulunduğunu görünce gülümsedi, elini kaldırdı ve çabucak yanlarına geldi.

“Bay Martin? Sizinle tanıştığımıza çok memnunum. Ben Jimmy Assad.”

Dan onun varlığını zaten biliyordu. David Malevich onunla bir araya gelmiş ve onu prodüksiyonun Mısır bölümü için kullanmaya karar vermişti.

El sıkıştılar, Dan Jane’i tanıştırdı ve Assad onun elini sıkarken gayet resmi bir şekilde eğildi; fakat iş hâlâ çevrelerinde kalabalık eden çığırkanları ve taksi şoförlerini kovmaya gelince o eski tarz kibarlık hemen kayboldu. Onları birkaç sert ve gırtlaktan gelen Arapça cümleyle defetti ve sonra konuklarına gülümsedi sanki onlara Avrupa uygarlığının orada bir işe yaramayacağını söylemek istermiş gibi. Adamın bir arabası ve bekleyen bir şoförü vardı. Dan bir an, acaba Jane ayrıcalıklı bir yaşama girmekten ötürü bir kez olsun pişmanlık duymadı mı diye düşündü.

Kahire’ye doğru yola çıktılar ve Assad hakkında daha çok şey öğrendiler. Anlaşılan, adam Müslüman değil Kıpti’ydi. Hayatının çoğu yerel film endüstrisinde geçmiş, ayrıca kısa bir süre İngiltere’de de çalışmış ve o biçimsiz önadını orada, İkinci Dünya Savaşı’ndan hemen sonra almıştı. Dili çok düzgün değilse de yeteri kadar akıcı konuşuyordu ve sinema dünyasında olup bitenlerden gayet haberdar görünüyordu. Hoşlandılar ondan; adam hem kendisinin hem de Birleşik Arap Cumhuriyeti’nin kusurlarıyla hoş bir şekilde dalga geçiyordu; mesela havalimanı ve Kahire çok aşırı kalabalıktı ve savaş hali yüzündendi, Süveyş kıyısından gelen bir sürü mülteci vardı. Jane, düşmanlığın yeniden başlaması muhtemel mi, diye sordu.

“Göreceksiniz. Gazetelerde. Bu her gün hemen yarın olacak sanki.” Gözkapakları sarktı. “Sizce Bay Churchill büyük savaş konuşmaları mı yaptı? Siz Sedat’ı dinlemediniz. Biz ona burada Yarın Zafer, Bugün Pislik diyoruz.” Jane’e bir yan bakış attı, oturduğu ön koltuktan arkaya döndü. “Sırf siz varsınız diye pislik dedim *madame*. Arapça çok dobra bir dildir.”

“Merde?”*

“Ah, très bien. Vous parlez français?”

Fransızca’yı birbirlerine elverişli gelecek şekilde konuştuklarını kabul ettiler; ve Dan konuşmaya biraz apar topar katılmak zorunda kaldı. Onun pratik Fransızcası çok kısıtlıydı.

* Bok. (ç.n.)

“Başkanınız hakkında ortalıkta böyle konuşulabiliyor mu?”

Assad elini kederli bir ret ifadesiyle kaldırdı ama yarı kapalı gözlerinde bir parıltı vardı.

“Ama biz Mısır’da çok şanslıyız. Bizim bütün gizli polislerin üniforması var.” Şoföre bir bakış attı, sonra gözkapaklarından biri titredi sanki bir tik gibi. “*Une stupidité stupéfiante*.”*

İnsan onun yanında kendini hemen dünyanın en özgün ve çok şükür ki sınır tanımayan kulüplerinden birinin üyesi gibi hissediyordu: Siyasi kinikler kulübü. Dan onun muhtemelen bütçe yolsuzluklarında parmağı bulunan üçkâğıtçı bir adam ama hoş biri olduğuna karar verdi.

Alacakaranlık çökerken girdiler kente; ortaçağın ve modernin benzersiz bir karışımıydı: Döküntü bulvarlar, toprak rengi ve yorgun beyaz ön cephele, her yerde toz, Avrupa giysileriyle dökümlü cellabilerin bir karışımı, yalınayak sokak çocukları, işporta tezgâhları, çekçekler, iki yanlarına görülebilecek tek canlı renk olan taze yeşil ot demetleri bağlı eşekler. Esintiyle gelen tuhaf kokular, hayvan pisliği, keskin bir koku –Assad’a göre, Nil kıyısındaki Helwan sanayi kompleksinin dumanları (“Ne kadar batılı olduğumuzu göstermemiz lazımdı tabii, biz de büyük bir hava kirliliği sorunu edinerek başladık”)– fakat arabanın pencerelerinden gelen yumuşak subtropikal havada daha kuvvetli, daha baharatlı bazı kokular da vardı.

Sonunda Nil kıyısına çıktıklarında vakit uzaktan Giza piramitlerinin görünemeyeceği kadar geç olmuştu ama büyük nehir hızla kaybolan günışığında sakin bir inci grisiydi; sonra da otelin önüne yanaşıyorlardı. Assad, rezervasyonları tamam mı diye bakmak için içeri girdi ve lobide birer içki içtiler. Assad’ın ertesi sabah Dan’ı yüksek düzeyde bir bakanlık görevlisiyle tanışmaya götürmesi gerekiyordu fakat anlaşılan bu sadece bir formaliteydi ve Dan ısrar etmediği takdirde es geçilebilirdi. Dan ısrar falan etmedi. Öyleyse günü arabayla muhtemel lokasyonları, yani Malevich’in kontrol ettiği ve yazarın görmesini istediği yerleri dolaşarak geçireceklerdi. Dan Jane’e bu iş sırasında kendisinin önemli turistik yerleri gezmesini teklif etmişti. Assad, karısının yardımcı olmasını teklif etti ama Jane kabul etmedi; bunun üzerine resepsiyona gidip ona fiks bir günlük tur ayar-

* “Şaşırtıcı bir ahmaklık.” (ç.n.)

ladılar: Sabah eski eserler müzesi ve kent turu, öğleden sonra da Piramitler. Gözkapağı, tikini gösterdi yine.

“Son derece sıkıcı, *madame* ama bence bir defa görmeniz lazım.”

Adam aslında onlara gerekenin eğlence değil, erken bir gece olduğunu düşünerek çekildi. Fakat ertesi gün akşam dedi ısrarla, karısı, kendisi ve bazı dostlarla akşam yemeğine gelmeliydiler.

Onlara Nil’e bakan bitişik iki oda verildiğini ve birisinin, muhtemelen Assad’ın yanlış sonuçlar çıkardığını gördüler. İki odanın arasında bir ara kapı vardı. Dan kapının açık olup olmadığına bakmaya kalkmadı. Onun tarafında anahtar yoktu ve Jane’in tarafına konmuş olduğunu umut etti. Jane banyo yapıyordu ve Dan akan suyun, ara sıra bazı hareketlerin sesini duyarken, bir taraftan ertesi günü düşünerek, yanında getirdiği senaryo taslağındaki Kahire sahnelerini gözden geçiriyordu. Bir süre sonra canı Heathrow’dan aldığı duty-free viskiyi açmak istedi ve Jane de ona katılmak ister mi diye düşündü; fakat içinden ne odalarının arasındaki kapıyı tıklatmak ne de telefon etmek gelmedi; hissettiği münasebetsizlik hissini daha da vurgulardı bu bir şekilde. Sonunda aşağıya telefon edip Pellegrino suyu ve buz getirtti; sonra elinde bardakla pencereye gitti ve karşıdaki Cezire’nin* ışıklarının sularda sakince yansıdığı, artık karanlık nehre dikti gözlerini. Kahire’nin bu merkezi kısmında daha önceki gelişinden hatırladığına nazaran çok daha fazla motorlu taşıt ve sağ tarafındaki bir köprüde de yavaş yavaş ilerleyen far ışıklarından, neredeyse Kaliforniya’yı andırır bir trafik vardı; ve sürekli bağırın, öten kornaların gürültüsü. Tüm bu kent ona hafiften Los Angeles’ı hatırlattı; nedeni belki de hava, sıcaklık ve kalabalıktı; tüm o insani ve mimari farklılıkların ardında aynı stres. Bütün kentler tek kent haline geliyordu. Kahire sadece daha yoğun, daha eski, daha bir insaniydi. Ortaçağın adaletsizlikleri ve eşitsizlikleri hâlâ varlığını koruyordu ve her yerde vardı; Batı’da bunlar göz önünden uzaklaştırılmıştı sadece. Buradaysa açıkta kalmıştı.

Dan’ın arkasından, ara kapıdan iki tıklama sesi geldi. Jane’in seslendiğini duydu.

* Nil’in ortasında, üzerinde binalar bulunan büyük bir ada. (ç.n.)

“Dan? Eğer aşığıya ineceksen ben hazırım.”

“Tamam Jane. Bu şey açılıyor mu?”

“Evet, bir anahtar var.”

Kadının onu çevirdiğini duydu ve Jane göründü. Cenazede giydiği koyu kahverengi köylümsü kıyafetini giymiş, gözlerine biraz makyaj yapmıştı.

“Daha şık bir şey getirmem gerektiğini düşünmeye başladım.”

“Saçmalama. Bu kıyafet harika. Gerçekten.” Jane başını hafifçe gırgırimsı bir şekilde eğerek selamladı. Dan gülümsedi. “Kapı için üzgünüm. Sanırım Assad incelikli davranmaya çalışmış.”

“Bence bu çok büyüleyici bir eski tarz. Memleketteki Araplardan birini hatırlatıyor bana. Ben hep onun Oxford’ludan daha Oxford’lu olmaya çalıştığını sanırdım ama belki de evrensel bir şey bu.”

“Bir içkiye ne dersin? Ya da bara mı gidelim?”

Barı seçtiler. Amerikalıların konuşmaları duyuluyordu, birkaç Fransız ve Jane’in Rusça konuşuyor dediği üç adam. Dan ona ilk izlenimlerini sordu. Jane’in fikrince zaman, zaman katmanları, bir sürü tarih aşaması burada hâlâ birlikte varlığını sürdürüyordu. Havalimanı ona bir şoke olmuştu; ve geçtikleri daha kalabalık işçi sınıfı sokakları. İnsan yoksulluğun gerçek çirkinliğini unutuyordu.

Yemek sırasında Dan, Jane isterse Assad’ın ertesi akşam için yaptığı davetten vazgeçebileceklerini söyledi; ama hayır, Jane bu olayı dört gözle bekliyordu fakat eğer Dan kendisi...

“Bu sana kalmış Jane. Tercih senin.”

“Gerçek Mısırlılarla tanışmak istiyordum. Madem böyle bir şey önerdiler.”

“Onların pek gerçek Mısırlı olduğundan emin değilim. Ama görelim bakalım.”

“Fakat eğer sen...” Jane gülümsedi, ısrarda biraz ileri gitmişti. “Bunların hepsi benim için çok yeni şeyler. Ama benim yüzümden sıkılmanı istemiyorum.”

“Diğer konuklar muhtemelen Assad’ın film için tutmamızı istediği kişiler olacak. Ama böyle bir ‘bahşiş’i verebilecek adam ben değilim. Ama dert etme. Gidelim. Daima, erken ayrılabiliriz.”

Otelin akşam yemeği özellikle menüsüyle, gösterişçi bir şekilde Fransız tarzıydı ve yine de, mayalanmamış gözleme ekmeğini beğendiklerine karar verdiler. Ama Jane gastronomik hüsrancıları pek kafaya takıyor gibi görünmüyordu; tüm o şeyler, etrafındaki insanlar ona Dan'a nazaran daha yeni geliyordu ve bunun nedeni de sadece, Dan'ın daha önce gerçi bu otele değılse de Mısır'a gelmiş olması değıldi. Dan, Jane'in şimdi kendi yaşını, kendi Oxford'lu ve vakur kişiliğini sırf onun varlığından ötürü takındığı yolunda bir izlenim edinmiş ve bu da hoşuna gitmişti. Sanki bir eteğin altından kombinezonun kısa bir süre görünmesi gibi, Oxford'da tanıdığı kızın ruhunu görüverdi. Dan onun o eski günlerde, yarı yeni yaşantılardan ve yeni yüzlerden önce nasıl olduğunu hatırlıyordu: İçten gelen çok yoğun bir ilgi, neredeyse bir konsantrasyon, (buna benzer bir özelliği paylaşan Nell'de genelde olduğu gibi) yapay olmayan fakat özellikle, onu çok iyi tanımayan erkekleri yanıltabilen bir şey... bir dürüstlük, bir kendini verme: Şu anda her şeyden önce bu benim ilgimi çekiyor ya da sen ilgimi çekiyorsun.

Yemek yedikten sonra araba trafiğini geçip Nil kıyısında birkaç dakika yürüdüler. Pek fazla yaya yoktu, geçip giden arabalar vardı sadece; biraz ileride bir korkuluğa dayanıp, üç büyük felukkanın yan yana bağlı durduğu yere baktılar. Bunların birinde bir gemici fenerinin etrafında oturan üç adam, herhalde nöbetçiler vardı; üzerinde beyaz bir entari ve cellabisini örten siyah bir palto olan yaşlı bir adam ve bağdaş kurup oturmuş daha genç iki kişi... çok daha eski bir dünyadan ayrı, küçük bir adacık daha sanki. Ötede, dümdüz suda parıldayan Cezire ve Dokki'nin ışıkları. Ara sıra birisi konuşmaya başıyordu sudaki yansımaları bozan küçük bir dalgacık gibi. Dan, gözünü orta felukkadaki loş ışık çemberine dikmiş Jane'e baktı. Üstünde gezinti için giydiği, onunla ilk kez üç hafta önce tren istasyonunda karşılaştığında gördüğü, daha ziyade Ruslarinkine benzeyen manto vardı. Ve gümüş tarağını takmıştı yine. Dan ikinci sınıf biletleri düşündü; tutumluluk, sadelik.

"Ne düşünüyorsun?"

Kadın gülümsedi. "Hiçbir şey Dan. Bakıyorum sadece."

"Harika bir nehir. Gündüz de gece de. Görüyorsun."

"Loire'ı hatırlattı bana. Neden, bilmiyorum."

“Felukkalar yelken açtığında rüya gibidir. Nil’in şatoları bunlardır.” Aşağıdakiler kentteki köprülerin altından geçmek için direklerini indirmişti. “Sıkıcı eski tapınaklar değil.”

“Onları da dört gözle bekliyorum.”

Dan yine örtük ama başka bir şeyle karıştırılması mümkün olmayan o dolaylı bir şekilde reddedilme duygusunu hissetti: Dan onun izlenimleri hakkında önyargıda bulunmamalı yahut onun değer ölçülerini değiştirmeye kalkmamalıydı. Kadının verdiği yanıt aslında, “Evet ama ben kendim karar vermeyi bekliyorum”du. Bir süre hiçbir şey konuşmadan korkuluğa yaslanmış halde durdular ve Dan Jenny’yi düşündü... o kızda Dan’ı çeken şeyin de belki daima, başlangıç halindeki aynı terslik, onun kurallarını böylesine bir reddediş olduğunu... gerçi o kız daha toydu, bu kadar alışık değildi, kendine güveni çok daha azdı tabii... ki o da kendi tarzında çekiciydi. Jenny’yle, üçüncü katkısının geldiği cumartesi gününden beri iki kez daha konuşmuştu ve son konuşmaları daha o sabah Londra’daykendi. Kızın telefonuyla saat yedi buçukta kalkmıştı. Aslında sadece güle güle demek içindi; Dan’a bir hain olduğunu, ondan nefret ettiğini söyledi ama tam tersini bildiren bir ses tonuyla söyledi bunları. Oldukça dikkat çekecek bir şekilde, Jane hakkında hiçbir şey söylememişti. Daha önceki telefon konuşmalarında hissedilen kendiliğindenliği yitirmişlerdi; ikisi de farkındaydı ve bunun tekrar yüz yüze gelinceye kadar düzelmeyeceğini biliyorlardı. Bunun yerine kız istemiş, Dan da lütfetmişti: Kıza mektup yazacaktı, Luxor’dan yahut Asvan’dan telefon etmeye çalışacaktı, hep onu düşünecekti... daima, ya nehrin tersi yöne giden bir felukka gibi akıntıya karşı bodoslama, yahut akıntı yönünde yumuşak bir şekilde giden kadınlar; ve erkeğe daima teğet geçen kadınlar. Jane doğruldu ve kürklü yakasını kapattı.

“Soğuk mu?”

“Nehir yüzünden herhalde. Burası daha serin gibi geliyor sanki.”

Otele doğru birkaç yüz metre yürüdüler. Jane kente gitmek istemediğinden emin miydi? Belki bir oryantal dansa ha? Dan bunu ciddi bir şekilde teklif etmemişti ama bu sözler son bir nezaket çekişmesine yol açtı... yoksa Dan bir yere mi gitmek

istiyordu? Bu konuşmalar, Dan ikisinin de bir an önce yatmaktan başka hiçbir gizli arzusunun olmadığı konusunda kesin bir şekilde uzlaştıklarını sandığı halde asansörde de devam etti. Dan gerçekten emin miydi...?

“Hevesim kursağımda kalsaydı bara gider somurturdum.”

Kadın gülümsedi ve Dan’ın içinden ona bu kadar İngilizlik yapmayı bırak demek geldi. Ama katlarına gelmişlerdi... ve sıkıntılı olması muhtemel başka bir âna ve Dan bunun aşılmasını Janée bıraktı. Oda kapılarının önündeki koridorda kadın elini kaldırdı.

“İyi geceler Dan. Çok minnettar bir çömez var.”

“Bunlar ilk günler daha.”

Jane başını salladı.

“Felukkalara bakarken düşünüyordum da. Sırf bunun için bile gelmeye değerdı.”

“Çok daha güzel şeyler göreceğiz.”

Kadın tereddüt etti, sonra ona yine bir gülümsedi ve başını salladı, neredeyse, bir büyük ona ne kadar mantıksız olduğunu göstermeye çalışsa da, seçtiği bir oyuncaktan yoksun bırakılmaması gereken küçük bir kız çocuğu gibi. Sonra Jane dönüp uzaklaştı ve her biri kendi odasına girdi.

Ertesi gün Dan’ın Jane’i düşünecek vakti pek olmadı. Assad kahvaltıları bitmeden onu turuna başlamak üzere götürmek için gelmişti ve birkaç dakika sonra da Jane kendi turuna hazırlanmak için kalktı. Jane yürüyüp giderken Dan bir iltifat aldı; çok cazip bir hanımefendi... ve erkeklere has o dirsekle dürtmenin Mısırlılara has bir eşdeğeri gelmeden gerçek durumu açıklama fırsatını yakaladı. Anthony’nin kısa süre önceki ölümünden söz etmesi meseleyi halletti. Assad elleriyle bir Hintli dua hareketi yaptı sanki Dan’ın bildiğinden daha da kibar biriymiş gibi.

Dan gün boyunca adam hakkında daha bir sürü şey öğrendi. Anlaşılan, bu endüstride her tür işi yapmıştı; ışıkçılık, kamera, yapımcılık, yönetmenlik, hatta kimi zaman küçük rollerde bile oynamıştı. Yapımına katıldığı Arap filmlerinin sayısını unutmuştu. Yerel endüstri çok faaldı, çalışan insanların çoğu Assad gibi her işi becerir hale gelmişti. Assad, yapımına katıldığı sayısız

filmin kalitesi konusunda çok rahatsızdı; utanırdı, Dan bunları görse. Üzerinde konuşulacak bir sinema sanatının yokluğu bir yana, entelektüel bir ticari sinemaya bile yer yoktu. Hepsi zırvalıktı, sırf kitleler için, geleneksel temalardan ve tavırlardan kurtuluş yoktu; üstelik bir taraftan şimdi zorunlu siyasi propaganda, diğer taraftan da çok güçlü bir tür Hays Dairesi* oluşturan Müslüman rahipliği vardı. Assad artık ciddi bir Mısır sinemasından umudunu kesmişti ve *Kitchener* olasılığını görünce heyecana kapılmasının bir nedeni de buydu. Bunda, kendi ulusal sinemasının burnunu “kuma” sürtecek bir fırsat olabileceğini düşünüyordu sanki; aslında kum yerine pislik demek istemişti ama kullandığı sözcük buydu.

Ama diğer sanatlar konusunda daha bir iyimserdi. İyi bazı yazarlar –birkaç romancının adını saymış ama Dan hiçbirini duymadığını itiraf etmek zorunda kalmıştı– ve çok ilginç yeni bir tiyatro yazarı vardı ve Dan’ın o gece onunla tanışmasını umut ediyordu. Hicivli komediler yazıyordu, Nasır rejiminde büyük tehlikeler yaşamıştı ve Sedat yönetiminde de hâlâ riskli bir durumdaydı. Bundan konuşurlarken, Assad’ın onu götürdüğü bir Lübnan lokantasında öğle yemeği yiyorlardı; otelden çok daha ilginç yiyecekler vardı ve Dan keşke Jane de olsa ve bunu yaşasaydı diye düşündü. Oyun yazarının adı Ahmet Sabri’ydi, Kahire’nin ünlü bir karakteriydi, büyük bir palyaçoysu ve Dan’ın onu zaman zaman oynadığı bir kabare-müzikal karışımı rolde görememesi büyük kayıptı. Assad anlaşılan, Sabri’yi İngiliz standartlarına göre çok cesur olmadığı için hor görmemek gerektiği konusunda çok hassastı. Kalabalık lokantada sağına soluna bakındı, sonra Dan’a tembel ve alaycı bakan gözleriyle gülümsedi.

“Ahmet’in söyledikleri, buradaki masalarda duymayacağınız şeyler değil. Fakat o bunları alenen söylüyor; bu ülkede, yani...” ellerini iki yana açtı.

“Cesaret gerektirir.”

“Ya da biraz delilik.”

İşin pratik tarafında Dan, Malevich’in iyi bir adam seçmiş olduğunu hemen anladı. Assad, gördükleri en muhtemel lokas-

* ABD’de Will Hays tarafından kurulan ve 1930-1966 arasında filmlerin ahlaksal içeriği konusunda kurallar koyan bir kuruluş. (ç.n.)

yonların kaç mal olacağını çabucak tahmin ediyordu; sık sık duruyor ve Dan'ın görsel olanakları görmesini sağlamak için elleriyle yönetmenlerin çerçeveleme hareketini yapıyordu. Başka kentlerde olsa lokasyondaki çalışmaları bozarak kesintiye yol açacak sorunlar, uzun çekimlerde ortalığın boşaltılması, trafiğin durdurulması falan gibi şeylerin burada bir engel oluşturmaya mahal verilmezdi. Dolarlar daha önemliydi; bakan emretmişti. Dan eski hanların ve Memluk evlerinin birkaç fotoğrafını çekti fakat aslında bunların hiçbiri onun işiyle ilgili değildi ve sahneleri sırf muhtemel lokasyonlara uysun diye yeniden yazmaya niyeti yoktu. Aradığı bir şeyi görmüştü; Mouski'nin büyük *souk*'unda,* (Kitchener'in neredeyse Goering gibi antika toplama hastalığını göstermek için) yazacağı küçük bir sahnede kullanılabilecek bir köşe. Ama hepsi bu kadardı.

Sık sık, kentin dışındaki, piramitlerin gerçekdışı bir *papier mâché*** gibi görüntülerine, boz renkli Mokattam tepelerine*** bir göz atıyorlardı ve Dan Jane'in neler yaptığını merak ediyordu. Ama geçirdiği gün hoşuna gitti ve Kahire'ye karşı daha güzel duygularla bitti... kent yorgundu, yıkanmamıştı, amaçsız askerlerle ve patlak kum torbalarıyla, ulusun askeri iddialarının acıklı küçük amblemleriyle doluydu sanki... ama tüm bunlara karşın muhteşem bir kentti. Dan ayrıca Assad'dan, bazı diyaloglarına çeşni katmak için gereksindiği Arapça cümlelerden bir liste oluşturdu.

Assad onu saat altıyı biraz geçte oteline bıraktı ve onları akşam yemeğine götürmek için saat sekizde tekrar gelmeyi teklif etti. Fakat adamın evi ancak yedi yüz-sekiz yüz metre ötedeydi ve Dan taksiyle gitme konusunda diretti. Jane'in kapısını çaldı ama cevap yoktu; bunun açıklaması da Dan'ın kapısının altına sokulmuş bir nottaydı. Jane "büyüleyici" bir gün geçirmişti, saçlarını yıkatıyordu. Dan bir duş aldı ve bir takım elbise giydi; sonra oturup bir şeyler yazdı. Birkaç dakika sonra Jane'in odaya girdiğini duydu ve ara kapıdan seslenerek, kendisinin geri döndüğünü söyledi; ve üstünü değişmeden bir içkiye ne derdi? Jane hemen kapıdan geçip geldi; üzerinde hâlâ sabahki kıyafeti vardı.

* Pazar yeri. (ç.n.)

** Kâğıt hamurundan yapılmış. (ç.n.)

*** Kahire'nin güneydoğusunda, kaya katmanlarından oluşan tepeleriyle bilinen semt. (ç.n.)

“Güzel bir gün müydü?”

“İnanılmaz. Çok ilginçti.”

Dan ona bir viski koydu, Jane yazı masasının yanındaki bir koltuğa oturdu ve gülümsedi.

“Ve sana tam anlamıyla katılmıyorum. Bizi ilk önce Sakka-ra’daki mezarlardan birine götürdüler. Hayatımda bundan güzel bir şey gördüğümü hatırlamıyorum. Çok zarif. Rönesans’ın başlamasından üç bin yıl önce Rönesans sanki. Bütün o güzel kuşlar ve hayvanlar.”

“Peki Sfenks?”

Jane başını yana eğdi. “Biraz *déclassé*, belki ha? Ama müze... orda saatlerce kalabilirdim.”

Dan ona başka neleri gördüğünü sordu: *Souk*, El Ezher ve Müslüman “hocalar” (“Gözümün önüne Maurice Bowra ve David Cecil geldi...”) sütunlarının yanına oturmuşlar, sınıflarındaki öğrenciler de etraflarında bağdaş kurmuş; on üçüncü yüzyılda Oxford herhalde böyleydi; bir Kıpti Kilisesi, Sultan Muhammet Ali’nin* Mozolesi... ve Nil üzerinde süzülen o kocaman kahverengi kuşlar neydi yahu?

“Çaylaklar. Bir zamanlar Avrupa’da şehir kuşlarıymış.”

“Yanımdaki Amerikalı kadın onların akbaba olduğunda ısrar etti. Ben olamayacağını biliyordum.” Suratını ekşitti. “Kadın bir de bana bütün tıbbi tehlikelerden oluşan uzun bir liste verdi. Ben şimdi yemek yediğim her tabakta bilharzioz** ve daha da iğrenç bir sürü hastalık göreceğim artık. İhtiyar cadı.”

Dan gülümsedi. “Ona böyle mi dedin?”

“Tabii ki hayır. Babam olsa benimle gurur duyardı.”

Jane’in tenine gün boyu güneşten ötürü biraz renk gelmişti.”

“Turda çok kişi var mıydı?”

“Amerikalılar mı? Hayır, pek yoktu. Sadece iki çift daha vardı. Ruslar ve Fransızlar çok daha fazlaydı.”

“Seni dilenciler konusunda uyarmam lazımdı. Seni yumuşak bulurlarsa piranha gibidir onlar.”

“Otobüste bizi uyardılar. Çok tuhaftı, mantomdan olsa gerek. Anlaşılan, beni de Rus sandılar. Bana pek musallat olmadılar,

* Kavalalı Mehmet Ali Paşa. (ç.n.)

** Schistosoma türünden parazit kurtçukların yol açtığı bir hastalık. (ç.n.)

ak saçlı arkadaşşıma kıyasla. İlk başta farkına varmadım. Bayağı bir gücüne gitti.”

“Anlaşılan, katı kalpli bir sosyalisti görünce hemen tanımışlar.”

“Çok hoş bir küçük kızcağıza biraz bir şey verdim. Ama kız öyle bir şaşırdı ki daha fazla istemeyi unuttu.”

“Belki de ona daha baştan çok fazla vermişsindir.”

Jane gülümsedi, sonra bardağına baktı. “Müzeden bir kitapçık aldım. Fellahlar üzerine.”

“İnsani şok mu?”

“Evet. Sanırım en çok hatırlayacağım şey bu olacak.”

Dan onun gerçekte ne düşündüğünü merak ediyordu... te-
orinin ve aklın hiçbir siyasi sistemde karşılık bulunamayacağı
gayet açık bir durumla karşılaşması. Jane belki de kibarlık oy-
nuyordu yine ve turist kişiliğinin gizlice zedelenmiş kişiliğini
kamufle etmesine göz yumuyordu. Kadın sonra Dan’a onun
günü nasıl geçti diye sordu ve Dan o günden bir şey anlamamıştı.
Hemen ardından Jane, yemek davetine hazırlanmak için gitti.

Davette Assad’ın Mısır sinema dünyasından iki dostu varsa
da Dan’ın, kendisinden iş isteneceği yolundaki korkuları yersiz
çıktı ve şaşırtıcı derecede neşeli bir akşam oldu. Daire pek büyük
değildi fakat Avrupa ve Doğu’nun hoş bir karışımı şeklinde
döşenmişti. Assad’ın karısı tombul ama otuzlu yaşların sonunda
hâlâ gayet çekici, Lübnanlı bir kadındı; anlaşılan, Arap dünya-
sının tanınmış Fransızca çevirmenlerinden biriydi. Jan’e göre,
Fransızca’yı kusursuz konuşuyordu fakat İngilizcesi kocasından
çok daha kötüydü. Diğer konuklarla tanıştırıldılar. İki sinemacı
ve karılarının yanı sıra bir çift daha –film senaryoları da yazan–
Mısırlı bir romancıyla Türk karısı ve bekar iki erkek vardı.
Bunlardan biri Kahire’deki Amerikan Üniversitesi’nden bir tarih
profesörüydü. Assad gülümseyerek, “Ona tahammül etmemiz
lazım” dedi, “çünkü İslam hakkında hepimizden daha çok şey
biliyor”; ve ayrıca Dan’ın akşam süresince fark edeceği üzere,
Mısır tarihinin Kitchener dönemi hakkında da her şeyi biliyor-
du. Adam atipik bir Teksaslı çıktı; aslında, yayvan konuşma-
sından başka bir Teksaslılığı yoktu; ev sahibi gibi hoş bir
mizahçıydı; İslami çanak-çömlek koleksiyoncusuydu ve antik

kültüre karşı militanca kayıtsızdı. Diğer bekar adamsa umut vaat eden hicivci oyun yazarı Ahmet Sabri'ydi.

Alışılmış tarzda giyinmeyen tek kişi oydu; az ve öz konuşan, gözlerinin altı torbalanmış ve melankolik, Dan'a görür görmez daha genç ve soluk benizli bir Walter Matthau'yu düşündüren lastik suratlı, kocaman bir adam mührü. Üzerinde eski bir ceket, polo yakalı siyah bir süveter vardı; insan onu görür görmez doğuştan anarşist sanırdı fakat adam yemekten önce pek bir şey konuşmadı. Assad Dan'dan, yine Lübnan yemeği ikram ettiği için özür diledi ama yemekler harikaydı; kocaman yuvarlak bir pirinç masadan herkesin kendi aldığı sayısız küçük küçük tabaklar ve atıştırmalıklar. Teklifsizlik böyle farklı geçmişlerden ve uluslardan oluşan böylesi bir türlüye yakışmıştı. Levant'ın üç büyük dilinin, yani İngilizce, Fransızca ve Arapçanın birer karışımından oluşan serbest gruplar halinde dağılmışlardı salonda.

Dan salonun öteki tarafında Jane'in Bayan Assad ve yerel sinema dünyasından bir çiftle Fransızca konuştuğunu gördü. Çok sade, saray tarzı, epey dekolte siyah bir elbise giymiş, açıkta kalan tenine işlemeli akik bir kolye takmış ve kendini bir zamane Jane Austen'ine benzetmişti. Dan bu kıyafeti otelde ilk kez görünce Janée takılmadan edememişti; anlaşılan, Jane'in son dakikada satın aldığı şeylerden biriydi bu ve Dan ona, yanında hiç şık bir şey getirmemiş biri olarak hiç de fena değilmişsin yani dedi. Dan romancının ve Ahmet Sabri'nin yanında oturuyordu. Assad yemekten önce Dan'a biraz çocukça, "en gurur verici şey"ini göstermişti: Kendisinin daha zayıf ve gençken – gerçi o zaman bile kelleşiyormuş yine de– Bernard Shaw'la yan yana çekilmiş ve çerçevelenmiş fotoğrafı. Assad İngiltere'de, onun oyunlarından birinin Pascal tarafından yapılan prodüksiyonlarından birinde çalışmış ve ihtiyar bir gün çekimleri görmek için gelmişti. Fotoğrafın alt kısmında Shaw'un imzası vardı.

Sabri'nin İngilizcesi tuhaf ve tutarsızlığa varacak kadar gevezeceyse de, ilk baştaki içine kapanıklık maskesi düştükten sonra adamın büyük bir Shaw hayranı olduğu anlaşıldı; fakat ölmüş kişilerin kendi ülkelerinde bugün nasıl görüldüğü konusunda tam da yabancılara has o karakteristik cehaleti vardı:

Belli, gayet entelektüel bir adam ve yaşadığı hayattan epey daha büyük. Hemen siyasete geçtiler, Nasır, Sedat, Mısır ekonomisinin sorunları, Asvan Barajı denen “büyük delilik”, Arap sosyalizminin ikilemleri.

Dan, keşke Jane de burada olup tüm bunları duysaydı diye düşünmeye başladı; ve Sabri’yle yeniden yiyecek almaya giderlerken birlikte Jane’in grubuna katılma fırsatı buldu. Sabri Jane’in yanına oturdu ve sonra Jane’in Fransızca bildiğini fark etti. Konuşmaya kendiliğinden giriverdi ve orada kendini çok daha rahat hissetti. Sonra Jane’le Bayan Assad’ı güldüren bir şey söyledi. Jane’in yanındaki küçük bir duvar koltuğunda oturuyordu. Assad yaklaştı ve Dan’a göz kırptı; küçük bir çember oluşmaya başlamıştı, sonra Sabri Arapça bir şey söyledi ve bu da anlayanları güldürdü. Assad tercüme etti. İki kere ikinin beş edeceğini düşünenler odadan çıkmalı... ilk espriydi ama siyasi polisin saflığı konusunda daha birçok esprinin ilki olacaktı bu.

Sabri, hüzünlü bir tereddütle de olsa, yavaş yavaş performansına başlıyordu; sonra ağzından Fransızca ve Arapça karışımı halinde fıkralardan ve tek cümlelik esprilerden bir sel akmaya başladı. Onda, doğuştan komik insanların ifadesiz bir yüzü kullanma becerisi ve şimdi giderek Mort Sahl’i* andıran bir hava vardı sanki seyircileri güldükçe insanlık durumundan umudunu yitirmiş gibi. Arapça yaptığı bazı espriler belli ki Avrupalılar için çok müstehcendi ama yanındaki Jane’i karma bir tercüman olarak kullanıyor ve pek o kadar utandırıcı olmayan alayları ona aktararak İngilizceye çevirtiyordu. Bunlardan Dan’ın hatırladığı birkaçı şunlar.

Luxor’da bir firavunun taştan heykelini buluyorlar. Yazılar anlaşılmıyor, arkeologlar bunun kim olduğu konusunda ne diyeceğini bilmiyor. Heykel Kahire’ye getirilip temizleniyor fakat uzmanlar hâlâ şaşkın halde. Sonunda bir gizli polis onu görebilir miyim diye soruyor. Odaya alınıyor, adam içeri girip kapıyı kilitliyor. Bir saat sonra çıkıyor, ceketini giyip alındaki terleri siliyor.

“Tamam” diyor. “İtiraf etti.”

* Morton Lyon Sahl (1927-) İlk modern stand-up komedyen olarak kabul edilen Amerikalı oyuncu ve toplumsal hicivci. (ç.n.)

Tanınmış bir siyasi zanlı birkaç kez kaçtıktan sonra yeniden yakalanıyor. Polis şefi onu nereye kapatması gerektiğini düşünüp duruyor. Genç bir komiser söz alıyor.

“Buldum efendim. Şehir dışındaki eski hapishanelerden biri. Hayatımda o kadar kalın duvar görmedim.”

“Hangi hapishaneler bunlar?”

“Bilirsiniz efendim. Giza’dakiler. Yabancılar onlara piramit diyor.”

Assad’a göre bir fıkra vardı. Sedat Kipti Patriğini çağırıyor.

“Patrik hazretleri, şu Müslüman ve Kipti kelimelerini kullanmayı bırakmamız lazım. Hepimiz Mısırlıyız. Bu yeter.”

“Peki Bay Başkan.”

“Ve bu arada, İbrahim Şafir’i sizin İskenderiye piskoposunuz olarak atadım.”

“Fakat o Müslümandır Bay Başkan!”

“Al işte... bak o kelimeyi kullanıyorsun yine!”

Bazı fıkralar Mısır kadar eskidi herhalde. Nasır askerleri teftiş ediyor. Yüzü tıpkı kendisinininkine benzeyen bir askerle karşılaşılıyor. Gülümsüyor.

“Senin nereli olduğunu biliyorum oğlum.”

“Sizin köyünüzden Bay Başkan.”

“Ah. Öyleyse senin annen bizim evdeki uşaklardan biriydi.”

“Hayır Bay Başkan. Babam.”

Sonra Mısır ordusunun cehaleti ve işe yaramazlığı konusunda, hain ve iğneleyici bir grup espri vardı. Bir asker Sina cephesinden geri dönmüş.

“Aman Allah, bu Almanlar nasıl da savaşıyor yahu!”

Ya da şu: Askeri bir kamyon İsrail hatlarına doğru gidiyor. Şoförün yanındaki subay hararetle şamfıstığı yiyor ve kabuklarını pencereden atıyor. Şoför ona bakıyor.

“Niçin böyle yapıyorsunuz komutanım?”

“Geri dönerken yolumu başka nasıl bulacağım aptal!”

Sabri hikâyeci olarak açıkça Ustinov* sınıfındandı. Dan bu doğaçlama kabare gösterisinden çok hoşlandı ve bunu dinleyebildikleri için ayrıcalıklı oldukları kanısındaydı. En azından

* Peter Ustinov (1921-2004) İngiliz oyuncu, yazar, sinemacı ve talk-showcu. (ç.n.)

bir yahut iki eşin yüzünde, Nasır ve Sedat'a atılan daha sert taşlardan ötürü bir şok fark ettiğini düşünüyordu ve bu da bu hınçlı, alaycı, iğneleyici dile hayranlık duymanın nedenlerine bir yenisini ekliyordu sanki. Dan kendi zihninin de açıldığını hissetti çünkü Sabri'nin görüntüsü ve söyledikleri Matthau ve Sahl'ı hatırlattığı gibi, esprilerindeki kendine yönelik acı eleştirilerde de Yahudi mizahının keskin bir yankısı vardı. Dan, Hollywood'dan arkadaşı Abe'nin yanında olduğunu düşledi ve tanıdığı ya da Yahudilerin hâkimiyetindeki sinema dünyasında geçirdiği yıllarda tanımış olduğu, yüksekten atanları rezil eden, asit gibi dilli sayısız diğer insanı düşündü. Böylesine birbirinin aynısı mizah anlayışlarından birinin ötekini sadece nefret ve yıkıcılık penceresinden görmesi hiç akıllıca gibi gelmiyordu. Birden, dünya siyasi sistemlerini mizahtan yoksunların kahkahaya karşı bir komplosu, aptallığın zekâ üzerinde bir tiranlığı, insanların kendi içsel, kişisel doğalarının değil tarihin ürünü haline gelmesi gibi gördü. Jane'in Oxford'daki oturma odasında eline aldığı kitabı daha çok gözden geçirseydi Gramsci'nin bir zamanlar neredeyse aynı şeyi söylediğini görürdü her ne kadar Gramsci bunun kanıtını insanlığın sosyalizmi evrensel kılmasından çıkarıyor olsa da. Dan'sa bunu daha ziyade varoluşsal yönden, yani kişisel gerçeklik ve insanın kendi iç duygularına inancı konusunda evrensel bir yanlış olarak görmüştü.

Jane de aynı şeyleri düşünüyor mu diye merak etti... muhtemelen hayır; Jane, insanlığın gerek yönetenlerden gerekse yönetilenlerden oluşan büyük bölümünü aptal ve beyni yıkanmış diye dışlamayı elitist bir tavır olarak görürdü. Ama Dan her zamanki kaderciliğiyle, çok sevdiği, dışarıdan gözleyen konumundan bakınca evrimsel ve önceden belirlenmiş bir ayrıcalık görüyordu. İnsan ister istemez, böyle yaşantılardan hoşlanmaya, dünya hakkında bilgiler edinmeye, zekice bir espriye ve dilin böyle kullanılmasına değer vermeye mahkûm edilmişti çünkü genetik olarak ve doğumsal ve kariyerden kaynaklanan raslantılardan ötürü bunları takdir edecek yeterlilikler kazanmıştı. Dan Sabri'nin, sürekli takındığı Keatonvari* maskelerin acıklı ve anlamsız bir şey olduğunu bildiğini hissediyordu; bunlar

* Joseph Frank (Buster) Keaton (1895-1966) Mimiksiz yüzüyle ünlü Amerikalı komedyen ve film yapımcı. (ç.n.)

onun oyunculuğunun bir parçası olmasının yanı sıra, bunların esasen boşunalığını, zaten satılmışlara bir şey satmak olduğunu biliyordu. Bu dünyanın gerçek soytarıları, diyordu sanki, iktidardakiler... ve hep iktidarda kalacak olanlardır.

Sabri'nin fıkralarından bir diğeri de Nasır'ın cenaze töreniyle ilgiliydi. Kadının biri öyle çok ağlıyor, ağlıyor ki, sonunda tabutun yanına gidip ölü lideri son kez görmesine izin veriliyor. Kadın uzun bir süre tabutun içine bakıyor, sonra sevinçli bir gülümsemeyle doğruluyor.

“Evet, sahiden o!”

Sabri'nin fıkralarının en komiği değilse de belki en deriniydi bu. Hikâyenin en çarpıcı yerini budala bir yaşlı kadının sevinçten parıldayan ahmaklığıyla, gerçeğe karşı mutlu körlüğüyle güzel o neşeli gülümsemesinin çok güzel bir şekilde tam isabetli mimikleriyle sunmuştu. Dan'ın oyunculardan etkilendiği çok enderdi ve komedi oyuncularından belki de hiç etkilenmezdi; ama bu adam çok derindeki bir duyguya, Dan'ın kendi içinde de olduğunu pek kabul etmediği öfkeli bir çaresizliğe dokunmuştu.

Tüm bunlar olurken Dan, Fransızca bilmeyenlerin ikincil dikkat odağı haline gelen Jane'i de seyrediyordu. Jane ilk başta fıkraları biraz tereddütle, çoğunlukla da Dan'a hitaben çeviriyordu; ama sonra yavaş yavaş onun eski teatral zamanlamayla, doğru anlatım tarzıyla ilgili duygularından kalma bir şeyler ortaya çıkmaya başladı. Jane'de bir canlanma, birdenbire bir performans gösterme hevesi belirdi. Sonunda Sabri yorulduğunu bildirdi ve dönüp Jane'in elini öptü; bir daha asla bir İngiliz kadının karşısında nezaketsiz bir fıkra anlatmayacaktı.

Yine çeşitli gruplara ayrıldılar. Dan öte tarafa dönüp tarih profesörüyle konuştu. Jane bir süre Sabri'nin yanında oturmaya devam etti ve daha ciddi konuştular. Adam ellerini çok kullanıyordu. Jane zaman zaman, sanki Sabri'nin söyledikleriyle duygudaşlık gösteriyormuş gibi başını sallayarak onaylıyordu. Bir süre sonra Assad ve romancı da onlara katıldı ve Jane o zaman daha fazla konuşmaya başladı. Açıkça, çevresindekilerde hayranlık uyandırıyor. Dan buna bir taraftan sevinirken bir yandan da tuhaf bir şekilde bozuldu; bayağı bir sıkılmaya başlamıştı ve normalde kalkıp gitmeyi düşünüyordu. Ama Jane

orada eğlenirken onu koparıp götürmek istemezdi; ve kadının, etrafındaki bu yabancıların yanında onunla olduğundan daha rahat görünmesinden ötürü hafiften gücenikliğini bastırmak istiyordu. Diğer kadınlar bir köşede toplanmıştı ve erkeklerinkinden daha yavaş, daha tutuk bir Arapçayla sohbet ediyorlardı; belki de düşünmeden, bu yabancı kadınla ve onun erkeklere karşı batılı tavrıyla rekabet edemeyeceklerini ima ediyor gibiydiler sanki.

Dan'ın epey gururlandığı diğer bir şey de Jane'in hâlâ çekiciliği idi. Salondaki en yaşlı kadın oydu herhalde fakat açık dekolteli siyah elbise ona yakışmış, birkaç yaş genç göstermişti; diğerlerinin bir şekilde göreneksel akşam kıyafetlerinin yanında oldukça dikkat çekiciydi. Sonunda Assad'ın karısı Dan'la Amerikalının oturduğu yere tarçın çaylarını tazelemek için geldi ve ona yukarıdan gülümseyerek baktı. Dan'ın "arkadaş"ı onları mahcup ediyordu. Lübnan'da böyle değildi; ama Mısır'daki davetlerde kadınlar, ne kadar özgürlüklerine kavuşmaya çalışsalar da, sonunda, konuşma faslında daima bir harem oluşturunuyorlar, diye yakındı kadın. Dan'ın yanındaki ufak tefek Teksaslı, geleneği savunmaya çalıştı; kendisi Kahire'ye, karşısına çıkan her erkeği konuşarak bastırmaya kalkışan kadınlardan kurtulmak için gelmişti. Ama sonunda Dan hareme götürüldü ve birkaç dakika sonra o da bir ilgi odağı haline geldi. Film konusunda sorular sordular ona; sonra da kendisinin itiraf ettiği, Mısır'a daha önceki geliş hakkında. Basit bir sohbetti ve Dan sonunda daha fazla dayanamaz oldu. Salonun öteki tarafına bakıp Jane'le göz göze gelmeyi başardı ve kadın kaşlarını hemen soru sorarcasına kaldırdı. Dan başını sallayarak onayladı ve kalktı.

Taksiye bindiklerinde Dan dönüp ona baktı.

"Atlattık ha?"

"Hayatta kaçırmak istemezdim. Geldiğimiz için çok memnunum."

"Sanıyorum Sabri'nin gönlünü fethettin."

"Olağanüstü bir adam. Sonrasında bana bütün hayat hikâyesini anlattı. Tamamen kendi kendini yetiştirmiş. Babası basit bir köylüymüş."

"Oyunları nasıl, merak ediyorum."

“Bir tanesi bayağı bir ilginç gibi. *The Entertainer* oyununun bir tür Arap versiyonu gibi geldi. Adam Osborne’un* adını hiç duymamış.” Jane hafifçe içini çekti. “Bunun İngiliz versiyonunu yazmam için aklımı yarı yarıya çeldi. Anlaşılan, geçen sene Paris’te yapılmış bu.”

“Önce benim onu sahneye koyacak birini bulmam lazım.”

“Oyunun Fransızca çevirisini gönderecek bana.”

“Güzel. Belki de *métier*’ini** buldun sonunda.” Kadın bir şey söylemedi sanki Dan şimdi keyfini geçiriyormuş gibi.

“Assad’ın karısını beğendin mi?”

“Evet, keşke daha uzun konuşsaydık onunla.”

“Sabah ona çiçek göndermem lazım.”

Jane hemen öne eğilip ona doğru döndü. “Ah, bu gönderme işini bana bırakmalısın Dan. Lütfen. Çok istiyorum.”

“Müthiş sinema dünyasındasın sen şimdi. İkimiz de çiçeğe para vermeyiz. Prodüksiyon öder.” Kadın aşağıya baktı. “Bu arada, bu gece için de para verecekler. Yani vicdan azabı duyma.”

Jane tereddüt etti, sonra geriye yaslandı ama kabulleniş gönlüsüzceydi.

Dan, “Pekâlâ” dedi. “Ama bunları Alman usulü yapacağız.”

“Teşekkürler.”

Jane’in gözlerindeki hoşnutluğun ardında bir an Dan’la eski tanışıklığının ışığı parıldadı ve Dan gülümseyerek gözlerini kaçırdı.

“Bir filozofun duluyla beraber olduğumu hep unutuyorum.”

“Sanırım insanın minnettarlığının karşılığını ödemesi diye bir şey vardır.”

“Elbette. Ama sabırlı ol. Ben çoktandır bu yozlaşmış dünyada yaşıyorum.”

“Ben de bunun ayartılarını görmeye başlıyorum.”

“Bana bunların içyüzünü görmede yardım edeceğinden bayağı bir umutluydum.”

Jane başını salladı.

“Manastırdan yeni çıktım, biraz zor.”

* John Osborne (1929-1994) *Look Back in Anger* ve *The Entertainer* adlı oyunları ile ünlü İngiliz oyun yazarı ve senarist. (ç.n.)

** İş, uğraş, meslek. (ç.n.)

Dan gülümsedi yine ve aralarında bir suskunluk oldu. Dan onun oturduğu tarafa doğru çok kısa ve gizlice bir bakış attı, kadın taksinin penceresinden dışarıyı seyrederken gözünün ona hafifçe bir kayıvermesinden başka bir şey değildi bu; belki loş ışıktandı, belki de bakışının hızla geçişinden ama Dan çok daha genç bir profilin hayaletimsi bir imajını yakaladı. Bunda ya da suskunluklarında ve Dan'daki, kadının o gece hakkında konuşmak istemediği hissinde rahatsız edici bir şey vardı. Dan elbette onda bir çekiciliğin hâlâ varlığını koruduğunu kabul ediyordu, anılar tümüyle reddedilemezdi. Sabri konusunda hissettiklerinin bir tür benzeri geçiyordu kafasından o da Jane gibi, geçip giden sokaklara ve toprak bentlere bakarken: Aptallığın zorbalığı. Hiç de fiziksel bir şehvetin, Dan'ın buyurgan ruh haliyle özdeşleştirdiği bir fenomenin (şu kızı baştan çıkar, giysilerini çıkart, yatağa at) egemen olduğu bir an değildi bu. Öyle anlarda daima boş vermişliğin ve riskin çeşnisi, bir macera, bir umursamazlık hissi, kasıklardaki ereksiyonun kafadaki duygusal eşdeğeri vardı. Dan öyle bir şey hissetmiyordu; buyurganlığın en ufak bir izi bile yoktu; daha ziyade, birden gelen bir duyarlılık, bir yakın olmak, Jane'in ikisinin hiçbir zaman olamayacağını kabul ettiği tarzda yakın olmak isteğiydi. Saçma bir şeydi, Yahudilerle Araplar arasındaki karşılıklı nefret gibi saçmaydı Dan'ın elini uzatıp onun eline bile dokunamaması ve en masumca fiziksel temastan bile böyle dikkatle kaçınmaları.

Dan bunun birazcık ötesini düşündüğünde, soğuktu, boştu –neredeyse her iki anlamda da– saftı Dan'ın sık sık, değersiz bugünlerden hayali gelecekler düşlediği gibi; ve sadece çok kısa süreliydi. Jenny kafasında ona çıkışıyordu ve Jane, yahut onun Dan'a o akşam hatırlattığı çok daha ünlü Jane'inkinden bir şekilde farksız ahlaksal değerleriyse böylesi çoklu ihanetleri düşünmeyi bile aynı şiddetle kınıyordu. Dan'ın düş gücünün önceden belirlenmiş başkaldırmasıydı bu sadece, çocukların bazen ana-babalarının hoşgörüsünü sınaması gibi... ve gizliden, başaramamak, gerektiğince hizaya sokulmak istiyordu; umursamazca söylenen o manastırdan çıkma sözü yüzünden ve tesadüfen tetiklenivermişti sadece; kürklü bir yakanın üzerindeki bir yanak, Jane'deki bir yalnızlık, Jane'in görüldüğü ölçüde

güvenli olamayacak kadar narin duran biri biçiminde, bir anlık bir izlenim yüzünden.

Otele geri döndüklerinde bu kez el bile sıkışmadılar. Bir önceki akşamın metaforik formalitesi sadece, doğru anahtarı yuvasına sokmaktı. Jane ona yeterince içten bir şekilde teşekkür etmişti... harika bir gün olmuştu, harika bir akşam.

Dan yalnız kalınca bir süre soyunmadı. Aslında istemediği bir bardak viski koydu kendine. Kapının Jane'in tarafından gelen hafif sesler çabucak kesildi. Saat birdi, Jane dosdoğru gidip yatmıştı.

Dan pencereye gitti ve Nil'in karanlık sessizliğine dikti gözlerini; sonsuz Nil, kayıtsız, zaman gibi. Dan kendini anlaşılmaz bir şekilde kapana kısılmış, kendi kaderi üzerinde tamamen etkisiz, Thorncombe'deki mutlu anlarından sonra en dip noktada hissetti. Akli tuhaf bir şekilde gecenin manzarasından babasına kaydı; hayatında ilk kez duymadığı bir merak, Dan acaba... bilincinin erişemeyeceği derinliklerde ve dolayısıyla belki de edilgen fiil kipiyle nitelendirerek... Dan acaba babasının görüntüsü halinde biçimlenmiş ve bir anlamda babasının Tanrı'sından ve onun oğlundan pek uzaklaşmamış mıydı; yani, neredeyse, gizli bir babalık amacı uğruna, gerçi Dan'ın durumunda buna bir babalık kusuru demek daha doğruysa da. İhtiyarın durağanlığa, değişmezliğe, çok eskilerden gelen ritüele ve güvenli geleneğe kaçışını düşündü.

Dan'ın böylesi bir ürkekliğe karşı sayısız dışsal yoldan isyan etmiş olması hiç önemli değildi, hayatının boyuna kayan şimdilerinde bile daima, güvenli bir yer kazanmak için mücadele veriyordu hâlâ. Yaptığı işin doğası ve sık sık yaşadığı, bir senaryo tam gerçekleşmeden bir yenisine başlama hâli özel yaşamıyla paralellik taşıyordu tıpkı kendini sık sık, kadınlarla ilişkisinin fiilen bitmesinden çok önce ayrılmış hissetmesi gibi. Bu, durumluk isteğinin varlığını çürüten bir şey gibi görülebilirdi. Fakat ihtiyar belki de oğlunun aradığı şeyi –tesadüfen ve düşünmeden çünkü bu bağlamdaki Hıristiyanlık bir korkuya verilen cevaptan başka bir şey değildi– daha önceden bulmuştu. Dan'ın bulduğu çözüm, bazı hayvanlar gibi, güvenliği harekette bulmak, Jenny'nin ebediyen taşınan bavulu, rüzgârla savrulan bir topçalı olmaktı. Babası, kabul edilmiş gerek toplumsal gerek

metafizik düzene bağıllığı seçmişti; Dan biraz aynı şeyi Thorncombe'yle denemişti ama bunun dışında, onun dini hep bağlantısızlıktı... şimdi kapının öte yanında yatıp uyuyan kadının Dan'ın kızına söylediği şey yani. Ama bu yine de, babayla oğul arasında çok yüzeysel bir paradoks gibi görünüyordu. Her iki vakada da aynı mizaç kusuru vardı: Soru sorma değil, birtakım olasılıkları lanetleme gereksinimi.

Dan soyunurken Jane'i düşündü yine ama daha pratik bir şekilde. Bu durum ve getirdiği küçük mahcubiyetler için aslında bir şey yapılamazdı; Jane'in parmağındaki nikâh yüzüğü gibi sabitti bu. Senaryo zaten, ikisinin geçmişi, bugünü, Anthony'nin hayaleti, aile ilişkileri ve sorumlulukları tarafından yazılmıştı ve Dan, senaryolarda daima kabul edilmiş yöntemleri sürdürmeye son derece inanmış biriydi. Bunların hepsinin ardında her halükârda, Jane'i hoşnut ederse kadının ona minnettar kalacağını, ondan hoşlanacağını ve hatta ona biraz hayranlık duyacağını ama kendisinin onu tatmin edemeyeceğini biliyordu. Ama Dan yine her zamanki gibi, kadının kendi standartlarını gevşetemeyeceği yeri bilememiştii; ve bundan gücenemezdi çünkü kendi standartlarından bile giderek daha çok kuşkuya düşüyordu.

Yatağa yatınca, bunları daha fazla düşünmemek ve çabucak uykuya dalmak için, kendisine verilen Lukacs kitabını aldı.

Kahire Havalimanı'nda bitkin düşüren yeni bir maceradan ve tikiş tikiş İlyuşin uçağında rahatsız bir uçuştan sonra Luxor bir rahatlama gibi geldi. Yıpranmış kıyı yolu ve nehre bakan, sözde büyük ama metruk görünen iki üç büyük oteliyle kasaba onları pek etkilemedi. Ama sıcaklık hoştu; parlak ve masmavi gökyüzü, çiçek açmış mimozalar, akasyalar ve ponsetiyeler, akıntıyla giden Felukkalar, doğudaki Thebes Nekropolü'nün bulunduğu kayalıkların yansımasıyla pembemsi bir koyu sarı renge bürünmüş, pırıldayan su... büyük ününü hemen haklı çıkaran manzaralardan ve iklimlerden biriydi bu. Hatta küçük kasabanın geriliği, köhne miskin, bir Graham Greene romanına girmeye çalışan havası bile başkentin stresinden ve gürültüsünden sonra cazip geldi.

Bir hafta boyunca evleri olacak ve kıyı yolunun kenarında palamara bağlı halde buldukları modern beyaz "yüzen Hilton", Dan'ın daha önceki gelişinde yolculuk yaptığı eski Nil istimbottunun pitoreskliğinden yoksunsa da, gayet temiz ve iyi yönetilen

bir gemiye benziyordu. İkisinin kamaraları geminin aynı tarafındaydı fakat aralarında üç kamara vardı. Dan yemek salonunda kendilerine bir masa bulabileceklerini ummuştu ve yemeğe gittiklerinde başgarsona bunu ayarlasın diye rüşvet vermeye kalktı; fakat olamıyordu. Adamın yolculuk sırasında sunabileceği sadece, Amerikalı bir çiftle birlikte bir masaydı. Fransız ve Doğu Avrupalı turistlerden oluşan iki büyük grup vardı; gemideki doğuştan İngilizce konuşan diğer tek turistler bu Amerikalılardı.

Onlar da, yirmili yaşların sonunda, gayet utangaç bir genç çift çıktı. Dan'la Jane, sonrasında yalnız kaldıklarında kendilerini daha kötüsü de olabilirdi diye teselli ettiler. Dan Jane'in Fransız masalarından birinde belki daha mutlu olabileceğini düşündü fakat öğle yemeğinde çevrelerini kuşatan diller Babil'inde, bulunduğu küçük Anglo-Sakson adacığını terk etmeye gönülsüzdü. Ayrıca Amerikalı çift de sizi kişisel bilgileriyle bunaltmak ve sonra sizinkileri istemek gibi (Dan'a göre) en itici ulusal özelliklerini bastırarak kadar uzun süre yurtdışında yaşamışa benziyordu; dört aydır Kahire'deydiler. Öğle yemeği sırasında –aslında altı kişilik bir dikdörtgen masaydı ve böylece aralarında boşluk kalabiliyordu– zaman zaman geçen konuşmalar temkinli genelliğiyle neredeyse İngilizvari idi.

Doğu Avrupalıların ortak iletişim dili Almancaydı sanki; çoğu Demokratik Alman Cumhuriyeti'ndendi ve aralarına katılan birkaç Çek ve Polonyalı vardı... “benim bir çeşit rakiplerim” diye ekledi gemi zabitlerinden biriyle sohbet eden masa arkadaşları. Bunların çoğu Mısır'da çeşitli endüstriyel ve teknik projelerde çalışıyordu ve Amerikalı da öyleydi. Bilgisayar uzmanıydı, şirketi tarafından bir yıllığına Mısır hükümetine kiralanmıştı ve Kahire'nin hemen dışında, Maliye Bakanlığının yeni bir bölümündeki programcılarını eğitiyordu.

Öğle yemeğinden sonra hepsini ilk gezilerine, at arabalarıyla bir buçuk kilometre falan kuzeydeki Karnak tapınağına götürdüler. Dan kişisel olarak, gemi gezisindeki bu yan turlardan bazılarını katılmamaya karar vermişti fakat o ilk gün uyum göstermesi gerektiğini hissetti; her halükârda Jane'in antik megalomaninin insanın üzerine ilk şiddetli saldırısına nasıl tepki vereceğini görmek istiyordu. Ama tapınağın önünde toplan-

dıklarında tur rehberi İngilizce konuşan dört kişiyi bir kenara çekince biraz rahatladı. Adam Fransızca konuşan yolcuların hâkimiyetinden yakınıyordu –Doğu Avrupalılar kendi rehberlerini getirmişti– adam mecburen bu dili kullanacaktı, acaba onlar onu takip edebilir miydi? Jane ederdi, Amerikalı kız çalışacağını söyledi, kocasıyla Dan’sa ellerindeki rehber kitapları gösterdiler. İkisinin de çok meraklı turist olmadığı ve böyle disiplinli gezilerin arasında kendi başlarına dolaşmayı tercih ettikleri görüldü. Amerikalı erkek en azından, her şeyin fotoğrafını çekme manyaklığıyla karakteristikti; böylece Dan da Janée çenesi düşük ufak tefek Mısırlı rehberin söylediklerinin özünü çevirtmede ya da kafayı dinlemede serbest kaldı.

Dan kendinde çabucak, ilk gelişindeki tepkilerin aynısını hissetti. Orası çirkin bir yerdi, tıpkı daha yakın zamanlardaki bazı diktatörlerin mimaride sevdiği türden, devasa, gösterişli ve kibirli bayağılıklara bir takıntı vardı. Bu uzaklıktan bile gayet saçmaydı; birbirinin ardı sıra gelen her firavun hayatının çoğunu kendinden öncekinin taştan böğürtülerini ve gelecek kuşakların dikkatini çekmek için çaldığı borazanları susturmaya harcamıştı sanki... Sabri’nin iki paralık ettiği daha çağdaş büyüklük hezeyanları kadar alay edilesi bir şeydi bu. Büyük kalıntılarda belirgin bir teatrallik vardı ama Dan’ın hoşuna giden şey turun kendisinden ziyade ayrıntılardı: On dokuzuncu yüzyılın başında, yüksek fallik sütunları kazarak çıkaran Fransız, İtalyan, İngiliz gezginlerin adları; çünkü bu yüksek sütunlar vaktiyle, kumlar kazılıp açılmadan önce yer hizasındaydılar; ve bir zamanlar kutsal mavnaların getirildiği iç göl Dan’ın hoşuna gitti. Hâlâ bir büyüğü vardı. Dan orada harika bir kuş, zümrüt yeşili ve bakır renkli bir arıkuşu gördü ve Jane’i de daha yakından görsün diye götürdü; sonra da kadının rehberin bitmek bilmez konferansını kaçırdığı için huzursuz olduğunu görünce gizli bir öfke duydu. Jane’i sıkıcı bir şekilde ödevcil ve her yarım kabartmanın ve binanın önünde ciddi bir şekilde durup, akıp giden sözcükleri dinleyişini neredeyse Cermenimsi bulmaya başladı. Ama kadına biraz haksızlık ettiğini fark etti.

Bir odaya, Nil’in sel sularının dökülmesi ritüelini gösteren çok güzel bir duvar oymasını görmek için götürülmüşlerdi ve Dan’la Jane diğer herkes rehberin peşinden dışarı çıkınca onu

daha iyi seyretmek için bir süre daha kaldılar. Biri erkek öteki dişi iki Tanrı birbiriyle yüz yüze duruyordu ve yukarı kaldırdıkları eğik şişelerden sular kavisli iki çizgi halinde dökülüp birbirini çaprazlayarak bir yay oluşturuyordu; yalnız, bunlar su değil, çok eski yaşam anahtarlarından oluşan zincirler, tepesi halka biçimindeki küçük haçlardan oluşan şelalelerdi.

Dan “Üç yıldız, şu” diye mırıldandı.

“Evet, çok etkileyici.”

Orada durdular öylece, artık loş odada sessizce, gözlerini dikip Isis ve Osiriş’e, ağabey ve kız kardeşe, kocayla karısına bakarak; Dan, buraya geldiğinden beri ilk kez Andrea’yı yoğun bir şekilde hatırladı, yaklaşık yirmi yıl önce onunla burada durduklarını, tam da bu yerde, yılın bu vaktinde... hatta tıpkı böyle yalnız ve aynı nedenle, dışarıdaki ezici ve fil gibi mimarının içine gömülü duran bu net ve küçük şaheserin kendi başlarına zevkine varmak istedikleri için. Bu sahnede stilizasyona karşın derin bir insanilik, yeşil bir kaynaşma vardı. Jane döndü ve Dan’ın yüzünde aslında göstermek istemediği bir şey gördü; ama Dan alaycı bir gülümsemeyle kabul etti bunu, sanki budalaca duygusallaşmış gibi.

“Andrea’yı düşünüyordum. Bir zamanlar onunla burada durmuştuk.” Başını sallayarak onayladı. “O da beğenmişti bunu.”

Bir an öylece, hâlâ bakarak durdular ve Jane yavaşça, “Mrs. Dalloway’deki o harika pasajı hep hatırlıyorum” dedi. “Ölümden sonra mümkün tek yaşamın insanların senden hatırladığı anılar olduğu hakkında.”

“Bunun şu bizim Kraliçe Haçepsut’u ve çocuklarını tatmin edeceğinden kuşkuluyum.”

“Bence onlara imrenmek lazım bir şekilde. Onların cehaletine.”

“Gerçekten. Onların bir şeyden endişe duyduklarından kuşkuluyum. Böyle yerlerdeki bütün kötü titreşimler başka bir yerden gelmiş olsa gerek.”

“Bu biraz fazla geldi.” Dışarı çıkıp gruba katılmak için döndüler. “Yalnız, burası çok ücra. Stonehenge gibi.”

“Ücra mı değil mi bilmiyorum. Londra’yı harap ediyor olduğumuzu düşününce. San Francisco’yu. Andrea burada bir sergi yapmak istiyordu. Çağlar boyunca Megalopolis.” Jane gülümsedi ve günışığına çıktılar.

Dan ona bir göz attı. “Paranı iade mi?”

Jane güldü ve başını salladı. “Ama bir şekilde, bütün bunları hayatımın geç bir döneminde gördüğüme memnunum.”

“Roma’yı görmüştük. Bence doğrusunu yapmışız. O zaman bile.”

“Onu da düşünüyordum. Her şeyin Roma’daki gibi olduğunu.”

“Roma’nın da Mısırlı olduğunu.”

“Elbette. Sanıyorum her büyük uygarlığa kendi Etrüskleri gerekli.”

Rehberin etrafında toplanmış yirmi-otuz kişilik bir gruba yaklaşıyorlardı.

“Ya da kendi Fransızları ha?”

Jane alaycı bir şekilde baktı onlara.

“Her şeyi çok ciddiye alıyorlar. Eski tarz bir oyuncu-yönetmene benzeyen o herifi fark ettin mi?”

Dan onu fark etmişti; adamın yanında fena halde yakışıklı ve kuşkuya yer bırakmayacak şekilde homoseksüel bir genç erkek vardı; ellili yaşların sonunda, yüzü sonsuza dek, estetik arzusuyla, tepeden bakan bir aristokrasi –ya da her halükârda, çevresindeki heteroseksüel dünyaya karşı epey bir üstünlük–havası arasında konumlanmış bir beyefendi.

“Onu daha ziyade senin için mimledim Jane.”

Jane dudaklarını ısırdı.

“Bu vesileyle bu adama Mavna Kraliçesi adını veriyorum.”

Ve gruba tekrar katıldıklarından, Dan’ın gözünde Jane’in ısırdığı dudaklarının görüntüsü ve onun eski kişiliğinin en aydınlık ışıltısı kalmıştı. Jane, görevini hızlı bir şekilde yerine getiren rehberlerin geride kalan koyunlara o sessiz bir azarlama gibi bakışlarından birine karşılık olarak hızlanıp Dan’ın ilerisine geçti ve Dan kadının başının arka tarafını seyretti. Çevresindeki ölüleri hissediyordu; antik ölümler ve kendi ölümleri, Anthony ve Andrea; ama zengin ve şiirsel, ikinci sonu gün ışığında. Antik kral ve kraliçelerden belki de istediği kadar uzak olmadığını düşündü birden. Hatırlamak ve hatırlanmak, ölüm ve kendisinin ölümü; ölümlülüğü ima eden şeyler onun da aklından hiç çıkmıyordu... fakat ona bir hoşnutluk cilasıyla geliyordu bunlar; öldü belki ama daha çok şey bilen, daha çok şey hisseden,

daha çok şey görendi; Jane'in "hayatın geç bir döneminde"siyle kastettiği her şey yani.

Gemiye geri dönerlerken yarım saat durup, bahtsız II. Ramses'in, hanedanın Il Duce'sinin her köşede ve her granit manzarada *ad nauseum** kendini hatırlattığı diğer büyük Luxor tapınağını gördüler. Sonra bir saat serbest zaman verildi. Assad Dan'a Luxor'daki "tek dürüst antikacı"nın, Bay Abdullam'ın adını vermişti ve Jane'le Dan onun dükkânını bulmak için kasabaya yürüdüler. Nereye dönseniz bir çeşit antikacı dükkânı vardı ve bunlar sokaktan geçenleri de sürekli taciz ediyordu. Bisikletli bir adam yanlarına geldi ve gazeteye sarılı bir şey uzattı, tıpkı 1940'ların üçkâğıtçıları gibi; mumyalanmış bir ayak-tı bu, iğrenç bir biçimdi, Bacon'ın bir tablosundan bir şey gibi çarpık çurpuk siyah, sarı ve kahverengi bir parşömen sanki.

"Yo hayır, teşekkürler" dedi Dan kibarca.

Adam kurt gibi bir sabırla directti.

"Hakiki, hakiki."

"Eminim."

"Bayan!"

Ürkütücü şeyi Jane'e doğru uzattı ve Jane ellerini kaldırıp başını salladı. Adam birkaç metre daha directti ama sonra dönüp, arkalarından gelen Fransız bir çiftin yolunu kesti. Biraz sonra öfkeli bir Fransızca bağırıtı yükseldi.

"Adam ne dedi?"

"Oh toi, tu m'emmerdes. Sen bir baş belasısın."

"Bence Kurbağalar** yerlileri bizden iyi hallediyor."

"Çünkü Fransız olmak bir ruh halidir. Bunlardan birini Karnak'ta duydum. Kadının biri diğer bir kadına *Il y a des abeilles*, dedi. Yani arılar var. Kadın sonra, sinekler de gördüm, dedi. Böcekler bile mevcudiyetleri tek gerçek dille bildirilinceye kadar gerçek anlamda varolmuyor."

"Keşke ben de bu dili bilseydim."

"Çok fazla bir şey kaçırdığını sanmıyorum. Bunlar eskimiş, bayatlamış bir hevenk De Gaulle'cü *nouveau riches**** gibi geliyor bana."

* Bıktırıcaya kadar. (ç.n.)

** Fransızlar için -kurbağa yemelerinden ötürü- kullanılan aşağılayıcı bir söz. (ç.n.)

*** Yeni zenginler. (ç.n.)

“Öyle mi?”

“Aslında keşke Almanca bilseydim. Anlaşılan, onların rehberi profesyonel bir Mısırbilimci.”

“Biliyorum. Âlim bir moruğa benziyor.”

Aradıkları dükkânı buldular ve iyi adam lafın üstüne misali, önceliği kaptırdıklarını gördüler; Almanca konuşan grup görülecek iki yeri onlardan önce geçmişti ve Dan’la Jane duvarları camekânlı daracık dükkâna girerken “âlim moruğu” arka tarafta bir koltuğa oturmuş, şahin burunlu ve daha da yaşlı dükkân sahibiyle konuşurken gördüler. Önlerinde iki küçük kahve fincanı vardı. Dükkâncı onları görür görmez kalkıp karşıladı. Bozuk bir İngilizcesi vardı. Antika mı almak istiyorlardı? Dan sadece biraz bakmak istediklerini söyledi; sonra da bu dükkânı Assad’ın tavsiye ettiğinden söz etti. İhtiyar adam başını saygılı bir şekilde eğdi ama Dan, söylediği ismin ya da kendisinin onu telaffuz biçiminin adama bir şey ifade ettiğinden kuşkuluydu. Bokböceği, kolyeler, heykelcikler isterler miydi? Adam biraz fazla hevesliydi.

“Bir bakabilirsek.” Dan dükkânın arka tarafını gösterdi. “Ve lütfen...”

Fakat oradaki adam elini kaldırarak kibarca bir ret hareketi yaptı.

“Ben bir arkadaşım. Müşteri değilim.”

Gülümsediler, şaşırdılar, adamın İngilizce aksanı çok iyiydi. Dökülmeden kalmış, Külrengi saçlardan son bir perçemi ve neredeyse bembeyaz, kısa kesilmiş bir Van Dyck yahut belki de Ulbricht* sakallı, zayıf bir ihtiyardı. Yüzünde hafiften ihtiyatlı fakat uyanık bir otorite havası seziliyordu. Yanında bir bastonu vardı. Dan adamın onu Karnak’ta bir işaret sopası gibi kullandığını görmüştü. Bay Abdullam, üzerinde bokböcekleri ve boncuklardan kolyeler bulunan tablalar çıkarmaya başladı ve ikisi tezgâhın önünde, gösterilen bu ilgilerden ve yaşlı dükkâncının pür dikkat bakışından biraz sıkılmış halde duruyordu. Jane deniz yeşili sayısız küçük diskler ve aralarına serpiştirilmiş sarımsı kahverengi akiklerden oluşan boncuk dizilerine ilgi duydu ve bunların nereden geldiğini sordu. Mezarlardan geliyordu. Tamam ama Jane hangi bölgeden olduğunu

* Doğu Almanya’nın ilk devlet başkanı Walter Ulbricht kastediliyor. (ç.n.)

sormuştu. Bu sorunun dükkâncının kafasını karıştırdığı görüldü ve adam dönüp, arkadaki konuğuna Arapça bir şeyler söyledi ve bu kez o konuştu.

“Bu boncuklar çeşitli yerlerden geliyor *madame*. Burada Bay Abdullam tarafından ipe diziliyor. Bunlar eskidir fakat arkeolojik bir değeri yok.”

Jane “Anlıyorum” dedi. “Teşekkür ederim.”

Bay Abdullam bir anahtar çıkardı ve tezgâhın alt tarafındaki bir çekmecenin kilidini açtı. Çekmece daha otantik dizilerle doluydu ama fiyatları çok daha yüksekti ve dükkânın arkasındaki uzmandan bir ses çıkmıyordu şimdi; bunların, niteliklerine göre ucuz mu yoksa fahiş fiyatlı mı olduğu konusunda bir fikirleri yoktu. Uydurulmuş kolyelere geri döndüler; fiyatları üç ve beş pound arasında değişiyordu. Jane kendi kızları için iki tane aldı ve Dan’a da Caro için almada yardımcı oldu. Ama Dan kolyedeki akiklerden ikisinde kuşkulu bir şekilde yeni kesilmiş kenarlar fark etti ve en azından bir Arap satıcıyla pazarlık deneyimini yaşamak gerektiği yolunda hafiften bir duyguya kapılarak kuşkusunu dile getirdi. Yine dükkânın arkasındaki otoriteden yardım istendi. Adam elini uzattı.

“Görebilir miyim?”

Dan elinde kolyeyle yanına gitti, ihtiyar küçük bir büyüteç çıkardı ve akikleri çabucak bir inceledi.

“Bence iyi.” Parmağıyla gösterdi. “Bu aşınmış olanlar, topraktan yeni çıkmadıkları için böyle. Köylü kadınlar takmış bunları.”

“Anlıyorum.”

Jane onun yanına gelmişti ve ihtiyardan ziyade Dan’a hitaben konuştu fakat ihtiyar cevap verdi.

“Bence bu onları daha güzel kılıyor. Bu kadar uzun süre takılmışlar.”

“Hararetle destekliyorum *madame*. Büyük ihtimalle daha insani.” İhtiyar kolyeyi Jane’e geri verdi.

“Korkarım biz çok cahiliz.”

“Ah. Öyleyse size bir şey göstereyim.” Yanındaki, kahve fincanlarının olduğu küçük pirinç masaya döndü ve içyağıyla hareli bifteğe benzeyen tuhaf bir taşın içine konmuş iki-üç santim boyunda bir bokböceğini aldı. “Bu da bir köylü kadın

tarafından süs eşyası olarak kullanılmış. Nasıl aşındığını görüyorsunuz.” Onu Jan’e verdi, Jane elinde evirip çevirip baktı ve görsün diye Dan’a da uzattı. “Ve bakın ss olarak takılmak için bir delik açılmış... ve o kadar çok kuşaklar boyu kullanılmış ki geçen ip deliğin u tarafına huni biçimi vermiş.”

“Ah evet, gördüm. Ne kadar olağanüstü.”

“Bu çok ender türden bir On Birinci Hanedan bokböceği. Bunun gibi on taneden az var bildiğim kadarıyla.” Dükkânın te tarafındaki dkkâncıya bir göz attı. “Az nce Bay Abdullam’a bunun hakiki olduğu görüşümü bildirdim.” Elini açtı biraz. “Benim elimden binlere bokböceği geçti *madame*. Kolay kolay aldanmam.”

“Ama...?”

“Bay Abdullam bana bunun geçtiğimiz sene komşu köyden bir ihtiyaç tarafından yapıldığını söyledi. Yapılırken görmüş.”

“Aman Tanrım.”

İhtiyaç onlara bilgece gülümseyerek baktı. “En iyi kural şu: Obe ne kadar mtevaziyse hakiki olma ihtimali o kadar fazladır.” Bokbceğini aldı ve şefkatle kahve fincanlarının yanına koydu.

Jane, “Bunu bize göstermeniz çok büyük bir incelik” diye mırıldandı.

Adam ellerini açtı; onun için zevkti.

“*Caveat emptor*?* Tamam mı? Fakat arkadaşıma gvenebe-
lirsiniz. Fiyatları makuldür.”

Adama tekrar teşekkür ettiler; paraları verdiler, top sakallı adamı başlarıyla selamlayıp gülümsediler, o da ciddi bir şekilde eğilerek karşılık verdi; Bay Abdullam tarafından uğurlandılar. Ama gemilerine gitmek üzere daha birkaç adım atmadan Jane birden durdu.

“Bir dakika bekler misin Dan?” dedi ve sonra hemen “Lütfen” dedi. “Soru sorma”

Dan onun geri dönüp tekrar dükkâna girdiğini gördü. Üç dakika sonra çıktığı zaman elinde beyaz kağıda sarılmış, portakal gibi yuvarlak bir paket vardı ve doğrudan Dan’a verdi.

“Ah Jane... yapma Allah aşkına.”

“Dayanamadım. Vitrinlerden birinin arka tarafındaydı. Sen görmedin bunu.”

* (Lat.) Sorumluluk alıcıya aittir. (.n.)

“Bu yaptığın çok ayıp.”

“Bir bak hadi.”

Dan kâğıdı tutturana seloteybi yırtıp objenin ambalajını açtı. Pişmiş topraktan, içi boş bir kafanın kırık bir parçasıydı, genişçe bir yüzdü ve gözleriyle ağzının yerinde sadece yarıklar vardı.

Jane “Sana kimi hatırlatıyor bu?” diye sordu.

Dan bir an baktı, sonra birden gülümsedi. “Assad.” Objeye baktı yine. “Ne kadar fantastik. Assad’ın tıpkısı.”

“Bu bir Kıpti su testisinin tepesiymiş. Alman arkadaşımız, bunların sahtesi yapılmayacak kadar sıradan şeyler olduğu konusunda güvence verdi.”

“Kaç yıllık bu?”

“Onun fikrinde MS. 300 yılından. Bir yüzyıl eksik ya da fazla.”

Dan Jane’e baktı, sonra onu kolundan tuttu, eğilip yanağından öptü; kadın utandı. Gülümsedi ve yere baktı sanki Dan fazla ileriye gidiyormuş gibi.

“Para vermediysen eğer.”

“Kesinlikle hayır.”

“Çok güzel bir şey.”

“Bir anı işte.”

“Yo. Gerçekten çok hoşuma gitti.”

Ve Dan objeyi yine uzatıp karşıdan baktı; benzerlik gerçekten olağanüstüydü... ve çok etkileyiciydi, ırksal özelliklerin, genlerin devamlılığı.

Tekrar gemiye doğru yürürlerken o dükkândan, yaşlı bilimcinin kibarlığından konuşuyorlardı. Ama Dan bir önceki gece taksideki o tatsızlığı hatırladı; kadının verdiği ders, Kahire’den ayrılmalarından öncekinin devamı, minnettarlık gösterilerinin gerçek anlamı üzerine; ve ayrıca, o başı satın alma kararında o birazcık gecikmeyi de hatırladı; Dan’ın nedense hediyein kendisi kadar hoşuna gitmişti bu; temkinliliğin, çekingenliğin, tutumluluğun, başka ne varsa artık, ani bir dürtüyle yenilmesi. Dan Kahire’de kadından çok fazla şey, Jane’in doğal kişiliğinden yahut hiç olmazsa eski tür arkadaşlıklarından gelecek tümüyle mantıklı ve çok çabuk bir hediye beklemişti.

Dan yavaş yavaş bir şey fark ediyordu: Jane’in eski kişiliğini, sanki kadının ondan kasten gizlediği bir gerçeklikmiş gibi arıyor

ya da bulmaya çalışıyordu; ki bu elbette sadece, o zamandan beridir olan bitenlerin çok daha büyük gerçekliğini reddetmek değildi, ayrıca da Dan'ın içindeki bir engeli, ebediyen yitirilmişin, onun yok olmuş annesinin Freudvari bir arayışını da açık ediyordu. Bu konuda da, babasına karşı olduğu gibi, kolayca kabul edebileceğinden çok daha derin bir şekilde koşullanmıştı. Dan'ın içindeki bir şey daima bunu arıyor olsa gerekti, hatta çok daha genç kadınlarda bile... olay tümüyle tersine çevrilirse, Jane'de de Jenny'yi aradığı söylenebilirdi. Kadınlarla bütün yakın ilişkileri, hatta (Dan'ın uzun zamandır çok önemsiz, komik ama yine de hissedilebilir bir anne-oğul yükümlülüğü sürdürdüğünü kabul ettiği Phoebe'yle ilişkisi gibi) cinsellikle tamamen ilintisiz olanlar bile bu modelin varyasyonlarıydı; ve kesinlikle, bilinçaltının onlardan istediği şeye karşılık vermedikleri için bitmişti. Temelinde saçma bir zorlama tekrardı ve Jane'le yaşadığı düş kırıklıkları ve belli belirsiz gücenmeler büyük ölçüde bundan kaynaklanıyordu. Dan zihinsel bir çözüm buldu: Bu kadına şimdiki haline göre davranmaya başlamalıym.

Turistlere satmak amaçlı zevksiz örneklerle dolu dükkânlardan oluşan, daha yeni bir zamanda yapılmış ve Nil kıyısına kadar uzanan bir çarşıya gelmişlerdi. Yavaş yavaş, vitrinlere baka baka gidiyorlardı. Jane turda eşyalarını taşımak için bir sepet istiyordu, bunun için bir pazara girdiler ve tezgâhlardaki şeyleri karıştırdılar, on dakika sonra da ucuz bir hasır çantayla çıktılar. Tekrar çarşıya çıktıklarında Jane çantayı incelemek üzere kaldırıp baktı. Hemen arkalarından bir ses geldi.

“Antika değil o.”

Sakallı ihtiyar Alman'dı bu; gemiye dönüyordu. Kıyafeti gayet resmiydi; soluk gri bir takım elbise, bir gömlek ve kravat, siyah bantlı ve kenarları kıvrık bir panama şapka... adamda bu iklimin epey eskisiymiş ve “tatil” kıyafetleri çağının gerisindenmiş gibi bir hal vardı. Belki de elindeki bastondan ya da yakasındaki beyaz bir karanfilden ötürüydü bu; yaşlı kentli havası. Adamın küçük esprisine gülümsediler ve Dan onlara yardımcı olduğu ve bunu böyle mükemmel bir İngilizceyle yaptığı için yine teşekkür etti; sonra, onunla birlikte yürüyebilirler miydi?

Yola devam ettiler, Jane iki adamın arasında yürüyordu. Kadın, satılan bu kadar çok antik eşya görünce şaşırıldığını söyledi.

“Bu çok zor bir mesele. En azından burada, açıkta. Türklerin yapmaya çalıştığını yapıyorsunuz...” Adam omuzlarını kaldırdı.

Dan o bokböceğinin ne olacağını sordu. İhtiyarın mavi-gri gözlerinde hafifçe ve soğuk bir pırıltı görüldü. “Hiç kuşkusuz bir gün bir Amerikan müzesini ihya edecek. Bir sürü elden geçecek. Bu arada da kökeninin gerçek hikâyesi, nasıl demem lazım... kaybolacak mı?”

“Sanırım; sizin gibi bir uzmanı bile aldatabildiğine göre...”

Adam elini kaldırdı. “Görünüşünden aldandım. Ama ben, ah, çok şeyler gördüm. Gördüğünüze asla fakat asla inanmamayı öğreniyorsunuz. Objeyi topraktan kendiniz kazıp çıkarsanız bile. Bu yüzden birçok kazı heyeti işçilere iyi bulgular için para verir. Yani. İyi bulgular zaman zaman ayarlanır.” Bastonuyla Thebes tepelerini gösterdi. “Şurada bir köy var. Qurna. Onlar her türlü sahte malda büyük ustadır... ve hatta sizin bulmayı umduğunuzu bildikleri yerlere gerçek şeyler gömmede de. Mazur görülebilir bir şey, onların açısından. Kazı demek onlar için iş demektir, neden olmasın?” Onlara bakıp gülümsedi. “Mısırbilimi saf insanların boş zaman uğraşı değildir.”

“Bay Abdullam’a güveniyorsunuz, değil mi?”

“Güven çok büyük bir laftır *madame*. Ben onun bilgisine güvenirim. Çok şey bilir. Sahte bir parçanın onu kandırması için çok olağandışı bir şey olması lazım. Onların bütün numaralarını bilir, nasıl diyorsunuz, alametifarikalarını.” Parmağıyla başının yan tarafına vurdu. “Onun bir sürü kulağı var, Arapçada dendiği gibi.”

“Uzun zamandır bu işin içinde, öyle mi?”

“Düşünemeyeceğiniz kadar uzun belki de. 1922’de Tutankamon’un açılışında varmış. Howard Carter’in işçilerinden biriymiş.”

“Güzel, güzel.”

“Çok ilginç bir adam.” Sonra, sanki bütün bunlar onlara sıkıcı gelecekmiş gibi, onların İngiltere’nin neresinde yaşadığını sordu.

“Ben Oxford’da yaşıyorum.”

Bu söz ihtiyar Alman’ın o kadar hoşuna gitti ki, Jane’in cümlede en önemli vurguyu vermeye çalıştığı sözcüğü dikkatinden kaçırdı.

“Ah? Öyle mi. Ben Ashmolean Müzesi’nde çalıştım. Oxford’u gerçekten çok severim. Dünyanın en büyüleyici kentlerinden biridir.” Dönüp Dan’a baktı. “Ve siz efendim herhalde hocasınız...”

Bu da Dan’ı durumu açıklamak zorunda bıraktı; yani Jane’in çok yakında dul kaldığını... ve rahmetli kocasının gerçekten Oxford’da ders verdiğini. İhtiyar üzüntüsünü ifade etti. Felsefe çok soylu bir konuydu, kendisi de gençken felsefe okumayı düşünmüştü. Gerçi bu “soylu” sözcüğü ikisinin adamın felsefe anlayışının çok eskimiş olduğundan kuşkulanasına yol açsa da, akademik statüden kaynaklanan bu dolaylı ilişki adama anlaşılan, o zamana kadarki temkinli nezaketinin artık daha serbest hale gelebileceğini düşündürmüştü.

Adam aslında kazı arkeoloğu değildi; onun alanı Eski Mısır ekonomisiydi. Beş yıl önce bir kalp krizi geçirmiş, Leipzig’deki aktif profesörlüğünü bırakmış ve şimdi bir tür emeritus* statüsüyle Kahire’de yaşıyor –geçmişte birçok kez İngiltere’ye gitmesine yol açan– uzmanlığıyla ilgili papirüsleri takip ediyordu.

Adam şimdiki rolü için bir mazeret sunmaya gerek duyuyor gibi görünmüyordu ve Jane’le Dan sonrasında, adamın bu tavrından hoşlandıklarına karar verdiler. Bu işin ona ekstra para getirdiğini düşündüler; sosyalist bir devletin uyruğu olarak belki de onun emeritusluk görevinin bir koşuluymuştu bu. Yetmiş iki yaşındaydı ve adı Otto Kirnberger’di. Dan onun adını iki yıl sonra tekrar görecekti, *Times’ın cenaze ilanları sütununda; ve bu görgülü ve cana yakın ihtiyarın aslında firavunların haraç ve vergilendirme sistemleri konusunda dünya çapında bir otorite ve “erişilmez derecede geniş bilgili” bir papirüs uzmanı olduğunu öğrenecekti.*

Gemiye geldiklerinde Jane, keşke Almanca bilseydik de turun sizin bölümünüzü takip edebilseydik dedi fakat adam Jane’in amaçladığı iltifatı es geçti.

“Bence en avantajlı sizsiniz *madame*. Ben çok daha kitabiyim.”

Ayrıldılar ve Jane’le Dan kendi kamaralarının olduğu tarafa doğru gitti.

* Emekli-onursal profesör. (ç.n.)

“Ne kadar uygar bir adamcağız.”

“Evet.”

“Gezdirdiği kişilerden ne anlıyor merak ediyorum.”

“Ben biraz daha uygarlaşmış bir topluluk umuyorum Dan.”

Dan gülümsedi; kadının sesindeki alaycı tınıdan, Dan’ın aslında neyi sorduğunu bildiğini anladı: Jane’in onlardan ne anlamak istediği. Ama Dan aldığı yeni çözüme uyararak bu kez küçümsememe kararına vardı, layıkıyla ve kibarca dönüş yaptı.

Dan akşam yemeğinden önce Jane’i kamerasında bekledi; barın çok kalabalık olması muhtemeldi ve bir yudum viskinin fiyatı bile tüyler ürperticiydi. Kamaralarda ancak iki kişinin oturacağı kadar yer vardı. Kamaraları geniş pencereliydi, sancak tarafındaydı ve Nil’e ve ötesinde batan güneşe bakıyordu. Dan Kıpti başını inceledi yine. Obje koleksiyoncusu olmadığı halde bu gerçekten hoşuna gitmişti. Obje pencerenin yanındaki katlanılır masanın üzerinde duruyordu, günün son ışığında, bir şekilde hem kendini beğenmiş hem de hafiften endişeli... endişeli hali, yarık gözlerin üzerine kazınarak yapılmış bazı çizgilerden ötürüydü.

Jane kamaranın kapısını vurdu ve Dan içeri çağırdı, sonra kadın pencerenin kenarına yerleşirken telefonla buz istedi. Buz gelip de içkilerini ellerine aldıklarında Dan ranzasının kenarında oturuyordu. Gün batışını, pembeler, sarılar ve turuncularla dolu muhteşem bir göğü seyrettiler. Manzara değişti, tropikal bir hızla yok oldu ama suların hareli ipeğinde daha da zarif bir şekilde yansıyan olağanüstü bir akşam kızıllığı vardı. Akıntı yönünde bir çift felukka geçti, nefis siyah silüetler, kavisli direklerinden sarkan kocaman üçgen yelkenleri; ve bozulan ışık yansımalarının dümen sularında yavaşça yayılışı çok güzeldi. Karşı kıyıdaki palmyeler de ışıldayan göğün önünde koyu yumuşak bir siyahlık halinde duruyordu ve ötelerindeki Thebes kayalıkları pembeden mora, sonra da koyu bir griye dönüştü. Yarasalar zikzaklar yaparak geçmeye başladı ve bir tanesi pencerenin o kadar yakınından geçti ki vücudunun tüm ayrıntılarını gördüler. Büyük bir yumuşaklık, sükûnet ve huzur vardı; kamaranın içinde de dışında da. Neredeyse tümüyle sessiz kaldılar bu benzersiz ışık yitimi gerçekleşirken.

Jane uzun bir etek ve krem rengi bir gömlek giymiş ve satın aldığı kolyelerden birini takmıştı, “üzerinde eski bir lanet varsa” diye. Dan bavullarından birini Jane’in oturduğu tek koltuğun karşısına koymuştu ve kadın “kötü” bacağını onun üzerine koydu. Biraz ağrıyordu, nedeni yürüme değil ayakta durmaktı. Bale pabucu gibi, biraz çocuksu, siyah bir ayakkabı havaya kalkmıştı; Jane bir eliyle dirseğini, diğer eliyle bardağını tutar halde oturmuş, günbatımını seyrediyor, ara sıra bir yudum içiyordu ve sonunda onun profili de günbatımının önünde bir siluet haline geldi.

Ama sessizlikleri bozulmuştu. Motorların gümbürdediğini, sonra sessizce çalışmaya başladığını duydular ve bir dakika sonra gemi hareket etmeye başladı. Gemi nehrin aktığı yönde, yani Asvan’ın tersi tarafa, Kahire’ye doğru yola çıktı, Abydos’a gideceklerdi; sonra tekrar Luxor’a dönecekler, bir günü Krallar Vadisi’nde geçireceklerdi. Jane gidip mantosunu giydi ve ayrıldıkları limanı görmek için yolcuların çoğuyla birlikte güverteye çıktılar. Luxor ve Karnak tapınaklarının karanlık gölgeleri kayarak geçip gitti. Yolculukları başlamıştı.

Dan, öğle yemeğindeki ketum ve mesafeli tavırların tüm yolculuk boyunca sürmeyeceğini biliyordu ve elbette, akşam yemeğine oturur oturmaz bilgisayarlı adam, ben Mitchell Hooper ve bu da de eşim Marcia diye bildirdi; ve Dan da karşılık olarak “bu”, dedi, Jane Mallory ve... kendi adının onlar için hiçbir önem taşımamasını diliyordu ama kısmetinde çabucak düş kırıklığına uğramak vardı. Kız hemen dönüp ona baktı.

“Sinema yazarı mı?”

“Korkarım öyle.”

“Buraya geldiğinizi okudum. Dün sabah Kahire’nin İngilizce gazetesinde bir haber vardı. Kitchener, değil mi?”

“İnşallah. Daha ilk günler.”

Kocası kıza bir baktı, sonra dönüp İngiliz çifte gülümsedi. “Bizimki buna takılıp düşecek. Aman yahu.”

“Mitch.”

Adam kızın çıkışmasına aldırmadı ve sırtıtmaya devam etti. “O bir sinema ve kitap hastası. Ben sadece bilim insanıyım.”

“Biz tatildeyiz. Hepsini bu. Sizin gibi.”

“Elbette. Harika.”

Dan'ın konuşma tarzı daha fazla sorgulamayı bitirecek kadar gergindi ve Jane konuyu daha nazıkçe değiştirmek için araya girdi. Kıza döndü.

“Rehberi takip edebildiniz mi?”

“Biraz... anlıyorsunuz. Şöyle böyle.”

“Yardım edebilirim.”

“Teşekkürler.”

“Hoşunuza gitti mi?”

Kız gözlerini açtı. “İnanılmaz.” Sonra, “Sizce de öyle değil mi?”

“Çok etkilendim.” Jane gülümsedi. “Ambale oldum hatta.”

“Ah anlıyorum. Ben de siz gelmeden önce Mitch'e söylüyordum. Bütün bunlar sindirilemeyecek kadar fazla.”

“Evet, oldukça.”

Garson ilk yemekleri getirdi ve konuşmayı kestiler. Jane saniyeden az bir süre Dan'la göz göze geldi ama bakışında yanlış bir ifade vermemek için büyük bir dikkat seziliyordu. Vefasız Albion* darbesini vurmuştu yine; ve ikiyüzlülük anahtarı yuvasına sokulmuştu. Onlar konuştu ya da Jane'le Dan dinledi, yemeklerin arasında tabii. Amerikalı çift Chicago'nun yakınındaki Joliet'ten gelmişti ama “Mitch” birkaç yıl Kaliforniya'da çalışmıştı. Kahire'yi, Mısır'ı, Mısırlıları seviyorlardı. Yapmanız gereken, onların yöntemlerini öğrenmekti sadece. Adamın dediği gibi, geldiğinizde sabrınız yoksa sabırlı olmayı öğrenirsiniz; ama geldiğinizde sabrınız varsa sabrınızı kaybedersiniz. *Malleş*, bu sözcüğü biliyorlar mıydı? Anlaşılan, bunun anlamı “üzgünüm, elden bir şey gelmiyor” demekti; kısmet. Bununla yaşamayı öğrenmeliydiniz. “Onların toplumu böyle biçimlenmiş”ti. Birleşik Devletler'e geri dönmek istemiyorlardı, Mitch bir yıl daha çalışacaktı burada, yahut belki de Lübnan'da, Lübnan'da gerçekten rağbet görmüşlerdi; yahut Avrupa'da bir yerde. Bilmiyorlardı, duruma göre hareket edeceklerdi.

Dan'la Jane yemekten sonra güverteye çıktı. Çöl havası keskin soğuktu, özellikle de geminin yol yapmasından kaynaklanan esinti ama katlanılabilirdi.

Üst güvertenin kuytusunda küpeşteye yaslanarak, geçip giden karanlık, sessiz kıyıları seyrettiler. Ara sıra, geminin

* Britanya'nın arkaik adı. (ç.n.)

ışıklarının vurduğu bir evin ya da villanın beyaz gölgesi görünüveriyordu; orada burada sönükçe parıldayan noktalar, bir gaz lambası gibi; yıldızlar, suyun sakın hışırtısı. Masa arkadaşlarını konuştular.

“Annemden nefret ederdim, insanlara karşı bazen çok kırıcı davranırdı. Ama bu, numara yapmaktan daha dürüstçe değil mi, bilmiyorum.”

“Illinois taşralılarından incelik beklememelisin.”

“Ben onları suçlamıyorum Dan.”

“Sadece bizi yani.”

“Bir şekilde.”

“Suçlanacak bir şey varsa, bence ileri teknolojinin insanları zenginleştireceği yolundaki saçma sapan anlayıştır. Bunun tam tersinin doğruluğu gayet açık hale gelmişken. O ikisi bence bunun yarı yarıya farkında. Bir şeyleri savunmaya çalışıyorlar.”

“Evet. Hissettim bunu.”

“Muhtemelen, memleketlerinden kaçmak istemelerini. Sanırım biz şanslıyız. Doğduğun ulusa ait olmak.”

Jane üç yüz metre uzaktaki kıyıya dikti gözlerini. “İngiliz olmanın ne demek olduğunu unutuyor insan. Böyle durumlarla karşılaşınca kadar.”

“Sanırım yaşlanınca birazcık vatanseverleştim. Belki de öteki tarafta çok kaldığım için.”

Jane’in hoşuna gitti bu. “Küçük Britanya mı?”

Dan “Eğer sen” diye mırıldandı, “bana o güzel hediyeyi vermeseydin...”

“Ama biz Küçük Britanyalılık yaptık az önce. Onlar en azından dürüst davrandı.”

“Yetersiz bir değer ölçüsüne göre.”

“Ama biz kendimizinkileri gizliyoruz sanki bunlardan utanıyormuşuz gibi.”

Dan aşağıya, suya bakıyordu. “Ben son derece prensip sahibi bir Marksist kadınıym, öyle mi? Bireyin yüceltilmesine hiçbir gün ya da yaşında tahammül etmeyeceğim, öyle mi? Bunu yutarlar mı sanıyorsun?”

Dan ona bir göz attı ve Jane’in dudaklarındaki hafiften sinirli kıvrımı gördü.

“Benim kafası karışık bir idealist olduğum konusunda uzlaştığımızı sanıyordum.”

“Bu da onların aklının ermeyeceği bir şey.” Jane bir şey söylemedi. “Zar zor kazandıkları paraları bunu görmek için vermişler. Rehber kitaplar bunun muazzam bir şey olduğunu yazıyor. Başka türlü nasıl düşünebilirler ki?”

“Bu gerçekten muazzam bir şey Dan.”

“Sen şimdi ayıp ediyorsun ama.”

“Niçin?”

“Çünkü biliyorsun ki sözünü ettiğim şey o değil.”

“Turist olarak hayal güçlerinin pek yüksek olmadığını biliyorum. Bunu bir okula gitmek gibi düşünüyorum işte. Onlar daima çok daha açık gibi görünüyor, en azından kişisel zevkler yönünden. Hissettikleri şeyleri söylüyorlar.”

“Ben onların hissettiklerini söylemesini suçluyor değilim.”

“Yeterince hissetmemelerini mi suçluyorsun yani?”

“O da değil. Yeterince bilmemelerini. Yeterince bilmelerine izin verilmemiş olmalarını. Senin sözünü ettiğin Gramsci mevzusu yani.” Dan “Bunu hep kitapla yapmalarını” diye ekledi.

Jane bir an sessiz kaldı. “Peter mektuplarından birinde böyle bir şey söylemişti. İlk başta dosdoğruluğu seversin, diyor... sonra da dolambaçları özlersin.”

“Benim yaşadığım da böyle. Şeffaflık güzeldir. Ama sonunda bunun içten gelen bir dürüstlükten ziyade hayal gücü kıtlığından kaynaklandığını fark etmeye başlıyorsun. Seks konusunda bütün o sözde açıksözlülükler. Neyi kaçırdıklarını bile bilmiyorlar.”

“Bazıları biliyor olsa gerek.”

“Elbette. Şanslı birkaç kişi.”

“Bu her yerde aynı değil mi?”

“Muhtemelen. Fakat orada bu birkaç kişiye katılmak için temel fırsatlar çok daha fazla. Bir görebilirlerse tabii.”

“Tahmin ederim. Eğer buna böyle bakarsan.”

“İşin absürtlüğü, kendilerini ileri Batı’nın kültürden en yoksun toplumuna dönüştürmeyi başarmaları. Büyük kentlerin dışında. Dolayısıyla, en soyutlanmış. Nixon gibi bir pisliği başka nasıl başkan diye seçebilirler ki? Hem de bu kadar büyük bir çoğunlukla?”

“İmaja dayanan her türlü siyasetten nefret ediyorum.”

Dan bir süre bekledi ama Jane dinlemekten hoşnut görünüyordu, kıyıcı seyrediyordu. Dan omuzlarını kaldırdı.

“Madison Avenue* başka nasıl iş yapabilir ki? Hiçbir değişmez standartları yok. Bu da onları ortalıktaki, gerçek anlamda ya da siyasi her türlü madrabaza ardına kadar açık kılıyor.” Dan yine bir süre bekledi, sonra devam etti. “Bütün satışlar tam özgürlüğün insanlara en yararlı şey olduğundan söz ediyor. Oysa son yüz yıldır, tam özgürlüğün sömürme özgürlüğü olduğu gökteki yıldızlar kadar açık. Hızlı para kazanmada en uyanığın hayatta kalması...” Dan derin bir nefes aldı, sonra Jane’e baktı. “Ve bu saçmalık. Sen bana havanda su dövdürüyorsun.”

Jane’in başı öne eğildi, bir gülümseme hayaleti. Kadın bir an bir şey söylemedi ve konuştuğunda da kendi kendine ya da geceyle konuşuyor gibiydi sanki.

“Dilerim onların niçin geri dönmek istemediğini buluruz.”

Dan’ın yeni çözümü bu kez işe yaramamıştı; kendini sönmüş balon gibi hissediyordu. Jane’i memnun etmek için çok fazla ve en geniş genellemelerle konuşmuştu ama bu arada Jane’in düşündüğüyse sadece, geminin bir yerlerindeki iki insandı... Dan, Jane’in onların düşüncelerini muhakkak ki basit bulduğunu biliyordu, konuştukları şeyleri o da tıpkı Dan gibi, profesyonel bir piyanistin yeteneksiz bir amatörü dinlediği gibi dinlemişti; ama yine de kabul etmiyordu.

“Bunun çok zor olacağını sanmıyorum.”

Jane sanki bir açıklama yapmış gibi konuştu. “İçkimizi içmeden önce fellahlarla ilgili kitapçığı okuyordum.”

“Ee?”

Jane tereddüt etti. “Onlara beş bin yıldır hiçbir şey verilmiş, yok sayılmışlar, sömürülmüşler. Hiçbir yardımda bulunulmamış onlara. Anlaşılan, çok yakın zamana kadar antropolojik olarak bile hiç incelenmemişler.”

“Ve?”

Jane yine tereddüt etti. “Aslında bugün Karnak’ta hissettiğim şey. Yani biz şanslı azınlığın bugünkü yaşam tarzımızın o geçmişteki şanslı azınlıktan çok farklı olup olmadığı. Dışarıda gerçekte neler olup bittiği yönünden.”

* New York’un reklam şirketleriyle dolu ve reklamcılığın simgesi haline gelmiş bulvarı. (ç.n.)

Jane'in konuşma tarzında alışılmadık şekilde çekingen bir şey vardı, sanki biraz Dan'ın küçümseyeceğini bekliyormuş gibi.

"Ama sembolik suları birisinin dökmesi gerekiyor Jane. Dışarıdaki zavallı adamcağızlar için de."

"Yalnız şu anda müthiş ve gerçek anlamda bir akıntı var. Sembolik sularda pek bir yarar göremiyorum."

"Uygarlık mı? Bilim, sanat mı? İkimizin de bugün Herr Profesör'de hissettiğimiz her şey yani. Bunların hepsi duvarların içinden çıkmış. Öyle değil mi?"

"Ben bu tartışmayı Oxford'da çok duydum. Her türlü bencil miyopluğun mazereti, sözde barbar sürüleri."

"Onu savunmuyorum. Ama sen her türlü karmaşık duyguyu ve zevki suç gibi nitelemeye başlarsan daha incelikli her türlü bilgiyi de yasaklamaya başlarsın kesinlikle."

"Yalnız, bu kadar pahalıya mal olmuyorsa tabii."

"Ama yanıt, giyotin mi? Onların Herr Profesör'lere gerçekten ihtiyacı var. Hatta bize bile, bir şekilde. Nasılsak o halimizle, bütün kusurlarımıza rağmen."

Jane'in bakışları kanatlı bir beyaz hayaleti, rahatsız olmuş bir balıkçılı takip etti.

"Ben sadece, bu kadar çok 'biz'in yoksulların önceliğini reddetmemesini diliyorum. Ayrıcalığı doğuştan gelen, varsayımsal bir hak olarak görmemesini."

"Hepimiz aktivist olamayız Jane." Kadın bir şey söylemedi ve Dan devam etti. "Bence bazı entelektüel iklimlerin de korunması gerek. Disiplinlerin. Bilgilerin. Hatta zevklerin. Devrimden sonra."

Bu sözler Jane'i susturmuşu benziyordu, nihayet ama Dan nedenin kendisinin bir şeyi kabul etmesi mi yoksa kadının Dan'ı ikna etmeye çalışmaktan vazgeçmesi mi olduğuna karar veremedi. Sonra Jane'in profiline gizlice bir baktı ve başka bir şey hissetti. Bir tür içine çekilmişlik, karanlıkta kendi kendine düşünme hali vardı bu görüntüde; ama Dan'ın aradığı şeyi, yani Jane'in keşke bu konuşmayı hiç yapmasaydık diye düşündüğünü gösteren en ufak bir belirti yoktu. Bu görüntüdeki başka bir şey Dan'ı şaşırtmıştı zaten; Jane'in çekingenliği, tereddütleri, yön değiştirmeleri, suskunlukları. Dan onun böyle konularda çok daha derin tartışmalara, görüşlere, savlara alışık olması gerek-

tiğini düşünmüştü. Anthony'nin düşüncelerindeki bir şeyler ve tartışma tarzı bunca yıldır Jane'i, bir filozofun dul eşini hem içten hem de dıştan temizlemiş, açmış olmalıydı. Dan bunun belki de kendisine karşı bir nezaket, onun az önce genç Amerikalı çifte gösterildiği için suçladığı gizli küçümsemeden çok da farklı olmayan, kuşkulu bir tavır olduğunu düşünmüştü.

Ama şimdi, aralarındaki bu suskunluk sırasında, Jane'in onu kendisinden belki de sandığı kadar uzak tutmadığını, kendisinden esirgendiğine inandığı şeyin ona bağışlandığını düşündü birden; yani Jane ona düşüncelerini değil duygularını, karmaşalarını açık ediyordu ve söylediği şeyler propagandalar falan değil özelemleriydi. Ve Dan başka bir şeyi, Jane'in atamadığı o daha kusursuz, çok büyük adımın onun Marksist ya da neo-Marksist fikirlere kişisel sempatisiyle, bunların pratikte, örgütlü biçimdeki genel tezahürleri arasında olduğunu hissetmeye başladı. Onun korkularının izini Katoliklik günlerine kadar sürmek, soylu bir hümanist teori olan Marksizmle, totaliter uygulamalar içindeki Marksizm arasındaki çelişkinin, kişisel Hristiyanlık ve dogmatik bayağılıklar ve Roma Kilisesi'nin saflığı arasındaki yine aynı türden bir çelişkiyle benzerliğini görmek zor değildi. Jane'in içinde büyük bir köstek olsa gerekti bu, kişisel duyguya ve düşünceye bir kez daha kara çalındığını görme korkusu. Dan için önemli bir içgörüydü bu çünkü kendisi de Jane'den bir şey gizliyordu. Beklentisine karşın, önceki gece Kahire'de Lukacs onun hemen uykuya dalmasını sağlamamıştı; ve o zamanki ikiye bölünmüş düşünceleri de şimdi Jane'e yakıştırdığı düşüncelere çok benzer bir durumdaydı... kendini kişisel olarak geri çekilmiş, dışarıya karşı da kuşkucu, birçok genel öncülü kabul etmiş ama bunların siyasi sonuçlarına karşı kuşkulu hissetmişti. Şimdiki durumla, açıklanamayan ama temel bir benzerlik seziyordu. Tuhaftı, görünmez bir el uzanıp ona dokunuyor, onu yatıştırıyor gibiydi sanki.

Jane birden konuştu.

“Bana Andrea'dan söz et Dan.”

Dan suya bakarak gülümsedi. “Tuhaf bir konu değiştirme bu.”

“Değil aslında. O kadın benim sadece kibarlık oynadığım başka bir Amerikalı çift. Ya da Nell'in onunla kibarlık oynayışını dinlediğim biri.”

“Üşümedin mi?”

“Bir aşağı bir yukarı yürürsek üşümem. Bu havanın kokusu çok temiz.”

Güvertede, boş sandalyelerin arasında bir aşağı bir yukarı dolaştılar ve Dan ona Andrea’yı anlattı; o kadının hatalarını, Dan’ın ondan niçin hoşlandığını, niçin ayrıldıklarını, kadının onun kanısınca kendini neden öldürdüğünü. Sonunda salona girip birer fincan çay içtiler ciddi ve yaşlı İngilizler haline gelip, duvara dayalı bir sırada yan yana oturarak, biraz kendi kendileriyle alay edercesine. Ama konuşma devam etti ve farkına varmadan, Dan’la Nell arasında neyin yanlış gittiğine kaydı... en azından gündelik ve psikolojik yönlerden. İkisi de nesnel olmaya çok dikkat ediyordu ve Dan kendisinden, burada konuştuğu gibi üçüncü şahıs zamiriyle söz etti; hâlâ yeniyetmeliğinden var gücüyle kaçan, oldukça kör ve inatçı bir genç. Jane’e, Açık İngiliz’le yaptığı diğer ve bağışlanmaz ihanetini anlatmayı düşündü ama bu olay menteşeye, sazlıklardaki kadın gününe çok yakındı.

Salonun öteki tarafında Mavna Kraliçesi etrafına bir tür maiyet toplamıştı sanki. Fransız yolculardan dört beş tanesi onunla bir masaya oturmuştu. Onun genç Ganymede’si,* üzerinde çok pahalı görünen bir takım elbise, neredeyse göbek deliğine kadar açık, siyah bir gömlek ve boynuna alımlı bir şekilde sarılmış bir fularla boyuna köşedeki bir müzik kutuna gidiyordu. Dan’la Jane sonunda susup, karşılarındaki bu hayvanat gösterisini seyrettiler.

“Neden söz ediyorlar?”

“Bu gümbürdeyen şey yüzünden duyamıyorum aslında. Ama sanırım modern sanatla ilgili. Resimle.”

“Ah şu Kurbağalar.”

“Biri tartışır. Biri gayet mantıklıdır. Biri retoriğiyle hava atar. Her şeyden önce de biri, karşıdaki gülünç Anglo-Sakson çiftten çok daha uygardır.” Jane onun kolunu dürttü. “Senin yanında bir melon şapkan olmaması çok yazık.”

“Onların yanında olmayı tercih etmediğinden emin misin?”

“Kesinlikle. Ve ben yatmaya gidiyorum.”

* Yunan Tanrılarına içki sunan genç ve güzel oğlan. (ç.n.)

Jane hafifçe gülümseyerek baktı ve Dan'ın eline dokundu; sonra kalktı.

“Ben burada tek başıma kalmayacağım. O çocuk tehlikeli bir canı sikkın halde bakıyor bana.”

Ama salondan çıkınca Dan onu kendi kamerasına inmek üzere bıraktı. Uykusu gelmemişti ve tekrar güverteye çıkıp bir sigara içti. Ama biter bitmez içeri girdi. Gece, yıldızlar, yol alıyor olmak bir şekilde hüzünlüydü şimdi; tekdüze, anlamsız. Kamerasına gitmek üzere geçerken, salonun kapılarındaki camlardan Fransız grubun dağıldığını gördü. Sadece Kraliçe'yle arkadaşı kalmıştı. Masanın karşılıklı iki tarafında oturuyorlardı. Yaşlı adam ötekine bir şeyden ötürü çıkışıyor gibiydi; ve yüzü kapıya dönük oturan genç somurtarak aralarındaki masaya dikmişti gözlerini.

Nil

Gemi gezilerinin altı günü, kıyıların önünden sakın ama durmaksızın geçip giden nehir gibi, neredeyse ayrılmaz bir şekilde birbirinin içine karışarak akıp gitti. Nil'e ve manzalarına çabucak âşık oldular; Dan'sa yeniden âşık oldu. Nil'in suları sadece Afrika'nın değil, zamanın da yüreğine kadar gerilere dek uzanıyordu sanki. Nedeni kısmen, çok eski zamanlardan kalma yerlerin ve kısmen de, geçerken gördükleri fellah köylerindeki ve tarlalarındaki çok eski yaşam tarzının etkisiydi; minareler ve palmiye koruları, su testisi taşıyan kadınlar, feluk-kalar, sulama sistemleri ve dönme dolaplar –kocaman kuru sırtıkların ucunda kovalar, bir eşeğin yahut öküzün çektiği, etrafında pişmiş topraktan kaplar bulunan su çarkları– ama bunun kökeni daha derinlerdeki, geçicilik ve ebedilikle ilgili ve onların yükselmiş kendi kişisel bugün ve geçmiş duygularını yansıtan bir şeydeydi... ikisinin de hissettiğini kabul ettiği bir şeyde.

Nehir, ona gözle mi akılla mı bakıldığına bağlı olarak, hareket ediyor ya da duruyordu; Herakleitos'un aynısı yahut aynı ol-

mayanıydı bu. Varoluş nehriydi ve Dan'a Ecclesiastes'in o muhteşem ilk dizelerini hatırlatıyordu; çoğu kişi bundan sadece "Kibirlerin kibiri" deyişini hatırlar ama Dan'a daima, belki de bir şeyleri ifşa edencesine –babasının çok sevdiği bir dersti bu– nedense teselli verici gelirdi. *Dünya sonsuza kadar kalır; ve yeni hiçbir şey yoktur güneşin altında.* İkisi de fark etti bu İncil yansımalarını, çocukluklarının yanlış anlaşılmış fakat akıldan çıkmayan görüntülerini nasıl sık sık birden hatırladıklarını. Bunun İncil gibi muhteşem bir şiir olan ve hâlâ bugünle benzerlik taşıyan metaforlardan zengin nehir yüzünden olduğuna karar verdiler.

Bunlarda bazı nesnel görsel çağrışımlar vardı tabii; fakat İncil'de en sağlam ateisti bile etkiliyor olması gereken pasajlar olduğu gibi Nil'de de, daha belirgin fiziksel büyüleyiciliklerinin yanı sıra metafizik bir büyüleyicilik de var gibiydi. Temizliyor ve sadeleştiriyor, tüm yaşamı göz önüne seriyordu. Onun yüzlerce kuşağının, sayısız insan soylarının –alüvyonlarının altında sonsuza dek kaybolup giden her şeyin– anısı bireyi ciddileştiriyor ve küçültüyor, ekilen vadinin ötesindeki ufuk çizgisine dadanan uçsuz bucaksız çöldeki en küçük kum tanesinden de küçük kılıyordu. Ama bu muazzam akıntının birçok halleri, ışıkları ve manzaraları özellikle de gündoğumunda ve alacakaranlıkta büyüleyici güzeldi yine de; ve onun zamandışı kayıtsızlığının, salt coğrafi varlığının yadsıdığı yaşamı doğruluyordu sanki. Jane'le Dan, o büyük yoksulluğa, bilharzioza, talasemiye* ve diğer her türlü şeye karşın, bu çok eskilerden kalma köylü dünyasına pek de acıyabilecek halde bulamadılar kendilerini.

Bir grup kadın nehirde yıkanıyordu ıslak dış giysilerinin içinde klasik Yunan heykelleri gibi ya da su dolduruyorlar ya da nehir kenarında çamaşır yıkıyorlar, kafalarını kaldırıp bakıyor, gülüyor, sonra zengin beyaz gemi geçerken aniden saldıran dümen suyu dalgalarından geri çekiliyorlardı. Böyle bir şey olduğunda, ilk başta sanki bir ortaçağ mezrasından atlarla geçen bir kraliyet kafilesinin bir parçasıymışlar ya da hareket eden bir Versailles'ın pencerelerinden dışarı bakıyorlarmış gibi bir suçluluk hissettiler. Gemi kıyıya yakın geçtiğinde bu kadınların bazıları borda topları gibi dizili, kaçınılmaz fotoğraf ma-

* Akdeniz anemisi. (ç.n.)

kinelerinin karşısında sırtlarını dönüyor ya da bir Müslüman haysiyetiyle yüzlerini elleriyle kapatıyorlardı hem basit hem de ciddi bir şekilde –ve bazen de hafiften haylazca çünkü daha genç kızlar aralanmış parmaklarının arasından Arap ve Hint haremelerini çağrıştırırcasına, gayet aşıkâr bir şekilde gözetiyorlardı– bu tecavüzkârlar geçip gidinceye kadar. Ve sonra, bu yeşil ve sıvı, sonsuza dek bereketli ve göğü masmavi dünyadaki yaşamın basitliklerine neredeyse bir imrenme duygusu geldi sanki daha buzlu, acımasız bir gezegenin sakinleri Dünya’ya bakıp imreniyormuş gibi. İnsanın aşırı karmaşık yirminci yüzyıl varoluşu bazı böyle idilik pastoral sahnelerin karşısında, geçip giden bir bulut gölgesi gibi kalabilirdi; bir delilik, iklimsel bir talihsizliğin salt bir sonucu gibi. Jane Montesquieu’yü hatırladı... ve Batı’nın tüm “ilerleme”si, tarihteki yağmurlu bir öğleden sonrayı doldurmanın sonucundan başka bir şey değil mi yoksa diye düşündüler.* Bir sabah güneş ışığında küpeşteye yaslanmışlarken Jane bu nehre verilecek bir sıfat buldu. Bilgelikti bu; hem kendisi olarak, hem de taşıdığıyla.

Sonra da, bir tür meseller anlatan başka yolcular vardı. Onları –ve geçici bir süre mahsur kaldıkları bu çok dilli mikrokozmosa karşı tepkilerini– seyretmek Dan’la Jane’in hep ilgisini çekiyor ve hoşlarına gidiyordu. Eğer Nil insanlık tarihiyse onların gemisi de insan soyunun yahut en azından bunun Batı parçasının bir cep karikatürüydü. İlk günden sonra iki ana grup, yani Fransızlar ve Doğu Avrupalılar arasında bir karışım oluşmuştu. Görülecek yerler arasındaki gemi seyri sırasında ortak bir fotoğraf ve film manyaklığını paylaşıyorlardı. Her iki kıyıda da fotojenik şeyler olduğu zaman objektiflerin ve heyecanlı çılgınlıkların zorbalığı sözde Cartier-Bresson’ları** deli gibi, iskele küpeştesinden sancak küpeştesine, sonra yine geriye çekerken kalabalık güneşlenme güvertesi gayet absürt bir Tati*** filminden bir sahneye dönüşüyordu.

* Montesquieu iklim teorisinde, çok sıcak ülkelerde yaşayanların “çok çabuk sinirlenen”, kuzey ülkelerinde yaşayanlarınsa “soğuk” ya da “katı” insanlar olduğunu, Fransa ve orta Avrupa’nın ikliminin ideal olduğunu savunur. (ç.n.)

** Henri Cartier-Bresson (1908-2004) Fransız fotoğrafçı. (ç.n.)

*** Jacques Tati (1907-1982) görsel komediye yeni bir yorum getiren Fransız yönetmen. (ç.n.)

Dan kendi Nikon'unu çok az, sadece Jane'in ve tuhaf görüntülerin enstantanesi olarak, Jane memlekette göstereceğini diye çekiyordu ki bunlar için pekâlâ basit bir Instamatic makine de kullanabilirdi. Turistlerden hayat boyu hep uzak duran biri olarak, artık her insanın nasıl kendi kendinin imaj yaratıcısı olduğunu unutmuştu. Neredeyse korkutucu bir şeydi bu sadece bir tek ve (en azından Jane'le Dan'ın her gün gözlemlediği kadarıyla) çok az düşünce ya da konsantrasyon gerektiren bir duyguyla görüntü yakalama saplantısı: Düşüncesizce düğmeye basmak. Düğmeye basanı düşünmemeye teşvik ediyordu bu; düşlememeye, hatırlamamaya, hepsinden öte de, hissetmemeye. Kültürel ve ekonomik yönden adaletsizce avantajlarla yüklü o gemide olmak, sadece görüntü kopyalamak, gelecekte orada bulunulduğunun reklamını yapmak belki de çok büyük bir ayrıcalıktı. Dan tüm bunları Jane'e söyledi ve o da Dan'la, kendi mecrasına ihanet ettiği için dalga geçti.

Jane ertesi gün gezdikleri yerde Dan'ın yanına pişman olmuş bir tavır takınıp yere baka baka geldi.

"Dan, biliyorum korkunç bayağı ve görgüsüzce ama benim gördüğüm şeyin bir kopyasını çıkarabilir misin acaba. Şuradaki frizin."

Dan onun istediği fotoğrafı çekti fakat ona burun kıvrırdı. "Ben yine de haklıyım."

Jane gülümsedi. "Haksızsın demedim zaten."

Seyir sırasında güvertede tüm bu fotoğraflamalar, fotoğraf makinelerini, izlenimleri ve artalanlarını karşılaştırmalar uluslararası bir yoldaşlık havası katıyordu. Fakat İngiliz çift Doğu Avrupalıları çok tetikte, savunmada, Fransızları çok zevk düşkününü ve benmerkezci –yani bir grubu kafayı göreve, diğerini keyfe takmış– buldu. Ama bunun istisnası yok değildi. Jane'in Fransızca bildiği ve bazı Doğu Avrupalıların geçerli bir İngilizce konuşabildiği çabucak öğrenildi. Herkes yabancı dil bilgisiyle havasını attı.

Savaş yıllarını İskoçya'da geçirmiş ve Dan'la Jane'in hoşlandığı sessiz bir Çek maden mühendisi vardı; ve resimli bir dergi için bu gemi gezisi üzerine bir yazı hazırlayan, biri profesyonel fotoğrafçı, diğeri gazeteci iki genç Fransız. İkisi de orta derecede bir İngilizce konuşuyor ve Fransızlara has çekiciliği hayata karşı

Dan'ın hoşuna giden bir kinizmle birleştiriyorlardı. Gemide çok az genç vardı ve bu ikisi Dan ve Jane'le dostluğu tercih ediyordu sanki kendi vatandaşlarından daha eğlenceliymişler gibi; yahut belki de sırf İngiliz severliklerini göstermek içindi bu. Jane'in Luxor'daki ilk tahminini doğruladılar; genç gazeteci, Alain bir gün konu açıldığında küçümsercesine bir hareketle parmaklarının tersini çenesine sürttü. Kendi ulusal grubunu *rasant**, gayet sıkıcı ve iğrenç bir şekilde tutucu buluyordu. Eğitimli genç solcuların çoğu gibi, biçime karşı marazi bir saygısı vardı. Ama Dan'la Jane'in fellahların antik yerler kadar önemli olduğu yolunda giderek güçlenen duygularını paylaşıyordu ve onu bağışladılar. O ve arkadaşı ayrıca onların gülünç Mavna Kraliçesi ve erkek arkadaşıyla ilgili gırgırlarını da paylaşıyordu. Anlaşılan, adam tanınmış bir sanat eleştirmeni ve Paris'in son moda çevrelerinden bir adamdı; Jean Cocteau'yu tanımişti ve kimseye bunu unutturmuyordu. Genç oğlan "Carissimo" – Jane'le Dan, isim takanın sadece kendileri olmadığını fark etti – İtalyandı.

Aslında en çok ilgilerini çekenler Fransızlardı ve nedeni belki de belirgin bir şekilde daha çok bireycilikleri, benmerkezciliklerinin şeffaflığıydı. Onların Avrupa'nın gerisinde mi kalmış yoksa ilerisine mi geçmiş bir ulus olduğuna karar vermek zordu. Bazen, dengeli ve sağlam Doğu Avrupalıların yanında antika tavuskuşları gibi görünebilirlerdi; yahu global geleceğin zorunlu bir örnekliğine karşı yitirilmiş son gerilla savaşını veren bireyciler gibi. Bazen de, İngilizlerin son otuz yıldır utana sıkıla dönüşmeye çalıştığı şeyin –püritenlikten kurtulmuşluğun, sadece kendini düşünmenin ve rahatına düşkünlüğü... yani bir zamanlar, ulusal görev ve başarının kutsallığıyla ilgili çağrışımlarıyla "İngiliz" sözcüğünün yasakladığı her şeyin– tam bir tezahürü gibiydiler. Dan bazen bu çağdaş insanlık komedisini Kitchener'in sert tutucu bakışıyla görmeye çalışıyordu. Bu profesyonel bakış açısıyla bakınca bu yaşantı hoşuna gitti ve nedeni de özellikle, senaryosunda –şimdi çok şanslı bir önsezi olduğunu düşünmeye başladığı– 1898 yılındaki Fashoda olayına** "yatırım"

* Tıraşçı, can sıkıcı. (ç.n.)

** 1898'de İngiliz ve Fransız sömürgeci birlikleri Sudan'ın kuzeyindeki Fashoda kentinde karşı karşıya gelmiş, sonunda Fransızlar çekilmek zorunda kalmıştı ve bu olay Fransız dış siyasetinde "Fashoda sendromu"na yol açtı. (ç.n.)

yapmasıydı. Binbaşı Marchand, yani bu olaya neden olan gözükara subay-kaşif Dan'ın ilgisini çekmişti ve Dan onu biraz, genç gazeteci arkadaşları Alain'in hareketli ve sivri dilli tipiyle düşlemeye başladı; ve Dan bütün o çatışmayı nasıl, yirminci yüzyılın on dokuzuncu yüzyıl aslanının kuyruğunu çekmesi şeklinde sunabilirdi. Britanya ve Kitchener siyasi maçı kazanmıştı tabii; ama Dan, emperyalist davanın daha o zaman bile kaybedildiğini belli etmenin yollarını aramaya başlamıştı.

Bir akşam bunu Jane'le tartıştılar: Birinci Dünya Savaşı'ndan beridir Batı'nın ruhuna giren şiddetli bir yeni benlik farkındalığı –benliğin talepleri, ayrıcalıkları, hakları– iyi bir şey miydi yoksa kapitalist serbest girişimciliğin büyük ölçüde kötü bir sonucu muydu... insanların medya tarafından boğuntuya getirilip öz farkındalığa yöneltilmesi kuklacının kârlarını artırmak için miydi yoksa bu esasen insan toplumunda yeni bir gücün serbest bırakılması mıydı. Tahmin edileceği gibi, Jane birinci, Dan'sa ikinci görüşü savundu. Dan sonuçta bunun insan ilişkilerinde daha dürüstlüğü hedeflediğini düşünüyorsa da, kendi kendine gizliden, kendi kararlarına ve arzularına hayatı boyunca gösterdiği (tümüyle gayet Fransız tarzı) saygıyı düşününce, bundan başka bir şeyi zaten pek savunamayacağını söylüyordu; Jane'se eşeklerin önünde sallanan bir sürü havuç görüyordu. Jane yapılan yıkımın yararlı olduğunu bile görmüyordu ve Dan onu, farklı görev anlayışları ve farklı bir ulusal hedef üzerine kurulmuş olsa da, eskisi gibi katı bir toplum istemekle suçluyordu. Fakat önemli olan, Jane'in duyguyla ilgili duygularıydı: Benliğe tapınma bütün duyguları içe yöneltmişti ve dünyanın açıkça, dışadönüklüğe gerek duyduğu bir çağda intihar gibi bir şeydi bu.

Jane Kitchener'in makbul biri olmadığından bile pek emin değildi; adam en azından, yanlış çerçevede de olsa, bir ilgi göstermişti (Jane Dan'ın biyografisini okumak için almıştı). Dan'ın emperyalizmi hor görmesine katılıyordu tabii ki; ama bu bile oldukça farklı nedenlerden kaynaklanıyordu. Britanya İmparatorluğu Jane'e göre, potansiyel olarak iyi bir ahlaksal enerjiyi ziyan etmişti ve temelinin adalet yerine güce dayanması yüzünden saygınlığımızı temelli yok etmişti. Uluslar arasında bir hakem olma umudumuzu tümüyle yitirmiştik.

Dan, biraz muzipçe, kendisinin Britanya'nın yirminci yüz-
yılın İsviçre'si olmadığı görüşüyle bir sorunu olmadığını
söyledi.

Jane gülümsedi ve dilini tuttu. Ama Dan onun, oynanacak
daha kötü roller olduğunu kastettiğini biliyordu.

Kendi rolleri de onlara eğlenceli geliyordu; İngilizlikleri,
takındıkları kibar yüzler, yabancıların basmakalıp nosyonlarının
tekerine zaman zaman soktukları çomaklar. Bütün azınlıklar
gibi, ister istemez bir çeşit tarafsızdılar ve bu da onları yakın-
laştırıyordu. Ama yeni tanışıklıkları, üst kattaki kalabalık sa-
londa beraber oturacak bir masa bulmalarının pek mümkün
olmaması aslında, pek fazla bir arada olamamaları demekti.
Sözsüz bir uzlaşmayla, akşam yemeğinden önce bardan vaz-
geçmeye devam ettiler. Dan kendi viskisi bitince içkileri alıp
kendi kamerasına getiriyordu. O zaman, kendi başlarına kal-
dıkları o yalnız yarım saatlerden hoşlanmaya başladı; ve ye-
mekten sonraki bitmek bilmez konuşmalardan biraz ürküyordu.
Kendi başına kalsa, yemek biter bitmez kamerasına çekilirdi
ama Jane insanlarla kaynaşmayı ondan daha çok seviyor gibiydi.
Her zaman çok şey söylemiyordu ama Dan onun sık sık, bir
soruyla, nazıkçe bir görüş ayrılığıyla konuşmaları nasıl çaktır-
madan yönlendirdiğini fark etti. Dan bir gece, güvertede son
bir yürüyüşe çıktıklarında onu bununla suçladı ve Jane hafiften
sarsıldı sanki bu yaptığı şey Dan'ı rahatsız etmiş gibi. Bunun
suçlusu Jane değil Oxford'du, bütün dünyayı öğrenci gibi gören
Sokratik yöntemdi... berbat bir şeydi bu, Jane farkına varama-
mıştı; ve kadın ertesi günün akşamında fark edilir ölçüde sus-
kundu. Dan özellikle onun yerini aldı, aynı tür sorular sordu
ve aynı görüş ayrılıklarını gösterdi. Bir noktada, bu müdahale-
lerin en dikkat çekicisinden sonra göz göze geldiler. Jane'in
bakışlarında haksız yere kızdırılmış bir kadının küçümseyişi
vardı, neredeyse Dan haddini bilmezlik etmiş gibi. Ama son-
rasında bir şey söylemedi.

Dan, her ne kadar sağduyulu, beklenen, hem tahmin ettiği
hem de umut ettiği bir şey olsa da, Jane'in gemideki topluluğa
bu kadar çabuk girmesine şaşırmıştı ve Caro'nun dışa dönük
davranış tarzına nasıl tav olduğunu daha iyi anlıyordu. Jane'in,
diğer insanların istediği gibi davranmayı unuttuğunu iddia

etmesi de son bir saçmalık oldu. Dan Jane'in eski zamanlardaki, tavrını koşullara göre ayarlama becerisinden pek bir şey kaybetmediğini çabucak fark etti. Dan bunun –bir zamanlar Jane'in kız kardeşinde sık sık tanık olduğu diplomasi gibi– bilinçli bir yapmacık tavırdan ziyade diğer insanlara yönelik bir ilgi olduğunu biliyordu; ama bir yahut iki kez, Alain'le karşılıklı esprileşmeden, (Dan'ın aslında pek bir şeyin hissedilmesinin mümkün olmadığını bildiği) daha sıradan bir Fransız tarzı ilgi gösterisinden önce Jane'le hafiften alaycı bir tarzda bakiştılar; ama şefkatliydi yine de, sinirliden ziyade hoşnuttu.

Otuzlu yaşlarda, oldukça güzel iki Fransız kadın vardı, ikisinin de kocası kendilerinden yaşlıydı ama bunun dışında, her iki gruptaki genel olarak orta yaşlı kadınların arasında Janee pek rakip olabilecek kimse yoktu. Dan kısa bir süre sonra kendisine Jane'le birlikte olduğu için ve Jane'in sadece özgürlüğünden ve kültüründen ötürü değil, Dan'ın onun kamarasına girebildiğinin sanıldığı için de imrenildiğini fark etti. Maden mühendisinin de eşi yeni ölmüştü ve Dan güverteye çıktıklarında Çek'i onların yanına bu kadar sık çeken şeyin kendisi olmadığını biliyordu. Aynı şey farklı şekillerde, iki genç Fransız için de geçerliydi; özellikle Alain hemen, kendi ulusunun erkeklerinde beğenilen o yarı alaycı, yarı duyarlı tarza girivermişti. Bunlar gayet açıkça, hatta bazen de Dan'a karşı dostça bir tahrikle karışık bir muziplikle, ayrıca Fransızlarda da alaycı bir nezaketle yapıyordu. Dan, gerçi Janee sormadıysa da, onun aralarındaki gerçek durumu açıklamış olduğunu tahmin ediyordu; ve kara gözlü ve muhakkak ki yakışıklı genci kendisine izin verilmiş gibi davrandığı için suçlayamıyordu. Ciddi bir şey değildi bu. Dan da aynı tavrı iki genç Fransız kadından birine, kocasının arkası dönükken gösterdi.

Tüm bunlar Jane'in daha genç, en azından İngiltere'dekinden daha genç görünmesine yol açtı; Dan giderek, Jane'in orada gösterdiği daha yaşlı kişiliğin özellikle kendisine yönelik olduğunu hissediyordu. Jane, ikisi yalnızken ve masadayken, bunun dışındaki durumlarda rol yapıyormuş, bu daha ciddi ve sorumluluk sahibi kişi onun gerçek ya da gerçekçi kişiliğiydi gibi bir izlenim veriyordu.

Ama yalnız kaldıklarındaki bir yahut iki konuşmada, bu psikolojik mesafelerin kayboluyor olduğu dolaylı bir şekilde ortaya çıktı. Herhalde Dan'ın ona Andrea'yı anlatmasına karşılık olarak Jane ona bir akşam kendi ilişkisi ve Peter hakkında daha çok şey anlattı; adamın kusurlarını ve meziyetlerini yani. Rahatça ve tarafsızca anlatıyordu ve Dan üstü örtülmüş bir üzüntü sezmedi; daha ziyade, Jane bu haberi ilk verdiği zaman iddia ettiği sınırlı bir rahatlamanın doğrulanmasıydı. Bir yerde, Peter de aslında sınavı hiçbir zaman geçememiş gibiydi. Jane ayrıca Anthony'den ve evliliklerinden de biraz söz etti, yine çok daha tarafsız bir şekilde; ama Dan burada Jane'in yine de bir şeyler gizlediğini hissetti. Zorlamadı. Duyguları sus, diyordu; onun tercihi böyle.

Başka bir akşam Dan, Jane'in tarafsızlığını takınarak Jenny McNeil ve kendisinin bu konudaki ikilemi hakkında daha bir açık konuşma fırsatı yarattı. Yani daha açık konuşmaya niyetlenerek başladı ama bu hemen, cebirsel bir indirgeme gibi, Dan'ın gerçek duygularından ya da gerçek ilişkiden ziyade, Jenny'nin türünde bir yaşamın getirdiği genel streslerin ve bunların insanı otomatik olarak bir yalancı koruyucu rolüne sokmasının bir vaka analizi haline geldi. Sadece, Jenny'yi Kaliforniya'yla ve oranın tarzı ve diliyle ikinci aşk ilişkisinde gördüğünde yaşadığı *déjà vu* duygusundan söz ederken kabalaştı ama diğer konularda, Jenny'in sağduyusu, dürüstlüğü, kişisel yargısını bozulmaktan koruma mücadelesi hakkında adil olmaya çalıştı.

Tuhaf bir şekilde karmaşık bir konuşmaydı çünkü Jane daha önce olduğu gibi, kendi cinsiyetine has, bu tür ilişkilerde neyin gerekli olduğunu bilme becerisini haklı çıkardı. Dan, Jenny'ye karşı adil olmak ve kızın entelektüelliğini övmekle kendi ayağının altına oyduğunu hissetti; bencil davrandığını bildiğini ama bunun körlemesine bir bencillik olduğunu yeterince anlatamıyordu. Söylediği her şeyde bir ikiyüzlülük, bir sahtelik hissediyordu (ayrıca da bir ihanet çünkü Jenny'ye Luxor'dan bir kartpostal atmışsa da, Amerika'ya telefon etmenin yolunu arama zahmetine bile girmemişti). Bunun ardından da farklı türde bir duygudaşlıkla karşılaştı bunu talep ettiği kişiden –aslında bu bir tür hoş görmeydi– ona haksız olduğunun söylen-

mesi... sanki, muhtemelen haklı olduğunu söylemek yerine. Aslında o konuşmadan aldığı tek gerçek haz, paradoksal bir şekilde, kullanılan sözcüklerden ziyade suskunluklardan ve duraklamalardandı.

Çok eski geçmişte olduğu gibi yine sözcüklerle iletişim kurmamaya başlamışlardı. Durumlar, yani başkaları, yani masada Hooper'ların varlığı yüzünden sık sık gerçek düşüncelerini söyleyemedikleri, başka işaretlerin kullanılması gerektiği durumlar sayesinde oluyordu bu. Yalnız kaldıklarında bile, suskunluklar eskisinden çok daha az gergin hale geldi. Bir akşam Jane, yemekten önce bir içki içmek için Dan'ın kamarasına geldikten sonra sanki Dan'ın oradaki varlığını unutmuş gibi oturup kartpostal yazmaya başladı; ve Dan bundan ötürü gızlıdan, sanki konuşmuşlar gibi mutlu oldu. Arkadaşlıkları en azından bu şekilde daha gerçek hale gelmişti; fakat o kadar küçük, zor hissedilir adımlarla ilerliyordu ki, Dan dönüp o günleri hatırlayıp da yeniden yaşayınca kadar bunun farkına varamayacaktı.

Dan'da değişen başka bir şey daha vardı, aslında Jane onun kamarasında oturup da kartpostallarını yazmaya başladığı anda değişmeye başlamıştı çünkü kadın onları yazarken Dan da Jane'in ona uçakta verdiği kitabı, Lukacs'ı okuyordu (ve hiç de sırf nezaketten ötürü falan değildi bu). Dan Kahire'deki o gece kitabın sayfalarına göz gezdirirken tesadüfen, hemen can alıcı bir noktaya değinen bir pasaja rastlamıştı ve nedeni, belki de o unutulmaz gecede Anthony'nin ona söylediği bir şeyi yoğun bir şekilde yansıtmasıydı. Şöyle deniyordu:

Çağdaş burjuva yazarın bu yöntemler arasında, yani Franz Kafka ve Thomas Mann arsında bir seçim yapması gerekecektir. Yazarın toplumsal akıl sağlığı ve hastalığı arasındaki bu seçimi yaparken, biçimsel deneyciliğe tercihan büyük ve ilerici gerçekçi edebiyat geleneklerini seçerken kendi burjuva yaşam tarzını bozmasına gerek yoktur. (Sosyalizmi kendi kişisel ikilemlerini çözenin bir yolu olarak seçecek birçok yazar var elbette. Ben sadece, bunun çağdaş yazar için mümkün tek seçim olmadığını vurgulamak istiyorum.) Önemli olan, kişisel karardır. Ve gü-

nümüzde bunu belirleyen şu sorudur: *Angst** kabul mu yoksa ret mi edilmeli? *Angst*'ı mutlak bir şey olarak kabul etmek mi yoksa yenmek mi gerekli? Diğerleri gibi bir tepki olarak mı görülmeli yoksa *condition humaine*** belirleyici faktörü haline mi gelmeli? Bunlar öncelikle edebiyat sorunları değildir elbette; bunlar insanın davranış tarzı ve yaşam deneyimiyle ilgilidir. Can alıcı soru, bir insanın kendi çağının yaşamından kaçıp bir soyut kavramlar âlemine mi sığındığı –ki zaten *angst* insan bilincinde o zaman oluşur– yoksa modern yaşamı, içerdiği kötülöklere karşı savaşımaya ve iyilikleri desteklemeye kararlı bir şekilde göğüslediği midir? İlk kararın ardından diğeri bir karar gelir: İnsan, doğaüstü ve açıklanamaz güçlerin çaresiz bir kurbanı mıdır yoksa insan toplumunun, onu değıştirme ya da yeniden biçimlendirme yönünde, küçük de olsa rol oynayabilecek bir üyesi midir?

Dan bunu hemen tekrar okudu, sonra işaretledi; ve okumaya devam etti. Tekrar tekrar, siyasi yönden ikna olmadığını hissediyordu; kendisinin 1930'lerde Brecht'le ikisi arasındaki sert tartışmada Brecht'in tarafında olduğuna karar verdi; ama sonra Lukacs'ın Walter Scott üzerine ünlü denemesi karşısında şaşkına döndü fakat nedeni kendisinin çok yıllar önce, yapılması düşünülen bir *Ivanhoe* prodüksiyonu için başarısız bir senaryo yazmış olmasından başka bir şey değildi... ve Scott'un hataları ve meziyetleri, erkek kahramanlarının gizli bayağılığı konusunda bu çok ustaca yeni bakış açısının o zamanlar kendisi için ne kadar değerli olabileceğini hemen kabul etti.

Kısacası Daniel bu büyük Macar eleştirmenin yahut en azından onun hümanist, Erasmusvari yanının, Batı tarihinden Nil'in Afrika'dan aktığı gibi geçen o büyük akımın büyüüne kapılıyor olduğunu fark etti. Bunun esasen nedeni her zamanki gibi, bunlardan benzetmeyle, siyasetten arındırarak çıkarabileceği ve kendi yaşamına uygulayabileceği bir şeyler görmesiydi; ama sonradan fark ettiği gibi bunları, Brecht'in Thomas Mann konusunda değerlendirmesini ("tipik bir sonradan görme burjuva, boşuna, yararsız, yapay kitaplar") şiddetle reddeden

* İnsanın geleceğinin belirli olmaması ve kendi geleceğini özgürce seçmesi gerektiğinin farkında olmasından kaynaklanan endişe. (ç.n.)

** İnsanlık durumu. (ç.n.)

Lukacs'ın aksine, tamamen uygulaması mümkün değildi. Yaşamı özünde ve fenomenlerinde bir bütün olarak görme yolunda duygusal bir girişimdi bu; bir güç, düşünce ve ciddiyetti. Bir şekilde bir ilaçtı ve Dan'ın içindeki sonradan görme burjuva bunun tadından her zaman hoşlanmıyordu. Ama Dan bundan hiç beklemediği bir şekilde etkilenmişti ve hem dünya görüşünün hem de bir yazar olarak kendi varlığının geliştiğini ve yeniden tanımlandığını hissediyordu.

Jane'e karşı kabul ettiğinden de fazla hem de; tanıştırıldığı bu kitabın onun ilgisini çektiğini, etkilendiğini gizlemedi; ama biraz Jenny konusunda olduğu gibi, Lukacs'ın görüşleri ve teorileri konusunda yaptığı oldukça tarafsız, temkinli bir iki konuşmada yapay bir şeyler hissediyordu. Dan gerçekten düşündüğünü söylemeyip de daha ziyade ya Jane'den yana yahut ona karşı, ikinci dereceden konumlar aldığının farkındaydı; ya da daha doğrusu Jane'e, ilk akşam güvertede yaptıkları o konuşma sırasındaki kendi anlayışının doğruluğunu kabul ettirmeye çalıştığının... teorik, hatta duygusal kabul, bunun pratikte daima götüreceği yer arasındaki fark yani.

Doğu Avrupa'da ve diğer her yerde, eşitsizliği ortadan kaldırmanın bedeli biliniyordu; ve çevrelerindeki etten kemikten Doğu Avrupa da daha özgür, daha neşeli bir insanlığı, zafer kazanmış bir karşı-hegemonyayı pek göstermiyordu. Birçoklarının arasında katı ve gayet orta sınıfa has bir formalite vardı; siyasi ve felsefi yönden özgürleşmişten ziyade, kendilerini bundan gizlice yoksun hissediyormuş gibiydiler. Jane bunu kabul etmek zorunda kalmıştı –gerçi bunun ırksal bir özellik olduğunu, Rus komünizminin diğer ulusların ihtiyaçlarına uyarlanmadan dayatıldığını savundu– ama Dan bunun ardında eski, mantıkdışı bir suçlu fark etti. Jane, aslında biz onlar hakkında hüküm veremeyiz, demek istiyordu, biz kendi kültürümüzle çok fazla koşullanmışız. Ama bunlara karşın Dan yine de ikisinin bunun altındaki uzlaşmazlıklarının görünenden çok daha az olduğundan giderek daha bir emin hale geliyordu; ama yine de, bunu öne sürmek bir şekilde ters etki yaptı. Jane hemen, sanki Dan bunu sadece nezaket icabı söylüyormuş, sadece sempati gösteriyormuş gibi, gerçek düşüncesini gizlediğinden kuşkulandı. Dan başka bir şey daha sezdi: Jane Dan hakkında,

onun neye dönuştüğü ve bu hale nasıl geldiği konusunda bir şey bilmiyordu; Dan'ın onun hakkında bilgisizliğinin gayet eşdeğeri bir bilgisizlikti bu.

Ama gerçekten uzlaştıkları şeyler de vardı. Bunlar her şeyden önce, genç Amerikalı çiftle ve Herr Profesör'le ilişkilerinde ortaya çıktı. İlkinde verdiler ya da vermeye çalıştılar; ikincisinde aldılar.

Luxor ve Karnak'ta gezdiklerinin ertesi gün Abydos'a gitmek için külüstür taksilerden bir filoya binmişlerdi ve Jane'le Dan bunların birini Hooper'larla paylaştı. Yol uçsuz bucaksız şeker-kamışı tarlalarının arasından ve geniş ve durgun bir sulama kanalının yanından geçiyordu. Hava çok sıcaktı, tozluysa ve köylerin –burasının bir bilharzioz bölgesi olduğu konusunda uyarılmışlardı– ve halkının sefaleti çok üzücüydü. Geçen motorlu kafiyei selamlamak için koşarak gelen ve birkaç kuruş almak için ellerini uzatan küçük kızlar parlak renkli giysilerinin içinde canlı ve güzeldi ama cenaze siyahlarına bürünmüş daha yaşlı kadınlar bitkin ve bir deri bir kemik görünüyordu. Çok az erkek vardı. Çocukların kanalın ölümcül suyunda yüzdüğünü ya da kadınların su testilerini doldurduğunu görüyorlardı; insan aptalca bir hayvan kaderciliği izlenimine kapılıyorsa da Mitchell onları burada açlık diye bir sorun olmadığı konusunda rahatlatı. Köylülerin büyük ana ürünü fasulye, yani *foul* proteinden zengindi; ve zaten şekerkamışı bölgesinde işçi ücretleri nispeten iyiydi.

Dan Jane'de tüm bunlara karşı tuhaf bir şaşkınlık, bir tür uyuşma hissetti ama bunlar onun fellahlar hakkındaki kitap-çığında söylenenlerin pratik bir demonstrasyonundan başka bir şey değildi. Dan bunun üçüncü dünyanın muazzam ve çaresiz sorunları karşısında bir şoktan ziyade, memleketteki bunca siyasetin dar kafalı yersizliğinin farkına varmanın bir sonucu olduğunu tahmin etti, yahut öyle olmasını diledi.

Belki de yolda gördüklerinden ötürü depresyona girdiklerinden, Jane de Dan da, duvar-heykellerinin güzelliğine karşın Abydos'a ısınamadılar; fakat o heykellerde bile yorgun, solgun, Flaxman'ımsı* bir nitelik vardı. Çenesi düşük rehberleri, bazı

* John Flaxman (1755-1826) yaptığı anıtlar ve *İliada*, *Odisseus* ve Dante'den sahneler içeren oymalarıyla ünlü İngiliz neoklasik heykeltıraş. (ç.n.)

küçük şapellerdeki klostrofobi duygusu, ışıktandırmanın yokluğu... onlar ve iki Amerikalı bir süre sonra gruptan yavaşça koptular ve rehberle Fransız yolcuları epey geriden takip ettiler. Fakat orada diğer bir büyük yarım kabartma daha vardı; Isis, kocası Osiris'in her yılki ölümünden dirilişinde penisine masaj yapıyordu. Dan daha önceki gelişinden bunu, kış uykusuna yatmış eşinin yanında diz çökmüş Tanrıçanın yüzündeki tuhaf bir şekilde heyecanlı şefkati gayet iyi hatırlıyordu, Persephone efsanesinin yankısını... ve Andrea'yla geçen özel bir olayı hatırladı. Kadın, hastalığından ötürü bir süredir seks dışıydı ve bu antik erotik imaj, müstehcen yerleri hem Kıpti Hristiyanlar hem de Müslümanlar tarafından ardı ardına sakatlanmış olmasına karşın onlar için o gün daha sonra küçük bir dirilişe yol açmıştı. Şimdi Dan ve üç arkadaşı bu kabartmanın karşısında hiçbir şey söylemeden duruyor, her iki çift de diğerinin varlığından biraz utanıyordu. Atmosferin bozulması gerekliydi.

Dan, "Bunlar aslında D. H. Lawrence'le Frieda tabii" diye mırıldandı.

Amerikalılar güldü ve Jane "Kötü bir şey" dedi.

"Hatta sansür edilecek kadar."

"Katılıyorum."

"Dinin her zamanki numarası. Bedeni yok etmek." Ama Dan bunu söyler söylemez, adamın gücenebileceğini fark etti ve hemen öteki çifte bir göz attı. "Affedersiniz. Niyetim gücendirmek değildi."

Kız "Ah hayır" dedi, "biz..." Sonra "Ben D. H. Lawrence'e hayranım." Sonra da biraz utangaçça, sanki akademik bir kanıt olmazsa buna inanmayacaklarmış gibi, bir zamanlar Lawrence hakkında bir dönem ödevi hazırladığını ekledi.

Şapelden çıkarlarken Jane kıza üniversiteyi nerede okuduğunu sordu ve iki kadın, turun geri kalanı boyunca zaman zaman devam eden bir konuşmaya başladılar. Konuşmanın Jane tarafında, arkalarında yürürken Dan'ın kulağına geldiği kadarıyla, sürdürülen bir kararlılık, bir iyi niyet havası vardı. Dan kızın sıradan ve hiç ilginç olmayan, kendi türünden diğer binlerce yarı eğitilmiş Amerikalı kadından farklı olarak sadece biraz daha çekingen biri olduğu kararına varmıştı; ve kocasını da -her zamanki gibi, kendi cinsiyetinin konuşulabilirlik konusunda

daha da yüksek standartlarına tabi tutarak– hayal gücünden gülünç bir şekilde yoksun buldu. Mitch çok fazla fotoğraf çekiyorsa da, kendisinde herhangi bir estetik güdünün varlığı sezilmiyordu. Daha ziyade büyüklüklerden, o heriflerin bu şeyleri nasıl böyle diktiğinden falan etkileniyordu ezeli pratik Amerikan tavrıyla.

Dan, Mitchell'in antik Mısırın kendisi gibi bir şey olduğuna karar verdi. Abydos'ta ve daha sonraki günlerde gördükleri yerlerde çoklukla ilgili büyük bir saplantı vardı; sayılarla, listelerle, birçoğunu kullanabilecekken bir tanesini bile kullanmamakla. Mısır panteonunun ardında, derin bir *horror vacui*'si* ya da daha doğrusu bir *horror uni*'si** bulunan, sahip olduklarını sınıflandıran matematiksel bir süper-tanrı buldu. Herr Profesör daha sonra onun bu yanlışını düzeltecekti ama Dan o günlerde, kriket takımları halinde ayrılan uygarlıklardan oluşan çocukça ve belki de özellikle İngiliz tarzı bir imaj yarattı. Dan'ın rakipleri burada, Roma'da, modern Amerika ve Rusya'da, Kitchener Britanya'sındaydı; ve Dan'ın takımıysa Minoslulardan, Etrüsklerden ve Rönesans'tan geçip ta... evet, pek şimdiki haliyle İngiltere'ye değil fakat en azından, İngiltere'nin bir zamanki haline, Dan'ın İngiltere'sine gidiyordu.

Dan'ın, kaptanı Mısır olan bu “on bir”de belki de en hoşlanmadığı şey, sanatının romantize edilememesiydi. Çok katı bir şekilde, dikkat çekici bir tüketime ve statüye dayanıyordu; firavunlar ve Tanrıları dünyanın ilk kendini beğenmiş burjuvalarıydı; itfaiye sanatının doğuşu, Alain Maynard'ın alaycı bir şekilde söylediği gibi. Resimlerinin ve heykellerinin hesaplı kusursuzluğundan, biçimsel, heybetli soğukluğundan buram buram bunun kokusu geliyordu. Kişisel duyarlılığı, yaşam sevgisini, içten gelen her türlü coşkuyu, kendiliğinden gelen her türlü abartıyı ve soyutlamayı bir şekilde kovmuşlardı. Sanatı kullanmışlar, sanatın onları kullanmasına hiç izin vermemişlerdi; Stalin ve Jdanov çoktan buradaydı.

Ama Dan bir iki gün sonra Mitchell'e karşı daha bir şefkat hissedecekti. Jane Abydos'ta çiftin çocuğunun olmadığını öğrenmişti; gemi Luxor'a döndüğünde Thebes'te geçirdikleri uzun

* Mimari ve görsel sanatlarda boş alan bırakma korkusu. (ç.n.)

** “Bir” korkusu. (ç.n.)

günden sonra da, Amerikalıların hayatında küçük bir trajedi olduğu haberini getirdi. Bütün jinekolojik ayrıntılar verilmişti, asla çocukları olmayacaktı... yahut en azından Marcia bunu biliyordu ama Mitchell hâlâ, bilimin bir yol bulacağını umut etmekte diretiyordu. Kız bunu kabullenmek istiyordu ama Mitchell'e göre bunu kabullenmek başarısızlığın en nihai kanıtı haline gelmişti ve bunu kabul etmeyecekti. Mısır evliliklerini kurtarmıştı, Birleşik Devletler'de normale uyum konusunda baskılar çok korkunçtu, Mitch'in annesiyle babası... içlerinde yaşadıkları utanç, kısmen bir kaybolmuşluk gibiydi.

Bu, Jane'in görüşüydü her halükârda ve Dan bunu tartışmadı. Onlara daha nazik davranmaya çalıştı, kız onun "ününden" ve geçmişindeki sinema dünyasından biraz ürkmüştü; kızın istediği tam da, Dan'ın Jane'in yanında vermek istemediği türden boş haberler ve dedikodulardı... ama Dan Jane'i örnek aldı, bu basit merak giderilmeliydi. Jane'e çabucak, anlayışlı biri rolü verilmişti; kız masada bile daha çok onunla konuşuyordu sanki daha çok ilgiyle karşılaşacağını biliyormuş gibi. Birinde, Edfu'da Dan Marcia'nın, ona az önce yaşamının yakın zamandaki trajedisini anlatmış olan Jane'e gizlice bakışını yakaladı; tuhaf bir bakıştı bu, özlem doluydu, kıskançlıktan yoksunluğuyla neredeyse köpekseydi. Kız bir gün Dan'a, Dan öğle yemeğine Jane'den önce geldiğinde, "Bayan Mallory"nin ona Michigan'da tanıdığı bir İngiliz kızı hatırlattığını söyledi. Kız Britanya'yı anlayışlı ve yumuşak konuşan kadınlarla dolu sanıyordu sanki. Oraya hiç gitmemişti ve Dan da onun hayalini bozmadı.

O zamana kadar, bu çiftin Birleşik Devletler'i neden terk ettiği konusunda gerçek bir ipucu yoktu ama Dan'la Jane birlikte bir resim oluşturdular: Onlar, kısmen dünya olaylarından, kısmen de özel talihsizliklerinden ötürü değer anlayışları değişmekte olan iki gençti. Türün dışısında çok daha belirgindi bu. Kısırlığının açıklanması belli ki onu daha derinden yaralamıştı. İkisi de Demokrat Partiliydi ama Vietnam konusunda bir fikir ayrılığı vardı; tüm bunlar bir gün öğle yemeğinde gündeme geldi. Marcia Vietnam'dan çıkılsın istiyordu, orada olmaya hakları yoktu; ama kocası -oraya hiç girmemeleri gerektiğini kabul ediyordu ama- sanki yırtık pırtık bir şovenizmle, bunu yarım bırakmamaları kanısındaydı. İkisi de çok hararetle

hale geldi. Kızın elinde küçük bir istatistik cephane stoku vardı, kayıplar, maliyetler...

“Ben onu tartışmıyorum Marcia. Rakamları biliyorum. Me-sele sadece rakamlarsa tartışmaya gerek yok. Kayıplarımızı keseriz, vazgeçeriz.”

Kız aşağıya baktı. “Sen ne zamandan beri, bir virüs bulduğun halde programı çalıştırmaya devam ediyorsun?”

“Aynı şey değil bu yahu Allah aşkına. İnsan bunlar. Yani bütün projeyi iptal edeceğiz. Yalnız benden bunu hayatı mah-volmuş bütün insanlara açıklamamı isteme sakın. Yani ne di-yeceksin onlara? Affedersiniz çocuklar, biz sizi kazara yanlış bir top oyununa göndermişiz mi yani ha?”

“Bu konuda saldırganlaşmaya gerek yok.”

“Tanrım. Saldırganlık.” Zor duruma düşen zavallı genç ka-fasını birçok kez, onaylarcasına salladı, sonra Dan’a gülümse-meyi başardı. “Affedersiniz. Bu konuda deliriyoruz. Belki de geri çekilme deneyimimiz olmadığından.”

Kız yumuşamış görünmüyordu ve Jan’e baktı.

“İngiltere’de insanlar ne düşünüyor?”

“Sanırım bizde de bölünme var. Sizin gibi.”

Dan, “Jane Oxford’da Vietnam Karşıtı Kampanyanın aktif bir üyesiydi” dedi.

“Aktiflik birkaç bildiri dağıtmaksa tabii.”

Marcia, “Siz de karşı mısınız?” diye sordu.

“Korkarım öyle. Çok karşıyım hem de.”

Kız kocasına bir bakış attı. “Mitch de karşı aslında. Sadece, kabul etmiyor işte.”

“Sadece, yanılmaz olduğunu kabul etmiyor. Hepsi bu.” Dö-nüp Dan’a baktı. “Avrupa, değil mi? Takdir ediyorum, olayın tümüyle müthiş uzağında. Ama ben bunu İkinci Dünya Savaşı gibi görüyorum. Nasıldı o zaman sizinle durum ve Nazilerle. Demek istediğim, bunlarla sonuna kadar savaşmazsanız nerde duracak bunlar yahu?”

Jane, “Sanırım Hitler Britanya’yı işgal etme niyetini ilan etmişti. Ama Kuzey Vietnamlıların Pasifiği geçmeye niyetli olduğunu sanmıyorum.”

Marcia “Aynen” dedi hararetle.

“Bir dakika. Affedersiniz ama bu Komünizm hakkında biraz basit bir varsayım değil mi? Benim duyduğum, Hanoi’nin arkasında başka biri var.”

Marcia, Jane’in yanıtlamasına kalmadan araya girdi. “Tamam, olunca göreceğiz.”

“Yavrum, oluyor zaten. Aman Tanrım.”

Tartışma birkaç dakika daha sürdü ve bu, siyasiden ziyade dilsel bir sorun gibi geldi Dan’a (bu vakada ayrıca da psikolojik bir sorundu belki; tehlikeye girmiş bir kişisel erkeklik vakasının ulusal bir erkeklik sorunu olma tehlikesi); söylemini, farklı ufukları dile getirme becerisinden yoksunluk. Dan, Mitchell’i rahatsız eden asıl şeyi fark ediyordu, özgürlük meselesiydi bu; bir yabancıya, büyük ölçüde koşullanmış bir genç gibi görünüyorsa da, özgürlüğün evrensel bir genel çözüm olduğuna müthiş bir inancı vardı. Jane, Güney Vietnam hükümetindeki yozlaşmışlığın pek de özgür bir toplumu göstermediğini savundu; ama Mitchell bunu kabul etmeye yanaşmadı. Serbest seçimler olmalıydı. Belki de bu, ileri demokrasilerin talihli bir ayrıcalığıydı, değil mi? Ama semptomatik bir şekilde, böylesine müthiş bir elitizm ve pesimizme kayıverdi. Onun görüşünce “hiç kimse”nin, insanların bir tercih yapmalarına izin verilmeyecek kadar cahil olduğuna hükmetme hakkı yoktu; ve Dan yine, Amerikan karakterinin temeli pragmatizmdir düşüncesinin dünyaya nasıl yayıldığını düşünmeye başladı.

Dan’a, Birleşik Devletler’in diğer bir Eski Mısırvary yönü gibi geldi bu. Rehber kitapta (Jane’in ona gülümseyerek gösterdiği) bir şey bulmuştu. Mısırlılara göre, ölüm diyarı Batı’da, güneşin battığı yerdeydi; ve “Batılılar” onların ölümleri için kullandığı örtmece deyim haline gelmişti. Yani bir zamanlar her yere sinen ölüm korkusu şimdi bu her yere sinen “*özgürlükten yoksunluk*” korkusuna dönüşmüştü; ve yol açtığı abartılı davranışlar ve mantık körlüğüyle, firavunların ölümden sonra bir hayatın varolduğunu varsayma manyaklığı kadar acıklı ya da boşunaydı. Yanılsamanın bozulmaması için bir milyon Asyalı köylünün ölmesi gerekiyordu. Yatağın altında gizlenen gerçek ve arketipik Kızıl, determinizmdi; ve çok daha korkunçtu çünkü beşinci kolu, casusları, yıkıcıları ve beyin yıkayıcıları vardı hayatın her eyleminde... ve özellikle de gündelik yaşamın dilinde.

Tartışmada bir sonuca varılmadan öğleden sonrası turuna hazırlanmak için masadan kalktılar. Marcia suskundu ve yirmi dakika sonra, geminin iskelesinden karaya çıkmak için bir araya geldiklerinde yoktu. Mitchell onun yorgun olduğunu, bir önceki gece pek iyi uyuyamadığını söyledi. Ama tur sırasında Dan'a birden, bir iki dakika yalnız kaldıklarında ve sanki bunu sadece bir erkek anlayabilirmiş gibi, çocuksuzluk sorunundan söz etti; anlaşılan, bunun daha önce Jan'e anlatıldığını bilmiyordu. Marcia bu sorun yüzünden bazen sorunlu oluyordu, bu konuda hissettiklerini ve söyleyemediklerini savaş konusunda düşüncelerine dönüştürmüştü bir şekilde. Mitchell bu konuda tartışmaması gerektiğini düşünüyordu.

Dan, "Vah yazık" dedi. Duygudaşça gülümsedi. "Hayat bazen boktanlaşabilir."

"Kesinlikle haklısınız."

"Denediniz mi o..."

"Hem de fazlasıyla. Bir doktor arkadaşım var. En son araştırmalardan sürekli haberdar ediyor beni. Bir çare bulursa yarın uçağa atlarız."

Ve Dan, teknolojiye muhtemel dünyaların en iyisinin anahtarı olarak bu kadar acıklı ve dar bir inançla yüz yüze kaldı. Yol arkadaşının tüm tavırlarının altında bu çok ünlü ve tehlikeli mit yatıyordu belli ki. Mitchell, çok sevdiği beyzbolla bir benzetme kurulacak olursa, becerememişti ama sopayla vurma sırasının bir daha gelmeyeceğini –ya da topu atacak bir oyuncunun bile olmadığını– henüz düşünemiyordu. Böylesi bir saflıkta henüz Vergilius ve Voltaire bile yoktu. Mitchell o gün pek fotoğraf çekmeyip somurtarak dolanıp durdu ve Dan onun için üzüldü.

Ama Marcia akşam yemeğine geldi. Toparlanmış görünüyordu, uyumuştı, evlilik barışı da sağlanmıştı belli ki; ve sanki bunu göstermek istermiş gibi, Lübnan ve Suriye'den, yani geldikten hemen sonra yaptıkları bir tatilden konuştular; Beyrut, Şam, Biblos, Palmira... özellikle de Palmira inanılmazdı, dünyanın en tuhaf yeri idi yahu. Jane aynı şeyi Oxford'da birinden de duymuştu. Orada bir Haçlı kalesi yok muydu? Hristiyanların aç aslanlara yedirildiği yer... oraya da gitmişlerdi. Krak des Chevaliers, bu dünyadan farklı bir yerdi, Dan'la Jane hayal bile

edemezdi... Mitch'in çektiği fantastik resimleri getirmemesi ne kadar yazıktı. Dan içinden gizlice onayladı; bunların tutkusu giderek daha sıkıcı hale geliyordu. Az bir seyahat tehlikeli bir şeydi. Yine de dinledi, gülümsedi ve kaşlarını kaldırdı Nelson'un Trafalgar'daki çok ünlü sinyalinin* Jane'den esinlenen mütevazı bir versiyonuna itaat ettiği izlenimiyle.

Dan aslında o sıkıcı yemek sırasında, belki de kafasını fena halde meşgul eden, gereğinden fazla net bir şekilde resimlenmiş ve özel bir seri halindeki Mısır Tanrıları yüzünden, kendisine verilen onurun hiç farkına varmamasına karşın, kendisinden beklenen görevi yapmakla kalmıyor, hepsinden karanlık, tuhaf ve her şeye gücü yeten Tanrı'nın insan suretiyle bir araya geliyordu.

*

* Amiral Nelson'un 1805'te Trafalgar deniz savaşını başlatan mesajı: "İngiltere herkesin görevini yapmasını bekliyor". (ç.n.)

Aradaki Nehir

Dan'ın gemi yolculuğu sırasında –Jane'in zaman zaman ilgi göstermesine karşın pek paylaşmadığı– bir zevki de nehirdeki kuş yaşamıydı. Bu kez sahra dürbününü evde bırakma hatasını yapmamıştı. Nehir hem bir ana göç yolu, hem de bir kışlama yeridir; ve her yerde kuşlar vardı: Her iki kıyıda ve sık sık da geminin üzerinde yüzlerce kuyruksallayan; karasağanlardan ve güzel kan kırmızısı ve mavi kırlangıçlardan oluşan, birbirine dolanan bulutlar; sonsuz ördek sürüleri; kılkuyruklar, yeşilbaşlar, elmabaşlar, çamurcunlar ve tanıyamadığı diğerleri; uzak atalarını da çok yakından, tapınak duvarlarına resmedilmiş halde gördüğü Mısır yabankazı; balıkçılar ve akbalıkçılar, şahinler ve doğanlar. Onun gözünde her coğrafyanın en karakteristik bir amblem kuşu vardı; ve buradakinin mahmuzlu kış kuşu, yani bazen Thorncombe çayırlarında gördüğü İngiliz kızkuşlarının bir akrabası ama çok daha zarif bir küçük yaratık, bir rüküşün yanında bir Nefertiti olduğuna karar verdi. Ve New Mexico'da ve hayatının diğer her yerinde olduğu gibi, tüm bu

doğa ona zevk ve moral veriyordu. Yeryüzü kalıyordu ve yüzeylerin ve tüylerin ardında, güneşin altında hiç yeni bir şey yoktu.

Kuşlar bir şekilde fellahların ilksel versiyonuydu; basitlikleri sayesinde sağ kalmışlar, gemidekinin alternatifi bir dünya, nevrozlardan, aşırı hassasiyetlerden, zaman öldürmelerden, Dan'ın hiper-karmaşık türünün yanılmalardan ve ikilemelerinden kaçılacak bir sığınak oluşturmuşlardı. Ayrıca, kuşlar sayesinde Dan yine Herr Profesör'le konuştu. Gemiyle Abydos'tan Dendera'ya giderlerken oldu bu. Dan Nil'in çok geniş yayıldığı ve kumlu sığıkların görüldüğü bir yerde küpeşteye yaslanmıştı. Arkasından gelen bir ses duydu.

"Kuşları mı gözlüyorsunuz?"

Dan dürbününü indirdi.

"Evet. Gerçi burada boyumu biraz aştım."

İhtiyar uzaktaki bir gruplaşmayı gösterdi bastonuyla. "Bu *Chenalopex aegyptiacus*. Mısır Kazı."

"Ben de tam onlara bakıyordum." Profesöre gülümsedi yine. "Siz aynı zamanda ornitolog musunuz?"

İhtiyar elini hızlı bir ret işareti halinde kaldırdı. "İşimin bir parçası olarak isimlerini öğrenmem gerekti. Bazen onlara övgüler düzülmüş."

"Karnak'ta harika bir kuş gördük. Yeşil... arı kuşu mu?"

"Arı... ah, evet. *Bienenfresser*. Papağan gibi yeşil, değil mi? *Merops superciliosus* o." Omuzlarını kaldırdı sanki Latince ismi bilmesi biraz kitabilikmiş gibi. "Ona da çok övgülerde bulunulmuş. Tüylerinden ötürü. En azından bizce. Hiyeroglif tartışmalıdır." Sonra, "Mısırlıların kuşlara çok büyük hayranlık duyduğunu biliyor musunuz?" dedi. "Her dilde en önemli şeyi kuşlarla sembolize etmişler. Ruhu yani. Maneviyatı."

"Fark etmemiştim."

Jane o zamana kadar birkaç metre ötedeki bir şezlongda yatmış, Kitchener biyografisini okuyordu. Ama şimdi gelip onlara katıldı. İhtiyar adam panama şapkasını kaldırdı.

Dan, "Kuş gözleme merakıma gülünmeyecek artık" dedi. "Sonunda Profesör Kirnberger haklı olduğumu gösterdi." Ve adamın az önce söylediklerini aktardı. Jane gırgır bir pişmanlık ifadesiyle boynunu eğdi, sonra ihtiyara hitaben konuştu.

“B n çok daha bayağı bir Şey sormak istiyorum Profesör. Nehir kıyısı boyunca yetişen Şu bitkiyi merak ediyorum.” Güvertenin  te tarafında, daha yakın kıyıda, nehir suyunun canlı yeşil küçük alanlarla sınırlandığı yeri gösterdi.

“O *barsim*. Bir çeşit kış yoncası. Hayvanları için.”

“Sanıyorum binlere yıldır aynı ürünü yetiŐtiriyorlar.”

“Hiç de öyle değıl. DeğıŐmeyen Şey sadece yöntemlerdir.”

Bir garson kahve getirdi ve ihtiyarı onlarla beraber oturmaya razı ettiler. Adam Őezlonga ellerini bastonunun üzerinde kavuşturmuş, dik bir halde ilişti. İ ide bir, yanlarından geçen, kendi grubundan birilerini başıyla selamlıyordu. Oturduklarında Jane ona gülümsedi.

“Benim fellahları tapınaklar kadar ilginç bulmam çok kötü bir Şey mi?”

Adam, sanki konuşmadan önce cümlelerini kurması gerekmiŐ gibi durakladı. Bakışlarında hafif bir pırıltı vardı.

“*Madame*, sanırım biliyorsunuz ki sizin cinsiyetiniz asla, k t leŐtiğı zamanki kadar çekici olamaz.” Gözlerinin yanındaki kuru deri kırıŐtı. “Ve kötü bir Şey yapmadığınızı söylememe belki de gerek yok.” Adam nehir kıyısına doğı baktı. “Biz bütün vaktimizi geçmişi kazarak geçirdik.” Onlara dönüp gülümsedi. “Oysa geçmiş hâlâ bizlerde yaşıyordu. Ama Şimdi değıŐiyor. Antropolojideki arkadaşlarımız birçok Şey keŐfediyor.”

Ve onlara fellahları anlatmaya başladı; Jane’in kitap ğından zaten biraz bildiklerinden, anlattıklarının bazılarını görmezden geldiler. Bu sözcük *falaha*, yani çift sürmekten geliyordu. Hem Kıpti hem de Müslüman köyleri vardı normalde ama köyler her zaman birbirinden ayrı değıldi. Tarihlerinin laneti, toprak sahibi Őe kinlerinin olmamasıydı. Bunlar binlerce yıldır, acımasız bir kahyalar kastına dayanan Şehirli toprak ağıları tarafından s m r lm Őt . Ama tüm bunlar Nasır ve toprak reformlarından beri hızla değıŐıyordu. Dan’la Jane, gördükleri zahiri s k nete aldanmamalıydı; klanlar arasında çok Şiddetli kan davaları ve rekabetler, büyük çapta hayvan hırsızlığı vardı. Silah yasaklanmıştı ama hepsinde silah vardı; ve kadın namusu konusunda da çok serttiler. *Romeo ve Juliet*’in fellah versiyonu her gün sahneleniyor hâlâ, dedi ihtiyar.

Jane, Mısır siyasetindeki yeni sosyalist eğilime sempatipleri var mı diye sordu. İhtiyar başını hayır anlamında salladı.

“Onların kavrayışının çok ötesinde bir şey bu. Kahire buraya Berlin ya da Londra kadar uzak. Onlar çok eskidir, onlar bir sürü sözde üstün uygarlığın geçip gittiğini görmüştür, onların her türlü zalimliğini, yalanlarını, vaatlerini görmüşlerdir. Onlar için baki kalan tek şey nehirdir ve topraklarıdır. İlgilendikleri tek şey budur. Sosyalizm onlar için, diğerleri gibi yabancı bir kültürden başka bir şey değildir. Belki iyi, belki kötü. Albay Nasır onlara bazı topraklarını geri verdi. Çok iyi. Fakat öte yandan Asvan barajını yaptı ki bu da topraklarının artık her yıl alüvyonla tazelenmemesi demek. Bu da çok kötü. Hidro-elekt-riğe ne ihtiyacı var ki onların? Bekleyip görsünler. . öyle mi? Zamanın başlangıcından beri ve sanırım zamanın sonuna ka-dar.” Dönüp nehir kıyısına baktı. “Onlara hayranlık duyuyorum. Bütün kusurlarına rağmen. Cesur insanlar bunlar.”

Ve sonunda onlara, bilinmezse fellahların karakterinin asla çözülemeyeceği iki sözcük söyledi. Biri “*kadim*”di, çok eski demekti, geçmişten gelen gücü içerirdi ve dolayısıyla hiçbir zaman vazgeçilemezdi. Onların yaşamının anahtarı, hayatta kalmak için pasaportuydu. Diğer sözcükse “*kayf*”tı ve oturma, düşünme ve hiçbir şey yapmama, hiç gelmeyecek bir trenin bekleme salonu gibi bir varoluş demekti. İhtiyarın kullandığı imaj buydu.

Jane, “Çok hüzünlü geldi bana” dedi.

İhtiyar omuzlarını kaldırdı. “Bir ihtiyacın felsefesidir bu. Onlar daima hüzünlüdür.”

“Peki siz buna sempati duyuyor musunuz?”

“Ben bu ülkede o kadar uzun yaşadım ki, bunu anlamamam mümkün değil diyelim.” Adam başını ufacık, hafiften kuşların-kine benzer bir hareketle eğerek aşağıya baktı elleri hâlâ bastonunun sapını kavramış halde. “Yaşlı adamlara göre bu.” Sonra acı bir bakışla onların gözlerine yöneldi. “Ve belki de her şeyden önce, yaşlı Mısırbilimcilere göre, ha?”

Jane, “Profesör” dedi, “bence siz kaderci olamayacak kadar iyi bir mizah duygusuna sahipsiniz.”

Bu sözler yaşlı Alman’ı biraz şaşırttı. Janée sanki gırgır ge-çildiğini biliyormuş gibi ciddi bir bakış attı, sonra yine tereddüt edercesine aşağıya baktı.

“Ben mizahı kaynağından öğrendim *madame*. Yıllar önce, hiçbir gerçek Alman’ın, hiçbir ciddi genç bilim insanının yapmayacağı bir şey yaptım. Bir İngiliz kadına âşık oldum. Ve daha da kötüsü, onunla evlendim.” Onların şaşkınlığının, gülümsemelerinin keyfini çıkardı bir an. “Kadın öleli çok oldu, ne yazık ki. Fakat o, birlikte geçirdiğimiz en mutlu yıllarda beni bilim insanlığıyla ciddiliğin her zaman pek aynı şey olmadığına ikna etmeyi başardı.” Sonra, daha yavaş bir sesle “Hatırlaması güzel bir ders” dedi.

“Ne zaman öldü?”

“Yıllar önce. Savaştan hemen sonra.”

“Arkeolog muydu?”

“Hayır *madame*. Doktordu. Sanırım nerdeyse Kahire’nin ilk kadın doktoruydu. “

Kadının kızlık soyadını söyledi, Jane’le Dan için hiçbir şey ifade etmiyordu; ama kadının babası da doktordu, Sömürge döneminde Kahire’deki bir hastanenin başhekimliğini yapmıştı. Başkentte hâlâ “büyük bir onurla” hatırlanan bir isim, dedi ihtiyar ve Mısır milliyetçiliğinin İngiliz düşmanı tarafına rağmen hem de. İki çocukları vardı, ikisi de erkekti. Biri şimdi Doğu Almanya’da, küçüğü Amerika’daydı; o da bir arkeologdu fakat alanı Mayalardı. İhtiyarın birçok torunu vardı.

Bunun hemen ardından yanlarından ayrıldı ve ikisi adamın söylediklerinin arasındaki boşlukları düşündü: Şimdiki siyasi görüşleri, Nazi dönemini nasıl geçirdiği. Adamın tüm bunların ötesine geçmiş olduğunu hissediyorlardı; kendisiyle dalga geçebilmesinin, yetkinliğinin, bilgisinin ardında neredeyse Hintli bir bilgenin sükuneti vardı... ama bunun *kadim*’den ya da *kayf*’tan mı yoksa mesleğinden ve uzun süredir sürgünlüğünden mi yoksa yüreğinin durumundan mı geldiği bilinmezdi. Belki de şimdi ödünç bir zamanda yaşıyor, son kalp krizini bekliyordu.

Bundan sonra onunla epey sık konuştular. Onun grubu çeşitli yerlerde ayrılıp gittiğinde Doğu Avrupalıları açıkça kışkandılar. Fransızlar Mısırlı refakatçilerinin abartılı nutuklarından rahatsız olmaya başlamıştı; ve Dan’la Jane Thebes’te, Kraliçe Haçepsut tapınağında tesadüfen iki grup birbirine yakın olduğu ve on dakika mola verildiğinde, neler kaçırdıklarını gösteren

küçük ama doğrudan bir kanıtla karşılaştılar. Herr Profesör onları çağırdı ve Mavna Dehlizine götürüp Dan'a, kraliçenin Somali'ye yaptığı bir deniz seferini kaydeden resimlerden birindeki kuş detaylarını gösterdi; ve kraliçeden ve tarihinden kısaca söz etti. Mekanik olarak tekrarlanan bilgiyle, yaşayan bilgi arasındaki farktı bu.

Sakallı ihtiyarla birlikte yokuş aşağıya, bekleyen otobüslere doğru yavaş yavaş inerlerken, onun yaptığı bu biraz vasıfsız iş konusunda görüşünü hafifçe yokladılar. Fakat adam hemen kendi grubunu savundu. Hepsi kendi alanlarında birer uzmandı, Mısır için değeri ölçülmez işler yapıyorlardı, şanslı olan asıl kendisiydi; ve ayrıca da, memleketten haber almak, başka ilgi alanlarından insanlarla tanışmak hoşuna gidiyordu. Bu tür gezilerde daima, öğrettiğinden çok daha fazla şey öğreniyordu. Ve Oxford profesörleri de böyle yapmıyor muydu, Yunanistan ve Türkiye'ye giden turlara rehberlik etmiyorlar mıydı? Dan'la Jane onların da böyle yaptığını doğruladı fakat ihtiyara, kendisinin oldukça farklı, gerçekten daha demokratik bir şey yaptığı yolundaki kanılarını pek ifade edemediler. Dan dolaylı bir soru sormaya kalktı. Antik Mısır konusunda Marksist bir yaklaşım var mı diye sordu. Yol arkadaşları başını yana eğdi.

"Kesinlikle. Mısır bu açıdan en çok incelenen antik kültürdür. Yunanistan ve Roma'yla birlikte." Çok dikkatlice nötr bir yanıtı bu fakat adam Dan'ın sorusunun ardındaki asıl dürtüyü herhalde tahmin etmişti. Ona bir yan bakış attı. "Siz *ka* ne anlama geliyor biliyor musunuz Bay Martin?"

"Ruh mu?"

Adam parmağını yukarıya kaldırdı.

"Tam ruh değil. Etimolojik olarak anlamı Yunanca *pneuma*; nefes mi desek? Kişisel bir şeydi bu. Herkesin kendi *ka*'sı vardı. Yani bu, bir insanın kendi hayatının ideal imajıydı denebilir. Bu şey ölümden sonrasına ancak kişisel bedenle bağlantılı olarak kalabilirdi ve antik insanların, cesetlerini korumaya bu kadar önem vermesinin nedeni budur. Bunu en iyi, kontrastı olan *ba* ile anlayabilirsiniz. O, bedene bağlı değildi. Bireysel bir şeydi fakat ölümden sonra, bedensel bir biçim alamayan *khu* –kutsal ruh, evet– ile birleşiyordu. Karışık bir şey. Ama *ka* ve *ba*'nın, insanı ilk önce bir birey olarak. . ve sonra da birisi olarak gör-

menin yoları olduğunu söyleyebiliriz.” Yavaş yavaş yürürlerken bastonuyla bir tarafı gösterdi. “Sanatçıların yaptığı gibi.” Sonra da diğer tarafı gösterdi. “Bilim insanlarının yaptığı gibi. Benzersiz bir yaşantı olarak. Bir proses olarak.” İleriye, iki grubun otobüslere bindiği yere baktı, sonra Jane’le Dan’a hafifçe gülümsedi. “Kendi adıma ben, hangi yolun daha iyi olduğunu bilmiyorum. Sanırım antik insanlar bilgeymiş. İkisinin de kendi başına yeterli olmadığını biliyorlarmış. Anlıyorsunuz değil mi?”

Dan adama gülümsedi, sonra onun ötesinde duran Janée de kısa bir süre gülümsedi ve sonra yere baktı.

“Evet. Ve katılıyorum.”

“Güzel.”

Böylece, ihtiyarın bir kerte daha bilge olduğu düşüncesiyle kalmışlar ve Dan yeni bir kavram kazanmıştı... *ka* ya da bedene ve kişisel eşyalara ve kalıntılara dayanan bir kişisel ölümsüzlük; gerçi Bayan Dalloway’den, başkalarının düşüncesindeki anılarından başka bir şey kalmamış olsa da.

Dan’la Jane bunu o gün akşam yemekten önce tartıştılar ve Kitchener’la gayet açık bir bağlantı kuruldu çünkü Dan oradan hemen bir fikir yakalamıştı... Kitchener’la bir Viktoryen Mısır-bilimci arasında geçen bir sahne, *ka* ve *ba*’nın ne demek olduğu konusunda tıpkı böyle bir açıklama, askerin gözlerinde bir parıltı; yahut bu kadar açık olmayacaksa da, kesinlikle, kendini iyi pazarlayan yaşlı kurnazın antik bir anıtta bu kavramın önemini gördüğü bir sahne... zamanı yenme yöntemleri; herkese kendi piramidi. Gerçi ikisi tüm bunları tartışmadıysa da Dan içinden bu iki terimin, yani *ka* ile *ba*’nın onların ilişkisine de uygulanışını düşündü. Dan birincisiydi, Jane de ikincisi; biri sözde tutku, biri sözde kendini düşünmeme; ve ikisi de aynı şekilde yetersiz.

Bir sabah, kahve getirildiğinde profesörü yine onlarla beraber oturmaya ikna ettiler ama bu kez Çek maden mühendisi de vardı. Dan bu gezide bulunmasının asıl nedenini söylemişti ve ihtiyarın ilgisini çekti. Adam Mısır’a İngiliz sömürge yönetiminin 1922’de bitiminden önce gelmemişi fakat o günlerle ilgili anıları vardı. İngiliz kayınpederi Kitchener’la da Lord Cromer’le* de, ikisinin de gençliğinden beri birçok kez bir araya gelmişti;

* Mısır’daki İngiliz askeri valisi. (ç.n.)

ve ihtiyar bu ikisine karşı hâlâ ikinci elden bir saygı duyuyor gibiydi. Dan da kendi tarzında bazı katkılar yapabildi; ve sonunda kafasındaki yeni sahneden, sömürge valisine herhalde daha megaloman firavunların kötü örnek olduğu fikri çıkıyordu. İhtiyar Alman'ın hoşuna gitmişti ve Çek'e döndü.

"Bu İngilizler biz diğer uluslar için çok kötü bir örnek oluşturuyor. Kahramanlarına hiç saygıları yok." Ama destek bulamadı. Mühendis, bunun İngilizlerde hayranlık duyduğu şeylerden biri olduğunu söyledi. İhtiyar, Dan'ı başını sallayarak onayladı. "Çok güzel. Lord Kitchener'e karşı sert davranabilirsiniz. Fakat İkinci Ramsese değil."

Dan gülümsedi. "O kadar fark var mı aralarında?"

Ciddi bir bakışla karşılaştı.

"Ne kadar kinizm bu Bay Martin. Çok şaşırtıcı."

"Ben Yirminci Kongre'den* sonra buna izin verildiğini umuyordum."

Çek'in parti üyesi olmadığını ve beş yıllık planlara ve devlet bürokrasisine gözü kapalı bir hayranlık falan duymadığını biliyorlardı; ve adam yine göz kırparak Dan'ın tarafını tuttu.

"Bence burada çok fazla kişilik kültü var."

"Bu modern terimleri kullanmamalısınız dostum. Bunlar çok yanlış." İhtiyar adam Çek'e parmağını salladı. "İlk gelişimizde sizlere söylediğim gibi, eğer dinlemişseniz, 'köle' kelimesi bile yanıltıcıdır."

Jane "Neden, profesör?" diye sordu.

"Çünkü bu kelime bir özgürlük, yani köle *olmama* kavramını gerektiriyor. Özgür irade kavramını. Eski Mısır'da böyle bir şey yoktu. Beşinci yüzyıl Yunanistan'ında evet... belki. Ama burada yoktu."

Dan bir kışkırtma riskine daha girdi. "En azından, ilk mezar soyucular serbest girişime inanıyordu, değil mi?"

Fakat ihtiyar artık bu konuyu hafife almıyordu. "Söylediğim şey o değil. Tabii ki. Kötü insanlar vardı. Hırslı insanlar. Şerefsiz insanlar. Ama toplumlarının prensiplerinden kuşku duyan insan grupları yoktu. Nasıl kuşku duyabilirlerdi ki? Herhangi bir model yoktu. Yapılacak bir karşılaştırma yoktu." Dan'a hafiften

* Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 1956 yılında Nikita Kruşçev başkanlığında toplanan ve Stalin diktatörlüğünün kınandığı kongresi. (ç.n.)

çıkıştı. “Onları modern anlayışla düşünmemeliyiz Bay Martin. Yoksa hiçbir şey anlayamayız.”

Dan bunun ardından çokluktan yakındı, liste takıntısından; ve yine, kötü bir tarih dışılık sapkınlığından ötürü azarlandı.

“Bunlar bizim modern çağın en başlangıcındaki insanlar. Hayat çok istikrarsız, bütün işleyişleri gayet esrarengiz. Bu insanlar çok yavaş bir şekilde, küçük yerlerde hayata hâkim olunabileceğini görüyor. Bir sürü hata yapıyorlar. Fakat aynı zamanda da, hâkim olmanın bilmek olduğunu ve bilmenin en önemli aracının da, gözünüzün önünde bulunmayan şeyleri temsil etmenize imkân sağlayan semboller olduğunu görüyorlar. Çocuklar gibi bunlar, belki de bu küçük hâkimiyetten ötürü gereğinden fazla gururlanıyorlar. Ama bir çocuğa öğrenmek istiyor diye kızılabilir mi?”

“Ama benim eksik olduğunu hissettiğim şey de bu. Çocuk-suluk... Minos ve Etrüsk sanatındaki basitlik.”

“Bağışlayın ama cehaletinizi açık ediyorsunuz. Mısır ve Minos kadar eski kültürlerde sanat yoktu. Onlar için, bilinçli bir sanat yoktu. Onların istediği sadece hâkim olmaktı. Bizim onlar hakkında böyle hüküm vermemizi isterlerdi; ne kadar iyi hâkim olabildikleriyle. Biz modern insanlara ne kadar güzel göründükleriyle değil.” Ellerini açtı. “Ve diğer uygarlıklar niçin o kadar kısa sürdü?”

“Belki de sadece, benim onların... hâkim olma yöntemlerini daha sempatik bulduğum için mi?”

Profesör başını hayır anlamında salladı. “Hayır Bay Martin. Daha cahil oldukları için. Daha ilkel, diyelim isterseniz. Ve sanıyorum siz onlardan, aşırı uygarlaşmış olduğunuz için hoşlanıyorsunuz.” Dan’ın bir şey söylemesine kalmadan elini kaldırdı. “Biliyorum. Burası sıklıkla çok soğuk görünüyor... çok resmi, çok saltanatlı. Siz daha çok halk sanatı, yani sıradan insanların sanatı olmasını isterdiniz. Benim bazen gençliğimin Kaffeehaus müziğine özlem duyduğum gibi. Ama firavunları suçlamamalısınız. Zamanı suçlamalısınız. Bütün insan illüzyonlarının kaynağı zamandır.”

“Bizim mahkûm oluşumuz zaman mı?”

“Kendi bedenlerimizin içinde. Ama bence hayal gücümüzü zorlayabiliriz. Geçen gün size bir zamanlar toprak ağalarının

fellah arkadaşlarımızı sömürmesinden söz ettiğimde çok büyük ilgiyle dinlemiştiniz. Değil mi?” Dan gülümsedi ve başını sallayarak onayladı. “Biz hepimiz tarihteki şehirli toprak ağalarıyız. Diyoruz ki, şu budala insanlar keşke benim bildiğim şeyi bilselerdi. Beni memnun etmek için, benim keyfim yerine gelsin diye daha çok çaba harcasalardı keşke. Doğru değil mi?” Dan gülümsedi yine ve doğru olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. “Ve o zaman... her gün gördüğünüz bütün bu güzel heykelleri ve resimleri kim yaptı?”

“Ama işte bu. Bence hatırlananlar yanlış isimler.”

İhtiyar gülümsedi.

“Bu çağın sesi bu. Geçmişin değil.”

Dan “Benim *ka*’nın sesi” diye mırıldandı.

“Doğaldır. Siz bir yazarsınız. Eski Yunanlılardan beri bütün sanatçılar adının hatırlanmasını istiyordu... antik firavunlar gibi. Belki de bu dünyada kalmış tek gerçek firavunlar sanatçılardır. Bence siz intikamınızı aldınız.”

Başka şeylerden konuşmaya başladılar. Ama Dan Mısır’ın yarattığı muhteşem bir büyüğü daha fark etmişti ve bütün sanatsal yaratılar bunun ışığında görünüyordu; belki de gelişen bir büyüydü bu, ölümden sonra bir hayatın varlığına inanç sönüp giderken insanların kaçış için giderek sanatlara yönelmesi gibi... fellahların teslimiyetinin, hiç gelmeyecek bir treni beklemenin tam tersi bir şey... kişisel başarılarla sarılarak, *çıldır-mışçasına bir gömülme, mumyalanma; tırtıl tam gelişmeden ve mantık, yetişkin bir kelebeğin, yani salıverilecek ka’nın çıkabileceği bir dünyanın olmadığını* söylese de, marazi bir pupalaşma, bir krizalit oluşturma arzusu. Ve Dan da, taşı yontarak Ramses’in başını yapan, bilinmeyen bir taşçıdan esasen farklı mıydı? Kendisinin onun yüceltildiğinden çok daha fazla sınıandığını ya da hatta madara edildiğini iddia edebilirdi. Ama çekilen tüm dikkatler bir tür yüceltmeydi; ve dikkat çekmede en büyük neden aslında nesne, yani Kitchener değil de, gösterme eyleminin kendisi, yani kişinin kendi ünüyse, parazitlik ögesi gayet açıktı. Çünkü Dan kendisiyle alay ettiği özel bir anda yoksa kendisi daha çok değil, hiç saygınlık falan istemeyen ilk senaryo yazarı mı olacak diye düşünüyordu.

Tüm bunlar, gerçi biraz paradoksal olsa da, Kitchener senaryosu biter bitmez yeni bir ortamı, yeni bir yaşamı deneme kararını güçlendiriyordu; paradoksal çünkü her gün bu konuda yeni fikirler buluyordu; bu konu sonunda mayalanmaya, zenginleşmeye başlamıştı. Bunun ipucu belki de Herr Profesör'ün, sanatçıların geriye kalan tek gerçek firavunlar olduğu iddiasındaydı; öyleyse onlar kendilerini anıtlılaştıran taş işçileri olsun ve benliklerine dönsünler, diğer mezarlardaki ve anıtlardaki tüm eserleri bıraksınlar. Dan büyük bir safra atma, bir basitleşme gereksinimi duydu, bir sağlık çiftliğinde kalmaya can atan, rahatsızlık verecek kadar obez bir gurme gibi neredeyse. Bunda bile paradoksal bir öge vardı; Dan sanatın tümüyle, hurafemsi mezarlar yapmanın, unutulmaya karşı absürt bir şekilde özenli ve boşuna sigortalar oluşturma modern varyasyonundan başka bir şey olmadığını gördüğü anda bu gördüğü şey bir özgürlük duygusu getirdi... ya da bu daha ziyade, İngilizliğe – hayattaki (Lukacs ve bütünsel bilinç ve yazar sorumluluğu teorisyenleri gibi) şeyleri çok ciddiye almanın tam bir budalalık olduğu inancına– bir geri çekilmeydi. Ayrıca bütün bunlar becerinin rolü herkesin kabul ettiğinden çok daha az bir şans oyunuydu. Bunu görememek o genç Amerikalı gibi olmaktı, o da bunu öğretmişti.

En iyisi, “birisi”ydi: O pasif üçüncü şahıs.

Günler geçtikçe ve Yengeç dönencesine yaklaştıkça çöl daha yakınlarına sokuluyordu. Amatör fotoğrafçılar bile doymuştu ve nehir kıyısındaki sahneler, karşılaştıkları felukkalar giderek görüntüleri yakalanmadan geçip gidiyordu.

Esna'ya gittiler; ortasındaki devasa bir çukurun içinde bir tapınağın bulunduğu pis bir kasabaydı. Turistler tapınağa gidiş ve dönüşlerinde dilenci sürüleri tarafından kuşatıldı. Kemerinde iki kırmızı küfe olan bir adam özellikle çok ısrarcıydı ve Fransızlardan biri adamın feryat figan istediği bahşisi verdi; adam bir yılan çıkarmıştı ve sonra da daha küçük sepetten kocaman bir akrep; iğnesinden tutulan hayvan bacaklarını havada yavaş yavaş oynatıyordu. Birden onlarca fotoğraf makinası tekrar ortaya çıktı ve bir halka oluştu. Gösteri yapan adamın arkadaşlarından biri fotoğrafçıların önünü kapatmaya başladı, daha

çok para istiyorlardı. İlginç manzara bedava değildi. Ansızın, embriyon halinde bir arbeye yaşandı; adam bir fotoğraf makinesini bir tarafa ittirirken birisi de buna karşılık ona bağırırdı ve sert bir şekilde ittirince adam yere devrildi. Mavna Kraliçesi'nin İtalyan arkadaşıydı bu. Sakinleştirildi fakat Arap bağırarak hakaret etmeye devam ediyordu.

Arkada, bir kahvehanenin önünde iki tanesi nargile içen bir sıra yaşlı adam oturmuş, olanları donuk bakışlarla seyrediyorlardı. Dan'la Jane biraz ayrı duruyordu ve Fransız gazeteci Alain de yanlarındaydı. Fotoğrafçı arkadaşı meşguldü, fotoğraf çekenlerin fotoğrafını çekiyordu tarafsız bir gözle, çekim açısı ve hızından başka bir şey düşünmeden. Alain Jane'e Fransızca bir şey söyledi ve Jane de Dan'a aktardı: *Sersem amcıklar kolayca keyifleniyor*. Üçlü bir küfür vardı bunda; doğaya, insanlığa ve kendilerine... maymun insanlar, paket turizmin tüm babunları, yanlış güdüler.

O gün daha sonra gemileri Edfu'ya yanaştı ve Güneş Tanrısı Horus'un Ptoleme Tapınağı'nı ve muhteşem granit şahinlerini gördüler. Canlı kerkenezler Asur dönemini andıran kulelerin arasında hâlâ hızla dolanıp duruyordu ve akşam ışığıyla oraya bir sükuûnet çöktü. Ama tapınağın kale gibi kalın duvarlarının içinde kuluçkaya yatmış bir şey, dışarıdaki, gemilerinin beyaz bordasının her gün önünden geçtiği köylülere görüldüğü kadar uzak ve itici gelen gerçekliğe karşı içeride barikat kurmuş, anlaşılması zor bir rahip kültürünün havası vardı.

O gün akşam yemeğinden sonra bir kabare ve dans olacağı duyuruldu ve Dan'la Jane yemek salonuna gelince bu konuda biraz ayrı düşüklerini –Dan bir takım elbise, Jane'se Assad'ın davetinde vaftiz ettiği siyah kıyafetini giymişti– ve diğer yolcuların epey gerisinde kaldıklarını fark ettiler. Diğer yolcular bunu bir kıyafet balosu gibi görmüştü. Doğu Avrupalılar arasında hiç alışılmadık görünüşte köylü kıyafetleri vardı, Fransızlardaysa sözde korsanlardan, matadorlara falan varıncaya kadar uzanan bir seçki. Belli ki bu akşama hazırlık olarak getirilmiş tek mükemmel kostüm Mavna Kraliçesi'nin genç gece keleşinininkiydi. Çıplak göğsü ve kocaman taklit mücevherleriyle Tutankamon kılığına girmişti. Yüzünde çok gösterişli bir makyaj vardı ve adam dikkat çekici bir şekilde

hermafrodit* görünüyordu. Kraliçe'ye koyu mor bir ceket giymiş, gevşek bağlanmış geniş bir siyah kravat takmıştı; daha sonra, Baudelaire olduğunu öğrendiler. Genç adam pek bir şey yemiyor gibiydi ve masadan masaya koşarak çıplak gövdesini ve süslü takılı kılığını sergiliyor, tüm bunların ne kadar gülünç olduğuna hiç aldırmadan pozlar veriyordu.

Hooper'lar bile bu deliliğe hafiften kapılmıştı. Marcia uzun bir elbise giymiş ve cumhuriyetçi tarzı saçlarına yaldızlı kartondan bir taç takmıştı. Kime benzemek istediğinden pek emin değildi, başındaki tacı da kabin amiri vermişti. Mitch de yine öylesine, kenarları kıvrık bir şapka bulmuştu; Teksas'la herhangi bir ilgisi olduğundan değil, ulusu nedeniyle, diye açıkladı. Dan'la Jane'in sıradan görüntüsüne açıkça üzülmüyorlardı... kabin amirinde bir dolap dolusu şapka ve giysi vardı, bir şeyler kalmıştı, gayet emindiler...

Hooper'lar bir süre sonra kafalarındakileri çıkardı ve masaları, çevrelerindeki saçmalığa uymayı reddeden bir Anglo-Sakson cephesi gibi görünür oldu. Dan bir an Jane'le göz göze geldi.

"Bizim çok berbat snoplar olduğumuzu düşünüyorlardır herhalde."

"Birisinin böyle taşkın bir burjuva narsisizmini reddettiğini göstermesi lazım. Keşke ben de KGB ajanı olarak gelseydim."

Jane gülümsedi ama yere bakmadan önce gözleri bir süre daha onun gözlerinde kaldı. Dan'ın böyle şeyler hakkında şaka yapmasına hâlâ izin yoktu, yahut izin ancak şimdi verilmişti.

Dan "Bugün güneşte kalmışsın" dedi.

"Yanaklarımın yandığını hissediyorum."

"Hoş bir çingene havası vermiş sana."

"Memlekete dönünce hemen düzelir."

Dan da gülümsedi ama hoş karşılanmayan, bayağı bir şaka gibi gelmişti bu. Jane gözünü ondan kaçırıp diğer hareketli masalara kaydırdı. Doğu Avrupalılar bile biraz gevşemiş gibiydi. Sonra bir sonraki yemek servisini beklediler konuşmadan, evli, oradaki herkesten yaşlı bir çift gibi. Jane güneşten yanmıştı fakat aslında çok daha genç görünüyordu. Ve kıyafeti... masalarına gelirlerken Dan, Alain Maynard'ın gizliden bir Fransız tarzı beğeni jestinde bulunduğunu görmüştü.

* Hem erkek hem dişi özellikleri gösteren. (ç.n.)

Yemekten sonra, üst kattaki salona çıkan son grubun arasındaydılar. Bütün masalar kalabalık görünüyordu. Her yere süsler asılmış ve mürettebatın arasından öylesine, bir halk çalgıcıları grubu oluşturulmuştu. Yavaş sesle konuşan Nubyalı* garsonlarını gördüler, şimdi yerel giysiler içindeydi ve salonun gerisinde bir çifte dümbeğin üzerine eğilmişti. Başka bir davulcu, elinde tef olan biri, rebap çalan bir adam, bir mikrofon ve bir amplifikatör, ritmik bir gümbürtü vardı. Dan’la Jane durup camlı kapılardan içerisini bir an seyrettiler ve girmemeye karar verdiler. Bara dönüp iki brendi söylediler, sonra onları alıp başka bir küçük salondan geçerek kış taraftaki güneşlenme güvertesine çıktılar. Oranın boş olacağını düşünmüşlerdi ama hiç beklenmedik bir şekilde Herr Profesör oradaydı.

Onun akşam yemeğinde de olmadığını hatırladılar. Adam zaman zaman yemeklere gelmiyor, yahut belki de yemeğini kamerasında yalnız yiyordu. Şimdi bir köşede, bir bardak ve bir şişe madensuyu bulunan bir masaya oturmuş, kitap okuyordu. Fakat onlar gelirken gözlerini kaldırıp onlara baktı ve başıyla ciddi bir şekilde selamladı.

Dan, “Gürültü bize çok fazla geldi” dedi.

“Size tamamen katılıyorum. Benim kamara tam orkestranın altında. Bugün evsizim.”

Uykusu çok hafif olduğundan, şirketin ona makina daire-sinden uzak bir kamara verdiğini söyledi; ama normaldeki huzurunun bedelini böyle gala gecelerinde ödemek zorundaydı. Dan, size bir brendi getirebilir miyim diye sordu. İhtiyar reddetti; onda bir hazımsızlık eğilimi vardı. Ama lütfen, onunla beraber oturmalıydılar, kitabı sadece vakit geçsin diye okuyordu. Kitabı grubundan biri vermişti. Almanca olduğunu görüyorlardı ve adam bunun Almanya’nın bölünmesinden sonra D.D.R’deki ekonomik gelişmenin bir özeti olduğunu söyledi. Bir süre kitabın kapağına baktı, sonra her zamanki gibi nazikçe, muğlak bir şekilde gülümsedi.

“Okuması kolay değil.”

“Memlekete sık sık gidiyor musunuz?”

Adam başını hayır anlamında salladı. “Bir kız kardeşim var orda. Ve oğlum ve torunlarım. Artık orayla bütün bağım bu.”

* Mısır’ın güneyinde, Sudan’ın kuzeyinde bir bölge. (ç.n.)

“Çok değişiklikle karşılaşacaksınız herhalde.”

“Değişiklikler davet edildi” dedi adam. “Özellikle benim kuşağım tarafından” diye ekledi. “Sanırım şikâyetçi olamayız.”

Jane, hâlâ Almanya’daki oğlunun ne iş yaptığını sordu.

“Doktor. Annesi ve dedesi gibi.”

“Onunla gurur duyuyorsunuzdur.”

“Evet, şimdi bir cerrah. Göz cerrahı. Çok iyi bir cerrah olduğu söylendi bana.” Fakat adamın konuşmasında bir babanın çok hafif bir üzüntüsünün izini sezdiler; kabul edilen ama tam anlamıyla sevindirmeyen bir kaderi.

Jane, “Keşke bu kadar uzakta olmasa mıydı diyorsunuz?” dedi yavaşça.

İhtiyar omuzlarını kaldırdı. “Onun işi var, arkadaşları var... ve benim de en azından anılarım var.” Jane’e hafifçe gülümsedi. “Geçen gün onları biraz uyandırdınız madame.”

“Neden ki?”

“Beni çok duygusal biri diye düşüneceksiniz.”

“Lütfen.”

Adam duraksadı. “Eşimin bazı yoksul hastalarının sık sık, ona verecek parası olmazdı. Bunun yerine küçük hediyeler getirirlerdi. Bu bazen, sizin Bay Abdullam’ın dükkânından aldığınız ipe dizili boncuklar olurdu. Ben arkeolog olarak bunların değersiz olduğunu söyledim. Fakat o derdi ki... sizin geçen gün söylediğinizi *madame*. Ve sizin o boncuklara dokunuşunuz. Konuşma tarzınız.” Dan’a muzipçe gülümsedi. “Affedersiniz. Bağışlayın.”

Dan bağışlanacak bir şey olmadığını belli etti. Jane gözünü aşağıya, dizlerine dikmişti. Kısa bir sessizlik oldu. Sonra Jane gözlerini kaldırdı.

“Sanırım eşinize imreniyorum profesör. Hissetmekten çok daha fazlasını yapabildiği için.”

“Çoğu kişiden daha fazla. Ne yazık ki.”

“Burada mı öldü?”

“Almanya’da. Leipzig’de. Savaştan sonra.”

“Savaşı orda mı geçirdiniz?”

İhtiyar başını hayır anlamında salladı ve yüzünü biraz asarak konuştu. “Filistin’de. Bir İngiliz enterne kampında.”

Sonra, onların başka soruları karşısında, meraklarını hissetmiş olsa gerek ki yavaş yavaş, geçmişi hakkında daha çok ayrıntıdan söz etmeye başladı... çok nesnel bir şekilde, sanki bu kendisi değil de tarihi bir kalıntıymış gibi, Thebes'te Kraliçe Haçepsut'un hayatını özetlerkenki tarzından farksız bir şekilde.

Hiçbir zaman faşist olmamıştı ama bundan kendine pek büyük bir övünç çıkarmıyordu. 1930'larda çok uzun süre Almanya dışında yaşamıştı. O demagogileri, kitlesel mitingleri, *Volk'a* hitaben konuşmaları falan itici buluyordu ama bunlar ona, esasen gerekli bir hükümetin bayağı debdebelerinden başka bir şey gibi gelmiyordu. Arkadaşları ve tanıdıklarıyla konuşurken "der Führer" in ve diğer o Nasyonal Sosyalist jargonun alay edilmeden anıldığını hiç hatırlamıyordu. O zamanlar bunların hepsi başka bir dünyadan gelen şeylerdi, ciddi bir tartışmanın çok aşığıındaydı. İnsanlar tavırlarını böyle şeyleri pek konuşmayarak gösterirdi. Sonra eşi vardı ve onun sayesinde Kahire'de İngiliz çevrelerine girmişti. Bu konu orada da nadiren konuşulurdu. Kritik an 1939'da, Hitler gerçek rengini belli ettiğinde geldi. Mısır'daki Alman arkadaşlarının birçoğu memlekete dönmüştü ve ona da böyle yapması emredildi.

"Evet. Sonunda, eski Mısır'ın, eşimin ve çocuklarımla dışındaki bir dünyayı düşünmek zorunda kalmıştım. Eşimin çok yardımı oldu. Evliliğimizin milliyet farkımızdan daha önemli olduğuna karar verdik. Şansımı burada deneyecektim. Ülkemin haksız olduğundan kuşkulananmaya başlamıştım. Ülkeme karşı savaşmayacaktım. Fakat ülkem için de savaşmayacaktım."

Bir yıl, yani sahte savaş* süresince arkeolojik çalışmaya devam etmesine izin verilmişti. Sonra enterne edilmiş ve geri kalan yılları Filistin'de bir kampta geçirmişti. Koşulların pek rahat olmadığını fakat arkadaşlığın değerli olduğunu söyledi. O zamana kadar "biraz cahil" olduğu bir konuda, diğer erkekler hakkında çok şey öğrenmişti.

"Elbette, savaş bitince ülkemin o yenilgiyi hak ettiğini biliyordum. Yahudi soykırımı. Bu haberi –toplama kamplarının ilk kez ortaya çıkarıldığını– bana eşim verdi. Gazete hâlâ gö-

* Savaşın ilan edildiği 1 Eylül 1939'dan, Almanya'nın Belçika ve Fransa'ya saldırdığı 10 Mayıs 1940'a kadarki, cephede pek fazla bir çarpışmanın olmadığı dönem. (ç.n.)

zümün önünde. *Daily Telegraph*. O fotoğraflar. Ağladım ama korkarım, ölen Yahudiler için değil, kendim için. Ulusum için. Eşimin yüzüne bakamıyordum. O bana ve çocuklarımıza çok cesurca destek olmuştu bütün o talihsiz yıllar boyunca.”

Jane yavaşça, “Ama sizi suçlamıyordu değil mi?” dedi.

“Hayır. Kesinlikle. Fakat iki oğlumuz... durum onlar için zordu, o çocukçağızlar için. Bence onlar daha doğru bir hüküm verdiler. Babalarının hata yaptığını biliyorlardı. Babalarının vatani gibi.”

“Görmezden gelmekle mi?”

“Ben bunu kendi işimden bir örnekle düşünüyorum Bay Martin. Mesela ben bir papirüste yazarlardan sadece kolayca okuduklarımı çevirseydim ve daha çok sabır ve daha çok incelemem gerekenler yokmuş gibi davransaydım. Savaştan önce, görmemeyi ya da duymamayı tercih ettiğim bir sürü şey, birçok belirti hatırlıyorum. Papirüsün okumayı savsakladığım bölümü... bunu görmek zor değil.”

Sonra dışsal koşullar elverişli hale gelmişti. Onun savaş çıktığı zamanki “vatansız” tavrı ve alanındaki birçok yaşının ölmüş, kaybolmuş ya da şimdi Batı’da yaşamayı seçmiş olması onun uzmanlaşmış bilgisini nadir bulunur bir şey haline getirmişti. Ondan birdenbire, Leipzig’e dönüp fakülteyi yeniden kurması istendi; “eğer o kocaman fakat öğrencisiz barakaya fakülte diyebiliyorsanız tabii. Bir sürü ambalaj sandığı. Nerdeyse bütün kayıtlar kaybolmuş.”

“Çok tartıştık. Oğullarım gitmek istemiyordu. Fakat anneleri, gitmezsem huzur bulamayacağımı biliyordu. Çocuklara, gitmenin neden görevimiz olduğunu anlatmaya çalıştık.”

“İşin siyasi yanı sizi endişelendirmiyor muydu?”

İhtiyar gülümsedi. “Biraz evet. Anlıyorsunuz muhakkak, bizler o konuda pek derinleşmiş insanlar değildik. Constance için iş vardı... fakat eşim daima çocuklarıyla birlikte çalışmayı tercih ediyordu. Benim eski üniversitem vardı. Şimdi yardım etmem gerektiği yolunda şiddetli bir isteğim, artık çok geç olsa da.”

Sonunda gitmişlerdi. Karısı, harap olmuş kentteki üçüncü yıllarında ölmüştü; büyük bir şok, bir histerektomiden sonra beklenmeyen bir kanama. Fakat adama göre, kadının son ar-

mağani onu “çok acıklı bir şekilde”, artık daha derin bir bağlantıdan ziyade bir görev duygusuyla bağlı olduğu Almanya’da tek başına bir Alman olarak bırakmak olmuştı. Adam inançlarını yeniden gözden geçirmek zorunda kaldı. Komünist Parti’ye hiç girmemişti ve bir bilimci olarak statüsü ona “resmi baskılar” karşısında gayet ayrıcalıklı bir konum sağlıyordu; ama sosyalizmin ülke için ve tarihin o döneminde en iyi yol olduğunu kabul eder hale gelmişti. Sosyalizmin insanlık dışı yanları, “kör noktaları” vardı; ama belki de yeni ve daha iyi toplumların hepsi böyle başlardı.

Adam karısının ölümünü çok kısaca geçmiş ve söylenmemiş çok şey bırakmışsa da, Dan’la Jane’in hissettiği, çok gerçek bir evlilikti; ve ayrıca da, adamda ve ölmüş karısında bir masumiyet; her iki yandan yabancılaşmış, Demir Perde’yle bölünmüş, onlara destek olacak karşılıklı saygı ve sevgilerinden, mesleki çalışmalarından başka hiçbir şey olmayan iki insan. Adam hatta iki oğlunun, kendine ait bir şeyleri yansıtan duygusal bölünmeyi fiilen gösterdiğini bile söyledi.

Küçük oğlunun, şu anda Birleşik Devletler’de arkeolog olanın ilk başta Batı’ya kaçtığını söyledi onlara. Gülümsedi.

“O, annesine çekmiş. Karakter olarak. İngiliz oğlum diyorum ona.”

Kaçışında dramatik bir şey yoktu. Londra’ya annesinin akrabalarının yanına tatile gitmiş ve geri dönmemişti. Yirmi beşinci doğum gününü yeni kutlamıştı. Profesör onu geri döndürmek için uğraşmış ama çok ciddi bir şekilde yapmamıştı bunu.

“Onun yaşında bazen karar vermek, kararın doğru olmasından daha önemlidir.”

Dan, “Bütün yaşlarda öyle değil mi?” dedi.

“Belki de.”

Jane, iki kardeşin arası hâlâ iyi mi diye sordu.

“Evet *madame*.” Adam “Ancak şimdi” diye ekledi. “Hans, büyük oğlum, doktor olan, ilk başta böyle bir ihaneti kabul etmiyordu. Ama şimdi daha akıllıca düşünüyor. İnanıyorum ki bazen çok tartışıyorlar. Biraraya geldiklerinde. Fakat iki kardeş gibi.”

“Peki siz taraf tutmuyor musunuz?”

“Küçük oğlum bana biraz fazla Amerikalı geliyor artık. Dünyaya aynı şekilde bakmıyoruz. Ama niçin aynı şekilde bakalım ki? Benim kuşağım körleştirilmişti... özellikle de biz, tarih öğrencisi denenler. Bunun bedelini ödememiz lazım. Oğlumunki masumiyet. Ve dediğim gibi, annesine çekmiş. Yahut onun ülkesine.” İkisine de gülümsedi. “Avrupa’nın Sfenks’ine.”*

Dan, “Daha çok bilinen adıyla Avrupa’nın Hasta Adamı.”

“İnatçılık bir hastalıksa eğer.”

“Çok da bilmece gibi değil aslında, değil mi?”

“Orada itiraz etmem gerek. Biz yabancılara...”

“Ama sizin İngilizceniz...”

“Ah evet. Bu dili biliyorum. İngilizlerin tarzlarını anlıyorum. İngiliz tarzı yemekten bile hoşlanmaya başladım hatta; biftek ve böbrekli börek...” ve bir süre durakladı sanki nadir bulunan bir şarabın anısını düşünüyormuş gibi. “Ama sizin ruhunuz. Bu apayrı bir mesele.” Parmağını vaaz verir gibi kaldırdı. “Ve hepsinden öte, şu özgürlük konusunda. Bir Alman kuralsız özgürlük düşünemez. Bizim –zaten bir Prusya mevzusu olan o– kaz adımıyla yürüme ve askeri disiplin merakımızdan öte bir şeydir bu. Filozoflarımızda var. Kant’ta, Marx’ta. Bach’ta. Goethe’de. Bizim için, her özgürlük özgürlük değildir. Kuralları tartışabiliriz fakat onların olması gerektiğini değil.”

Dan gülümsedi. “Ama bizim özgürlüğümüz büyük ölçüde bir illüzyondur. Bizim de farkına varmaya başladığımız gibi.”

İhtiyar bir an sustu, sonra onlara bir soru sordu.

“Doğu Alman akrabalarını ziyarete giden Batı Alman’ın hikâyesini biliyorsunuz, değil mi? Konu siyasete gelmiş. Batı Alman, akrabalarına, onların hayatının devlet tarafından, Ruslar tarafından diktatörce yönetildiğini söylemiş. Onlarsa onun Almanya yarısının da bundan iyi olmadığını –Avrupa’nın en Amerikanlaşmış ülkesi olduğunu– söylemişler. Belki, demiş öteki ama biz en azından onu serbestçe seçtik, demokratik Anglo-Sakson tarzında. Ah, demiş amcası ama biz de serbestçe seçtik oğlum. Ve üstelik de demokratik Alman tarzında.” İhtiyar onların gülümsemelerine karşılık verdi ama devam etti. “Bence

* Yunan mitolojisinde, insanlara bilmece soran ve bilmeyenleri yiyen kadın başlı aslan; düşüncelerini gizli tutan, anlaşılmasız kişi anlamına da gelir. (ç.n.)

mesele şu: Bu şaka kime karşı? Ben bunun Doğu Almanya'da bir hiciv gibi anlatıldığını duydum. Ama bence Doğu Almanya'nın lehine de anlatılmış olabilir. Görüyorsunuz, özgürlüğün tersini nasıl tanımladığınıza bağlı. Bize göre, kaostur bu. Size göre...”

“Otorite mi?”

Başını sallayarak onayladı. “Doğu’yla Batı arasındaki asıl perde budur. Benim görüşümce. Biz düzeni sağlamak için bir takım özgürlüklerimizden vazgeçtik... liderlerimiz sosyal adalet, eşitlik falan iddiasında. Sizse özgürlük için bazı düzenlerinizden vazgeçtiniz. Doğal adalet, insanın bireysel hakları dediğiniz şeyler için.” Birden gülümsedi sanki gereğinden fazla ciddileşmeye başlamışlar gibi. “Size bir hikâye daha anlatabilir miyim? İngilizlere karşı bir şey bu ama bana bunu yıllar önce, sizin bir vatandaşınız anlatmıştı.”

“Elbette.”

“Fransız Afrika’sında bir İngiliz, gölde, timsahların olduğu bir yere doğru yüzüyor. Kıyıdaki, İngilizce bilen bir yerli bağı- rıyor ona. ‘Geri dön! Tehlike! Hemen geri dön!’ İngiliz bunu duyuyor, etrafına bakınıyor, zenci tekrar bağı- rıyor. Fakat İngiliz hiç aldırıyor. Yüzmeye devam ediyor. Ve timsahlar onu yiyor. Fransız yetkililer bir soruşturma açıyor; kurbanın uyarıyı neden duymazdan geldiğini kimse anlayamıyor. Ama başka bir İngiliz kalkıp açıklıyor. Uyarı hatalı bir dille yapılmıştır ve anlaşılma- mıştır. Ah. Öyleyse monsieur, böyle talihsiz bir olay tekrar yaşanmasın diye bize lütfen bu seslenişin doğrusunu söyler misiniz? İngiliz çok derinlemesine düşünüyor, taşınıyor, sonra diyor ki, ‘Bir mahzuru yoksa biraz uygunsuz bir şekilde geri döner misiniz efendim, lütfen?’ ”

Gülümsediler, öncekinden biraz daha az gerçek bir şekilde.

“Biraz acımasızca. Ama ben sizin ülkenizde hâlâ, bir yabancıdan öğüt almaktansa boğulmayı tercih edecek bir şey olduğundan şüpheleniyorum. Benim anlamadığım özgürlük bu işte.”

“Biz kendimiz de pek anlamıyoruz bunu.”

İhtiyar gülümsedi. “Boş verin. Kim bilir? O İngiliz timsahlara yem olmak istiyordu belki de.”

Dan bir süredir konuşmayan Janée bir göz attı; ama kadının gözlerinde bir yumuşaklık, bir kabul vardı, en azından, yaşlı bilimciye karşı. Aşağıya baktılar, sonra Dan yeniden konuştu.

“Doğu’yla Batı arasındaki kavgada bir umudunuz var mı?”

“Bir zamanlar, geçmişi incelemek için bu kadar çok zamanımı harcadım diye suçluluk duyardım. Benim papirüsleri, anlamak istemediğim şeyleri gizlemek için çektiğim bir perde gibi görüyordum. Ama şimdi görüyorum ki, insan anlamak istemiyorsa her şey bir çeşit perdedir. Anlamamak için bir bahane.” Durakladı, sonra devam etti. “İki köy arasındaki bir kavgayı hatırlıyorum –savaştan önceydi bu– Nil’in iki yakasında iki köy. Luxor’un kuzeyinde, benim çalıştığım yerde. Balık avlama hakkı üzerineydi. Çok sertleşti, kan döküldü. Bir gün, iki reisten birine –okuma yazması olmayan ama çok bilge bir ihtiyara– sordum, niçin o ve diğer köyün lideri bu meseleyi uzlaşarak çözümüyorlar diye. Adam benim böyle aptalca iyimserliğimden ötürü çıktı bana. Asla barış, huzur olmayacak, dedi, her iki yakadaki insanların arasında. Huzur sadece, aradaki nehrin içinde.”

“Yani yaşayamayacağımız tek yerde.”

İhtiyar ellerini açtı.

Ve sonra onlara son bir hikâye anlattı; kişisel bir şeydi, hayaletsiz hayalet hikâyesi dedi. Mısır’a ilk gelişinden hemen sonra olmuştu, 1920’lerin sonunda, daha sonraki alanında uzmanlaşmadan önce. Bir gün, Asvan’ın karşısındaki tepelerde bir –kralın değil de– soylu kişinin yeni çıkarılmış mezar odasında çalışıyormuş; ve işine, bir duvar resmini kaydetmeye öylesine dalmış ki, içeride normalden uzun bir süre kalmış. Yapay ışıkla çalıştığından, dışarıda alacakaranlık çöktüğünü fark etmemiş. Ama sonra bir şey olmuş, belki çok uzun saatler boyu konsantrasyon yüzünden, belki de kazı yerinde artık her şeyin sessizleşmiş olduğunu bilinçaltı fark etmesinden. Orada kendisinden başka canlı birinin varlığı gibi tuhaf bir şey hissetmiş. Bir an korkmuş, gerçekten, elindeki ışığı mezarın her yerinde gezdirmiş ama doğaüstü şeylere ... “lanetlere ve bunun gibi saçmalıklara” falan hiç inanmıyormuş. Onun korkusu daha doğrudan fiziksel bir şeymiş; bir hırsızın içeriye gizlice girmiş olmasından. Ama

kazı yerine girişı koruyan bir gece bekçisi varmış. Gelenin belki de o adam olduğunu düşünmüş, hatta onun adını seslenmiş. Cevap gelmemiş ve sonra gözlerini yine duvar resmine dikmiş, resim olağanüstü bir şekilde yepyeni durumdaymış.

Adam hikâyenin burasında durdu. Salona arkalarından birinin girdiğini duydular ama Dan da Jane de dönüp bakmadı; ve bu gelen kişi kimse, dönüp gitti.

“Bunu bir defa daha yaşadım ama hiç ilk seferindeki kadar canlı değildi. Çok tuhaf bir şeydi... sanki zamanda bir bağlantı kopmuş gibi.”

“Bir boşlukta kalma mı?”

“Evet. Teşekkür ederim. Bu daha iyi bir ifade. Çünkü aradaki küçük bir zaman yok gibiydi sanki. İnsan ne ilk ressam ne de kendisi, yani modern arkeolog. Eğer bir şeyse... metaforik konuşuyorum bağışlayın, başka türlü ifade edecek kelime bulamıyorum, o resim. İnsan var ama bir şekilde, zamanda değil. Zaman dediğimiz illüzyonun ardındaki daha büyük bir gerçekte. İnsan daima oradaydı. Geçmiş ya da gelecek yoktur. İnsanın tarih, kronoloji bilgisi az önce söz ettiğim perdelerden biri gibidir.” Adam onlara gülümsedi. “Bunun mistisizmle bir ilgisi yok. Nerdeyse fiziksel, her şeyin doğasında gizli bir şey bu. Birinde buna benzer bir şey yaşamıştım, yine, zor bir papirüsün üzerinde saatlerce çalıştıktan sonra. Papirüs haline geldim. Zamanın ötesindeydim. Ama yine de şifresini çözmemle hiç yararı olmadı. Öyle. Benim papirüs olmam anlamında bir şey değildi bu. Ben belki de nehir. Nehrin içinde ne varsa bir an boyunca geçmez. Şu aradaki nehir.” Adam birkaç saniye hiçbir şey söylemedi, sonra Jane’le Dan’a kısa bir süre baktı. “Korkarım onların hiçbir zaman anlayamayacağı şey budur. Aradaki nehir.”

Jane, “Onlar’ dediğiniz kim profesör?” diye mırıldandı.

Adam ona tekrar baktı sanki kadın onunla yine dalga geçiyormuş gibi.

“Sanırım siz ve Bay Martin biliyorsunuz *madame*.” Bir an sustu, sonra hem gizli bir ironinin hem de gizli bir tertibin parıltısı belirdi ihtiyar mavi gözlerinde. “Bu gezegende bir sürü dil var. Bir sürü sınır var. Ama benim yaşadıklarımnda sadece iki ulus var.”

Sessizlikte devam eden boğuk motor gürültüsünü ve ön taraftaki salondan gelen davul seslerini duydular; ve adamın Doğu'yu ve Batı'yı ve hatta kendi Almanyasını ve onların İngiltere'sini bile kastetmediğini biliyorlardı.

Kitchener'ın Adası |

Geminin durmadan ilerlemesi, her manzaranın gelip geçiciliği... belki birçok yönden zevkli, tembelce bir seyahat tarzıydı ama Dan'daki karanlık bazı metafizik baskıları gizemli bir şekilde arttırmıştı. Herr Profesör'ün zamanın bir illüzyon olduğundan söz etmesi hoştu da, zaman güneye doğru bu yolculukta hem sürekli varmış, hem de anlamı değişmiş gibiydi. Tuhaf bir şekilde kısalmıştı; gemi turu neredeyse başlar başlamaz sonuna yaklaşmıştı, bu işte neredeyse bir hile, zamansal bir el çabukluğu vardı sanki.

Dan'ın can sıkıntısı bununla, yaşamının dengelerindeki, bilinçli bir şekilde sezebileceğinin ötesinde kaymalar konusunda daha da belirsizce bir farkındalığın karışımından kaynaklanıyordu. Ama dengedeki bu kaymaların yine kader olan bir tamamlanmamışlık duygusuna karşı tepki olduğunu giderek daha çok anlıyordu. Nil'i yeniden yaşamının ve gezideki olayların ve karşılaşmaların yarattığı etkilerin ardında bu vardı ya da bunlardan daha derindi. Dan en derindeki inanç tohumuna

sımsıkı tutunuyordu hâlâ; özgürlüğün, özellikle de kendini tanıma özgürlüğünün insan evriminin itici gücü olduğuna; vazgeçilecek şey ne olursa olsun, duyguların karmaşasından ve bunun dışavurumundan vazgeçilmemeliydi çünkü nükleik asit helezonundaki mutasyonun temel büyüğü (ya da kapıdaki çatlak) sosyal anlamda orada ortaya çıkıyordu. Dan Herr Profesör'le son uzun konuşmanın tümü boyunca hep Jane'in yüzünü gizlice gözlemiş, kendi tezine verilen bu örtülü desteği fark edip etmediğini görmeye çalışmıştı. Fakat ihtiyar, Babil Kulesi'ni sadece iki kabileye indirgeyen kısa fakat dokunaklı sözlerinden hemen sonra yanlarından ayrılınca Dan bundan söz etmemişti. Adam hakkında konuşmuşlardı, onun söyledikleri hakkında değil; böyle bir şeyi gemideki vatandaşlarıyla yapıp yapmadığı hakkında. Dan Jane'in, adamın insancılığını takdir etmesine karşın, ikna olmadığını hissetmişti. Bu da dingincilik gibi bir şeydi. Batılı insan itaatsiz bir çocuktı ve solun sopası ondan esirgenmemeliydi.

Tüm bunların net sonucu Dan'ın –gerçi güzel bir şeyde aşırıya kaçmamak onun pratikteki zevk felsefesinin belirgin bir özelliğiysede– keşke bu yolculuk daha uzun, belki bir hafta daha sürseydi diye düşündüğünü fark etmesiydi. Ayrıca bu gezi yüzünden bütün kararlar muallakta kalmış, ertelenmişti. Bekliyor ve gözlüyordu; eyleme geçme zorunluluğu yoktu. Görüyordu, o günleri dışsal bir keyifle içsel bir endişe arasında denge halinde geçirmişti; ya da şimdiki keyifle, gelecek için bir endişe arasında... normal endişelerin ötesinde bir endişe, geleceğin zuhur etmesinden duyulan bir korku. Hatta, önceden uyaran bu endişeyi açıkça bir şeye yoramayacağından bile korkuyordu. Bunun kendine çok düşkünlük ve gereksiz bir şey olduğunu hissetmesi için, Lukacs'tan işaretlediği pasaja gereksinimi yoktu. Açıkçası, Nil'deki şu birkaç günün onda yaptığı hem sakinleştirici hem de tedirgin edici etkiyle biraz büyülendiğini hissediyordu.

Ama Herr Profesör, bilmeden, Dan da görmeden terazinin kefelerine hafiften dokunmuştu; bunun üzerine de, sonunda Dan'ın akıntıya karşı gidişinin nereye doğru olduğunu algılamasını sağlayan bir şey oldu. Asvan değildi bu; fakat aslında bu son duracakları yerde neler olacağını, o günün

sabahında o noktaya varacaklarını tam anlamıyla kabul etmeye başlamıştı.

Son uğradıkları yer, Kom Ombodaki tapınak kompleksini kısa bir süre görmeleri içindi. Çöl manzarasının ortasında, Nil üzerinde alçak bir burnun üzerine oturan bu kalıntıda bir Yunan niteliği vardı; bir soyutlanmışlık, bir konumlanmışlık, mavi sulara yansıyan, güneşte yanmış bir huzur. Daha ziyade, diğer tapınak yerlerinin olması gerektiği gibiydi; hem kendisi güzeldi, hem de güzel bir şekilde düzenlenmişti yani. Dan'da buranın nedense, daha önceki gelişinden hiç anısı yoktu.

Gemi yakına bağlanmıştı ve kumların üzerinde yürüdüler. Bir grup haylaz Bedevi çocuğu çevrelerindeki kum tepelerinin yamaçlarında koşturuyor, dans ediyor ve su kıyısındaki akas-yalarda bronz rengi yakalıklı güvercinler ötüyordu. Dan'la Jane bu kez rehberlerini dinlemek için koşturmak zahmetine bile girmediler. Nehre tepeden bakan taş yollar ve taraçalar görmeden geçip gidilmeyecek kadar güzeldi. O zaman Dan ornitolojik bir ziyafet buldu. Nehir kıyısındaki gölgelerde zıplayan, kızılgerdan gibi bir kuşu gözledi dürbünüyle. Çok hoş bir küçük yaratıktı, boynu maviydi ve Dan'ın bu türden gördüğü ilk kuştı. Dan birkaç dakika durup onu gözledi ve Jane de nehre tepeden, akıntıya karşıdan bakan taraçanın kenarında boş boş oturmaya devam etti. Sonra fikrini değiştirdi ve gözden kaybolup aşağılarda bir yere gitti.

Dan o köşeye geri dönünce, yıkılmış bir duvarın olduğu yerden suyun kenarına inişin kolay olduğunu gördü. Jane bir Arap akasyasının zayıf gölgesinde, devrilmiş bir sütunun kaidesinin ucunda, sırtı ona dönük halde oturmuş, güneye doğru akarken dönemeç yapan sulara bakıyordu. Dan aşağıya, onun yanına indi.

“Çok güzel bir yer burası, değil mi Jane?”

Kadın başını sallayarak onayladı. Ama başını sallayışında ve dönüp bakmayışında hem onun rahat haliyle çelişen, hem de Dan'ı uyaran bir şeyler vardı. Dan onun yanına geldi. Jane onun ayaklarına doğru utanmışçasına bir bakış attı, sonra gözlerini kaldırıp manzaraya baktı yine. Bir an sonra elini kaldırıp gözlerini sildi.

“Affedersin. Bir şey yok.” Başını salladı yalnızlığını silkip atarcasına. “Her şey bitiyor. Ve Anthony’yi düşündüm. Burada olsa nasıl hoşuna giderdi.”

Dan taş kaideye, onun yanına oturdu, sonra yavaşça, “Neden şimdi?” diye sordu.

Jane bir şey söylemedi.

Sonra kadın birden sağ elini uzatıp Dan’ın elini tutmuştu sanki dişiliğe döndüğü için özür diliyormuş gibi. Elini geri çekecekti ama Dan onu tuttu ve aralarındaki taşın üzerine bastırarak kendi elinin altında kımıldamadan durmasını sağladı. Birkaç saniye öylece kaldılar. Dan onun elini kuvvetle sıktı ve karşılık veren hafif bir hareket hissetti; sonra kadının aşağıya, ellere, sanki vücutlarının geri kalanından ayrı şeylermiş gibi baktığını gördü. Ve birden –onun aşağıya bakışıyla, daha önceki o elini uzatma hareketiyle– başka bir şeyin söyleniyor olduğunu anladı. Tuhaf bir şekilde donup kalmış da olsa, etkilendiğini hissetti. O anlık suskunluklardaydı, sadelikteydi; bunların öylesineliğindeydi. Dan’ın bir parçası kolunu onun omuzuna atmak istiyordu ama bu içgüdünün bir şekilde, nehir gezisinin tuhaf hızını yansıtır şekilde, algılandığı zaman artık çok geç kalıncasını, ya kendiliğinden olacağını ya da hiç olmayacağını biliyordu.

“Canım, Anthony bunu istemiyordu.”

“Biliyorum.”

“Ve bunu kolayca, her yıl yapılan bir şey haline getirebiliriz.”

Jane gülümsedi Dan öyle istediği için ve Eliot’tan bir alıntı söyledi nehire.

“Okurum çoğu geceler ve güneğe giderim kışın.”

“Öyle de denebilir.”

Arkalarından gelen sesler duyular; taraçanın köşesinde birkaç Fransız vardı. Jane elini çekti fakat arkalarına dönmediler; sessizce oturdular yine benekli gölgede. Nehrin üzerinde üç kar beyazı balıkçıl uçu ama Dan onlara düşünmeden bakıyordu. Birleşen ellere doğru o bakışta olmuştu bu. Gemideki davranışlarının tiyatrosundan, sadece aralarındaki değil, ayrı ayrı ikisinin de içindeki, açık edilmeyen bir şeye doğru bir meyletme olmuştu; ve meyletmenin diğer anlamıyla da tanımlanabilecek...

kadınsı bir bakış; dostça nötr bir bakış yerine. Neredeyse gönülsüzce, bu olayın kısa süreli varlığından başka bir şeyi kabul etmeksizin; ama var yine de.

O “her şey bitiyor”da parıldamıştı, ki kastettiği sadece gezi değil, yaşananlardı. Dan bunun özellikle geçmişe ve geçmişteki herhangi bir spesifik olasılığa değil, geçmişteki tüm olasılıklara yönelik olduğunu biliyordu; Jane’in Dan’ın ebediyen yitirildiğini bildiğini bildiği şeye; ama bunda bir de, eğer sadece şimdi yaşadığı gerçeğinden geliyorsa, şu anki bir pişmanlığın hafiften bir izi de vardı... yeniden bulunan, bütün değişimlerin altında hâlâ kalmış bir şey için. Dan belki de bundan gereğinden fazla şey çıkarmıştı. Ama yine de, asıl açığa çıkan, Dan’ın içindeki bir şeydi: Hareket etmek isteyen bir kol; gezinin daha da sürmesini niçin istediğini dürüstçe düşünmediğini, bittiği için duyduğu bu hüznü Jane’le paylaştığını, bu bir günlük yakınlaşmayı, bu ruh halini, sezgileri, ortak yaş ve yaşantıları, eski duygudaşlığın yeniden onarımını kendisinin kabul etmeye hazır olduğundan çok daha fazla özleyeceğini biliyor olması. Bedensel çekim konusunda görmeye alıştığı, apaçık işaretlerin yokluğunda çok tuhaf geliyordu bu; o işaretlerin hepsi Jenny düşüncesine bağlı kalmaya inatla devam ediyordu ve sadece sadakatten falan değildi bu. Çok daha ziyadesiyle o tamamlanmamışlık duygusuyla ilgili bir meseleydi... eski Platonik mitteki gerçekliğin, kendi ayrı yollarına gittiklerinde artacak bir tezahürü, eski Rabelais mitinin bir yankısı, *Fais ce que voudras...* Dan’ı biraz ürkütüyordu da ayrıca.

Dan sigara çıkardı. Jane bir tane aldı ve ikisi de nehri seyrederek içtiler. Gözyaşları bitmişti artık, Jane sessizliği bozduğunda gösterdiği gibi.

“Ağlamamın bir nedeni de birden, yeniden yaşıyor olduğum farkına varmamdı Dan. Çok uzun gibi gelen bir zamandan sonra.”

“Bunu tercih ederim.”

“Nedeni senin durup o kuşu gözlemendi... saçma bir nedenden kavgaya etmiştik. Üç yıl önce Yunanistan’da... yalnız çıktığımız son doğru dürüst tatilde. Çünkü o beni bir öğleden sonra yine bitki toplamaya bağladı ama benim tek istediğim bir plaj ve yüzecek bir yerdi. O çok mutluydu ve ben çok mantıksızdım.”

“Onun da mantıksız davranmadığından emin misin?”

“Bir ağacın altında oturup kitap okudum. Öfkemi ancak daha sonra çıkardım ondan. O anlamadı.” Sigarasının külünü silkti. “Perdelerimizin ardında.”

“Her uygar evliliğin kabul edilebilir bir parçası değil mi bu?”

Jane gülümsedi ama hüzünlüydü, sonra derin bir nefes aldı.

“Sanırım onlar haklı olsa gerek, gençler. O kurumun artık eskidiği konusunda.”

“Onların teorisinin de bir değeri var tabii.”

Jane yine sustu.

“Evliliği hiç özledin mi?”

“Bazen.” Ama yeterli bir yanıt gibi gelmemiştir bu. Dan yere baktı. “Pek sık değil. Doğrusunu söylemem gerekirse” dedi Dan. Ve “Sütten ağzı yanan yoğurdu üfler” diye ekledi. “Tembellik. İlişkinin öteki türlü bir alışkanlık haline geliyor.”

“Ve özgürlük ha?”

“Yaşlanan bir Don Juan olmak mı?”

Jane, “Oxford’da tanıdığım o hoş, masum genç” diye mırıldandı.

“İflah olmaz halde şimdi.” Jane ona bir bakış attı ama Dan onunla göz göze gelmekten kaçındı; niçin baktığını biliyordu. “Gülümsememin nedeni sadece, onun hiçbir zaman masum olmadığını gayet iyi biliyor olman. Hoştu, belki.”

Jane de yere baktı, sonra yavaşça, sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi, “Ben seni daima masum olarak hatırlıyorum” dedi.

“Senin aksine mi?”

“Gerçek duygularımdan çok korkuyordum.”

Dan’ın yanıtlamasına kalmadan arkalarından geminin düdük sesi geldi. Geri dönüş vakti gelmişti.

“Bu da bir tür masumiyettir.”

“Bana hiç öyle gelmedi. O zaman bile.”

“Bence sen Cassandra’yı* geriye doğru oynuyorsun. Benim seninle ilgili hatırladıklarım bunun tam tersi. Senin daima gerçek duygularını gösterdiğin yolunda. Ki bu önemliydi” dedi Dan. “Ya da diğer hepimizin becerebildiğinden daha fazla.”

* Yunan mitolojisinde, Truva savaşı sırasında doğru bir kehanette bulunan ama kendisine inanılmayan kadın kâhin. (ç.n.)

“Heyecanlar. Bunlar aynı şey değil.” Ama Jane sonra daha yavaşça, “Sana teşekkür etmeye çalışıyorum Dan” dedi. “Bu gerçek bir duygu.”

Gemiden yine bir uyarı düdüğü geldi. Jane kalktı ve elini uzattı sakın bir gülümsemeyle... yaşasın düzen, budalalık bitmişti. Dan kalkarken onun elini tutup sıktı ve gemiye doğru yürümeye başladılar.

Dan’ın kafası hâlâ karışık. O konuşmada, bakışta olduğu gibi, rahatsız edici bir şeyler vardı; daha önceki konuşmalarından hiçbirinde böyle bir şey olmamıştı. Jane koyu renk gözlüklerini taktı ve yıkıntıların arasından girişe doğru yürüdüler. Bir dizi timsah başlı Tanrı, gelip onları selamlayan Alain, bir espri... Jane gülümsedi ve ikisinin adına cevapladı; Jane o küçük duygusal krizinden tümüyle kurtulmuş görünüyordu, her zaman kolayca gizlediği gibi. Dan’da bir fırsat kaçırmışlık hissi vardı, kolunu onun omuzuna koymalıydı, en azından o boşluğu kapatmalıydı... aralarında kararlaştırdıkları şu saçma duygusal tarafsız bölge; el tutuşmadan sonraki konuşmalarının muhtemelen Jane tarafından yönlendirilmesiyle yeniden oluşturulan o tarafsız bölge. Yatak odası kapısından bir kadını kazara iç çamaşırlarıyla görmek gibi bir şey olmuştu. Gerçi soyunma çok farklı bir türde olsa da, tıpkı ellerde olduğu gibi, Dan’da erotik bir etki yapmıştı.

Sonra, gemi tekrar yola koyulup da öğle yemeğinden önce güvertede oturduklarında –Çek arkadaş ve Alain de onlarla beraber otururken– Dan sürekli Jane’i düşündüğünü fark etti gizlice... yahut tam anlamıyla böyle değilse de, en azından fikren. Alain yine Jane’e kur yapıyordu, İngilizce, tamamen masum bir şeydi, Jane Paris’e gelmeliydi ve Alain onu bütün yeni *boîtes** ve restoranlara götürürdü... ve Dan kendini genç Fransız’ın yerinde hayal etti. Belki de bunun kökeninde bu vardı: Jane’in açısından, Dan’ın etraflarındaki diğer erkeklerin tavırlarını, Jane’in yaşını göstermediğini, hâlâ çekici olduğunu dikkatle yok saymasına, gerçi neredeyse kesinlikle bilinçsizce de olsa bir gücenme. Dan’ı başından beri biraz endişelendiriyordu bu ve Jane’e kıyafeti, görünüşü konusunda geleneksel iltifatlarda bulunmaya dikkat etmesinin nedeni buydu.

* Kulüpler. (ç.n.)

Öte yandan Dan, o hareket, o duyguların dile getirilmesi ne anlama gelirse gelsin, bunların bir davet olmadığından gayet emindi. Ve Jenny nedeniyle saçma bir şeydi bu; Jane'in Caro'ya söyledikleri, kadının onun hakkında, uçan-kaçan bir şey, ebedi bir gelgeç olduğu görüşü yüzünden; daha binlerce şey yüzünden.

Onları ayıran çok fazla şey vardı ve özellikle de birbirlerinin duygularından ve heyecanlarından –Jane'in bu iki sözcüğün arasına fark koymasıyla bir kez daha gösterdiği gibi– tümüyle habersizlikleri. Ama Dan yine de, alışık olduğu varsayımsal tarzda, eğer gemiden inip Asvan'daki otele geçtiklerinde kendisi çift yataklı bir odada kalmalarını önerse Jane'in tepkisinin nasıl olacağını düşünmeye koyuldu. Mümkün olabilecek tek tahmin, onun bunu nasıl reddedeceğiydi: Öfkeyle, hayretle, ironiyle, belki de hatta duygulanarak. Kesin olan, reddedeceğiydi... yoksa Dan kadınlar hakkında hiçbir şey bilmiyor demektir. Başına dert olan şey acaba sadece Jane'in imkânsızlığı –yahut ikisinin ortak imkânsızlığı– mı diye düşündü. Kadının çok yakın zamanda bir ilişki yaşadığını hatırladı; ve Dan burada olmasaydı, neredeyse, Alain'le de, bir gece bir ilişki yaşayacağını –eğer adam yeteri kadar ısrar ederse onu yatağına alacağını– düşünebiliyordu. Fakat onlar için böyle bir şey asla olmayacaktı. Ve Dan tuhaf bir şekilde, Jane eğer içindeki çok gizli ve Dan'ın hatta varlığını tahmin bile edemediği bir parçası yüzünden, heyecanının duygularını kısa bir süre yenmesi sonucu, aynı odada kalmayı belki reddetmese bile kendisini ihanete uğramış hissedeceğini biliyordu.

Dan, Hooper'lar yahut onların varlığı yüzünden öğle yemeğinde pek bir şey söyleyemedi. Eski bir kemiği düşünen köpek gibi, o kısa süren gözyaşları, o aşağıya doğru bakış hakkında kafa yoruyordu: O gözyaşları ona bir serzeniş miydi yoksa bir uyarı mıydı? Jane bir ipucu vermiyordu şimdi, sanki hiçbir şey olmamış gibiydi. Jane'in yapacağı herhangi bir gönderme olayın önemini büyütecekti. Ama Dan onun bu işten böyle sıyrılmasına izin vermeyecekti. Tatlıyı beklerlerken Jane Dan'a, çenesini ellerine dayayarak gülümsedi.

“Çok sessizleştin.”

“Erkekler böyle ağlar.”

“Neye üzülüyorsun?”

“Gerçeğin geri dönüşünün kokusunu duyuyorum.”

“Daha senin adan var. Sanıyorum bunun için geldik buraya.” Dan başını eğdi gönülsüzce bir kabullenişle: Evet bir ikram kaldı geriye. Kadın sanki onu neşelendirmek istermiş gibi “Ve güzel anılar” diye ekledi.

Dan bir gülümsemenin ardına çekildi ve gözlerini kaçırdı; ama sonra bir şey, gülümsemesinin çok kuru olduğunun bilincindeydi, iradesi dışında bir şey yüzünden onun gözlerine yöneldi yine. Bir şekilde, Jane’in bakışının Dan’daki eşdeğeri idi bu; elbette şaşkın ve soran. Belki de Jane’e sadece sorgulayıcı ya da kendisinin söylediği son sözlerle çelişkili gelmişti. Kadın her halükârda başını hafifçe, soru sorarcasına salladı.

“Hayır mı?”

Dan daha doğal bir şekilde gülümsedi. “Yiyeceği unutmaya çalışmalıyım.”

Garson tatlıları getirdi, üzerine tarçın ekilmiş sütlaç ve Jane hemen yemeye başladı sanki Dan’a mantıksızlaştığını, hatta şımartıldığını söylemek istermişçesine.

Asvan’a yaklaştıkça manzara değişti. Nil çölün arasından akıyordu. Düzlüğü yer yer, amansız güneşte binlerce yıldır kavrulmuş haşın siyah bazalt kaya çıkıntılarıyla bozulan uçsuz bucaksız kumlar öylece durmuş, büyük nehrin kurumasını bekliyor, yahut öyle gibi görünüyordu. Tropikal palmiyeler sadece nehir kıyısındaki ağaçlardan ibaret kalmıştı ve çöl kuzgunları, yine Kutsal Kitabı, “manna”yı* ve Dan’ın daha kişisel anılarını hatırlatırcasına, ortalıktaki tek kuştı. Güneş kuzeyden esen serin bir rüzgâra rağmen yakıyordu.

Giderek çoraklaşan bir ıssızlığın arasına gaddarca giriveren Asvan da bir şok gibi geldi. Kent, Dan’ın 1950’lerdeki ilk gelişinden beri epey değişmişti. Şimdi gösterişli ve trafiği yoğun sahiliyle, yüksek binalarıyla, Elefantin Adası’nda yeni bir devasa otel kompleksiyle, birdenbire gelişen bir kent havası vardı. Karşı kıyıya çalışan felukkalar, motorlu tekneler kalabalık gruplar oluşturuyordu; ve ötede, güneyde, masmavi gökyüzü barajdan

* Tevrat’a göre, Tanrı’nın Yahudilere Mısır’dan kaçtıktan sonra çölde verdiği yiyecek. (ç.n.)

ve çevresindeki endüstriden çıkan tozla soluk sarı lekelenmişti. Oranın ufku teller ve dev elektrik direkleriyle, radarlarla, yirminci yüzyıl teknolojisi ve savaşının her türlü çirkin eklentisiyle bezeliydi. Gemi limana girerken üç tane MiG tepelerinden alçak uçuşla geçerek havayı yırttı; ve daha yüksekteki masmavilik uçaklardan kalan beyaz izlerle berelenmişti.

Dan’la Jane, Assad’ın davetinde duydukları bir şeyi hatırladılar; Asvan Barajı yıkılırsa neler olacağını, tüm Nil vadisini ve Kahire’nin yarısını yok edecek korkunç su dalgasını... ve bunun, İsrail’le topyekûn savaş üzerine bütün o kabadayılıkları tatsız bir şaka haline getirdiğini... “son sulama programı”, Ahmet Sabri’nin bu Demokles kılıcına acı bir alaycılıkla verdiği adıyla. Asvan, gerçeğin bir intikamla geri dönüşüydü ve Dan ondan nefret etti. Birden, bir yolculuğun sonu duygusuna kapılmıştı; ve çok daha uzun, farklı bir yolculuk hayalinin sonu.

Assad onu yerel bir stüdyonun yöneticisiyle temasa geçirmek istemiş, aslında kendisinin de uçakla oraya gelmesi önerisinde bulunmuş ama Dan istememişti. Stüdyo tesisleri Dan’ın işi değildi, belli ki bol bol çöl lokasyonu vardı ve Dan’ın istediği sadece, mekânı hissetmektir. Dan şimdi karaya çıktığı için daha da mutluydu. Ertesi sabaha kadar gemiden ayrılmaları gerekmiyordu, sonrasında birkaç geceliğine Eski Cataract Otel’ine geçeceklerdi; yanındaki çirkin Yeni Cataract Otel’in yanında cüce gibi kaldığını fark etti. Kendine kalsa hemen nehir kıyısında bir yere taşınırdı ama bunun Jane’in ekonomik davranma yönündeki düşüncesine ters olacağını biliyordu; bu yüzden bir ara yol buldu ve o gün öğleden sonraki, önceden belirlenmiş resmi turdan vazgeçip kendi kafalarına göre takılmayı teklif etti... ya da kendi felukkalarını tutup nehirde gezmeyi. Bu fikri mesleki bir zorunluluk olarak sundu; işleri aceleye getirmek istemiyordu. Jane razı göründü.

Böylece, diğerleri gidinceye kadar beklediler, sonra kıyadaki yolda küçük felukkalardan bir filonun beklediği yere kadar yürüdüler ve çekişmelerden kurtulmak için, yanlarına gelen ilk kayıkçıya teslim oldular. Ciddi bir gençti, üzerinde beyaz bir cellabi, siyah bantlı bir başörtüsü ve yanında küçük bir oğlan çocuğu vardı. Adı Omar’dı ve İngilizceden ancak çok basit birkaç sözcük biliyordu; esmer teninin altında tuhaf bir şekilde Anglô-

Sakson yüz hatları vardı ve gözleri epey açık renkliydi. Adamın üzerinde bir T. E. Lawrence hayaleti vardı sanki. Rüzgâra karşı orsa çekerek yavaş yavaş kuzeye, insan yaşamayan batı kıyısındaki kumlu yamaçlara doğru gittiler, Elefantin Adası'nın burununu dolaştılar. Bu hareket gemiden sonra gayet hoştu; sabrı ve yumuşaklığı. Tepede çaylaklar süzülüyordu; sonra balık avlayan denizkırılancıları vardı, bir şahin boz kayalıkların üzerinde dönüp duruyordu ve kocaman bir kuş adanın ucundaki şamandıradan kanat çırparak havalandı, bir balıkkartalı. Dan, kalabalık kent geride kalınca kendini daha mutlu hissetmeye başladı. Kayıkçılarının suskunluğu hoşuna gitti. Kitchener'ın Adası göründü akıntının tersi yönde, yemyeşil ve yoğun bitkilerle dolu ve Dan en azından orada düş kırıklığına uğramayacağını biliyordu. Jane de bu yeni manzaradan belli ki keyiflenmişti.

Karaya çıktılar ve Kobbet el Hawa kayalığındaki, Herr Profesör'ün ilk tuhaf zaman dışılık deneyimini yaşadığı kaya mezarlarını görmek için yukarılara tırmandılar. Göçebeler bunların içinde o kadar uzun süre yaşamıştı ki, birkaç parçadan başka görülecek bir şey kalmamıştı ve Dan, krallardan kalan yerlerden çok şikâyet etmişse de şimdi bunlardaki ustalığı ve ince detayları kaçırıyor olduğunu görünce huysuzlandı. Mezarların dışında durup baktıklarında nehir ortasındaki adaları, doğuda da mantar gibi biten kenti, arkasında ve güneye doğru yayılan endüstriyel manzarayı görüyorlardı. Ayaklarının altındaki küçük mavi ve yeşil vahayı tehdit eden, kısaçlı, devasa bir akrep gibiydi bu; Dan'a Mulholland Drive'dan -ya da Jenny'nin dairesinden- görünen Los Angeles'ı hatırlattı biraz. Bu can sıkıcı mekânsal tecavüz duygusu bir şekilde Dan'ın kişisel zaman duygusuna sızdırdı... orada kalacakları süre ne kadar azdı, vahaya giriş izni ne kadar kısaydı. Onlara mezarlarda rehberlik eden adam kentin çeşitli sembol yapılarını gösteriyordu ama Dan kendi düşüncelerine dalıp gitmişti.

Sonra Dan çok tuhaf birkaç şaşkınlık ânı yaşadı. Belki orada bir *genius loci** vardı aslında, gerçi Dan'ın yaşadığı şey zaman-dışılık değildi ama bir şekilde kendi bedeninin dışında olmaktı; sanki bir kameraymış ve sadece, şimdiki gerçeklikten uzakta

* Bir yerin kendine özgü ruhu, atmosferi. (ç.n.)

bir yerden kaydediyormuş gibiydi. Kısa süren fakat uçuşum gibi bir boşluk yüzünden, nerede olduğundan, ne yaptığından hiç emin değildi. Bu görüntü, bu konuşkan rehber, rüzgârın bu kadının saçlarını dalgalandırışı... normal bilinç akışında mekanik bir yolculuk gibiydi, bir karar, bir epilepsi ve sürdüğü birkaç saniyede çok uğursuz, tatsız geldi ona; sanki o, çevresindeki her şey, kendinin değil, başka birinin kafasındaki bir düşünceymiş gibi.

Rehber para ve bahşiş verdi, sonra dar yolda Jane'in arkasından, felukkalarının ve iki bakıcısının beklediği yere inmeye başladı. Az önce olanları Jane'e tanımlamaya çalışmak istiyordu fakat ihtiyar Alman'ın bir şekilde ondan önce davrandığını hissetti; aptalca gelecekti, metafizik tuhaflığı aktarılamayacak ve dışarıdan bakan birine daima kuşkuyla gelmesi kaçınılmaz bir *déjà vu* yaşantısını haykırarak anlatmak gibi. Bir kaybolup gitme, kaybolmuş bir açının illüzyonu... bu duyguyu daha önce bir iki kez, film setlerinde, yorgunken yaşamıştı. Geriye kalan sadece başka bir gözün, başka bir aklın kaydettikleri gibi bir şeydi; algılanan dünya yumurta kabuğu kadar inceydi, boyanmış, kırılğan bir yüzey, bir geriden gösterim.*... ve ardında, hiçlik. Gölgeler, karanlık, boşluk.

Jane'in sırtını seyreliyordu kadın onun hemen önünde, dimdik bayırdan inerken. Kadın geniş paçalı bir kot pantolon, bir çeşit gevşek yünden hırka-cekete altına soluk pişmiş toprak rengi bir gömlek giymişti, biri çok uzun, öteki çok kısa, sıklıkla, gemiden çıktıkları seferlerde giydikleri. Hiç utanmaksızın *sui generis*'ti** bunlar ve sahibinin çok eski zamanlardaki, giysileriyle ilgisiz mavi çoraplardan ve bunları seçerek kişiliğin yansıtılması konusunda çelişkili ama tümüyle rasgele olmayan bir vurgudan oluşan o karışıma, giydiği diğer her şeyden daha çok uyuyordu. Sonra elindeki hasır çanta... o "evde gibilik" havası, sanki bir alışverişe çıkmış gibi hali; saçında gümüş tarağı vardı ama koyu renk bir tutam saç taraktan kurtulmuştu.

Ve Dan yine Dorset'teki şafak vakti gibi bir an yaşadı, sanki evlenmişler gibi; Anthony'nin duluna değil kendi karısına bakıyordu; eli Jane'in omuzunda, bir an duraklayış, o kurtulmuş

* Film veya TV için çekilecek olaya sahne olmak üzere önceden çekilip perde üzerine izdüşürülmüş resim. (ç.n.)

** Kendine özgü. (ç.n.)

saçı yerine koyma hareketi, evliliğe has şefkatli, küçük, önemsiz bir şey. Sonra korktu yine. Belki de yukarda geçirdiği ama bir parçasının beyin hücrelerinin tuhaf bir numarası, insanın normal bilinç halini korumaktan sorumlu hücrelerin bir iki saniyelik fasılası diye geçıştirdiği o kısa yaşantıydı bu... uyarıcıydı; tıpkı, vuku bulmadan birkaç saniye önce, tecavüz eden kentin dışsal bir boşluktan içeriye, geçici bir içsel benzerine kayması gibi, belki de çok yakında gelecek daha büyük bir kaymanın uyarısıydı bu, patolojik bir şeye, bir deliliğe, açıkça bir şizofreniye... yerin eğimi düzeldi ve Dan Jane'in yanına geldi, lanetleyen ölüm ve iç gözlem.

Yola çıktılar yine, akıntıya karşı fakat arkalarından gelen hafif bir esintiyle Kitchener'in Adası'na doğru. Güneş alçalmaya başlıyordu, batıdaki kayalıkların yukarısındaki kum tepelerinin üzerindeydi ve bir çaylaklar grubu vardı, yirmi yahut otuz tane, kuma tünemişlerdi, koyu kahverengi ve hiyeroglif gibi. Omar onları adanın ağaçlardan oluşan ilk yeşil duvarlarının önünden geçirdi; tuhaf çiçekler, yapraklar, suları süpüren dallar. Nehrin bu tarafında hiç ev yoktu, kent kaybolmuştu; ve güneşte parılayan yüksek bitkilerden oluşan duvara daha da yaklaştıkça, sakın suda insan kendini yazın Oxford'daki nehirlerden birinde sanabilirdi. Gizli bir çalıbülbülü mevsimi geçmiş bir şarkıyı köpürtüyordu. Günün önceki kurak çölünden sonra nefisti bu; derin ve sıvı, yeşil ve ebedi bir yer. Omar kayığı bağladı yine. İndiler ve begonvillerden oluşan devasa bir çardağın altında birkaç adım attıktan sonra adanın yürüyüş yollarından birinde buldular kendilerini.

Adayı Kitchener'in önyak olduğu büyük bir botanik bahçesi halinde korumak için birtakım girişimler varsa da -yer yer, egzotik Latince isimler ve geldikleri uzak ülkelerin adı yazan kocaman kurşuni plaketler yuvarlak ağaç gövdelerine hâlâ asılı duruyor ve çalışan bahçıvanlar görüyorlardı zaman zaman- orada büyüleyici bir şekilde gelişigüzel ve bakımsız bir hal vardı. Burası kelimenin tam anlamıyla tohuma kaçmıştı ve bir zamanki katı bilimsel amacın sadece gölgeli hoş manzaralardan, sayısız kuştan, serinlik ve sadelikten ibaret kalmaya teslim olmuş hoş bir hali oluşmuştu... en güzel İslam mimarisinin, güneşe karşı sığınaklar oluşturmada yüzyıllardır sınanmış halk bilgisinin

sadeliği. Bitkilerden, sudan, gölgeden bir Elhamra'ydı bu; ve belki de hepsinden güzeli, neredeyse tıpkı Dan'ın hatırladığı gibi kalmıştı... bu dünyada bildiği en güzel, en uygar birkaç araziden biri, tropikal bir *bonne vaux*. Jane'in duygularını etkilememek için dikkatli davrandı ama kadın da hemen oraya hayran kalmıştı. Daha yüz metre falan yürümeden Dan'ın koluna dokundu.

“Burada bir ev istiyorum Dan. Lütfen.”

Dan gülümsedi. “Andrea'yla da böyle hissetmiştik.”

“Cennet Bahçesi'nin Gümrükçü Rousseau* versiyonu bu. Ve burayı filmin için düşünmekle çok akıllılık etmişsin.”

“Dilerim kullanırlar. Çok hoş bir geri dönüş noktası olacak.”

Biraz sonra kaldırımdaki banklardan birine oturdular. Ana yollarda dolaşan başkaları da vardı, güneşe doymuş gölgelerden ağır ağır geçen, Rousseau'dan değil de bir Monet'den ya da Renoir'dan, uzak renk lekeleri. Sonraki iki günde ne yapacaklarından, görülecek başka şeylerden konuştular, uçağa binip Abu Simbel'e gidip gitmeyeceklerinden... yolculuk arkadaşlarından birçoğu böyle yapacaktı, Hooper'lar oranın görmeye değer olduğunu haber vermişti ya da kendilerine böyle söylenmişti, sırf Nasır Gölü'nün uçsuz bucaksız manzaraları için... ve işin mühendislik kısmı için de tabii, tapınağın eski yerinden “fantastik” bir şekilde taşınması.** Jane gemide bu fikre karşı direnmişti ama şimdi razı oldu; insan bu şansı bir daha hiç bulamayabilirdi... daha sonraki gün, diye karar verdiler. Sonra kız erkek karışık, Avrupa kıyafetli Mısırlı gençlerden on-on beş kişilik bir grup geldi. İki yabancıya yaklaşırlarken bakışlar, söylenen bir şeyler vardı. Ve yanlarından geçerlerken delikanlılardan biri, sanki şaka yapıyormuş gibi, İngilizce “Günaydın!” diye bağırdı.

Dan gülümsedi ve “İyi akşamlar” dedi.

“İngliiz?”

“İngiliz.”

* Egzotik ve vahşi orman resimleriyle ünlenmiş nahif Fransız ressam Henri Rousseau'nun lakabı. (ç.n.)

** Abu Simbel'deki dev heykeller 1964'te, Asvan Baraj Gölü'nün (Nasır Gölü) altında kalmasın diye çok büyük bir uluslararası girişimle başka yere taşındı. (ç.n.)

“Çok iyi. İngiliz çok iyi.”

Ve çocuklar birden Jane’le Dan’ın etrafında kapalı bir küçük hilal halinde toplandı; keyifle bakan kahverengi gözler, dudaklarını ısırarak kızlar.

“Tatil yapıyor siz?”

“Evet. Siz de mi?”

Ama delikanlı soruyu anlamadı. Yanındaki bir kız konuştu; kız güzeldi, yüzü Arap kadınlarının çoğu gibi geniş, ablak değildi, uzun siyah saçları ve hoş, biçimli gözleri vardı.

“Bugün boş günümüz. Çalışmak yok.”

“İngilizce konuşma çok iyi” dedi ilk çocuk.

Kız utandı ama gerçekten de daha iyi konuşuyordu. Babası Barajda mühendisti, bir yıl önce kız kardeşi zor bir kalp ameliyatı geçirmişti ve kız üç ay annesi ve hasta kardeşiyle Londra’da kalmıştı. On yedi yaşındaydı, kendisi ve arkadaşları Asvan’ın en iyi lisesindendiler. Kahire’de yaşamak istiyordu, hepsi Kahire’de, yahut İskenderiye’de yaşamak istiyorlardı. Burası çok sıcaktı, çok “pis”. Jane, hiç yağmur yağıyor mu diye sordu.

“Ben iki yıldır buradayım, hiç yağmur görmedim.”

Kız konuşurken arkadaşları kıkırdıyor, Arapça bir şeyler mırıldanıyorlardı ve kızın siyah gözleri gelen alaylara karşılık her seferinde kızgın bir şekilde sağa sola kayıveriyordu. Kız daha ziyade Jane’le konuşuyordu, diğerleri dağılmaya başladı ve sonunda sadece ceylan gözlü kızla diğer iki kişi kaldı. Okulda İngilizce öğreniyorlardı ama Rusça da öğrenmek zorundaydılar. Bundan hoşlanmıyorlardı ama kanun böyleydi. İngilizceyi çok daha fazla seviyorlardı. Kız bir İngiliz mektup arkadaşı bulmayı çok istiyordu.

Jane gülümsedi. “Bana adınızı ve adresinizi vererseniz memlekete gidince size bir arkadaş bulmaya çalışırım.”

Kız dudaklarını ısırarak sanki bu doğrudan yanıt karşısında kalakalmış gibi ve diğer kızlardan birine Arapça bir şey söyledi. Jane hasır çantasına uzanıp bir kurşun kalemle bir not defteri çıkardı. Kız tereddüt etti, sonra arkadaşlarından birinin sessizce teşvikiyle Jane’in yanına oturdu ve dikkatle bir isim ve bir adres yazdı.

“Hangisini istersiniz... erkek mi kız mı?”

“Erkek?” Kız yine dudaklarını ısırarak. “Unutmayacaksınız değil mi?”

“Elbette.”

“Çok nazıksınız.”

Oğlanlardan biri ana patikadaki açıklıktan sabırsızca seslendi.

“Gitmem lazım. Bizim tekne var.” Ama kız oturmaya birazcık daha devam etti. “Kızınız var?”

“Evet. İki kızım var.”

Kız hiç düşünmeden birdenbire, boynundaki boncuklardan oluşan uzun gerdanlığı tutup kaldırdı, başını eğip ondan çıkardı, kolyeyi çekip uzun saçlarından kurtardı ve bankın üzerine, Jane’in hasır çantasının yanına koydu.

Jane “Ah” dedi, “ama...”

Kız ayaktaıdı ve ellerini göğsünün üzerinde birbirinin üstüne koyarak eğilip selamladı.

“Lütfen. Hiçbir şey değil. Böylece unutmazsınız.” Kız öne eğildi yine. “Şimdi gitmem lazım.”

Jane boncuklu gerdanlığı tutup kaldırdı. “Ama gerçekten, ben...”

Kız ellerini açtı sanki Jane’e bunun kader olduğunu, eylemin yapıldığını, itiraz etmemesi gerektiğini söylemek istermiş gibi; sonra birden arkadaşlarından birinin elini yakaladı ve yarı yaşlarındaki kızlar gibi koşup gittiler. Sanki müthiş cesaret isteyen bir şey yapmışlar gibi, sesi bastırılmış bir sevinç bağırtısı geliyordu. Arkadaşları neler olduğunu öğrenmek için ana patikada onların etrafında toplandı. Yine gülüşmeler geldi ama gruptakiler, dönüp giderlerken Jane’le Dan’a yaprakların arasından el salladılar. Jane ayağa kalktı, ikisi de onlara el salladı. Sonra Jane elindeki boncuklara baktı. Kahverengiydi, parlatılmıştı, bir çeşit tohumdu bunlar. Keyifle ama hâlâ şaşkın bakan gözleri Dan’a yöneldi.

“Ne kadar olağanüstü bir şey yapmışlar.”

“Üzerleri öldürücü bir zehirle kaplanmış olmasın da.” Jane ona böyle acımasızca bir düşünceden ötürü sert bir bakış attı, sonra da sanki ona daha da çok karşı çıkmak istermiş gibi, oturdu ve kolyeyi başından aşağı geçirip taktı; sonra Dan’a baktı yine. Dan gülümsedi. “Hoş bir çocuk.”

“Güzel kızdı değil mi?” Jane boncukları inceledi yine, sonra kaldırdı ve kokladı. “Ah, tuhaf bir hoş koku var bunlarda. Paçuli

gibi.” Dan eğildi ve Jane’in ucunu tutup kaldırdığı gerdanlığı kokladı; küfümsü, tatlı bir koku.

“Hmm.”

Jane onları tekrar kokladı, sonra “Çok acıklı” diye mırıldandı. “Bu gençler temas kurmaya ne kadar istekliler.”

“Ben düşünüyordum da... akli başında bir İsraili delikanlı böyle bir yüze ne yapmak isteyebilir? Öpmekten başka.”

“Keşke Paul bir iki yaş daha büyük olsaydı.”

“Yine de deneyebilirsin. Kız ortaçağ İngiliz tarım sistemleri konusunda her ay on sayfa yazıdan hoşlanır belki.”

Jane gülümsedi, kafası hâlâ boncuklardaydı ama bir şey söylemedi; ve Dan bu uyduruk hediyenin, belli ki pazardan alınmış, değersiz boncuklardı bunlar, Jane’i etkilediğini, bunların daha doğru gelene, onu fark etmeye yönelik o eski açıklığa nüfuz ettiğini anladı. Bir süre sessiz kaldı, sonra daha yavaş bir sesle, “Yeniden yaşıyor olmaktan gerçekten mutlu musun Jane?” dedi.

“Evet.”

“Şu son birkaç gün hiç düşünemeyeceğim kadar hoşuma gitti. Bu sözler hiç içten değilmiş gibi geliyor. Ama gerçek.”

“Haksızlık. Söyleyeceklerimi ağzımdan aldın.”

“Yazarın ayrıcalığı.”

Jane hâlâ hafiften gülümsüyor, hâlâ aşağıya bakıyordu; durakladı. “Çok haklıymışsın. Böyle bir şeye gerçekten ihtiyacım varmış.”

“Ve geçmişi geride bırakacak mısın artık?”

“Elimden geldiğince.”

“Kefaretini çektin.”

Jane başını yana doğru yatırdı. “Ave Maria standartlarına göre.”

“Yapma yahu. Bugünü kurmak için geçmişi kullanma konusunda o varoluşçu şey neydi?”

“Sanırım aslında o, ünlü Sartre-öncesi filozof Samuel Smiles’tan alınmadır.”

Dan diretti. “Fakat en azından, bu yolculuk iyice boşa gitmedi, değil mi?”

“Elbette.”

Jane ona yarı gülümseyerek baktı fakat sahte bir kabullenmeydi bu; neredeyse bir geri çekilme, bir inkârı; her halükârda, bu konuda konuşmak istememeydi.

“Bunu burada bırakmak istemiyorum Jane. Hepsi bu.”

Jane buna cevap bile vermedi ama başını hafifçe sallayarak onayladı. Başı öne eğik halde oturuyordu, farkında olmadan kız öğrenciler gibi utangaç bir halde, sanki boynuna taktığı boncuklardan bulaşmış gibi; ama Jane şimdi sanki bunun farkına varmış gibi doğruldu ve karşısındaki ağaçların ötesine baktı. Dan’ın utangaçlık gibi gördüğü şey belki de başka şeyler düşünüyor olmaktı sadece.

“O gece... Anthony kendini öldürdüğünde. Benim en çok moralimi bozan şey, onun beni bir engele dönüştürdüğü duygusuydu. Artık gereksiz bir şeye.”

“Ama bu saçma.”

“Hissettiğim şeyi savunmuyorum Dan. Cinsiyetle ilgili bir şey değildi bu... sonrasında ne söylemişsem. Sadece, diğer insanların vicdanında bir yük haline getirildiğimi hissettim.”

“Onlar da bunun için var zaten. Dediğin doğru olsa bile.”

“Sanıyorum bu yaşadıklarım, son yıllarda Anthony için hiç yeterince çaba harcamadığımı görmeme yol açtı. Bu sabah bunun için ağladım aslında. Fakat aynı zamanda da kendimi böyle daha iyi hissediyorum. Daha az histerik.” Dan’a yine kısmi bir yan bakış attı. “O son gayri resmi vasiyetnamede senden haksız yere istenen ne varsa, yerine getirilmiş say.”

“Haksız falan değildi. Şu anda söylemeye çalıştığım da bu. Ben burada bir şey daha fark ettim Jane. Tüm bu yıllar boyunca ikinizi de nasıl kaybettiğimi. Bu borç iki yönü de kapsıyor.”

Jane gülümsedi. “Sen diplomat olmalıymışsın.”

“Hiç vermek istemediğim bir imaj bu.”

“Bence benim borcum çok daha büyük.”

“Neden?”

Jane çok kaçamak bir karşılık verdi; Dan’ın birkaç cümle önce söylediği bir şeyi cevapladı.

“Sanıyorum benim için bağımsızlığın gerçekliğini sınama zamanı. Şefkatli dostlara ve kızlarıma bu kadar yaslanmak yerine.”

“Belki de onlar kendilerine yaslanılmasını istiyordur.”

“Onlara karşı haksızlık. Ya da kendime karşı.”

“Yani bunu burada bırakacak mısın? Yine hapishaneye mi döneceksin yoksa?”

“Ben bunu pek iyi ifade edemedim.”

“Öyleyse tekrar dene.”

“Bu sadece...”

“Sadece ne?”

“Şefkatin uzun vadede benim ihtiyaç duyduğum şey olup olmadığı. Bana tavsiye edilecek şey olup olmadığı.”

“Senin kadın doktor arkadaşının teorisi mi bu?”

“Biraz. O kadında, yaralı dişi halinde güçlü bir kendine güven var. Bazı zamanlar çok saldırgan. Ama bence haklı.”

“Ve bütün erkeklerden korkmak lazım, özellikle de hediye getiriyorlarsa, öyle mi?”

“Onun hakkında yanlış bir izlenim verdim. Kadının hiç de böyle bir sloganı yaydığı falan yok. Daha ziyade, insan kendi geçmişinin kanıtlarıyla yüzleşmeli. Çünkü nerde yanlış bir adam varsa orda yanlış bir kadın da vardır normalde.”

“Geziye gelme konusunda ona danıştın mı?”

“Bir arkadaş olarak. Doktor olarak değil.”

“Ne söyledi?”

“Kendi kararlarımı almayı öğrenme zamanımın geldiğini.” Jane başını salladı sanki bu tam anlamıyla doğru değilmiş gibi. “Ve her şeyden uzaklaşmam gerektiğini.”

Bir sessizlik oldu. Dan ağaçların arasından, gemideki Fransız grubunu tur rehberiyle ana patikada dağınık bir halde sol taraflarından gelirken gördü; içlerinden bir yahut ikisi Dan’la Jane’in oturduğu tarafa doğru baktı. Fakat aralarında Alain ve fotoğrafçı görünmüyordu; Mavna Kraliçesi ve Carissimo da yoktu. Sıkı paket artık dağılmış, yanıltıcı birliktelik çözülmüştü. Dan daha yavaş bir sesle konuştu.

“Yani benim acımasız olmayı öğrenmem lazım, öyle mi?”

Jane gülümsedi. “Anlayışlı olmayı. İfade edemeyeceği kadar minnettar olan birine karşı.” Dan bir şey söylemedi, biraz sonra Jane ellerini hırka-çeketinin cebine sokup devam etti. “Sen benden çok daha zengin bir hayat yaşadın Dan.”

“Daha yozlaşmış demek istemediğinden emin misin?”

“Hayır, hiç de değil. Sadece... farklı değer ölçüleriyle.”

“Ki senin güvenini sarsıyor bu.”

Jane durakladı. “Biraz korkuyorum.”

“Neden?”

Jane dudaklarını konuşmaya isteksizce sıkı bir satrançta köşeye sıkışmış biri gibi ve bir süre cevap vermedi.

“Sen çok başarılısın... ne olduğundan eminsin. Olmaya her türlü hakkın var çünkü. Bense bir anlamda, henüz senin yirmi yıl önce yaptığın şeyle karşı karşıyayım. Oxford’dan ayrılmakla.”

“Ne olduğunu bilmekle, bundan emin olmanın aynı şey olduğunu nerden çıkardın? Ya da hatta bundan hoşlanmanın?”

Jane yine köşeye sıkışmış gibiydi; yeni bir hamle bulmak zorundaydı... gerçi bu kez bulduğu, çok eski bir hamleydi.

“Herhalde erkeklerle kadınların düşünce farkıyla ilgili bir şey bu. Sen Thorncombe’de söylemiştin... senin, işin konusunda neler hissettiğini anlıyorum. Ama bende bu bile yok. İleriye doğru bir yön.”

“Senin siyasi bir yönün var.”

Jane derin bir nefes aldı. “Duygularım her gün değişiyor. Bazen de her saat sanki.” Yolun öte tarafındaki çakıllara dikti gözlerini. “Sanıyorum benim hayatımın laneti küçük bir oyunculuk yeteneğiyle doğmak. Başka biriymiş gibi yapabilmekten nefret etmek. Sonra da, olmaktan nefret ettiğim şeyi kullanmak.” Dan kolunu bankın üzerinde uzatmış, ona doğru dönmüştü; gayet bilinçli yapmıştı bunu ve Jane Dan’ın onu incelediğini biliyordu; ve bilinçli bir şekilde, hiçbir şey söylemedi tıpkı Dan’ın bir film senaryosunda yazacağı gibi... konuşma sırasını ona bırakarak, aslında. Durumun huzuru, “şu anda”lığı; Jane’in buna karşı neden böyle sağır olduğunun dile getirilmemiş merakı neredeyse. Sonunda Jane “Bütün bunlara nasıl girdiğimizi pek bilmiyorum” dedi.

“Çok basit bir nedenden ötürü. Biz Roma’ya iner inmez çok rahat bir nefes alacağımı falan düşünmeni istemiyorum.” Jane önüne baktı sanki ikna olmamış gibi. Dan elini bankın arkasından çekti ve öne eğilip dirseklerini dizlerine dayadı. “Jenny çok genç Jane. Onunla çok fazla şu anda yaşamam gerekiyor. Bugünde. Geçmiş, bir sadakatsizlik gibi, insanın hatırlamaya

ya da söz etmeye hakkının olmadığı bir şey haline geliyor... eski bir metres gibi. Sen beni tüm bunlardan gayet harika bir şekilde kurtardın." Dan bir süre sustu. "Benim borcum bu" diye ekledi, "Ve ben mükemmel bir yol arkadaşının böyle benden bağımsız bir şekilde gitmesine razı olmam."

Bir an geçti, sonra Jane hafifçe öne doğru kaydı, hasır çantasının saplarını hızlı, yeniden normale dönmek için böyle bir fırsatı ziyan edecek kadar hızlı bir şekilde topladı.

"Pek de mükemmel değil. Aslında kadının tekneyle tekrar açılmadan önce bir çış yapması lazım."

Dan yalandan üzgün bir gülümseme takındı; şah çekmiş, zaferini ilan etmek üzereydi; sonra kabul edip kalktı.

"Şu tarafta bir yer var."

O tarafa doğru yürüdüler hızlıca. Artık hava daha serindi. Jane tuvalete girerken Dan onun çantasını tuttu; ve çakılların üzerinden öteye, sessiz nehre ve ötesindeki gölgeli kayalıklara dikti gözlerini. Bir şekilde, konuşma daha başında yanlış yöne gitmişti, daha ilk okumada pek iyi olmadığı anlaşılan bir sahne gibi; kendi kuyruğunu kovalıyordu sadece. Açıkça bir öfke hissetti, kendine de Jan'e de. Jenny'yi düşündü, kamarasında ona yazdığı, postaya vermeye hemen hemen hazır bir mektubu. Yalan söylemişti mektupta, Luxor'dan ona telefon etmeye çalıştığını ama bağlatamadığını yazmıştı.

Yalan: İnsanın gerçek duygusunu söylememesi.

Esrarengiz bir şekilde, bir iki saat önce kaya mezarlarında yaşadığı şeyin belli belirsiz bir yankısı geldi. Bu kez daha ziyade bir kaçkınlık duygusuyla birlikteydi: Dan'ın orada, bilinmeyen bir ülkenin bu uzak köşesinde durmaya hakkı yoktu, ne yapıyor olduğunu unutmuştu, o gün nedense büyülüydü... kendini tuhaf bir şekilde amaçsız hissediyordu ve fiziksel olarak silkeleyecekti neredeyse kendini. Bunun ayrıca o Mısırlı kızcağızla, onun o sıvı badem gözleriyle, giydiği daracık süveterle bir ilgisi vardı. Jane'le konuşmasını seyredirken onu cinsel yönden beğenmiş, hatta ona filmde küçük bir rol vermeye bile kalkmıştı; ilk günlerinde Kitchener'a böyle kızlar sunulmuş olsa gerekti... ve biliyordu, açığa çıkmıştı ki, onun aklını meşgul eden asıl senaryo Kitchener'ın değil kendininkiydi. Bir yolağzına yaklaşıyordu, bazı modern romancıların yaşadığı, her iki yolu da yazma gibi

bir duruma. Günlerdir, bilinen bir geçmişle, bilinmeyen bir gelecek arasında, dıştan değilse de içten ikiye bölünmüştü. Kendi kendinin efendisi olmadığı, başka birinin oyununda bir karakter olduğu yolunda, rahatsız edici duygusu buradan kaynaklanıyordu. Geçmiş onu yazıyordu; ve değişikliğe, gemileri yakmaya karşı nefret.

Jane yanına gelip çantasını aldı ve felukkaya döndüler. Bu kez güneye gidiyorlardı, Eski Cataract Otel'i'ne, Dan oda rezervasyonlarını doğrulamak istiyordu. Hafif rüzgâr kesilmişti ve Nil'in ortasındaki kayalık ve yemyeşil, tuhaf bir şekilde kuzey ülkelerine benzeyen adacıkların arasında yavaş yavaş sürükleniyorlardı. Şehirden, uzaktan gelen anlaşılmasız bir feryat durgun akşam havasında matem gibi dolanıyordu; hoparlörlerden seslenen müezzinler. Omar Dan'dan dümeni tutmasını istedi, sonra oğluyla ikisi teknenin pruvasına gidip Mekke'ye dönerek çömeldiler, mırıldanarak başlarını güverteye dayadılar. Jane'le Dan kıçta sessizce otururlarken, basit bir inançla yüz yüze kalan bütün entelektüeller gibi utandılar. Ama dümen tekrar kayıkçıya geçince Jane, "Henüz evim yok belki ama" dedi, "en azından özel şoförümü buldum."

"Güzel olmaz mı. Ne yapacaksın?"

"Eminim yapacak bir şey bulurum."

"Hayır işleri."

"Elbette."

"Asvan Meleği."

Jane gülümsedi. "Akordu bozuk arıyla."

Biraz sonra Dan onun eline dokundu.

"Üşümedin mi?"

"Önemli değil. Güneş çok güzel."

Ünlü eski otelin bahçesine nehir kıyısından yanaştılar. Omar daha bekleyebilirdi ama Dan ona parasını verdi, gemiye kıyıdaki yoldan yürüyerek gideceklerdi; yarın, belki... ve sonra, evet, neden olmasın, kesin bir randevu saptadılar. Adam onları yine Kitchener'in Adası'na götürecekti. Bahçeden geçerek yukarıya çıktılar. İçerisi çok şükür ki değişmemiş görünüyordu; aynı, delikli paravanlar, kocaman vantilatörler, sömürge döneminden kalma eski püskü mobilyalar, taş döşemeler, sessizlik, kırmızı fesli yalınayak Nubyalı hizmetkârlar; öylesine köhnemiş bir

orta sınıfı hatırlatıyordu ki, müze gibiydi. Dan Jane'i bir masaya oturttu, içkileri söyledi, sonra kemerli salonlardan geçerek resepsiyonu buldu. Rezervasyonları tamamdı; kız sonra Abu Simbe'le uçak biletlerini ayarlamak için aradı. Şanslıydılar; öbür gün sabah için iki koltuk kalmıştı ve Dan onları tuttu. Sonunda kızdan, onu Kahire'deki bir telefonla görüştürmesini istedi ve konuşmak için bir telefon kabinine girdi.

Geri dönüp oturduğunda Jane birasını bitirmek üzereydi.

"Affedersin. Assad'ı arasam iyi olur diye düşündüm. Sana selam söyledi."

"Ben burada oturmaktan memnundum. Ambiyansı sindirdim."

"Yalnız, üstünde otuzlu yıllardan kalma hoş bir emprime elbise olmalıydı."

"Sende de keten takımlar ve eski okul kravatı mı olacaktı?"

"Sanırım ben yerliler gibi giyinirdim aslında."

"İyi hatırlattın. Dönmeden önce bir yahut iki cellabi almam lazım."

"Ben de. Caro'ya."

"Acaba pazartesini doğrulamak için Ann'e bir telgraf çeksem mi diye düşünüyorum. Eğer posta herkesin dediği gibi pek güvenilir değilse."

Dan tereddüt etti, aralarındaki pirinç masaya dikti gözlerini, sonra gülümsedi. "Kız üç günlük bir gecikmeye katlanabilir mi?"

"Niçin?"

Dan önce yere, sonra onun gözlerine baktı. Jane'in bakışları birden tedirginleşmişti.

"Avrupa'ya Beyrut üzerinden uçabiliriz. Fazladan bir ücret yok. Senin şu Suriye Kalesi'ne ve Palmira'ya gitmek sadece birkaç saat sürer. Orada bir gece kalınabilir. Sonra Roma'ya."

Jane'in omuzları çöktü.

"Dan. Bu kötü."

"Modern nakliyatın mucizeleri."

"Ama biliyorsun kendimi zaten kötü hissediyorum bu..."

"Bunları bana yirmi dört aylık taksitle ödeyebilirsin."

"Demek istediğim o değil."

"Taksiyle gitmek zorundasın. Yoksa Suriyeliler içeri sokmaz. Çok ucuz. Assad en fazla otuz pound tutar diyor."

Jane kollarını göğsünde kavuşturdu, dik oturdu yine.

“Bunun için mi telefon ettin ona?”

“Böyle bir şey olmayabilir de. Mekke hacı mevsimi ve anlaşılan hepsi Lübnan üzerinden gidiyor. Fakat adam bizim biletleri ayarlamaya çalışacak.” Dan ona dudaklarında beliren bir gülümsemeyi bastırarak, sakince baktı. “Ve şu anda Madame Assad kız kardeşine telefon ediyor bize iyi bir şoför bulsun diye.”

Jane bir şey söylemedi. Sonra, “Kendimi zorla kaçırılmış hissediyorum” dedi.

“Yanlış tabir. Valentinolandın.” Jane gülmedi.

“Benim yapacak bir sürü işim var ve...”

“Hooper’ların karşısında o kadar numara yapmama-lıydın.”

“Kibarlık etmeye çalışıyordum sadece.”

“Şimdi bunun bedelini ödemen lazım.” Jane onun gülümsemesine kuşkulu bir bakışla karşılık verdi. Dan “Cesur ol” dedi. “Palmira da diğer yer gibi. Müthiş görmeye değer. Assad bile kaçırılmaması gerektiğini söylüyor. Ben de görmek istiyorum.”

“Peki ya senin senaryo...”

“Üç günlük tatilin hiçbir zararı olmaz.”

“Vize gerekmiyor mu?”

“Sınır kapısında veriyorlar.” Dan dudaklarını ısırırken, Jane’in ciddiyetinin, içindeki baştan çıkmış bir şeye karşı savaşı kaybediyor olduğunun farkındaydı. “İzci sözü.”

Ama Dan henüz kurtulmuş değildi. Jane’in kahverengi gözleriyle karşılaştı yine, birdenbire çok zeki ve gerçeklik takıntılı ve etik sorunları mikroskop bıçağıyla kesip incelemeye alışkın gözlerle.

“Sen bunu planladın mı Dan?”

Dan nedense verecek başka bir şaka yollu cevap bulamadı ve yere baktı; sonra, şirret bir okul müdiresi tarafından kopya çekmekle suçlanan bir oğlan çocuğu gibi, inanılmasını beklemediği bir gerçeği mırıldandı.

“Hayır. Ve lütfen.”

Diğer Seslerin Suskunluğunda

Akşamın geri kalanında, gemideki son gecelerinde ikisi hiç birlikte yalnız kalacak fırsat bulamadı. Jane üstünü değiştirirken Dan kendi kamerasında birkaç dakika, Jenny'ye yazdığı bitmemiş mektubu gözden geçirdi. Sırf kızın keyfi olsun diye, yaşadıkları güzel şeyleri önemsizmiş gibi göstermiş, sıkıntıları da abartmıştı... pek imrenecek bir şey olmadığına inandırmak için. O düzeyde bile dürüstçe değildi yaptığı; ve Jane hakkında çok az şey söyleyen –ve orada da kadını gerçekleri görüp ayakları suya değen bir zamane salon sosyalisti gibi sunan– ve kendisinin daha derin duyguları ve algıları hakkında gerçekte hiçbir şeyin yazmadığı, yok sayarak söylenen yalanlarla dolu bir kâğıt, ucuz bir göz boyama, mide bulandırıcı bir plasebo, kızın ona son yazdıklarındaki tüm dürüstlüklere bir hakaretti bu. Kâğıtları buruşturdu, kamaranın penceresini açtı, sonra tortop ettiği kâğıtları bir metre aşağıdaki Nil suyuna attı. Kâğıt yavaş yavaş sürüklendi ve kayboldu. Eski Cataract'tan satın aldığı bir Kitc-hener Adası kartpostalını çıkardı ve şunları yazdı:

Bunu New Mexico'yla birleştir Jenny. Buraya baştan aşağı vuruldum yine. Su, sessizlik, yapraklar, huzur, zamanın dışı... filmi çekilemeyecek kadar güzel aslında. Gerçi çok şükür ki buranın gerçek benliği filme çekilemez zaten. Bu güzel ve soylu nehir merkezde yer alacaksa. Tüm bunların senaryoya düşündüğümünden de daha çok yardımı oldu. Ve Jane. Dan burada bir yarım dakika ya da daha uzun süre durakladı, sonra yazmaya devam etti. Onu getirmekle doğrusunu yapmışım. Bence faydası oldu. İki gün daha buradayız, sonra Beyrut üzerinden geri dönecek, diğer iki yolcunun bize ballandırdığı Palmira diye bir yeri göreceğiz. Yakında görüşmek üzere. D.

Yazdıklarını okudu. Daha kötü bir yalandı bu; ve (bilseydi ki) ilk cümle, kızın o zaman Thorncombe'de hâlâ açılmadan bekleyen o son "katkı"sı göz önüne alınırsa daha kötü bir hakaretti; ama şimdi, sözünü etmeyip yok saymalar ve belirsizlikler o kadar apaçıktı ki, vicdanının rahatladığını hissetti. Akşam yemeğine giderken kartpostalı geminin posta kutusuna attı.

Sonrasında genel bir karışma-kaynaşma vardı sanki Fransızlarla Doğu Avrupalılar arasındaki zımnı bariyer vazgeçilir hale gelmiş de herkes artık birbirinden ayrılıyormuş gibi. Uluslararası dostluk ifadeleri, vadesi çoktan geçmiş, hiç verilmemesi gereken çekler gibiydi; ve cana yakınlık gösterilerinin çoğu açıkça yapaylık kokuyordu. Ama Jane'le Dan, grubunun küçük bir ziyafet verdiği ve tekrar tek başına takılamadıkları Herr Profesör'le, genç Fransız Alain'le vedalaşmaktan gerçekten üzülüyorlardı; ve hatta Hooper'larla. İkisi de zor bir gelecekten, bir gün bozulacak bir evlikten korkuyordu. Dan akşam yemeğinde genç çiftle, Jane'le kendisinin onların sözünü dinlediğini ve memlekete dönüş yolunda Palmira'yı görmek istediklerini söyleme inceliğini göstermeyi başarmıştı. Dan'daki İngiliz onların böyle konularda görüşlerinin bir değer taşıdığını kabul etmekten hoşlanmamışsa da, daha az snop benliği onların bu haberi sevinçle karşılamasından hoşlandı ve etkilendi. Harika, fantastik; yeni tanımlamalar, gereksiz tavsiyeler yağdırdılar üzerlerine; Suriye'nin kendisi feci sıkıcıydı, gerçek bir polis devletiydi, fotoğraf makinelerine dikkat etmeliydiler... Jane pek fazla bir şey söylemedi sanki Dan'ı bu, planlanandan haylazca sapmayı hâlâ tam onaylamadığı konusunda uyarıyormuş gibi

ama Dan Jane'in en azından, onun Amerikalı çifte kendilerine güven konusunda eksiklerini gidermeleri için verdiği bu küçük teşviki desteklediğini hissediyordu.

Ertesi sabah bir at arabası tuttular ve bavullarıyla tıngır mıngır otele gittiler. Assad'dan gelen bir telgraf vardı. Beyrut için uçak ve bir otel rezervasyonları yapılmış, orada bir araba ve şoför ayarlanmıştı. Jane'in kafasındaki başka türden son tereddütler de söndü ve Anne'e, Roma'ya daha geç geleceklerini bildiren telgrafını çekti. Alışverişe gittiler ve cellabilerini aldılar. Sonra arabayla Philae Tapınağı'nı görmeye gittiler; gölün içine giren uzun bir sıra sütun ve sonra da, suya batmış sütunların, şeffaf yeşil suyun içindeki gölgeli sütun gövdelerinin etrafında yavaş bir gondolumsu tur. Yukarıya doğru yükselen taşlarda parıldayan ve dans eden nefis bir ışık. İkisinin ve rehberin bindiği kayığın küreklerini ellerinin kemikleri çıkmış, mum-yalanmışa benzeyen yalın ayaklı iki ihtiyar adam çekiyordu. Bu uzun kürek çekme faaliyeti sırasında iki ihtiyar sık sık yarı şarkı-yarı konuşma biçiminde, tuhaf bir soru-cevap tarzı kayıkçı nakaratına girişti. Rehberin gururla söylediğine göre, tapınağı yeni bir yere taşıma çalışması birkaç ay içinde başlayacaktı; suya batmış Philae çok yakında abusimbellenecekti. Onunla tartışmadılar ama öğle yemeğinde bu projenin bir bayağılık olduğuna karar verdiler; ve bunu başka bir bayağılığın içinde, Yeni Cataract Otel'i'nde yaptılar. Otelin eski bölümünde artık bir restoran işletilmiyordu.

Orası başlıca, barajda çalışan Ruslarla kalabalıktı ama gemiden bazı yolcu arkadaşlarını da gördüler ve selamlaştılar. Ama Ruslar oraya hâkim gibiydi; hepsi orta yaşlı gibi görünen duygusuz yüzlü adamlar ve sağlam yapılı kadınlar. Yemekler Dan'a göre gemidekinden iyi değildi; dekorsa çok daha kötü-süydü; çirkin bir Mısır ve çirkin bir Avrupa iç dekorasyon tarzının iğrenç bir melezi. Bu kadar yakınında o sakın ve şık eski otelin modeli dururken özellikle hiç affedilir gibi değildi; bütün görgülü mimarlık prensiplerinin Mammon* ve Şovenizm altarında katledildiği yirminci yüzyıl gerzekliğinin, aslında hiç ilerleme falan olmayan ilerlemenin küçük bir zirvesi.

* İncil'de sahte tanrı olarak temsil edilen zenginlik, para hırsı ve dünyevi kazanç. (ç.n.)

“Aman Tanrım, sanki Miami'deyiz.” Masalarına henüz oturmuşlardı. “İnsanlar bile aynı sanki.”

Jane “Estetler” diye mırıldandı.

“Üzgünüm.” Dan uzun salona alaycı bir bakış attı. “Bunların sosyal yönden ne kadar yararlı kişiler olduğunu unutuyordum nerdeyse.”

Jane gülümsedi ama bir şey söylemedi; ve Dan, restoranın iğrençliğine, Philae'nin anısına ve Jane'e karşı birden uyanan karma bir öfke yüzünden neredeyse Jane'le ilgili bir tartışma başlatacaktı. Ama sonra yine Philae'yi, o yemyeşil suyu, gölgeleri hatırladı, tapınaktaki bölmelerden birinin önünde yansıyan bir günışığı huzmesinin bir an Jane'in yüzüne vurduğunu, aşağıdan gelen ışığın onun yüzünü esasında doğal ama normal bakışla yine de yapay bir şekilde aydınlattığını; tuhaf bir yumuşaklık, bir ağırbaşlılık, aşağıya, suyun içine bakan Jane. Çok hoş bir fotoğraf olurdu fakat an çok geçiciydi; gerçi bu da ânın güzelliği.

Dan yıllar önce, o zamanlar Kaliforniya'da popüler olan Zen felsefesiyle kısa bir süre ilgilenmiş ve kendisinin hep İngiliz kırsalında geçen çocukluğunun bir ürünü diye düşündüğü, her şeye yalnızlığın ve içe atmanın yol açtığı bir tarzda bakmayla benzerlikler olduğunu görünce biraz şaşırılmıştı. Yoğun hayal anları o zamanlar hep, önceden tahmin edilebilir haftaların ve yılların monotonluğundan bir kaçış gibi görülüyordu. Dan, Zen'i bir felsefe olarak çok ciddiye alamayacak kadar İngiliz'di tabii ama bu felsefe onda, geçici şeylerin algısında içsel bir gerçek olduğu yolunda bir kanıyı güçlendirmişti. Bunu tanımlamaktan ve savunmaktan utanıyordu ama yaşamdaki “şu anda”lığın önemi içinde bir yerlerde duruyordu bu; nitekim ona yüklediği değer de, kendisinin onun normalde verebileceğinden daha fazla şu an istemesi ya da beklemesi yüzünden haksız çıkmıştı. Dan'ın örneğin derin bir siyasi inancının olmaması bu yüzdendi çünkü bunların, her ne kadar seyreltilmiş olsa da bir çeşit mükemmelleştirilebilirliğe, geleceğe bir inanca dayanması gerekir; ve Dan'ın gerçek öfke duygusunun izini Philae yaşantısında, ebediyen kaybolup gidecek bir “şu anda”da ve bir restoranın tıktık dehşetinde, ebediyen yok olup gitmesi istenecek bir “şu anda”da bulabilmesi de bu yüzdendi; Jane'se

bunların ikisinin bir kombinasyonu, yani kaybolup gidecek bir “şu anda”yla, ondaki sözde sosyalist ve bağımsız kişiliğin, yani Dan’ı birinci türden kalan az bir şeyden yoksun bırakan bir “şu anda”nın bireşimiydi.

Bütün bu düşünceler yeniden başlayan konuşmalarının ardında gerçekleşti; Philae’nin oradan çıkarılmasının kötülüğü, ertesi günkü planları, yemekler... ama Jane’in yüzünün o hiç akıldan çıkmayan sıvıda ve tapınağın içindeki alttan gelen o hareketli ışıktaki kısa süre bir görünürmesi deyim yerindeyse, yolağzının geldiğinin işaretini vermişti, bir seçimin çok yakın olduğu, harekete geçmesi gerektiği yolunda, giderek şiddetlenen duygusunun; çünkü o ânın mesajında pek cinsel değilse de, kesinlikle şehvetli bir şey vardı. Ertesi günden söz ederlerken de Dan, aslında günü onunla çok yakın bir şekilde geçirmeyi tercih ettiğini biliyordu, ona şu anda söyleyemediği tüm bu şeyleri söyleyerek; kapısı kilitli bir odada, kapatılmış panjurların ardında. Aşk değildi bu, seks değildi ama derin ve giderek artan bir duygulanımın gerçekleştirilmesi, belki de biraz defedilmesi ihtiyacıydı.

Ruh haline güvenmiyordu; bunun kısmen narsistik olduğunu, geçmişini yönünden eskiye bir özleminden, hayatı boyunca kadınlarla, annesinin yerine geçecek dişilerle ya da bilinçsizce olsa da, suçlanmamak için dikkatle seçtiği genç kadınlarla duygusal bir ilişki gereksiniminden kaynaklandığını biliyordu. Acaba Jane aslında, ikisinin arasında hiçbir cinsel akımın olmayacağından çünkü kendisinde artık böyle bir çekiciliğin kalmadığından böylesine tamamen emindi de, aradaki sınırlar konusunda bu kadar katı davranarak ondan küçük bir intikam mı alıyor diye düşündü yine. Ama bunu bir kenara attı. Jane sadece, Dan’la arasında bir eşitlik kuruluyor olduğunu hissetmeyecek kadar gururlu ya da hassas ya da bundan çok emindi; alçalma Dan’inkiydi üstelik, başka bir deyişle. Boyuna Jenny’yi de düşünüyordu. Çocukluğundan kalma kötü huyu: İmkansız istemek, böylece onu hayalinde yaşamak.

Eski Cataract’ın altındaki iskeleye indiklerinde sessiz Omar’ı sadık bir şekilde bekliyor halde buldular ve yine adacıkların arasından geçerek karşı kıyıya doğru yollandılar. Bu kez Ağa Han mozolesinin aşağısında karaya çıktılar, sonra kum tepele-

rinde bir iki kilometre yürüyerek harabe halindeki Saint Simeon Kıpti Manastırı'na gittiler; altı yüzyıldır Bedevi göçebeler tarafından yağmalanmış ama hâlâ güçlü bir hayaletti.

Orada ölümün muhteşem huzuru, bir yalnızlık vardı; Philae'deki güzelliğin tümüyle zıt olsa da bir eşiti. Karşılarındaki şey hakkında konuştular meraklı turistler gibi ama Dan söylenmeyen her şeyin giderek bilincine varıyordu. Bir heyecandan ziyade bir utançtı bu; giderek artan bir utanç. Dan'a neredeyse aptalca, aşırı çocukça geliyordu... Jane molozların üzerinden aşarken ya da manastırın üst teraslarına çıkan düzensiz basamaklardan çıkarken ona yardım etmek için elini uzatmadan önce, Dan'ın yaptığı gibi iki kez düşünmek; hiçbir şey içermeyen sorulara hiçbir şey içermeyen daha da dikkatli yanıtlar vermek.

Nehre geri döndüklerinde Omar onları yine Kitchener Adası'na götürdü. Dolaştılar ve Dan birkaç gereksiz fotoğraf çekti. Sonra farklı bir yerde, nehre yukardan bakan daha düzenli bir bahçede gerbera ve sardunya tarhlarının arasında bir süre oturdular. Bir önceki günden daha gerilemişler gibi geliyordu Dan'a; kaldırımdaki bankta denediği şeyi yapmaya girişecek enerjisi bile yoktu. Jane'in, sıkılmamışsa da, başka bir yerde olduğu yolunda bir izlenim alıyordu; Dan'ı, yahut ilişkilerini düşünmediği son derece kesindi.

Otele döner dönmez, bir önceki akşamdan daha erken bir vakitte ayrı odalarına gittiler; Dan müezzinin sesini geri döndüklerinden biraz sonra duydu. Jane yıkanmak istiyordu; sonra akşam yemeğinden önce bir içki içmek için aşağıya gelmedi ve Dan berbat bir yarım saat geçirdi. Sonunda resepsiyondan telefon etti. Jane uyuyakalmıştı. On dakika sonra gelirken yapmacık bir üzüntüyle yüzünü kapatıyordu sanki Dan onu hiç affedemeyecekmiş gibi.

Masalarının tutulmuş olduğunu gördüler; kocaman salon öğle yemeğinden daha da kalabalık görünüyordu. Ama tanıdık bir ses vardı. Alain'le fotoğrafçıydı bu, masalarında iki kişilik yer vardı. Dan'a kalsa reddederdi ama Jane bu fikirden hoşlanmış görünüyordu. Kadın birden canlanmıştı, konuşacak başka birini bulunca rahatlamıştı sanki.

Konuşmalar Philae üzerineydi, iki Fransız da o gün oraya gitmişti; oradaki şeyleri başka yere kaldırmanın artıları ve

eksileri. Bu konuda tartışılacak bir şey yoktu, hepsi karşıydı buna ve sonra, sanki uzlaşmayacakları bir şey bulmaları gerekiyormuş gibi, bir şekilde kamu sanatına genel yaklaşımlar konusuna kaydılar; en önemlisi, yarar mı beğeni mi meselesine. İçinden gelene uyup sessiz kalacak cesareti bulamayan Dan bir gün önceki düşüncelerinin bir versiyonunu ortaya koydu: Varolmak şu andı ve –beğeniye baskın çıkan yararlılık bir yana– şu andaki yaşamın kalitesini bozan yahut azaltan her şey niteliği gereği yanlış olsa gerekti. Jane’in düşüncesine göre, eğer seçim çirkin yapıyla, hiç yapı olmaması arasında yapılacaksa, bir gereksinim varsa, o zaman... böyle devam edip gidiyordu, toplumsal sanat ve sosyalist sanat, eğitim zorunluluğu. De Gaulle’cü *élitism*, *gloire* ve *patrie*... sözcüklerden bir bulut. Bunlar Dan’ın canını sıkmaya başladı ve Dan söylediği şeyleri giderek azalttı. Alain Jane’in tarafını tuttu ve zaman zaman hırslıyormuş gibiydi sanki... bu çokbilmişçe konuşmanın saçmalığı, dilin kullanılışı, muazzam bir sosyalist görevin karşısında diğer tüm entelektüel ve sanatsal değerlerin apar topar safra gibi atılmasını savunmaya girişmek; Dan’a bir intihar gibi geldi bu, gizli bir ölüm isteği, aslında tam da Lukacs’ın tersini savunduğu şey: Pis banyo suyuyla bebeği de atma tavrı. Ama yine de bir şey söylemedi.

Aslında konuşma ikiye ayrılmıştı; Jane’le Alain Fransızcaya kaydılar, gerçi Dan ara sıra bir sözcükten, siyaset konuştuklarını anlıyordu ve bu sırada Dan’la, geçmişte içki yapımında çalışmış ve Fransız endüstrisini çok iyi bilen fotoğrafçı da iş hakkında konuşmaya başladılar. Dan yüzeyde bir ilgiyi sürdürüyor ama bir kulağıyla da masanın diğer tarafını dinliyordu. Dan giderek Jane’in, masa arkadaşını ona şu “farklı değerler” meselesindeki gerçeği göstermek için kullandığına ikna olmuştu.

Sonunda, birlikte yürüyerek eski otele dönüyorlardı. Alain’le fotoğrafçı bir gece kulübüne gidiyorlardı ama Dan’la Jane onların da katılması davetini reddetmişti. Abu Simbel uçağına yetişmek için erken kalkmaları gerekiyordu.

Konuşmadan birkaç adım yürüdükten sonra Jane, “Affeder-sin” dedi. “Sen kalkmak istiyordun galiba.”

“Önemli değil.”

“Ayağıma gizliden bir vursaydın Dan.”

“Sen keyif aldığın için mi?”

“Hayır, senin keyif almadığını fark etmede geç kaldığım için.”

“Boşver. O lanet restoran işte.”

Jane bir süre sustu.

“Yarın Abu Simbel’e gitmek istediğinden emin misin?”

“Sen değil misin?”

“Evet ama... yani, sen kendi başına gitmek istiyorsan. Kendi işin için.” Jane kendisiyle dalga geçercesine, “Zamanını benim için harcıyorsun” diye ekledi. “Sanırım sana kalsa bütün gün deli gibi notlar alırsın boyuna.”

“Görüntü benim işim değil.”

“Unutmuşum. Sadece işin ruhu.”

“Artı diyaloglar.”

Eski Cataract oteline girdiler. Dan son bir içki teklif etmeyi düşündü fakat en büyük ihtiyacının Jane’i cezalandırmak olduğuna karar verdi... yahut belki de kendisini. Resepsiyondan anahtarları aldı ve merdivenlerden yukarı çıktılar. Odalarının arasında birkaç oda vardı. Jane’in odasına vardıklarında kadın uzanıp Dan’ın elini tuttu ve bir an sıktı başını eğip çinili yer döşemesine bakarak.

“Benim yüzümden olmadığından emin misin?”

“Elbette.”

Jane ona kaşlarının altından, incelercesine baktı; Dan’ın ne kadar somurtkan baktığının geç de olsa farkına varmıştı ama bu geç kalmışlık bile Dan’ın sinirini bozdu; kadın sonra Dan’ın avucunu bir kez daha sıktı ve bıraktı.

“İyi uykular Dan.”

“Sana da.”

Dan birkaç saniye sonra odasında duruyordu; panjurların arasından, sahilin kuzey tarafındaki bir kafenin hoparlöründen gelen hafif, obsesif bir Arap müziği vardı. Yavaşça soyundu, pijamalarını ve bir ropdöşambr giydi; sonra panjurları açtı ve ayakta durup bir sigara içti birden gelen geleneksel bir yirminci yüzyıl bulantısının içinde biraz debelenerek; ötekinin ötekiliği. Her şey ötekiydi; insanın kusurları, koşulları, körlükleri, zayıflıkları, suratsızlıkları, can sıkıntıları. Bunlar sahip çıkılmamış, yabancı ve kayıtsız bir halde duruyordu eskimiş bir odanın eskimiş eşyaları gibi. Saatine baktı. On biri birazcık geçiyordu.

Bavulundaki sarı bir defteri çıkarmaya gitti; niyeti Kitchener'in, eski bir anıtın görüntüsünde kendi ka'sıyla karşılaştığı sahnenin taslağını yazmaktı. Ama sonra, Lukacs'ın kitabının orada durduğunu görünce onu da çıkardı ve gemideyken okuyup işaretlediği bir pasajı açtı çünkü orada Kitchener'la ilgili bir şeyler görmüştü. Walter Scott'la ilgili makaledeydi.

Bir Scott romanının "kahramanı" daima, hemen hemen vasat, ortalama bir İngiliz erkeğidir. Genellikle, gerçi hiçbir zaman üstün değilse de bir derece pratik zekâsı, hatta fedakârlık yapabilecek bir düzeye bile yükselebilen fakat asla coşkulu bir tutkuya dönüşmeyen, asla büyük bir davaya kendinden geçmişçesine adanmaya varmayan ahlaksal bir azmi ve terbiyesi vardır.

Ve Dan bunu okuduktan sonra gözü başka bir pasaja, biraz daha öncesinde yine işaretlediği bir bölüme takıldı.

Scott, kapitalizmin gelişmesindeki hiçbir şeyi aklamayan, bunları net bir şekilde görmekle kalmayıp, eski İngiltere'nin çöküşü sonucu halkın çektiği sonsuz sefaletle derin bir duygu-daşlık da gösteren, İngiltere'nin o zamanki dürüst Muhafazakârlarındandır; ama bunlar yine de, özellikle tutuculukları yüzünden, reddettikleri yeni gelişmenin yarattığı tiplere şiddetli bir karşıtlık sergilemezler.

Aynalar: Dan bu pasajları niçin işaretlediğini ve aslında burada kimin tanımlandığını ve bunun ne Scott ne de Kitchener olmadığını biliyordu; kendisinin yenilgi duygusuydu bu. Bir sayfa daha çevirse Lukacs'ın Scott'u ve sıradan kahramanlarını Byron tarafından popüler hale getirilen Romantik ve şeytani tiplere karşı savunduğunu görecekti. Ama bunu okumuş ve bunda edebiyat eleştirisinden başka bir şey görmemişti; onun, İngiltere'nin o zamanki halinin özellikle bir savunması yoktu. Kitchener'in sırrı belki de buydu; o şiddetli tutku, bunun peşinden koşarkenki o terbiye yoksunluğu (ya da diğer insanların terbiyesini kötüye kullanma); o yapabilirlik, ezip geçmek.

Şeytan: Kendini seçmek. Dan odanın öte tarafına dikti gözlerini. Sanat konusunda derin bir duygusu olan ama sanatta yaratıcı yetenekten yoksun biri gibi gördü kendini; bazen büyük bestecilerin ve müzik icracılarının, büyük ressamların karşısında

hissedilen, kendisinin birkaç kez perdedeki, sahnedeki büyük oyunculuk performansları karşısında hissettiği şey: İnsanın kendi dehasının üstünlüğünü gösterebilme becerisi... ki aynı zamanda bu, kişinin kendi beceriksizliğinin derecesini kabul etme ve –Dan’ın durumunda– kendisinin güvenli, yardım almış, uzlaşmacı ve ortaklaşa sanatının küçümsenmesiydi. Onun bir umudu tiyatroydu ve onu boğmuştu; geriye dönüp bakınca neredeyse daha doğar doğmaz boğmuş gibi görünüyordu şimdi. Birden, düşündüğü romanı boş bir hayal, yine imkânsıza bir özlem gibi gördü.

Zorluk korkusu: Bir dünya yaratmak, tek başına, bir yol gösterici olmadan, şimdilik alay edilerek, uzak bir dağ zirvesi gibi, onun ropdöşambrının içindeki sıradanlık. Bunu asla beceremeyecekti. Bütün romancıların, bütün sanatçıların bir yaratının eşiğinde hissettiği şeyi –aslında korku hissetmemenin o girişim için muhtemel en kötü alamet olduğunu– hissetmesi hiç önemli değildi; elinde çok iyi bir rehber kitap olması hiç önemli değildi... bunu yapamayacaktı. Bunu her şeyden önce, düşünceleri metaforlar olduğu için yapamayacaktı; aslında sanatsal yaratıcılıkla değil, dışarıdaki koridorda iyi geceler dediği yüzle ilgili metaforlar.

İnsanın çapı ve sınırı: Çareyi belli bir düzeydeki pratik zekâsına sığınmakta bulan Dan Lukacs’ı bir kenara bıraktı ve oturup sahnesi üzerinde çalışmaya koyuldu. Yarım saat sonra, doldurduğu üç sayfayı yeniden okuyordu. Diyalogların üzerini çizmeye başladı. Yavaş yavaş, ana fikrin Kitchener’in at sırtında gelişiyse, bakışları ve yüzüyle, atını sürüp gidişiyse aktarılabilirce belirgin hale gelmeye başladı; bir şey söylemesi gerekmiyordu. Tümüyse, diğer seslerin suskunluğunda yapılabilirdi bu, böylesi daha iyiydi.

Dan ikinci bir taslak daha yazdı, bu kez sadece bir sayfa tutuyordu. Bunun, bir zaman sorunu varsa başvurulacak ilk sahne türü olduğunu biliyordu; ve bir zaman sorunu olacaktı. Ama yeni taslağı yeniden okuyunca bir ifadenin etrafını çizdi: *Diğer seslerin suskunluğunda.*

Sonra yattı ve nihayet uyuyabildi.

Abu Simbel’de geçirdikleri günden keyif almadılar.

Ordu Asvan’ın sivil havalimanına el koymuştu ve yerine kullanılan geçici yeri bulmak için çölde kilometrelerce, neredeyse Luxor’un yarı mesafesi kadar yol gittiler. Güneye doğru uçarken üzerinden geçtikleri, Ay yüzeyine benzeyen manzaralar, Nasır Gölü’ndeki amip biçimli adalar, Nubya Çölü’nün sonsuz dalgalı kum tepeleri epey görmeye değerdi; diriltilmiş tapınak da ilk bakışta öyle. Ama bunlar hemen sahte bir şey, insan emeğinin ve paranın kelimenin tam anlamıyla anıtsal bir şekilde ziyan edilmesi gibi göründü. Dan bunu, yani II. Ramses’in megalomanisini en çok, payandalarla dikilen yapay dağın içinde –bir kez daha– hissetti. İçerisi, demirden plakalarla kaplı kocaman bir kubbe, çelik merdivenlerden, jeneratörlerden, makinelerden bir labirentti... ama daha ziyade, yanlış yola sapmış bir beceri, tekrarlanan bir Ramses’ti. Film setindeki bir sahneyi, kendi mesleğinin pahalı hünelerini hatırlattı Dan’a.

Ögle yemeğini suyun kıyısında, çabuk bir paket yiyeceklerle hallediverdiler demir grisi haşın tepelerin saplandığı bir ufka bakarak; sonra külüstür bir otobüsle sarsıla sarsıla çöldeki uçuş pistine geri döndüler; uçaktan sonra da Asvan'a geri dönüşün sıkıcı kara yolculuğu. Yitirilmiş bir gün gibi geldi bu Dan'a ve Suriye'den, hiçbir şeyin olmadığı bir yere aynı şekilde can sıkıcı ve tozlu yolculuklar yaşama olasılığından korkmaya başladı.

Ama duygularını bir önceki akşamdan daha iyi gizledi. Jane de en azından mükemmel yol arkadaşını Dan'ın düşündüğünden daha gerçek anlamda oynayarak –günün küçük aksiliklerini ve düş kırıklıklarını önemsiz bularak– yardımcı oldu. Bu dikkatli ve temkinli rol gizliden, bir önceki günün tartışmacı rolü kadar sinir bozuyordu. Jane'in bir tür kefaret olarak, gerektiğinden daha nazik davrandığı gayet belirgindi; ama kadının ona karşı tüm bu tedbirli saygısında tahammül edilmez derecede mesafeli bir şeyler vardı. Gerçek nezakete nazaran sahte kibarlığa daha yakın gibi geliyordu Dan'a. Ama şikâyet edemezdi.

Saat dört buçukta nihayet otele geri döndüler ve çay içtiler. Sonunda Dan Jane'e, akşam yemeğinden önce adaya son bir kez gitmek isteyip istemediğini sorduğunda, yarı yarıya, kadının bunu reddetmesini, onu tek başına göndermesini istiyordu; o gün yanındaki varlığının yokluktan pek bir farkı yoktu.

"Yalnız gitmek istiyor musun?"

Az kalsın içinden geçeni söyleyecekti. Ama sonra Kom Ombo'daki gözyaşlarını hatırladı; ve yeraltı dünyasından çıkar-ken dönüp Eurydice'ye bakılırsa neler olacağını.*

"Hayır. Ama sen yeteri kadar..."

Jane gülümsüyordu. "Bunu teklif etmeni bekliyordum. Bunun son bir anı olmasını tercih ederim."

Göğün yükseklerinde ince bir bulut tülü vardı ama sıcaktı. Normal esinti daha bir azalmış gibiydi ve gerek yelkene gerek manzaraya bir atalet çökmüştü. Elefantın Adası'nın rüzgârtına

* Yunan mitolojisine göre, Orpheus'un karısı Eurydice düğün günü bir yılın tarafından sokularak öldürülür. Çok üzülen Orpheus lirini öyle bir doku-naklı çalar ki, yeraltı Tanrısı Hades ona acır ve yeraltına inip karısını yeryü-züne çıkarmasına izin verir. Ama şartı, kadın yeryüzüne çıkıncaya kadar dönüp karısına bakmamasıdır. Yeryüzüne az bir şey kala Orpheus, karısının arkasından gelmediğinden, Hades'in onu kandırdığından kuşkulananarak dö-nüp geriye bakar ve henüz köprüyü geçmemiş olan Eurydice tekrar ölümler dünyasına düşer. (ç.n.)

geldiklerinde iki kaykçı –bu kez Omar’ı bulamamışlardı– kürek çekmeye başladı. Ama hedefledikleri yer, giderek kanıksamalarına karşı, canlı huzuru, kuşları ve suyuyla, o gün daha önce geçtikleri ve üzerinden uçtukları ölü manzaralardan sonra daha da nefis görünüyordu; olağanüstü bir yerdi ve neredeyse insansı bir kişiliği, adını taşıdığı adamın karakteriyle biraz acıklı bir şekilde çelişen, hafiften dişi bir havası vardı. Üstelik egzotik palmyelerinin, ağaçlarının ve çiçeklerinin ardında, gizemli bir şekilde İngiliz kalmıştı; hayal kurulacak yemyeşil bir yer. Bir önceki akşam yemeğinde Alain’le arkadaşının bu adayı sanki herhangi bir *jardin public*’miş gibi pek önemsemediğini fark edince ikisi de biraz şoke olmuştu. İki Fransız, gördükleri Bişari* köyünden çok daha fazla etkilenmişti.

Şimdi Jane’le Dan bir süre Fransızların beğenisinden, biçimsellik saplantılarından konuştular. Dan sonunda kendini yine kutsal sığınağında ve daha rahat hissediyordu. Jane’in ağrıyan bacağı dinlensin diye, adanın güney ucundaki yıkık bir iskelede, suyun üzerinde, batmaya meyleden zayıf bir güneşte ve uyşuk bir havada oturdular.

Jane altlarındaki suya bakarak elleriyle bir dizini kavrayıp arkasına yaslandı.

“Dün gece bir karar verdim Dan.”

Beklenmedik bir şeydi bu ve Dan dönüp ona baktı. “Evet?”

Jane omuzlarını kaldırdı. “Çok önemli bir şey değil. Ama sanırım memlekete dönünce kesinlikle bir öğretmenlik kursuna katılacağım. Eğer girebilirim.”

Jane ona gülümsedi sanki bu mütevazı kesin kararın Dan’ı keyiflendireceğini umut ediyormuş gibi. Dan, Thorncombe’de gündeme geldiğinde bu fikri desteklediğini hatırladı. Ama şimdi bir nedenden ötürü bunda bir reddediş, ayrıca da “farklı değerler”in pratiğe başka bir şekilde aktarımını sezdi... ve Jane’in tavrını o gün yeni bir ışıktaki görüyordu. Jane belki de bir karara varmanın hoşnutluk veren huzurunu duymuştu sadece.

“Bu kararı vermene yol açan şey ne?”

“Bugünlerde bunun üzerinde çok düşünüyordum” dedi Jane. “Ve senin dün gece söylediğin bir şey” diye ekledi. “İnsanların

* Sudan ve Mısır’da yaşayan etnik bir grup. (ç.n.)

varolan dünyanın düşmanı haline gelmek istediği bir dünya hakkında. Bugünü önemsememek, senin deyişinle.”

“Bunun nasıl öğretileceğinden pek emin değilim.”

“Ben de. Ama bunu bulmaya çalışmanın bana iyi gelebileceğini düşünüyorum.”

Jane’in konuşmasında mat bir parıltı vardı çevrelerindeki gün ışığı gibi.

“Şimdi kendimi devrimci bir sosyalisti yoldan çıkarmış gibi hissettim.”

“Onun ayartılma vakti çoktan gelmişti. Sosyalizmin dışına değil. Daha gerçekçi bir şeye.”

Dan onun konuşma tarzında bir hoşnutluk sezdi, sanki her şey gayet netti şimdi; karşısında hoş ve basit bir görev vardı ve bundan sonra Dan’ın canını sıkmaya kesinlikle gerek duymayacaktı. Sanki Jane ona bir yerin yolunu sormuştu da, gösterdiği için, kentlilerin köylülere karşı dikkatli kibarlığıyla teşekkür ediyordu arabayla yoluna devam etmeden önce.

“Ben de taştan ibaret bir toprağa tohum ekmeye kalktığımı düşündüm. Dün gece.”

“Şunu hesaba katmalısın ki ben eskiden hep Anthony’nin entelektüel hâkimiyeti altında olduğumu daha yeni fark etmeye başladım. O zaman bile onunla aynı fikirde değildim.” Oturdıkları basamakların yıkık dibinin yanından yavaş yavaş girdaplanarak geçen suya dikti gözlerini. “Her zaman kendisinin belki yanılmış olabileceğini söyleyen biriyle birlikte olmanın nasıl bir şey olduğunu unutmuştum.” Jane daha hafif bir sesle, “Özellikle de genellikle yanılmadığını bildiği halde” dedi. Öne doğru eğildi ve ayakkabısının yanındaki uzun dişli bir yaprağı koparıp düzleştirmeye başladı. “Buraya ilk geldiğimiz gün seni incittiğim yolunda korkunç bir hisse kapıldım Dan. Farklı değerler derken daha düşük değerleri kastetmemiştim.”

“Hayır. Anlamıştım.”

Fakat öyle anlamamıştı tabii ki; ve içinde bir şeyin hem kaydığını hem de eridiğini hissetti, gücenmenin dışına, Jane’in söylenmeyen şeylere karşı duyarlılığından kuşku duyduğu için kendini kınamaya doğru.

“Aslında niyetim kendimle ilgili kuşkumu dile getirmektir. Müzikte çok farklı bir tonaliteye geçmek gibi. Modülasyonun nasıl yapılacağını pek bilmeden.”

“Ben şimdi başka bir şeyin önemsenmediğini düşünüyorum.”

Jane kopmuş yaprağın kenarlarını düzeltiyordu ve Dan onun gülümsediğini gördü; biraz alaycı bir şekilde, doğrusunu biliyordu da, tartışmıyordu. Bir sessizlik oldu; sanki yaptıkları şey zaman geçirmekten, boş boş gevezelik etmekten, fellahların hiç gelmeyecek treni beklemesi gibi beklemekten başka bir şey değilmiş gibi. Dan’ın Asvan’a geldiklerinden beri ona bulaşmışa benzeyen o gerçekdışılık, kendisinin dışında olma duygusu geri dönmüştü; yalnız, bu kez hemen hemen bilinçli bir şeydi ve bariz bir kadercilik tonu taşıyordu. Kendi kendine soruyordu hatta... bunun çözülmesini gerçekten istiyor muyum? Bazı şeylerden yoksun bırakılmasını hiçbir zaman affetmeyen çocuk benliğinin onun yetişkinlikteki kayıtsızlık felsefesinden bir intikamı değil miydi bu? Belki de onun sinemaya, sinemanın “bir yerlere gitme”, afyonunu entelektüel yoksunluk duyanlara satma saplantısına bu kadar zaman önce sığınması bu yüzdendi.

Bir mecraya ticari amaçla giren her zeki insan, birtakım bağılılıklarını sınırlama, kendini değişip duran tanrılara satma yönünde güçlü bir arzu duyuyor olsa gerektir; ama yanındaki bu, anlaşılmazın çok ötesinde kadınla daha derin bir ilişki kurmanın bu gizli sevdası Dan’ın hayattan aldığı her türlü pratik derse aykırıydı. Jane’le birliktelikte, eğer bir sonuca varacaksa, Dan’ı cinsellikle, kariyerle ve ev yaşamıyla ilgili her tür seçeneğin ortadan kalkmasından çok daha fazla endişelendiren şey, gelecekte azalmayacak bir inatçılık ve bu kadının yol açacağı sürekli bir psikolojik terslikti. Jane’in boynunda yine Luxor’da taktığı eski boncuklu kolye vardı; aşınmış ve aşınmamış yüzeyler, tek bir ömrün yumuşatmaya kesinlikle yetmeyeceği keskin kenarlar.

Bunların hepsi biraz saçmaydı zaten; karşılıklı bir mitin parçaları. Tıpkı Jane’in onu eski haline göre kuşkusuz ki çok daha görmüş geçirmiş biri olarak görmesi gibi, Dan da onu –ama yine de, her hocanın yarı eşek olduğunu söyleyen eski gırgıra inanamayan acemi bir öğrenci gibi– daha keskin bilenmiş bir ahlak dünyasının ürünü gibi görüyordu. Yıllar önce başka bir nehrin kıyısında oturduklarını hatırladı... o zaman en azından bir espri vardı, şiir vardı; risklere girme kararlılığının yanı sıra.

“Peki ne öğreteceksin... aradaki nehri mi?”

Jane ona neşeli bir bakış attı, sonra biraz ciddi bir ses tonu takındı; ama bu kez “takındığı” gayet belliydi. “Önceden belirlenmiş metinler verip Fransızca gramer öğreteceğim. Racine, Balzac ve geçmiş zaman sıfat-fiillerdeki uzlaşmalar.”

“Genç eşeklerin önüne konan hoşafılar.”

Jane’in gülümsemesi bir süre daha devam etti; sonra, aslında ilkökul öğretmenliği yapmasının daha iyi olacağını kabul etti ama kurs daha uzun olacaktı; ve bir süre bunu tartıştılar, yeni-yetmeler yerine çocuklara öğretmenlik yapmanın avantajlarını. Bunun biraz da Paul’la ilgisi vardı; Jane çocuğun o yıllarda okulunda pek iyi yönlendirilmediği kanısındaydı.

Dan bütün bunların bir özür dileme gibi sunulduğunu fark etti tabii; Jane’in, aralarındaki bu yeni yakınlığın entelektüel uyumsuzlıktan önemli olduğunu söyleme tarzıydı bu; minnettar olduğunu, tatil için, kazandığı nesnellik için... vesaire. Ama Dan’ın içinde bunun neredeyse, Jane’in Oxford’dayken herkese yaydığı kararları kadar absürt bir şey olduğu yolunda güçlü bir his vardı; dünyayı değiştirecek kişi rolünden öğretmen rolüne geçiyordu sadece. Jane Dan’daki bu gizli itirazı hissetmişti herhalde çünkü yine bir sessizliğin ardından dizlerini tutup nehrin ötesine bakmalara geri dönmüştü ve “Bir şeyler yapmam lazım Dan” dedi. “Bilemezsin ne kadar şiddetle hissediyorum hayatımı ziyan ettiğimi ve...” ama sözünü yarıda kesti. “Hayatımı değil. Ama hayat verebileceğim şeyleri.”

“Bunu hepimiz hissediyoruz Jane” dedi Dan. “Ve bunu yaptık” diye ekledi.

“Ama benim kadar istikrarlı bir şekilde değil.” Dan bir şey söylemedi ve biraz sonra Jane onun yorumdan kaçınmasına karşı çıktı. “Sen yine de bunun doğru bir cevap olmadığı kanısında mısın?”

“Yahu kızım, sana bağlı bir şey bu. Eğer sana daha doğru geliyorsa... senin o meşhur içgüdüne.”

“Ama?”

Dan “Teneke maşrapada Chateau Lafite* ha?” diye mırıldandı.

* Fransa’nın Bordeaux bölgesinde üretilen, dünyanın en pahalı şaraplarından biri. (ç.n.)

“Teneke maşrapaya haksızlık. Ve söz konusu şarabın saçma bir şekilde abartılması.”

Dan nehrin ötesindeki gölgelenmiş uzak kıyıya dikmişti gözlerini.

“Bizim gibi insanlar bu çağı nasıl yaşamak istiyor bilmiyorum Jane. Sana sadece iki seçenek bırakıyor... kendini ya yoksun hissedeceksin ya da suçlu. Ya liberali oynayacaksın ya da kör rolünü. Bana öyle geliyor ki, bunların ikisinde de hayatı gerektiği gibi yaşamamız engelleniyor. Sanırım bir çocuğum daha olacaksa, geri zekâlı olsun diye dua ederdim.”

“Bu söylediğin korkunç bir şey.”

“Düşünmesi her gün daha dehşet verici hale gelen bir dünyada mı?” Jane ona kuşkulu bir şekilde baktı. “Ah evet. Ben geziyorum. Yazıyorum. Film yıldızlarıyla tanışıyorum. Çok şanslı bir adamım ben” dedi Dan. “Eski rejimin sonuncusu” diye ekledi.

Dan’ın sesi acı denecek kadar alaycı bir tondaydı ve yanıtın gecikmesi de bunu vurguladı.

“Yani pesimizmin ayrıcalıklı bir biçimi bu.”

“Uyuşukluğun. Güçsüzlüğün.”

“Pek belli olmuyor Dan. Bence hiçbir şeyden habersiz bir yabancı senin gayet müthiş bir denge hissi kazandığını söyler.”

“Diğer adı ataletin ölü ağırlığı.”

“Ki bir şekilde hâlâ gayet edebi senaryolar üretmeyi başarıyor. Milyonlarca kişinin seyrettiği.”

“Ve unuttukları. Hemen ertesi gün.”

“Ayıp ediyorsun.”

Dan gülümsedi bu serzenişi yarı kabullenerek. “Hiçbir riske girmeden dengeli görünen bir insan için çok zor değil.”

“Ama böyle görünmek bile bir tür çaba gerektirmez mi? Ayrıca bir cesareti de düşünmem gerekir herhalde.”

“Sanmıyorum. Eğer gündelik yaşamı kolaylaştırıyorsa. Dengesiz bir dünyada ancak bir tür boyun eğmek olabilir bu.”

Jane bunları kafasında tartıyor gibiydi; sonra yer değiştirdi.

“Yıllardır seni sadece Caro’nun gözünden tanıyordum.”

“Berbat bir baba olarak yani.”

Jane yavaşça “Zor bir baba olarak” dedi.

“Öğrenciyken odamdaki bütün o aynalar ve maskeler. Sanırım onlar bunu hemen hemen özetliyordu.”

“Bunun alternatifini denemeliydin. Kendini kitaplar dizili duvarlarla çevrelemeyi. Ve düşüncelerle.”

İkisi de suyun ötesine, ticari bir felukkaya dikmişti gözlerini. Tekne karşıdaki kumlu yamaçların aşağısında akıntıyla sürüklenerek ağır ağır gidiyordu. Dan gizlice Jane’in yüzüne bir baktı. Düşüncelerini kendine saklayan, hem inatçı hem de huzurlu bir şeyler vardı bu yüzde; Dan onun ne düşündüğünü bilmiyordu fakat aralarında, başka bir şeyle karıştırılması mümkün olmayan o eski duygudaşlığın yeniden kurulduğunu hissediyor ve Jane’in tam farkına varamadığını biliyordu... yine o çok uzak, ebediyen geçmişte kalmış öteki nehir kıyısında oturduklarının. Ebediyen engellenmiş, ebediyen kapalı. Bir önceki gece sahne taslağında etrafını çizdiği cümleyi hatırladı. Onların gerçeği suskunluklarındaydı, birbirlerine az önce söyledikleri diğer şeyler için çıkan seslerde değil. Dan konuşmak istediğini biliyordu, atılmak üzereydi; bunu açıklığa kavuşturmak için, Jane bunu hissetmeli, bilmeli... ama yine de onu öldüresiye zapt eden bir şeyler vardı. Jane’den kuşkusu, kendinden kuşkusu, reddedilme korkusu, yanıt korkusu. Jane birden başını ona doğru hafif eğdi ve gülümsedi.

“Bugünkü yardımseverliğimi bozuyorsun.”

Dan sessiz kalmakta haklıydı.

“Neymiş o?”

“Seni neşelendirmek.”

“Son günlerde bazı yerler hiç hoşuma gitmiyor.”

“Ama tekrar gelirsin belki...?”

“Şüpheliyim. Neyse. Mükemmel yol arkadaşımı özleyeceğim.”

Jane gülümsedi yine sanki böyle bir iltifat gerçeklerden ziyade onun kendini aşağılamasından kaynaklanıyormuş gibi; kol saatine bir göz attı; sonra, Dan’ın hem nesnel bir şekilde hem de boyun eğmişçesine fark ettiği gibi, bu mükemmellik ifadesini bir kez daha, bunun bayağı anlamda zıddını göstermek için kullandı.

“Akşam yemeğinden önce banyo yapmam ve saçımı yıkamam lazım. Sırf toz.”

“Evet, benim de.”

Ama Dan yerinden kımıldamadı; suları seyre dalmıştı. Jane ona bir baktı, bir an bekledi, sonra elini sessizce uzatıp onun bileğini, ceket kol yeninin aşağısında kalan yerini çimdikledi bir teşvik, bir sempati, Dan’ın anlamadığı sözsüz bir hitap olarak; yalnız bu kez söylenmek istenen, sevgiden ve dostluktan başka bir şey değildi. Dan uzanıp o eli orada tutmak istediye de el onun kol yeninden çok çabuk uzaklaştı; bir zamanlar yaptığı hareketin aynısı. Hareket yine oksimoronikti: Nezaketiyle, zamanlamasıyla Dan’ı gücendirmiş, açık ettiğinden daha çok şeyi biliyor ve hatırlıyor gibi gelmesiyle de etkilemişti. Kalktılar, basamaklardan yukarı çıktılar ve Jane Lübnan’da havanın ne kadar daha soğuk olacağını sordu. Dan onun, aslında bunun son günleri olmadığını söylemek istediğini biliyordu fakat ondan sonra duyduğu her şey başka konuşmalardı. Yaşamında verdiği ödünler Dan’ın üzerinde neredeyse fiziksel bir şekilde, sanki yumrular gibi duruyordu. Artık neler olduğunun ya da ne yaptığının pek farkında değildi.

Fakat oteldeki odasında yalnız kalınca, sonunda, bu yeni-yetme tarzı oyalanmaları ve tereddütleri bırakması gerektiğine karar verdi. Bunlar onun aslında ne istediğini bilmediğini gösteriyor olsa gerekti. Tuhaf bir şekilde, Jane’in neler hissettiğini çok daha iyi biliyordu; ve bu da kesinlikle cesaret verici değildi. Dan zaten çok fazla şey açık etmişti; bu saçmalık birbirlerinin ruh halini ve söylemek istediklerini okumada eski becerileri yüzünden başlamışsa da, bunun onları birbirine kesinlikle yaklaştırmaması yüzünden bitmişti. Jane, Dan’ın bir iki kez öncülük ettiğinin ama kendisinin onun ardından gitmediğinin farkında olsa gerekti. Suyun üzerindeki basamaklarda Dan için bir karar ânı vardı ve bunu kullanmamıştı. Hatta kendini bunu tümüyle fakat uygun şekilde kırparak Jenny’ye anlatırken bile düşledi; onu kıskandırmak için; ve güldürmek için de. Her şeyden önce, Dan da bazı kararlar alabilirdi.

Ve Jane aşağı inip onu barda bulduğunda Dan, gezinin daha önceki günlerinden çok daha sakindi. Ve Jane de sanki onun

yenilgiyi kabullenişini onaylarmış gibi, daha rahat görünüyordu. Yemek yediler ve tekrar kendilerini çözümlemeye ve ruhsal bir arayışa yol açacak her şeyden kaçındılar; sonra Eski Cataract'a gidip, bahçeye yukardan bakan terasın bitişiğindeki uzun bir salonda kahve içtiler. Normal olarak birkaç kişi daha vardı fakat orası neredeyse onlar oturur oturmaz dolmaya başladı. Yemek salonunda gördükleri yüzleri, Rus tipleri görüyorlardı, sanki toplantı varmış gibi geliyordular. Sonra, eski moda bir gece kıyafeti giymiş, şişmançıplak kolları tuhaf bir şekilde zarif, incecik ellerle sonlanan orta yaşlı tombul bir kadın salonun bir ucunda duran büyük piyanoya gitti. Bir adam kapağın açılmasına yardım etti. Kadın hemen, hiçbir formalite olmaksızın çalmaya başladı ama Dan ve Jane herkesin birden susması, etraflarındaki insanların sandalyelerini piyanoya doğru çevirmesiyle, doğaçlama bir konsere bilmeden, davetsiz katıldıklarını fark ettiler. Kadın Chopin'in bir mazurkasıyla başladı. Dan'ın müzik icraatı konusunda pek bilgisi yoktu ama kadın belli ki ya çok yetenekli bir amatör ya da tatile gelmiş bir profesyoneldi. İlk parça bittiğinde çevredeki masalarda temkinli bir alkış oldu ve Dan, Jane'in görüşünü öğrenmek için ona baktı. Jane dudaklarını sıkmış, kendini kaptırmıştı. Daha çok insan, Doğu Avrupalılar ve Ruslar, mühendisler ve karıları, Mısırlı meslektaşları olması muhtemel birkaç kişi salonun o tarafına doluştu. Ayakta durmak zorundaydılar çünkü diğer masaların etrafındaki bütün sandalyeler artık doluydu. Piyanist başka bir mazurka çaldı. Bitirdiğinde daha uzun bir alkış oldu ve kapağın kaldırılmasına yardım eden adam kalkıp Rusça konuştu; belli ki, çalınan eseri ve çalınacak olanı söyledi.

Dan, "Burada biraz fazlaymışız gibi hissediyorum" dedi.

"Biliyorum. Ama yeniden müzik dinlemek çok hoş."

"Belki terasta gizlice dinleyebiliriz ha?"

"Evet."

Çabucak kalkıp masayı terk ederlerken Dan kapının yanında ayakta duran bir çifte, boşalan masayı almalarını işaret etti.

"Sanırım gidip bir manto giymem lazım."

"İyi. Ben de bizim için iki bardak brendi alayım."

Dan gidip öyle yaptı ve sonra elinde bardaklarla terasa çıkıp, piyanoya en yakın panjurun önünde yerini aldı. Orada bir masa

vardı ve panjurun arkasındaki pencere açıldı. Gece, nehrin hafiften gelen kokusu, yıldızlar, içeriden süzülen lamba ışıklarının teras korkuluklarından aşağıdaki egzotik yapraklarda yansması; Jane göründü, karanlık bir figür ve kafeslerden gelen ışıklara bir girip bir çıkarak ona doğru yürüdü. İçerde kadın yine Chopin çalıyordu.

“Hava çok soğuk gelmiyor mu sana?”

“Hayır. Bu gece çok daha sıcak sanki.”

Jane onun yanına oturdu.

“Kadın iyi çalışıyor ha?”

“O hoş Rus havası. Sanırım çok Richter dinlemiş.”

Kadını dinlediler. Yine bir Chopin’den sonra bir Mozart sonatı çaldı. Alkışlar vardı, kısa bir ara, mırıltılar; sonra bir sessizlik, adamın Rusça konuşması. İçerdeki kadın Bach çalmaya başladı. Dan Jane’e soru sorarcasına baktı ve Jane gülümsedi.

“Goldberg.* Bağışlandın, eğer istiyorsan.”

“Hayır. İstiyorum tabii. Yıllardır dinlemedim.”

Sonsuz seslerin içinde oturdular, kusursuz bir barok karmaşıklığı, çok hesaplı, çok Avrupalı; Afrika karanlığında. Dan’ın akli bir süre sonra geceye, yıldızlara kaydı; aşağıda, bir masada oturan çifti gördü, birbirlerinden bir metre mesafedeydiler ve heykellerin, mumdan figürlerin, çalınmayan enstrümanların yaşam yoksunluğu vardı sanki hallerinde. Ve yavaş, yavaş, hem müzikle hem onun dışından sokulan bir rahatlama hissi vardı, akşam yemeğinden önce kendine söylediği de dahil yalanlardan kurtulma duygusu. Onu özellikle etkileyen şey pek müzik değildi, Bach’tan hiçbir zaman gerçekten keyif almamıştı ama müzik başka dillerin, sözcüklerin yanı sıra başka anlam sistemlerinin derin bir ifadesini getirdi; ve Jane’le onun arasında duran başlıca şeyin sözcükler, dilsel tarzlar olduğu inancını eritti. Söylediklerinin ardında, her iki tarafta da bir kimlik, farklı ilkelere bir bağdaştırılma girişimi, aynı tonalite, sözel ifadenin ötesinde binlerce şey vardı. Tuhaf bir şekilde, birdenbire, kendi geçmişinin uzak gecesinden belki de Nil’in ötesine, Saint Simeon’un yattığı çöle bakıyor olmaktan ötürü, Langland’ın ünlü imgesi, tepedeki kule çıkageldi, “Gerçek onun içinde”; onların iki varoluşunun yüksek tepesindeki bir gerçek. Bir sahip

* Bach’ın Goldberg varyasyonları. (ç.n.)

olmak isteği değildi bu, hatta karısına çok değer verircesine sahip olmak falan da değil, bilmek istemektir elini her zaman uzatabileceğini ve... o diğer beraber yolculuk, gecenin içine. Jane aynı zamanda, heterogamiye ve zinaya adanmış bir hayattan kurtuluşun bir simgesi, modern maceraperest çiftçinin son armağanıydı; ve Dan birden, hayatında ilk kez Eros'la Agape* arasındaki gerçek farkı gördü ya da hissetti.

Fakat ona duygusal bir heyecandan ziyade bir özgürlük duygusuyla geldi bu; ve koşullardan özgürlük değil, onların içindeki sahte ve zamana uyan şeylerden... Öğrencilik günlerinin o eski, Kierkegaardvari ilgi çekici imajları türünden, adım ata-bilmek ve adım atmaya karanlık korkusundan daha çok değer vermek. Adım atmanın zırdelilik ve korkaklık haline gelmemesi; insan hiçliğe adım atıp düşse de, adım attıktan sonra, geriye adım atması gerektiğini görse de.

Sonra çok aşırı yavaş bir varyasyon geldi; gebeliği andırır alınış tarzıyla, tereddüt eder, muallakta bırakır, sessizliğin eşiğinde askıda durur gibi geliyor ya da böyle görünür kılını-yordu. Bu varyasyon Dan'a diğer hepsinden ayrıymış, gömdüğü ya da hatta kendi varlığında, belki de hiçbir varlıkta bulundu-ğundan haberinin bile olmadığı şeylerin simgesiymiş gibi göründü. Dan ruhen bunun içinde kalmıştı, bu bittikten sonra da; ve sonuncu varyasyon boyunca.

İçerden uzun bir alkış geldi, bir iki haykırış; sonra Slavca mırıldılar.

Dan "şu sondan bir önceki varyasyon" dedi. "İnsanlar Bach'ın neden duygudan yoksun olduğunu düşünür bilmiyorum."

"Evet. Ama bunun hiç bu kadar ağırdan alındığını duymamıştım. Ama hoşa gidiyormuş anlaşılan."

"Yıldızların yardımı."

"Güzeller, değil mi."

Ve Jane başını kaldırıp baktı sanki o na kadar hiç fark etmemiş gibi. Dan son bir zayıflık ya da kararsızlık nı yaşadı. Jane devam edip başka bir şey söyleyecekti belki de... ama söylemedi sanki hâlâ müziği duymaya devam ediyor, onu sessizlikte bira dakika daha hatırlamak istiyormuş gibi. Dan

* Yunanca, cinsel kaynaklı aşkın (Eros) karşıtı olarak, koşulsuz, manevi ve Tanrısal aşk. (.n.)

tereddüt etti, dayanılmaz bir şekilde, gözlerini bahçeye dikip, görmeden bakarak duraksadı, sonra adımını attı.

“Jane, şu andan itibaren dört gün sonra ikimiz kendi ayrı yollarımıza gideceğiz. Buna hiç üzülüyor musun?”

“Böyle olacağını zaten biliyorsun. Ben çok eğlendim ve...”

“Söz ettiğim o değil.”

Sessizlik. Jane hemen anladı tabii; ve bir şey söylemedi.

Dan masaya, boşalmış brendi bardağına baktı. “Bunun beni çok üzeceğini şu son iki üç gündür giderek daha çok fark ediyorum. Bunu sezmış olmalısın en azından.”

Jane’de bir duraklama vardı ve az önce dinledikleri müzikteki duraklamalardan farksızdı bu; mantıkla, esinin, alışılmış bir gelişmeyle, içgüdüsel bir duygunun arasında kalmış bir varlık. Ama Dan’ın o çok şey ifşa eden sessizlikte, Jane’in söyleyeceği şeyi zaten biliyor olması onu biraz teselli ediyordu.

“Sana çok büyük bir sevgim var Dan.”

“Ama tekerin tam bir devir yaptığı duygusu yok, öyle mi?”

Öldürücü bir yavaşlık vardı yine, cevap verişinde; bir sözcükleri seçme gereksinimi.

“Ayrıca da çok gerçek anlamda bir barışma duygum var” dedi Jane ve “Sana ifade edebileceğimden çok daha fazla” diye ekledi.

“Şu müzik. Aramızdaki mesafenin saçmalığını hissetmemi sağladı. Arada donup kalmış bir mesafe varken. Affedersin, çok basmakalıp bir şey ama...” Jane bekliyordu sanki yarı onaylıyormuş gibi; ya da yine, ne diyeceğini bilmiyordu. Bunları sezmışti belki ama yine de şaşkındı. Dan “Bunun olup olmayacağını bilmiyorum” dedi. “Lütfen, seni bir şekilde kandırdığımı falan düşünme.”

Dan gözünün ucuyla Jane’in başını salladığını gördü. “Ben seni kandırdığımı hissediyorum.”

“Nasıl?”

“Bu son hafta elimden gelen en iyi davranışı gösterdim.”

“Onu da hesaba kattım.”

“Mümkün değil. Çünkü bunun altında ne olduğunu bilmiyorsun.”

“Peki benimle ilgisi?”

Jane “Sınırsız dostluk” diye mırıldandı.

“Senin bundan daha çok yaklaşmanı istiyorum. Sadece o kadarını değil.” Dan yarım dönüp ona doğru biraz alaycı bir şekilde gülümsedi. “Sen bunu bir zamanlar yaptın bana. Şimdi sıra bende.” Biraz sonra da “Bunun tamamen sürpriz olması mümkün değil” dedi. “Dün akşam keyfinin neden kaçtığını biliyorsun.”

“Keyfinin kaçtığını biliyorum.”

“Uzlaşmadığımız birçok konu olduğunu biliyorum. Entelektüel yönden... siyasi yönden. Sen bunu başka bir şeyi gizlemede kullanıyorsun. Aynı fikirde olduğumuzda.” Dan durakladı. “Oxford’daki o çok eskilerde kalmış günün öldüğü kanısındaım gerçekten, onu kastettiğimde. Fakat unutamıyorum. Durmadan geri geliyor şimdi. Kitchener’in Adasındaki o ilk gün söylemeye çalıştığım şey buydu. Biliyorum, o zaman onu tamamen yanlış bir bilinçten ötürü yapmıştık. Fakat onda yanlış olmayan bir şey vardı. Ben işte bunun tam anlamıyla farkına vardım sadece.”

Jane yavaşça, “Seni incitmek istemiyorum Dan” dedi.

“Bunu böyle düşünmekte haksız mıyım yani?”

“O zamanki sizin şimdiki biz olduğumuzu düşünmekte haksızsın. Benim şimdiki ben olduğumu.”

“Yani?”

“Verebileceğim pek bir şey yok.”

“O çıkış kapalı. Ve bu konuda hüküm vermek sana düşmez.” Böylesine kesin bir söz Jane’in susmasına yol açtı; ve bir süre Dan’ın da. Jane’in ilk tepkisinin tahmin edilmeyecek bir şey olmasından değildi bu ama Dan yine de, olasılık konusundaki gerçeklerle karşılaşan sonsuz iyimser bir amatör kumarcının, denizin soğuk olacağını bilen ama yine de tahmin ettiğinden daha soğuk bulan yüzücünün düş kırıklığının hissetti biraz. Fakat onun alternatif “*şu anda*”ları görme konusunda eski becerisi işe yaradı. Jane şoka uğramamış, çekip gitmemiş, gülmemişti; oturuyor ve bekliyordu.

“Şu Jenny McNeil meselesi mi?”

“Aslında o konuda hüküm vermek bana düşmez.”

“Peki ben boş bir odada mı konuşuyorum? Sen başka hiçbir şey hissetmiyor musun?”

“Kadınlar her türlü şeyi hisseder. Bunlara yol açan durumu

aşamayacaklarını bilirler” dedi Jane ve “Ya da yol açacak durumları” diye ekledi.

“Nell’in ne düşüneceği mi yani?”

“Bu da birçok şeyden biri.”

“Bence o anlayışla karşılar. Hatta onaylar. Biraz tuhaf bir şekilde.” Bu da bir sessizlikle karşılandı. “Jane, senin gerçekte hissettiğin çoğu şey benden tamamen gizli. Her şeyi tamamen yanlış okuyorum belki. Ama sürekli, son birkaç gün yerine hayatımızı birlikte geçirsek nasıl olur diye düşünüyorum. Ve şimdiye kadarki tarihten çok daha iyi bir şey gibi görünüyor bana.”

“Bence senin yanlış okuduğun şey gerçek evlilik. Özellikle de benim gibi biriyle.”

“Bence de sen aramızdaki çok gerçek bir şeyi yanlış okuyorsun. O zamanlar bununla yüzleşemedik, hâlâ da beceremiyoruz.”

Jane durakladı, sonra daha yatıştırıcı bir tarzda konuştu.

“Dan, ben aslında şu son birkaç gündür bir cepheyi koruyorum... bunun kötü bir şey olduğunu söylemek istemiyorum. Bir oyuncu için kısmen iyi... kendini dışarıdan görmesine yardımcı oluyor. Her türlü sıradan şeye çok daha iyi göğüs gerebildiğimi hissediyorum gerçekten. Mesele bunun altında hâlâ kaynayan şey.”

“Ne gibi?”

“Kendine nefret. Suçluluk. Öfke. Adı konmayacak şeyler.”

“Peki ben yardımcı olamaz mıyım?”

“Yardımcı oldun. Çok fazla hem de.”

“Peki neden yardıma devam edemiyorum?”

Yine bir duraklama oldu.

“Çünkü bütün bunları bazı... duygularımın olduğu birisine çektirmeye hakkım yok. O günü unutmadım elbette, bütün o ayları, Oxford’da.”

“Ama bütün bunlar başka birinin başından geçti yani.”

“Sen de başka biriysin.”

“Şimdi dostluktan başka bir şey hissetmediğin biri mi?”

“Daha fazla bir şey hissetmeme izin veremeyeceğim biri.”

“Kaçamak bir cevap bu.”

Daha uzun bir sessizlik, ie çekilen bir nefes gibi; bir “köşeye sıkışmış”lık.

“Benim normal kadınca duygularım da var Dan. Eğer bu...”

“Tek engel nedir?”

“Eğer... kafam bu kadar karışık olmasaydı.”

“Benim senin kafanı daha da karıştıracığım iması hoşuma gitmiyor.”

“Bunu demek istemedim.”

“Hayatta isteyeceğim son şey senin istediğin gibi yaşamana engel olmaktır. Nasıl istiyorsan, nerde istiyorsan. İster öğretmen ol. Aktif bir Marksist ol. Herhangi bir şey. Ben sadece, birlikte yaşamayı deneyelim istiyorum. İster iyi olsun ister kötü.”

“Ama her şeyin daha iyi olacağına güvenin yoksa bunu başaramazsın.” Dan’ın itiraz etmesine kalmadan devam etti. “Diğer şeyleri hiç düşünmesek bile, benim yaşımda...”

“Dürüst davranmıyorsun. Gayet iyi biliyorsun ki gemideki erkeklerin yarısı...”

“Senin kız arkadaşın gibi birinin yanında.”

“Ben öyle bir kıyaslama yapmıyorum. Ve ne zamandan beri kadınların yalnız kalması gerektiği görölmüş ki?”

Dan Jane’in arka tarafında, yalınayak bir Nubyalı garsonun terasa çıktığını ve onlara doğru baktığını gördü. Adam bir şey isteyip istemediklerini sormadıysa da Dan elini sallayarak adamı gönderdi. Jane dönüp onun işaret verdiği yere baktı; Dan kadının sanki neredeyse yardım aradığını hissetti. Biraz geç olsa da, bir brendi daha istiyor mu diye sordu.

“Hayır, teşekkürler.”

Ama Jane başka bir şey söylemedi. Garson içeri girdi. Nehrin üzerindeki karanlıktan gelen üç heceli ince bir ses aralarındaki durgunluğu delip geçti.

Dan “Özel efektler” dedi alaycı bir şekilde.

“Neydi bu?”

“Çulluk. Yaşayacak daha sıcak bir yer arıyor.” Az kalsın, Zavallı Budala, diye ekleyecekti. Jane masaya dikti gözlerini sanki konuşmaktan, kalkıp gitmekten, herhangi bir şey yapmaktan çok korkuyormuş gibi. Yüzü karanlıktaydı fakat içeriden, bir panjur aralığından gelen ışığın kenarı saçındaki gümüş tokaya vurmuştu. Dan uysal bir ses tonu buldu. “Sanıyorum, daima aramızdaki o üçüncü kişi yüzünden.”

“Anthony mi?”

“Tanıdık bileşik hayaletimiz.”

“Aynı zamanda bizi birleştirmiyor mu?”

“Kirişlerin direkleri birleştirmesi gibi. Birbirlerine hiç değmemelerini sağlıyor.”

“Ama ben üzgünüm Dan.”

Dan karanlığa dikti gözlerini. “Benim önerim sana doğru gibi gelmiyor mu?”

“Şu son birkaç yılda, aşırı dozda uyku ilacı almanın doğru gibi geldiği birçok zaman oldu. Bir dönem vardı ki... Peter çekip Harvard’a gittikten hemen sonra... bunu yapmamam için tek nedenin bunun Anthony için bir zafer olacağını düşündüğüm günler. Bunu savunmuyorum. Ama doğru gibi geliyordu bana.”

“Fakat oradaki içgüdün yanlıssa...”

Jane elleri mantosunun cebinde, kamburunu çıkarmış, başı öne eğik halde oturuyordu.

“Hayatımda sadece üç erkek oldu... biri sensin. Bu üç ilişkinin de sonuç ürünü her şeyden çok acı oldu. Bizim olayımızda senin için acı. Son ilişkimde... benim için macera, acı. Anthony’yle... sanırım beraberlik. Bende hata olmadığını iddia edemem.”

“Peki sen acı çekmedin mi, bizim olayımızda?”

“Elbette. O zamanlar.”

“Ve biz ilişkimize hiçbir şans vermedik.” Jane bir şey söylemedi. “Senin bu konuda suçluluk duygunun niçin böyle saçma bir şekilde canlı tutulması gerekiyor hiç anlayamıyorum. Kendinden nefret niçin daha önemli olsun... hâlâ olabileceğimizi hissettiğim şeyden?”

“Kendinden nefret değil... daha ziyade, kendinden kuşku. Buna hâkim olamıyorum. Sadece bir özgürce karar verebilme meselesi olsaydı...” ama sözünü yarım bıraktı.

“O zaman?”

“Sanırım o zaman bile, çok daha genç halimin vazgeçemeyecek kadar bencilce davrandığı bir hayal gibi görülürdü bu. Oysa gerçek, öğretmenlik yapmaktan, yararlı şeyler yapmak ve kendini oyalamak için basit küçük planlardan söz eden orta yaşlı bir kadın... ve neredeyse söyler söylemez de bunları becereceğinden gizlice kuşku duyan biri.”

“Niçin bu kuşkular aramızda paylaşılamasın? Aramızda yaşamasın?”

Dan giderek artan bir öfke duymaya başladı, sanki aralarındaki her şey aslında bir cammış ama kırılmaz bir cammış gibi.

“Bunun seninle bir ilgisi yok. İnan bana. Biliyorum ki sen çok nazik ve anlayışlı bir insansın...” Jane sonra, “Benim ihtiyaç duyduğum biri varsa” dedi, “yepyeni biri, belki hiç de tatlı ve nazik olmayan biri... beni alıp götüreceksin ve bana eski dünyamı tamamen geride bıraktıracak biri. Tekrar o dünyanın içine oturtmayacak.”

“Ben bu saçmalıklara kanmayacak kadar uzun süre sürgünde kaldım. Eski dünyaları geride falan bırakamazsın. Böyle bir şey olmaz.”

“Ben ne olduğumu savunmaya çalışmıyorum.”

“Öyleyse resmen inatçılık yapıyorsun.”

“Öyle göründüğümü biliyorum” dedi Jane, “Ve öyleyim” diye ekledi.

Dan bunları kafasında evirip çeviriyor, bir gedik, kapıda bir duvar arıyordu.

“Dıştaki bazı şeylere katılarak kurtulmaya çalıştın. Fakat işe yaramadı. Bense hiç denemedim bile. Fakat o da bir işe yaramadı. Ve bu da bizi düşünemeyeceğin kadar yakın kılıyor birbirimize.” Dan bekledi, sonra devam etti. “Benim sözde başarımdan, sanki aramızda bir fark yaratıyormuş gibi söz edemezsin. Biliyorum ki bugün onu iyi bir anlamda kastettin fakat aşağılayıcı bir şey bu Jane. İkimizin de bir zamanlar inandığımızı bildiğimiz her şeye karşın. Ve kendi tarzımızda hâlâ inanmaya çalıştığımız her şeye. Ben bunu böyle kötülüyorsam, tamam, ayrıcalıklı bir pesimizmdir bu. Fakat entelektüel dünyanın benim hakkımda nasıl bir hüküm verdiğini biliyorum ve sen de böyle yap.” Dan duraklayıp Jane bir şey söyleyecek mi diye baktı ama kadın bir şey söylemedi. “Sen hep, sanki tamamen değişmişsin gibi konuşuyorsun. Ama senin daima en çok sevdiğim yanın o kadar az değişmiş ki anlatamam sana. Oxford’da, intihardan sonraki o gece... birden hâlâ vardı yine. Gemi yolculuğu sırasında da vardı. Şimdi burada da var.” Dan kendini zorlayıp ona bir kez daha gülümsedi. “Gerçekten, dünyada başka hiç kimseyle bu şekilde sürdüremezdim” dedi Dan, “Çünkü

biliyorum ki başka hiç kimse anlamaz bunu” diye ekledi. Jane hâlâ masaya dikmişti gözlerini. Dan yine bekledi ve Jane yine konuşmak istemiyordu. “Bu senin için hiçbir anlama gelmiyor mu?”

“Gittikçe daha çok suçluluk duymam anlamına geliyor.”

“Niyetim böyle bir duygu uyandırmak değildi.”

Yine sessizlik oldu. Jane’in yanıtında bir şey, hüznü bir serzeniş, Dan’ın bağışlaması için gerçek bir yakarış vardı; Dan’ın... dilde benimsenmiş bir fiili bulunmayan bir şeyi yapması için... ona tahammül etmesi için.

“Senin bol bol özgürlüğün vardı Dan. Sen hapishaneyi seçiyorsun ben tam ondan kurtulmaya çalışırken.”

“Yahu kızım, benim özgürlüğümün yaptığı tek şey beni çölün ortasında bir yere bırakmak oldu. Sen bulacaksın. Kitchener’in Adası’na gitmiyor o yol.”

“İkimizin de gerçekten yaşayamadığı bir yer. Ne yazık ki.”

“Öyleyse bütün romantik saçmalıkları çıkaralım. Niçin oranın hapishane olması gerekiyormuş ki?”

“Çünkü aşk bir hapishanedir.”

Dan karanlıkta gülümsedi. “Yani ben bunu az hissedersen bu fikir daha savunulabilir hale mi gelir?”

“Ben hiç senin düşündüğün kadar bağımsız değilim. Bu yüzden de sahip olduğum az bir şeye sımsıkı sarılmam gerektiğini hissediyorum.”

Dan arkasına yaslandı ve kollarını göğsünde kavuşturdu. “Bazen, sen Kiliseyi gerçekten bıraktın mı diye merak ediyorum.”

“Niye söyledin bunu?”

“Nefsinden feragât ve dinsel bekârlık hayırlara giden yoldur ha?”

“Nefsinden feragât gibi görünen diğer bir yoldu bu.” Jane uygun sözcükleri aradı, sonunda buldu. “Eğer aradığım tek şey gözlerimi kapatıp kendimi güvende hissedeceğim bir yerse...”

“Ama bu imaj yanlış yahu Allah aşkına. Senin en yapmanı istemediğim şey gözlerini kapatmandır. Şövalyenin de genç kız kadar acı çektiğini unutmuş gibisin.” Dan onun suskunluğunun itiraz olduğunu, Jane’in belki de hâlâ en katı olduğu noktanın burası olduğunu biliyordu. Öne doğru eğildi yine. “Benim gibi

erkekler daima seks ve oynayacak yeni dişi gönüller bulabilir. Benim senden ihtiyaç duyduğum, o senin içindeki, aramızdaki, böyle yarı yaşama-yarı sevmeyi olanaksız kılan şey. Bir akıl fonksiyonu değil bu Jane. Jenny McNeil kullanıldığını biliyor, bu konuda kendi... kendi kuşağının bütün entelektüel kızları kadar nesnel ve açık. Beni nasıl gördüğü konusunda haşince dürüst. Ama sonra kendini kullandırmaya devam ediyor. Bu da beni sadece ilginç bir deneyim durumuna düşürüyor. Senin yeni dinine göre, o ve ben ikimiz de birbirimizi maddileştiriyoruz. Bir kurgudaki karakterler haline geliyoruz. Birbirimizi nasıl gördüğümüzü tamamen unutuyoruz. Yani birtakım roller yaratıyoruz, oyunlar oynuyoruz aradaki uçurumu gizlemek için. Seninle tekrar bir araya geliyorum ve birden bütün bunları görüyorum, başından beri yanlış olanı, senin beni bundan kurtaracak tek kadın olduğunu.” Dan bir an durakladı. “Aslında senin evet demeni beklemiyordum. Ama şu son birkaç gündür ikimizin sanki başka birinin –ya da başka bir şeyin– yaratıkları gibi davrandığımızı hissediyorum. Geçmişimizde hep yanlış olan ne varsa onun gerektirdiği gibi davrandığımızı. Gerçekte ne düşündüğümüzü söylemeden. Asıl benliklerimizi gerçek anlamda değerlendirmeden. Ben ikimize de bir şans vermek istedim. Hepsi bu.”

Jane donmuş gibi oturuyordu ve artık fiziksel olarak da üşümüş olsa gerekti Dan’ın kendi vücudundan hissettiği kadarıyla. Jane’e bir baktı ve kadının, elleri hâlâ mantosunun cebinde oturduğunda hem inatçı hem de savunmasız görünmeyi beceren bir şeyler vardı. Dan bir an bekledi, sonra birden kalkıp masanın etrafını dolaştı ve onun yanında durup ellerini uzattı.

“Haydi. Ben seni her iki anlamda da dondurup öldürmeden.”

Jane ellerini ceplerinden yavaşça çıkardı, Dan’ın onu ellerinden tutup kaldırmasına izin verdi ama sonra onun ellerini bir an öylece tuttu. Dan’ın onun yüzüne bakmasına izin vermedi.

“Bir anlatabilseydim keşke...”

“Önemli değil.”

“Mesele sende değil. Bende.”

Jane onun ellerini kuvvetle sıktı ve bir süre daha öylece durdular. Sonra Jane ellerini çekip cebine soktu yine. Dönüp

otele giren kapılara doğru yürümeye başladılar. Ama Jane kapılardan dışarı vuran ışıklara gelmeden hemen önce durdu ve konuşmaya başladıklarından beridir ilk kez Dan'ın gözlerine baktı.

“Dan, sence benim yarın dosdoğru Roma'ya gitmem gerekmiyor mu?”

Dan gülümsedi. “Eğer seni bir daha hiç affetmememi istiyorsan.”

Jane onun gözlerine dikkatle, hiç gülümsemeden baktı, sonra gözlerini yere indirdi ikna olmamışçasına.

Dan, “Neyse” dedi. “Zaten Assad'lara çok ayıp olur. İnsanlar her şeyi ayarlamışken.”

“Bu sadece...”

“Ve sanırım birisi sınırsız dostluk diye bir şeyler söylemişti.”

Jane sonunda, gönülsüzce de olsa boynunu eğdi kabullenmişçesine. Dan ona doğru bir adım attı, omuzlarından tuttu ve hâlâ öne eğik haldeki başından öptü.

“Sen yukarıya çık. Ben bir içki içmek istiyorum. Sadece bir tane. Tek başıma.”

“Sana bardaki bütün içkileri ısmarlamam lazımmış gibi geliyor bana.”

“Şimdi saçmalıyorsun ama. Haydi.”

Jane yürüdü ama kapıda dönüp onun yarı karanlıkta durduğu yere baktı bir an. Kuşkulu bir bakıştı bu, sanki hâlâ Dan'a, onun ertesi gün Roma'ya gitmesi gerekmediğinden emin olup olmadığını sormak istiyormuş gibi ve paradoksal bir şekilde, ayrıca da biraz haksızca kovulmuş birinin, yatmaya gönderilmiş bir çocuğun bakışıydı aynı zamanda. Sonra Jane kapıdan içeri girdi. Dan dönüp yürüdü ve terasın kenarındaki korkuluğun yanında, Jane'in oda anahtarını alıp gözden kaybolmasına yeterli bir süre durdu. Aslında istediği şey içki içmek değil, o ciddi pirinç saksıların ve aspidistraların bulunduğu koridorda, odalarının önünde iyi geceler demenin utancından kurtulmaktı sadece. Kendini tuhaf bir şekilde sakın, neredeyse sanki omuzlarından bir yük eksilmiş gibi hafiflemiş hissediyordu. Söylenecek olan söylenmiş ve aralarındaki, Anthony'nin –yahut

Eliot'un- tanıdık bileşik hayaleti değilse bile, aralarındaki bir şey artık kalkmıştı.

Birkaç dakika sonra odasına çıktı ve sabah için toparlanmaya başladı. Hiçbir şey olmamıştı, bunların hepsi bir rüyaydı, hayal edilmiş bir sahneydi. Ama yine de içinde bir şey kapıda bir tıklamaya kulak kesilmişti, orada bir durmaya, sözcüklere gerek duyulmayan bir çözüme; sanki bunlar bir senaryoda oluyormuş, eldeki zamanın kısalığı gerçeğin inatçı tembelliğinden baskın çıkıyormuş gibi; bir yandan da bunun şimdi biraz fazla kolay kaçacağından korkuyor, yanlış olacağını biliyordu.

Tuhaf bir duygu çatışması yaşıyordu... onun duygusal matematik becerisinin çözemeyeceği kadar karışık bir denklem gibi sanki. Reddin yol açtığı gücenklik, hiç olmazsa bariyerin görünüşte fiziksel olmadığı yolunda, saçma sapan bir teselli, bunun yersizliği, Jane'in, reddini sanki ona karşı bir tür neza-ketmiş gibi göstermesinin saçmalığı, kadının hem onunla hem de kendiyile ilgili peşin hükümlü nosyonlarının korkunç sabitliği, hissettiği, giderek artan bedensel arzu, doğrudan Roma'ya gitme gibi patavatsız düşünce, birbirlerinden ne kadar uzak kaldıkları, aslında ne kadar yakınlaştıkları, Jenny, Caro... vazgeçti. Belki de böylesi daha iyiydi, aralarında bir sırrın, ortadan kaldırılmış bir olasılığın kalması.

Karanlıkta, yatak, o ezeli, gece vakti yeniden ana rahmine giriş; birkaç dakika tavanı seyrederek yattı sonra bitkince gülümsedi kendine, bir tür metafizik gülümseme, halihazırdaki varlıkla barışan potansiyel bir varlık. Atlatılacaktı, İngiliz olarak; sonuçta, tümüyle bir komedi olan varoluşunun en derin kök-lerini bilerek, hatta rezil olsa ve karanlıktaki büyük adım sağlam zeminden muz kabuğuna atılacak olsa bile.

İstediğinden çok daha erken bir saatte, şafak vakti uyandı. Otelin sessizliğinde, panjurların arasından gri bir ışık sızarken öylece birkaç dakika, uykuyu yeniden çağırmaya çalışarak yattı. Ama bir önceki gece ne yaptığını hatırladı hemen ve şimdi hissettiği, lanetli bir adamın üzüntüsünden başka bir şey değildi. Önündeki uzun gün, bütün o yolculuk, geride bırakmak. Evinde, papaz evindeyken tatillerin son sabahında uyanmayla ilgili kederli bir anısı vardı; Millie Halanın bir gün önce dikkatle ütölediği ve giyilmek üzere bir sandalyenin üzerinde duran o nalet okul üniforması gözünün önüne gelmişti yine.

Dan sonunda kalkıp panjurları ve pencereleri açtı. Hava keskindi, güneş henüz tam doğmamıştı; büyük bir sükûnet, ara sıra Kitchener'ın Adası'na doğru kara martılarının boğuk çığlıklarından başka ses yok. Dan'ın Thorncombe'deyken baharın sonu ve yazın başlarında günün daima en sevdiği vaktiydi bu; son yıldızlar, ilk yeşil ışıklar, engellenmemiş kuş sesleri; geceyle yıkanmış serinlik, tazelik, doğanın insanlar kirletmeden önceki

ilk hâkimiyeti. Dan bunun Mısır'daki eşdeğerinin karşısında duruyordu; yeşilliğin, suyun kokusu, Nil manzarası. Aşağıda, otelin bahçesinde, bankın yanında bir çalibülbül -üreme dönemine has olmayan, alışılmışın dışında bir ötüşünü- "kaydediyordu". Bilinmeyen bir türdü, kendi kendine gevezelik ediyor, şakıyordu; buğulu, soylu, gizli bir çağıldı, Dan'ın hissetmediği bir hoşnutlukla dolu belli ki; kıskanılacak kadar kalıcı. Dan başını uzatıp terasa, bir önceki gece oturdukları yere baktı. Sağ tarafta o masayı bile görüyordu: Geriye itilmiş iki sandalye, hâlâ kaldırılmayı bekleyen iki brendi bardağı.

Birkaç dakika sonra ilk gün ışığı nehrin karşısındaki yüksek kayalıklara vurdu berrak göğün altında; günün amansız altın kenarı. Otelin diğer, kente bakan tarafından ilk araba kornası duyuldu. Sonra iki adam Dan'ın durduğu yerin aşağısından kürek çekerek geçti, balıkçılar, küçük kayıklarının pruvasına yığılmış ağlar ve zamanın duraklaması kayboldu. Her şey harekete geçti yine, önceden belirlenmiş biçimiyle.

Bir saat sonra Jane'in kapısını gergin bir şekilde tıklattı. Jane çağırdı ve Dan içeri girdi. Kadın giyinmiş, yatağın üzerindeki bir bavulu kapatıyordu ve kapıda duran Dan'a gülümsedi, biraz gereğinden fazla normal bir şekilde, sanki hiçbir şey olmamış gibi.

"Saatim durmuş... geç mi kaldık?"

"Hayır. Kahvaltıya iniyordum da."

"Geri kalanını bırakacağım. Bir saniye sürmez."

Jane pantolon ve polo yakalı koyu yeşil bir hırka giymişti. Döndü ve bir sandalyedeki takım ceketini aldı ama giymeyip koluna attı; sonra durdu, tuhaf bir tiyatrovary tarzda, sanki hiçbir şey değişmemişmiş gibi yapmaması gerektiğini söyleyecekmiş gibi; ellerini ön tarafında birleştirmiş, ceket ellerinin arasından sarkar halde; başı öne eğik, hafiften bir pişmanlık pozunu.

"Affedildim mi?"

"Hayır."

Jane ona baktı ve gülümsemeyi başardı. Yatağın karşı tarafından bakışı biraz daha sürdü sanki o kadar kolay salıverilmeyecekmiş gibi. Yatağın yanından dolaştı ama Dan'a yaklaşıncaya

yine durdu; aklına yeni sözcükler gelmesini bekliyordu sanki ama bulduğu sadece, daha önce kullandığı basit sözlerdi.

“Nedeni sen değilsin Dan.”

“İkimiz de de değiliz. Diğer iki kişi.”

Jane uzun bir an onun yüzünü inceledi, yine belli belirsiz kuşkululu bir şekilde gülümsedi, sonra ceketini giymesine yardımcı olmak için tutsun diye kaldırıp ona uzattı. Dan ceketini tutarken Jane döndü ve giydi; ama Dan’ın elleri bir an onun omuzunda durdu ve Jane sırtı ona dönük halde kaldı.

“Şu anda neler hissettiğimi biliyorsun. Bu konuyu bir daha hiç açmayacağım. Söz veriyorum. Hiç olmazsa kazandıklarımızı tutalım bari elimizde.”

Jane bir süre kımıldamadan durdu, sonra elini kaldırdı ve Dan’ın onun sol omuzunda duran elinin üzerine koydu.

“Dün gece kendimi çok iğrenç hissettim. Kendi cinsiyetimde nefret ettiğim her şey.”

“Anlıyorum.”

Jane elini aşağı indirdi ama kımıldamadı.

“Eğer biz sadece...”

“Biliyorum. Doğuştan gelen roller.” Dan onun omuzlarını sıktı, sonra ellerini çekti. “Palmira’ya ha? Fit olduk mu yani?”

Çok kısa bir tereddüt oldu, sonra Jane boynunu eğdi kabul lenmiş bir halde.

Dört saat sonra bir İlyuşin’in içinde Kahire’ye iniş yapıyorlardı. Dan’ın ruh hali feci şekilde değişmişti. Konuşmuşlar, hatta aynen önceki gibi, birkaç şeye gülmüşlerse de bunlar ona giderek içi boş bir tavır gibi geliyordu; maskelerinin ardında, daha önce hiç olmadıkları kadar uzaktılar birbirlerinden. Daha yirmi dört saat önce bile bundan çok daha yakındılar; dün ona, elmanın yasak olduğunu öğrenmeden önceki Cennet gibi gelmeye başlamıştı. Sadece doğrudan gözlerinin önündeki şeylerle sınırlı konuşmaları diğer her şeyin rahatsız edici, tehlikeli, yasak olduğunu gösteriyordu. Söz vermiş olmasına karşın, birkaç kez, söylemek istediği şeyleri yutmak zorunda kaldı. Gururu yardımcı oldu buna. Jane’in şimdi gizlice, bu berbat gezinin bitmesini dört gözle beklediğini, fikrini değiştirip dosdoğru Roma’ya uçmak istediğini düşünüyordu.

Öğlenden hemen sonra indiler. Assad onları karşılamaya gelmişti. Beyrut uçağı saat beşteydi ve beraber bir öğle yemeğı yemede, Mouski'de son bir alışveriş yapmada anlaştılar. Assad'ın varlığı düşündüğünden de daha rahatlatıcı geldi Dan'a, böyle olmasına her ne kadar sinirlense de. Jane'le Kıpti daha önceden kurulmuş ilişkilerine, belli belirsiz bir flörte yeniden başlamak-tan memnun görünüyordu; ya da Dan böyle bir koku aldı o aşırı duyarlı ruh halinde. Assad'ın gülümsemeleri ve Jane'den daha da koyu kahverengi gözlerinin bakışları çoğunlukla Jane'eydi; ve sorduğı sorular da. Kadının yaptığı, kibarlıktan öte bir şey değildi ve Dan'ın kıskançlık duymaya hakkı da kıskanç-lığın gerekçesinden daha fazla değildi. Alain'e göre, bütün varlıklı Mısırlılar geleneksel Müslüman çokeşliliğinden kültürel olarak ne kadar uzak olsalar da daha genç metresler tutmak eğilimin-deydiler ve Dan Kıpti'de de böyle bir eğilim olduğunu tahmin ediyordu; her iki dünyanın da sosyal yönden en rahat kabul gören ilişki koşulları... kültürlü ve entelektüel Lübnanlı karısı (o kadın sayesinde, Lübnan'a has keyifleri getiren ve Fransızca daktilo yazan özel bir rehberi vardı) ve sekreterleri ve de yerel yıldız adayları. Kendini Assad'ın yerinde gördü başka bir deyişle ve sinirini bozan asıl şeyin nerden kaynaklandığını anladı; Jane'in onda Assad'ı gördüğü kuşkusu.

Ayrıca bu, aşkı hapishaneye eşit görmeyele ilgili bir şeydi. Dan bunun üzerinde çok derinden düşündü; bunun haksızlığı gözlerinin önündeydi. Jane'in bu öğle yemeğinden, Assad'la bu sohbetten keyif alabilmesi ancak Dan'la birlikte olduğu içindi; ancak onun sayesinde buradaydı. Dan kendini erkek şovenisti diye nitelendirdi ama kendini suçlaması kendi inancından değil serbestlik göreneğinden kaynaklanıyordu. Ayrıca, Herr Profesör'ün Alman ve İngiliz serbestlik kavramları hakkında söylediklerini de hatırladı. Aşk bir hapishaneydi belki; fakat aynı zamanda da büyük bir özgürlüktü.

Beyrut'a berbat bir uçuş yaptılar. Uçak tıklım tıklım Mekke hacılarıyla doluydu, sürekli bir türbülans, dışarıda sürekli bulutlar vardı, insanlar kusuyordu, pilot kabini esrarengiz bir şekilde suskundu... deneyimli bir uçak yolcusu olmasına karşın Dan bile tedirgin oldu. Sırf Jane'in hatırına gizledi bunu. Alışıldık şekilde, insanın gözünün önüne hep gazete manşetleri

gelir, onsuz bir gelecek, tamamlanmamış bir son; bu noktada ölmenin acı ironisi. Dan bundan çok daha kötü uçuşlar yaşadığı yolunda hikâyeler uydurdu Jane'in elini tutmanın alternatifi olarak.

Sonunda Beyrut'a vardıklarında şiddetli yağmur yağıyordu. Asfalt pist ışıkların altında ıslak ıslak parlıyordu ve hava çok daha soğuk, memleketin kışına çok daha yakındı. İkisi için de sürpriz oldu bu; şehir de öyle doğuya yahut Afrika'ya nazaran çok daha Avrupaiydi... ışıklar, pırıl pırıl otellerden ve apartmanlardan dağlar, görünürdeki diğer tüm arabaların Mercedes olduğu bir trafik; her yerde zenginlik. Birden, Mısır'ın kirine, tozuna ve yoksulluğuna bir nostalji hissettiler; oranın salaş otellerine, yetersizliğine, antik insaniliğine. Kalacakları otel, bütün ülkeleri bir kılan ama bunu en yanlış şekilde yapan türdendi; pahalı hesaplar, uluslararası yöneticiler dünyası dışında her şeyle mesafe koyarak. Dan Assad'ın baldızına telefon etti; her şey ayarlanmıştı. Arabaları ve lisanslı şoförleri –böyle bir denetim olmadan Suriye'ye girilemezdi– ertesi sabah saat sekizde otelin önünde olacaktı. Yemeğe davet edildiler ama Dan reddetti Jane'e sormadan... hatta akşam yemeğinden önce tekrar bir araya geldiklerinde, böyle yaptığını ona söylemedi bile.

Yemekten sonra, deniz kıyısındaki ıslık ıslık caddelerde yürüdüler, vitrinlere baktılar. Bu sırada Dan kendini berbat bir şekilde depresyonda hissediyordu; nedeniyse Jane'den ziyade –yahut ona görüldüğü kadarıyla– Asvan'da kazandığı bütün perspektifi yitirdiği yolunda bir duyguydu. Bu duygu, Jane'le aralarında geçen konuşmalara karşın, inatla Kitchener'in Adasına takılıp kalmıştı; zamanın dışında yemyeşil bir yer, bir ana rahmi, her şeyin muhtemel görüldüğü hem gelecekteki hem de Jane'le arasındaki bir şeyin eriyip birbirine kaynadığı... Dan bunu gördüğünde çok geç olmuştu, ayrıldığında çok geç olmuştu. Şimdi gerçek çağdaş dünyaya geri dönmüşlerdi, kafayı tüketime takmış, Gadaralı,* efemeral... önünden geçtikleri vitrinlere bakmak pek içinden gelmiyor, yüzündeki gerginliği

* İnci'le göre (Matta 8: 28-34) İsa antik Filistin'deki Gadara şehrinde yaşayan insanların içindeki şeytanı çıkarıp bir domuz sürüsüne aktardı ve domuzlar sürü halinde koşarak kendilerini uçurumdan denize attı. Hiç düşünmeden, koş koş felakete giden insan sürüleri anlamında. (ç.n.)

hissediyordu; metafizik aşağılanma, dünya kararmış ve bayağılaşmıştı şimdi, hiç komik değildi.

Dan ateşlerin en eskisinde yandığını biliyor ama bunun nereden geldiğini hâlâ anlayamıyordu... modern bilimin sözde pratik yönden tümüyle kontrol altına aldığı hıyarcıklı veba gibi bir ortaçağ hastalığı; peri masallarından çıkma, çocuksu bir “bundan sonra hep mutlu” numarası, aptalca bir mit. Öteki büyük mit, yani kader ondan, çok sakince ve hesaplı bir şekilde girdiği ve keyif aldığı diğer bir sürü ilişkisinin intikamını alıyor gibiydi sanki... Jenny’yi düşündü yine, o ilk haftaları; ne kadar rahat, dengeli, zevkli, makul derecede heyecanlıydı her şey geriye dönüp bakınca. Son moda giysilerin olduğu bir vitrinin önünde, bir kadının yanında duran biri, İhtiyacı sözlerle tanımlayabilme kapasitemin tamamen ötesinde ihtiyacım var sana, demek geliyor içinden. Ama bunun yerine cep hesap makinesiyle oynuyor ve Lübnan fiyatlarını İngiliz pounduna çeviriyor; kadından son derece nefret ediyor onun sırf bir boşluğu doldurmak, bir geri çekilişi gizlemek için ıvır zıvırlara karşı bıkmadan sergilediği bu ilgisi yüzünden... sanki kayıtsızca geçip giden insanlara normal olduğunu göstermek istiyormuş gibi.

Jane bunu biliyor olsa gerekti; ama bir şey söylemedi. Otele döndüler. Odaları yine yan yanaydı ama bu kez aradaki kapıdan yoksun bırakılmışlardı. Dan bir içki içmek istiyordu, hayır gidip içeceğini söyledi ve bu kez numara falan değildi. Dan için bir mahzuru yoksa, Jane kendini yorgun hissediyordu... nezaketten mi değil mi Dan anlayamadı. Kadın gerçekten yorgun görünüyordu. Sadece bir an vardı, Jane elinde anahtarla döndü, durumun gerektirdiği bir gülümseme, gözleri onun gözlerinde durduğunda; bu gözlerde hem bir yoklama hem de bir endişe vardı, neredeyse bir hemşire gibi fakat acizce ve Dan bundan nefret etti.

Doğrudan bara gitmedi ve lobideki bir gazete büfesinde durup İngilizce gazetelere baktı sanki dış dünya ve olayları onu iyileştirecekmiş gibi. Fakat ittiler sadece. Dan’ın içinden, etrafındaki tüm o parlak, plastik yapıyı ve içindeki her şeyi dumanlar tüten bir yığına çevirmek geçti... bunun, tarihin hemen bir iki yıl sonra gerçekleştireceği bir istek olduğunu bilseydi keşke.*

* 1975-1990 arasında Müslümanlarla Hıristiyanlar arasında yaşanan ve 200.000 kişinin öldüğü Lübnan İç Savaşı’ndan söz ediliyor. (ç.n.)

Amerikan barı buldu ve barın bir ucuna, önünde bir bardak buzlu duble viskiyle oturdu. Barın diğer ucunda Alman'a yahut İskandinavyalıya benzeyen, siyah giysili iki kız oturuyordu. Ara sıra ona attıkları bakışlar ne olduklarını söylüyordu. Dan, karşıdaki aynadan duvarda, raflarda dizili şişelerin arasından kendi yüzüne baktı; somurtuk, cansız, zekâdan yoksun, gideceği yer etiketi okunamayan, kilitli bir valiz. O da kendini yorgun hissediyordu ama sadece fiziksel yönden değil; kendinden bıkmış, iğrenç bir şekilde yabancılaşmış.

Aynı zamanda, bin iki yüz kilometre güneyde, başka bir dünyadaki, sonsuza dek kaybolmuş bir dünyadaki o günün çok uzak bir şafağından da bir yabancılaşmaydı bu ve doğal olarak, Thorncombe'nin huzuruna ve yalnızlığına dayanılmaz bir özlemle birlikteydi. Geri çekilmeye, yaralarını yalamaya, sadece Daniel Martin için değil, onun kuşağı, çağı, yüzyılı için de neyin yanlış gittiğini bulmaya; bunun benzersiz bencilliği, boşunallığı, yanlış amaçlara her yerde hazır bekleyen bağımlılığı... hiçliğe bir gezi değil sadece, bunun için ödenen fahiş bir ücret üstelik. Tüm bu düşüncesizce çabalar, önemsiz şeylere bağlanmak aslında bir tembellikti; gerçek aklın yerine düşüncesizce bir enerji. Yazarlara daima en kötü musallat olan şey buydu belki de. Diğer insanlar, babasının Kilise dogmasına, bir parçası olduğu organizasyona sığındığı gibi kaçıp kurtulabiliyordu; faydasızlığın suçunu, tekdüzeliğin can sıkıntısını, böyle geçip giden varoluşun dehşetini paylaşmak, kafesteki hayvanlar gibi.

Sahte bir ayrıcalığın anlamsız takibi: Oturmak, suratı dışa kapalı bir kozmopolitan, pahalı bir barda, sadece dönmesi, barmene bir sözcük mırıldanması yetiyor bir vücudun özgürlüğünü kazanmak için. İki kızdan daha genç olanı ona sırtını dönmüştü ve Dan bunu barın arkasındaki yansımasından görüyordu. Bardot sarışını, dağınık bir saç, kuyruk sokumuna kadar çıplak bir sırt, sergilenen sutyensizlik, giysisinin bir el hareketiyle hemen yere düşüverecek oluşu. Bir an bunun cazibesine kapıldığını hissetti, en eski ve en kötü benliğiyle; bir saatte düşüvermek geriye, ait olduğu yere. Jane'in de bildiği ve belki de en çok korktuğu yere. Bir duble viski daha söyledi.

Bir oyuncaktan yoksun kalmış şımarık bir çocuk gibi, geçmiş ve bugünü onun ezelden beri rezilliği çıkarılmış şeyler dışında

bir şey hissetmesine engel oluyordu... dışlanmış hem kapitalizm hem sosyalizm tarafından iğdiş edilmiş, ilgilenilmesi yasak şeyler dışında. Bir tarafın, kendini daha mutlu hissetmiyor diye reddettiği, diğer tarafınsa kendini daha mutsuz hissetmiyor diye küçümsediği kahramanımız ne bir trajedide ne de bir komedide değil, bir burjuva melodramında; 1789'un büyük çöküntüsü sırasında hak ettiği yok oluşa postalanan o kısa ömürlü teatral eğlencede.

Her şeyden önce, kararlıydı ve bu kararlılığının da, özgürlüğünün bir şekilde muhtemelen Jane'le arasındaki bir şeyde olduğu yolunda inatla kuvvetlenen teşhisiyle paralel olarak arttığını biliyordu... yahut özgürlüğünün olmasa bile, yeni ve çok önemli bir şansın; en azından, gerçek anlamda bir tesellinin. Jane, sonsuzluktan kopup gelen ve şimdi yine sonsuzluğa dönen radyoaktif bir partiküle benzer hale gelmişti; ardında küçücük bir zarardan başka bir şey bırakmayan ama bu zarar büyüyüp, onarılmaz bir hasara hem yüreğe hem akla gerekli umudun yok olmasına yol açacak bir şeye. Ve Dan'ın yaşamında ikinci kez. Onun kaderine kesik atmış, benzer bir dişi partikülün anısı geldi geçmişten, tuhaf bir şekilde: Nancy Reed. O belki de Dan'ın duygusal yaşamının asıl zemin hazırlayan olayıydı... partikülden ziyade bir ilk kristaldi, yaşamında gelecekteki tüm ilişkileri kendi özel çokgen biçimiyle önceden şekillendiren bir kristal... yitirilmiş bir masumiyetin peşinde hayali bir takip, daha baştan içlerinde kendi ölümlerini taşıyan ve sonunda nihai bir determinizmi kesin kılan durumları arayış ya da bunlara hayranlık... bunun görüntüsüne, gerçekten varolsa da olmasa da.

Dan'ın bir parçası, bunun algılanmasının bile bir kristal ve tüm sözel anlatım sanatını derinden yapılandıran türden, yokluğunda sanatın hem içten hem dıştan çökeceği bir şey olduğunu gördü ya da daha sonra görecekti. Fakat o gece, ne kadar kararlı olduğunun yeni bir kanıtı gibi görünüyordu.

Viskisini bitirdi ve birden kalktı. Dışarı çıkışta iki kızın yanından geçerken, yüzü ona bakar halde oturanı yanmamış bir sigarayla ona doğru döndü ve halinde öylesine bir apaçıklık vardı ki Dan kızın çelik bir kıymık gibi saplanan kibirli soğuk gri gözleriyle karşılaştı birdenve ciddiyetle yürümeye devam etti. Fakat üst katta tanıklar olsaydı da hiçbirisi Dan'ın bardan

Jane'le tartişıp bu işi bitirmeye kararlı bir halde çıktığını fark edemezdi. Fakat iş oraya gelince, onun kapısının önünden göz ucuyla bile bakmadan, en ufak bir duraksama bile göstermeden geçti ve kendisinin halı kaplı, lüks ve insan dışı hücreğine girdi; sonra da kapıyı kilitledi.

Dünyanın Sonu

İnançsız ya da hatta manastırsız keşiş hiç olmazsa daha rahat uyudu ve hava da resepsiyondan gelen telefonla uyandığında gezilerinden yana görünüyordu; masmavi bir pencere ve gökyüzü, Akdeniz kışının bahar gibi havası. Saat sekizden hemen sonra kentin kuzeyine doğru ve beklemedikleri bir rahatlıkla yol alıyorlardı; hemen hemen yeni bir Chevrolet, rahat tavırlı genç bir şoför. Adamın saçları kestane rengiydi ve yüzü hiç Levantenlere benzemiyordu; Maruni Hristiyan'dı; gramer ve kelime yoksunluğu yüzünden, durmasa da duraklayan bir İngilizceyle söyledi. Ama hemen, asıl dininin içinde oturduğu makina olduğu ortaya çıktı. Arabayı, kendisi de pek sabırlı bir sürücü olmayan Dan'ın bile birkaç kez nefesini tutmasına yol açacak kadar hızlı sürüyordu. Ama genç adam başa çıkmak için çok hızlı davranmak gerektiği görülen birçok durumu sakini bir soğukkanlılıkla atlattı. Aracını nasıl kullanacağını bildiği belliydi ve bir süre sonra onun, önüne çıkan bir şey yüzünden bekletilmeye karşı nefretini kanıksadılar. Onlara karşı gevezeliği

ve meraklılığı da buna yardımcı oldu ve yeni manzaralar da tabii.

Ülkenin kuzeyindeki Trablus'a giden sahil yolundaydılar. Kilometrelerce kıyı bölgesi Güney Fransa ya da Kaliforniya'nın bazı kısımları gibi, kontrolsüz yapılaşmadan ötürü mahvolmuştu. Ama deniz derindi, koyu maviydi ve sağlarında kalan kara tarafında Lübnan'ın belkemiğini oluşturan, karla kaplı uzun sıradağlar uzanıyordu. Biblos'u geçince doğa daha da vahşileşti. Yol kocaman kayalarla dolu yamaçların altından geçiyordu; aşağıda, çok hareketli denizin üzerinde göz kamaştırıcı beyazlıkta dört köşe tuzlalar vardı.

Bir süre sonra daha yavaş gitmeleri gerekti çünkü yol daralmış ve sollamak için yeterli genişlik çok azalmıştı; kızıl saçlı şoför dakikalarca direksiyonda boyuna ağır ağır trampet çalıyordu. Bu tamamen hükümetin hatasıydı, boyuna turizmden söz ediyorlar ama doğru dürüst yol yapmıyorlardı; Almanya'da Volkswagen'de çalışan bir ağabeyi vardı ve tatilde onun yanına gitmişti, düzgün yol nasıldır biliyordu.

En azından buna karşı bir fikir birliği oluşturabilen Dan'la Jane, delikanlının dikiz aynasından görüp fark etmesi riskine girerek birkaç kez gizlice bakıştılar; geri kalmış ülkelerin acıklı saflığı. Suriye'deki yollar konusunda da "herkesin deli, çıldırmış olduğu bir yere" giriyor oldukları konusunda da uyarıldılar; orada çoğunluk çıldırmıştı anlaşılan çünkü Baas rejiminde beş parasızdılar. Labib müşterileri oraya götürmeyi seviyordu. "Ordan ayrılınca çok seviniyorum." Ve onlara gülümsedi bu espriden hoşnut bir şekilde. Dan başını Jane'e doğru hafifçe, alaycı bir sorgulama biçiminde eğdi, Jane de temkinli bir şekilde gülümsedi. Belki de dedi Jane nazıkçe, sıradan insanlar daha iyi kollanıyordur şimdi? Reddeden bir el sallama hareketi geldi buna karşı.

"Aptal insanlar. Göreceksiniz. Para nedir bilmiyorlar."

Laisses-faire kapitalizmin bu gayet belirgin SS savaşçısını ikna etmeye çalışmaktan vazgeçtiler. Adam radyoyu açtı ve arabanın içi halk müziğiyle doldu. Sonra "Amerikan müziği" bulmak için kurcaladı fakat onlar onu ilk dalga boyuna geri döndürdüler: Titrek bir ritmin önünde dalgalı, bir ağlayan, bir baygınlaşan bir kadın sesiydi bu. Meşhur bir kadındı, öyle söylendi onlara.

“Ortadoğu’da her erkek hoşlanmak karısı gibi. İsraili erkekler bile.”

O konuda biraz ağzını aradılar gereksiz bir temkinle. Adam fikirlerini söylemekten memnundu. Gerçi Arap yanlıysa da, İsraililere karşı hasetle karışık bir hayranlık duyuyordu ve Filistinli mültecilerden pek hoşlanmıyordu. Onlar sersem insanlardı, tembel insanlardı Suriyeliler gibi.

“Bende yok para, bende yok iş ve ben senden çok daha iyi adam.”

Ve yine bileği gevşek elini omuzunun üzerinden salladı onlara, gözünü yoldan ayırmadan. Onlara çok tanıdık hale gelecek bir hareketti bu: İnsan türünün bir adamın para kazanmasını engelleyen bu kadar çok şeye izin vermesinin süper eşekliği. Adam tuhaftı hem dangalak hem açık ama sonuçta gayet sevimli.

Trablus’un dışından geçtiler, sonra kara tarafına saptılar. Karşılarında haşın dağlar yükselmeye başladı ve bulut kümeleri belirdi. Sınıra vardıklarında güneş bulutların ardına girmek üzereydi. Dan pasaportlarıyla birlikte bir miktar para verdi ve Labib gümrük bürosuna girip gözden kayboldu; on dakika sonra üniformalı iki adamla belirdi ve bunlar gelip Dan’la Janée dik dik baktılar. Aralarında bir tartışma sürüyordu. Askerlerin bakışlarında insanı biraz ürperten bir düşmanlık, bir kayıtsızlık vardı. Sonunda, kıdemli olanı sert bir kelime söyledi ve dönüp gitti. Labib arabaya binip de açıkladığında, anlaşılan, bu onlarla ilgili değil, onun bir ay önceki başka bir seferde yaptığı küçük bir usulsüzlükle ilgili bir şeydi. Kilometrelerce, buna duyduğu kızgınlıktan ötürü köpürüp durdu sanki bir Kafka romanının ortasına bırakılmış masum biri gibi. Askerlerin aslında eski günlerdeki gibi rüşvet almak istediğini ama söylemekten korktuklarını ve sınırlarını ondan çıkardıklarını iddia ediyordu.

Bu arada, yoğun bulutlar altında yokuş çıkıyorlardı. Arazi çirkin ve sert bir görünüme büründü. Otuz kilometrede birden yirmi enlem kuzeye çıkmış, İskoçya’ya yahut İskandinavya’ya falan gelmişlerdi sanki. Issız vadilere sığınmış birkaç sefil köy vardı. Hafiften bir yağmur çiselemeye başladı ve yola devam ettikçe gri bulut daha da çöktü. Havai Labib de aynı şekilde mahzunlaştı. Bulutun açılacağını sanmıyordu. Yılın kötü bir

zamanydı. Ayrıca, daha dikkatli sürmek zorundaydı; pek trafik yoktu ama daha bir hafta önce bir şoför arkadaşı bir çukurda amortisörünü kırmıştı.

Tell Kalakh Kasabası'nı geçtikten sonra Krak de Chevaliers'e giden yola saptılar. Kale uzaktan, iç karatıcı bir düzlüğün on kilometre ötesinde, kasvetli bir gri-mavi renkte göründü. Eğilmiş ve üzerinde durduğu dik tepeden aşağı kayıyor gibi görünen, katafalk gibi korkunç ve ürkütücü bir şatoydu. Düzlüğün etrafını dolaşırken geçtikleri köyler iklimiyle değilse de yoksulluğuyla Mısır'ı hatırlatıyordu... yahut ortaçağ İngiltere'sini belki de. Herhalde yakın zamanda çok yağmur yağmıştı, her yer çamurdu. Çuval gibi sarkan siyah pantolonlu, damalı poşularına sarınmış, düşmanca bakan gözlerinden başka bir yerleri görünmeyen adamlar onların geçişini seyrediyordu. Ortalıkta görünen çocuk yoktu, umut yoktu; dünyanın geri kalanının unuttuğu, Beyrut'un parıltısından ay manzaraları kadar uzak bir dünya. Sonra yol bitmek bilmez virajlarla, rüzgârın ot bırakmadığı, her yeri yağmur dereleriyle yarılmış çıplak yamaçlardan yukarıya, asık suratlı Haçlı kalesine doğru tırmanmaya başladı. Dan o gün ilk kez kendini daha mutlu hissetti. Bütün bunlar onun ruh haline gayet uyuyordu. Son yirmi dört saatten sonra neredeyse hoş bir gerçeklik gibi geldi bu.

Muazzam hisarın alt kapısına buz gibi yağın şiddetli bir sulusepken altında vardılar. Yanlarındaki sur duvarının dibinde erimemiş kar yığınları vardı. Çok şükür ki Assad'ın baldızı Dan'ı oranın soğuk olacağı konusunda uyarmıştı ve ne kadar kalın giysileri varsa getirmişlerdi. Jane yün bir hırka, Dan bir süveter giydi, sonra ceketler ve paltolar yine. Labib'i takip ederek uzun bir tünele girdiler. Tavandan sular damlıyor, rüzgâr uğulduyordu, her yerde rutubet vardı, neredeyse Glamis Baronu* bir yerden çıkacaktı sanki. Bunun yerine, iç surun dibindeki, tah-talarla kapatılmış bir girintiden antik bir siyah palto giymiş uysal bir Arap çıktı. Onların rehberiydi; gırtlaktan gelen bezgin bir Fransızca konuşuyordu.

Labib kayboldu ve ikisi bu adamı ve monoton sesini takip ederek, labirent gibi dizili yeraltı ahırlarından, ardiyelerden, silah depolarından, mutfaklardan, koridorlardan geçtiler; ara

* Shakespeare'in *Macbeth*'inde Macbeth'in unvanı. (ç.n.)

sıra karşlarına çıkan pencerelerden aşağıdaki kasvetli gri uzaklıklara baktılar... ve yavaş yavaş, soğığa, rüzgâra ve ıssızlığa karşın, oraya gelmeye değdiğini hissetmeye başladılar. Nedeni oranın büyüklüğü, ağırlığı, Piramitler gibi şaşkına çeviren gereksizliğiydi ve daha yukardaki katlarda da on üçüncü yüzyıl ıklılığının hâlâ hissedilen hayaleti, harap olmuş merdivenler, zarif sütunlarla bezeli kemerler ve teras avlular... oradaki teatrallik ikisini de etkiledi. En üstteki mazgallarda muhteşem manzaralar vardı. Bir tarafta, denize doğru bakınca hâlâ güneşli kırsal bölgeleri görüyorlardı. Ama geldikleri kuzeybatı yönünde sonsuz bulutlardan başka bir şey yoktu. Artık rehberi pek dinlemiyorlardı; yılın bu tamamen uygunsuz vaktinde, bu ilkel güç siyaseti ve insan hırsı anıtında bulunmanın Donkişotvari bir İngiliz doğruluğu olduğunun çok daha fazla bilincindeydiler. Avrupa, bizim daha başından beri düzenimiz; insanın bitmek bilmez tarihsel hatalar yüzünden sürekli bir içsel sürgünü. şimdi onları kendi durumlarının dışına çıkarıp tekrar yakınına çekmişti çünkü Nil boyunca hep eksik kalan şey buydu; işte, yurttaşları yolcuların daima gizlenen varlığı.

şefkatli bir sıcaklıkla bitirdiler, harabe halindeki sur kulelerinden birinin altındaki bir odada; kızgın bir soba, hizmet eden bir ocuk, sigara içen Labib ve küçük bir pirinç cezvede Türk kahvesi, çok tatlı ama sert; en iyisi diye karar verdiler ilk yudumda, lezzetli gelmişti. Ortam bir şekilde Rusvariydi, çok ilkel ve basit, Tolstoy'dan bir tren istasyonu bekleme odası. Labib'le rehberleri Arapça konuşuyor, ocuk onlara sıkıntılı bir şekilde bakıyordu. Ama sonra Labib Dan'la göz göze geldi ve parmağıyla kol saatine dokundu. Dan kendi saatine göz attı ve kalkmaya hazırlanırken Janée yüzünü buruşturarak baktı.

“Sanki birazdan nefis bir İtalyan yemeğinin başına oturacakmış gibi bir halin var... farkında mısınız?”

Jane yanıt vermedi, gülümsedi sadece. Ama biraz sonra Labib'in peşinden, alt katlara inen uzun taş merdivenlerde ve dışarı çıkan tünelde eldivenli eliyle Dan'ın elini tuttu ve sıktı yüzüne bakmadan; merdivenlerin en altına ininceye kadar da bırakmadı sanki Dan canı sıkılan bir çocukmuş da uslu durması gerekiyormuş gibi.

Arabaya binip anayola geri döndüler, sonra bir sonraki duraklarına, Humus kentine saptılar. Yol uzun ve ağaçsız yaylalardan, çorak ve rengi kaçmış bir bozkırdan geçiyordu. Kederli göllerin yanında duran tek tük kızkuşları vardı. Yol şimdi yükselip bulutların üssüne girdi. İnce bir sis çöktü ve görüş mesafesini en fazla bir buçuk kilometreye, kimi yerlerde daha da aza düşürdü. Labib kafasını sallıyordu. Böyle havaları duymuş ama daha önce hiç karşılaşmamıştı. Daha da kötüleşiyor olduğu belliydi. Yolun kenarında hareketsiz duran bir insan figürü belirdi, uzattığı elinde ölü bir kuş vardı. Dan'ın gözüne yassı bir gaga, hayvanın kafasında kırmızı ve yeşil bir spiral ilişti.

“Neydi o?”

“Bir çamurcun.”

Dan arka pencereden baktı. Adam arkalarından onlara bakıyordu hâlâ uzattığı elinden sarkan küçük ördekle ve ümidi kırılmış halde.

Labib dönüp gülümsedi. “İşte Suriye’de işten anladıkları bu. Ben sana kuş vereyim, sen bana iki paket sigara ver.” Elini salladı yine. “Çok ahmak memleket.”

Birkaç saniye sonra Dan, “Ben özellikle bu adamı seçiyorum” diye mırıldandı.

“Seçmesen şaşardım.”

Dan Jane’le göz göze geldi. “Burada bırakalım ister misin? Bu manzara hoşuma gitmiyor.”

“Korkak.”

Dan ön camdan ileriye bakarak gülümsedi. “Sadece seni düşündüğüm için.”

“Macera. Hoşuma gidiyor.”

Ama Humus’a girerlerken manzara arafın cehenneme en yakın köşesine benzemeye başladı. Yağmur başlamıştı. Şehir, uyandırdığı köhne bir depresyon, kendini korkunç bir hoşgörüsüzlüğe mahkûm etmiş bir toplum duygusuyla çok ürkütücüydü. Kasvetli bir grilik vardı her şeyin, binaların, insanların, dükkânların üzerinde. Lübnan’la büyük bir kontrast bekliyorlardı zaten; ama burada Mısır’ın bireyselliği, ışığı, tembelliği, sempatik mizah duygusu bile yoktu. Labib arabayı ana meydana dikkatle, yemek yedikleri lokantanın camının önüne park etti... yemek yerlerken arabasını gözleyebilecekti. Böyle

yapmasa jant kapakları, hatta tekerlekler bile beş dakikada giderdi yahut o böyle diyordu.

Lokantanın sahibi Beyrutluydu ve yemekler fena değildi fakat oranın dekoru Dan'a savaştan hemen sonra İngiltere'deki lokantaları hatırlattı. Labib'le beraber camın kenarında oturuyorlardı. Dan Jane'in dışarıdaki, iki büyük püritenliğin, Marksist ve Müslüman püritenliklerinin ortak faaliyetinin görüntüsünden rahatsız olduğunu görüyordu; kadının bakışları sürekli dışarıya kayıyordu sanki durumu telafi edecek bir özellik arıyormuş gibi. Ortalıkta silahlı bir sürü asker ve askeri kamyon görülüyor ve bu da zaten yeterli kasvete bir de silahlı baskıcılığın tatsız havasını katıyordu. Dan Jane'in buna tepkisini acı bir keyifle seyretti ve onun Krak des Chevaliers'le benzerliği görüp görmediğini merak etti. Burada, birkaç kişiye verilen ayrıcalıklı bir lütuf bile yoktu sanki. Dan Labib'den Suriye'nin siyasi durumu hakkında daha çok şey öğrenmeye çalıştı ama delikanlı hemen kafasını sallayıp parmağını havaya kaldırdı.

"Burada konuşmak yok."

Otuz yıl geriye kayıvermek gibiydi bu: Dikkatsizce konuşmak hayatına mal olur.

Yemeğin sonuna doğru Beyrutlu lokanta sahibi geldi ve Labib'le sohbet ettiler. Adam Palmira yolunda, çölün yüz elli kilometrelik kısmında hâlâ sis olduğunu duymuştu. Arabalar gidiyordu ama yavaştı. Tartışıyorlardı. Artık oraya karanlık olmadan varamazlardı; vizeleri sadece bir gecelikti ve bu durumda harabeleri ancak yarın sabah görebilirlerdi. Ama bunu söylese de Labib yola devam edeceğini bildirdi. Onları oraya ulaştırabilirdi. Adamın mesleki cesaretinin ve sevgili Chevrolet'sinin zorlu bir sınavda olduğunu hissettiler. Bu tehditkâr sis onun bu ülkede nefret ettiği her şeyin simgesiydi sanki. Dan kendi nedenlerinden ötürü devam etmek istiyordu ve Jane de hâlâ maceracı ruh halindeydi. Artık buraya kadar gelmişlerdi... yahut belki de Suriye'nin şimdiki görüntüsünü burayla ilgili tek gerçek olarak kabul etmeyeceğini göstermek içindi bu.

Hesabı ödediler ve yola çıktılar yine. On beş kilometre falan sonra sis eskisinden daha kötü görünmüyordu. Ama sonra, Palmira'nın toprak yoluna sapar sapmaz sis yoğunlaştı ve görüş mesafesi yüz metrenin altına düştü. Her iki yanda kumlar biraz

öteye kadar uzanıyordu ve sonrası gri bir buhar duvarıydı. Labib şimdi gergin bir şekilde öne doğru eğilmiş, yoldaki çukurları gözlüyordu yer yer saatte yirmi beş kilometreye düşerek. Bir noktada birden kıvrıp yoldan çıktı ve durdu; dikkatli gözleri ilerde far ışıkları görmüştü. Askeri bir kamyon gümbürdeyerek, onlardan epey daha hızla geçip gitti. Aynı şey o gün birkaç kez daha olacaktı. Anlaşılan, o yol bu konuda kötü bir ün salmıştı, askeri şoförler hiç aldırıyordu ve çarptıkları arabanın şoföründe hiçbir kabahat olmasa da suç onun üzerine kalırdı.

Birkaç kilometre sonra kerpiçten, kubbeli, beyaz ve mozoleye benzer bir grup kulübenin yanından geçtiler; içlerinde hayat yok gibiydi. Ve bundan sonra sürünürcesine geçen kilometreler. Hepsi suskunlaştı, çöken ıssızlık ve monotonluk uyutucu bir hal alıyordu. Yanlarında uzanan çöl şeridi boz renkli bir kar gibiydi. İnsan ister istemez dönüp, en ufak bir değişikliğe bakıyordu; bir işaret taşı, ölü bir koyunun iskeleti, bodur çalılar. Hiç beklemedikleri kadar acayip bir şey haline gelmişti bu; çölde bir sis.

Cüppeli, kukuletalı ve hafiften keşişvari iki figür belirdi görüntüde. Çobanlar. Sürüleri yolun ana tümseğinin iki yanındaki çukurlar boyunca biten seyrek yeşil otları yiyordu; yumuşak bir turuncu-kahverengi küçük koyunlar, benekli kuzular. Çobanlardan biri elini sanki durmalarını emrediyormuş gibi ciddi bir şekilde, neredeyse yasaklarcasına kaldırdı ama Labib hafifçe hızlandı ve geçti. Yol bir santim bile kıvrılmadan, cetvel gibi dümdüz gidiyordu. Yaklaşık saat dörtte, günışığı artık azalırken sis birazcık hafifledi ve bir iki kilometre yahut daha uzağını görür hale gelince hiçbir şeyi kaçırmadıklarını fark ettiler... yahut aslında hiçbir şey olmayan bir şeyi: Sonsuz uzanıp giden kumlar, belli belirsiz kum tepeleri, zor seçilen kayalar, boş bir kâğıda benzeyen devasa bir boşluk. Ama küçük bir yükseltiye geldiklerinde daha ilginç bir şey buldular... iki yüz metre ötede kurulmuş siyah bir Bedevi çadırı vardı, uzun gergi ipleriyle sabitlenmişti. Dan Labib'i durdurdu, Jane'le ikisi birkaç saniye dışarı çıktılar ve Dan bir fotoğraf çekti. Dışarısı keskin soğuk, sert ve korkutucuydu. Sıcak arabaya minnettar bir şekilde geri döndüler.

Trans-Ürdün boru hattı pompa istasyonuna vardıklarında karanlık çökmeye başlamıştı; işkence çekmişe benzeyen soluk

gri borulardan, askerî bekçi kulübelerinden, çirkin barakalardan ibaret bir mezradan oluşan kısa süreli bir manzara; sonra çöl-deydiler yine, farların ışığında sonsuz uzanan bir yolda. En azından, bulut kalkmış ve sis azalmıştı. Zaman zaman çölde turuncu benekler, başka Bedevi çadırlarında gaz lambaları görüyorlardı. Sonra dramatik bir an... farların ışığında yavaş, hantal bir vakarla yolun karşısına geçen tuhaf şekillerden bir zincir; bir sıra deve biçimsiz hayvanların her biri önündekine bir iple bağlanmış. Esrarengizdiler ve nedeni de özellikle, sahipsiz görünmeleri idi. Labib yavaş yavaş ilerledi ama develerin geçip gittiği yerden geçtiği sırada arabanın arkasından metalik bir ses geldi. Dan bunun fırlayan bir yay, düşen bir egzoz borusu falan olduğunu düşündü ama Labib sağ elini kaldırdı ve bir atma hareketi yaptı.

“Taş.”

“Ben kimseyi görmedim.”

“Adam saklanmak.”

Anlaşıldı ki, Labib’in dostça selamlaşmak için yavaşlamasının nedeni buydu. Bedeviler dost değildi. Nedeni de askeri kamyonlardı. Bir sürü koyunlarını öldürmüşlerdi.

Dan Janée bir bakış attı. “Maceranı yaşayabilirsin artık.”

“Yaşıyorum zaten. Kendimi başka bir gezegende gibi hissediyorum. Artık hiçbir şey gerçekmiş gibi gelmiyor.”

Dan karanlıkta uzanıp onun elini tuttu; sanki cesaret vermek istermiş gibi sıkı ve bırakacaktı ama sıkma hareketine karşılık geldi ve iki el aralarındaki koltuk kumaşının üzerinde birleşmiş halde kaldı; kayıp gerçekle son temas.

Dan “Kim hayal edebilirdi böyle bir şeyi” dedi, “yıllar önce.”

“Biliyorum. Ben de tam aynı şeyi düşünüyordum.”

Dan elinin hafifçe biraz daha fazla sıkıldığını hissetti; sonra daha da kuvvetle sıkıldı ve el geri çekildi sanki Dan Jane’in ilk tepkisini belki yanlış yorumlamış olabilirmiş gibi ve bu da Jane’in hasır çantasına uzanıp bir sigara çıkarmasıyla maskelendi.

Labib ileriye, göğü göstererek “Palmira” dedi.

Uzakta bir ışıltı vardı. Arazi daha tepelik gibiydi. Bir yokuştan çıktılar ve işte ileride, aşağıda, sönük ışıklardan bir küme, modern bir vaha vardı. Sonunda yol virajlandı sanki yeniden in-

sanileşmeye karar vermiş gibi. Panjurları kapalı bir ev, sonra far ışıkları dönerek geçerken, uzaktaki harabe bir kemerin bir anlık görüntüsü. Araba yavaşladı, sonra yoldan dik açıyla saptı ve sonra da yıkık duvarlardan, sütunlardan, düşmüş sütun başlıklarından oluşan gerçekdışı bir taşlaşmış ormanın arasında çukurlara gire çıka ilerlemeye başladı. Birkaç yüz metre sonra da tuhaf bir biçimde, 1920'lerin ucuz bir golf kursunun derme çatma kulüp evine benzeyen uzun bir bungalovun önüne yanaştı.

“Zenobia” dedi Labib.

Palmira'nın tek oteliydi bu; ölü kentten oluşan kocaman bir mezarlıkta tek başınaydı. Rüzgârlı karanlığa, buz gibi havaya çıktılar. Yüz metre ötede, damı çökmüş bir tapınağın girintili çıkıntılı çatıları, günümüzde yaşanan, görünmeyen bir köyün üzerindeki hafiften renklenmiş bulutların önünde karanlık bir siluet gibi duruyordu. Çok derin ve kelimenin en eski ve Arapçaya yakışan anlamıyla ölümcül bir sessizlik vardı. Sonra bir kapı açıldı ve kumların üzerine sarı bir ışık düştü. Labib kısaca bir seslendi ve kapıdaki adam elini kaldırdı.

Zenobia Otel'i'nde gerçekdışılıktan kurtulacaklarını sanmış-larsa böyle bir şey olmayacaktı. Otelin içi de bulunduğu yer kadar tuhaf çıktı. Kendilerini kocaman bir sobanın hâkim olduğu büyük bir salonda buldular; sobanın etrafında tahta sandalyelere oturmuş üç adam vardı. Birinin, en yaşlı olanın gözleri şaşıydı, diğerinin üzerinde beyaz ya da bir zamanlar beyaz bir önlük vardı ve üçüncü, kapıyı açan daha genç adamdı. Dan'la Jane görmezden gelindi. Arapça bir konuşma geçiyor, Labib'e sorular soruluyordu. Salonun arka tarafı basit bir yemek odası şeklinde düzenlenmişti. Beş altı yemek masası, duvarda nakışlı heybeler, bir iki halı. Zeminin ortasındaki sobanın arkasında duvara dayalı duran, arkılığı yüksek, eski bir kanepe, yani daha burjuva ya da daha Fransız günlerden bir kalıntı ve üzerinde neredeyse sanki satış için konmuş gibi duran mor, kırmızı, mavi kilimler ve minderler, yalnız, bir gazete ve az önce birinin oturduğu yerde bir çukurluk da vardı. Tüm bu salon, oyun yazarının sonsuza dek yok olduğu bir tiyatronun sahne dekoru gibiydi. Dışarıdaki soğuk ve sessizlik, içerideki sıkıntılı sıcaklık,

adamların oturuşu; belli ki otel personeliydiler ama bunu gelenleri karşılamada bir nezaketle ya da hizmetle göstermeye hiç niyetleri yoktu.

Labib belli ki yolculuğun her kilometresini anlatıyordu fakat adamların birinin sorduğu bir soru onlarla ilgili olsa gerekti çünkü şoför, sanki onların varlığını hatırlamış gibi döndü ve odalarını görmek istiyorlar mı diye sordu.

En yaşlıları, yani şaşı olanı kalktı ve arkasından gelmelerini işaret etti. Bir kapıdan geçip karanlık ve çok daha soğuk bir atmosfere girdiler. Adam eski bir porselen düğmeyi çevirdi ve zayıf bir ampul uzun, baraka gibi bir koridoru ve bir sıra kapıyı aydınlattı. Dan'a döndü ve soru sorar gibi önce bir parmağını, sonra iki parmağını kaldırdı. Dan cevap olarak iki parmağını kaldırdı. İhtiyar adam aksayarak koridorda birkaç adım attı ve bir kapıyı açtı. Bir yatak, bir sandalye, bir gardirop, çinili bir döşemenin üzerinde iki eskimiş halı yolluk, bir gaz sobası. İhtiyar eğilip sobayı yaktı; titrek bir alev. Gardiropu usulca açtı ve yedek battaniyeleri gösterdi. Dan Jane'in çantasını yere koydu ve koridorda ihtiyar adamın peşinden yürüdü; benzer bir çıplak oda; sobanın aynı işlemle yakılması. Dan, yanlarına gelen Janée döndü.

"Burası biraz daha büyük. Burayı sen almak ister misin?"

"Sanırım burası daha da soğuk. Bir banyo var mıdır sence?"

Şaşılar ama vardı, koridorun devamında. Su soğuk akıyordu fakat ihtiyar plastik bir kovayı gösterdi, sonra da kendini işaret edip yıkanma hareketi yaptı; isterlerse sıcak su getirecekti. Labib arkalarında belirdi. Menüü bildirmek için gelmişti. Yumurta ya da kuzu eti vardı; erişte ya da pilav. Kuzu etiyle pilavı seçtiler.

Beş dakika sonra Dan'la Jane ana salondaki kanepede fakat en azından ısınmış halde oturmuş, itaatkâr bir şekilde bekliyordu. Aşçı kaybolmuştu ama diğer iki adam şimdi sobanın karşı tarafındaki duvarın dibinde oturmuş, konuşmadan İngiliz çifte dik dik bakıyordu sanki sobanın etrafında geçirecekleri kış gecesini böyle rahatsız edici bir şekilde bozmalarına kızmışlar gibi. Labib yemek odası kısmındaki masalardan birine oturmuş gazete okuyordu. Arkadaki bir perdenin ardından

radyoda çalan bir Arap müziği, zaman zaman da hareket eden bir tavadan çıkan sürtünme sesleri geliyordu. Ama salonda büyük bir sessizlik, ürkütücü bir bekleme havası vardı. Jane başını yana eğdi.

“Sen bir şey söylemezsen makaraları koyvermek üzereyim.”

“Sanırım asıl fikir de bu. İlk önce hangimiz patlayacak diye iddiaya girmişler.”

“Ne kadar acayip bir yer.”

“Dünyanın sonu.”

“Zamanın durduğu oyunlardan birini hatırlattı bana.”

Dan ona gülümsedi hemen. “Ben de tam aynı şeyi düşündüm. İçeri girdiğimizde. Gerçekten burada mıyız yoksa değil miyiz diye.”

“Dışarıda yolun üstünde bir yerde yatıyoruz aslında.”

“Labib gazetede okuyacak bunu. Şimdi, biraz sonra.”

Jane Labib’in oturduğu yere baktı. Şoför tesadüfen, bir sayfayı çevirdi ve ikisi de bir an sanki gerçekten nefeslerini tutuyormuşçasına seyretti. Fakat adam sadece elini cebine atıp bir paket sigara çıkardı. Jane gülümseyerek yere baktı.

“Bir içki istesek neler olur sence?”

“Tuz madenlerinde en az on sene, tahminimce.”

Ama Dan Labib’in yanına gitti. Sadece bira vardı; kanun böyleydi. Labib duvarın dibindeki iki kişiye bir şeyler söyledi. Genç olanı kalkıp mutfığa gitti ve sonra bardaklar ve iki tane etiketsiz şişeyle döndü. Yerel biraydı, çok suluydu fakat içilebilirdi. Sessizlik yeniden koyulaştı, iki adam salonun öteki tarafından dik dik bakmaya devam ediyordu. Dışarıdan, Humus yolundan gelen bir kamyonun sesi duydular. Ama geçip gitti. Harabelerin orada bir yerde bir sokak köpeği kısa, kesik kesik havlamaya başladı. Labib gazeteyi bıraktı ve boş yemek odasının ötesindeki boşluğa dikti gözlerini; sonra küçük bir defter çıkardı ve bir çeşit hesap yapmaya başladı yahut Dan öyle tahmin etti çünkü kurşun kalem yazmaktan ziyade, yazmaya hazır bekliyordu. Adam sıkılmış görünüyordu, direksiyonunun başında değildi; gövdesini yitirmiş bir kentauros* gibi. Dan Jane’e baktı.

“Keşke gelmese miydik?”

* Yunan mitolojisinde, belden aşağısı at biçiminde yaratıklar. (ç.n.)

“Saçmalama.”

“Yarın yine bütün o can sıkıcı şeyler.”

“Böyle bir şeyi hayatta kaçırmak istemezdim. Şu an olanları.”

“Ben de aynı şeyi hissediyorum” diye mırıldandı Dan. “Bir somun ekmek. Ve sen.”*

Jane yüzünü çarpıttı.

“Ben bu çölde şarkı söyleyebileceğimi sanmıyorum.”

“O kısmını unutmuştum.” Jane diğerinin üstüne attığı bacağına üstünde tünemiş halde tuttuğu bardağa baktı. Dan “Verdiğim sözü bozuyor değilim” dedi. “Sadece, sen olmasan bugünün her dakikasından nefret ederdim.”

Jane bir şey söylemedi sanki bu söylediği şey cevap verilmesi gerekmeyen bir söz olarak görülebilmiş gibi. Fakat odadaki diğer sessizlik yüzünden konuşmak zorunda kaldı.

“Aynen öteki günler Dan.”

Dan bir iki saniye bekledi ve bu sürede şaşı adamın bakışlarına karşılık veriyordu; sonra sanki ona hitap ediyormuş gibi konuştu ama Labib duymasın diye seslerini kıstı.

“İkimizin seyahat ettiği günler.”

“Böyle yerlerde...”

Dan Jan’e göz ucuyla bir bakış attı. “Peki başka bir yerde, duygusal bir sapma mı olacak yani?”

Jane hâlâ bardağına bakıyordu. “İnsan ne hissediyorsa onu yapmalı.”

Dan yine bekledi.

“Keşke yüzlerce yıl öncesinde olsaydık.”

“Niye?”

“Bu tamı tamına bir rahibelik olsaydı insan neyle mücadele ettiğini bilir bari.”

“Böyle görüldüğü için üzgünüm.”

“Ama biraz öyle değil mi?”

“Benim başka bir seçenek görmemem yönünden evet.”

“Yani bir tür cesaretsizlik mi?”

* Bir şiir kitabı dalların altında,
Bir testi şarap, bir somun ekmek –ve sen
Yanımdasın şarkı söylüyorsun çölde–
Ah, çöller bana cennetti fazlasıyla!
Ömer Hayyam, *Rubailer*. (ç.n.)

“Sanırım.”

Ama Jane bunu her iki yönü de tartan ve kendini daha büyük bir suçlamadan korumak için daha küçük olanı seçen biri gibi söylemişti. Dan dönüp Labibe baktı; şoför esnedi ve not defterini kaldırdı; sonra kalktı ve arka taraftaki mutfığa girip gözden kayboldu. Aşçıya bir şeyler söylediğini duydular.

“Ve bende ikimize yetecek cesaret olmadığı kanısındasın, öyle mi?”

“Cesaret öyle aktarılamaz Dan. İnsanın içinde ya vardır ya da...”

Jane omuzlarını kaldırdı ve sesi kesildi, sanki bu konunun da kesilmesini istiyormuş gibi. Dan yine karşıdaki sessiz seyircilere dikti gözlerini. Yine de tutunacağı bir şey vardı. Her şeyden önce, Jane buradaydı. Doğrudan Roma'ya gideceğim diye ısrar edebilirdi; ya da bunu konunun tekrar açılmasını kesinlikle reddedebilirdi. Böyle itaatsiz kız çocuğu gibi oturup yeni bir serzenişi beklemesinde gizli, hafiften bir ima vardı. Dan sakince konuştu.

“Dünyanın herhalde en ıssız yerlerinin birinden geçtik. Sen buraya gerçekdışı dedin. Benim içinse müthiş gerçektir. Sembolik olarak, her halükârda.” Hâlâ boynu eğik halde duran Jane'e gizlice bir baktı. “Susmamı mı istiyorsun?”

Jane başını hayır anlamında salladı. Kendi bardağına dikmişti gözlerini.

“Hiçliğin içinde yol alan biri haline geldiğimi hissediyorum. Herr Profesör'ün söz ettiği o perdelerin ardında. Kaliforniya'daki şu kız, rüzgârı kesmek için asılmış bir halı sadece. Onu bu şekilde kullanmaya devam edemem. Her şey bir yana, o da biliyor bunu.” Dan'ın konuşması gayet sakindi sanki başka biri hakkında konuşuyorlarmış gibi. “Sanki beni o kızıdan kurtarmanı istiyormuşum gibi konuşuyorum. Neden hiç de o değil?”

“Hiçlik çok görece bir şey, öyle değil mi?”

“Böyle bir şeyi hissedemeyeceğimi mi söylemek istiyorsun? Ekonomik yönden ayrıcalık beni diğer tüm insan haklarından yoksun mu bırakır yani?”

“Değil elbette. Sadece... hiçlik umutsuzluk jargonunun bir parçasıdır.”

“Yani Beckett gibi konuşmayayım, öyle mi?”

“Ancak başka tarzlarda sahip olduğun ayrıcalık kadar.”

Dan Jane’in aşağıya bakan gözlerini, inatçı halini inceledi ve şu anda neden onun bu haline bile sempati duyduğunu düşündü.

“Bu daha da kötü. Bunu ne kadar hissediyorsan o kadar mutlu mu görünmen lazım yani?”

Jane başını hafifçe iki yana salladı.

“Yoldaki o adamı düşünüyordum. Bir ördeği tutup gösteren adamı.”

Dan Jane’in ne demek istediğini anladı: Bazı hayatların... birçok hayatın hiçliği. Karşıdaki genç adam kalktı ve mutfağa gitti; orada birtakım mırıldanmalar. Şaşı gözlü ihtiyarın kafası öne düştü sanki uyukluyormuş gibi.

“Bizim gibi olan herkesin biyolojik anlamda bayağı bir şanslı olduğunu biliyorum. Eğitim, kültür, para... ne varsa. Benim anlayamadığım mantık, her kararı bunun belirleyeceği konusunda bir suçluluk duygusuna yer vermenin bir faydasının olacağı konusu. Bize verilen avantajları büyük ölçüde kötüye kullandığımızı falan söylemiyorum. Ama sen bunların gerçek ya da potansiyel geçerliliğini reddediyorsan...”

“Hayır bunu reddetmiyorum.”

“Teorik anlamda reddetmiyorsun belki. Ama fiilen yaptığın bu. Benim bunları kötüye kullandığımı gerçek anlamda hissetmem bile yasak.” Dan kısa bir süre Jane’in yüzüne baktı, sonra gözlerini başka yöne çevirdi. “Yeteri kadar çaba harcamadık Jane. Dönklik ettik. Dünyadaki diğer insan türlerinin hiçbirisi kadar mazeretimiz yok. Anthony bir rahip olmalıydı. Sen benim karım olmalıydın. Ben ciddi bir oyun yazarı olmak için çaba harcamalıyım.” Jane hâlâ konuşmuyordu ve Dan sesinin tonunu biraz düşürdü. “Senin en suçlumuz olmadığından pek emin değilim. Bunu nerdeyse bir an görünüp kaybolan bir şey haline getirdin Oxford’da. Sanki bir rüya alanında yaşıyormuşuz gibi.”

“Ve birden, daha da kötüsüne giriverdik.”

“Senin içgüdülerinden söz ediyorum ben. Eylemlerinden değil. Ve yine, doğru bir duygu hakkında yanlış bir karar veriyor olduğunu söylemeye çalışıyorum.”

“Dan ben sadece, çok sevdiğim bir insanı incitmemeye çalışıyorum.”

“Çalışıyorsun belki. Ama başaramıyorsun.”

Jane duraksadı, sesi çok yavaş çıkıyordu. “Nedeni senin söylediğin şey. Benim geçmişte korkunç yanlış seçimler yapma sabıkam.”

“Kitchener Adası’nda söylediğin şey doğru muydu? Geri döndüğümüzde yapacakların konusunda sana yardımcı olduğum?”

“Doğru olduğunu biliyorsun.”

“Hiç anlayamıyorum, niçin beni o konuda dinliyorsun da bu konuda dinlemiyorsun.”

“Çünkü senin genel olarak yaşamla ilgili görüşlerine değer veriyorum.”

“Ama seninle ilgili olanlara değil. Ya da bizimle.”

“Beni romantize ediyorsun. Ya da neye dönüştüğümü anlamıyorsun.”

“Hiçbir erkek ve kadın her birinin tek tek neye dönüştüğünü tam anlayamaz. Böyle bir şey olursa iki cinsiyetin farklı gezegenlerde yaşaması gerekir. Savunulması olanaksız bir görüş bu.”

“Ama bunun yol açabileceği acı öyle değil, değil mi?”

“Ancak sen ona mutluluktan daha yüksek bir olasılık bahsedersen tabii.”

Jane’in başı öne eğikti. “Bu sendeki bir eksiklikten ötürü değil. İnanmalısın buna.”

“Bence sen yalan söylüyorsun. Belki de nezaket icabı. Ama yine de yalan.”

“Neden?”

“Caro senin geçenlerde benim hakkımda söylediğin bir şeyi söyledi. Ben sürekli, geçmişinden kaçan biriymişim. Kalıcı her tür ilişkiden kaçan biri.”

Jane durup bir nefes aldı. “Bunu sana söylememeliydi.”

“Belki. Ama söyledi.”

“Bazı şeyleri onun için kolaylaştırmak amaçlıydı bu. Seni suçlamak için değil.”

“Eminim. Ve teşhisi tartışmıyorum.”

“Ben senin ondan kaçtığını falan söylemedim.”

Dan bira bardağını yana eğdi. “Ama benim senden belki de hemen, yine aynı şekilde kaçacağımdan korkuyorsun, öyle değil mi?”

“Caro keşke bunu sana hiç söylemeseydi diyorum.”

Dan dönüp ona baktı. Jane'in yüzünde gizlenmiş ve utanmış, bunu nasıl açıklayacağını şaşırılmış bir hal vardı; Dan'ın kullanmak için sakladığı bu tatsız tuzaktan bırakılmak istiyordu.

"Ama söylediğine göre?"

"Benim korkum daha ziyade, bunu fazlasıyla haklı çıkaracağımdan."

"Marazi bir yanlış tevazu bu. Felaket henüz olmadan olmuş farz etmek."

"Üzgünüm. Bu korku çok gerçek."

"Keşke senin şu, benim seni bir şekilde gizlice yoldan çıkarma niyetinde olduğum düşünceni yok edebilsek. Seni aynen olduğun gibi kabul ediyorum. Ne olmak istiyorsan." Dan derin bir nefes aldı. "Ve sadece ben istiyorum diye değil. Ben seni kendi düşündüğüm gibi yapamam zaten. Bin sene de geçse."

Jane başını salladı sanki tüm bu çelişen amaçlar karşısında umutsuzluğa kapılmış gibi. "Eğer bu sadece ikimiz arasındaki bir hoşgörü meselesinden ibaret olsaydı..."

"O da bir şeydir."

"Tümüyle katılıyorum."

Yine şaşkın bir duraklamaya girmişlerdi.

"Nedeni sadece geçmiş değil Jane. Seni yeniden tanımam lazımdı. Neye dönüştüğünü öğrenmem. Buna da çok yakın olduğumu hissediyorum." Bekledi, sonra cevap almak için zorladı. "Hiç fark etmiyor musun bunu? Seçici bir ilgiyi?"

"Evet. Bazen."

"Mısır'da hissettiğim, yıllardır ilk kez bir şeye doğru uçuşa kapıldığımdı. İkimiz konusunda hayal falan görmüyorum. Halledilmesi gereken korkunç bir yanlış anlaşılmalardan listemiz olduğunu biliyorum. Sen bir kabul et, ben kendi adıma hazırım, sonsuz bir sabır göstermeye. Duygudaşlık. Sevgi, ne isim vermek istiyorsan buna. Yazmak istiyorum ama her yerde yazabilirim. Ben sadece, senin yanında olmak istiyorum. Seninle. Sen neredeysen. Hiçbir zaman pek bundan ileriye gitmese de. Tamamen yokluğuna yine de tercih ederim. En azından bir denememektense." Dan bir süre sessiz kaldı ama Jane daha da derin bir sessizliğe mahkûm gibiydi sanki. Dan daha sakın bir şekilde konuştu. "Aslında benim görebildiğim sadece iki olasılık var. Birincisi, aramızdaki eski bedensel yakınlaşmanın senin

için artık hiçbir anlamı yok. Ki bu durumda... tabii ki, susarım ben. Böyle şeyler tartışılmaz.”

“Peki diğeri?”

“Demek ki sen, benim için iddia ettiğin gibi kaçırıyorsun. Farklı bir yöne ama daha dürüstçe değil.”

“Nereye?”

“Senin içindeki sorunun her şeyi toplumsal bilinç için feda ederek hallolacağı düşüncesine... imkânları kısıtlanlara yardım ederek. Hep böyle şeyler. Ben en azından, kendi çözümümün hedefe çok daha yakın olduğunu savunuyorum. Bugüne dek, yapabilme yeteneğine sahip olduğum sadece iki şeyi yüzüstü bıraktım. Sözcükleri kullanmak ve başka bir insanı tam anlamıyla sevmek” dedi Dan, “Ve sonuncusunu sen de paylaştın” diye ekledi. Tuhaf bir şekilde çünkü bundan sonra söyleyeceğinden ötürü çok tuhaf görünüyor olsa gerek, Goldberg varyasyonundaki o çok uzak sonsuz duraklamanın anısı geldi birden aklına; suskunluklar ve arkalarındaki. “Üçümüzde de varolan bir şeyi öldürdün Jane. Büyük ölçüde, bunu bilmeden ve öldürmek acımasızca bir sözcük belki. Ama sen bazı tercihleri, gelişmeleri olanaksız hale getirdin. Senin bize yaptıklarınla kuşatılmış halde oturuyoruz. Dışarıda.”

Bu son sert sözler Jane’in tekrar kabuğuna çekilmesine yol açmıştı belli ki; kadının bu konuşmayı aşırıya kaçmadan sürdürme konusunda ne kadar umudu varsa yok olmuştu. Dan devam etti.

“Senin kullandığın o hapishane benzetmesini affedemem. Bana güvenmediğini söyleden çok daha iyiydi bence. En azından dürüstçe olurdu bari.”

Jane biraz arkasına yaslanırken yine kafasını salladı. “Güvensizlik konusunda kendimden başka birine bakmama gerek yok.”

“Sanırım aramızdaki fark, sende benim anlamadığım bir yan olması. Hatta bir şekilde de anlamadığıma seviniyorum. Öte yandan sana göre bense kafesteki bir şeyim. Etiketlemesi çok kolay yani.”

“Sen kendinle nasıl yaşayacağını biliyorsun Dan. Ben bilmiyorum.”

“Bu yüzden kara bir çizgi çekildi üstüme.”

“Bu haksızlık.”

Dan alaycı bir gülümsemeyle yere baktı. “Öyle olması gerekmiyor. Benim durumum geleneksel olarak mazur görülür.” Ama ciddiyetten birazcık uzaklaşma yolunda bu yakarış bile duyulmadan geçip gitti. Dan, Jane’de bir şeylerin geri çekildiğini hissetti, sadece Dan’dan değil, Dan’ın onu tanıdığı zamandan da öncesine, ebedi bir affetmezliğe, dinlemek bile istemezliğe. Dan daha yumuşak konuştu. “Belki de asıl fark budur. İçimizden sadece biri aşkla seviyor.”

“Ya da buna uygun bir haleti ruhiyede.”

“Bu bir komünyon falan değil ki yahu Allah aşkına. İnayet halleri falan gerekmiyor. Ya da kefareti.” Jane bir şey söylemedi. “Biz mükemmellikten çok uzak iki varlığız Jane. Bir egoist ve bir idealist. Hiç de Platonvari bir düş falan değil. Ama birbirimize çok şey veremeyeceğimiz anlamına gelmez bu.” Jane yine konuşmuyordu. “Yoksa yine hayvansal olgulara geri döneriz.”

Dan Jane’de, duruşunun ve yüz ifadesinin sakinliğine karşın, paniğe kapılmışçasına bir şeyler olduğunu biliyordu; boyuna zikzaklar, kaçıp kurtulmaya çalışmalar.

“Bunu çok zorlaştırıyorsun benim için.”

“Öyleyse kolaylaştırayım. Bu işin senin öne sürüyor gibi görüldüğün şeklindense bedensel bir şey olmasını tercih ederim.”

Dan Jane’in bunun kaçacak bir açık kapı olma ihtimalini düşünüyor olduğunu hissetti ve bu da Dan’a aslında böyle olmayacağını söylüyordu. Sonunda Jane başını kaldırıp salonun karşı tarafına baktı.

“Asvan’da saatlerce uykum kaçtı. Öyle bir şey hissetmeseydim hapishaneden söz etmezdim.”

“Peki nedir bu yahu Tanrı aşkına?”

“Sanırım Tanrı’nın kendisi. Tuhaf bir şekilde.”

“Ne demek bu?”

“Ertesi sabah sevindiğim şey, hiçbir şeyin olmamış olmasıydı” dedi Jane ve “Biliyorum, sana yalan söylemeliydim” diye ekledi. “Haklı bir nedenden ötürü olmayacaktı bu.”

“Peki neden?”

Jane durakladı, devam etmekte hâlâ isteksizdi; fakat artık söylemesi gerektiğini biliyordu.

“Sen çok cinsel deneyim yaşadın, bunu pek yaşamamış birinin nasıl olduğunu hayal edebileceğini sanmıyorum. İnsan... çok az yaşadığı bir şeyin anısını saklar. Yaklaşmada bu kadar çok tereddüt etmemin nedenlerinden biriydi bu. Biliyordum...” ama devamını getirmedi.

“Neyi biliyordun Jane?”

“O eski duyguların geri dönebileceğini.” Jane şimdi Dan’ın bir şey söylemesine fırsat kalmadan hemen devam etti. “Nedeni kısmen Anthony’dır Dan. Aslında onu henüz aşamadım. Ölümü kastetmiyorum. Onunla yaşamayı. Bütün hatalar orada.”

“Ama sanırım Anthony bunun olmasını yarı yarıya umut ediyordu.”

“Benim kabul edemeyeceğim nedenlerden ötürü. Onun şu saçma metafizik tasarısı doğruysa bile, onun kendi kefareтини yerine getirmesi gerekir.”

“Ama sen tam da öyleymiş gibi davranıyorsun. Sanki bizi gözlüyormuş gibi ve senin ona nispet yapman gerekir.”

“Ben onun ne istediğine hiç aldırmamalıyım.” Jane Dan’a hitap ediyordu yahut en azından başı biraz ona doğru dönüktü. “Ve içimdeki dişi bir şeyin de istediğine.” Aşağıya baktı yine. “Az önce arabada elimi tuttuğun zaman ağlamak istedim. Bunun herhalde saçma görüldüğünü biliyorum. Çoğu parçam... böyle olmamayı tercih ederdi.” Parmağını bardağının kenarında gezdiriyordu, sessizlik koyulaştı. Dışarıda yine köpek havlıyordu. Ama sonra Jane devam etti. “Sanki bir parçam, etkilenen parça, teslim olmak isteyen, evet diyen parça olmak istemiyor, geri kalan her şeyi reddetmekte direnen korkunç bir mantıkla. Senin benden beklediğin şey, bana varolduğu söylenen, varolduğunu bildiğim ama gidemeyeceğim bir ülkedeki bir şey gibi. O gece Asvan’da saatlerce uyumadan yatıp, farklı biri olmaya çalıştım. Kendi kendime diyordum ki, bu adam hep hoşuma giden biriydi, öyleyse neden olmasın. Bir macera olarak. Daha... daha önce olduğu gibi. Ama yapamayacağımı anladım.” Jane bekledi ama bu kez de Dan susuyordu. “Nedeni kısmen, seni böyle... ‘bu adam’ gibi nesnel bir şekilde düşünememem.” Jane durakladı yine. “Gemide küçük bir sınavdan geçtim. Bir akşam Alain bana bir teklifte bulundu... nazikçe, gizlice, geleneksel Fransız tarzında. Briçte açış konuşması yapar gibi. Ama salonun öteki

tarafına, sana baktım. Bunun sana ihanet gibi bir şey olacağının nedenini anlıyorsan, şimdi de aynı neden var arkada.”

“Peki ya ben sana yaklaşıydım, Asvan’da?”

“Bunu düşünecek fırsatım olmadı. Ama şimdi var.”

Dan kendi bardağına dikti gözlerini.

“Gerçekten kötü bir film senaryosunu daima, hikâyenin kaçırılmış fırsatlara bağlı olmasından anlayabilirsin.”

“Ama bizimki öyle. Sen az önce, benim üçümüzdeki bir tercihi yok ettiğimi söyledin. Böyle bir şeyi tekrar yapma riskine giremem.”

“Öyleyse bunca yıldır hiçbir şey öğrenememişiz. Çölleri daha da çoraklaştırmaktan başka.”

“Gerçekten ağlayacağım, böyle konuşursan.”

“Ben de beraber ağlayabilirim pekâlâ.”

Ama Dan elini uzattı sanki bu saçmalığa son vermek istermiş gibi ve Jane’in elini tuttu. Biraz sonra Jane onun elinin basıncına karşılık verdi. Birleşen elleri ikisinin arasındaki kilimin üzerinde duruyordu.

“Benim için en esrarengiz şeylerden biri de hayatımda iki defa böyle çekilmez bir cadı kadına düşmemdir.”

“En azından bunda anlaşabiliriz.”

Dan onun elini tutup nazikçe haliye çarptı ama sonra başlayan sessizliğe katıldı. Dan’ın hem sevecenliği de hem de rahatsızlığı artmıştı; sevecenliğinin nedeni, Jane’in reddinin ardında yatanın aynı zamanda onun Jane’in sevdiği yanı, yani hayatındaki diğer kadınların hiçbirine benzememesi olduğunu bilmesiydi, bu başka hiçbir şeye benzemezliğin Anthony’nin saçmalıktan kaynaklanan o eski argümanından böylesine güçlü bir iz taşıyor olmasına karşın... gerçi bu şimdi bir *credo*’dan* ziyade bir *nego quia absurdum*’du;** ve rahatsızlığının nedeniyse sadece, Jane’in doğanın da mantığının da Dan’dan yana olduğunu kabul etmesi değil, aynı zamanda da bunun Dan’daki, çağlar öncesinden kalmış, doğru bir dramatik gelişim duygusunu bozmasıydı... dünyanın sonuna gelmişler ama bilinçaltında, Dan’ın kişisel kaderinin en derin nosyonlarının kaynaklandığı, çok uzak ama her şeye gücü yeten o yasak yere ulaşamamışlardı.

* Lat. Amentü. (ç.n.)

** “Saçma olduğu için reddetmek.” (ç.n.)

Dan yıllardır daha iyi bir yer düşlemeye çalışmışsa da bir günlük talihin getirdiği şeyi yaratamamıştı; dış dünyanın böylesine ustalığı, böylesine her şeyi çekip aliverişi, insanlık durumunun böylesine acınası gerçeği. Dan öteye, karşısındaki insanlık durumu partikülüne dikti gözlerini; adamın kafası şimdi yana, cellabisinin üzerine giydiği eskimiş Avrupa ceketinin yakasına kadar düşmüştü: Tiresias,* *Müslüman tarzında*.

Durgunluk. Ama Jane'in elini bırakmayacaktı. Geçmişlerine, zamandaki tiplerine karşı daha genel bir rahatsızlık hissetti. Kendilerini ya da sözde ahlaki benliklerini çok ciddiye almışlardı. Aslında Dan'ın öğrenci odasındaki aynalar her şeyi özetliyordu: Onların kuşağının kendinden çok emin narsisizmi... bütün o liberal vicdanlar, doğru yaşamak ve doğrusunu yapmak kaygıları dışsal ilkelerden falan değil, kendinden başka bir şeyi düşünmemekten kaynaklanıyordu. Belki de son derece bayağılık vardı bunda; insanın kendi çağının manevi soyluluk nosyonuna uyma çabasında... sanki, insan her ne kadar ölümden sonra yaşam nosyonuna gülüp geçiyorsa da ölüp giden bir gezegende sadece kısa süre varolacak bir canlı değilmiş, yine de ölümsüz bir ruhu ve karşılaşacağı bir hesap günü varmış gibi. Ve insanın istediği şey böylesine masum, özel, küçükse; içinden bunu Jane'e sunmak geçtiğini hissetti. Ama sonra, belki de bunun zaten kaybedilmiş bir dava olduğunu bildiğinden, bu konuşmayı son aşamasına sıçrattı. Başını çevirip ona baktı.

"Jane, biz niçin normal iki insan gibi davranıp da bu gece tek odada kalmıyoruz?"

"Çünkü hiçbir şeyi çözmez bu."

Dan alaycı bir sert tavırla "Kendi adına konuş" diye mırıldandı. Ama Jane karşılık vermenin ötesindeydi, hafifçe bir gülümsemedi bile. Dan onun elini kuvvetle sıktı ve daha da alçak bir sesle "Bunun öyle bir şey olmadığını biliyorsun" dedi. "Ben sadece sana dokunmak istiyorum. Sana yakın olmak."

Jane gözünü yere dikti... neredeyse yerin de ötesine, çok daha dibine. Dan onun elini kuvvetle sıktı yine fakat el cansızdı. Jane'in yüzündeki soğuk huysuzlukta bir yumuşama göremiyordu ama bir hüznün vardı; bir tür son derece köşeye sıkışmışlık ama yine de teslim olamamazlık.

* Eski Mısır'daki Thebes kentinin kör kâhini. (ç.n.)

O sessizlik nasıl kırılabilirdi bilmiyordu çünkü Labib –ve çok şükür artık sessizlik fark edilmeye başlamıştı– ortaya çıktı ve yanlarına geldi. Masaya oturabilirler miydi; yemekleri hazırды. Kalktılar ve yemek odasında Labib’in masasının diğer tarafında bir masa seçmiş olmalarına karşın daha göz önünde olduklarını ve konuştuklarının işitilebilir olduğunu hissettiler. Servisi genç adam yaptı. Küçük bir pilav dağının üzerinde kuzu yahnisi, çok basit ama yine de pek iştah kaçıracı değil... bir kimyon kokusu, başka egzotik otlar ve pilav güzeldi. Dan bir bira daha istedi. Dört metre ötede aynı yemeği yiyen Labib’le karşı karşıya oturuyorlardı. Labib İngilizcesini göstermekten memnun görünüyordu. Şaşı ihtiyar uyanmıştı ve garson servis aralarında yine gidip onun yanında oturuyordu ve aşçı gelip sobanın yanında oturdu. Labib bu defa Suriye hakkında kesinlikle kötü olmayan bir şeyler söylemeye istekliydi... bir zamanlar aşçılık öğrenmişti, Şam’da bir otelde çalışırken. Şam’a gitmeliydiler, souk çok iyiydi, çok ucuzdu, bir sürü halk giysisi, takılar... Jane ona Dan’dan çok daha fazla cevap veriyordu masalarının arasındaki mesafenin bir tarafından. Sanki hiçbir şey söylenmemiş gibiydi; ama birbirlerinin yüzüne bakmaktan kaçınıyorlardı.

Yemeğin ardından iki tas yoğurt ve bir tabak portakal geldi; sonra da Türk kahvesi. Şoförle ertesi günü konuştular. Adam öğlen geri dönmek istiyordu. Görülecek, müze vardı, hamamlar, mezarlar, ölü şehrin kendisi... çok fazla, şafak vakti, saat yedide kalkmalıydılar her şeyi görmek istiyorlarsa. Radyodan hava raporunu dinlemişti. Sis beklenmiyordu ama hava bulutlu, belki de yağmurlu olacaktı. Labib sözlerini bitirdiğinde, ertesi günün zamana karşı bir yarışla, koşturmacayla ve kasvetli geçeceği görülüyordu. Sonra Labib, eğer isterlerse okuyabilecekleri eski bir Fransızca rehber olduğundan söz etti. İhtiyarı onu bulmaya gönderdi.

Sayfalarının köşeleri kıvrılmış kitapçıkla sobanın arkasındaki kanepelerine çekildiler. Masası temizlenen Labib olduğu yerde kaldı ve aşçıyla bir çeşit tavla oynamaya başladılar. Zar atarak değil, kartlarla oynuyorlardı. Diğer iki adam oraya gitti, seyrettiler ve sessiz yorumlarda bulundular; zaman zaman, yeri değiştirilen tavla pullarının hafif takırtıları. Bu arada Jane rehberi Dan’a tercüme etti sanki bu kitabı, basmakalıp üçüncü şeye

sığınma bahanesinden memnunmuş gibi; sanki bu küçük hizmet onun günahlarını bağışlatabilirmiş gibi. Dan onun söylediği şeyleri değil, sesini dinliyordu. Bir parçası onun elinden rehberi kapıp salonun öteki tarafına fırlatmak istiyordu ama diğer parçasıysa yabancılıktan, kararsızlıktan, orada bulunmaktan bir şekilde transa girmişti. Saatine bir göz attı. Saat henüz dokuz olmamıştı. Günlerdir oradaymışlar gibiydi fakat aslında henüz üç saat bile geçmemişti. Jane kitapçığın sonuna geldi. Dört adamdan gelen yüksek sesler vardı, sırtıyorlardı; aşçıya bir vuruş, Labib'e karşı bir şans okşaması; yeni bir oyun başlamıştı.

"Dışarıda bir hava alalım mı?"

"Eğer istiyorsan. Çok bunaltıcı, bu sıcak."

Kalkılar ve Jane odasına giderken Dan Labib'e niyetlerini anlattı.

Şoför parmağıyla bir yönü gösterdi. "O tarafa değil. Hara-belere. Kötü köpekler." Ve parmaklarıyla diğer elinin başparmağını ısırma hareketi yaptı ne demek istediğini göstermek için.

"Bu tarafa mı?" Dan yolun olduğu tarafı işaret etti. O taraf, anlaşılan, iyiydi. Labib genç adama bir şeyler söyledi ve o da gidip bir el feneri getirdi.

Dan Jane'i odasının kapısında, Rus mantosunu giymiş, başına bir eşarp bağlarken buldu. Kötü bir gazyağı kokusu vardı.

"Aman Tanrım." Jane'in yanından geçerek pis kokunun içine girdi. "Bunun içinde uyuyamazsın."

"Bir şey olmaz. Pencereyi açarım."

"Ve donarak ölürsün."

"Bu kadar battaniyeyle bir şey olmaz."

Dışarı çıkınca rüzgârın dindiğini fark ettiler ama havada kötü bir rutubet vardı. Labib'in bildirdiği hava raporuna karşın sis aşağı çökmüştü. El fenerinin ışığında yılankavi buhar dalgaları dolaşıyordu hayalet nefeslerden çıkıyormuş gibi. Chevrolet'nin siyah kütlesini geçip yola doğru yürürlerken esrarengiz köpekler hakkında tahminler yürüttüler... adam belki de çakallar demek istemişti, ikisi de onların burada bulunacağından kuşkuluydu. Dan yeniden tartışmaya niyetlendi ama fikrini değiştirdi; konuşmak artık Janée düşerdi. Ama Jane'in

bu konuya dönmek istemediği hemen anlaşıldı. Öte yandan, sessizliğe de izin vermiyordu. Mükemmel yolculuk arkadaşını oynadı yine; aralarındaki acil tiyatro seti.

Gökyüzü kuzey tarafta hâlâ birazcık daha aydınlık kalmıştı ama çevrelerinde kasvetli bir karanlık ve kayıp bir uygarlığın sağa sola saçılmış örtük kalıntıları vardı; ufulanmış duvarlar, bir dizi sütun, kırık çömlek parçalarıyla dolu bir tümsek. Hava yüzünden, diye karar verdiler; hava klasik antikitenin tüm o huzurlu aurasını yok ediyor, onu sadece, meydana getiren parçalardan ibaret, kaybolmuş, yok olup gitmiş hale, gerçek bir ölüm haline indirgiyordu... ve gerçekte, buranın adının vaat ettiği şeyler arasındaki kontrast; tüm o gölgeli havuzları, parıldaayan mermerleri, güneş içindeki bahçeleri çağrıştıran Palmira, lüks düşkünü Roma'nın bezgin Doğu'yla evlendiği yer. Burası daha ziyade Dartmoor gibi, İskoçya gibi bir yerdi; Jane'le Nell'in savaş zamanındaki öğrencilik yıllarını geçirdiği Connecticut'a benziyordu.

Humus'a giden yolun daha sert zeminine vardılar ve biraz yürüdüler ama buhar yüklü soğuk korkunçtu. Sağ taraflarında, kulağı keskin, görünmeyen ama belli ki epey yakındaki bir köpek, belki de daha önce sesini duydukları hayvan şiddetli bir kuşkuyla havlamaya başladı. Döndüler; köpek sesinden ürkmüş, yenik düşmüşlerdi. Ses onları öfkeyle keder arasında sıkışıp kalmış bir ruh gibi zaman zaman ortaya çıkarak ta Zenobia Otel'i'ne kadar takip etti.

Adamlar oyunlarından kafalarını kaldırıp sırtarak baktılar sanki bu yabancıların bu kadar çabuk düş kırıklığına uğrayıp akıllarının başlarına gelmesi hoşlarına gitmiş gibi. Jane sobanın başında durup ısınırken Dan da köpeklerle ilgili biraz çene çaldı. Anlaşılan, onlar vaktiyle evcilken yabanileşmişti ve yeraltındaki inlerde ve harabelerde yaşıyorlardı. Yemeklerini getiren garson ellerini kaldırıp, sanki bir tüfeğin tetiğini çekiyormuş gibi yaptı; belki sırf gırgır bir şeydi ama yine de gözlerinde biraz uğursuz bir parıltı vardı. Arapça alçak sesle bir şeyler söyledi ve diğerleri gülümsedi.

“Ne dedi Labib?”

“Diyor ki, İsraililer gibi. Köpekleri vururken.”

Dan yukarıya dönük yüzlere usulen bir gülümsedi. “Bizi kaldıracaklar, değil mi?”

“Tabii. Saat yedide.”

Dan Jane’e döndü. “Tabii sen eğer oturup okumak istemiyorsan, öyle mi?”

“Hayır.” Jane sobadan döndü.

“Odaları değişelim.”

“Hayır, gerçekten...”

“O pis kokuda uyuyamazsın.”

“Peki sen niçin uyuyasın?”

Jane adamlara iyi geceler dedi, Dan elini kaldırıp selam vererek tamamladı, sonra koridora girdiler. Jane odasının kapalı kapısının önünde durdu başı yarı eğik halde; sanki söyleyeceği hiçbir şeyin yeterli olmayacağını biliyormuş gibi.

“Hiç olmazsa şu lanet olası şeyi kapatayım bari senin için.”

Jane tereddüt etti, sonra başını sallayarak onayladı ve kapıyı açtı. Koku hemen çarptı burunlarına. Dan derin bir nefes aldı, sonra eski sobanın yanında çömeldi ve gaz borusunun üzerindeki musluğu çevirdi. Musluk, sızan gazyağı yüzünden ıslaktı. Başka bir dişli vana; alev bir an beyaz bir şekilde parladı, sonra pat pat sesler ve duman çıkarmaya başladı. Dan başını kaldırıp suratını ekşiterek Jane’e baktı.

“Dur diğer odayı açalım.”

Jane yere bakıyordu, elleri cebindeydi. Dan kalktı ve gidip karşısında durdu.

“Jane.”

Jane’in eldivenli elleri cebinden çok yavaşça çıktı, sonra ürkekçe Dan’ın ellerine uzandı. Jane’in başı, hâlâ başındaki yeşil eşarbi öne eğik halde kalmıştı sanki ona tos vurmaya hazırmış gibi. Dan onun ellerini tuttu. Jane’in sesi o kadar alçaktı ki Dan zor duyuyordu.

“Bu, söylediğim şeyi değiştirmeyecek.”

“Ama yine de buna rağmen?”

“Çok üşüyorum Dan.”

Dan gülümsedi; bu sözler neredeyse hakaret gibiydi, sanki bu üzgünce razı olma hali sadece bir ısı meselesiymiş ve Dan’ın yapabileceği hiçbir şey yokmuş gibi.

“Biraz sıcaklık. Bir çölde.”

Jane kımıldamadan durdu sanki donmuş gibi; ama sonra, eldivenin içindeki parmakları Dan’ın parmaklarını sıktı.

“Bir dakika sonra geleceğim.”

Dan eğilip eşarabın tepesini öptü, deri kaplı parmakları sıkarak karşılık verdi, sonra ayrılp tuvalete gitti. Koridordan geri döndüğünde Jane’in kapısı kapalıydı. Dan’ın odası da gazyağı kokuyordu ama Jane’inkindeki yakıcı kokunun yanına bile yaklaşamazdı ve oda şimdi ılıktı. Sobayı kapatmak için eğildi, sonra fikrini değiştirdi; soyundu, ışığı kapattı ve soğuk yatağa girdi. Çarşaf lar buruşuktu, ütülenmemişti, açıkça nemliydi. Tavanda sobanın mavi alevinden gelen fosforumsu bir parlaklık vardı. Jane’in tuvalete gittiğini, sonra odasına döndüğünü duydu. Jane’in kapısı kapandı ve sessizlik oldu. Dan Jenny’yi düşündü, ihaneti; köprüleri, uçurumları, çölleri. Sessizlik çok uzun sürmüştü. Jane koridordan geçip odasına döneli beş dakika olmuştu artık, soyunması için gereken zamandan çok daha fazlasıydı ve korkunç bir gönülsüzlüğü haber veriyordu. Dan onun fikrini değiştirmiş olmasından kuşkulanmaya başladı. Jane yatağının kenarına oturmuş halde geliyordu gözünün önüne, bütün giysileri üzerinde, kımıldayamaz halde.

Bir dakika daha beklemeye karar verdi; saymaya başladı ama sonra Jane’in kapısı çok sessizce açılıp kapandı. Jane içeri girdi. Dan bir dirseğine dayanarak doğruldu ve ilk bakışta, Jane’in üzerinde hâlâ dışarıda giydiği mantosu olduğundan, bunu yapamayacağını söylemek için geldiğini düşündü; ama sonra, Jane kapıyı kapatmak için dönünce, mantonun gecelik yerine giyildiğini fark etti. Jane çabucak yatağın yanına geldi ve mantoyu hızlı bir hareketle çıkarıp Dan’ın bir sandalyenin üzerinde duran giysilerinin üzerine attı. Hemen ardından, Dan’ın kaldırdığı battaniyenin altına girivermişti. Dan hemen ona sarılıp kendine çekerken Jane’in yüzü aşağıya, Dan’ın boyun hizasına kaydı ve Dan, gerçi göğsüne dayalı bu baştaki bir şeyin ona verdiğinin bu vücut değil, ona yaklaşmasına izin olduğunu biliyor olsa da, bu ilk çıplak temasla birden, zaman diye bir şey yoktu, yitik yıllar, evlilik, annelik yoktu, o ilk kızın vücudu sadece. Dan’da çok güçlü ve yakıcı bir anısı, yeniden yaşanmışlığı vardı, vaktiyle, daha birçok soyunmaların ve yatağa girmelerin uyuşturmasından önce, böyle, akıldan ve genelden, bedensele ve özele düşmenin... tuhaf basitliği bunun, nefis şoku, insanın

bundan başka her türlü farkındalık ve ilişki için harcadığı çabalara duyulan hayret.

Sarılmış halde yarım dakika ya da daha uzun bir süre yattılar, sonra Dan onu öptü. Jane karşılık verdi ama Dan yine de bedensel bir utangaçlık değilse de bir çekiniklik hissetti. Onu biraz bıraktı ve iki çocuk gibi yattılar burunları neredeyse değecek şekilde.

“Niçin bu kadar uzun sürdü?”

“Ben Katolik’ken dua etmek derdik buna.”

Ama Jane’in gözlerinde ve dudaklarında bir gülümseme vardı ve parfüm de kokuyordu; daha seküler bir hava.

“İkimiz için de mi?”

“Daha çok senin için.”

Dan elini battaniyenin altında onun vücudunun yan tarafına sürerek sıvazladı. “Hâlâ çok hoşsun böyle. Değişmemişsin.”

“Hatırlamıyorsun.”

“Her şeyi hatırlıyorum.” Jane’in elini buldu, parmaklarını parmaklarının arasından geçirdi. “Sen hatırlamıyor musun?”

“Fiziksel olarak değil.”

“Ya duygusal olarak?”

Jane uzun bir an onun gözlerinin içine baktı.

“Tarquiniadaki o geceyi hatırlıyor musun? Gece denize girmiştik ve hepimiz aynı odada yatmak zorunda kalmıştık hani?”

“Çok canlı bir şekilde hem de.”

Jane aşağıya baktı.

“O zaman hatırladım onu.”

“Anlat bana.”

“Seni hâlâ sevdiğimi anladım.” Jane’in gözleri hâlâ aşağıya bakıyordu. “Eve döndüğümüzde bunu Anthony’ye söylemek istedim. Ama söyleyemedim. Sonra itiraf etmek istedim. Fakat onu da yapamadım. Hangisinin daha büyük bir günah olduğuna karar veremedim. Hâlâ böyle bir şey hissetmek mi yoksa bunu hissetmenin günah olduğunu düşünmek mi.”

Sonra yine Dan’ın gözlerinin içine baktı sanki neredeyse Dan Anthony’ymış ya da Jane’in o zamanki, rasgele rahibiymiş gibi ve Dan, anlaşılmasa da bir nedenden ötürü bunun onları birleştiren değil, aralarında engel oluşturan bir sır olduğunu anladı;

sanki bir zamanlar kuşkulu ve yasak olan bir şeyin hep öyle kalması gerekiyormuş gibi.

Nalet köpek dışarlarda bir yerde yine havlamaya başladı ve Dan T. S. Eliot' u düşündü yine: *Hey, uzak tut o Köpeği tarladan...** ama devamını hatırlamaktan alıkoyamadı kendini ve dokunduğu ve sarıldığı bu tuhaf bir şekilde bakiremsi, istekli-isteksiz vücudu fark etti sadece; sarıldığı şey bu kadının bugünlerde birbiriyle çelişen bir sürü kamusal imajıydı... profesörün karısı, dengeli, akli başında, orta yaşlı bir İngiliz kadın... ve şimdi de şaşırtıcı bir şekilde, kelimenin gerçek anlamından da öte bir çıplaklığa indirgenmiş.

“Çarşaf lar nemli.”

“Önemli değil.”

“Sana sadece sarılmamı ister misin?”

Jane başını sallayarak onayladı ve gözlerini kapattı. Ayakları gerçekten soğumuşt u ama vücudunun geri kalanı öyle değildi. Dan' ın onu kendine çekmesine karşı koymadı ve başını yine onun boynuna yasladı. Dan, pasifliğine karşın onun içinde bir çalkantı, ruhunun karanlığında taşarcasına bir koşuşturma hissediyordu. Yarım dakika geçti ama sonra, Dan' ın hâkim olmak için çaba harcamadığı bir hareketine karşı Jane' in eli Dan' ın belinden sırtının ortasına ve bir an sonra da başı yukarıya kaydı, Dan' ın öpmesi için yükseldi ve Jane artık bakiremsi değildi. En azından Eros' a, öpülmeye, okşanmaya, tahrik edilmeye, yeniden keşfedilmeye izin verdi. Dan üste çıkınca, altlarında bir yerdeki eskimiş bir yatak yayı gıcırdadı. Jane kollarını iki yana bıraktı ama bir bacağı kıvrılıp battaniyeyi yukarıya kaldırdı, sonra Dan onun üzerine abanırken biraz yana doğru açıldı sanki bunun için gerçekten bedensel bir özlemi varmış ama kolları ve elleri bunu kabul edemiyormuş gibi.

Sonraki birkaç dakikalarını cinsel duyguların hâkimiyetine bırakırlarken, sanki başka birisi tahrik olmuş, Jane' in vücudunu ele geçirmiş gibi geldi Dan' a. Nedeni Jane' in pasif kalması değildi; kadın ellerini kaldırmış, okşayarak karşılık vermişti; ama paradoksal bir şekilde, bunun bir ritüel, bedensel göreneğe verilen bir ödün gibi görünmesine yol açmasıydı. Dan hayatında ilk

* “Hey, uzak tut o Köpeği tarladan, insanların dostudur o Yoksa tırnaklarıyla kazıp çıkarır cesedi topraktan.”

Çorak Ülke. (ç.n.)

kez, partnerinin konuşmasını, onun neler hissettiğini duymayı istiyordu. Battaniyeyi aşağıya çekmişti ve artık karanlığa alışmış gözleri Jane'in yüzünde dolaşıyor, cevaplar arıyordu ve birleştiklerinde bile bu cevapları bulamadı. Jane'in vücudu onu hiç beklemediği kadar tahrik etmişti; bu vücut alevin loş ışığında hâlâ genç görünüyordu ince kolları, küçük göğüsleriyle... ve işin bu tarafı Jane'in sakladığı son bir sır, yeni bir haksızlık gibi geldi neredeyse.

Ama bu iş Dan'ın hayal ettiği gibi gerçekleşmemiş, onun istediği o bedensel olmayan orgazma, tüm kuşkuların eriyip gitmesine ulaşamamıştı. Jane böyle bir şeyi beklemeyecek kadar akıllıydı; ama Dan yine de onun, beklemediği şeyi yaratmaya çalışmamasından ötürü kendini belli belirsiz bir şekilde ihanete uğramış hissediyordu. Ve sonunda Jane onu birazcık olsun şımartmaya, avutmaya bile kalkmadı. Kadın sadece kısa bir süre, dişi hayvandı; sahiplenilen, sahipliğinin kalıcı olmasını isteyen hayvan. Hemen sonrasında, Dan hâlâ onun yarı üzerinde yatarken, bu başarısızlığın gramersel bir şahıs kullanılarak ifade edilebileceğini düşündü. Dan şiddetle birinci ve ikinci tekil şahsı isterken üçüncü tekil şahısla gerçekleşmişti.

Aynı zamanda da yaşla ilgili, illüzyonun yok oluşuyla ilgili hüznü, acı bir sezgi de bırakmıştı, birbirlerini böylesine basit bir şekilde bulduklarından ötürü. Çok küçük, çok kısa, çok çocukça bir şeydi bu. Dan'ın son zamanlarda hep daha genç kadınları tercih etmesi belki de bu yüzdendi; Jenny'ler öylesine canlıydı ki insan onların vücudunun mitinden çıkamazdı.

Jane'in yanına devrildi ve bir dirseğine dayanmış, bir kolu onun üzerinde kalarak yattı. Jane gözlerini açmış, tavana bakıyordu. Gözlerinin kuru ve hâlâ bir içsel benliğe dalıp gitmişliği Dan'ın az önce düşündüklerinin son bir küçük doğrulaması gibiydi. Jane'in söylediklerini değiştirmek Dan'ın elinde değildi. Jane neredeyse, Dan'ın "sevişmesine" sırf, aralarında gerçek bir sevişmenin hiçbir zaman olamayacağını göstermek için izin vermişti sanki. Sonunda Dan fısıldayarak konuştu.

"Ne düşünüyorsun?"

Jane gülümsedi, başını çevirip onun yüzüne baktı mavimsi ışıktaki.

“Yarının hiç olmamasını nasıl istediğimi.”

Bakışında en azından bir duyarlılık, bir tür itiraf vardı.

“Şu anda memnun olman ne anlama geliyor?”

“Çok hoştun.” Jane uzanıp onun elini tuttu.

“Biraz ısındın mı?” Jane başını sallayarak onayladı hâlâ gülümseyerek. “Niçin fikrini değiştirdin?”

“Çünkü meselenin bu olmadığını anlamamı istedim.”

Dan kenetlenmiş ellerini kaldırıp onun elini öptü. “Tek bir kanıtı kabul etmiyorum. Senin ne kadar seksi bir şey olduğunu gördüm artık.”

Jane’in koyu renkli gözleri Dan’ın gözlerine şefkatle bakıyordu. Hem anaç hem de değişmeden kalmış bir şey vardı bu gözlerde. O hâlâ, Dan’ı ya da kendisini hiçbir zaman anlamamış kızdı; ezelden beridir Dan’ı arzulayan, ezelden beri kararsız kız; neredeyse cinsiyetleri yer değiştirmişti sanki ve Dan Havva’ydı, Jane’se serkeş Adem ama yol açtığı acının farkındaydı bu kez. Dan sonunda, hiçbir şeyin değişmediğini pek söyleyemeyeceğini anladı ama gözlerdeydi bu. Jane ikna olmamıştı ya da sadece, bunun aralarındaki bazı derin uyumsuzlukları gideremeyeceğine ikna olmuştu; aslında Jane’in düşündüğü buydu. Gözleri kapandı.

“Yorgun musun?”

“Hmm.”

“Sobayı kapatayım.”

Dan eğilip onu dudaklarından öptü. Jane bir kolunu ona sardı ve kendine çekerek bir an tuttu sanki Dan’ın onun gözlelerinden okuduğu şeyden ötürü bağışlanmayı diliyormuş gibi. Sonra Dan kalkıp sobayı kapattı; panjurları örttü ve pencere-lerden birini bir iki santim açık bıraktı. Bu arada Jane battaniyeyi tekrar çekmişti. Dan onun yanına yattı yine. Bir kez daha, kısa süre bir öpüştüler, sonra Jane sırtını döndü. Dan’ın onun boy-nuna attığı eli aşağıya kayarak gelip göğüslerinin üzerinde durdu; sonra diğer elini onun belinin üzerinden karnına uzattı ve kendine doğru çekti. Jane’in elleri gelip onunkinin üstüne kondu sanki orada tutmak istiyormuş gibi. Dan, ısınlr ve karanlıkta uyanık halde birbirlerini tanırlarken, bu masum, suskun çıplaklığın sevişmekten daha yakın, daha derin bir şey olduğunu hissetmeye başladı; bu şekilde, Dan’ın ona kelimenin

düz anlamıyla sahip olduğundan daha çok çift olmuşlardı. Jane'in saçlarının hoş kokusu, yumuşak dokunuşu, sarıldığı vücut, elinin üstündeki o eller... Jane'in, korkularının yersiz, endişelerinin anlamsız, tek başına bağımsızlık takıntısının onun gerçek doğasına tümüyle yabancı olduğunu, bunu şanstan, kaderin raslantılarından çok daha derin bir şeyin emrettiğini hâlâ görememesi Dan için bir muammaydı.

Herhalde yirmi dakika falan sonra, Jane'in uyumuş olduğunu fark etti. Artık uyuşmuş kolunu yavaşça çekti ve dönüp sırtüstü yattı. Jane'i biraz uyandırmış olsa gerekti. Bir an sonra Jane de döndü ve elini içgüdüsel bir şekilde, kocasının yanında uyuyan bir kadın gibi Dan'ın kasıklarının üzerine koydu sanki rüyasında Dan'ın kaçtığını görmüş gibi.

Cadı

Kapı çaldığında Dan derin uykudaydı. Yattığı yerden seslendi, yahut inledi. Kapıda belli belirsiz bir mırıldanma oldu, sonra ayak sesleri uzaklaştı. Panjurların arasından soğuk bir ilk gün ışığı geliyordu. Hâlâ yarı uykulu Dan bir an nerede olduğunu tamamen unuttu; yattığı yerde, zincirleme süren aşağılayıcı bir düş ve birbiriyle tutarlı gerçeklik arasındaki tanıdık bir labirentte, bulunduğu odayı Thoncombe'deki yatak odasıyla bağdaştırmaya çalışıyordu. Sonra, üzerinde pijama olmadığını fark etti. Hatırladı. Ama yine de birkaç saniye daha öylece yatmaya devam ederken, sadece yana dönmesinin, elini bir uzatmasının yeterli olduğunu biliyordu. Sanki düşünde gördüğü bir şey onun düşüncelerini tüm endişelerden temizlemişti; Jane'i daima, paylaşılan o sükunette, sessizlikte, şafakta yeniden kazanacaktı. Elini uzattı. Fakat eli, beklediği pürüzsüz sıcak kadın tenine değil çarşaflara değdi. Hemen bir dirseğine dayanarak doğruldu artık tam uyanmış halde.

Kimse yoktu; yastıkta bir çukurluk, dikkatle yukarı çekilmiş battaniyeler. Mantosu da sandalyede yoktu. Onun sessizce tuvalete gittiğini düşündü ama sonra yattığı yere dokundu; hiç sıcaklık yoktu, sadece birkaç dakika önce gitmiş olamazdı. Yukardan onun daha önce olduğu yere baktı, sonra da karşıya, kapalı kapıya. Omuzlarındaki hava soğuktu ama yüreğindeki daha da soğuktu. Bunun âdetlere tuhaf bir saygıdan olabileceğini düşünmeye çalıştı ama hemen başka nedenler aramaya başlamıştı. Sevgi, onu böyle uyanmak üzere bırakmaya izin vermezdi, nezaket ve şefkat bir yana. Bu gösterilen başka bir şey olsa gerekti ve gaddarca yapılmıştı. Kadın sanki ona, bir önceki geceyi sadece hayal ettiğini düşünsün diye bir numara yapmak istemişti neredeyse. Ama parfümünden kalan kokuyu hâlâ duyuyordu.

Yataktan çıktı ve getirdiği yağmurluğu giydi. Kapının önünde, soğuk havada hafiften buharları tüten bir kova su duruyordu. Jane'in odasının önünde yoktu. Gitti, kapıyı çaldı, sonra da açtı. Çantası hazırlanmış, yatağın kenarında duruyordu, mantosu yatağın ayakucuna serilmişti fakat oda bunun dışında boştu. Kendi odasına gitti ve panjurları açtı. Ve bu da bir şoktu. Sis kalkmıştı söylendiği gibi; gerçi karşıdaki düzlüğün çevresindeki yükseltelerin tepeleri gri bulutlardan oluşan bir tavandan çok az aşağıdaydı. Ama Dan bunu pek fark etmedi.

Üç dört kilometre falan uzanan düzlük çok olağandışı değildi; harabelerden ve birbirinden ayrı taş yığınlarından oluşan uçsuz bucaksız bir manzara; antik bir nükleer holokostla yıkılmış ve sonra yarısına kadar kuma gömülmüş bir kent sanki. Batıdaki ufuk çizgisinde ürkütücü dört köşe kuleler duruyordu düzlüğün tepesinde. Sağa sola saçılmış harabeler kıvılcık kahverengi ve sarıya çalan yoğun bir boz renkteydi. Görünürde tek bir ev, ağaç, hiç kimse yoktu. İnsan gecenin bu kadar çok şeyi, böylesine benzersiz, böyle buz gibi, bu kadar umutsuz, böyle durağan, uçsuz bucaksız bir manzarayı gizlediğine inanamıyordu; böylesine apansız, böyle uzak, ıssız sınırsızlığıyla Herculaneum'un ya da Pompei'nin ya da Dan'ın hayatında gördüğü diğer tüm antik kentlerin ötesinde. Aslında Dan'ın bir iki saniyedeki tepkisi tümüyle meslekseldi: Bu unutulmaz sahnenin hiçbir film yapımcısı tarafından kullanılmamış, eğitilmiş insanların ortak

görsel belleğinin bir parçasını oluşturmamış olmasından ötürü bir şaşkınlık. Otelin yakın çevresinde Jane'i aradı ama göremedi. Manzara tümüyle yaşamsızdı.

Banyoya gidip yıkandı ve tıraş oldu; sonra odasına dönüp giyindi. Jane'in ortadan kayboluşu gittikçe daha bir affedilmez, insanlık dışı gibi geliyordu; dışarıdaki ölü kentin ilk görüntüsünü bile paylaşamamışlardı sanki. Sobalı salona girdi. Jane önceki akşam yemek yedikleri masada oturuyordu ve yanında pirinçten bir kahve cezvesi vardı. Ortalıkta başka kimse yoktu. Dan'ın bir an durduğu yere bakıp gülümsedi ve Dan masaya doğru gelirken onun gözlerine baktı. Dan orada da bir an durup onun yüz ifadesini inceledi. Dan'ın yüz ifadesini fark eden yüzde bir af dileyiş vardı.

“Erken uyandım. Uyuyamadım.”

“Ne kadar zamandır ayaktasın?”

“Bir saat.”

Oturdu, bir jest bekliyordu, uzanan bir el. Ama Jane cezveyi kaldırıp ona kahve koydu sanki sıradan bir ailevari hizmetle gerçeği gizleyebilirmiş gibi. Öylesine beklenmedik bir şeydi ki bu, hiç istemediği halde boyun eğdi.

“Beni de kaldırsaydın keşke.”

Jane gülümsedi. “Çok derin uyuyordun.”

Gülümsemesi saçmaydı üstelik; temkinliydi ve tahammül edilemez bir şeydi, uzatmalı bir metresin, yahut bir eşin, yıllardır onun yanında yatmış birinin gülümsemesiydi biraz. Jane ona şeker çanağını uzattı ama Dan onun elini yakaladı çekmesine fırsat kalmadan.

“Jane?”

Ve Jane Kom Ombo'daki gibi, bir arada duran ellerine dikti gözlerini. Elinin sıkma hareketine karşılık verdi fakat usulen yapılmıştı bu; bir kabul değil bir özür bildirimi biçiminde. Gözlerini kaldırıp Dan'ın gözlerine bakarken bunu doğruluyordu. Bu gözler dün gecenin varlığını doğruluyor ama bunun ötesinde hiçbir şeyi kabul etmiyor gibi geldi ona. Dan yine konuştu.

“Ne oldu?”

“Hiçbir şey.”

Dan onun elini daha kuvvetle sıktı ama Jane'in eli bu kez hareketsiz, tepkisizdi.

"Hiçbir şey yok mu?"

Jane ellere baktı yine, onun elini sıktı, sonra gevşetti.

"Evet, elbette bir şey var."

Dan derin bir nefes alırken, uyandığı sıradaki ruh halinin darmadağın olduğunu hissetti; sonra kahvesine dikti gözlerini.

"Niçin kalkman gerekti?"

"Bir prova yapma ihtiyacı, ha?"

"Ne için?"

"Roma ve gerçekler, ha?" Jane onun gözlerine baktı yine. "En hassas rüyadan sonra, Dan."

Dan şaşkına dönmüştü ve nedeni özellikle, kadının şimdi onun gözlerine, gece onun vücuduyla bir araya geldiği zamanki gibi çıplak bakmasıydı; Dan çalıştırmak için tüm talimatları harfiyen yerine getirdiği halde çalışmayan bir makinanın karşısındaki bir adam gibi şaşkındı. Yaptığı tüm o tartışmaları ve yakarışları, gerek sözel gerek bedensel her şeyi düşündü ve birden içine, sadece psikolojik değil, aynı zamanda her türlü çözümün ötesinde koşullanmış patolojik bir vakayla karşılaştığı yolunda, apansız ve korkunç nesnel bir kötü his doğdu. Jane hatta belki de zaten olaydan önce karar vermişti buna; yapamayacağını göstermek için razı olmaya. Dan şiddetli bir öfkenin eşliğinde olduğunu hissetti; belki de ağlamanın; ama daha fazla yalvarmanın faydasız olduğunu da biliyordu. Belki de Jane o işin öyle olması için yapacağını yapmıştı; ve şimdi de öyle olduğunu kanıtlamış gibi rol yapıyordu tabii ki. Bizler uygar yetişkinleriz; ama Dan uygar yetişkinlikten kilometrelerce uzak olduğunu hissediyordu. Masa örtüsüne dikti gözlerini.

"Dün gece bana niçin Tarquiniadan söz ettin?"

"Bir zamanlar sana karşı hissettiklerimi yeniden hissetmek için. Ben bütünsel bir varlıkken." Dan susunca Jane yavaşça, "Dışarıyı gördün mü?" diye sordu.

"Evet."

"Benim bir parçam göremedi. Senin uğruna."

Dan kendini zorlukla zapt ederek bir süre sustu, sonra patladı.

“Aman Tanrım, bir de çaresizlik edebiyatı yapıyorsun.” Jane gözlerini aşağıya kaçırdı ve Dan sert bir şekilde devam etti. “Parmağındaki o yüzük bunun için işte. Ebediyen kendinle bir evlilik. Kendi hatalarınla ölümsüz bir aşk.”

İhtiyar adam mutfaktan, elinde sobaya koyacağı bir kova yakacakla ve arkasında aşçıyla çıkıp geldi. Aşçı daha kahve istiyorlar mı diye soran bir işaret yaptı ama Dan kafasını sert bir şekilde salladı; sonra fincanını alıp hepsini içti; acı şarap.* İki adam sobaya gittiler ve ihtiyar olanı sobanın kalburunu çekiştirirken aşçı seyretti. Arapça, belli ki sobayla ilgili bir şey konuşuyorlardı. Dan’la başı öne eğik Jane sessizce oturuyor, ötekilerin gitmesini bekliyorlardı. Fakat adamlar ateş halledildikten sonra tahta sandalyelerini çekip sobanın yanına oturdular.

Jane alçak bir sesle, “Daha kahve istiyor musun?” diye sordu.

“Hayır. Tadı berbat.”

Jane bu ters cevabı yuttuktan sonra yine alçak sesle “O zaman yürüyüşe gidebiliriz” dedi.

Dan durakladı. “Sanırım.”

“Gidip mantomu alayım.”

Dan onun odasına girmesini bekledi ve sonra kendisi de kalktı; kendi odasına girince de Jane’in salona gittiğini duyunca kadar bekleyip sonra peşinden gitti. İki Arap’a, saatini işaret ederek, Labib’e kendisiyle Jane’in bir saat içinde döneceklerini söylemelerini anlatmayı başardı. Labib kalkmamıştı. Sonra çıktılar.

Şimdi uzakta, modern vahanın hurma ağaçlarını ve düz damlarını görüyorlardı ama günümüzde yaşanan kasaba eskisinden gizlenerek geri çekilmiş gibiydi. Yaşamsızlığı her türlü mizah ve hor görebilme becerisinin ötesinde ürkütücüydü. Yürüdükleri yoldan zaman zaman bir tür tarlakuşu sessizce havalanıp kumlara doğru uçuyordu; ama başka bir şey yoktu. Rüzgâr yeniden çıkmıştı, keskin, içe işleyen bir soğuk vardı ve üşümek için hızlı yürümek zorundaydılar. Dan’ın yüzü donuktu, dışı kapalıydı, Jan’e bakmıyordu. Otelden çıktıklarında Jane en göze çarpan harabeyi işaret etmişti.

* Kilisede ekmek-şarap ayininde içilen şarap kastediliyor. (ç.n.)

“Sanırım bu Baal Tapınağı.”

“Tamam.”

Yürürlerken Jane’in konuşmak istediğini biliyordu ve Jane’in ağzından bir söz çıkar çıkmaz ters bir cevap vermeye hazırды; ya da lanetlemeye devam etmeye. Ama Jane herhalde söylenecek daha fazla bir şeyin olmadığını biliyordu; böyle olmasını o istemişti ve katlanmalıydı.

Ama konuşmadan yürüyüşleri en kötü ânında bile durumla pek uygunsuz değildi. Uçsuz bucaksız düzlük, sonsuz uzanan harabeler gerek kendilerinin, gerek yürüyen iki kişinin arasında duran şeyin değişmez yorumuydu. Dört köşe duvarlı tapınağa yaklaşırlarken kara kuşlardan bir sürü havalandı; acı bir ironiyle bunlar Dan’ın totem kuşuydu, tüm kolonileri; ve Dan bu kez onları diğer tüm insanların ve Edgar Allan Poe’nun hep gördüğü gibi, yani özgürlüğün ve hayatta kalmanın simgeleri olarak değil, uğursuzluğun ve ölümün alameti olarak gördü. Jane’e konuşma bahanesi verdiler.

“Nedir bunlar?”

“Kuzgun.”

Dan’ın ses tonu daha fazla soruyu yasaklıyordu. Tapınağa geldiler ve içine girdiler. Roma’dan çok, eski Mısır’ı hatırlatan bir irilik, hâlâ kaybolmadan kalmış kaba bir sapkınlık kokusu vardı. İçeri girer girmez Dan buranın hoşuna gitmediğini ve buradan sıkıldığını belirtti. Tepelerinde dönüp duran kuzgunları seyretti; gaglıyorlar, sonra da kuru kemikler birbirine çarpıyor-muş, bir sopa bir kafese sürtölüyormuş gibi tuhaf bir ses çıkarıyorlardı ve bu arada Jane bir dakika tek başına yürüyüp gitti. Dan giriş kapısında, rüzgârdan korunarak durdu ve sonunda Jane geri döndü.

“Tamam mı?”

Jane başını sallayarak onayladı ve Dan döndü sanki gereksiz yere bekletilmiş biri gibi. Antik kentin merkezine doğru yürüdüler, bir zafer takının altından, sütunlu bir yoldan, Asvan granitinden yapılmış hüznü dörtgen yapıların önünden geçtiler ve tiyatroya geldiler; iyi korunmuştu ama bir şekilde, diğer her taraf gibi soğuk ve ölüydü; sonra antik forum; ve sonrasında, Diocletianus’un ordugahına doğru giden düzlükte sonsuz duvar kalıntılarının ve yıkılmış binaların taş yığınlarının arasından

geçtiler. Tiyatroda ve forumda çok kısa bir iki şey, turistlere has, can sıkıcı derecede yapay birkaç şey konuşmuşlardı ama şimdi yine suskundular.

Bakıyorlar ama baktıkları şeyi görmüyorlardı; ve ikisi de bunun farkındaydı. Sanki çok uzun, öldürücü bir yolculuk yapmışlar da, daha önceki tüm gerçekleri ve yalandan tavırları bu kent gibi yıkılıp ufalanmış gibiydi. İkisi de kendi cinsiyetinde, diğer cinsiyetin hiçbir zaman bağışlamadığı ve anlamadığı şeye dönüşmüştü. Şimdi amaçsızca, sanki tek tavsiye kararı başka insanlara karşı bozuntuya vermemek olan deli bir anayasaya uyarak yürüyorlardı. Jane bitkin ve bezgin görünmeye başlamıştı; yüzü Dan'inki gibi sabitti. Dan, Jane için ve Jane'le ilgili bütün umutlarının giderek yok olduğunu hissetti. Umutları Jane'in uzlaşmazlığıyla ezilmiş, kadının ruhundaki derin bir çatlaktan akıp gitmişti. Özgür iradeleri yoktu; geriye fakat eskisinden çok daha kötüye, birbirlerine dokunmamaya, konuşmamaya, bakmamaya düşmüşlerdi bu çorak ve terkedilmiş yerde.

Palmira aralarında duruyor, onları birbirinden acımasızca ayırıyordu çünkü hiç hoşlanmadan bakıyorlardı ona. Dan'a göre burası onun kendi yaşamından yarattığı şeydi; Jane'e göreyse, yaşamın ondan yarattığı şey. Daha doğrusu, Dan'ın daha kederli ve kendini dramatize ettiği anlarda yaşamından üretmek istediği şeydi bu; ama Jane'in bundan çıkardığı, bir kaderden çıkaracağı gibi çok daha derin bir şeydi her ne kadar Dan bunu inatçı bir mantıksızlık, neredeyse bir snopluk, entelektüel Katolikliğin bazı türlerine çok benzer bir şey gibi görüyor olsa da.

Jane'in gizli gözünde Dan sonsuz sığ, bir şey bilmeyen, yeterince derine bakamayan biriydi. Son yirmi dört saatin manzaralarını görüntüler, öyküler olarak kullanabilirdi ama bunlar onun için bir şekilde dışsal şeyler olarak kalacakken, bunlar Jane'in içinde... sevememenin tüm o zar zor anlaşılabilen konuşmalarıydı sanki Arapça gibi, çözülmesi mümkün olmayan yabancı bir dil gibi. Jane şimdi çok derinlerde bir yerde, bunun böyle olmasını istiyor olsa gerek.

Dan yaralanmış gururunun yardımı ve kışkırtmasıyla, kafasında hep Jane'in görüşlerindeki, onun bütün o gardırop görüşlerindeki yanlışıları döndürüp duruyordu. Bunların yatay

bir genişliği yoktu –insan tenine ve sağduyuya değil ruhlara ve soyut şeylere– sözde iç özlere ve gizemlere, tamamen dikey, takıntılı dar delişlerdi; kendiyle dalga geçmeksizin, ödün vermeksizin, hoşgörüsüzce, uyum göstermeksizin, sanki bu nitelikler bütünün, gerçeğin bir parçası olamazmış çünkü çok sık bulunan, evrensel ve zorunlu bir şeymiş gibi... ve daha elit bir gerçeğin, gece vakti hayvani yakınlaşma anları gibi ancak yanıltıcı türden ikincil önemde olayları statüsüne indirgenmeliydiler. Dan Anthony’ye ve temsil ettiği her şeye lanet okudu; Oxbridge’ciliğe... Jane’e, onun etrafına duvar çeken o çokbilmiş, aşırı hassas değerler sistemine karşı giderek köpüren bir öfke duyuyordu. Buna rahibe manastırı demek daha doğrudu. Kendini feda etme, İsa figürleriyle loş ve mistik bir evlilik kılığına bürünen bir kapanma, mazoşizm ve sadece kendiyle meşgul olma hali... tüm bunlardan derinlemesine nefret ediyordu.

İnsanlığın sonsuza dek uzlaşmaz iki zıt kutbunda duruyorlardı.

Hiç konuşmadan yüzlerce metre yürümüşler ve şimdi düzlüğün sonundaki ordugâha yaklaşıyorlardı. Dan kasvetten taşlaşmış hissediyordu kendini. Jane, tersine çevrilmiş bir Phaedra,* bir trajedi kraliçesi gibi davranıyordu. Dan’ın içinde ayrıca, son günlerdeki tüm yaşamının buraya, bu potansiyel zirveye ve odağa yöneldiği yolunda bir his vardı... ve sonunda ortaya çıkan, bu dibe vuruştu. Bir hayırseverlik eylemi, Dan’ın erkeklik onuruna atılan bir kemik, tek bir sikişme; tıpkı kariyerinin Dan’a, neredeyse ulaşılır ulaşılmaz, kayıp bir çöldeki kayıp harabeler haline gelen bir dünyada “başarı” getirmesi gibi. Ve o diğer, ilk kaderinin de Dan’a Jane’le verdiği cezanın eşdeğeri. Thoncombe’deki o güne, Jane’e buraya gelmeyi ilk teklif ettiği geceye lanet okudu; eski gidişatı, eskinin o talihsiz bir durumun talihsiz arayışını yeniden davet ettiği geceye.

Sonra, hayal edemeyeceği ya da hayal etmediği bir şey oldu.

Artık ordugaha çok yaklaştıklarında kırk metre sağ taraflarında kalan çökmüş bir tapınağın önünden geçiyorlardı. Dev bir yıkıntı yığınının başka bir şey değildi. Devasa dört köşe taşlar, yivli sütunların kırık gövdeleri, parçalanmış oymalı duvar

* Yunan mitolojisinde Theseus’un karısı. Kayınbiraderi Hyppolitos’a âşık olur fakat onun tarafından reddedilince kendini asarak öldürür ve bıraktığı mektupta Hyppolitos’un ona tecavüz ettiğini yazar. (ç.n.)

süsleri ve sütun başlıkları, taştan yapraklar ve helezonlar herhalde yüzyıllar önceki bir yer sarsıntısında düştükleri yerde yığılmış halde duruyordu. Fakat onların arasından gelen ve kumların ötesinden duydukları bir ses vardı; bir ağlama, varoluşun en başlangıcından bir mutsuzluk. İster istemez durdular şaşkın bir halde, sonra Dan –sanki aklının başka yöne dağılması bile ruh haline bir hakaretmiş gibi sabırsızca– yürüyerek, çöle doğru yayılmış ilk taşların olduğu yere gitti. Sonra da sesin kaynağını gördü.

Grimsi kahverengi köpek yavruları tapınak platformuna saçılmış duvar süsü ve sütun parçalarından oluşan bir yığındaki karanlık bir gediğin ağzında duruyordu. Çok küçüktüler, daha yeni yürüyorlardı belli ki; henüz bir şeyden korkmayacak kadar küçüktüler çünkü Dan onlara birkaç adım daha yaklaşıncı geri çekilmeden ona diktiler gözlerini deliklerinden ama seslerini kestiler. Dan dönüp Jane'e baktı. Jane onun bir metre gerisinde, yan tarafta durmuştu. O da köpek yavrularına bakıyordu, elleri ceplerindeydi sanki bu kadar yaklaşımdan hoşlanmamış gibi.

Dan “Buranın son sakinleri” dedi.

Jane yıkıntı yığınının sol tarafını işaret etti başıyla, sonra da yavaş bir sesle “Anneleri de şurada” dedi.

Dan oraya baktı. Altmış metre öteden uyuz bir dişi köpek çıkmış, sessizce onları gözlüyordu; gri-siyah renkliydi ve cinsinin ne olduğu belli değildi. Kumun üzerinde birkaç adım koştu, sonra durdu ve gözlemeye devam etti. Perişan derecede zayıftı, şişmiş memelerinin üzerinden kaburgaları çıkmıştı; küçük bir tazi büyüklüğündeydi ve hem korkmuş hem de tehlikeli bir hali vardı.

Tekrar yavru köpeklere bakan Dan, “Daha fazla yaklaşmasak iyi olur” dedi.

Jane yanıt vermedi.

Dan geriye baktı. Jane geri dönmüştü sanki canı sıkılmış gibi ve kumların üzerinde yavaş yavaş, ayrıldıkları yola doğru yürüyordu. Dan peşinden yürüyüp yanına geldi.

“Zavallı küçük itler.”

Jane'in başında küçük bir hareket, yüzünde baştan savma bir gülümsemenin hayaleti, sanki tüm görüntüye karşın, bu küçük olayın farkına vardığını ifade etmek istemiş gibi. Ama

başı hâlâ öne eğik, elleri cebindeydi; her adımda duracakmış gibi yürüyordu şimdi. Dan onun koluna dokundu.

“Jane?”

Ama Jane başını salladı: Bir şey yoktu. Birkaç adım daha yürüdüler. Dan bu kez onun kolunu daha kuvvetle tuttu ve durdurdu.

“Jane.”

Jane yine başını salladı sanki onu başından savmak istiyor-muş gibi. Ama Dan onun öne eğik yüzünü gördü ve kolunu omuzuna attı. Bir an öylece durdular. Sonra Jane yavaşça ona doğru döndü ve yüzünü onun göğsüne dayadı. Bu hareket Dan’ın ruh haline öylesine tersti ki şaşkınlıktan sersemleştii. Diğer-eliyle Jane’in sırtını neredeyse tedbirli bir şekilde pıspısı-lyordu. Kumların ötesine, köpeğin durduğu yere baktı. Hayvan sonunda daha normal bir köpek davranışına dönmüştü. Bur-nunu kaldırıp havayı kokladı. Dan başını öne eğdi.

“Söyle bana, ne var?”

Ama Jane’in verdiği tek karşılık, tuttuğu nefesini koyvermek oldu. Hâlâ ellerini cebine sokmuş halde duruyordu; isteksiz, yumuşayamaz, ağlamaktan başka bir şey yapamaz halde. Dan ona daha sıkı sarıldı, başının üst tarafını öptü ama hıçkırarak ağlayışlarını susturmaya çalışmadı. Jane kendini çok kaskatı germiştii ve hıçkırıklar onun içinden bir çocuğun boğazından çıkıyormuş gibi çıkıyordu sanki. Dan’ın içine Tanrıların tuhaf biçimler aldığı doğdu –nasıl olduğunu bilmiyordu çünkü– Tanrıların, gerçekleri için tuhaf zamanlar ve daha da tuhaf iklimler buldukları; ve o son kırk beş dakikada hissettiği ve düşündüğü her şeyin aynı zamanda çöl olduğunu biliyordu.

Jane’in tüm hatalarının, yanlış dogmalarının, kafayı kendine takmışlıklarının, kaçamak tavırlarının altında, her zaman ol-duğu gibi –Marksistlerin bütünsellik dediği o muğlak oluşumun, yani hem özün hem olgunun tam bilincinde olmanın bir analogu biçiminde– esaslı ve esaslı bir şekilde entelektüellik dışı bir doğal uyum sağlama duygusu vardı... Dan’ın daima doğru bir his olarak gördüğü o gizemli duygu. Ama Dan aynı zamanda da bunu daima statik ve değişmez –ve gizli olsa bile bilinçli– bir şey gibi görürdü; oysa aslında bu tabii ki daima canlı, hareketli, kayan ve titreşen, hatta manyetik bir ibre gibi delicesine yön

değiştiren bir şey olmuştu... düşüncelere, duygulara, koşullara, çevreye göre kolayca değişiyor, doğrudan sapıyordu. Hiçbir zaman, Jane'in daha derini görebildiği anlamına gelmiyordu bu. Bir şekilde, mantıklı görüşü sınırlayan ve karıştıran, gerçek yaşamda yapılan seçimlerde sayısız hatalara yol açacak bir şey olsa gerekti. Peşinden gidilirse Jane'i daima doğaya, toplumun normal işleyişine ters düşürürdü; itaat edilmezse gerginliğe, şizofreniye yol açardı. Nedeni sadece, Jane'in daha derin *hisset-mesiydi*; ve bilinçli süreci sonsuza dek yitirdi çünkü doğru sürecin hemen altında hiç değişmez bir şekilde, bunun bilinçaltı kavranışı vardır. İnsanlar iki kutup olduğunu sanır belki; fakat aklın bütünsel varlığının coğrafyasında gerek manyetik gerek manevi sadece bir kutup vardır; ve bu kutup hiçbir beden bulmuş aklın varolamayacağı bir arktikte yer alsada.

Rüzgâr onlarla köpeğin arasındaki otuz santim boyunda, kurumuş dikenleri salladı; ve sanki rüzgâr daha kuvvetli bir koku getirmiş gibi, hayvan geriye ve yan tarafa doğru yirmi metre daha koştu; sonra yine durdu ve gözlemeye devam etti: İki tane iki ayaklı sanki birleşmiş gibi donup kalmış, yüz metre ötede. Sonunda Jane konuşmayı başardı.

"Ah Dan."

Dan onun başını öptü yine. "Düzelecek. Düzelecek."

Yüzü hâlâ Dan'ın göğsüne dayalı duran Jane uzun bir an sustu. Yine hıçkırarak bir ağlayış, neredeyse iğrenircesine.

"Benden nefret ediyorsun herhalde."

"Bu da bir semptomdur."

"Bana nasıl tahammül ediyorsun bilmiyorum."

"Çünkü sen böyle bir budalasın işte."

"Nası diğer iğrenç nevrotik kadın."

"Burayı nasıl okuyamıyorsun anlamıyorum. Gerçekte ne anlama geldiğini."

"Çok umutsuz bir duygu veriyor. Şu yavru köpekler."

Dan onu kendine daha çok çekti. "Öyleyse niçin reddediyorsun bütün sıcaklığı?" Jane ona dayalı duran başını salladı; bilmiyordu. "Bizim budala, tek boyutlu çağımız yüzünden Jane. Her şeyi günışığı gaspetsin diye bıraktık... bütün içgüdülerimizi, kendimizde varlığını bilmediğimiz her şeyi. Oysa bizler şuradaki zavallı yaratık kadar hayvanız hâlâ." Elini kaldırıp Jane'in başının

arkasını okşadı. “Dün gece ne kadar doğru geliyordu. Sonrasında. Sırf sana dokunmak. Senin yanımdaki varlığın.”

Jane biraz kıılmıladı ve elini yüzüne götürdü. Nefesinde son bir hafiften titreyiş duyuldu.

Dan “Sen bunu hissetmedin mi?” dedi.

“Elbette hissettim.”

“Peki sonra niye kaçtın?”

“Çünkü korkunç bir şey yaptığımı hissettim. Bilmiyordum neredeyim, biz kimiz. Böyle bir şey nasıl olabildi.” İçini çekti. “Birden tıpkı eskisi gibi göründü bana. Bir tür delilik. Bütün gerçeklere karşı körlük.”

“O anda hissettiğin gerçek hariç.”

Jane hafiften uzaklaştı fakat öne eğik başı yine Dan’ın göğsüne yaslanıyor ve Dan onu hâlâ tutuyordu; sanki bir yerde Dan hâlâ reddediliyormuş... yahut artık reddedilen Dan değil de, her türlü teselliymiş gibi. Jane derin bir nefes aldı ama bu kez daha sıradan bir şeydi, bir özür dilemeyi.

“Yanımda mendil getirmemişim herhalde.”

Bunun üzerine Dan onu bıraktı ve dünyanın en eski erkek jestini yaptı. Jane ona bakmıyordu ama bir an sonra dönüp arka taraftaki köpeğe baktı.

“Bu köpek niye yavrularını bırakmış böyle?”

“Sen niye hep yanlış sonuçlara varıyorsun?” Dan onu omuzlarından tutup yüz seksen derece döndürdü, sonra onun sırtını göğsüne dayayıp kulağının dibinden konuştu. “Bu bir sevgisizlik değildir Jane. İyi bilinen bir hiledir. Biyologların dikkati başka yöne çekme dediği şey. Kuşlar da yapar bunu. Hayvan sana bir pazarlık sunuyor. Kendisi vurulacak, av olacak, eğer yavrularına dokunmazsak. Bu yüzden silah menziline hemen dışında duruyor. Aklımızı çelmek için.”

Jane gözlerini dikip, yetişkin mantığıyla ve yaşamla karşılaşan küçük bir kız gibi merakla ve dokunaklı bir şekilde, ağlamadan baktı.

“Ben de sadece korktu sandım.”

“Korksaydı senin gibi yapardı. Ufka doğru kaçıp giderdi.”

Oraya baktılar, köpek de kumların ötesinden onlara bakıyordu.

Jane yavaşça, “Kiliseden hiç ayrılmamalıydım” dedi.

“Sen oraya hiç girmemeliydin öncelikle.”

“Kilise benim gibiler için tasarlanmış.”

“Sevgiye inanmayanlar için mi?”

“Ondan çok korkanlar için.”

Köpek bir daire çizerek dolaştı yine, sonra taş yığınının arkasına girip kayboldu.

“Tekrar dönecek mi?”

“Tabii. Biz gider gitmez.”

Jane yine derin bir nefes aldı sanki böyle basit bir iyimserliğe dayanamıyormuş gibi; bir an yere baktı. Sonra elini kaldırdı ve Dan’ın hâlâ onun omuzunda duran eline dokundu.

“Dan, bir dakika yalnız kalmak istiyorum. Sen geriye doğru yürümeye başlar mısın? Ben sana yetişirim.”

Dan hem onun konuşmasındaki utangaçlıktan hem de bu beklenmedik istekten ötürü şaşırmıştı.

“Niye?”

“Bir şey yapmak istiyorum. Tek başıma. Çok kısa sürecek.”

“Köpek yavrularına yaklaşmamalısın. Köpek seni...”

“Biliyorum.”

Dan arkadan onun yüzünün profilini okumaya çalıştı ama hiçbir şey anlaşılmıyordu. Jane’in omuzlarını sıktı, sonra yürümeye başladı yavaşça, uzaktan alçak bir şerit gibi görünen otele doğru. Meraklanmış ve tuhaf bir şekilde tedirgin olmuştu; fakat otuz kırk adım sonra geri dönüp bakma isteğine karşı koyamadı. Jane’in kumlarda oturuyor olduğunu görünce şaşırды; sırtı ona dönüktü, bir koluna dayanmıştı, bacakları bir tarafında kıvrılmıştı ve önündeki bir şeye bakıyordu. Dan durdu, son derece şaşırmıştı... bir tür dua olduğunu düşündü; Dan böyle dönüp ona bakarken usulüne uygun şekilde diz çökmekten utanmıştı herhalde.

Dan bu olağandışı, neredeyse gerçeküstü görüntüyü hiç unutmayacaktı; Jane’in kürk yakasını ve eşarabının ucunu dalgalandıran rüzgâr, ıssızlık, arkada kasvetli gözcü kuleleriyle tepeler, sessizlik, Jane’in sanki önünde görünmez bir piknik yemeği varmış gibi oturuşu; çok tuhaf bir yankı şeklinde, bir zamanlar dünyanın öbür ucundaki Tsankawî’de Pueblo Kızılderili çömlek parçalarının peşindeki Jenny gibi. Fakat o hiç

olmazsa mantıklı bir pozdu ve bir hareket vardı. Jane'se donakalmıştı sanki. Son derece tuhaf bir film karesi gibiydi, kısa bir süre görünüp geçtiği filmde çok daha fazla şey uyandıran türden.

Dan yavaşça birkaç on adım daha yürüdü; sonra dönüp arkaya baktı yine. Jane kalkmış, ona doğru yürüyordu. Dan beklerken onun yüzüne bakarak, ne yaptığını anlamaya çalıştı. Ama Jane'in yüzü ifadesizdi ve sonunda yaklaşıncaya yüzünü hafiften ekşitti; durdu.

"Gözlerim korkunç mu görünüyor?"

Dan omuzlarını kaldırdı ve gülümsedi. "Rüzgârdan."

Jane onun yanına gelmeden uzanıp elini tutarak onu yürümeye devam ettirdi. Dan hem kısmi hem de genel bir açıklama bekliyordu: Jane orada ne yapmıştı, hem belirleyici, hem de müzikal anlamda, nasıl bir finale varmışlardı. Ama kendisine verilen sadece bir eldi. On beş yirmi adım hiç konuşmadan yürüdüler, sonra Jane onun elini kuvvetle sıktı.

"Dikkati başka yöne çekme hareketinden söz et bana."

"O bunun mükemmel bir örneği."

Dan'ın eli kuvvetle sıkıldı yine.

"Bir şeylerden konuş Dan. Ama benden değil."

Yarım saat sonra otelde oturmuş, ikinci kahveyi içerlerken Dan Jane'in kafasında neler döndüğünü bilmiyordu. Geri dönerlerken sonunda orası hakkında konuştular; daha önce söylemedikleri şeyleri. Yine iki turisttiler, eski arkadaşılar, Oxford'dan; ya da Jane'in yere oturmuş haldeki muamma gibi görüntüsünden, bundan hemen önceki duygulardan, kendini toparlamadaki hızından ötürü hâlâ şaşkın haldeki Dan'a böyle gelmişti. Jane orada otururken olağanın çok dışında bir karara varmış gibiydi sanki neredeyse: Bir daha Dan'ı "iğrenç kadın" nevrozlarıyla hiç üzmemeye. Ama yine de o sabahın daha erken vaktindeki korkunç uzaklığı düzeltme yolunda bir girişim yoktu; bir fark varsa, Nil'deki günlere, sadece yakın arkadaşlığa geri dönmüş gibiydiler. Salonda Labib ve diğer adamlar vardı, yani rol yapılması gerekiyordu; ama Jane bu gereksinimin ardına çekilmiş gibiydi. Dan ibrenin hâlâ titrediğini hissediyordu ve nerede karar kıldığını sormayacak kadar akıllıydı.

Labib onları arabayla gezdirirken de böyle devam etti. Önce, müzenin bulunduğu küçük ve köhne çöl mezarına; Labib arabaya döndü ve onları o sabah kendilerine eşlik edecek rehberle bıraktı. Eski püskü bir giysinin içinde büzüşmüş fakat akıcı, eski tarz bir Fransızca konuşan buruşuk bir ihtiyar. Adam konusunu biliyordu, hatta bu konuda onların da paylaştığı hafiften alaycı bir tavrı bile vardı gördüklerinin karşısında: Palmira'da yaşamış antik sakinlerin mezarlarının üzerine konmasını istedikleri sonsuz sayıda taştan kafa; birbirinin ardınca sıralar halinde giden, komik bir şekilde mağrur ve Viktoryen tarzı duvarlar; en güzel takılarıyla poz veren bir sürü gururlu Romalı kadın, Cato'yu ve Bay Gladstone'u taklit eden bir sürü ciddi beyefendi. Dan Jane'in Mısır'daki kişiliğinin yeniden geri döndüğünü gördü; hatta rehberin birkaç yorumuna hoşnutça karşılıklar.

Un beau visage d'entrepôt, n'est-ce pas, madame?

Sevimli bir ezeli komisyoncu yüzü.

Bunun ardından, antik kentin yakınındaki kerpiç bir kulübeye götürüldüler ve kendilerini birden yine tuhaf bir anda, her şeyden çok futbolcuların soyunma odasına benzeyen bir yerde buldular; kötü kokan bir buhar, giysilerin asıldığı çiviler, havlulara sarınmış adamlar, gülüşmeler. Nemli basamaklardan aşağıya, içinde soluk yeşil bir çorba bulunan olağanüstü bir havuza, ilk başında Romalıları buraya çeken sıcak yeraltı kükürt banyolarına indiler. Yine on on beş adam, paçalı donları, kahverengi gövdeleriyle, buharları tüten suyun içinde duruyordu. Bazıları bu iki yabancıya gülümsedi, bir ikisi arkasını döndü. Anlaşılan, modern Suriye'de zevkine düşkün tipler de vardı, sadece yeraltında olsa da.

Dan'ın aklında bu iki-üç saatle ilgili ancak çok belli belirsiz anılar kalacaktı. Aslında bu turdan seve seve vazgeçebilirdi. Bu kez bunu çok istiyor görünen Jane'di, yine evin hanımı kişiliğiyle, verdiği paranın karşılığını tam almak amacıyla. Dan'sa atalarına has bir şekilde, belirsizlik halinden çıkarılmak istemiyordu aslında; belki de yitirme sevdasının kurbanıydı hâlâ ve bunu birkaç saat daha uzatmaktan gizli bir zevk alıyordu. Gözlerini Jane'den, Jane'in ondan kaçırdığından daha çok kaçırdı. Jane iki kez yaptı bunu, arabada Dan'ın elini tuttuğunda ama Krak

des Chevaliers'deki gibi, teselli etmek, yatıştırmak içindi yine. Sanki Dan anlaşılmaz bir şekilde kızıyormuş da tam bir açıklama için Beyrut'a dönünceye kadar beklemesinin sağlanması gerekiyormuş gibi. Gözyaşları da bir önceki gece yaşananlar gibi hiç gerçekleşmemişti artık.

Sonunda, doğudaki tepelerin arasında, düzlüğe tepeden bakan bir vadiye, yani eski kentin mezarlığına götürüldüler. Bir kule-mezara gittiler; dört katlı bir güvercinliğe benzer bir şeydi fakat ölü kaplarıyla değil taştan lahitlerle doluydu. Rehberin söylediğine göre, Romalıların ticarî anlayışı burada bile üstün çıkmıştı; en iyi mezar yerleri harika bir spekülatif yatırım aracı haline gelmişti ve günümüzün kiralık daireleri gibi alınıp satılıyordu. Rehberin onları götürdüğü labirent gibi bir katakomp özellikle çok yüksek kazançlar getirmişti çünkü burası makbul bir şekilde, merkezi ısıtmalıydı; hemen altında bir yerden kü-kürtlü sular çıkıyordu. Jane ihtiyara Dan'ın Kaliforniya'daki Forest Lawn için söylediklerini çevirdi. İhtiyarın kaplumbağa gözleri büzüştü. *Plus ça change...* ona insanların çılgınlığı konusunda yeni bir şey söylemeleri mümkün değildi.

Öğleden hemen sonra –yaşlı rehberi tekrar müzeye bırakmışlardı– Palmira düzlüğünden çıkıp Lübnan'a doğru uzun yollarına koyuldular ve yine Labib'in, Suriyelilerin oraya daha çok şey yapmadıkları için aptallıkları konusunda gayet ayrıntılı fikirlerini dinlediler... daha iyi yollar, daha iyi oteller, bir kumarhane, bir iniş pisti. Adam susunca, işin doğrusunu bildiklerini gösterircesine gizlice bir bakışma riskine girdiler. Artık olan bitenden habersiz bırakılmayı kabullenen Dan uzanıp Jane'in elini tuttu. Biraz sonra, başparmağını yavaşça Jane'in parmak eklemlerine sürüyordu. İkinci kahvaltılar süresince ve Jane'in eldivenlerini çıkardığı diğer durumlarda farkına varabilirdi ama normalde çok dikkatli erkekler bile zaman zaman kördür. Dan onun eline dikkatle baktı. Nikâh yüzüğü parmağının cildinde kalan iz hâlâ pembeydi fakat artık altın halka yoktu.

Jane'e neredeyse sitemkâr bir şekilde baktı. Jane'se kendi yüzüksüz parmağına dikti gözlerini; bu sırada Dan'ın gözünün önüne onun çölde oturmuş, aşağıya, gizli bir yere bakarkenki hali geldi. Jane'in yüzünde hem kendini hor gören hem de

mahcup bir şeyler vardı sanki bunun kendi eli olduğundan pek emin değilmış gibi. Ama gözlerini kaldırıp çok kısa bir süre de olsa Dan’la göz göze gelince Dan onun cevabını ve kararını öğrenmiş olduğunu anladı. Jane kendi penceresinden, Dan’sa ön camdan dışarı baktılar ama elleri birbirini daha kuvvetle sıktı. Yaklaşık yarım dakika geçtikten sonra Jane, hâlâ pencereden dışarı bakarak konuştu.

“Sence o köpek vurulacak mı?”

Dan onun elini kuvvetle sıktı yine.

“Şimdi değil.”

Gelecek Geçmiş

Bir günün bitip de sonrakinin başlamadığı saatte
zamanın askıda kaldığı saatte
o zaman ve şimdi, ta başından beri senin vücuduna
hükmeden adamı bulmalısın
aramalısın ki bari başka biri bulsun onu
hiç olmazsa, sen öldükten sonra.

YORGO SEFERİS: *St John Ateşleri*

Dan, barda içkileri almak için gerekenden uzun bir süredir duran Jenny'ye bakıyordu. Bar henüz açılmıştı ve Jenny'nin söylediği gibi, hemen hemen boştu; Jenny'nin yeri, onun bölgesi, Londra'nın bu kuzey kesimi Dan'a hep yabancı gelmişti. Barın arkasındaki duvar televizyon ve gösteri dünyasından kişilerin imzalı fotoğraflarıyla doluydu; iyi dilekler, esprili mesajlar; anlaşılmas karalamalar, anlaşılmamış yetenekler. Jenny birinde Los Angeles'ta ona, bu pabın gayri resmi bir tiyatro ajansı olduğunu söylemişti... Pazar sabahları orada toplanırdınız eğer o bölgede yaşıyor ve bu işi pek başaramamışsanız; ya da Jenny

gibi, başarmış ama zaman zaman, sanki başaramamış gibi davranmanın daha hoş bir tavır olacağı inancını koruyorsanız. Dan o zaman bunu duyduğunda pek hoşlanmamıştı ve şimdi gerçeğini görünce de hoşlanmadı; ama Jenny'nin burayı biraz da bunun için seçtiğini biliyordu.

Jenny'nin konuştuğu adamın, barın sahibinin Jenny hakkında her şeyi bildiği ve son gelişmelerden haberdar edildiği belliydi. Jenny ondan gülümseyerek ve arkasından son birtakım sözler söylenirken döndü ve elinde içkilerle masaya geldi. Barın öteki ucunda tek başına oturan bir adam Jenny'yi Dan'ın oturduğu yere giderken izledi. Jenny'nin üzerinde hâlâ Kaliforniya'daki giysileri vardı; bir kot takım, düz ayakkabılar; leylak rengi örme bir başlık, mavi beyaz yün kazak; makyaj yok. Bunlar ona gerçekte olduğundan daha bilinçsiz, daha basit, daha spor bir kız görüntüsü veriyordu.

Bardakları masaya koydu; Dan'ın viskisi ve kendisinin çeyrek litrelik fıçı Guinness birası; sonra Dan'ın yanına, minderli sıraya oturdu.

"Bu Glenlivet. Adamda Dettol yok."

Dan gülümsedi. "Dettol"* Jenny'nin Dan'ın sevdiğini bildiği ama Dan'ın sadece Viski dediği Laphroaig'e taktığı addı.

"Burada çok rahat gibisin."

"Affedersin."

Dan yine gülümsedi ve devam etti.

"Stüdyonun çok yoğun olduğunu duydum." Jenny omuzlarını kaldırdı hafifçe. "Geçen gün Bill aradı."

"Beni de."

"Yeni bir şey imzaladın mı?"

"Pek değil. David iyi haberlerin çıkmasını bekliyor. Onlardan biraz daha fiyat koparsın diye." David, Jenny'nin temsilcisiydi.

"Ama sen istiyorsun, değil mi?"

Jenny bir şey söylemedi; sonra "Dan, lütfen böyle yapma" dedi.

"Nasıl yani?"

"Nasıl yani" gibi yani" dedi Jenny. "Ben senin kızın değilim." Ve sonra hemen, "Bak bunu deyince aklıma geldi" diye ekledi.

* Bir sıvı antiseptik markası. (ç.n.)

Yanındaki bir hasır çantaya eğildi ve Dan'a bakmadan küçük bir karton kutu çıkardı. "Bunu kızına verirsin diye düşündüm. Benden geldiğini söylemen gerekmez."

Dan kutunun kapağını kaldırdı ve katlanmış bir takı kumaşını açtı. İçinde gümüş bir zincir ve ucuna kolye gibi takılmış, gümüş bir kenarlıkla çevrelenmiş Tsankawi çanak parçalarından biri vardı.

"Ne kadar nazıksın Jenny."

Jenny kolyeye yahut onu inceleyen Dan'a hafifçe bir yan bakış attı.

"Belki de uğursuzluk getirecek kıza."

"Böyle bir şeye izin vermem merak etme." Dan döndü, eğilip onun başının yan tarafından öptü, sonra kolyeye baktı yine. "Ve elbette senden geldiğini söyleyeceğim."

Jenny heyecanla, "Biraz kafayı yedim" dedi. "Çok fazla yaptım bunlardan."

"Harika bir şey." Dan duraksadı. "Mısır'dan sana bir şey almıştım. Ama getirmeye çekindim."

"Neydi?"

"Mezardan çıkmış eski boncuklardan bir kolye. Muhtemelen hoşlanmazsın."

Jenny omuzlarını kaldırdı. "Önemli değil. "Ben süs karşıtı takılıyorum zaten."

Dan kumaşı tekrar kolyeye sardı. "Caro çok beğenecek bunu." Jenny Guinness'inden içti.

"Senin kız hâlâ... ?"

"Adam artık boşanmaktan söz ediyor."

"Peki kız?"

"Şans dilemekten başka çarem yok."

"Kız sizden memnun mu?"

"Caro bildim bileli Jan'e çok düşkündü." Dan biraz daha hızlı ve neşeli bir şekilde devam etti. "Bu sayede de bir taşla hem annesini hem babasını vurdu. Söylediği ilk şey 'Senin yanlış kız kardeşi seçtiğini hep biliyordum' oldu."

Jenny gülümsemedi. Sorgulama devam ediyordu. Çok rasgele bir şeydi ve Dan'a bakmıyordu.

"Peki eski karın?"

“Bizimle hâlâ konuşabileceğine karar vermiş gibi. Çünkü biz daima, çekilmez iki insandık. Onun kibarca ifadesiyle.”

“İtalya’da ne yapıyordunuz?”

“Jane’in küçük kızını görmek için bir iki gün kaldık. Kız Floransa’da bir dil kursuna gidiyor.”

“Ve bana o şutlama mektubunu yazdın.”

“Nedenleri vardı Jenny.”

“Biliyorum. Asvan’dan attığın o kartpostal.” Jenny Guinness bardağını kaldırdı fakat içmedi. “Ben sadece, gitmeden, neler olduğunu bana söylemeni isterdim.”

“Dürüstçe söylüyorum, bilmiyordum. İnanmalısın buna.”

“Ama bir fikrin vardı herhalde.”

“Sadece, onun için üzülüyordum. Mektupta anlatmaya çalıştığım da bu.”

Daha uzun bir sessizlik oldu. Jenny Guinness’inden biraz içti, sonra barın öteki tarafına dikti gözlerini. Dan’ın hiç hoşuna gitmiyordu bu, gelirken böyle bir şeye izin vermemeye kararlıydı. Ama daha ilk anda, Jenny’yi ilk gördüğünde, kız onu bekliyordu, onun o bomboş bardaki yalnızlığı, giydiği spor ceket ve yanındaki hasır çanta; gergin bir hafifçe gülümseme, Dan geldiği için rahatlaması, güceniklik; yanağına resmi bir öpücük, içkileri ısmarlamada ısrarı (artık Londra’daydılar) üzerine sıradan konuşmalar... ikisinin de takındığı yapay doğallık karşısında, doğal davranma şansı hemen yok olup gitmişti. Jenny hâlâ gözlerini barın öteki tarafına dikmiş halde konuştu.

“Her gün merak ediyordum sen ne yapıyorsun diye. Senin ne sahtekâr, yalancı bir herif olduğunu bildiğim halde.”

“Söz vermiştin biz...”

“Söyledim sadece.”

Dan bir süre sustu.

“Bazen, yaptığım şeye de şaşıyorum. Eğer bir teselli olacaksa.” Jenny’nin onun yüzüne baktığının farkındaydı ama bakışına karşılık vermedi. “İki kişi de yaşlı olunca işler zorlaşıyor. Kuşandığın ve nasıl çıkarılacağını unuttuğun bütün o zırhlar. Herif sendeki neleri kaçırdığını eşek gibi biliyor.”

“Senden bir parmak bal falan istemiyorum Dan.”

“Keşke öyle olsaydı.”

Jenny bardağını masaya koydu, arkasına yaslanıp kollarını göğsünde kavuşturdu.

“Yarın memlekete gidiyorum. Cheshire’a.”

“Bundan haberleri var mı?”

“Ben hep sen mükemmel bir beyefendiymişsin gibi yaptım. Bilmiyorum niye.” Ama masaya bakarak yüzünü ekşitti hemen. “Silmeye niyetlendiğim bütün lafları söyletiyorsun bana.” Sonra, “Burada buluşmayı sadece, burada ağlamaktan utanacağım için istedim.”

“Neler hissettiğimi biliyorsun. Ayrılmadan önce.”

Jenny kollarını çözdü, ellerini dizlerinin üzerine koydu ve ceket kol yeninin kenarını düzeltti.

“Ama sen benim neler hissettiğimi hiçbir zaman anlamadın. Derinlerde.” Jenny daha yavaş bir sesle, “İlk önce Tsankawi hakkında yazsaydım bir şey değişir miydi?” dedi.

Dan bir şey söylemedi. Bu konuyu mümkün olduğunca çabuk açmaya kararlı gelmiş, hatta o gerdanlık sayesinde mükemmel bir başlangıç bulmuştu; ama kendini korkak gibi gördü çünkü bu konuda suskunluğunun bu buluşmadan önceki kısa telefon konuşmasının ardında kaldığını düşünmüştü. Kız geri dönmüştü, onu bir kez daha görmek istemişti sadece; duygusal davranmayacaktı; sadece bir saat; tarafsız ve kamusal bir yerde. Kız şimdi ona bakıyordu.

“Anladın mı?”

“Evet Jenny. Hem de cuk oturdu. Tam isabet.” Jenny aşağıya dikti gözlerini ve Dan yavaşça, “Zamanlama müthiş” dedi. “Çok üzgünüm bunun için.”

“Peki ya daha iyi olsaydı?”

“Sanırım bir gün bugünkünden çok daha mutsuz olurdun.”

Jenny hâlâ dizlerine bakıyordu. “En azından bir denerdik.”

“Hayatım, deneyimleri kestirmeden yaşayamazsın. Tüm bunlarla nasıl başa çıkacağını. Senin yaşında biriyle birlikte bulacaksın. Ki o da beraber öğrenecek.”

“Bunların hepsini Timothy’yle gördüm ben.”

“Hayır. Gördüğünü sanıyorsun sadece.”

Kız bunu bir an düşündü; doğrudan tartışıp tartışmamayı.

“Keşke bir anlayabilseydin, sana karşı dürüst davrandığımı o aptalca numarayı aslında seni sevemediğim için yapmadığımı. Seni sevdiğim için yaptığımı” dedi Jenny. “Mektubunun son derece yanlış olan tarafı işte bu. En çok inciten tarafı.”

“Aptalca falan değildi o. Cesurcadı. Ve çok zekice.”

“Bir kadın oyuncu için.”

“Senin yaşında biri için. Sana göre bir adamı bulmak çok zor olacak Jenny. Ama sen neyi aradığını biliyorsun.”

“Ben mükemmelim yani.”

“Öyle demediğimi biliyorsun.”

Kızın yüzü giderek inatçı bir görünüm alıyordu.

“Onları bana geri vermeni istiyorum.”

“Yok etmek için mi?”

“O üçüncüsü her aklıma geldiğinde yüzüm kızarıyor.”

“Dürüst olduğu için mi?”

“Kamera karşısında mastürbasyon yapmak gibi bir şey.”

“Dedelerimiz gibi konuşuyorsun şimdi.”

“Biliyorum sen hâlâ onların hepsi gerçekten oldu sanıyorsun.”

“Hiçbir zaman öyle düşünmedim. Ayrıca, onların gerçekten olması yahut olmaması da önemli değil bence.”

Jenny derin bir nefes aldı, sonra Dan’a baktı. “Gerçek yaşamda yaptığım tek şey bir daha onlarla birlikte çıkmamaktır. Sanırım benim çok sıkıcı olduğuma karar vermişlerdir zaten. İngiliz olduğuma.” Siyah birasından biraz daha içti, sonra aklı sıçrayışlarından birini yaptı. “Buraya ilk dönüşünü hatırlıyor musun?”

“O çok yıllar geçse de tazeliğini koruyacak.”

“Orada hor gördüğünü sandığın her türlü şeyi özlüyorsun. Burada da hep kanıksadığın bir sürü şeyi yeniden keşfediyorsun. Evimin kapısından ilk süt şişesini aldığımda nerdeyse öpecektim.” Sonra neredeyse hiç duraklamadan, “Onları birisine gösterirsen hayatta affetmem seni” dedi.

Dan gülümsedi. “Genel fikrini kullanabilirim belki. Sen kullanabileceğimi söylemiştin”

“Senin numaranı biliyorum. Bizler sadece, senin geçmişindeki birer nosyon olduğumuzda beraber yaşaması çok daha

kolay hale geliyoruz. Bence sen tam bir erkek şovenisti hırsın.”

“Bütün yazarlar öyle. Hatta kadın yazarlar da.”

Jenny buna karşı çıkmak istiyor gibiydi; fakat itirazını yine barın öteki tarafında tüketti.

“Peki nerde olacak bu?”

“Sanıyorum her zaman olacağı yerde. Tasarlamada.”

“Senaryoda mı?”

“Daktiloda yazılıyor.”

“Beğendin mi?”

“Son kararmayı yazmak hoşuma gitti.”

“Onun dışında.”

“Gerçek değil.”

“Sanıyorum hepimizde aynı şey oluyor. İki ay buna. Sonra iki ay şuna.” Dan’a bir bakış attı. “Ben sende hiç roman yazacak kadar sabır olacağını sanmıyorum.” Dan kızın “roman” derken aslında neyi kastettiğini biliyor fakat onu kırmadan nasıl cevap vereceğini bilmiyordu. “İddiaya girerim sen altı ay içinde yine senaryolara geri dönersin.”

“Bir yıl da mı değil yani?”

Jenny başını hayır anlamında salladı ama hareketinin tarzı yüzünden Dan ilk kez ona doğru dürüst baktı; sonra masanın altından onun eline uzandı.

“İşte buluşmamızı bu yüzden istemiyordum.”

Jenny öne eğildi ve bir dirseğini masaya koyup yanağını eline dayayarak Guinness’ine dikti gözlerini. Pub yavaş yavaş doluyordu; barda sekiz dokuz kişi vardı şimdi.

“Ağlamayacağım. Çok utanç verici bir şey.” Elini Dan’ın elinden çekip arkasına yaslandı. “Arkadaşlara telefon etmeye bile tahammülüm yok. Yarın memlekete gidiyorum nasılsa. Bu konuyu konuşmak zorunda kalmak. Bir önemi yokmuş gibi yapmak.” Jenny aşağıya baktı. “Keşke bana şöyle normal, nefis bir hastalık bulaştırsaydın. Sifilis falan gibi.”

“Neyin yerine?”

“Dönüş uçağında adamın biri beni tavlamaya kalktı. Uçak tıka basa doluydu. Adam yanımda oturuyordu.”

“Ee?”

“Çok hoş biriydi. Sanatla çok ilgiliydi. Tiyatroyla. Bir ticaret insanı banker, yeni boşanmış. Her şeyini anlattı bana. Kadın üst sınıftan bir gerzekmiş. Adamla bir akşam yemeğe çıkmalıymışım.”

“Genç mi?”

“Otuzlu yaşların başında.”

“Hoşlandın mı?”

“Bayağı hoştu. Esprili. İş için New York’taymış, bir akşam ona ayarladıkları çok kaliteli bir telekızdan söz etti. Vakti sırı konuşarak geçirmişler. Yatmamışlar. Kız ona bunun sık sık olduğunu söylemiş.”

“Niçin anlatıyorsun bunu bana?”

“Çünkü onunla yemeğe çıkmayacağım.”

“Niye kızla yatmamış peki?”

“Bunun bir şantaj dalaveresi falan olabileceğini düşünmüş. Ve konuyu değiştirme.”

“Bana semptomları söyle o halde.”

İçeriye bir grup genç girdi, üç erkek iki kız; kızlardan biri Jenny’yi görünce gözleri birden büyüdü ve ağzı açık kaldı, Jenny elini kaldırıp onu selamladı. Kız telefon çevirme hareketi yaptı ve Jenny başını sallayarak onayladı; sonra Dan’a, Birmingham’da onunla aynı tiyatrodaki olduklarını söyledi. Grubu barın öteki tarafında bir masaya oturuncaya kadar seyretti ve sonra hâlâ onlara bakarak konuşmaya devam etti.

“Uçakta hep keşke sen yanımda olsaydın diye düşündüm. Ne yapacağımı söylemen için. Neler hissettiğimi bulmam için.”

“Yanımdaymışım o halde.”

“Senin birçok düşünme tarzından biri gibi bu. Bazı şeyler nasıl olmalı. Halen oldukları gibi değil.” Sonra Jenny safça bir şey sordu; ama Dan’ın onda hep hoşlandığı bir saflıktı bu. “O kadın senin bu yanını fark ediyor mu?”

Dan az önce giren genç gruptakilerden bazılarının onlara birkaç kez gizlice baktığını gördü... Jenny’ye tabii; başarı; ve acaba Jenny’nin neden böyle yüzü masaya dönük, böyle ciddi bir şekilde konuştuğunu merak ediyorlar mıdır diye düşündü.

“Sen beni bir kesit halinde tanıyorsun Jenny. O beni tarihsel olarak tanıyor. Fakat aynı kapıya çıkıyor.”

“Benimle buluşmaya gelmen onun için sorun mu?”

“Hiç değil. Kendisi de Oxford'dayken çok iyi bir öğrenci oyuncuydu. İkizin paylaştığı, düşünemediğin kadar çok şey var.”

“Sen hariç.”

Bu söz öylesine ciddi bir şekilde söylenmişti ki Dan gülümsemek zorunda kaldı... ve ikisinin paylaşmadığı şeyi düşündü; eğer Dan yaratacak olsaydı Jenny'nin diyalogu nasıl da çok daha kolay olurdu. Dan Jane'le ilgili, çok yakın zamandan bir sürü anıyı saklıyordu ve şimdi de yanındaki kızın içinde hâlâ gömülü durduğunu bildiği küçük bir umudun yok olmasına yol açan kesin kararlılığı da saklıyordu; gerçi buluşmalarını teşvik eden şeyin bu küçük umut olmadığını ama bunun kız istemediği halde, herhalde kızın ilk baştaki niyetine rağmen, buluşma gerçekleşir gerçekleşmez uyandığını da biliyordu. Dan'ın gururunu okşamaktan ziyade, kızın doğasını gösteriyordu bu.

“Sanırım ona benimle ilgili her şeyi anlatmışsındır.”

“Seni neden hiç hak etmediğimi gayet iyi anlattım.”

“İnşallah bir gün, bir adamı nezaketinin sahteliğine öfkenden öldüren bir kadın üzerine bir senaryo yazarsın. Ben şu an bunu yapabilirim.”

“Sendeki oyuncu.”

“Senin başka bir şeyin varlığına inandığını sanmıyordum.”

“Öyle inansaydım şimdi burada olmazdım.”

“Sen nerdeyse benim çok ihtiraslı, utanmaz bir şıllık haline gelmemi istiyormuşsun gibi sanki.”

Dan biraz sustu, sonra konuştu.

“Şuradaki kız arkadaşının arkadaşları niye boyuna bize gizliden bakıp duruyorlar sence? Erkekler?” Jenny bir şey söylemedi. “Seni görünüşünden ötürü beğeniyorlar Jenny. Ama daha ziyade de senin dönüşmekte olduğun şeyden ötürü. Senin yazgın bir tanrıça olmak. Bugün bile. Dokunulmaz bir Vesta* bakiresi. Her kızın olmak istediği, her erkeğin sahip olmak istediği şey. Senin bakire olmadığını biliyor olmaları hiç önemli değil. Çok yakında sen insanların imgeleminde kutsallaşacaksın. Bunun

* Roma mitolojisinde aile ocağının Tanrıçası; onun tapınağındaki kutsal ateş altı Vesta bakiresi tarafından korunur. (ç.n.)

alternatiflerini biliyorsun. Buna sırtını döner, ikonu oynamayı reddedersin. Ya da bunun bedelini kabul edersin.”

“Telefonla son bir kez aradım ama herif artık açmayacak kadar önemli biri.”

“Yanlış kültür. Sen hiçbir zaman bir Monroe olmayacaksın. Ve kader bu sonucu kesinleştirdi.” Jenny yine sustu. “İkisine birden sahip olamazsın, ben çok uzun süre kaldım orada. Biliyorum.”

“Ben neysem oyum, bundan vazgeçmem”

“O zaman sen ancak hangi türde bir yeni tarz Vesta bakiresi olacağına karar verebilirsin. Sanatların en hastasında olduğunu hiç unutmadan. En iyilerin bile nerdeyse daha kapıdan içeri adım atmadan götüne konduğu sanat. Daima geri zekâlıların hükmettiği ve daima hükmedeceği sanat. Her tür ilişkide değişmez modelin bir pezevenkle orospunun arasındaki gibi olduğu sanat. Bunların hepsini biliyorsun. Ve nedenini de.”

“Sanırım orada çok uzun süre kalmışsın.”

“Ben sadece, neysen ondan vazgeçmemen için yalvarıyorum sana. Ama bu hiç de bedava değildir.”

“Ben önceleri her şey için akıllıca ve net kararlar verirdim. Ama senin yaptıkların benim kafamı fena halde karıştırıyor.”

“Bunun nedeni büyümedir. Ben değilim.”

“Seninle tanışmadan önce mükemmel bir şekilde büyüyordum.”

“Ben senin yaşamında bir Lovelace rolü falan alacak değilim.”

“Kimdi o?”

“*Clarissa*’daki baştan çıkarıcı. Richardson’ın.”*

Üstlerine bir suskunluk çöktü, en kötüsünden; çıkmaz sokak gibi; söylenecek hiçbir şey yoktu. Jenny’de Dan’ın hiç tahmin etmediği kadar somurtkan ve olumsuz bir hal vardı sanki kızın kendi çevresine dönüşüyle, Kaliforniya’dayken hep taşıdığı duygusal bir statik elektrik boşalmış gibi; ve kız, görünüşünün, giysilerinin, kariyerinin ve bardaki diğer gözlerin onda görebileceği her şeyin ardında küçücük, sık ve gücenmiş bir kimsesiz halinde kaldı. Dan, biten bir rolün bazen kadın oyunculara neye yol açtığını ve Jenny’nin ruh halinin kısmen, onun sorum-

* Samuel Richardson, *Clarissa ya da Genç Bir Kadının Tarihi*, 1748. (ç.n.)

luluğunun ötesinde koşullara bağlı olduğunu da biliyordu. Ama yine de kendini çok berbat hissetti çünkü onu işe yarayabilecek tek tarzda teselli edemeyeceğini biliyordu. Jenny sessizliği duruma gayet uygun, sıradan ve keyifsiz bir konuşmayla bozdu.

“Yiyecek bir şey ister misin?”

“Sen ister misin... bir sandviç?”

“Ben tütsülenmiş somon alırım varsa. Yakında çok kalabalık olacak.”

“Bir Guinness daha?”

Jenny başını hayır anlamında salladı. “Sadece bir kahve.”

Dan gidip barda sandviçlerin hazırlanmasını bekledi. Jenny’nin kadınlar tuvaletine gittiğini, uzun salonun diğer ucundaki arkadaşının yanından geçtiğini gördü; kızın yanından geçerken genç erkekleri görmezden gelerek eğilip ona çok kısa bir şey söyledi. Dan ünlü fotoğraflarının altındaki imzaları okumaya çalıştı; çoğu daha önce hiç görmediği yüzlerdi. Jenny geri döndüğünde –Dan yerine oturmuştu– kız yerine çökerken yeni bir hafiften kararlı hali gelmişti üzerine.

“Seni bir kez daha görmek istedim sadece. İstim koyvermek için.” Tütsülenmiş somonlu sandviçlerine limon sıkı. “Bir daha karşılaşacak olursak sen bir zamanlar bir ilişki yaşadığım o kafası karışık yazar olacaksın sadece.”

“Ben seni bundan çok daha yakın bir şekilde saklayacağım.”

Jenny sandviçini yemeye başladı.

“Mısır ilginç miydi?”

Dan bunu yüzüzce bir konuşma ve konu değiştirme diye nitelemeliydi; ama bunun yerine o da bu yola gitti. Pub kalabalıklaşmaya başlamıştı. Dan aslında Jenny’nin dinlemediğini biliyordu; kız onun sözcüklerini değil sesini dinliyordu belki; şimdilerini değil geçmişlerini. Jenny ona şimdi, onun aşılacağını gösteriyordu, *bunun* aşılacağını. Forster’in* *Tek bağlantı*’sından zamanımıza has ustaca bir düşüş... tek maddeleştirme. Sonra iki kız gelip masanın diğer tarafındaki sandalyelere oturdu.

* Edward Morgan Forster (1879-1970); en ünlüleri *A Room With a View* (Manzaralı Oda), *Howard’s End* ve *A Passage to India* (Hindistan’a Bir geçit) adlı romanlarında hep insan ilişkilerinde içtenliğin ve duyarlılığın gerekliliğini vurgulayan ve İngiliz orta sınıf değer ölçülerini eleştiren İngiliz yazar. (ç.n.)

Dan'la Jenny yarım dakika susup ister istemez onların konuşmalarını dinlediler. Sonra Jenny birden "Kalkalım mı?" dedi.

Jenny spor mantosunu giydi; patchwork süet, Los Angeles'ta günlerce kararsız kaldığı bir müsriflik; hasır çantasını aldı. Dan onun peşinden kaldırıma ve açık havaya çıktı. Geçip gidenler, Hampstead'e doğru yavaş yavaş ilerleyen trafik. Baharı çok önceden haber veren güzel bir gündü, her şeyin üzerinde berrak bir gün ışığı. Jenny hasır çantasını iki eliyle önünde tuttu ve Dan'a nazikçe gülümsedi.

"Pekâlâ. Bana bir saat ayırmakla nezaket gösterdiniz. Bay Martin."

Dan uzun bir an baktı ona ve Jenny gözlerini yere indirdi.

"Bazı şeylerin olması gerektiği tarzın başka bir zıttı var Jenny. Nasıl olmaması gerektiği."

Jenny omuzlarını hafifçe kaldırdı ama hâlâ yere bakıyordu.

"Bende senin gibi güzel diyalog becerisi yok."

Tuhaftı, Dan birden Malibu plajında konuştukları bir günü, Jenny'nin üzerinde bir şeyler yazdığı o günü hatırladı; aynı türden, agresif bir utangaçlık, gerçi o zaman çok daha gömülüysen de... neredeyse bilerek, daha iyi bir şeyin çökmesi için kullanılmış gibiydi sanki. Başka bir şey, çok daha uzak bir hayalet vardı Dan'ın omuzlarında, babasının hayaleti; tüm o yıllar boyunca manevi desteği fiilen görüp de hiç anlayamamak, ürettiği tüm o boş laflardan, kibar davranmak gereken sıkıcı yaşlı davetlerinden ötürü küçümsemek; boş şeyler üzerine bitmek bilmez gevezelikler... ama bundan daha büyük bir insanilik. Ve çok daha yakın bir hayalet; sadece, orada gerçekten bulunmamasıyla değil, onun kendini seyredişini seyretmesiyle de hayalet... Dan'ın yanında duruyor ve ibre ne kadar dönerse dönsün, doğru yönden hiç bu kadar uzaklaşmadığını söylüyordu ona.

"Açık havada biraz yürüyebileceğimiz bir yer var mı?"

"Heath var. Bir taksiye binebiliriz."

"Tamam. Öyle yapalım."

Kaldırımın kenarında hiç konuşmadan durdular; sonra bir taksi gelip Dan'ın kolunun uzanacağı bir mesafede durdu. Jenny şoföre nereye gitmek istediklerini söyledi ama bindikten sonra

yine konuşmadan oturdular. Dan onun elini tuttu ama Jenny pencereden dışarıya bakıyordu. Gözyaşlarıyla yeni bir savaş gerçekleşiyordu; Dan onun elini biraz daha kuvvetle sıktı. Kız ağlamıyordu aslında.

Beş dakika sonra Dan Whitestone Gölünde taksicinin parasını verdi. Ağaçların üzerinden uzakta Londra uçsuz bucaksız yayılıyordu, narkoz verilmiş halde, yumuşak maviler, griler ve pembeler; geçmişteki sükunetiyle aldatan, Constable'ın* Londra'sı. Yoldan ayrıldılar ve çakıllı bir yolda yürümeye başladılar; anneler ve çocuklar, öğrenciler, yaşlı adamlar. Bir sincap, tahtalı güvercinler. Jenny sessizce dinledi, öylesine bir soru sadece. Dan farkındaydı, zamanı gelmişti artık, ilk kez sözcüklere dökmenin, sadece, böylesine uzak kemiklerin üzerini etle kaplamanın değil, bunları dile getirmenin de zorluğunun: Değerler sisteminden, önyargılardan, baskılamalardan, sahte inanç ve özgürlük nosyonlarından oluşan, Jenny'nin anlamakta zorlandığını hissettiği bir dünya. Jenny'ye, kendisinin hiçbir mektubunda gerçeği, her zaman onun karşısındaki asıl düşmanı söyleyecek kadar dürüst olmadığını anlatmaya çalıştı. Sazlıklardaki kadının olduğu günü ve bunun ardındaki her şeyi. Ve biraz Asvan'ı ve Palmira'yı da. Bunların hepsi gayet kuru, heyecansız bir şekilde, sanki orijinal bir fikri David Malevich gibi kuşkucu fakat uyanık bir prodüktöre ana hatlarıyla özetliyormuş gibiydi; beğendirmeye çalışmaktan ziyade önemsemeden anlatıyor, Jane'le kendisini orta yaşlı budalalar rolüne koyuyordu... sadece bunlar için, daha genç kuşaklara göre değil.

Bitirdiğinde Jenny suskundu. Durup bir süre bir bankta oturmuşlardı; şimdi yine yürüyorlar, ağaçlıktan çıkmış, bir yokuştan aşağıya, Kenwood House'a giden yola iniyorlardı.

"Bütün bunları niye bana daha önce anlatmadın Dan?"

"Çünkü hiç kimseye anlatmadım Jenny."

Jenny birkaç adım hiç konuşmadan yürüdü.

"Onu gerçekten seviyor musun?"

"İhtiyacım var."

"Çok değişmiş mi?"

"Fiziksel olarak sadece. Bunun dışında değil."

"Ruh eşleri."

* John Constable; natüralist İngiliz manzara ressamı. (ç.n.)

“Pek değil. Bir sürü konuda uzlaşamıyoruz.”

“Hiç şaşırmadım.”

“Öyle bir niyetim yok. Önemli konularda uzlaşıyoruz.”

Yine konuşmadan yürüdüler.

“Aslında rol dağılımında daima sorunlar olduğunu görüyorum. Role soyunan bizim gibi soluk gölgelerle.”

“Ben olsam çoktan, oynanamaz diye bir kenara koyardım.”

Jenny ona bir yan bakış attı.

“Keşke bilseydim. Uzun geceliğimi giyer, Sunset’te palmiyeler arasında dans ederdim.” Jenny hafiften bir poz ve saf bir kız yüzü takındı. “Beni tutuklayamazsın polis. Ben birinin düşlediği bir hayal ürünüyüm.” Dan’ın gülümsediğini gördü, sonra birden yaklaşıp koluna girdi. “Keşke bizi buluştursan. Birbirimize tüyolar veririz.”

“Sizi bir araya getirdim.”

“Mavi sakal gibi.”

“Saçmalama.”

Jenny onun kolunu çekiştirdi.

“Ancak bizi düşlediğin halimizle.”

“Hayatımın en büyük sırrına çirkin bir gırgır konusu gibi bakılmasına izin veremem.”

“Geçti, geçti yavrucuğum. O yaramaz kız güldü mü sana?” Dan gülümsedi. Jenny elini aşağıya kaydırıp onun elini tuttu. Bir an sonra Jenny “Kendimi bir kez daha sana yakın hissetmek istedim sadece” dedi.

“Mesele kendimi ona senden daha yakın hissetmem değil Jenny.”

“Ne peki?”

“Belki de biz birbirimiz için biraz daha fazla üzücüyüz. Ve bunun daha esaslı nedenleri var.”

Jenny yerdeki çimlere baktı.

“Şu anda Londra’da mı?”

“Oxford’da. Evini satılığa çıkarıyor. Bunun için gitti.”

“Ve muhteşem Devon’da ihtiyar âşıkları oynayacaksınız ha?”

“Orayı hayatımdaki kadınlara beğendirmeye çalışmaktan vazgeçtim. Herhalde burada bir ev almaya çalışacağız.”

“Ve çiftliğini satacaksın ha?”

“Eskisi gibi kullanacağım sadece. Belki biraz daha sık” dedi Dan. “Jane yerel siyasete girmek istiyor.” Mahcup bir şekilde gülümsedi Jenny’ye. “Şu anda İşçi Partisi’nin aidatlarını tam ödemiş bir üyesiyle yürüyorsun bu arada. Son bir haftadır.”

“Ciddi misin?”

“Hiç öyle gibi gelmiyor. Ama göreceğiz.”

Dan Jenny’de beklediği gülümsemeyi uyandıramamıştı, keyifli bir küçümsemeden ama keyifli bir meraktan ötürü bir gülümseme sadece.

“O çok mu solcu sahiden?”

“Biz zor bir oyundaki iki karakter gibiyiz Jenny. İkimiz de rolümüzü oynamak istediğimizi biliyoruz. Ama bu rollere nasıl gireceğimizi bilmiyoruz henüz” dedi Dan ve “Özellikle de” diye ekledi, “ikimizin de yönetmene pek güveni yok... ya da yönetmenlere.”

“Bu senin için çok yeni bir deneyim olsa gerek.”

Dan onun alaycılığı karşısında gülümsedi. “Ki yazarlar daha da umursanmaz. Asıl sorun da bu.”

Dan Jenny’nin içinden onu daha fazla zorlamanın pek gelmediğini biliyordu; ama sonra kız oynadığı rolden vazgeçmeye karar verdi. Çünkü Dan da biliyordu onun biraz cüretkarca da olsa rol yaptığını; yapmak zorundaydı çünkü.

“Bence senden bayağı iyi siyasetçi olur. Kurnazlık ve yalancılıktaki becerinle.”

“Seni daha da şaşırtabilirim.”

Jenny onun yüzüne gizliden bir baktı. “Ve gerçekten elveda mı, sinemaya?”

“Bilmiyorum. Eğer bir romanı beceremezsem sanırım yine tiyatroya kelleyi koyabilirim.”

“Keşke öyle yapsan. Bana da şöyle güzel, yağlı bir rol verirsin.” Jenny sonra da “Yani ben de o işe geri dönsem diyorum” dedi. “Hemen. Önümüzdeki hafta.”

“O zaman bunu bir sonraki film bitince yap. David iyi bir temsilcidir ama senin hayatını yönetecektir. Eğer izin verirsen.”

Jenny başını hafifçe sallayarak onayladı. Yine konuşmadan atılan adımlar. Sonra kız onun koluna girdi yine.

“Ara sıra buluşalım mı? Senin o çürümüş yaşlı kafanın ko-

kusunu alayım biraz. En azından, ne berbat bir Vesta bakiresi haline geldiğimi söylersin bana.”

“Elbette.”

“Burada yürüyüş yaparız ve sonra bir sene görmem seni.”

Dan Jenny’nin sıçrayışlarından birini yaptı.

“Adam Jenny McNeil’e destek olduğu sürece.”

“Ben de adamı mercek altına sokarım.”

“Adam buna tahammül edemez. Eğer biraz başarılıysa.”

“O zaman ben de bunu bir test olarak kullanırım. Adam beni o konuda nakavt ediyorsa başardığını anlarım.”

“Şu ticaret adamı bankeri denemeliyim.” Jenny başını hayır anlamında salladı. “Neden hayır?”

“Kibar ve dürüst adamları bıraktım.”

Yokuştan yavaş yavaş yukarıya, binanın krem rengi cephesine doğru yürüdüler; konuşmadan yine ama Jenny hâlâ gevşek bir şekilde onun koluna girmişti. Birkaç ihtiyar adam banklarda kış güneşinde oturmuştu ve Heath çevresinden gelen boğuk bir trafik uğultusu vardı. Bina önündeki çakıllı terasa çıkan basamaklara geldiklerinde Jenny elini aşağı indirip Dan’ın elini kuvvetle ama muzipçe sıkı.

“Abe’yle Mildred’in ne kadar tatlı davrandığını anlatmadım sana. Sen beni şutladığında.”

“Evet?”

“Abe Mildred’i boşayıp benle evlenmeyi teklif etti.”

“Mildred’in yanında inşallah.”

“Tabii. Ve sen bir daha asla Kulübe’de kalamayacaksın.”

“Peki sen?”

“Ne zaman istersem.”

Dan onun elini kuvvetle sıkı. “Sevindim.”

Dan o mektubu İtalya’da postaya attıktan sonra Mildred’i aramış ve mektubun geleceğini haber vermişti; ve sonra Londra’ya döndüğü ve mektubun gelmiş olması gerektiğini bildiği zaman tekrar aradı; evet, gelmişti. Mildred alaycı bir şekilde, Dan’ın “kirli işlerini” onun yerine yaptığını söylemişti ama Dan kadının aslında kimden yana olduğunu biliyordu. Şimdi bir şey söylemedi. Terasa çıkmışlardı ve on sekizinci yüzyıl binasının yanındaki bir ağaçlık-tünele doğru yürüyor-

lardı. Sonra Jenny birden onu çekip durdurdu sanki bir film setindeki işaretli bir yere gelmişler gibi.

“Şimdi sana hoşça kal diyeceğim Dan.”

Dönüp onunla yüz yüze geldi ve bir ziyafetin sonuna gelmiş bir kız yeğenin yüz ifadesini takındı. Bir gülümseme, Dan’ın gözlerinin içine bakış. “Teşekkür ediyorum beni kabul ettiğin için. Her iki anlamda. Ve sanırım bu sahne yeniden yazılırsa ilk taslaktan çok daha iyi olacak.”

“Ama sen nasıl...”

“Bunun içinden yürüyüp araba yolundan yukarı çıkarsan Hampstead Lanée varırsın. Orada bir taksi bulabilirsin.” Jenny gülümsedi yine. “Ben eve tek başıma yürüyerek döneceğim.”

Bir an donmuş gibi durdular öylece, sonra Jenny kımıldadı. Dudakları Dan’ın kılere zar zor değdi ve bu kısacık bir saniyede Dan’ın ona sarılıp kendine çekmesine izin verdi; sonra Jenny yürüyüp gidiyordu. Dan durup onu seyrederken, anlaşılması zor bir oyuna getirildiğini hissetti, hatta bunun kızın kararı olmasından ötürü bir şekilde incinmişti... ve bu durum da bu kararı kendisinin derinlerinde bir yerde henüz kesin bir şekilde veremediğini gösteriyordu. Jenny aşağıya inen basamakların tepesinde, elli metre ötede dönüp Dan’a baktı ve kolunu ihtiyatlı bir şekilde uzatıp elini hafifçe kaldırdı sanki sadece birkaç saatliğine vedalaşıyormuş ve bir sonraki randevuya geç kalmış gibi. Kızın yüzü Dan’ın elinin de karşılık vermek için kalktığını görmeden döndü. Dan onun çabucak inişini, yün başlığının, sarı saçlarının, patchwork ceketinin, kahverengi hasır çantasının uzun çimenlik eğimden, bir dereyi geçen yaya köprüsüne ve sonra ağaçlığa doğru çıkan başka bir eğimli yolda gidişini seyretti. Jenny bir daha dönüp bakmadı. Dan birkaç metre yürüyüp boş bir banka oturdu ve kızı yine, hasır çantalı bir nokta halinde, hayatından çıkıp gidinceye kadar seyretti; sonra bir sigara yaktı ve karşısındaki yumuşak, sakın manzaraya bakakaldı görmeksizin.

Kendini hiç tahmin edemeyeceği derecede terkedilmiş hissediyordu; son iki aydır ulaştığı ve Jenny’ye de aktarmaya çalıştığı, kendisiyle ilgili bir anlayışın ihanetine uğramıştı; kendi tuzacağına yakalanmış, kendisi olmayan birine dönüştü. Barda kendi ruh halinin zehirini emmiş, onunla kendini zehirlemiş

halde kalmıştı sanki. Sonunda kalktı ve binanın yanındaki, gürge ağaçlarından oluşan tünelden geçti; fakat orada, araba yolundan yürüyüp dışarıdaki yola çıkmak yerine, diğer iki kişinin binaya girdiğini fark etmesinden kaynaklanan bir dürtüyle, oranın halka açık bir galeri olduğunu belli belirsiz hatırlayarak o da içeri girdi. Orada, aslında hiçbir şeye bakmadan dolaşırken sonunda, vardığı son salonda tesadüfen Rembrandt'ın ünlü otoportresinin önünde durdu.

Kederli, gururlu yaşlı adam, tuvalinden sonsuza dek, kendi dehasından ve dehanın insan gerçekliği karşısında yetersizliğinden tam anlamıyla haberdar bir halde bakıyordu. Dan da ona dikti gözlerini. Tablo on sekizinci yüzyıl oturma odasında rahatsız edici duruyor, bu dekorların evrildiği ve hesaba katılması gerektiğini söylüyordu. Bu sanatın yüce soyluluğu, bu kederin halk tabakasına has basitliği; ölümsüz, somurtkan bir ihtiyar Hollandalı; çok derin bir içsel yalnızlık, saçma bir kamusal sergide olmak; bir çerçevenin altında bir tarih, tüm zamanların, modaların, dillerin ötesinde bir “şu anda”lık; şiş bir yüz, çapaklı bir çift göz ve içe işleyen ve yatıştırılmaz bir görüntü.

Dan kendi çağında, kendi kişisel varlığında, kendi sanatında cüceleştğini hissetti. Bu muhteşem resim kınıyor, neredeyse kovuyordu sanki. Ama yine de bugüne dek yaşamıştı, zamandışıydı, çok dolaysız konuşuyor, onun hiçbir zaman söyleyemediği ve hiçbir zaman söyleyemeyeceği her şeyi söylüyordu; ama Dan apansız gelen bu darbe yüzünden bunu ancak kendini o gün akşam onu Oxford'daki peronda bekleyecek kadına bunu söylerken düşleyince düşünebildi; daha önce olanları da bir kızı ve kış ağaçlarının altında, geçmişte kalmış bir yürüyüşü de söylerken, Jane'in anlayış göstereceğini düşünerek. Jenny'ye, durumu onun için kolay kılmak amacıyla biraz yalan söylemişti. Ama bu şimdi onun sırrı, Jenny'yle paylaştığı özel bir gizdi ve bu sır onu gerçeğin düşünmesi ve düşlenenin farkına varılmasıyla baş başa bıraktı. Orada, Rembrandt'ın karşısında dururken bir tür vertigo yaşadı: Geri dönmesi gereken uzaklıklar. Ürkütücü geldi bunlar, yakın zamandaki yaşamında peşini bırakmayan raslantıların bu sonuncusu; bir yüzden, bir seçimden, bir gelecekten çok daha fazla bir şeye veda ettikten böylesine hemen sonra, geriye gözetleyen bu korkunç gözcüyle karşılaşmak.

Dan bu Hollandalının sürekli ve soğuk bakan gözlerinde sadece bir teselli görüyordu. Sonuçta bu bir yetenek, bilgi, zekâ meselesi, bir talih ya da talihsizlik meselesi değil, hissetmeyi seçmek ve öğrenmektir. Dan sonunda, tablonun yüzeyinin ardında bunu fark etmeye başladı; bu sadeliğin ardında, insanın erişebileceği, düşüncedeki tek gerçek evliliğin, nihai bir hümanizm sığınağının deklarasyonu vardı. İrade olmadan gerçek bir sevecenlik yok, sevecenlik olmadan gerçek bir irade yok.

Öğrenci çocuklar girdi salona, gevezece konuşmalar. Huzur bozulmuştu ve Dan yürüyüp uzaklaştı. Ama salondan çıkarken kapının yanında bir an durdu ve dönüp, köşesindeki yaşlı adama baktı. Çocuklar tablonun önünde kıpır kıpır toplanırken, yılmış bir kadın öğretmen onlara resim hakkında bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Ama Rembrandt'ın gözleri çocukların kafalarının üzerinden hâlâ Dan'ı takip ediyordu sanki; tıpkı yıllar önce, Dan onların yaşındayken birinde babasının onu farkında olmadan, İsa'nın gözlerinin onu takip ettiğini söyleyerek korkuttuğu gibi... nereye gidersen git, ne yaparsan yap, o gözler sana bakıyor diye.

Dan o gün akşam Oxford'da, Jane'in mutfağında, kadın ikisine yemek hazırlarken yan tarafında bir yere yaslanarak ona, münasip bir ironiyle, hiçbir zaman yazmayacağı romanın hiç olmazsa son cümlesini bulduğunu söyledi. Jane İrlandalı fıkrasına benzeyen bu tuhaf söze güldü; nedeni belki de Dan'ın pek gizleyemediği hayaletinin, sonunda, ve Dan'ın romanının hiçbir zaman okunamayacağını, sonsuza dek gelecekte durduğunu bilerek, bu olanaksız son cümleyi onun olanaksız ilk cümlesi kılmasıydı.